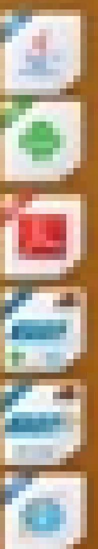
إني تارك فيكم الثقلين كتاب الله وعترتي أهل بيتي

اہل البیت

مشخصات کتاب

سرشناسه:مرکز تحقیقات رایانه ای قائمیه اصفهان،1397

عنوان و نام پدیدآور:بانک احادیث اهل بیت (علیهم السلام)- (موضوعی) با متن عربی و ترجمه فارسی به همراه آدرس منبع/ واحد تحقیقات مرکز تحقیقات رایانه ای قائمیه اصفهان.

مشخصات نشر:اصفهان:مرکز تحقیقات رایانه ای قائمیه اصفهان، 1397.

مشخصات ظاهری:715 صفحه - نرم افزار تلفن همراه و رایانه

موضوع : احادیث شیعه

موضوع : اهل بیت (علیهم السلام)

اعتقادی

شناخت

علم

حدیث (1) قال رسول الله صلی الله علیه و آله :

خَیرُ الدُّنیا وَالآخِرَهِ مَعَ العِلمِ وَشَرُّ الدُّنیا وَالآخِرَهِ مَعَ الجَهلِ ؛

خیر دنیا و آخرت با دانش است و شرّ دنیا و آخرت با نادانی.

(بحارالانوار، ج79، ص170)

حدیث (2) قال رسول الله صلی الله علیه و آله :

طَلَبُ العِلمِ فَریضَهٌ عَلی کُلِّ مُسلِمٍ أَلا إِنَّ اللّه َ یُحِبُّ بُغاهَ العِلمِ؛

طلب دانش بر هر مسلمانی واجب است. خداوند جویندگان دانش را دوست دارد.

(مصباح الشریعه،ص13)

حدیث (3) قال علی علیه السلام :

کُلُّ وِعاءٍ یَضیقُ بِما جُعِلَ فیهِ إِلاّ وِعاءُ العِلمِ فَإِنَّهُ یَتَّسِعُ بِهِ؛

فضای هر ظرفی در اثر محتوای خود تنگ تر می شود مگر ظرف دانش که با تحصیل علوم، فضای آن بازتر می گردد.

(نهج البلاغه،ص505)

حدیث (4) قال علی علیه السلام :

زَکاهُ العِلمِ بَذلُهُ لِمُستَحِقِّهِ وَإجهادُ النَّفسِ فِی العَمَلِ بِهِ؛

زکات دانش، آموزش به کسانی که شایسته آنند و کوشش در عمل به آن است.

(غرر الحکم و درر الکلم،ص391)

حدیث (5) قال علی علیه السلام :

خَیرُ العِلمِ مانَفَعَ؛

بهترین علم آن است که مفید باشد.

(غررالحکم و دررالکلم،ص 354)

حدیث (6) قال الصادق علیه السلام :

مَن تَعَلَّمَ العِلمَ و َعَمِلَ بِهِ و َعَلَّمَ لِلّهِ دُعِیَ فی مَلَکُوتِ السَّماواتِ عَظیما فَقیلَ: تَعَلَّمَ لِلّهِ و َعَمِلَ لِلّهِ و َعَلَّمَ لِلّهِ؛

هر کس برای خدا دانش بیاموزد و به آن عمل کند و به دیگران آموزش دهد، در ملکوت آسمانها به بزرگی یاد شود و گویند: برای خدا آموخت و برای خدا عمل

ص: 1

کرد و برای خدا آموزش داد.

الذریعه الی حافظ الشریعه(شرح اصول کافی) ج1،ص56

حدیث (7) قال علی علیه السلام :

پاِنَّ العِلمَ حَیاهُ القُلوبِ وَ نورُ البصارِ مِنَ العَمی وَ قُوَّهُ البدانِ مِنَ الضَّعفِ؛

به راستی که دانش، مایه حیات دل ها، روشن کننده دیدگان کور و نیروبخش بدن های ناتوان است.

(تحف العقول، ص 28)

حدیث (8) قال علی علیه السلام :

یَنبَغی لِلعاقِلِ اَن یَحتَرِسَ مِن سُکرِ المالِ وَ سُکرِ القُدرَهِ ، وَ سُکرِ العِلمِ ، وَ سُکرِ المَدحِ وَ سُکرِ الشَّبابِ ، فَاِنَّ لِکُلٍّ ذالِکَ ریاحا خَبیثَهً تَسلُبُ العَقلَ وَ تَستَخِفُّ الوَقارَ؛

سزاوار است که عاقل ، از مستی ثروت، قدرت ، دانش ، ستایش و مستی جوانی بپرهیزد، چرا که هر یک را بادهای پلیدی است که عقل را نابود می کند و وقار و هیبت را کم می نماید.

(غرر الحکم، ص 797)

حدیث (9) قال ابی عبدالله علیه السلام :

اِنَّ مِن حَقیقَهِ الایمانِ اَن تُؤثِرَ الحَقَّ وَ اِن ضَرَّکَ عَلَی الباطِلِ وَ اِن نَفَعَکَ وَ اَن لا یَجوزَ مَنطِقُکَ عِلمَکَ؛

از حقیقت ایمان این است که حق را بر باطل مقدم داری، هر چند حق به ضرر تو و باطل به نفع تو باشد و نیز از حقیقت ایمان آن است که گفتار تو از دانشت بیشتر نباشد.

(بحارالانوار، ج 2، ص114)

حدیث (10) قال الصادق علیه اِلسلام :

لایَزالُ المُؤمِنُ یُورِثُ أهلَ بَیتِهِ العِلمَ وَ الدَبَ الصّالِحَ حَتّی یُدخِلَهُمُ الجَنَّهَ جَمیعا؛

مؤمن همواره خانواده خود را از دانش و ادب شایسته بهره مند می سازد تا همه آنان را وارد بهشت کند.

(مستدرک الوسایل، ج12، ص201)

حدیث (11) قال علی علیه السلام :

اَلعِلمُ قاتِلُ الجَهلِ؛

دانش، نابود کننده نادانی است.

(غررالحکم و دررالکلم،ص56)

حدیث (12) قال علی علیه السلام :

اَلا اِنَّ فیهِ عِلمَ مایَأتی و َالحَدیثَ عَنِ المَاضی و َدَواءَ دائِکُم و نَظمِ ما بَینَکُم؛

ص: 2

گاه باشید که دانش آینده، اخبار گذشته و درمان دردهایتان و نظم میان شما در قرآن است.

(نهج البلاغه، ص 223)

حدیث (13) قال علی علیه السلام :

إِذا تَفَقَّهَ الرَّفیعُ تَواضَعَ؛

انسان بلند مرتبه چون به فهم و دانایی رسد، متواضع می شود.

(غررالحکم، ص285)

حدیث (14) قال علی علیه السلام :

اَلعِلمُ کَنزٌ عَظیمٌ لایَفنی؛

علم گنج بزرگی است که با خرج کردن تمام نمی شود.

(غرر الحکم و درر الکلم،ص66)

حدیث (15) قال علی علیه السلام :

العِلمُ وَراثَهٌ کَریمَهٌ ، وَ الاادابُ حُلَلٌ مُجَدَّدَهٌ ، وَ الفِکرُ مِرآهٌ صافِیَهٌ؛

علم میراث گرانبهائی است و ادب لباس فاخر و زینتی است و فکر آئینه ای است صاف.

(نهج البلاغه،ص469)

حدیث (16) پیامبر صلی الله علیه و آله :

أَنَّهُ إذا قالَ الْمُعَلِّمُ لِلصَّبیِّ قُل بِسمِ اللّهِ الرَّحمنِ الرَّحیمِ فَقالَ الصَّبیُّ بِسمِ اللّهِ الرَّحمنِ الرَّحیمِ کَ-تَبَ اللّهُ بَراءَةً لِلصَّبِیِّ و بَراءَةً لِأَب-َوَیهِ و بَراءَةً لِلمُعَلِّمِ؛

وقتی معلم به کودک بگوید: بگو بسم اللّه الرحمن الرحیم و کودک آن را تکرار کند خداوند برای کودک و پدر و مادرش و معلم، برائت از آتش در نظر خواهد گرفت.

بحارالانوار(ط-بیروت)،ج89،ص257

حدیث (17) امام علی علیه السلام :

عِلمُ الْمُنافِقِ فی لِسانِهِ و َعِلْمُ الْمُؤْمِنِ فی عَمَلِهِ؛

دانش منافق در زبان او و دانش مؤمن در کردار اوست.

(غررالحکم، ص463)

حدیث (18) امام علی علیه السلام :

تَغَرَّبْ عَنِ الأَوْطانِ فی طَ-لَبِ الْعُلا وَ سافِرْ فَفِی الأَسْفارِ خَمْسُ فَوائِدَ تَفَرُّجُ هَمٍّ وَاكْتِسابُ مَعيشَهٍ و َعِلْمٌ وَآدابٌ و صُحْبَهُ ماجِدٍ؛

برای کسب بلند مرتبگی از وطن خود دور شو و سفر کن که در مسافرت پنج فایده است: برطرف شدن اندوه، بدست آوردن روزی و دانش و آداب زندگی، و هم نشینی با بزرگواران.

(مستدرک الوسائل، ج 8، ص 115)

حدیث (19) پیامبر صلی لله علیه و آله :

اَلْعِلْمُ رَأسُ الْخَيْرِ كُلِّهِ، وَ الْجَهْلُ رَأسُ الشَّرِّ كُلِّهِ ؛

دانایی سرآمد همه

خوبی ها و نادانی سرآمد همه بدی هاست.

(بحارالأنوار، ج74، ص 175)

حدیث (20) امام علی علیه السلام :

اَلْعِلْمُ اَصْلُ کُلِّ خَیْرٍ، اَلْجَهْلُ اَصْلُ کُلِّ شَرٍّ؛

دانایی، ریشه همه خوبی ها و نادانی ریشه همه بدی هاست.

(غررالحکم، ص48)

حدیث (21) امام علی علیه السلام :

رَأْسُ الْعِلْمِ التَّمْییزُ بَیْنَ الاْخْلاقِ وَ اِظْهارُ مَحْمودِها وَ قَمْعُ مَذْمومِها؛

بالاترین درجه دانایی، تشخیص اخلاق از یکدیگر و آشکار کردن اخلاق پسندیده و سرکوب اخلاق ناپسند است.

(غررالحکم و دررالکلم،ص378)

حدیث (22) امام علی علیه السلام :

جالِسِ الْعُلَماءَ یَزْدَدْ عِلْمُکَ وَ یَحْسُنْ اَدَبُکَ و تَزکُ نَفسُکَ؛

با علما معاشرت کن تا علمت زیاد، ادبت نیکو و جانت پاک شود.

(غررالحکم و دررالکلم،ص341)

حدیث (23) امام علی علیه السلام :

مَنْ نَصَبَ نَفْسَهُ لِلنّاسِ اِماما فَلیَبْدَأ بِتَعْلیمِ نَفْسِهِ قَبْلَ تَعْلیمِ غَیْرِهِ و َلْیَکُنْ تَأْدیبُهُ بِسیرَتِهِ قَبْلَ تَأدیبِهِ بِلِسانِهِ وَ مُعَلِّمُ نَفْسِهِ وَ مُؤَدِّبُها اَحَقُّ بِالاِجْلالِ مِنْ مُعَلِّمِ النّاسِ و مُؤَدِّبِهِمْ؛

کسی که خود را پیشوای مردم قرار داده، باید پیش از آموزش دیگران، خود را آموزش دهد و پیش از آن که دیگران را با زبان، ادب بیاموزد،

باکردارش ادب آموزد و البته آموزش دهنده و ادب آموز خود بیش از آموزگار و ادب آموز مردم، شایسته تجلیل است.

مثیرالاحزان،ص50

حدیث (24) امام علی علیه السلام :

یا مُؤمِنُ اِنَّ هذَا العِلمَ وَالاَدَبَ ثَمَنُ نَفْسِکَ فَاجْتَهد فی تَعَلُّمِهِما ، فَما یَزیدُ مِنْ عِلْمِکَ وَ اَدَبِکَ یَزیدُ فی ثَمَنِکَ وَ قَدْرِکَ ، فَاِنَّ بِالْعِلْمِ تَهْتَدی اِلی رَبِّکَ وَ بِالاَدَبِ تَحْسِنُ خِدْمَةَ رَبِّکَ وَبِأَدَبِ الْخِدْمَهِ یَسْتَوجِبُ الْعَبْدُ وَلایَتَهُ وَقُرْبَهُ ، فَاقْبَلِ النَّصیحَهَ کی تَنْجُوَ مِنَ الْعَذابِ؛

ای مؤمن ! به تحقیق این دانش و ادب بهای جان توست پس در آموختن آن دو بکوش که هر چه بر دانش و ادبت افزوده شود بر قیمت و قَدْرت افزوده می شود ؛ زیرا با

ص: 4

دانش به پروردگارت راه می یابی و با ادب به پروردگارت خوش خدمتی می کنی و با ادب در خدمت گزاری، بنده سزاوار دوستی و نزدیکی به او می شود . پس [این]نصیحت را بپذیر تا از عذاب بِرَهی.

(بحار الانوار(ط-بیروت)،ج1،ص180)

حدیث (25) پیامبر صلی لله علیه و آله :

اَلْعِلمُ إمامُ الْعَمَلِ وَالْعَمَلُ تابِعُهُ یُلهَمُ بِهِ السُّعَداءُ وَ یُحْرَمُهُ الأَْشقیاءُ؛

دانش پیشوای عمل و عمل پیرو آن است. به خوشبختان دانش الهام می شود و بدبختان از آن محرومند.

(امالی طوسی، ص 488)

حدیث (26) پیامبر صلی الله علیه و آله :

قَلْبٌ لَیْسَ فیهِ شَیْ ءٌ مِنَ الْحِکْمَهِ کَبَیْتٍ خَرِبَ فَتَعَلَّموا وَ عَلِّموا وَ تَفَقَّهوا وَ لا تَموتوا جُهّالاً فَاِنَّ اللّه َ لا یَعْذِرُ عَلَی الْجَهْلِ؛

دلی که در آن حکمتی نیست، مانند خانه ویران است، پس بیاموزید و آموزش دهید، بفهمید و نادان نمیرید. براستی که خداوند، بهانه ای را برای نادانی نمی پذیرد.

نهج الفصاحه،ص600

حدیث (27) امام علی علیه السلام :

قُم عَن مَجلِسِکَ لِاَبیکَ وَ مُعَلِّمِکَ وَ اِن کُنتَ اَمیراً؛

به احترام پدر و معلمت از جای برخیز هرچند فرمان روا باشی.

(غررالحکم،ص136)

حدیث (28) رسول اکرم (صلی لله علیه و آله):

ا لا اخبركم بأجود الأجواد قالوا بلى يا رسول اللّه. فقال اجود الاجواد اللّه و انا اجود بنى آدم و اجودهم بعدى رجل علّم علما فنشره و يبعث يوم القيمه امه واحده و رجل جاد بنفسه فى سبيل اللَّه حتى قتل

پيغمبر- صلّى اللَّه عليه و آله- فرمود:

آيا خبر ندهم به بخشنده ترين بخشنده ها؟ گفتند: بلى يا رسول اللَّه.

بخشنده ترين بخشنده ها خداى متعال جلّت عظمته مى باشد. و من بخشنده ترين اولاد آدم هستم و بخشنده ترين اولاد آدم بعد از من مردى است كه علمى را بياموزد پس آن را منتشر كند و چنين كس در روز قيامت مبعوث شود در حالى كه امت

واحده است، یعنی کسی است که جامع خیرات است و به او اقتدا می شود. و نیز بخشنده ترین مردم بعد از من مردی است که جان خود را در راه خدا بخشش کند تا کشته شود.

(إرشاد القلوب / ترجمه طباطبایی، ص50)

حدیث (29) امام محمد باقر علیه السلام :

ما شیبَ شیءٌ بشیءٍ اَحسن مِن حِلمٍ بعلمٍ؛

چیزی با چیزی نیامیخته است که بهتر از حلم با علم باشد.

(بحارالانوار ج 75 ، ص 172)

حدیث (30) پیامبر اکرم(صلی الله علیه و آله):

مَن عَمِلَ بِما یَعلَمُ وَرَّثَهُ اللَّهُ عِلمَ ما لَم یَعلَم.

هر کس به آنچه می داند عمل کند، خداوند دانش آنچه را که نمی داند به او ارزانی می دارد.

(مرآ ه العقول ج3،ص286)

حدیث (31) امام علی(سلام الله علیه) :

العِلمُ یُنجِدُ الفِکرَ.

دانش روشنی بخش اندیشه است.

(غررالحکم و دررالکلم،ص48)

حدیث (32) امام صادق (سلام الله علیه) :

لَستُ اُحِبُّ أن أرَی الشّابَّ مِنکُم إلاّ غادِیاً فی حالَینِ: إمّا عالِماً أو مُتَعَلِّماً.

دوست ندارم جوانی از شما [شیعیان] را جز بر دو گونه ببینم: دانشمند یا دانشجو.

(امالی طوسی ص303)

حدیث (33) امام علی (سلام الله علیه) :

لا عَمَلَ کَالتَّحقیِقِ.

هیچ عملی مانند پژوهش نیست.

(غررالحکم ودررالکم - ص768)

عالم

حدیث (1) قال رسول الله (ص) :

أَعلَمُ النّاسِ مَن جَمَعَ عِلمَ النّاسِ إِلی عِلمِهِ؛

داناترین مردم کسی است که دانش دیگران را به دانش خود بیفزاید.

(من لا یحضره الفقیه، ج4، ص395)

حدیث (2) امام صادق علیه السلام :

لایَنبَغی لِمَن لَم یَکُن عالِما أَن یُعَدَّ سَعیدا؛

کسی که بهره ای از دانش ندارد معنا ندارد که دیگران او را سعادتمند بدانند.

(تحف العقول، النص،ص364)

حدیث (3) قال ابی عبدالله (ص) :

قَالَ: سَمِعْتُهُ یَقُولُ: یَغْدُو النَّاسُ عَلی ثَلَاثَهِ أَصْنَافٍ: عَالِمٍ، وَ مُتَعَلِّمٍ، وَ غُثَاءٍ، فَنَحْنُ الْعُلَمَاءُ، وَ شِیعَتُنَا الْمُتَعَلِّمُونَ، وَ سَائِرُ النَّاسِ غُثَاءٌ؛

جمیل گوید: شنیدم از آن حضرت که می فرمود: مردم سه دسته صبح می کنند: عالم

و متعلم و ورآبی، ما علماء هستیم، و شیعیان ما متعلم و دانش آموزند، و مردم دیگر ورآبیند.

(الکافی،ج 1،ص82)

حدیث (4) امام صادق علیه السلام :

لَن تَبقَی الاَرضُ اِلاّ وَ فیها عالِمٌ یَعرِفُ الحَقَّ مِنَ الباطِلِ؛

هرگز زمین باقی نمی ماند مگر آن که در آن دانشمندی وجود دارد که حق را از باطل می شناسد.

(محاسن، ج 1، ص234)

حدیث (5) امام علی علیه السلام:

رُبِّ عالِمٍ قَد قَتَلَهُ جَهلُهُ ، وَ عِلمُهُ مَعَهُ لا ینفَعُهُ؛

چه بسیارند دانشمندانی که جهلشان آنها را کشته در حالی که علمشان با آنهاست، اما به حالشان سودی نمی دهد.

(نهج البلاغه،ص755)

حدیث (6) امام صادق علیه السلام:

العُلَماءُ حُکّامٌ عَلَی المُلوکِ؛

عالمان فرمانروای بر شهریاران هستند.

(کنز الفوائد،ج2،ص33)

حدیث (7) پیامبر صلی لله علیه و آله :

اَلا اِنَّ شَرَّ الشَّرِّ شِرارُ العُلَماءِ وَ اِنَّ خَیرَ الخَیرِ خیارُ العُلَماءِ؛

بدانید که بدترین بدها، علمای بدند و بهترین خوبان علمای خوبند.

(منیه المرید، ص 137)

حدیث (8) امام علی علیه السلام :

عَلَیکَ بِمُداراهِ النّاسِ وَ اِکرامِ العُلَماءِ وَ الصَّفحِ عَنِ زَلاّتِ الخوانِ فَقَد اَدَّبَکَ سَیِّدُ الوَّلینَ وَ الخِرینَ بِقَولِهِ (ص) : اُعفُ عَمَّن ظَ-لَمَکَ وَ صِل مَن قَطَعَکَ وَ اَعطِ مَن حَرَمَکَ ؛

تو را سفارش می کنم به مدارای با مردم و احترام به علما و گذشت از لغزش برادران (دینی)؛ چرا که سرور اولین و آخرین، تو را چنین ادب آموخته و فرموده است : «گذشت کن از کسی که به تو ظلم کرده ، رابطه برقرار کن با کسی که با تو قطع رابطه کرده و عطا کن به کسی که از تو دریغ نموده است».

(بحارالانوار،ج75،ص71)

حدیث (9) امام علی علیه السلام :

جالِسِ العُلَماءَ یَزدَد عِلمُکَ وَ یَحسُن اَدَبُکَ وتَزکُ نَفسُکَ؛

با علما معاشرت کن تا علمت زیاد، ادبت نیکو و جانت پاک شود.

(غررالحکم و درر الکلم،ص430)

حدیث (10) امام صادق علیه السلام :

ص: 7

اِنَّ الشَّیطانَ لَیَطمَعُ فی عالِمٍ بِغَیرِ اَدَبٍ اَکثَرُ مِن طَمَعِهِ فی عالِمٍ بِاَدَبٍ ، فَتَاَدَّبوا وَ اِلاّ فَاَنتُم اَعرابٌ ؛

شیطان ، در عالِمِ بی بهره از ادب بیشتر طمع می کند تا عالِمِ برخوردار از ادب . پس ادب داشته باشید وگرنه شما، بیابانی (فاقد تمدّن) هستید.

(أعلام الدين فى صفات المؤمنين،ص96)

حدیث (11) قال رسول الله (ص) :

اَلعَدلُ حَسَنٌ وَلکِن فِی المَراءِ اَحسَنُ، وَ السَّخاءُ حَسَنٌ وَلکِن فِی الغنیاءِ اَحسَنُ، اَلوَرَعُ حَسَنٌ وَلکِن فِی العُلَماءِ اَحسَنُ، اَلصَّبرُ حَسَنٌ وَلکِن فِی الفُقَراءِ اَحسَنُ، اَلتَّوبَهُ حَسَنٌ وَلکِن فِی الشَّبابِ اَحسَنُ، اَلحَیاءُ حَسَنٌ وَلکِن فِی النِّساءِ اَحسَنُ؛

عدالت نیکو است اما از دولتمردان نیکوتر، سخاوت نیکو است اما از ثروتمندان نیکوتر؛ تقوا نیکو است اما از علما نیکوتر؛ صبر نیکو است اما از فقرا نیکوتر، توبه نیکو است اما از جوانان نیکوتر و حیا نیکو است اما از زنان نیکوتر.

(نهج الفصاحه، ص578)

حدیث (12) امام محمدباقر علیه السلام:

عالِمٌ یُنتَفَعُ بِعِلمِهِ اَفضَلُ مِن سَبعینَ اَلفِ عابِدٍ؛

دانشمندی که از علمش سود برند ، از هفتاد هزار عابد بهتر است .

(بحارالانوار، ج75 ، ص 173)

حدیث (13) امام حسین علیه السلام:

مِن دَلائِلِ العالِمِ إنتقادَهِ لِحَدِیثِه وَ عِلمِه بِحَقائِقَ فُنونِ النَّظَرِ؛

از نشانه های عالم ، نقد سخن و اندیشه خود و آگاهی از نظرات مختلف است.

(بحارالانوار، ج75، ص119)

حدیث (14) امام صادق علیه السلام:

إنَّ العُلَماءَ وَرَثَهُ الأنبِیاءِ.

دانشمندان وارثان پیامبران هستند

(الکافی (ط-اسلامیه)،ج1،ص32و34)

حدیث (15) پیامبر اعظم صلی لله علیه و آله :

فَقِیهٌ وَاحِدٌ أَشَدُّ عَلَی إِبْلِیسَ مِنْ أَلْفِ عَابِدٍ.

وجود یک فقیه برای ابلیس سخت تر از هزار عابد است.

(بحارالانوار، ج1، ص177)

حدیث (16) امام علی علیه السلام:

جالِسِ العُلَماءَ تَسعَد

باعلما همنشینی کن تا سعادتمند شوی

(غررالحکم ،ح336)

حدیث (17) امام صادق (سلام الله علیه) :

عالِمٌ أفضَلُ مِن ألفِ عابِدٍ وألفِ زاهِدٍ.

یک عالم برتر از هزار عابد و هزار زاهد است.

(بصائر الدرجات فی فضائل آل محمد صلّی اللّه علیهم،ج1،ص8)

عقل

حدیث (1) رسول اکرم صلی الله علیه و آله :

يا عَلىُّ اَلعَقلَ مَا

ص: 8

اکتُسِبَت بِهِ الجَنَّهُ و َطُلِبَ بِهِ رِضَی الرَّحمنِ؛

یا علی عقل چیزی است که با آن بهشت و خشنودی خداوند رحمان به دست می آید.

(من لایحضره الفقیه،ج4،ص369)

حدیث (2) امام علی علیه السلام :

أَعقَلُ النّاسِ أَبعَدُهُم عَن کُلِّ دَنیَّهٍ؛

عاقل ترین مردم کسی است که از همه پَستی ها دورتر باشد.

(تصنیف غررالحکم و دررالکلم،ص197)

حدیث (3) امام علی علیه السلام :

مَن لَم یُهَذِّب نَفسَهُ لَم یَنتَفِع بِالعَقلِ؛

هر کس خود را تزکیه نکند، از عقل بهره نمی برد.

(تصنیف غررالحکم و دررالکلم،ص240)

حدیث (4) امام حسین علیه السلام:

لا یَکمُلُ العَقلُ إلاّ بِاتِّباعِ الحَقِّ؛

عقل جز با پیروی از حق کامل نمی شود.

(بحار الانوار(ط-بیروت)ج75،ص127)

حدیث (5) امام علی علیه السلام :

أَفضَلُ النّاسِ عَقلاً أَحسَنُهُم تَقدیرا لِمَعاشِهِ وَ أَشَدُّهُمُ اهتِماما بِإِصلاحِ مَعادِهِ؛

عاقل ترین مردم کسی است که در امور زندگیش بهتر برنامه ریزی کند و در اصلاح آخرتش بیشتر همّت نماید.

(تصنیف غررالحکم و دررالکلم،ص52)

حدیث (6) امام علی علیه السلام :

زکوةُ العَقلِ احتِمالُ الجُهّالِ؛

زکات عقل تحمّل نادانان است.

(تصنیف غررالحکم و دررالکلم،ص56)

حدیث (7) امام علی علیه السلام :

رَدعُ النَّفسِ عَن زَخارِفِ الدُّنیا ثَمَرَةُ العَقلِ؛

دوری از تجمّلات دنیا میوه عقل است.

(تصنیف غررالحکم و دررالکلم،ص241)

حدیث (8) امام علی علیه السلام :

لَیسَ العاقِلُ مَن یَعرِفُ الخَیرَ مِنَ الشَّرِّ وَلکِنَّ العاقِلُ مَن یَعرِفُ خَیرَ الشَّرَّینِ؛

عاقل آن نیست که خیر را از شر تشخیص دهد، بلکه عاقل کسی است که میان دو شر، آن را که ضررش کمتر است بشناسد.

(بحار الانوار(ط-بیروت)ج75،ص6)

حدیث (9) قال الحسین علیه السلام :

إذا وَرَدَت عَلَی العاقِلِ لُمَّه ٌ قَمَعَ الحُزنَ بِالحَزمِ وَ قَرَعَ العَقلَ لِلاِحتیالِ؛

چون برای عاقل مشکلی پیش آید، غم خود را با هوشیاری و دوراندیشی از میان می برد و عقل را به چاره جویی وامی دارد.

(نزهه الناظر و تنبیه الخاطر،ص84)

حدیث (10) امام علی علیه السلام :

يَنبَغى لِلعاقِلِ اَن يَحتَرِسَ مِن سُكرِ المالِ وَ

ص: 9

سُکرِ القُدرَهِ ، وَ سُکرِ العِلمِ ، وَ سُکرِ المَدحِ وَ سُکرِ الشَّبابِ ، فَاِنَّ لِکُلِّ ذالِکَ ریاحاً خَبیثَهً تَسلُبُ العَقلَ وَ تَستَخِفُّ الوَقارَ ؛

سزاوار است که عاقل ، از مستی ثروت، قدرت ، دانش ، ستایش و مستی جوانی بپرهیزد، چرا که هر یک را بادهای پلیدی است که عقل را نابود می کند و وقار و هیبت را کم می نماید .

(تصنیف غرر الحکم و دررالکلم،ص66)

حدیث (11) رسول خدا صلی الله علیه و آله:

مَن اُلهِمَ الصِّدقَ فی کَلامِهِ وَ الإنصافَ مِن نَفسِهِ وَ بِرَّ والِدَیهِ وَ وَصلَ رَحِمِهِ، اُنسِیءَ لَهُ فی اَجَلُهُ وَ وُسِّعَ عَلَیهِ فی رِزقِهِ وَ مُتِّعَ بِعَقلِهِ وَ لُ-قِّنَ حُجَّتَهُ وَقتَ مُساءَلَتِهِ ؛

به هر کس، راستگویی در گفتار، انصاف در رفتار، نیکی به والدین و صله رحم الهام شود، اجلش به تأخیر می افتد، روزیش زیاد می گردد، از عقلش بهره مند می شود و هنگام سئوال [مأموران الهی] پاسخ لازم به او تلقین می گردد.

(اعلام الدین، ص 265)

حدیث (12) امام علی علیه السلام :

اَلحِلمُ غِطاءٌ ساتِرٌ وَالعَقلُ حُسامٌ قاطِعٌ، فَاستُر خَلَلَ خَلقِکَ بِحِلمِکَ وَقاتِل هَواکَ بِعَقلِکَ؛

بردباری پرده ای پوشاننده و عقل شمشیری برنده است، پس عیبهای اخلاقی خود را با بردباری بپوشان و با عقلت به جنگ هوا و هوست برخیز.

(الذریه الی الحافظ الشریعه،ج1،ص213)

حدیث (13) امام علی علیه السلام :

حُبُّ الدُّنیا یُفسِدُ العَقلَ وَ یُصِمُّ القَلبَ عَن سَماعِ الحِکمَهِ وَ یوجِبُ اَلیمَ العِقابِ؛

دل بستگی به دنیا، عقل را فاسد می کند، قلب را از شنیدن حکمت ناتوان می سازد و باعث عذاب دردناک می شود.

(مستدرک الوسائل و منبسط المسائل،ج12،ص41)

حدیث (14) امام حسین علیه السلام :

لا یَکمُلُ العَقلُ إلاّ بِاتِّباعِ الحَقِّ؛

عقل جز با پیروی از حق کامل نمی

ص: 10

شود.

(أعلام الدين فى صفات المؤمنين،ص298)

حديث (15) رسول خدا صلى الله عليه و آله:

مَنِ استَشارَهُ أَخوهُ المُؤمِنُ فَلَم يَمحَضهُ النَّصيحَهَ سَلَبَهُ اللّه لُبَّهُ؛

هر كس برادر مؤمنش با او مشورت كند و او صادقانه راهنمائيش نكند، خداوند عقلش را از او بگيرد.

(بحارالأنوار، ج72، ص104)

حديث (16) رسول خدا صلى الله عليه و آله:

أَعقَلُ النّاسِ أَشَدُّهُم مُداراهً لِلنّاسِ؛

عاقل ترين مردم كسى است كه بيشتر با مردم مدارا كند.

(من لايحضره الفقيه، ج4، ص395)

حديث (17) امام على عليه السلام :

اَلعَقلُ يَهدى وَيُنجى، وَالجَهلُ يُغوى وَيُردى؛

عقل راهنمايى مى كند و نجات مى دهد و نادانى گمراه مى كند و نابود مى گرداند.

(غررالحكم و دررالحكم،ص124)

حديث (18) امام على عليه السلام :

اَكثَرُ مَصَارعِ العُقُولِ تَحتَ بُرُوقِ المَطَامِعِ؛

قربانگاه عقلها غالبا در پرتو طمعها است.

(نهج البلاغه،ص507)

حدیث (19) امام علی علیه السلام :

لا غِنَى كالعَقلِ، و لا فَقرَ كالجَهلِ، و لا ميراثَ كالاَدَب و لا ظَهيرَ كالمُشاوَرَه؛

هیچ ثروتی چون عقل و هیچ فقری چون جهل و هیچ میراثی چون ادب و هیچ پشتیبانی چون مشورت نخواهد بود.

(نهج البلاغه،ص478)

حدیث (20) رسول خدا صلی الله علیه و آله:

لا فقرَ اَشدُّ مِنَ الجَهلِ ، لا مالَ اَعودُ مِن العَقلِ؛

هیچ تهیدستی سخت تر از نادانی و هیچ مالی سودمندتر از عقل نیست.

(تحف العقول، ص6)

حدیث (21) امام علی علیه السلام :

اَلْحِلْمُ غِطاءٌ ساتِرٌ وَالْعَقْلُ حِسامٌ قاطِعٌ، فَاسْتُرْ خَلَلَ خَلْقِکَ بِحِلْمِکَ وَقاتِلْ هَواکَ بِعَقْلِکَ؛

بردباری پرده ای پوشاننده و عقل شمشیری برنده است، پس عیبهای اخلاقی خود را با بردباری بپوشان و با عقلت به جنگ هوا و هوست برخیز.

(الذریه الی الحافظ الشریعه،ج1،ص213)

حدیث (22) امام علی علیه السلام :

اَعْقَلُ النّاسِ مَنْ كانَ بِعَيْبِهِ بَصيرا وَ عَنْ عَيْبِ غَيْرِهِ ضَريرا؛

عاقل ترین مردم کسی است که به عیب های خویش بینا و از عیوب دیگران، نابینا باشد.

(غررالحکم، ص207)

حدیث (23) امام صادق علیه السلام :

لا يُعَدُّ الْعاقِلُ عاقِلاً حَتّى يَسْتَ-كْمِلَ ثَلاثا: اِعْطاءَ الْحَقِّ مِنْ

ص: 11

نَفْسِهِ عَلی حالِ الرِّضا وَ الْغَضَبِ وَ اَنْ یَرْضی لِلنّاسِ ما یَرْضی لِنَفْسِهِ وَ اسْتِعْمالَ الْحِلْمِ عِنْدَ الْعَثْرَهِ؛

عاقل، عاقل نیست مگر آن که سه صفت را در خود به کمال رساند: حق را در هنگام خشنودی و خشم ادا کند، آنچه را برای خود می پسندد، برای دیگران هم بپسندد و هنگام خطای دیگران، بردبار باشد.

(تحف العقول، ص 318)

حدیث (24) امام صادق علیه السلام :

دِعامَهُ الاِْنْسانِ الْعَقْلُ وَ الْعَقْلُ مِنْهُ الْفِطْنَهُ وَ الْفَهْمُ وَ الْحِفْظُ وَ الْعِلْمُ وَ بِالْعَقْلِ یَکْمُلُ وَ هُوَ دَلیلُهُ وَ مُبْصِرُهُ وَ مِفْتاحُ اَمْرِهِ فَاِذا کانَ تَاْییدُ عَقْلِهِ مِنَ النّورِ کانَ عالِما حافِظا ذاکِرا فَطِنا فَهِما فَعَلِمَ بِذلِکَ کَیْفَ وَ لِمَ وَ حَیْثُ وَ عَرَفَ مَنْ نَصَحَهُ وَ مَنْ غَشَّهُ فَاِذا عَرَفَ ذلِکَ عَرَفَ

مَجْراهُ وَ مَوصولَهُ وَ مَفْصولَهُ وَ اَخْلَصَّهُ مِنْ تَاْییدِ العَقْلِ؛

ستون انسانیت، عقل است و از عقل، زیرکی، فهم، حفظ و دانش بر می خیزد. با عقل، انسان به کمال می رسد. عقل، راهنمای انسان، بینا کننده و کلید کارهای اوست. هر گاه عقل با نور یاری شود، دانا، حافظ، تیزهوش و فهیم می شود و بدین وسیله (پاسخ) چگونه، چرا و کجا را می فهمد و خیرخواه و دغلکار را می شناسد و هرگاه این را دانست، مسیر حرکت 49 و خویش و بیگانه را می شناسد و در توحید و طاعت خداوند اخلاص

می ورزد و چون چنین کرد، آنچه از دست رفته جبران می کند و بر آنچه در آینده می آید چنان وارد می شود که می داند در کجای آن است و برای چه منظوری در آنجاست. از کجا آمده و به کجا می رود. و این همه از پرتو تأیید عقل است.

(کافی، ج 1، ص

(25

حدیث (25) امام کاظم علیه السلام :

کَما لا یَقومُ الْجَسَدُ اِلاّ بِالنَّفْسِ الحَیَّهِ فَکَذلِکَ لا یَقومُ الدّینُ اِلاّ بِالنِّیَّهِ الصّادِقَهِ وَ لا تَثْبُتُ النِّیَّهُ الصّادِقَهُ اِلاّ بِالْعَقْلِ؛

همان گونه که قوام جسم، تنها به جانِ زنده است، قوام دینداری هم تنها به نیّت پاک است و نیّت پاک، جز با عقل حاصل نمی شود.

(تحف العقول، ص 396)

حدیث (26) امام رضا علیه السلام :

اِذا اَرادَ اللّه ُ اَمْرا سَلَبَ الْعِبادَ عُقولَهُمْ فَاَنْفَذَ اَمْرَهُ وَ تَمَّتْ اِرادَتُهُ فَاِذا اَنْفَذَ اَمْرَهُ رَدَّ اِلی کُلِّ ذی عَقْلٍ عَقْلَهُ فَیَقولُ کَیْفَ ذا؟ وَ مِنْ اَیْنَ ذا؟

هر گاه خداوند چیزی را بخواهد، عقل های بندگان را از آنها می گیرد و حکم خود را اجرا می کند و خواسته خود را به پایان می رساند. همین که حکم خود را اجرا کرد، عقلِ هر صاحب عقل را به او بر می گرداند، آنگاه او مرتب می گوید: چگونه و از کجا چنین و چنان شد.

(تحف العقول، ص442)

حدیث (27) امام علی علیه السلام :

اَعْقَلُ النّاسِ مَنْ غَلَبَ جِدُّهُ هَزْلَهُ وَ اسْتَظْهَرَ عَلی هَواهُ بِعَقْلِهِ؛

عاقل کسی است که جدّی اش از شوخی اش بیشتر باشد و با کمک عقلش بر هوا و هوسش پیروز گردد.

(تصنیف غررالحکم،ص52)

حدیث (28) امام علی علیه السلام :

اَلا وَ اِنَّ اللَّبیبَ مَنِ اسْتَقْبَلَ وُجوهَ الاْآراءِ بِفِکْرٍ صائِبٍ وَ نَظَرٍ فِی الْعَواقِبِ؛

بدانید عاقل، کسی است که با فکر درست، به استقبال نظرات گوناگون برود و در عواقب امور بنگرد.

(غررالحکم،ص178)

حدیث (29) امام علی علیه السلام :

اِحْتَمِلْ ما یَمُرُّ عَلَیْکَ فَاِنَّ الاِْحْتِمالَ سِتْرُ الْعُیوبِ وَ اِنَّ الْعاقِلَ نِصْفُهُ اِحْتِمالٌ وَ نِصْفُهُ تَغافُلٌ؛

در برابر آنچه بر تو می گذرد، بردبار باش، زیرا بردباری، عیب ها را می پوشاند. به راستی که نیمی از عقل، بردباری و نیمه دیگرش خود را به غفلت زدن است.

(غررالحکم،ص139)

حدیث (30) امام علی علیه السلام :

اَلْعاقِلُ مَنْ صانَ

لِسانَهُ عَنِ الْغيبَهِ؛

عاقل كسى است كه زبانش را از بدگويى پشت سر ديگران، نگه دارد.

(غررالحكم، ص108)

حدیث (31) امام علی علیه السلام :

اتَّهِمُوا عُقولَكُمْ فَاِنَّهُ مِنَ الثِّقَهِ بِها يَكونُ الْخَطاءُ؛

عقل خويش را زير سؤال ببريد؛ زيرا از اعتماد به آن، خطاها سرچشمه مى گيرد.

(شرح آقا جمال خوانسارى بر غررالحكم، ج2،ص267)

حدیث (32) امام علی علیه السلام :

اَلْعاقِلُ اِذا تَ-كَلَّمَ بِكَلِمَهٍ اَتْبَعَها حِكْمَهً وَ مَثَلاً وَ الاَحْمَقُ اِذا تَ-كَلَّمَ بِكَلِمَهٍ اَتْبَعَها حِلْفا؛

عاقل، هر گاه سخن بگويد، آن را با سخنى حكيمانه و ضرب المثل همراه سازد و نادان هرگاه سخن بگويد، آن را با سوگند همراه كند.

(شرح نهج البلاغه، ابن ابى الحديد، ج20، ص289)

حدیث (33) امام علی علیه السلام :

ما عُبِدَ اللّه ُ بِشَىْ ءٍ اَفْضَلَ مِنَ الْعَقْلِ وَ ما تَمَّ عَقْلُ امْرِى ءٍ حَتّى يَكونَ فيهِ خِصالٌ شَتّى: اَلْكُفْرُ وَ الشَّرُّ مِنْهُ مَأمونانِ وَ الرُّشْدُ وَ الْخَيْرُ مِنْهُ مَأمولانِ وَ فَضْلُ مالِهِ مَبْذولٌ وَ فَضْلُ قَوْلِهِ مَكفوفٌ وَ نَصيبُهُ مِنَ الدُّنْيَا القوتُ لا يَشْبَعُ مِنَ الْعِلْمِ دَهْرَهُ اَلذُّلُّ اَحَبُّ اِلَيْهِ مَعَ اللّه ِ مِنَ العِزِّ

تَمامُ الاَمْرِ؛

خداوند با چيزى بهتر از عقل عبادت نشده است، و عقل كسى كامل نشود، مگر در او چند خصلت باشد: كفر و بدى از او انتظار نمى رود، رشد و

خوبی در او امید می رود، زیادی ثروتش بخشوده و زیادی سخنش نگه داشته شده است، بهره او از دنیا تنها غذای روزانه است، در طول زندگی از دانش سیر نمی شود، خواری را با خداوند از عزّت با دیگران، بیشتر دوست دارد، عق---ل و ع--اق-ل نزد او دوست داشتنی تر از شرف و بزرگی

است، خوبیِ کم دیگران را بسیار و خوبی بسیار خود را کم می شمرد، همه مردم را از خودش بهتر

ص: 14

و خود را نزد خویش از همه بدتر می داند و این مهم ترین خصلت است.

(کافی، ج 1، ص 18)

حدیث (34) امام علی علیه السلام :

اَلظَّنُّ الصَّوابُ مِنْ شیَمِ اُولِی الاَلْبابِ؛

خوش گمانی، از اخلاق عاقلان است.

(غررالحکم، ص253)

حدیث (35) امام علی علیه السلام :

اَلْعاقِلُ مَنْ اَحْسَنَ صَنائِعَهُ وَ وَضَعَ سَعْیَهُ فی مَواضِعِهِ ؛

عاقل کسی است که کارهایش را خوب انجام دهد و تلاشی که می کند، به جا باشد.

(غررالحکم، ص96)

حدیث (36) امام حسین علیه السلام :

لا یَکْمُلُ الْعَقْلُ اِلاّ بِاتِّباعِ الْحَقِّ؛

عقل، جز با پیروی از حق، کامل نمی شود.

(اعلام الدین، ص 298)

حدیث (37) پیامبر صلی الله علیه و آله :

اَنَسٌ: قیلَ: یا رَسولَ اللّه ِ، اَلرَّجُلُ یَکونُ حَسَنَ الْعَقْلِ کَثیرَ الذُّنوبِ؟ قالَ: ما مِنْ آدَمیٍّ اِلاّ وَ لَهُ ذُنوبٌ وَ خَطایا یَقْتَرِفُها، فَمَنْ کانَتْ سَجیَّتُهُ الْعَقْلَ وَ غَریزَتُهُ الْیَقینَ لَمْ تَضُرَّهُ ذُنوبُهُ. قیلَ: کَیْفَ ذلِکَ یا رَسُولَ اللّه ِ؟ قالَ: لاَِنَّهُ کُلَّما اَخْطَاَ لَمْ یَلْبَثْ اَنْ تَدارَکَ ذلِکَ بِتَوْبَهٍ وَ نَدامَهٍ عَلی ما

کانَ مِنْهُ فَیَمْحو ذُنوبَهُ وَ یَبْقی لَهُ فَضْلٌ یَدْخُلُ بِهِ الْجَنَّهَ؛

اَنس گوید: سؤال شد: «ای رسول خدا! ممکن است کسی از عقل نیکو برخوردار باشد و گناهان بسیار داشته باشد؟». پیامبر صلی الله علیه و آله فرمودند: هیچ انسانی نیست، مگر این که گناهان و خطاهایی مرتکب می شود، ولی هر کس سرشتش عقل و نهادش یقین باشد، گناهانش به او آسیب نمی رساند». گفته شد: «ای رسول خدا! چگونه است این؟». فرمودند: «زیرا عاقل هرگاه مرتکب خطایی گردد، بی درنگ آن را با توبه و پشیمانی

جبران کند و با این کار، گناهانش را پاک می گرداند و خوبی هایی برایش باقی می ماند که با آن، وارد بهشت می گردد».

(مجموعه ورام، ج 1، ص 62)

حدیث (38) پیامبر صلی الله علیه و آله :

سُئِلَ النَّبیُّ صلی الله علیه و آله عَنْ قَوْلِهِ: «اَ

یُّ-کُمْ اَحْسَنُ عَمَلاً» فَقالَ: اَ یُّ-کُمْ اَحْسَنُ عَقْلاً، ثُمَّ قالَ صلی الله علیه و آله : اَتَمُّکُمْ عَقْلاً وَ اَشَدُّکُمْ لِلّهِ خَوْفا وَ اَحْسَنُکُمْ فیما اَمَرَ اللّه ُ عَزَّوَجَلَّ بِهِ وَ نَهی عَنْهُ نَظَرا وَ اِنْ کانَ اَقَلُّکُمْ تَطَوُّعا؛

از پیامبر صلی الله علیه و آله از معنی آیه «[تا بیازماید] کدامیک عملتان بهتر است» پرسیدند. فرمودند: یعنی کدامیک عاقل ترید. سپس فرمودند: مقصود، کسی است که عقلش کامل تر، از خدا بیمناک تر و در امر و نهی خداوند دقیق تر است؛ هر چند مستحبّاتش کمتر باشد.

(بحارالأنوار، ج 67، ص 233)

حدیث (39) امام علی علیه السلام :

جاهِدْ شَهْوَتَکَ وَ غالِبْ غَضَبَکَ وَ خالِفْ سوءَ عادَتِکَ، تَزْکُ نَفْسُکَ وَ یَکْمُلْ عَقْلُکَ وَ تَسْتَ-کْمِلْ ثَوابَ رَبِّکَ؛

با هوا و هوست مبارزه کن، بر خشمت مسلّط شو و با عادت های بدت مخالفت کن، تا روحت پاک و عقلت کامل گردد و پاداش پروردگارت را به تمامی دریافت نمایی.

(غررالحکم، ص338)

حدیث (40) امام علی علیه السلام :

مَنْ شاوَرَ ذَوِی الْعُقولِ اسْتَضاءَ بِاَنْوارِ الْعُقولِ؛

هر کس با عقلا مشورت کند، از نور عقل ها بهره می برد.

(غررالحکم، ص627)

حدیث (41) امام علی علیه السلام :

اِنَّ بِذَوِی الْعُقولِ مِنَ الْحاجَهِ اِلَی الاَدَبِ کَما یَظْمَأُ الزَّرْعُ اِلَی الْمَطَرِ؛

نیاز عاقلان به ادب، همانند نیاز کشتزار به باران است.

(غررالحکم، ص225)

حدیث (42) امام علی علیه السلام :

اَلْعَقْلُ حِفْظُ التَّجارِبِ وَ خَیْرُ ما جَرَّبْتَ ما وَعَظَکَ؛

عقل، اندوختن تجربه ها (و عمل به آن) است و بهترین تجربه، آن است که پندت داده.

(نهج البلاغه، ص402)

حدیث (43) امام علی علیه السلام :

لَقَدْ سَبَقَ اِلی جَنّاتِ عَدْنٍ اَقْوامٌ ما کانوا اَکْثَرَ النّاسِ لا صَوْما وَ لا صَلاةً وَ لا حَجّا وَ لاَ اعْتِمارا وَ لکِنَّهُمْ عَقَلوا عَنِ اللّهِ مَواعِظَهُ؛

گروه هایی به سوی بهشت برین (از دیگران) پیشی گرفتند که بیش

ص: 16

از دیگران اهل روزه، نماز، حج و عمره نبودند، بلکه آنان در موعظه های الهی تعقل کردند.

(مجموعه ورام، ج 2، ص 213)

حدیث (44) امام علی علیه السلام :

فَسادُ الْاَخْلاقِ بِمُعاشَرَهِ السُّفَهاءِ وَ صَلاحُ الْاَخْلاقِ بِمُنافَسَهِ الْعُقَلاءِ وَ الْخَلْقُ اَشْکالٌ فَکُلٌّ یَعْمَلُ عَلی شاکِلَتِهِ؛

معاشرت با نابخردان، اخلاق را فاسد و رقابت با عقلا اخلاق را اصلاح می نماید و مردم متفاوتند، و هر کس بر حسب طینت خود رفتار می کند.

(عوالم العلوم و المعارف، ج 23، ص 279)

حدیث (45) امام علی علیه السلام :

یَنْبَغی لِلْعاقِلِ اَنْ یُخاطِبَ الْجاهِلَ مُخاطَبَهَ الطَّبیبِ الْمَریضَ؛

شایسته است که برخورد عاقل با نادان، مانند برخورد طبیب با بیمار باشد.

(غررالحکم، ص 797)

حدیث (46) امام علی علیه السلام :

اَلْعَقْلُ حَیْثُ کانَ آلِفٌ مَاْلوفٌ ؛

عقل هر کجا باشد، انس گیرنده و الفت پذیر است.

(غررالحکم، ص 67)

حدیث (47) پیامبر صلی الله علیه و آله :

اَلا وَ اِنَّ اَعْقَلَ النّاسِ عَبْدٌ عَرَفَ رَبَّهُ فَاَطاعَهُ وَ عَرَفَ عَدُوَّهُ فَعَصاهُ وَ عَرَفَ دارَ اِقامَتِهِ فَاَصْلَحَها وَ عَرَفَ سُرْعَهَ رَحیلِهِ فَتَزَوَّدَ لَها؛

بدانید که عاقل ترین مردم کسی است که پروردگارش را بشناسد و از او پیروی کند، دشمنان خدا را بشناسد و از آنان نافرمانی کند، جایگاه ابدی خود را بشناسد و آن را آباد کند و بداند به زودی به آنجا سفر خواهد کرد و برای آن، توشه بردارد.

(اعلام الدین، ص 337)

حدیث (48) پیامبر صلی الله علیه و آله :

اِنَّما یُدْرَکُ الْخَیْرُ کُلُّهُ بِالْعَقْلِ، وَ لا دینَ لِمَنْ لا عَقْلَ لَهُ؛

همه خوبی ها با عقل شناخته می شوند و کسی که عقل ندارد، دین ندارد.

(تحف العقول، ص 54)

حدیث (49) پیامبر صلی الله علیه و آله :

رَاْسُ الْعَقْلِ بَعْدَ الاْیمانِ بِاللّهِ مُداراةُ النّاسِ فی غَیْرِ تَرْکِ حَقٍّ؛

کمال عقل پس از ایمان به خدا، مدارا کردن با مردم است به شرط آن که

حق، ترک نشود.

(تحف العقول، ص 42)

حديث (50) پيامبر صلى الله عليه و آله :

اَرْبَعَةٌ تَلْزَمُ كُلَّ ذى حِجىً وَ عَقْلٍ مِنْ اُمَّتى، قيلَ: يا رَسولَ اللّهِ، ما هُنَّ؟ قالَ: اِسْتِماعُ الْعِلْمِ، وَ حِفْظُهُ، وَ نَشْرُهُ وَ الْعَمَلُ بِهِ؛

چهار چيز بر هر عاقل و خردمندى از امّت من واجب است. گفته شد: «اى پيامبر خدا! آن چهار چيز كدام اند؟». فرمودند: «گوش فرادادن به دانش، نگهدارى، نشر و عمل به آن».

(تحف العقول، ص 57)

حديث (51) پيامبر صلى الله عليه و آله :

اِنَّ خيارَكُمْ اُولُوا النُّهى، قيلَ: يا رَسولَ اللّهِ، وَ مَنْ اُولُوا النُّهى؟ قالَ: هُم اُولُوا الاَْخْلاقِ الحَسَنَهِ وَ الاَحلامِ الرَّزينَهِ وَ صِلَهِ الاَْرْحامِ وَ البَرَرَهُ بِالاُْمَّهاتِ وَ الآْباءِ وَ الْمُتَعاهِدينَ لِلْفُقَراءِ وَ الْجيرانِ وَ الْيَتامى وَ يُطْعِمونَ الطَّعامَ وَ يُفْشونَ السَّلامَ فِى الْعالَمِ وَ يُصَلّونَ وَ النّاسُ نيامٌ غافِلونَ؛

«بهترين شما صاحبان عقل هستند». گفته شد: «اى رسول خدا! صاحبان عقل، چه كسانى اند؟». فرمودند: آنان كه داراى اخلاق خوب اند، بردبار و باوقارند، صله رحم مى نمايند، به پدران و مادران نيكى مى كنند، به فقرا، همسايگان و يتيمان رسيدگى مى نمايند، اطعام مى كنند، آشكارا به همه سلام مى كنند و هنگامى كه مردم در خواب و غافلند، نماز (نماز شب) مى گذارند.

(كافى، ج 2، ص 240، ح 32)

حديث (52) امام صادق عليه السلام :

خَمْسُ خِصالٍ مَنْ فَ-قَ-دَ واحِدَةً مِنْهُنَّ لَمْ يَزَلْ ناقِصَ العَيْشِ زائِلَ الْعَقْلِ مَشْغولَ الْقَلْبِ، فَاَوَّلُها: صِحَّهُ البَدَنِ وَ الثّانيَهُ: اَلاْمْنُ وَ الثّالِثَهُ: اَلسَّعَهُ فِى

الرِّزْقِ، وَ الرّابِعَهُ: اَلاَنیسُ الْمُوافِقُ (قال الراوی:) قُلْتُ: و مَا الاْنیسُ الْمُوافِقُ؟ قال: اَلزَّوجَهُ الصّالِحَهُ، وَ الوَلَدُ الصّالِحُ، وَ الْخَلیطُ الصّالِحُ وَ

الخامِسَهُ: وَ هِیَ تَجْمَعُ هذِه الْخِصالَ: الدَّعَهُ؛

پنج چیز است که هر کس یکی از آنها را نداشته باشد، همواره در زندگی

ص: 18

اش کمبود دارد و کم خرد و دل نگران است: اول، تندرستی، دوم امنیت، سوم روزی فراوان، چهارم همراهِ همرأی. راوی پرسید: همراهِ همرأی کیست؟ امام فرمودند: همسر و فرزند و همنشین خوب و پنجم که در برگیرنده همه اینهاست، رفاه و آسایش است.

(خصال، ص 284)

حدیث (53) امام علی علیه السلام :

مَنِ اطَّرَحَ الْحِقْدَ اسْتَراحَ قَلْبُهُ وَ لُبُّهُ؛

هر کس کینه را از خود دور کند، قلب و عقلش آسوده می گردد.

(غررالحکم، ص634)

حدیث (54) امام علی علیه السلام :

اَصْلُ الْعَقْلِ القُدَرهُ وَ ثَمَرَتُها السُّرورُ؛

ریشه عقل، قدرت است و میوه آن شادی.

(بحارالأنوار، ج 75، ص7)

حدیث (55) امام صادق علیه السلام :

اَلنَّومُ راحَهٌ لِلْجَسَدِ وَ النُّطْقُ راحَهٌ لِلرُّوحِ وَ السُّکوتُ راحَهٌ لِلْعَقْلِ؛

خواب مایه آسایش جسم، سخن مایه آسایش جان و سکوت مایه آسایش عقل است.

(من لایحضره الفقیه، ج 4، ص 402)

حدیث (56) امام باقر علیه السلام :

اِنَّ اللّه َ عَزَّوَجَلَّ یَقی بِالتَّقْوی عَنِ الْعَبْدِ ما عَزُبَ عَنْهُ عَقْلُهُ وَ یُجَلّی بِالتَّقْوی عَنْهُ عَماهُ وَ جَهْلَهُ؛

خداوند عزوجل به وسیله تقوا، انسان را از آنچه عقلش به آن نمی رسد، حفظ می کند و کوردلی و نادانی را از او دور می نماید.

(کافی، ج 8، ص 52)

حدیث (57) امام علی علیه السلام :

عَلَی الْعاقِلِ اَنْ یُحْصی عَلی نَفْسِهِ مَساوِیَها فِی الدّینِ وَ الرَّأیِ وَ الاْخْلاقِ وَ الاْدَبِ ، فَیَجْمَعُ ذلِکَ فی صَدْرِهِ اَوْ فی کِتابٍ وَ یَعْمَلُ فی اِزالَتِها ؛

بر عاقل است که بدی هایش را در دین، اندیشه، اخلاق و ادب یادداشت کند و به خاطرش بسپارد و برای از بین بردن آنها بکوشد.

(بحار الأنوار ، ج 75، ص 6)

حدیث (58) امام علی علیه السلام :

اَللّهُمَّ ارْزُقنی عَقْلاً کامِلاً وَ عَزْما ثاقِبا وَ لُبّا راجِحا وَ قَلْبا زَکیّا وَ عِلْما کَثیرا وَ اَدَبا بارِعا وَاجْعَلْ ذلِکَ کُلَّهُ لی

ص: 19

وَلا تَجْعَلْهُ عَلَیَّ بِرَحْمَتِکَ یا اَرْحَمَ الرّاحِمینَ؛

خدایا مرا عقلی کامل ، تصمیمی نافذ، خردی برتر، دلی پاک، دانشی فراوان و ادبی والا روزی کن و تمام اینها را به سود من قرار ده نه به زیانم،ای مهربان ترین مهربانان.

(بحار الانوار،ج84،ص325)

حدیث (59) امام علی علیه السلام :

کُلُّ شَیْ ءٍ یَحتاجُ اِلَی الْعَقْلِ وَالْعَقْلُ یَحْتاجُ اِلَی الاْدَبِ؛

هر چیزی به عقل نیاز دارد و عقل به ادب نیازمند است.

(غررالحکم و درر الکلم،ص510)

حدیث (60) ابن شهر آشوب :

کانَ النَّبیّ صلی الله علیه و آله قَبْلَ المَبْعَثِ مَوصوفا بِعِشرینَ خَصلَهً مِن خِصالِ الاَنْبیاءِ لَوِ انْفَرَدَ واحِدٌ بِاَحَدِها لَدَلَّ عَلی جَلالِهِ فَکَیْفَ مَنِ اجْتَمَعَت فیهِ؟! کانَ نَبیّا اَمینا، صادِقا، حاذِقا، اَصیلاً، نَبیلاً، مَکینا، فَصیحا، عاقِلاً، فاضِلاً، عابِدا، زاهِدا، سَخیا، کمیا، قانِعا، مُتَواضِعا، حَلیما، رَحیما، غَیورا، صَبورا، مُوافِقا،

مُرافِقا، لَمیُخالِطْ مُنَجِّما وَ لا کاهِنا و لا عَیافا؛

رسول اکرم صلی الله علیه و آله پیش از مبعوث شدن، بیست خصلت از خصلت های پیامبران را دارا بودند، که اگر کسی یکی از آنها را داشته باشد، دلیل عظمت اوست؛ چه رسد به کسی که همه آنها را دارا باشد، آن حضرت پیامبری امین، راستگو، ماهر، اصیل، شریف، استوار، سخنور، عاقل، با فضیلت، عابد، زاهد، سخاوتمند، دلیر و با شهامت، قانع، متواضع، بردبار، مهربان، غیرتمند، صبور، سازگار، و نرم خو بودند و با

هیچ منجّم (قائل به تأثیر ستارگان)، غیب گو و پیش گویی هم نشین نبودند.

(بحارالانوار، ج 16، ص 175)

حدیث (61) امام حسن علیه السلام :

لا يَغشُّ العاقِلُ مَن استَنصَحَه؛

خردمند به کسی که از او نصیحت می خواهد، خیانت نمی کند.

(تحف العقول، ص 236)

حدیث (62) امام صادق علیه السلام:

أكمَلُ الناسِ عَقلاً أحسَنُهُم خُلقاً؛عاقل ترين مردم خوش خلق ترين آنهاست.
(اصول کافی، ج 1، ص 23)

حدیث (63) امام حسین علیه السلام: لا یکمل العقل إلا باتباع الحق؛

عقل کامل نمی شود

ص: 20

مگر با پیروی از حق.

(بحار الانوار، ج 75، ص 127)

حديث (64) امام موسی کاظم عليه السلام: التَوَدُّدُ اِلَی الناسِ نِصفُ العَقل؛مهرورزی و دوستی با مردم، نصف عقل است.

(تحف العقول، ص 403و443)

حديث (65) امام علی عليه السلام: العاقِلُ مَن وَعَظَتهُ التَّجارِبُ

خردمند کسی است که تجربه ها او را پند دهد.

(تحف العقول، ص 85)

حديث (66) امام علی عليه السلام: مَن تَرَکَ الإستِماعَ مِن ذَوی العُقولِ ماتَ عَقلُهُ.

هر که به خردمندان گوش نسپارد عقلش بمیرد.

(تحف العقول،ص85)

حديث (67) پيامبر خدا (صلی الله عليه و آله): ما قَسَمَ اللّهُ ُ لِلعِبادِ شَيئًا أفضَلَ مِنَ العَقلِ

خداوند ، چیزی با ارزش تر از عقل ، در میان بندگان تقسیم نکرد .

(الکافی ،ج1،ص12)

حديث (68) امام عسکری (سلام الله عليه):

حُسنُ العَقلِ جَمالٌ باطِنٌ.

نکویی خرد، زیبایی درون است.

(بحارالانوار،ج1،ص95)

حديث (69) پيامبر خدا (صلی الله عليه و آله):

رَأسُ العَقلِ بَعدَ الإِيمانِ بِاللّهِ عز و جل التَّحَبُّبُ إلَی النّاسِ

حضرت محمد صلی الله علیه و آله وسلم : اساس عقل ، پس از ایمان به خداوند عز و جل ، اظهار دوستی با مردم است .

(الخصال ،ج1،ص15)

حدیث (70) امام علی علیه السلام:

کَثرةُ ألامانی مِن فَسادِ العَقل.

آرزوهای زیاد از تباهی عقل است.

(غررالحکم،ص525)

فکر

حدیث (1) لقمان حکیم علیه السلام :

یَا بُنَیَّ اِذَا امتَلأَتِ المَعِدَهُ نَامَتِ الفِکرَهُ وَ خَرِسَتِ الحِکمَهُ وَ قَعَدَتِ الاَعضَاءُ عَنِ العِبادَهِ؛

فرزندم هرگاه شکم پر شود، فکر به خواب می رود و حکمت، از کار می افتد و اعضای بدن از عبادت باز می مانند.

مجموعه ورام، ج 1، ص 102

حدیث (2) امام حسین علیه السلام :

مَن أَحجَمَ عَنِ الرَّیِ وَعَیِیَت بِهِ الحِیَلُ کانَ الرِّفقَ مِفتاحُهُ؛

هر کس فکرش به جایی نرسد و راه تدبیر بر او بسته شود، کلیدش مداراست.

بحارالأنوار، ج75، ص128

حدیث (3) امام حسن عسکری علیه السلام:

لَیسَتِ العِبادَهُ کَثرَهَ الصیّامِ وَ الصَّلوهِ وَ انَّما العِبادَهُ کَثرَهُ التَّفَکّر فی أمر اللهِ؛

عبادت کردن به زیادی روزه و نماز نیست، بلکه (حقیقت) عبادت، زیاد در کار خدا اندیشیدن است.

تحف العقول، ص442

حدیث (4) امام علی علیه السلام:

العِلمُ وَراثَهٌ کَریمَهٌ ، وَ الاداب حُلَلٌ مُجَدَّدَهٌ ، وَ الفِکرُ مِرآهٌ صافِیَهٌ؛

علم میراث گرانبهائی است و ادب

لباس فاخر و زینتی است و فکر آئینه ای است صاف.

نهج البلاغه،ص469

حدیث (5) پیامبر صلی الله علیه و آله :

اَوصانی رَبّی بِسَبعٍ: اَوصانی بِالاِْخلاصِ فِی السِّرِّ وَ الْعَلانیَهِ وَ اَن اَعْفُوَ عَمَّن ظَلَمَنی و اُعْطیَ مَن حَرَمَنی و اَصِلَ مَنْ قَطَعَنی و اَن یَکونَ صَمْتی فِکْرا وَ نَظَری عِبَرا؛

پروردگارم هفت چیز را به من سفارش فرمود: اخلاص در نهان و آشکار، گذشت از کسی که به من ظلم نموده، بخشش به کسی که مرا محروم کرده، رابطه با کسی که با من قطع رابطه کرده، و سکوتم همراه با تفکّر و نگاهم برای عبرت باشد.

کنزالفوائد،ج2،ص11

حدیث (6) امام صادق علیه السلام:

اَفضَلُ العِبادهُ اِدمانُ التَّفکُّرفی اللهِ و فی قُدرَتهِ؛

برترین عبادت مداومت نمودن بر تفکر درباره خداوند و قدرت اوست.

الکافی،ج2،ص55

حدیث (7) امام صادق علیه السلام:

فِکرَهُ ساعَهٍ خَیرٌ مِن عِبادَهِ اَلفِ سَنَهٍ؛

یک ساعت اندیشیدن در خیر و صلاح از هزار سال عبادت بهتر است.

مصباح الشریعه،ص114

حکمت

حدیث (1) امام علی علیه السلام :

لَیسَ الحَکیمُ مَن لَم یُدارِ مَن لایَجِدُ بُدّا مِن مُداراتِهِ؛

حکیم نیست آن کس که مدارا نکند با کسی که چاره ای جز مدارا کردن با او نیست.

(بحارالأنوار، ج75، ص57)

حدیث (2) امام کاظم علیه السلام :

إنَّ الزَّرعَ یَنبُتُ فِی السَّهلِ وَلایَنبُتُ فِی الصَّفا فَکَذلِکَ الحِکمَهُ تَعمُرُ فی قَلبِ المُتَواضِعِ وَلا تَعمُرُ فی قَلبِ المُتَکَبِّرِ الجَبّارِ، لأِنَّ اللّه جَعَلَ التَّواضُعَ آلَهَ العَقلِ وَجَعَلَ التَّکَبُّرَ مِن آلَهِ الجَهلِ؛

زراعت در زمین هموار می روید، نه بر سنگ سخت و چنین است که حکمت، در دل های متواضع جای می گیرد نه در دل های متکبر. خداوند متعال، تواضع را وسیله عقل و تکبر را وسیله جهل قرار داده است.

(تحف العقول، ص 396)

حدیث (3) امام صادق علیه السلام :

إنَّ الْحِکْمَهَ لَتَکُونُ فی قَلْبِ الْمُنافِقِ فَتُجَلْجِلُ فی صَدْرِهِ حَتّی

يُخْرِجَها فَيُوعِيَهَا الْمُؤْمِنُ وَتَكُونُ كَلِمهُ الْمُنافِقِ فى صَدْرِ الْمُؤْمِنِ فَتُجَلْجِلُ فى صَدْرِهِ حَتّى يُخْرِجَها فَيَعِيَهَا الْمُنافِقُ؛

به راستی حکمتی که در قلب منافق جا می گیرد، در سینه اش بی قراری می کند تا از آن بیرون آید و مؤمن آن را بر گیرد و سخن منافقانه (لغو و بیهوده) در سینه مؤمن بی قراری می کند تا از آن بیرون برود و منافق آن را برگیرد.

(بحارالأنوار، ج2، ص 94)

حدیث (4) پیامبر صلی الله علیه و آله :

قَلْبٌ لَيْسَ فيهِ شَئْ ءٌ مِنَ الْحِكْمَهِ كَبَيْتٍ خَرِبَ فَتَعَلَّموا وَ عَلِّموا وَ تَفَقَّهوا وَ لا تَموتوا جُهّالاً فَاِنَّ اللّه َ لا يَعْذِرُ عَلَى الْجَهْلِ؛

دلی که در آن حکمتی نیست، مانند خانه ویران است، پس بیاموزید و آموزش دهید، بفهمید و نادان نمیرید. براستی که خداوند، بهانه ای را برای نادانی نمی پذیرد.

(نهج الفصاحه،ص600)

حدیث (5) امام علی علیه السلام:

خُذِ الحِكمَه اَنَّى كانَت فَاِنَّ الحِكمَه ضالَّه كُلِّ مُومِن؛

حکمت را هر کجا که یافتی فراگیر، زیرا حکمت گمشده هر مومن است.

(غررالحکم، ص360)

حدیث (6) امام موسی کاظم علیه السلام:

قِلَّهُ المَنطِقِ حُكم عَظيمٌ ، فَعَلَيكُم بِالصَّمتِ فَاِنَّهُ دَعَهٌ حَسَنَهٌ وَ قِلَّهُ وِزرٍ وَ خِفَّهٌ مِنَ الذُّنوبِ؛

کم گویی ، حکمت بزرگی است ، بر شما باد به خموشی که آسایش نیکو و سبکباری و سبب تخفیف گناه است .

(بحاالانوار(ط-بیروت)، ج 75، ص 309) - تحف العقول ص 394

یقین

حدیث (1) امام صادق علیه السلام :

اَلرَّوحُ وَ الرّاحَهُ فِی الرِّضا وَ الیَقینِ وَ الهَمُّ وَ الحَزَنُ فِی الشَکِّ وَ السَّخَطِ؛

خوشی و آسایش، در رضایت و یقین است و غم و اندوه در شکّ و نارضایتی.

(مشکاه الأنوار، ص 34)

حدیث (2) امام صادق علیه السلام :

حُرِمَ الحَریصُ خَصلَتَینِ وَ لَزِمَتهُ خَصلَتانِ: حُرِمَ القَناعَهَ فَافتَقَدَ الرّاحَهَ وَ حُرِمَ الرِّضا فَافتَقَدَ الیَقینَ؛

حریص از دو خصلت محروم شده و در نتیجه

ص: 23

دو خصلت را با خود دارد: از قناعت محروم است و در نتیجه آسایش را از دست داده است، از راضی بودن محروم است و در نتیجه یقین را از دست داده است.

(بحارالانوار، ج70، ص161)

حدیث (3) امام علی علیه السلام :

إنَّ المُؤمِنَ مَن یُری یَقینُهُ فی عَمَلِهِ، وَ المُنافِقُ مَن یُری شَکُّهُ فی عَمَلِهِ؛

در عمل مؤمن یقین دیده می شود و در عمل منافق شک.

(عیون الحکم والمواعظ، ص152)

حدیث (4) امام علی علیه السلام :

یُستَدَلُّ عَلَی الیَقین بِقِصَر الأمَلِ وَ إخلاص العَمَل وَ الزُّهدِ فی الدُّنیا

سه چیز از نشانه های یقین هستند: کوتاهی آرزو، اخلاص در عمل، بی رغبتی به دنیا

(مستدرک الوسائل ج11 ص201)

حدیث (5) امام صادق علیه السلام:

اِنَّ العَملَ القَلیلَ الدّائمَ عَلَی الیَقینِ اَفضَلُ عِنداللهِ منَ العَمَلِ الکثیرِ عَلی غَیرِ یَقینٍ؛

عمل اندک و بادوام که بر پایه یقین باشد و در نزد خداوند از عمل زیاد که بدون یقین باشد برتر است.

(وسائل الشیعه، ج15،ص202)

حدیث (6) امام رضا علیه السلام:

اِنَّ الایمانَ اَفضلُ مِن الاسلام بِدَرجَهٍ, وَ التَّق-وی اَفض-لُ مِن الایمانِ بِدَرَجَهٍ وَ لَم یَعطِ بَنو آدَمَ اَفضلُ مِنَ الیَقینِ؛

ایمان یک درجه بالاتر از اسلام است, و تقوا یک درجه بالاتر از ایمان است و به ف-رزن-د آدم چیزی ب-الات-ر از یقی-ن داده نشده است.

(تحف العقول، ص445)

حدیث (7) امام علی علیه السلام:

ما أیقَنَ بِاللهِ مَن لَم یَرعَ عُهودَهُ وَ ذِمَّتَهُ

کسی که عهد و پیمان خود را رعایت نکند به خدا یقین ندارد

(غررالحکم ،ص253)

عُجب

حدیث (1) قال الصادق علیه السلام :

اِنَّ اللهَ عَلِمَ اَنَّ الذَّنبَ خَیرٌ لِلمُومنِ مِنَ العُجبِ وَ لَولا ذلک مَا ابتُلِیَ مُومِنٌ بِذَنبٍ اَبَداً؛

خداوند می دانست که برای شخص مومن گناه از عجب بهتر است و اگر این طور نبود، شخص مومن هیچ وقت آلوده به

گناه نمی شد.

کافی(ط-الاسلامیه)، ج 2 ، ص 313

حدیث (2) قال رسول الله صلی الله علیه و آله و سلم :

لَولا اَنَّ الذَّنبَ لِلمُومِنِ خَیرٌ مِنَ العُجبِ مَا خَلا اللهُ عَزَّ وَ جَلَّ بَینَ عَبدِهِ المُومِنِ وَ بَینَ الذَّنبِ اَبَداً؛

اگر گناهی برای مومن از عجب بهتر بود، خداوند عز و جل هرگز بنده مومن را به گناه گرفتار نمی کرد.

عده الداعی و نجاح الساعی، ص 236

حدیث (3) امام علی علیه السلام :

سَيِّئَةٌ تَسُوءُکَ خَيْرٌ عِنْدَ اللَّهِ مِنْ حَسَنَةٍ تُعْجِبُک؛

خطایی که باعث ناراحتی تو شود، نزد خداوند از کار نیکی که باعث عجب تو شود بهتر است.

نهج البلاغه (للصبحی صالح)، ص477

حدیث (4) امام صادق علیه السلام :

آفَةُ الدِّينِ الحَسَدُ وَ العُجبُ وَ الفَخرُ؛آفت دینداری حسد و خودبینی و فخر فروشی است. کافی(ط-الاسلامیه)ج2،ص307

حدیث (5) رسول اکرم صلی الله علیه و آله و سلم :

آفَةُ الحَسَب الاِفتِخَارُ وَ العُجبُ؛

آفت شرافت و بزرگی ، به خود نازیدن و خود بزرگ بینی است.

کافی(ط-الاسلامیه)ج2،ص328

تکبر

حدیث (1) امام صادق علیه السلام :

اَلكِبرُ أَن تَغمِصَ النّاسَ وَتُسَفِّهَ الحَقَّ؛

تكبر، اين است كه مردم را تحقير كنى و حق را خوار شمارى.

الكافى(ط-الاسلاميه)، ج2، ص310

حدیث (2) امام على علیه السلام :

اَلحِرصُ وَالكِبرُ وَالحَسَدُ دَواعٍ إِلَى التَّقَحُّمِ فِى الذُّنوبِ؛

حرص و تكبّر و حسادت، انگيزه هاى فرورفتن در گناهانند.

نهج البلاغه(صبحی صالح)،ص541، حكمت 371

حدیث (3) رسول اكرم صلى الله عليه و آله :

أَلا اُخبِرُكُم بِأَهلِ النّارِ؟ كُلُّ عُتُلٍّ جَوّاظٍ مُستَكبِرٍ؛

آيا شما را از اهل دوزخ آگاه نكنم؟ هر درشتخوىِ خشنِ متكبّر.

كتاب العين،ج6،ص170

حدیث (4) امام صادق علیه السلام :

ما مِن أَحَدٍ يَتيهُ إِلاّ مِن ذِلَّهٍ يَجِدُها فى نَفسِهِ؛

هيچ كس نيست كه تكبّر ورزد، مگر بر اثر خوارى و حقارتى است كه در خود مى بيند.

الكافى(ط-الاسلاميه)، ج2، ص312

حدیث (5) امام على علیه السلام :

عَجِبتُ لِلمُتَكَبِّرِ الَّذى كانَ بِالمسِ نُطفَةً وَيَكونُ غَدا جيفَةً؛

در شگفتم از شخص متكبّر، كه ديروز نطفه اى بوده و

فردا لاشه ای است.

نهج البلاغه(صبحی صالح)،ص491، حکمت 126

حدیث (6) رسول اکرم صلی الله علیه و آله :

إنَّهُ لَيُعجِبُنی أَن يَحمِلَ الرَّجُلُ الشَّی ءَ فی يَدِهِ يَكونُ مَهنَئا لأِهلِهِ يَدفَعُ بِهِ الكِبرَ عَن نَفسِهِ؛

براستی که خوش دارم مرد با خوشحالی و افتخار چیزی را با دست خودش برای خانواده اش ببرد و بدین وسیله تکبر را از خود دور کند.

مجموعه ورام، ج1، ص201

حدیث (7) امام صادق علیه السلام :

مَن ذَهَبَ يَرى أَنَّ لَهُ عَلَى الآخَرِ فَضلاً فَهُوَ مِنَ المُستَكبِرينَ، (قالَ حَفصُ بنُ غياثٍ): فَقُلتُ لَهُ إِنَّما يَرى أَنَّ لَهُ عَلَيهِ فَضلاً بِالعافيَهِ إذا رَآهُ مُرتَكِبا لِلمَعاصی، فَقالَ: هَيهاتَ هَيهاتَ! فَلَعَلَّهُ أَن يَكونَ قَد غُفِرَ لَهُ ما أَتی وَ أَنتَ مَوقوفٌ مُحاسَبٌ أَما تَلَوتَ قِصَّةَ سَحَرَهِ موسى علیه السلام ؛

هر کس خودش را بهتر از دیگران بداند، او از متکبران است. حفص بن غیاث می گوید: عرض کردم: اگر گنهکاری را ببیند و به سبب بی گناهی و پاکدامنی خود، خویشتن را از او بهتر بداند چه؟ فرمودند: هرگز هرگز! چه بسا که او آمرزیده شود اما تو را برای حسابرسی نگه دارند، مگر داستان جادوگران و موسی علیه السلام را نخوانده ای؟

الکافی(ط-الاسلامیه)، ج8، ص128

حدیث (8) امام علی علیه السلام :

وَعَن ذلِكَ ما حَرَسَ اللّه عِبادَهُ المُؤمِنينَ بِالصَّلَواتِ وَالزَّكَواتِ وَمُجاهَدَهِ الصِّيامِ فِی الیّامِ المَفروضاتِ تَسكينا لأَطرافِهِم وَتَخشيعا لأَبصارِهِم وَتَذليلاً لِنُفوسِهِم وَتَخفيضا لِقُلوبِهِم وَإِذهابا لِلخُيَلاءِ عَنهُم... اُنظُروا إِلى ما فی هذِهِ الفعالِ مِن قَمعِ نَواجِمِ الفَخرِ وَقَدعِ طَوالِعِ الكِبرِ؛

از این جاست که خداوند بندگان مؤمن خود را به وسیله نمازها و زکاتها و جدّیت در روزه داری در روزهای واجب، نگهبانی می کند، زیرا که این امور باعث آرام شدن اعضاء و جوارح و خشوع دیدگان و

ص: 26

فروتنی جانها و خضوع دلها و بیرون راندن کبر و نخوت از وجود آنان می شود... بنگرید، که این اعمال چگونه نمودهای فخر فروشی را در هم می شکند و آثار و نشانه های تکبر را می زداید!

نهج البلاغه (صبحی صالح)، ص294

حدیث (9) امام حسن مجتبی علیه السلام :

لَمّا قیلَ لَهُ إِنَّ فیکَ کِبرا - : کَلاّ، اَلکِبرُ لِلّهِ وَحدَهُ وَلکِن فیَّ عِزَّهٌ، قالَ اللّه تَعالی: (وَلِلّهِ العِزَّهُ وَلِرَسولِهِ وَلِلمُؤمِنینَ)؛

در پاسخ کسی که به ایشان گفت: در وجود شما تکبّر است، فرمودند: هرگز، تکبّر تنها از آن خداست. اما در وجود من، عزّت است. خدای متعال فرموده است: «و عزّت از آن خدا و پیامبر او و مؤمنان است».

بحارالأنوار، ج24، ص325

حدیث (10) امام صادق علیه السلام :

إِنَّ فِی السَّماءِ مَلَکَینِ مُوَکَّلَینِ بِالعِبادِ، فَمَن تَواضَعَ لِلّهِ رَفَعاهُ وَمَن تَکَبَّرَ وَضَعاهُ؛

در آسمان دو فرشته بر بندگان گماشته شده اند پس هر کس برای خدا تواضع کند، او را بالا برند و هر کس تکبر ورزد او را پَست گردانند.

کافی(ط-الاسلامیه)، ج2، ص122

حدیث (11) امام کاظم علیه السلام :

إنَّ الزَّرعَ یَنبُتُ فِی السَّهلِ وَلایَنبُتُ فِی الصَّفا فَکَذلِکَ الحِکمَهُ تَعمُرُ فی قَلبِ المُتَواضِعِ وَلا تَعمُرُ فی قَلبِ المُتَکَبِّرِ الجَبّارِ، لِأنَّ اللّه جَعَلَ التَّواضُعَ آلَهَ العَقلِ وَجَعَلَ التَّکَبُّرَ مِن آلَهِ الجَهلِ؛

زراعت در زمین هموار می روید، نه بر سنگ سخت و چنین است که حکمت، در دل های متواضع جای می گیرد نه در دل های متکبر. خداوند متعال، تواضع را وسیله عقل و تکبر را وسیله جهل قرار داده است.

تحف العقول، ص 396

حديث (12) پيامبر اكرم صلى الله عليه و آله :

اَلا اُخْبِرُكُمْ بِاَبْعَدِكُمْ مِنّى شَبَها؟ قَالُوا: بَلى يا رَسولَ اللّه ِ. قالَ: اَلْفاحِشُ الْمُتَفَحِّشُ الْبَذى ءُ، اَلْبَخِيلُ، اَلْمُخْتَالُ، اَلْحَقودُ، اَلْحَسُودُ، اَلْقاسِى الْقَلْبِ، اَلْبَعِيدُ

ص: 27

مِنْ كُلِّ خَيْرٍ يُرْجى، غَيْرُ المَاْمونِ مِنْ كُلِّ شَرٍّ يُتَّقى؛

آیا شما را از کم شباهت ترینتان به خودم آگاه نسازم؟ عرض کردند: چرا، ای رسول خدا! فرمودند: زشتگویِ بی آبرویِ بی شرم، بخیل، متکبر، کینه توز، حسود، سنگدل، کسی که هیچ امیدی به خیرش و امانی از شرش نیست.

الکافی(ط-الاسلامیه)، ج 2، ص 291

حدیث (13) امام محمد باقر علیه السلام:

الجَبّارونَ اَبعَدُ النّاس منَ اللهِ عزُّ و جلَّ یومَ القیامَهِ؛

دورترین مردم ار خداوند عزّو جل در روز قیامت سرکشانِ متکبّر هستند.

ثواب الاعمال(ترجمه حسن زاده)ص688

حدیث (14) امام صادق علیه السلام:

ما من رَجُلٍ تَکبّرَ أَو تَجبَّرَ الّا لذلَّهٍ یَجدُها فی نَفسِهِ؛

هیچ مردی نیست که تکبر بورزد یا خود را بزرگ بشمارد مگر بخاطر ذلتی که در نفس خود می یابد.

وسایل الشیعه ج15 ص380

حدیث (15) حضرت زهرا سلام الله علیها:

فَجَعلَ اللهُ الایمانَ تَطهیراً لَکم مِنَ الشِّرکِ ، وَ الصَّلاهَ تَنزیهاً لَکم عَن الکِبرِ؛ خدای تعالی ایمان را برای پاکیزگی از شرک قرار داد ، و نماز را برای دوری از تکبر و خودخواهی. الاحتجاج علی اهل اللجاج (طبرسی)، ج1، ص99

حدیث (16) امام صادق علیه السلام: لا یَدخُلُ الجَنَّهَ مَن فِی قَلبهِ مِثقالَ ذَرَّهٍ مِن کِبر؛کسی که در قلبش به اندازه ذره ای کبر و خود بزرگ بینی باشد به بهشت وارد

نمی شود. الکافی(ط-اسلامی) ج2 ص310

حدیث (17) امام علی علیه السلام:

ما أقبَحَ الخُضوعَ عِندَ الحاجَهِ وَالجَفاءَ عِندَ الغِنی.

چه زشت است فروتنی هنگام نیاز و درشتی هنگام بی نیازی.

نهج البلاغه(صبحی صالح)، نامه 31،ص404

لجاجت

حدیث (1) امام علی علیه السلام :

مَن لَجَّ وَ تَمادی فَهُوَ الرّاکِسُ الَّذی رانَ اللّه ُ عَلی قَلبِهِ وَ صارَت دائرَهُ السَّوءِ عَلی رَأسِهِ ؛

هر کس لجاجت کند و بر آن پافشاری نماید، او همان بخت برگشته ای است که خداوند بر دلش پرده [غفلت] زده و پیشامدهای ناگوار بر فراز سرش قرار گرفته است.

نهج البلاغه، نامه 58

حدیث (2) امام علی علیه السلام :

اَلافراطُ فِی المَلامَهِ یَشُبُّ نیرانَ اللَّجاجِ ؛

زیاده روی

در سرزنش کردن ، آتش لجاجت را شعله ور می سازد .

تحف العقول، ص 84

حدیث (3) امام صادق علیه السلام :

سِتَّهٌ لاتَکونُ فِی المُؤمِنِ: اَلعُسرُ وَالنَّکَهُ وَالحَسَدُ وَاللَّجاجَهُ وَالکَذِبُ وَالبَغیُ؛

شش (صفت) در مؤمن نیست: سخت گیری، بی خیری، حسادت، لجاجت، دروغگویی و تجاوز.

تحف العقول، ص 377-وسایل الشیعه ج15،ص349

حدیث (4) پیامبر صلی لله علیه و آله :

خوبی عادت است و بدی لجاجت.

اساس البلاغه، ص 438

قلب

حدیث (1) امام علی علیه السلام :

اَعجَبُ ما فِی الانسانِ قَلبُهُ وَ لَهُ مَوارِدُ مِنَ الحِکمَهِ وَ اَضدادٌ مِن خِلافِها فَاِن سَنَحَ لَهُ الرَّجاءُ اَذَ لَّهُ الطَّمَعُ وَ اِن هاجَ بِهِ الطَّمَعُ اَهلَکَهُ الحِرصُ وَ اِن مَلَکَهُ الیَأسُ قَتَلَهُ السَفُ... فَکُلُّ تَقصیرٍ بِهِ مُضِرٌّ وَ کُلُّ اِفراطٍ بِهِ مُفسِدٌ؛

شگفت ترین عضو انسان قلب اوست و قلب مایه هایی از حکمت و ضد حکمت دارد. اگر آرزو به آن دست دهد، طمع خوارش می گرداند و اگر طمع در آن سر برکشد، حرص نابودش می کند و اگر ناامیدی بر آن مسلّط شود، اندوه، او را می کُشد... هر کوتاهی برایش زیانبار است و هر زیاده روی برایش تباهی آفرین.

علل الشرایع ج1، ص 109

حدیث (2) پیامبر صلی الله علیه و آله :

فِی الانسانِ مُضغَهٌ اِذا هیَ سَلِمَت وَ صَحَّت سَلِمَ بِها سائرُ الجَسَدِ، فَاذا سَقِمَت سَقِمَ بِها سائرُ الجَسَدِ وَ فَسَدَ، وَ هِیَ القَلبُ؛

در انسان پاره گوشتی است که اگر آن سالم و درست باشد، دیگر اعضای بدنش هم با آن سالم می شوند و هرگاه آن بیمار شود، دیگر اعضای بدنش بیمار و فاسد می گردند. آن پاره گوشت، قلب است.

خصال ج1، ص 31

حدیث (3) امام علی علیه السلام :

أَکْلُ السَّفَرْجَلِ قُوَّهٌ لِلْقَلْبِ الضَّعِیفِ وَ هُوَ یُطَیِّبُ الْمَعِدَهَ وَ یُذَکِّی الْفُؤَادَ وَ یُشَجِّعُ الْجَبَانَ وَ یُحَسِّنُ الْوَلَد

خوردن به،قوه ای برای

ص: 29

قلب ضعیف ، معده را پاک، ترسو را شجاع و فرزند را زیبا می کند.

تحف العقول ص101

حدیث (4) پیامبر صلی لله علیه و آله :

خَیْرُ القُلوبِ اَوعاها لِلخَیْرِ وَ شَرُّ القُلوبِ اَوعاها لِلشَّرِّ، فَاَعلَی القَلبِ الَّذی یَعِی الخَیْرَ مَمْلُوٌّ مِنَ الْخَیْرِ اِن نَطَقَ نَطَقَ مَأجورا و اِنْ اَنْصَتَ اَنْصَتَ مَأجورا؛

بهترین قلب ها، قلبی است که ظرفیت بیشتری برای خوبی دارد و بدترین قلب ها، قلبی است که ظرفیت بیشتری برای بدی دارد، پس عالی ترین قلب، قلبی است که خوبی را در خود دارد و لبریز از خوبی است. اگر سخن بگوید، سخنش در خور پاداش است و اگر سکوت کند، سکوتش درخور پاداش است.

جعفریات ص 168

حدیث (5) امام صادق علیه السلام :

اَوْحَی اللّه ُ عَزَّوَجَلَّ اِلی مُوسی علیه السلام یا مُوسی لا تَفْرَحْ بِکَثْرَهِ الْمالِ وَ لا تَدَعْ ذِکْری عَلی کُلِّ حالٍ فَاِنَّ کَثْرَهَ الْمالِ تُنْسِی الذُّنوبَ وَ اِنَّ تَرْکَ ذِکری یُقْسِی الْقُلوبَ؛

خدای عزّوجلّ به موسی علیه السلام وحی کرد: ای موسی ! به زیادی ثروت شاد مشو و در هیچ حالی مرا فراموش مکن، زیرا با زیادی ثروت گناهان فراموش می شود و از یاد بردن من قساوت قلب می آورد.

کافی(ط-الاسلامیه) ج2،ص497

حدیث (6) پیامبر صلی الله علیه و آله :

قَلْبٌ لَیْسَ فیهِ شَیْ ءٌ مِنَ الْحِکْمَهِ کَبَیْتٍ خَرِبَ فَتَعَلَّموا وَ عَلِّموا وَ تَفَقَّهوا وَ لا تَموتوا جُهّالاً فَاِنَّ اللّه َ لا یَعْذِرُ عَلَی الْجَهْلِ؛

دلی که در آن حکمتی نیست، مانند خانه ویران است، پس بیاموزید و آموزش دهید، بفهمید و نادان نمیرید. براستی که خداوند، بهانه ای را برای

نادانی نمی پذیرد.

نهج الفصاحه ص 600 ، ح2095

حدیث (7) پیامبر صلی الله علیه و آله :

مَنْ قَلَّ طَعْمُهُ صَحَّ بَدَنُهُ وَ مَنْ كَثُرَ طَعْمُهُ سَقُمَ بَدَنُهُ وَ قَسا قَلْبُهُ؛

هر کس کم بخورد، سالم می ماند و هر کس زیاد بخورد

ص: 30

تنش بیمار می شود و قساوت قلب پیدا می کند.

نهج الفصاحه ص 728 ،ح2779

حدیث (8) امام زمان علیه سلام :

قُلُوبنا اَوعیَهٌ لِمَشیَّهِ اللهِ فَاذا شاءَ شِئنا؛

دلهای ما ظرف اراده و مشیت خداست پس هرگاه او چیزی را اراده کند،ما نیز همان چیز را اراده می کنیم.

بحارالانوار(ط-بیروت)ج25،ص337

حدیث (9) امام علی علیه السلام:

فی وَصیَّتِهِ لابنِهِ وهُو یَعِظُهُ: أحيِ قَلبَکَ بالمَوعِظَهِ؛

در م-قام ان-درز ب-ه ف-رزند خود : دلت را ب-ا اندرز زنده گردان.

نهج البلاغه(صبحی صالح) نامه 31 ، ص 392

حدیث (10) امام علی علیه السلام:

المَواعِظُ صَقالُ النُّفوسِ ، و جَلاءُ القُلوبِ؛

اندرزها صیقل بخش جان ها، و جلا دهنده دل هاست.

تصنیف غررالحکم و درر الکلم ص224 ، ح4524

حدیث (11) امام علی علیه السلام:

ما جَفَّتِ الدُّموعُ إلّا لِقَسوَهِ القُلُوب وَ ما قَسَتِ القُلُوبُ إلّا لِکَثرَهِ الذُّنوبِ.

چشمها خشک نمی شود مگر به خاطر قساوت قلب و دلها قساوت پیدا نمی کند مگر به سبب زیادی گناه

وسائل الشیعه ج16 ، ص45

گوش

حدیث (1) امام علی علیه السلام :

عَوِّدْ اُذُن-َکَ حُسْنَ الاِسْتِماعِ وَ لا تُصغِ اِلی ما لا یَزیدُ فی صَلاحِکَ استِماعُهُ فَاِنَّ ذلِکَ یُصدِئُ الْقُلوبَ وَ یوجِبُ الْمَذامَّ؛

گوش خود را به شنیدن خوبی ها عادت بده و به آنچه که به صلاح و درستی تو نمی افزاید گوش مسپار، زیرا این کار، دل ها را زنگار می زند و موجب سرزنش می شود.

(غررالحکم، ص215)

حق و باطل

حدیث (1) پیامبر صلی الله علیه و آله:

یا اَیُّهَا النّاسُ اِنَّما هُوَ اللّه وَ الشَّیطانُ وَ الحَقُّ وَ الباطِلُ وَالهُدی وَ الضَّلالَهُ وَ الرُّشدُ وَ الغَیُّ وَ العاجِلَهُ وَ الآجِلَهُ وَ العاقِبَهُ وَ الحَسَناتُ وَ السَّیِّئاتُ فَما کانَ مِن حَسَناتٍ فَلِلّهِ وَ ما کانَ مِن سَیِّئاتٍ فَلِلشَّیطانِ لَعَنَهُ اللّه ؛

ای مردم ! جز این نیست که خداست

و شیطان، حق است و باطل، هدایت است و ضلالت، رشد است و گمراهی، دنیاست و آخرت، خوبی هاست و بدی ها. هر چه خوبی است از آنِ خداست و هر چه بدی است از آنِ شیطان ملعون است.

کافی(ط-الاسلامیه) ج 2، ص 16

حدیث (2) امام علی علیه السلام :

لا یعابُ المَرءُ بِتَاخیرِ حَقهِ اِنمَا یعابُ مَن اَخَذَ ما لَیسَ لَهُ؛

برای انسان عیب نیست که حقش تاخیر افتد، عیب آن است که چیزی را که حقش نیست بگیرد.

نهج البلاغه(صبحی صالح) ص 500

حدیث (3) امام علی علیه السلام :

ظَ-لَمَ الْحَقَّ مَنْ نَصَرَ الْباطِلَ؛

هر کس باطل را یاری کند، به حق ستم کرده است.

تصنیف غررالحکم و درر الکلم ص71

حدیث (4) امام علی علیه السلام :

لا یُؤنِسَنَّکَ اِلاَّ الْحَقُّ وَ لا یوحِشَنَّکَ اِلاَّ الْباطِلُ؛

مبادا جز حق، با تو اُنس بگیرد و جز باطل، از تو بهراسد.

نهج البلاغه(صبحی صالح) ص 188

حدیث (5) امام علی علیه السلام :

اَما اِنَّهُ لَیْسَ بَیْنَ الْحَقِّ وَ الْباطِلِ اِلاّ اَرْبَعُ اَصابِ-عَ - فَسُئِلَ عَنْ مَعْنی قَولِهِ هذا، فَجَمَعَ اَصابِعَهُ وَ وَضَعَها بَیْنَ اُذُنِهِ وَ عَیْنِهِ - ثُمَّ قالَ: اَ لْباطِلُ اَنْ تَقولَ: سَمِعْتُ وَ الْحَقُّ اَنْ تَقولَ: رَأَیْتُ؛

هان! میان حق و باطل جز چهار انگشت فاصله نیست. از آن حضرت درباره معنای این فرمایش سؤال شد. امام انگشتان خود را به هم چسباند و آنها را میان گوش و چشم خود گذاشت و آن گاه فرمودند: باطل این است که بگویی: شنیدم و حق آن است که بگویی: دیدم.

نهج البلاغه(صبحی صالح) ص198

حدیث (6) امام علی علیه السلام :

فَلَوْ اَنَّ الْباطِلَ خَلَصَ مِنْ مِزاجِ الْحَقِّ لَمْ یَخْفَ عَلی المُرتادینَ وَ لَوْ اَنَّ الْحَقَّ خَلَصَ مِنْ لَبْسِ الْباطِلِ انْقَطَعَتْ عَنْهُ اَلْسُنُ الْمُعانِدینَ وَلکِنْ یُؤْخَذُ مِنْ هذا ضِغْثٌ

وَ مِنْ هذا ضِغْثٌ؛

اگر باطل با حق درنیامیزد، بر حقیقت جویان پوشیده نمی مانَد و اگر حق با باطل آمیخته نشود، زبان دشمنان آن بریده می شود، لیکن مشتی از آن برداشته می شود و مشتی از این. (و بدین ترتیب حق و باطل درهم آمیخته می شود و شبهه پیش می آید).

نهج البلاغه(صبحی صالح) ص88

حديث (7) امام صادق عليه السلام :

اَبَى اللّه اَنْ يُعَرِّفَ باطِلاً حَقّا اَبَى اللّه اَنْ يَجْعَلَ الْحَقَّ فى قَلْبِ الْمُؤْمِنِ باطِلاً لا شَكَّ فيهِ وَ اَبَى اللّه اَنْ يَجْعَلَ الْباطِلَ فى قَلْبِ الْ-كافِرِ الْمُخالِفِ حَقّ-ا لا شَكَّ فيهِ وَ لَوْ لَمْ يَجْعَلْ هذا هكَذا ما عُرِفَ حَقٌّ مِنْ باطِلٍ؛

خداوند اِبا دارد از این که باطلی را حق معرفی نماید، خداوند اِبا دارد از این که حق را در دل مؤمن، باطلی تردیدناپذیر جلوه دهد، خداوند اِبا دارد از این که باطل را در دل کافر حق ستیز به صورت حقی تردیدناپذیر جلوه دهد، اگر چنین نمی کرد، حق از باطل شناخته نمی شد.

محاسن، ج 1، ص 277

حديث (8) امام صادق عليه السلام :

لا يَسْتَيْقِنُ الْقَلْبُ اَنَّ الْحَقَّ باطِلٌ اَبَدا وَ لا يَسْتَيقِنُ اَنَّ الْباطِلَ حَقٌّ اَبَدا؛

هرگز دل به باطل بودن حق و به حق بودن باطل يقين نمى كند.

تفسير العياشى، ج 2، ص 53

حديث (9) پيامبر صلى الله عليه و آله :

اَمّا عَلامَةُ التّائِبِ فَاَرْبَعَةٌ: اَلنَّصيحَةُ لِلّهِ فى عَمَلِهِ وَ تَرْكُ الْباطِلِ وَ لُزومُ الْحَقِّ وَ الْحِرْصُ عَلَى الْخَيْرِ ؛

نشانه توبه کننده چهار است: عمل خالصانه برای خدا، رها کردن باطل، پایبندی به حق و حریص بودن بر کار خیر.

تحف العقول، ص 20

حدیث (10) امام علی علیه السلام :

- وَ قَدْ سُئِلَ عَنْ تَفسیرِ السُّنَّهِ وَ الْبِدْعَهِ وَ الْجَماعَهِ وَ

ص: 33

الْفُرْقَهِ : اَلسُّنَّهُ - و اللّه - سُنَّهُ مُحمِّدٍ صلی الله علیه و آله وَ الْبِدْعَهُ ما فارَقَها وَ الْجَماعَهُ - وَ اللّه - مُجامَعَهُ اَهْلِ الْحَقِّ وَ اِنْ قَلّوا وَ الْفُرقَهُ مُجامَعَهُ اَهْلِ الْباطِلِ وَ اِنْ كَثُروا؛

در پاسخ به پرسش از معنای سنّت، بدعت، جماعت و تفرقه فرمودند: به خدا سوگند، سنّت، همان سنّت محمّد صلی الله علیه و آله است و بدعت آنچه خلاف آن باشد و به خدا قسم، جماعت، همدست شدن با اهل حق است هر چند اندک باشند و تفرقه، همدستی با اهل باطل است هر چند بسیار باشند.

كتاب سليم بن قيس الهلالی،ج2، ص964

حدیث (11) امام علی علیه السلام :

اَلا وَ مَنْ اَكَلَهُ الْحَقُّ فَاِلَی الجَنَّهِ وَ مَنْ اَكَلَهُ الباطِلُ فَاِلَی النّارِ؛

بدانید که هر کس در راه حق از دنیا برود، به بهشت و هر کس در راه باطل از دنیا برود، به جهنم می رود.

نهج البلاغه(صبحی صالح) ص374

حدیث (12) امام علی علیه السلام :

الْحَقُّ سَيْفٌ قَاطِع

حق شمشیر برنده ایست.

الْحَقُّ سَيْفٌ عَلَى أَهْلِ الْبَاطِل

حق شمشیری است بر اهل باطل.

تصنیف غررالحکم و درر الکلم ص 68 حکمت های 916 و 921

حدیث (13) امام علی علیه السلام :

قَليلُ الْحَقِّ يَدْفَعُ كَثيرَ الباطِلِ كَما اَنَّ الْقَليلَ مِنَ النّارِ يُحْرِقُ كَثيرَ الْحَطَبِ؛

اندکی حقّ، بسیاری باطل را نابود می کند، همچنان که اندکی آتش، هیزم های فراوانی را می سوزاند.

تصنیف غررالحکم و دررالکلم ص68

حدیث (14) امام صادق علیه السلام :

لَیْسَ مِنْ باطِلٍ یَقومُ بِاِزاءِ الْحَقِّ اِلاّ غَلَبَ الْحَقُّ الْباطِلَ وَ ذلِکَ قَولُهُ: «بَلْ نَقْذِفُ بِالْحَقِّ عَلَی الباطِلِ فَیَدْمَغُهُ...»؛

هیچ باطلی نیست که در برابر حق بایستد مگر آن که حق بر باطل چیره می شود و این سخن خداوند است:

«بلکه حق را بر سر باطل می زنیم که آن را در هم می کوبد...».

کافی(ط-الاسلامیه) ج 8 ، ص 242

حدیث (15) پیامبر صلی الله علیه و آله :

اَلْحَقُّ ثَقیلٌ مُرٌّ وَ الْباطِلُ خَفیفٌ حُلْوٌ وَ رُبَّ شَهْوَهِ ساعَهٍ تورِثُ حُزْنا طَویلاً؛

حق، سنگین و تلخ است و باطل، سبک و شیرین و بسا خواهش و هوا و هوسی که لحظه ای بیش نمی ماند، اما غم و اندوهی طولانی به دنبال می آورد.

الامالی(طوسی) ص 533

حدیث (16) امام علی علیه السلام :

اِصْبِرْ عَلی مَرارَهِ الْحَقِّ وَ ایّاکَ اَنْ تَنْخَدِعَ لِحَلاوَهِ الباطِلِ؛

تلخی حق را تحمل کن، و مبادا که فریب شیرینی باطل را بخوری.

شرح آقا جمال الدین خوانساری برغررالحکم و درر الکلم ج2،ص237

حدیث (17) امام کاظم علیه السلام :

قُلِ الْحَقَّ وَ اِنْ کانَ فیهِ هَلاکُکَ فَاِنَّ فیهِ نَجاتَکَ... اِتَّقِ اللّه وَ دَعِ الْباطِلَ وَ اِنْ کانَ فیهِ نَجاتُکَ فَاِنَّ فیهِ هَلاکَکَ؛

حق را بگو اگر چه نابودی تو در آن باشد، زیرا که نجات تو در آن است... تقوای الهی پیشه کن و باطل را فرو گذار هر چند [به ظاهر] نجات تو در آن باشد، زیرا که نابودی تو در آن است.

تحف العقول ص 408

حدیث (18) امام علی علیه السلام :

عُبیدُاللّه بْنُ اَبی رافِعٍ : اِنَّ الحَروریَّهَ لَمّا خَرَجَتْ وَ هُوَ مَع عَلِیٍّ بنِ اَبی طالِبٍ قالوا: لا حُکْمَ اِلاّ لِلّهِ، قالَ عَلیٌّ: کَلِمَهُ حَقٍّ اُریدَ بِها باطِلٌ؛

عبیداللّه بن ابی رافع : زمانی که حروریه (خوارج) سر به نافرمانی برداشتند، او با علی بن ابی طالب بود. آنها می گفتند: داوری جز از آنِ خدا نیست. علی علیه السلام فرمودند: این سخن حقی است برای نیّت باطلی.

الاخبار فی مناقب امام الابرار ص463

حدیث (19) امام علی علیه السلام :

اِنَّ مَنْ لا

يَنْفَعُهُ الْحَقُّ يَضُرُّهُ الْباطِلُ وَ مَنْ لا يَسْتَقيمُ بِهِ الْهُدى تَضُرُّهُ الضَّلالَهُ وَ مَنْ لا يَنْفَعُهُ الْيَقينُ يَضُرُّهُ الشَّکُّ؛

براستی که هر کس را حق سود ندهد، باطل زیانش رساند و هر کس به راه هدایت نرود، به کجراهه گمراهی افتد و هر کس یقین، او را سود نبخشد، شکّ زیانش رساند.

تحف العقول ص 152

حدیث (20) امام علی علیه السلام :

اِنَّ الْحَقَّ وَ الْباطِلَ لا يُعْرَفانِ بِالنّاسِ، وَ لكِنِ اعْرِفِ الْحَقَّ بِاتِّباعِ مَنِ اتَّبَعَهُ وَ الْباطِلَ بِاجْتِنابِ مَنِ اجْتَنَبَهُ؛

حق و باطل به مردم (و شخصیت افراد) شناخته نمی شوند بلکه حق را به پیروی کسی که از آهن (حق) پیروی می کند بشناس(یعنی افراد-به غیر از معصوم- حجت نیستند مگر اینکه به سوی حق حرکت کنند) و باطل را به دوری کردن کسی که از آن (باطل) دوری می کند.

امالی(طوسی) ص 134

حدیث (21) امام علی علیه السلام :

لا تُقاتِلوا (تَقْتُلوا) الخَوارِجَ بَعْدی، فَلَيسَ مَنْ طَلَبَ الحَقَّ فَاَخْطَ-أَهُ كَمَنْ طَلَبَ الْباطِلَ فَأَدْرَكَهُ؛

بعد از من با خوارج نجنگید (آنان را نکشید)؛ زیرا کسی که طالب حق باشد و به آن نرسد، با کسی که جویای باطل باشد و به آن دست یابد، یکسان نیست.

نهج البلاغه(صبحی صالح) ص94

حدیث (22) امام باقر علیه السلام :

ما بَيْنَ الْحَقِّ وَ الْباطِلِ اِلاّ قِلَّهُ الْعَقْلِ. قيلَ: وَ كَيْفَ ذلِكَ يَابْنَ رَسولِ اللّه ؟ قالَ: اِنَّ الْعَبْدَ يَعْمَلُ الْعَمَلَ الَّذى هُوَ لِلّهِ رِضا فَيُريدُ بِهِ غَيْرَ اللّه فَلَو اَنَّهُ

اَخْلَصَ لِلّهِ لَجاءَهُ الّذی یُریدُ فی اَسْرَعَ مِنْ ذلِکَ؛

میان حق و باطل جز کم عقلی فاصله نیست. عرض شد: چگونه، ای فرزند رسول خدا؟ فرمودند: انسان کاری را که موجب رضای خداست برای غیر خدا انجام می دهد، در

ص: 36

صورتی که اگر آن را خالص برای رضای خدا انجام می داد، زودتر به هدف خود می رسید تا برای غیر خدا.

محاسن ج 1، ص 254

حدیث (23) پیامبر صلی الله علیه و آله :

اِیّاکُمْ وَ التَّلَوُّنَ فی دینِ اللّه فَاِنَّ جَماعَةً فیما تَ-کْرَهونَ مِنَ الْحَقِّ خَیْرٌ مِنْ فُرْقَهٍ فیما تُحِبّونَ مِنَ الْباطِلِ وَ اِنَّ اللّه سُبْحانَهُ لَمْ یُعْطِ اَحَدا بِفُرْقَهٍ خَیْرا مِمَّنْ مَضی وَ لا مِمَّنْ بَقیَ ؛

از چند رنگی و اختلاف در دین خدا بپرهیزید، زیرا یکپارچگی در آنچه حق است ولی شما آن را ناخوش می دارید، از پراکندگی در آنچه باطل است اما خوشایند شما می باشد، بهتر است. خدای سبحان به هیچ یک از گذشتگان و باقی ماندگان بر اثر تفرقه و جدایی خیر و خوبی عطا نکرده است.

نهج البلاغه(صبحی صالح) ص255

حدیث (24) امام علی علیه السلام :

اَلْکَ-یِّسُ صَدیقُهُ الْحَقُّ وَ عَدُوُّهُ الْباطِلُ؛

انسان زیرک، دوستش حق است و دشمنش باطل.

تصنیف غررالحکم و دررالکلم ص 68

حدیث (25) امام علی علیه السلام :

ثَلاثٌ فیهِنَّ النَّجاهُ: لُزومُ الْحَقِّ وَ تَجَنُّبُ الْباطِلِ وَ رُکوبُ الْجِدِّ؛

نجات و رستگاری در سه چیز است: پایبندی به حق، دوری از باطل و سوار شدن بر مرکب جدّیت.

تصنیف غررالحکم و دررالکلم ص 69

حدیث (26) حضرت مسیح علیه السلام :

خُذُوا الّحَقَّ مِنْ اَهْلِ الّباطِلِ وَ لا تَأْخُذُوا الّباطِلَ مِنْ اَهْلِ الّحَقِّ، كونوا نُقّادَ الْكَلامِ؛

حق را از اهل باطل فراگيريد و باطل را از اهل حق فرا نگيريد. سخن سنج باشيد.

بحارالانوار(ط-بيروت) ج 2، ص 96

حديث (27) امام سجاد عليه السلام :

اللّهُمَّ اِنّى اَعوذُ بِکَ مِنْ... ايثارِ الْباطِلِ عَلَى الْحَقِّ...؛

خدايا به تو پناه مى برم از اين كه باطل را بر حق ترجيح دهم.

صحيفه سجّاديه ص56

حديث (28) امام سجاد عليه السلام :

اَللّهُمَّ... وَ اَزْهِقِ الْباطِلَ عَنْ ضَمائِرِنا

ص: 37

وَ اَثْبِتِ الْحَقَّ في سَرائِرِنا، فَاِنَّ الشُّكوکَ وَ الظُّنونَ لَواقِحُ الْفِتَنِ وَ مُکَدِّرَهٌ لِصَفْوِ الْمَنائِحِ وَ الْمِنَنِ؛

بار الها... باطل را از درون ما محو نما و حق را در باطن ما جای ده. زیرا که تردیدها و گمان ها فتنه زایند و بخشش ها و نعمت ها را تیره می سازند.

الوافی ج1، ص 3

حدیث (29) پیامبر صلی الله علیه و آله :

ثَلاثُ خِصالٍ مَنْ کُنَّ فیهِ فَقَدِ اسْتَ-کْمَلَ خِصالَ الْایمانِ: اَلَّذی إذا رَضیَ لَمْ یُدْخِلْهُ رِضاهُ فی باطِلٍ وَ اِنْ غَضِبَ لَم یُخرِجْهُ مِنَ الحَقِّ وَ لَو قَدَرَ لَمْ یَتَعاطَ ما لَیْسَ لَهُ؛

سه ویژگی است که در هر کس یافت شود، ویژگی های ایمان کامل می گردد: آن که وقتی خشنود گردد، خشنودی اش او را به باطل نکشاند و خشمش او را به هنگام خشم، از حق برون نبرد و هر گاه توان یافت، به آنچه از او نیست، دست درازی نکند.

الاصول السته عشر(ط-دارالحدیث) ص 173

حدیث (30) امام باقر علیه السلام :

اِتَّقُوا اللّه وَ اسْتَعینوا عَلی ما اَنْتُمْ عَلَیْهِ بِالْوَرَعِ وَ الاْجْتِهادِ فی طاعَهِ اللّه فَاِنَّ اَشَدَّ ما یَکونُ اَحَدُکُمْ اغْتباطا ما هُوَ عَلَیْهِ لَوْ قَدْ صارَ فی حَدِّ الاْخِرَهِ وَ انْقَطَعَتِ الدُّنْیا عَنْهُ فَاِذا کانَ فی ذلِکَ الحَدِّ عَرَفَ اَنَّهُ قَدِ اسْتَقْبَلَ النَّعیمَ وَ الْکَرامَهَ مِنَ اللّه وَ الْبُشْری بِالْجَنَّهِ وَ اَمِنَ مِمَّنْ

کانَ یَخافُ وَ اَیْقَنَ اَنَّ الَّذی کانَ عَلَیْهِ هُوَ الْحَقُّ وَ اَنَّ مَنْ خالَفَ دینَهُ عَلی باطِلٍ هالِکٍ؛

تقوای خدا پیشه کنید و در راهی که برگزیده اید از پارسایی و تلاش در اطاعت فرامین الهی کمک بجویید، که اگر چنین کردید بیشترین غبطه به حال یکی از شما آنگاه خواهد بود که به سر

حدّ آخرت برسد و ارتباط وی از دنیا قطع شده باشد، پس آنگاه که به چنین منزلگاهی رسید ، می فهمد (می بیند) که نعمت و کرامت از طرف خداوند به وی رو نموده و بشارت بهشت به وی داده می شود و ایمن می شود از آنچه می ترسید و یقین می کند که

راهش بر حق بوده و هر کس

بر خلاف راه او بوده بر باطلی هلاک کننده بوده است.

بحارالانوار(ط-بیروت) ج 6، ص 187

حدیث (31) امام صادق علیه السلام :

اِنَّ مِنْ حَقیقَهِ الْایمانِ اَنْ تُؤْثِرَ الْحَقَّ وَ اِنْ ضَرَّکَ عَلَی الْباطِلِ وَ اِنْ نَفَعَکَ وَ اَنْ لا یَجوزَ مَنْطِقُکَ عِلْمَکَ؛

از حقیقت ایمان این است که حق را بر باطل مقدم داری، هر چند حق به ضرر تو و باطل به نفع تو باشد و نیز از حقیقت ایمان آن است که گفتار تو از دانشت بیشتر نباشد.

محاسن ج 1، ص 205

حدیث (32) امام صادق علیه السلام :

اِنَّ لِلْحقِّ دَوْلَهً وَ لِلْباطِلِ دَوْلَهً وَ کُلُّ واحِدٍ مِنْهُما فی دَوْلَهِ صاحِبِهِ ذَلیلٌ؛

براستی که حق را دولتی است و باطل را دولتی، و هر یک از این دو، در دولت دیگری ذلیل است.

کافی(ط-الاسلامیه) ج 2، ص 447

حدیث (33) امام صادق علیه السلام :

لَنْ تَبْقَی الاَرْضُ اِلاّ وَ فیها عالِمٌ یَعْرِفُ الْحَقَّ مِنَ الباطِلِ؛

هرگز زمین باقی نمی ماند مگر آن که در آن دانشمندی وجود دارد که حق را از باطل می شناسد.

محاسن ج 1، ص 234

حدیث (34) امام صادق علیه السلام :

قُلْتُ لاَبی عَبْدِ اللّه علیه السلام : اُطْعِمُ سائِلاً لا اَعْرِفُهُ مُسْلِما؟ فَقالَ: نَعَمْ اَعْطِ مَنْ لا تَعْرِفُهُ بِوِلایَهٍ وَ لا عَداوَهٍ لِلْحَقِّ اِنَّ اللّه عَزَّوَجَلَّ یَقولُ: «و قولوا لِلنّاسِ حُسْنا» و

ص: 39

لا تُطْعِمْ مَنْ نَصَبَ لِشَئْ ءٍ مِنَ الْحَقِّ اَوْ دَعا اِلی شَئْ ءٍ مِنَ الْباطِلِ؛

آیا به فقیری که نمی دانم مسلمان است غذا بدهم؟ حضرت فرمود: آری، به کسی که نمی دانی دوست است یا دشمن حق، غذا بده؛ زیرا خداوند می فرماید: «با مردم به نیکی سخن بگویید» ولی به کسی که با حق دشمنی می کند و یا به باطلی دعوت می کند غذا مده.

کافی(ط-الاسلامیه)ج 4، ص 13

حدیث (35) پیامبر صلی الله علیه و آله :

لا یُکْمِلُ الْمُؤمِنُ ایمانَهُ حَتّی یَحتَویَ عَلی مِائَهٍ وَ ثَلاثِ خِصالٍ:... لا یَقْبَلُ الْباطِلَ مِن صَدیقِهِ وَ لا یَرُدُّ الْحَقَّ مِنْ عَدُوِّهِ...؛

ایمان مؤمن کامل نمی شود، مگر آن که 103 صفت در او باشد:... باطل را از دوستش نمی پذیرد و در مقابله با دشمن، حق را پایمال نمی کند.

مستدرک الوسائل، ج 11،ص180

حدیث (36) امام صادق علیه السلام :

کَلامٌ فی حَقٍّ خَیرٌ مِن سُکوتٍ عَلی باطِلٍ؛

سخن گفتن درباره حق، از سکوتی بر باطل بهتر است.

من لا یحضره الفقیه ج 4، ص 396

حدیث (37) امام علی علیه السلام :

اِتَّقوا خِداعَ الاْآمالِ فَکَمْ مِنْ مُؤَمِّلِ یَوْمٍ لَمْ یُدْرِکْهُ وَ بانی بِناءٍ لَمْ یَسْکُنْهُ وَ جامِعِ مالٍ لَمْ یأکُلْهُ وَ لَعَلَّهُ مِنْ باطِلٍ جَمَعَهُ وَ مِنْ حَقٍّ مَنَعَهُ اَصابَهُ حَراما وَ احْتَمَلَ بِهِ آثاما؛

از خدعه و حیله آرزوها بپرهیزید. چه بسیار آرزومندِ روزی که به آن روز نمی رسد و چه بسیار سازنده ای که در ساخته اش ساکن نمی شود و چه بسیار جمع کننده مالی که از آن استفاده نمی کند و شاید آن مال را از

باطل به دست آورده و یا از حق کسی جلوگیری کرده، تا به آن مال رسیده است و باید

ص: 40

بار همه آن گناهان را به دوش کشد.

شرح آقا جمال الدين خوانسارى بر غررالحكم و دررالكلم ج2 ، ص265

حديث (38) امام على عليه السلام :

اَيُّهَا النّاسُ لَوْ لَمْ تَ-تَخاذَلوا عَنْ نَصْرِ الْحَقِّ وَ لَمْ تَهِنوا عَنْ تَوْهينِ الْباطِلِ، لَمْ يَطْمَعْ فيكُمْ مَنْ لَيْسَ مِثْلَكُمْ وَ لَمْ يَقْوَ مَنْ قَوِىَ عَلَيْكُمْ... ؛

اى مردم! اگر در يارى حق كوتاهى نمى كرديد و در خوار ساختن باطل سستى نمى نموديد، كسانى كه همپايه شما نيستند، در شما طمع نمى كردند و هيچ قدرتى بر شما مسلط نمى شد.

نهج البلاغه(صبحى صالح) ص241

حديث (39) امام على عليه السلام :

مَنْ رَكِبَ الْباطِلَ اهلكهُ مَرْكَبُهُ.

كسى كه بر باطل سوار شود، مَركبش او را هلاک خواهد كرد.

تصنيف غررالحكم و دررالكلم ص71 ، ح1032

مَن تَعَدَّى الحَقَّ ضاقَ مَذْهَبُهُ؛

كسى كه از راه حق منحرف شود راه بر او تنگ خواهد شد.

تصنيف غررالحكم و دررالكلم ص70 ،ح1007

حديث (40) امام على عليه السلام :

نَحْنُ اَقَمْنا عَمودَ الْحَقِّ و هَزَمْنا جُيوشَ الْباطِلِ؛

ما (اهل بيت) ستون هاى حق را استوار و لشكريان باطل را متلاشى كرديم.

تصنيف غررالحكم و درر الكلم ص120

حدیث (41) امام صادق علیه السلام :

اِنَّ الْقَلْبَ لَیَ-تَجَلْجَلُ فِی الْجَوْفِ یَطْلُبُ الحَقَّ فَاِذا اَصابَهُ اطْمَاَنَّ وَ قَرَّ؛

به راستی که دل در درون سینه بی قرار است و به دنبال حق می گردد و چون به آن رسید، آرام و قرار می گیرد.

کافی(ط-الاسلامیه) ج 2، ص 421

حدیث (42) امام حسن مجتبی علیه السلام :

إنّا أهلُ بَیتٍ إذا عَلِمنَا الحَقَّ تَمَسَّكَنا بِهِ

ما خاندانی هستیم که هرگاه حق را شناختیم ، بدان چنگ در می زنیم .

بحار الانوار(ط-بیروت)ج44،ص60

حدیث (43) امام حسین علیه السلام:

لا یکمل العقل إلا باتباع الحق؛

عقل کامل نمی شود مگر با پیروی از حق.

بحار الانوار(ط-بیروت) ج 75،

ص: 41

ص 127

جهل و نادانی

حدیث (1) امام علی علیه السلام :

أَعظَمُ المَصائِبِ الجَهلُ ؛

بزرگ ترین مصیبت ها، نادانی است.

تصنیف غرر الحکم و درر الکلم،ص73

حدیث (2) امام علی علیه السلام :

لا یَزکو مَعَ الجَهلِ مَذهَبٌ ؛

هیچ آیینی، با نادانی رُشد نمی کند.

تصنیف غرر الحکم و درر الکلم،ص74

حدیث (3) امام علی علیه السلام :

کَم مِن عَزیزٍ أَذَلَّهُ جَهلُهُ ؛

چه بسیار عزیزی که، نادانی اش او را خوار ساخت.

تصنیف غرر الحکم و درر الکلم،ص76

حدیث (4) امام علی علیه السلام :

اَلعَقلُ یَهدی وَیُنجی، وَالجَهلُ یُغوی وَ یُردی ؛

عقل راهنمایی می کند و نجات می دهد و نادانی گمراه می کند و نابود می گرداند.

تصنیف غرر الحکم و درر الکلم،ص51

حدیث (5) امام علی علیه السلام :

اَلجَهلُ أَصلُ کُلِّ شَرٍّ؛

نادانی ریشه همه بدیهاست.

تصنیف غرر الحکم و درر الکلم،ص73

حدیث (6) امام علی علیه السلام :

اَلعِلمُ قاتِلُ الجَهلِ؛

دانش، نابود کننده نادانی است.

تصنیف غرر الحکم و درر الکلم،ص44

حدیث (7) رسول خدا صلی الله علیه و آله:

إِنَّ الجاهِلَ مَن عَصَی اللّه وَإِن کانَ جَمیلَ المَنظَرِ عَظیمَ الخَطَرِ؛

نادان کسی است که نافرمانی خدا کند، اگر چه زیبا چهره و دارای موقعیتی بزرگ باشد.

اعلام الدین فی صفات المؤنین،ص169

حدیث (8) رسول خدا صلی الله علیه و آله:

قَلبٌ لَیسَ فیهِ شَی ءٌ مِنَ الحِکمَهِ کَبَیتٍ خَرِبٍ فَتَعَلَّموا وَعَلِّموا وَتَفَقَّهوا وَلا تَموتوا جُهّالاً فَإِنَّ اللّه لایَعذِرُ عَلَی الجَهلِ؛

دلی که در آن حکمت نیست، مانند خانه ویران است، پس بیاموزید و تعلیم دهید، بفهمید و نادان نمیرید. براستی که خداوند، بهانه ای را برای نادانی نمی پذیرد.

نهج الفصاحه ص600

حدیث (9) امام صادق علیه السلام :

إِنَّ اللّه لَم يَخُذ عَلَى الجُهّالِ عَهدا بِطَلَبِ العِلمِ حَتّى أخَذَ عَلَى العُلَماءِ عَهدا بِبَذلِ العِلمِ لِلجُّهالِ، لأَنَّ العِلمَ كانَ قَبلَ الجَهلِ؛

خداوند از نادانان پیمان نگرفته که دانش بیاموزند، تا آنکه از عالمان پیمان گرفته که به نادانان بیاموزند، زیرا دانش، پیش از نادانی بود.

ص: 42

کافی(ط-الاسلامیه) ج1 ، ص 41

حدیث (10) امام علی علیه السلام :

اَلجَهلُ مُمیتُ الحیاءِ وَ مُخَلِّدُ الشَّقاءِ؛

ن-ادانی، مای-ه مرگ زندگان و دوام بدبختی است.

تصنیف غررالحکم و دررالکلم ص 75

حدیث (11) امام علی علیه السلام :

زکوهُ العَقلِ احتِمالُ الجُهّالِ؛

زکات عقل تحمّل نادانان است.

تصنیف غرر الحکم و درر الکلم ص 56

حدیث (12) رسول خدا صلی الله علیه و آله:

خَیرُ الدُّنیا وَالآخِرَهِ مَعَ العِلمِ وَشَرُّ الدُّنیا وَالآخِرَهِ مَعَ الجَهلِ ؛

خیر دنیا و آخرت با دانش است و شرّ دنیا و آخرت با نادانی.

نهج الفصاحه ص466

حدیث (13) امام علی علیه السلام :

مَن کَثُرَ مِزاحُهُ استُجهِلَ؛

هر کس زیاد شوخی کند، نادان شمرده می شود.

شرح آقا جمال الدین خوانساری بر غررالحکم و درر الکلم ج5، ص183، ح7883

حدیث (14) امام کاظم علیه السلام :

إِنَّ الزَّرعَ يَنبُتُ فِی السَّهلِ وَلایَنبُتُ فِی الصَّفا فَکَذلِکَ الحِکمَهُ تَعمُرُ فی قَلبِ المُتَواضِعِ وَلا تَعمُرُ فی قَلبِ المُتَکَبِّرِ الجَبّارِ، لِأَنَّ اللّه جَعَلَ التَّواضُعَ آلَهَ العَقلِ وَجَعَلَ التَّکَبُّرَ مِن آلَهِ الجَهلِ؛

زراعت در زمین هموار می روید، نه بر سنگ سخت و چنین است که حکمت، در دل های متواضع جای می گیرد نه در دل های متکبر. خداوند متعال، تواضع را وسیله عقل و تکبر را وسیله جهل قرار داده است.

تحف العقول، ص 396

حدیث (15) امام علی علیه السلام :

اَلصِّدقُ عِزٌّ وَالجَهلُ ذُلٌّ؛

راستی عزّت است و نادانی ذلّت.

تحف العقول، ص 356

حدیث (16) امام علی علیه السلام :

لا تَرَی الجاهِلَ اِلّا مُفرِطاً اَو مُفَرِّطاً؛

همیشه جاهل یا افراط گر و تجاوزکار و یا کندرو و تفریط کننده است.

منهاج البراعه فی شرح نهج البلاغه ج1 ص 194

حدیث (17) امام علی علیه السلام :

لا غِنَی کالعَقلِ، و لا فَقرَ کالجَهلِ، و لا میراثَ کالاَدَب و لا ظَهیرَ کالمُشاوَرَه؛

هیچ ثروتی چون عقل و هیچ فقری چون جهل و هیچ میراثی چون ادب و

هیچ پشتیبانی چون مشورت نخواهد بود.

وسایل الشیعه ج12 ص40-نهج البلاغه(للصبحی صالح)ص478

حدیث (18) امام علی علیه السلام :

رُبِّ عالِمٍ قَد قَتَلَهُ جَهلُهُ ، وَ عِلمُهُ مَعَهُ لا ینفَعُهُ؛

چه بسیارند دانشمندانی که جهلشان آنها را کشته در حالی که علمشان با آنهاست، اما به حالشان سودی نمی دهد.

نهج البلاغه(للصبحی صالح)ص852ح485

حدیث (19) رسول خدا صلی الله علیه و آله:

لا فقرَ اَشدُّ مِنَ الجَهلِ ، لا مالَ اَعودُ مِن العَقلِ؛

هیچ تهیدستی سخت تر از نادانی و هیچ مالی سودمندتر از عقل نیست.

من لایحضره الفقیه ج4 ص372-اصول کافی(ط دارالحدیث)، ج1، ص58

حدیث (20) امام علی علیه السلام :

اَلجَهلُ مُمیتُ الحیاءِ وَ مُخَلِّدُ الشَّقاءِ؛

ن-ادانی، مای-ه مرگ زندگان و دوام بدبختی است.

تصنیف غررالحکم و دررالکلم، ص75

حدیث (21) پیامبر صلی لله علیه و آله :

اَلعِلمُ رَأسُ الخَیرِ کُلِّهِ، وَ الجَهلُ رَأسُ الشَّرِّ کُلِّهِ ؛

دانایی سرآمد همه خوبی ها و نادانی سرآمد همه بدی هاست.

بحارالأنوار(ط-بیروت)، ج74، ص 175

حديث (22) امام على عليه السلام :

اَلعِلمُ اَصلُ كُلِّ خَيرٍ، اَلجَهلُ اَصلُ كُلِّ شَرٍّ؛

دانایی، ریشه همه خوبی ها و نادانی ریشه همه بدی هاست.

شرح آقا جمال خوانساری بر غررالحکم و دررالکلم،ج1،ح 818 و 819

حديث (23) پيامبر صلى الله عليه و آله :

ثَلاثٌ مَن لَم تَكُن فيهِ فَلَيسَ مِنّى وَ لا مِنَ اللّهِ عَزَّوَجَلَّ. قيلَ: يا رَسولَ اللّهِ، وَ ما هُنَّ؟ قالَ: حِلمٌ يَرُدُّ بِهِ جَهلَ الجاهِلِ وَ حُسنُ خُلقٍ يَعيشُ بِهِ فِى النّاسِ وَ وَرَعٌ يَحجُزُهُ عَن مَعاصِى اللّهِ عَزَّوَجَلَّ؛

سه چیز است که هر کس نداشته باشد نه از من است و نه از خدای عزّوجلّ. عرض شد: ای رسول خدا ! آنها کدامند؟ فرمودند: بردباری که به وسیله آن جهالت نادان را دفع کند، اخلاق خوش که با آن در میان مردم زندگی کند و پارسایی که او را از نافرمانی خدا باز دارد.

خصال،ج1، ص 146

حديث (24) امام صادق عليه السلام:

لا تُش-اوِر

ص: 44

اَحمَق وَ لا تَستَعِنَّ بَکَذّابٍ وَ لا تَثق بِمَوَدَهِ مُلُوک؛با احمق مشورت نکن و از دروغگو یاری مجو و به دوستی زمامداران اعتماد مکن.بحار الانوار (ط-بیروت)،ج 75،ص230

حدیث(25) امام علی علیه السلام:

مِنَ الخُرقِ المعاجَلَهُ قَبلَ الإمکانِ و الاَناهٌ بعدَ الفُرصهِ؛

شتاب کردن در کاری پیش از بدست آوردن توانایی و سستی کردن بعد از به دست آوردن فرصت از نادانی است.

وسایل شیعه ج14 ،ص84

حدیث (26) امام علی علیه السلام: الجاهِلُ لا یَرتَدِعُ، وبالمَواعِظِ لا یَنتَفِعُ؛

نادان باز نمی ایستد (هیچ نهی و بازداشتی در او اثر نمی کند) و پند و اندرزها سودش نمی دهد.

شرح آقا جمال خوانساری بر دررالحم و غررالکلم ج2 ،ص 35

حدیث (27) امام علی علیه السلام: رأسُ الجَهلِ مُعاداهُ النّاسِ.

سرآغاز نادانی، دشمنی با مردم است.

تصنیف غررالحکم و دررالکلم ، ج4 ،ص51

ظن و گمان

حدیث (1) امام صادق علیه السلام :

حُسنُ ظَّنِّ بِاللهِ أن لَا تَرجُوَ إلَّا اللهَ وَ لَا تَخَافَ إلَّا ذَنبَکَ.

گمان نیک به خداوند آن است که جز به او امیدوار نباشی و جز از گناه خودت نهراسی.

اصول کافی(ط-الاسلامیه) ج2 ،ص72 (باب حُسنِ الظَّنِّ بالله عَزَّوجَلَّ)

خدا و شناخت او

اسلام

حديث (1) رسول اكرم صلی الله علیه و آله :

وَ مَن شَهِدَ شَهادَةَ حَقٍّ لِيُحيِيَ بِها حَقَّ امرِى ءٍ مُسلِمٍ اَتى يَومَ القيامَهِ وَ لِوَجهِهِ نورٌ مَدَّ البَصَرِ تَعرِفُهُ الخَلايِقُ بِاسمِهِ وَ نَسَبِهِ ؛

کسی که برای زنده کردن حق یک مسلمان، شهادت حقّ بدهد، روز قیامت در حالی آورده می شود که پرتو نور چهره اش، تا چشم کار می کند دیده می شود و خلایق او را به نام و نسب می شناسند.

من لا يحضره الفقيه ج3 ص 58 - الكافى(ط-الاسلاميه)، ج7، ص 381

حديث (2) امام صادق علیه السلام :

إنَّ مِمّا يُزَيِّنُ الاسلامَ الاخلاقُ الحَسَنَةُ فيما بَينَ النّاسِ؛

خوش اخلاقی در بین مردم زینت اسلام است.

مشكات الانوار فى غرر الاخبارص240

حديث (3) رسول اكرم صلی الله علیه و آله :

اَلحَياءُ زينَةُ الاسلامِ؛

ص: 45

یا زینت اسلام است.

مستدرک الوسایل و مستنبط المسایل، ج1، ص488

حدیث (4) امام صادق علیه السلام :

اثافی الاسلامِ ثَلاثَهٌ: الصَّلوهُ وَ الزَّکوهُ وَ الوِلایه،لا تَصِحُّ واحِدَهٌ مِنهُنَّ اِلا بِصاحِبَتَیها؛

سنگهای زیربنای اسلام سه چیز است: نماز، زکات و ولایت که هیچ یک از آنها بدون دیگری درست نمی شود.

کافی(ط-الاسلامیه)، جلد2، ص 18

حدیث (5) امام رضا علیه السلام:

اِنَّ الایمانَ اَفضلُ مِن الاسلامِ بِدَرجَهٍ, وَ التَّق-وی اَفض-لُ مِن الایمانِ بِدَرَجَهٍ وَ لَم یَعطِ بَنو آدَمَ اَفضلُ مِنَ الیَقینِ؛

ایمان یک درجه بالاتر از اسلام است, و تقوا یک درجه بالاتر از ایمان است و به ف-رزن-د آدم چیزی ب-الات-ر از یقی-ن داده نشده است.

تحف العقول، ص445

حدیث (6) امام صادق علیه السلام:

اِنَّ مِن فَناءِ الاِسلامِ وَ فَناءِ المُسلِمینَ أن تَصیرَ الأموالُ فی أیدی مَن لا یَعرِفُ فیها الحَقَّ و لاَ یَصنَعُ فیها المَعروفَ

از (عوامل) نابودی اسلام و مسلمانان این است که اموال در دست کسانی باشد که حق و حقوق آن را نشناخته و با آن کار خیر انجام ندهند

کافی(ط-الاسلامیه)،ج4،ص25

مسلمان

حدیث (1) پیامبر صلی الله علیه و آله :

مَنْ نَفَّسَ مِنْ مُسْلِمٍ كُرْبَةً مِنْ كُرَبِ الدُّنْيا نَفَّسَ اللّه ُ عَنْهُ كُرْبَةً مِنْ كُرَبِ يَوْمِ الْقيامَهِ وَ مَنْ يَسَّرَ عَلى مُعْسِرٍ يَسَّرَ اللّه ُ عَلَيْهِ فِى الدُّنْيا وَ الاْخِرَهِ وَ مَنْ سَتَرَ عَلى مُسْلِمٍ سَتَرَ اللّه ُ عَلَيْهِ فِى الدُّنْيا وَ الاْخِرَهِ؛

هر كس غمى از غم هاى دنيا را از مسلمانى برطرف نمايد، خداوند غمى از غم هاى روز قيامت را از او برطرف كند و هر كس بر شخص تنگدستى آسان بگيرد، خداوند در دنيا و آخرت بر او آسان گيرد و هر كس راز مسلمانى را بپوشاند، خداوند در دنيا و آخرت راز پوش وى شود.

نهج الفصاحه ص 723

حديث (2) رسول اكرم صلى الله عليه و آله :

مَن رَدَّ عِرضِ

ص: 46

أخیهِ المُسلِمِ وَجَبَت لَهُ الجَنَّهُ البتّهَ.

هر که از آبروی برادر مسلمان خود دفاع کند مطمئناً بهشت بر او واجب می شود.وسائل الشیعه ج12،ص292

حدیث (3) امام صادق علیه السلام :

مَن کانَ حاجَهِ أخیهِ المُسلِمِ کانَ اللهُ فی حاجَتِهِ ما کانَ فی حاجَهِ أخیهِ.

کسی که در پی برآوردن نیاز برادر مسلمان خود باشد، تا زمانی که در این راه است خداوند هم در پی برآوردن حاجت او خواهد بود.وسائل الشیعه ج16،ص367

دین

حدیث (1) رسول اکرم صلی الله علیه و آله :

مَن خانَ أَمانَهً فِی الدُّنیا وَلَم یَرُدَّها إِلی أَهلِها ثُمَّ أَدرَکَهُ المَوتُ ماتَ عَلی غَیرِ مِلَّتی وَیَلقَی اللّه َ وَ هُوَ عَلَیهِ غَضبانٌ؛

کسی که در دنیا به امانتی خیانت کند و آن را به صاحبش برنگرداند و آنگاه بمیرد بر دین من نمرده است و با خدا دیدار می کند در حالی که بر او خشمگین است.

جامع الاحادیث الشیعه،ج23،ص1154

حدیث (2) امام صادق علیه السلام :

اَبصَرَ رسول اللّه صلی الله علیه و آله رَجُلاً شَعثا شَعرُ رَأسِهِ وَ سَخَهً ثیابُهُ، سَیِّئَهً حالُهُ فَقال رسول اللّه صلی الله علیه و آله : مِن الدّینِ المُتعَهُ وَ اِظهارُ النِّعمَهِ؛

پیامبر خدا صلی الله علیه و آله مردی را دیدند که موهای ژولیده و جامه ای چرکین و سر و وضع نامرتّبی داشت، فرمودند: بهره بردن از نعمت های خدا و آشکار ساختن نعمت جزء دین است.

کافی(ط-الاسلامیه)، ج 6، ص 439

حدیث (3) رسول اکرم صلی الله علیه و آله :

أَلا اُخبِرُكُم بِأَفضَلَ مِن دَرَجَهِ الصِّيامِ وَالصَّلاهِ وَالصَّدَقَهِ؟ صَلاحُ ذاتِ البَينِ، فَإِنَّ فَسادَ ذاتِ البَينِ هِىَ الحالِقَهُ؛

آیا شما را به چیزی با فضیلت تر از نماز و روزه و صدقه (زکات) آگاه نکنم؟ آن چیز اصلاح میان مردم است، زیرا تیره شدن رابطه میان مردم ریشه کن کننده دین است.

ص: 47

نهج الفصاحه،ص240، ح 458

حدیث (4) رسول اکرم صلی الله علیه و آله :

ما مِن شابٍ تَزَوَّجَ فی حَداثَهِ سِنِّهِ اِلاّ عَجَّ شَیطانُهُ : یا وَیلَهُ ، یا وَیلَهُ ! عَصَمَ مِنّی ثُلُ-ثَی دینِهِ ، فَلیَتَّقِ اللّه َ العَبدُ فِی الثُّ-لُثِ الباقی ؛

هر جوانی که در سن کم ازدواج کند ، شیطان فریاد بر می آورد که : وای برمن ، وای بر من ! دو سوم دینش را از دستبرد من ، مصون نگه داشت . پس بنده باید برای حفظ یک سومِ باقی مانده دینش ، تقوای الهی پیشه سازد .

مستدرک الوسایل و مستنبط المسایل ج 14 ،ص 149- نوادر (راوندی)ص 12

حدیث (5) رسول اکرم صلی الله علیه و آله :

اَلغیبَهُ اَسرَعُ فی دینِ الرَّجُلِ المُسلِمِ مِنَ الکِلَهِ فی جَوفِهِ؛

غیبت کردن در (نابودی) دین مسلمان مؤثرتر از خوره در درون اوست.

کافی(ط-الاسلامیه)، ج2، ص357

حدیث (6) امام علی علیه السلام :

إِنَّ اللّه َ فَرَضَ الجِهادَ وَ عَظَّمَهُ و َجَعَلَهُ نَصرَهُ و َناصِرَهُ. و َاللّه ِ ما صَلُحَت دُنیا و َلا دینٌ إِلاَّ بِهِ؛

در حقیقت خداوند جهاد را واجب گردانید و آن را بزرگداشت و مایه پیروزی و یاور خود قرارش داد. به خدا سوگند کار دنیا و دین جز با جهاد درست نمی شود.

الکافی (ط-الاسلامیه) ج5،ص 8 - وسائل الشیعه، ج15، ص15

حدیث (7) رسول اکرم صلی الله علیه و آله :

إذا أرادَ اللّه بِأهلِ بَیتٍ خَیرا فَقَّهَهُم فِی الدّینِ وَ وَقّرَ صَغیرُهُم کَبیرَهُم و رَزَقَهُمُ الرِّفقَ فی مَعیشَتِهِم وَ القَصدَ فی نَفَقاتِهِم وَ بَصَّرَهُم عُیُوبَهُم فَیَتُوبُوا مِنها؛

هرگاه خداوند برای خانواده ای خیر بخواهد آنان را در دین دانا می کند، کوچک ترها بزرگ ترهایشان را احترام می نمایند، مدارا در زندگی و میانه روی در خرج روزیشان می نماید و به عیوبشان آگاهشان می سازد تا آنها را برطرف کنند.

نهج

ص: 48

الفصاحه،ص181، ح 147

حديث (8) امام على عليه السلام :

مَن أَتى غَنيّا فَتَواضَعَ لَهُ لِغِناهُ ذَهَبَ ثُلُثا دينِهِ؛

هر كس در مقابل ثروتمند به خاطر ثروتش تواضع كند دو سوم دينش از بين برود.

نهج البلاغه(صبحى صالح)،ص508 ، حكمت 228

حديث (9) امام رضا عليه السلام:

لا يستَكمِلُ عَبدٌ حقيقةَ الايمانِ حَتَّى تَكونَ فيهِ خِصالُ ثَلاثٍ: اَلتَّفقُّهُ فِى الدّينِ وَ حُسنُ التَّقديرِ فِى المَعيشَهِ، وَ الصَّبرُ عَلَى الرَّزايا؛

هيچ بنده اى حقيقت ايمانش را كامل نمى كند مگر اين كه در او سه خصلت باشد: دين شناسى، تدبر نيكو در زندگى، و شكيبايى در مصيبت ها و بلاها.

تحف العقول،ص324

حديث (10) امام حسين عليه السلام:

لاتَرفع ح--اجَتَک إلاّ إل-ى أح-َدٍ ثَلاثه: إل-ى ذِى دى-نٍ، اَو مُ--رُوّه اَو حَسَب؛

جز به يكى از سه نفر حاجت مبر: به ديندار، يا صاحب مروت، يا كسى كه اصالت خانوادگى داشته باشد.

تحف العقول، ص 247

حديث (11) امام على عليه السلام :

لِكُلِّ شَىءٍ وَجهٌ وَ وَجهُ دينِكم الصَّلاهُ؛

هر چیز دارای سیماست ، سیمای دین شما نماز است.

کافی(ط-الاسلامیه)،ج 3 ، ص270

حدیث (12) امام صادق علیه السلام :

اَلْمُؤْمِنُ لایُخْلَقُ عَلَی الْکِذْبِ و َلا عَلَی الْخیانَهِ وَ خِصْلَتانِ لا یَجْتَمِعانِ فِی الْمُنافِقِ، سَمْتٌ حَسَنٌ وَ فِقْهٌ فِی السُّنَّهِ؛

مؤمن در سرشتش دروغ و خیانت نیست و دو صفت است که در منافق جمع نگردد: سیرت نیکو و دین شناسی.

تحف العقول، ص367

حدیث (13) امام علی علیه السلام :

اِجْعَلِ الدِّینَ کَهْفَکَ وَ الْعَدْلَ سَیْفَکَ تَنْجُ مِنْ کُلِّ سوءٍ وَ تَظْفَرْ عَلی کُلِّ عَدُوٍّ؛

دین را پناهگاه و عدالت را اسلحه خود قرار ده تا از هر بدی نجات پیدا کنی و بر هر دشمنی پیروز گردی.

مستدرک الوسایل و مستنبط المسایل ج11ص319-تصنیف غررالحکم و دررالکلم،ص86

حدیث (14) پیامبر صلی الله علیه و آله :

اِنَّما یُدْرَکُ الْخَیْرُ کُلُّهُ بِالْعَقْلِ، وَ لا دینَ لِمَنْ لا عَقْلَ لَهُ؛

مه خوبی ها با عقل شناخته می شوند و کسی که عقل ندارد، دین ندارد.

تحف العقول، ص 54

حدیث (15) امام صادق علیه السلام :

اِنَّ صاحِبَ الدّینِ فَکَّرَ فَ-عَ-لَ-تْهُ السَّکینَهُ وَ اسْتَ-کانَ فَ-تَواضَعَ وَ قَنِعَ فَاسْتَغْنى وَ رَضىَ بِما اُعْطىَ وَ انْفَرَدَ فَکُفىَ الاْخْوانَ وَ رَفَضَ الشَّهَواتِ فَصارَ حُرّا وَ خَلَعَ الدُّنْیا فَتَحامَى الشُّرورَ وَ اطَّرَحَ الْحَسَدَ فَظَهَرتِ الْمَحَبَّهُ وَ لَمْ یُخِفِ النّاسَ فَ-لَ-مْ یَخَفْهُمْ وَ لَمْ یُذْنِبْ اِلَیْهِمْ فَسَلِمَ مِنْهُمْ وَ

سَخَتْ نَفْسُهُ عَنْ کُلِّ شَى ءٍ ففازَ وَ اسْتَکْمَلَ الْفَضْلَ وَ اَبْصَرَ العافیَهَ فَاَمِنَ النَّدامَهَ؛

آدم دین دار چون می اندیشد، آرامش بر جان او حاکم است. چون خضوع می کند متواضع است. چون قناعت می کند، بی نیاز است. به آنچه داده شده خشنود است. چون تنهایی را برگزیده از دوستان بی نیاز است. چون هوا و هوس را رها کرده آزاد است. چون دنیا را فرو گذارده از بدی ها و گزندهای آن در امان است. چون حسادت را دور افکنده محبتش آشکار است.مردم را نمی ترساند پس از آنان نمی هراسد و به آنان تجاوز نمی کند

پس از گزندشان در امان است. به هیچ چیز دل نمی بندد پس به رستگاری و کمال فضیلت دست می یابد و عافیت را به دیده بصیرت می نگرد پس کارش به پشیمانی نمی کِشد.

امالی مفید، ص 52

حدیث (16) امام علی علیه السلام :

حُسْنُ الظَّنِّ راحَهُ الْقَلْبِ وَ سَلامَهُ الدّینِ؛

خوش گمانی، مایه آسایش قلب و سلامت دین است.

تصنیف غررالحکم و دررالکلم،ص253

حدیث (17) امام سجاد علیه السلام :

قُلْتُ لِعَلیٍّ بْنِ الْحُسَینِ علیه السلام اَخْبِرنیِ بِجَمیعِ شَرایِ-عِ الّدینِ، قالَ علیه السلام : قَوْلُ الْحَقِّ وَ الْحُکْمُ بِالْعَدْلِ وَ الْوَفاءُ بِالْعَهْدِ؛

به امام سجّاد علیه السلام عرض کردم: مرا از تمام دستورهای دین آگاه کنید، امام علیه السلام فرمودند: حقگویی، قضاوت عادلانه و وفای به عهد.

ص: 50

صال،ج1، ص 113، ح 90

حدیث (18) امام محمد باقر علیه السلام :

اتَّقوا اللّهَ و صُونوا دینَکُم بِالوَرَع ؛

تقوای خدا پیشه کنید و دینتان را با ورع و تقوا حفظ کنید.

کافی(ط-الاسلامیه)،ج2،ص76

حدیث (19) امام رضا علیه السلام :

لَیسَ مِنّا مَن تَرَکَ دُنیاهُ لِدِینِه وَ دینَهُ لِدُنیاه؛از ما نیست آن که دنیای خود را برای دینش و دین خود را برای دنیایش ترک گوید.مستدرک الوسایل و مستنبط المسایل،ج8،ص223 - بحارالانوار، ج75، ص346

حدیث (20) امام صادق علیه السلام :

آفَةُ الدِّینِ الحَسَدُ وَ العُجبُ وَ الفَخرُ؛آفت دینداری حسد و خودبینی و فخر فروشی است. کافی(ط-الاسلامیه)،ج2،ص307

ایمان

حدیث (1) پیامبر صلی الله علیه و آله:

اَلصَّلاةُ مِن شَرائِعِ الدّینِ وَ فیها مَرضاةُ الرَّبِّ عَزَّوَجَلَّ وَ هِیَ مِنهاجُ النبیاءِ وَ لِلمُصَلّی حُبُّ المَلائِکَهِ وَ هُدیً و ایمانٌ وَ نورُ المَعرفَهِ وَ بَرَکَهٌ فِی الرِّزقِ؛

نماز، از آیین های دین است و رضای پروردگار، در آن است. و آن راه پیامبران است. برای نمازگزار، محبت فرشتگان، هدایت، ایمان، نور معرفت و برکت در روزی است.

خصال، ج2،ص 522

حدیث (2) پیامبر صلی الله علیه و آله:

صَلاهُ اللّیلِ مَرضاهٌ لِلرَّبِّ وَ حُبُّ المَلائِکَهِ وَ سُنَّهُ النبیاءِ وَ نورُ المَعرفَهِ وَ اَصلُ الیمانِ وَ راحَهُ البدانِ وَ کَراهیَهٌ لِلشَّیطانِ وَ سِلاحٌ عَلَی العداءِ وَ اِجابَهٌ لِلدُّعاءِ وَ قَبولُ العمالِ وَ بَرَکَهٌ فِی الرِّزقِ؛ نماز شب، موجب رضایت پروردگار، دوستی فرشتگان، سنت پیامبران، نور معرفت، ریشه ایمان، آسایش بدن ها، مایه ناراحتی شیطان، سلاحی بر ضدّ

دشمنان، مایه اجابت دعا، قبولی اعمال و برکت در روزی است.

ارشاد القلوب الی الصواب(دیلمی)، ج 1، ص 191

حدیث (3) پیامبر صلی الله علیه و آله:

مَن کانَ یُؤمِنُ بِاللَّهِ وَالیَومِ الخِرِ فَلیُکرِم ضَیفَهُ؛ هر کس به خدا و روز قیامت ایمان دارد، باید میهمانش را گرامی دارد.

کافی(ط-الاسلامیه)، ج 6، ص 285

حدیث (4) امام حسن عسکری علیه السلام:

فی تفسیر قوله تعالی «وَ قُولُوا لِلنّاسِ

ص: 51

حُسنا» قالَ: قُولُوا لِلنّاسِ كُلِّهُم حُسنا مُؤمِنِهُم وَ مُخالِفِهُم، أمّا المؤمِنونَ فَيَبسُطُ لَهُم وَجهَهُ وَ أمّا المُخالِفونَ فَيُكَلِّمُهُم بِالمُداراهِ لِاجتِذابِهِم اِلىَ الايمانِ. فَاِنِ استَتَرَ مِن ذلِکَ بِکفِّ شُرورِهم عَن نَفسِهِ وَ عَن اِخوانِهِ المُؤمِنينَ؛

در تفسیر آیه «با مردم به زبان خوش سخن بگویید» فرمود: یعنی با همه مردم، چه مؤمن و چه مخالف، به زبان خوش سخن بگویید. مؤمن، به هم مذهبان، روی خوش نشان می دهد و با مخالفان، با مدارا سخن می گوید تا به ایمان، جذب شوند و حتّی اگر نشدند، با این رفتار، از بدی های آنان در حقّ خود و برادران مؤمنش، پیشگیری کرده است.

مستدرک الوسائل و مستنبط المسایل، ج 12، ص 261

حدیث (5) امام صادق علیه السلام فرمود:

اِذَا اتَّهَمَ المُؤُمِنُ اَخاهُ اِنماثَ الایمانُ مِن قَلبِهِ کَما یَنماثُ المِلحُ فِی الماءِ ؛

هرگاه مؤمن به برادر [دینی] خود تهمت بزند، ایمان در قلب او از میان می رود، همچنان که نمک در آب، ذوب می شود.

کافی(ط-الاسلامیه)، ج 2، ص 361

حدیث (6) پیامبر صلی الله علیه و آله:

مَن رَأى مِنكُم مُنكَرا فَلیُغَیِّرهُ بِیَدِهِ، فَإن لَم یَستَطِع فَبِلِسانِهِ، فَإن لَم یَستَطِع فَبِقَلبِهِ وَذلِکَ أضعَفُ الإیمانِ؛ هر کس از شما منکرى ببیند باید با دست و اگر نتوانست با زبان و اگر نتوانست با قلبش آن را تغییر دهد، که پائین ترین درجه ایمان همین (تغییر قلبى) است.

نهج الفصاحه،ص768، ح 3010

حدیث (7) امام علی علیه السلام:

(علامه) اَلایمانُ أَن تُؤثِرَ الصِّدقَ حَیثُ یَضُرُّکَ عَلَی الکَذِبِ حَیثُ یَنفَعُکَ؛ (نشانه) ایمان، این است که راستگویی را هر چند به زیان تو باشد بر دروغگویی، گرچه به سود تو باشد، ترجیح دهی.

نهج البلاغه(صبحی صالح)،ص556 حکمت458

حدیث (8) پیامبر صلی الله علیه و آله:

اَلغَیرَهُ مِنَ الایمانِ وَالمِذاءُ مِنَ النِّفاقِ؛ غیرت

از ایمان است و بی بند و باری از نفاق.

من لا یحضر الفقیه،ج3 ، ص 444 ، نهج الفصاحه،ص587 ، ح 2045

حدیث (9) پیامبر صلی الله علیه و آله:

لا یُکمِلُ المُؤمِنُ ایمانَهُ حَتّی یَحتَویَ عَلی مِائَةٍ وَ ثَلاثِ خِصالٍ:... لا یَقبَلُ الباطِلَ مِن صَدیقِهِ وَ لا یَرُدُّ الحَقَّ مِن عَدُوِّهِ...؛ ایمان مؤمن کامل نمی شود، مگر آن که 103 صفت در او باشد:... باطل را از دوستش نمی پذیرد و در مقابله با دشمن، حق را پایمال نمی کند.

التمحیص، ص 75 - بحارالأنوار(ط-بیروت)، ج 64، ص 311

حدیث (10) پیامبر صلی الله علیه و آله:

ثَلاثُ خِصالٍ مَن کُنَّ فیهِ فَقَدِ استَ-کمَلَ خِصالَ الایمانِ: اَلَّذی إذا رَضیَ لَم یُدخِلهُ رِضاهُ فی باطِلٍ وَ اِن غَضِبَ لَم یُخرِجهُ مِنَ الحَقِّ وَ لَو قَدَرَ لَم یَتَعاطَ ما لَیسَ لَهُ؛ سه ویژگی است که در هر کس یافت شود، ویژگی های ایمان کامل می گردد: آن که وقتی خشنود گردد، خشنودی اش او را به باطل نکشاند و خشمش او را به هنگام خشم، از حق برون نبرد و هر گاه توان یافت، به آنچه از او

نیست، دست درازی نکند.

الاصول السته عشر(ط-دارالشبستری)، ص 35

حدیث (11) امام رضا علیه السلام:

لا یستَکمِلُ عَبدٌ حقیقةَ الایمانِ حَتَّی تَکونَ فیهِ خِصالُ ثَلاثٍ: اَلتَّفقُّهُ فِی الدّینِ وَحُسنُ التَّقدیرِ فِی المَعیشَهِ، وَالصَّبرُ عَلَی الرَّزایا؛

هیچ بنده ای حقیقت ایمانش را کامل نمی کند مگر این که در او سه خصلت باشد: دین شناسی، تدبر نیکو در زندگی، و شکیبایی در مصیبت ها و بلاها.

تحف العقول ص324

حدیث (12) امام علی علیه السلام:

لایَکمُلُ إیمانُ امریٍ حَتّی یُحِبَّ مَن أحَبَّ الله وَ یُبغِضُ مَن أبغَضَ اللهُ؛ ایمان هیچ کس کامل نمی شود مگر هر که را خدا دوست دارد

ص: 53

دوست داشته باشد و آن که را خدا دشمن دارد دشمن داشته باشد.

شرح نهج البلاغه(ابن ابی الحدید)، ج18، ص51

حدیث (13) امام صادق علیه السلام فرمود:

اِنَّ مِن حَقیقَهِ الایمانِ اَن تُؤثِرَ الحَقَّ وَ اِن ضَرَّکَ عَلَی الباطِلِ وَ اِن نَفَعَکَ وَ اَن لا یَجوزَ مَنطِقُکَ عِلمَکَ؛

از حقیقت ایمان این است که حق را بر باطل مقدم داری، هر چند حق به ضرر تو و باطل به نفع تو باشد و نیز از حقیقت ایمان آن است که گفتار تو از دانشت بیشتر نباشد.

محاسن، ج 1، ص 205

حدیث (14)پیامبر صلی الله علیه و آله:

ما آمَنَ بی مَن باتَ شَبعانَ وَجارُهُ طاوِیا، ما آمَنَ بی مَن باتَ کاسیا وَجارُهُ عاریا؛ به من ایمان نیاورده است آن کس که شب سیر بخوابد و همسایه اش گرسنه باشد. به من ایمان نیاورده است آن کس که شب پوشیده بخوابد و همسایه اش برهنه باشد.

مستدرک الوسائل و مستنبط المسایل، ج8، ص429، ح9897

حدیث (15) امام کاظم علیه السلام :

اَلحَیاءُ مِنَ الیمانِ وَالیمانُ فِی الجَنَّهِ وَالبَذاءُ مِنَ الجَفاءِ وَالجَفاءُ فِی النّارِ؛ حیا از ایمان و ایمان در بهشت است و بدزبانی از بی مهری و بدرفتاری است و بدرفتاری در جهنم است.

تحف العقول، ص394- وسایل الشیعه ،ج16،ص 36 - بحارالأنوار، ج75، ص309

حدیث (16) امام صادق علیه السلام فرمود:

اَلسَّخاءُ مِن أخلاقِ الأنبياءِ، وهُوَ عِمادُ الإيمانِ، ولا يَكونُ مُؤمِنٌ إلاّ سَخيّا، ولا يَكونُ سَخيّا إلاّ ذو يَقينٍ وهِمَّهٍ عاليَهٍ ؛ لِأَنَّ السَّخاءَ شُعاعُ نورِ اليَقينِ، ومَن عَرَفَ ما قَصَدَ هانَ عَلَيهِ ما بَذَلَ؛ سخاوت از اخلاق پيامبران و ستون ايمان است . هيچ مؤمنى نيست مگر آن كه بخشنده است و تنها آن كس بخشنده است كه از يقين و همّت والا برخوردار باشد ؛ زيرا

که بخشندگی

پرتو نور یقین است . هر کس هدف را بشناسد بخشش بر او آسان شود.

مستدرک الوسایل و مستنبط المسایل ،ج7 ،ص 17-بحارالأنوار(ط-بیروت)، ج68، ص355

حدیث (17) امام کاظم علیه السلام :

اِیاک وَ المِزاحَ فَاِنَّهُ یذهَبُ بِنُورِ ایمانِک؛ از شوخی (بی مورد) بپرهیز، زیرا که شوخی نور ایمان تو را می برد.

کافی(ط-الاسلامیه)،ج2،ص665-من لا یحضره الفقیه ، ج 4،ص408

حدیث (18) حضرت فاطمه زهرا علیها السلام :

فَفَرَضَ اللّه ُ الاْیمانَ تَطْهیرا مِنَ الشِّرْکِ... وَ الْعَدْلَ تَسْکینا لِلْقُلوبِ؛

خداوند ایمان را برای پاکی از شرک... و عدل و داد را برای آرامش دل ها واجب نمود.

من لایحضره الفقیه، ج 3، ص 568

حدیث (19) امام حسن عسکری علیه السلام :

خَصلَتانِ لَیسَ فَوقَهُما شَی ءٌ: اَلْإیمانُ بِاللَّهِ ونَفعُ الإخوانِ؛

دو خصلت است که بالاتر از آنها چیزی نیست: ایمان به خدا و سود رساندن به برادران.

مستدرک الوسایل ج12،ص391 -تحف العقول ص489 -بحارالأنوار(ط-بیروت)، ج 75، ص 374

حدیث (20) امام محمد باقر علیه السلام:

اِنَّ لِکُلِّ شَیءٍ قُفلاً وَ قُفلُ الایمانِ الرِّفقُ؛ هر چیزی قفلی دارد و قفل ایمان مدارا کردن و نرمی است. کافی(ط-الاسلامیه،ج2،ص118

حدیث (21) پیامبر صلی الله علیه و آله:

اَفضَلُ الإِیمانِ اَن تَعلَمَ اَنَّ اللهَ مَعَکَ حَیثُ ما کُنتَ؛

برترین ایمان آن است که معتقد باشی هر کجا هستی خداوند با توست.

نهج الفصاحه،ص229

حدیث (22) امام رضا علیه السلام

أحسَنُ الناسِ إیماناً أحسَنُهم خُلقاً و ألطَفُهم بأَهلِه، وَ اَنا اَلطَفُکم بِاَهلی؛

نیکوترین مردم از نظر ایمان، خوش خلق ترین و با لطفترین آنها نسبت به اهل خویش است.

عیون اخبار الرضا،ج2،ص 38

حدیث (23) امام رضا علیه السلام:

اِنَّ الایمانَ اَفضلُ مِن الاسلام بِدَرجَهٍ, وَ التَّق-وی اَفض-لُ مِن الایمانِ بِدَرَجَهٍ وَ لَم یَعطِ بَنو آدَمَ اَفضلُ مِنَ الیَقینِ؛

ایمان یک درجه بالاتر از اسلام است, و تقوا یک درجه بالاتر از ایمان است و به ف-رزن-د آدم چیزی ب-الات-ر از یقی-ن داده نشده

است.

تحف العقول، ص445

حديث (24) امام صادق علیه السلام فرمود:

مَن تَعَصَّبَ أو تُعُصِّبَ لَهُ فَقَد خَلَعَ ربقَةَ الإيمانَ مِن عُنُقِهِ؛

کسی که از چیزی طرفداری مصرّانه و نابجا کند یا اینکه از جانب دیگران به نفع او طرفداری نابجا شود (و او خشنود باشد) محققاً که ریسمان ایمان را از گردن خویش باز کرده است.

کافی(ط-الاسلامیه)ج2،ص307

حديث (25) امام صادق علیه السلام فرمود: من افطر یوما من شهر رمضان خرج روح الایمان منه؛

هر کس یک روز ماه رمضان را (بدون عذر)، بخورد - روح ایمان از او جدا می شود.

وسائل الشیعه ج 10 ، ص246_ من لا یحضره الفقیه ج 2 ، ص 118

حديث (26) پیامبر اکرم (ص) فرمودند:

لايَستَكمِلُ عَبدٌ حَقيقَةَ الإيمانِ حَتَّى يَدَعَ المِراءَ وَ إن كانَ مُحِقّاً.

هیچکس حقیقت ایمان را کامل نمی کند مگر اینکه جدال لفظی را رها کند، هر چند حق با او باشد.

بحارالانوار ج2 ص138

حديث (27) امام علی علیه السلام:

لا يَصدُقُ إيمُان عَبدٍ حَتَّى يَكونَ بِما فى يَدِ اللهِ سُبحانَهُ أوثَقَ مِنهُ بِما فى يَدِهِ.

ایمان هیچ بنده ای راستین نمی شود مگر زمانیکه اعتمادش به آنچه نزد خداست از اعتمادش به آنچه در دست خود دارد بیشتر باشد.

نهج البلاغه(صبحی صالح)،ص 529 - شرح نهج البلاغه(ابن ابی الحدید)، ج19 ،ص216

حدیث (28) پیامبر اکرم (ص) فرمودند:

لَیسَ الایمانُ بالتَّحلّی و لابالتّمنّی، لکنَّ الایمانَ ما خَلَصَ فی القلبِ و صَدَّقَهُ الأعمالُ.

ایمان به صرف ادعا و آرزو نیست، بلکه ایمان آن است که خالصانه در جان و دل قرار گیرد و اعمال هم آنرا تایید کند.

تحف العقول ص370

حدیث (29) امیرالمؤنین امام علی (ع) فرمودند:

لَا یَجِدُ أَحَدَکُم طَعمَ الإِیمَانِ حَتَّی یَعلَمَ أَنَّ مَا أَصَابَهُ لَم یَکُن لِیَخطِئَهُ وَ مَا أَخطَأَهُ لَم یَکُن لِیَصِیبَهُ.

هیچ یک ازشما مزه ایمان را نخواهد چشید تا اینکه بداند، آنچه به او رسیده،

نمی توانست به او نرسد و آنچه به او نرسیده ممکن نبود به او اصابت کند و برسد

اصول کافی(ط-الاسلامیه) ج2، ص58

حدیث (30) امام صادق (ع) فرمودند:

کانَ امیرُالمومِنِینَ کَثیراً مَا یَقُولُ فی خُطبَتِهِ یَا أیُّها النّاسُ ! دینَکُم دینَکُم فَإنَّ السَّیِّئَهَ فِیهِ خَیرٌ مِنَ الحَسَنَهِ فی غَیرِهِ وَ السَّیِّئَهُ فِیهِ تُغفَرُ وَ الحَسَنَهُ فی غَیرِهِ لا تُقبَلُ.

امیرالمومنین بسیار در خطبه خود می فرمود: ای مردم دینتان را بپایید دینتان را. بدی در این دین، بهتر است از نیکی در دین های دیگر. گناه و بدی در این دین آمرزیده است و نیکی در غیر آن، پذیرفته نمی شود.

اصول کافی(ط-الاسلامیه) ج2، ص464

حدیث (31) امام صادق (ع) فرمودند:

قُلتَ لَهُ مَا الَّذِی یُثبِتُ الایمانَ فِی العَبدِ قال الوَرَعُ وَ الَّذِی یُخرِجُهُ مِنهُ قَالَ الطَّمَعُ.

به امام صادق (ع) چه چیز ایمان را در بنده استوار می سازد؟ فرمود: پرهیز از محرمات. وچه چیز بنده را از ایمان خارج می کند؟ فرمود:طمع.

اصول کافی(ط-الاسلامیه) ج2، ص320

مومن

حدیث (1) پیامبر صلی الله علیه و آله :

وَالّذِی نَفسی بِیَدِهِ لاتَدخُلُوا الجَنَّهَ حَتّی تُؤمِنوا وَ لا تُؤمِنوا حَتّی تَحابّوا أولا أدُلُّ-کُم عَلی شَئیٍ اِذا فَعَلتُموهُ تَحابَبتُم؟ اَفشُوا السَّلامَ بَینَ-کُم؛

به خدایی که جانم در اختیار اوست، وارد بهشت نمی شوید مگر مؤمن شوید و مؤمن نمی شوید، مگر این که یکدیگر را دوست بدارید. آیا می

خواهید شما را به چیزی راهنمایی کنم که با انجام آن، یکدیگر را دوست بدارید؟ سلام کردن بین یکدیگر را رواج دهید.

مشکاه الانوار فی غرر الاخبار، ص 123

حدیث (2) امام صادق علیه السلام :

اِنَّ لِلمُؤمِنِ عَلی المُؤمِنِ سَبعَهَ حُقوقٍ، فَاَوجَبُها اَن یَقولَ الرَّجُلُ حَقّا وَ اِن کانَ عَلی نَفسِهِ اَو عَلی والِدَیهِ، فَلا یَمیلَ لَهُم عَنِ الحَقِّ؛

مؤمن را بر مؤمن،

ص: 57

هفت حق است. واجب ترین آنها این است که آدمی تنها حق را بگوید، هر چند بر ضد خود یا پدر و مادرش باشد و به خاطر آنها از حق منحرف نشود.

مستدرک الوسایل و مستنبط المسایل ج 9 ، ص 45 - بحار الأنوار(ط-بیروت)، ج71، ص223

حدیث (3) امام صادق علیه السلام :

مَن اَحصی عَلی اَخیهِ المُؤمِنِ عَیبا لِیَعیبَهُ بِهِ یَوما ما کانَ مِن اَهلِ هذِهِ الآیَهِ قالَ اللّه عَزَّوَجَلَّ: اِنَّ الَّذینَ یُحِبّونَ اَن تَشیعَ الفاحِشَهُ فِی الَّذینَ آمَنوا لَهُم عَذابٌ اَلیمٌ فِی الدُّنیا وَ الآخِرَهِ وَ اللّه یَعلَمُ وَ اَ نتُم لا تَعلَمونَ ؛

هر کس درصدد عیب جویی برادر مؤمنش برآید، تا با آن روزی او را سرزنش کند، مشمول این آیه است: کسانی که دوست دارند، زشتی ها در میان مردم با ایمان شیوع پیدا کند، عذاب دردناکی برای آنان در دنیا و آخرت خواهد بود و خداوند می داند و شما نمی دانید.

مستدرک الوسایل، ج 9، ص 110، ح 10379

حدیث (4) پیامبر صلی الله علیه و آله :

یا عَلیُّ، مِن کَرامَهِ المُؤمِنِ عَلَی اللّه اَن-َّهُ لَم یَجعَل لاَجلِهِ وَقتا حَتّی یَهُمَّ بِبائقَهٍ فَاِذا هَمَّ بِبائقَهٍ قَبَضَهُ اِلَیهِ ؛

ای علی! از ارجمندی مؤمن در نزد خدا این است که برایش وقت مرگ، معیّن نفرموده است، تا زمانی که قصد شرّی کند. آن گاه خداوند جانش را بستاند.

عیون أخبار الرضا علیه السلام، ج 2، ص 36

حدیث (5) امام علی علیه السلام:

مَن أمَرَ بِالمَعروفِ شَدَّ ظَهرُ المُؤمِنِ وَ مَن نَهی عَنِ المُنکَرِ أَرغَمَ أَنفَ المُنافِقِ و أَمِنَ کَیدَهُ؛

هر کس امر به معروف کند به مؤمن نیرو می بخشد و هر کس نهی از منکر نماید بینی منافق را به خاک مالیده و از

ص: 58

مکر او در امان می ماند.

کافی(ط-الاسلامیه)، ج2، ص51

حدیث (6) پیامبر صلی الله علیه و آله :

مَن واسَى الفَقيرَ وَ أَنصَفَ النّاسَ مِن نَفسِهِ فَذلِكَ المُؤمِنُ حَقّا؛

هر کس به نیازمند کمک مالی کند و با مردم منصفانه رفتار نماید چنین کسی مؤمن حقیقی است.

خصال،ج1 ، ص 47

حدیث (7) امام صادق علیه السلام :

إِنَّ اللّه فَوَّضَ إِلَى المُؤمِنِ اُمورَهُ كُلَّها وَلَم يُفَوِّض إِلَيهِ أَن يَكونَ ذَليلاً أَما تَسمَعُ اللّه تَعالى يَقولُ: (وَ لِلّهِ العِزَّةُ وَلِرَسولِهِ وَلِلمُؤمِنينَ)؟ فَالمُؤمِنُ يَكونُ عَزيزا وَلا يَكونُ ذَليلاً قالَ: إِنَّ المُؤمِنَ أَعَزُّ مِنَ الجَبَلِ لأَنَّ الجَبَلَ يُستَقَلُّ مِنهُ بِالمَعاوِلِ وَالمُؤمِنُ لايُستَقَلُّ مِن دينِهِ بِشَىْ ءٍ؛

خداوند اختیار همه کارها را به مؤمن داده اما این اختیار را به او نداده است که ذلیل باشد. مگر نشنیده ای که خدای تعالی می فرماید: «عزت از آن خدا و رسولش و مؤمنین است»؟ پس، مؤمن عزیز است و ذلیل نیست. [در ادامه] فرمودند: مؤمن از کوه محکم تر است، زیرا از کوه با ضربات تیشه کم می شود اما با هیچ وسیله ای از دین مؤمن نمی توان کاست.

التهذیب الاحکام، ج6، ص179

حدیث (8) امام صادق علیه السلام :

إِنَّ المُؤمِنَ يَغبِطُ وَلايَحسُدُ وَالمُنافِقُ يَحسُدُ وَلايَغبِطُ؛

مؤمن غبطه می خورد و حسادت نمی ورزد، منافق حسادت می ورزد و غبطه نمی خورد.

(غبطه آن است که آرزو کنی آنچه دیگری دارد، داشته باشی بدون اینکه آرزوی نابودی نعمت دیگری را داشته باشی و حسد آن است که بخواهی نعمتی را که دیگری دارد، نداشته باشد).

کافی(ط- الاسلامیه) ، ج2، ص307

حدیث (9) امام صادق علیه السلام :

سِتَّهٌ لاتَکونُ فِی المُؤمِنِ: اَلعُسرُ وَالنَّکَهُ وَالحَسَدُ وَاللَّجاجَهُ وَالکَذِبُ وَالبَغیُ؛

شش (صفت) در مؤمن نیست: سخت گیری، بی خیری، حسادت، لجاجت، دروغگویی و تجاوز.

وسایل الشیعه ،ج15 ،ص349 - تحف العقول، ص 377

حدیث (10) پیامبر صلی الله علیه و آله :

اَلمُؤمِنُ یَأکُلُ بِشَهوَهِ أَهلِهِ، اَلمُنافِقُ یَأکُلُ أَهلُهُ بِشَهوَتِهِ؛

مؤمن به میل و رغبت خانواده اش غذا می خورد ولی منافق میل و رغبت خود را به خانواده اش تحمیل می کند.

کافی(ط-الاسلامیه)، ج4، ص12، ح6

حدیث (11) امام صادق علیه السلام :

اَلمُؤمِنُ اِذا غَضِبَ لَم یُخرِجهُ غَضَبُهُ مِن حَقٍّ وَاِذا رَضِیَ لَم یُدخِلهُ رِضاهُ فی باطِلٍ وَالَّذی اِذا قَدَرَ لَم یَأخُذ اَکثَرَ مِمّا لَهُ؛

مؤمن چون خشمگین شود، خشمش او را از حق بیرون نبرد و چون خشنود شود، خشنودیش او را به باطل نکشاند و چون قدرت یابد بیش از حقّ خود نگیرد.

اعلام الدین فی صفات المومنین، ص 303 - بحارالأنوار(ط-بیروت)، ج75، ص209، ح85

حدیث (12) امام صادق علیه السلام :

فی قَولِهِ تَعالی (وَقولوا لِلنَّاسِ حُسنا) - : أی لِلنّاسِ کُلِّهِم مُؤمِنِهِم وَمُخالِفِهِم ، أمَّا المُؤمِنونَ فَیَبسُطُ لَهُم وَجهَهُ ، وَأَمَّا المُخالِفونَ فَیُکَلِّمُهُم بِالمُداراهِ لِاجتِذابِهِم إِلَی الیمانِ ، فَإِنَّهُ بِأَیسَرَ مِن ذلِکَ یَکُفُّ شُرورَهُم عَن نَفسِهِ ، وعَن إخوانِهِ المُؤمِنینَ؛

درباره آیه (و با مردم سخن نیکو گویید) فرمود: مقصود همه مردمان اعم از مؤمن و کافر است. اما با مؤمنان باید گشاده رو بود و اما با کافران باید به نرمی و مدارا سخن گفت، تا به سوی ایمان کشیده شوند و کمترین ثمرش این است که خود و برادران مؤمنش را از گزند آنان مصون می دارد.

مرآه العقول فی شرح اخبار آل الرسول ،ج9،ص5 - بحارالأنوار(ط-بيروت)، ج72، ص401، ح42

حدیث (13) امام علی علیه السلام:

اَلمؤمِنُ صَدوقُ اللِّسانِ بَذولُ الحسانِ؛

مؤمن بسیار راستگو و بسیار نیکوکار است.

تصنیف غررالحکم و درر الکلم ص 89، ح1521-شرح آقا جمال خوانساری بر غررالحکم و درر الکلم، ج2،

ص: 60

ص9، ح1596

حدیث (14) پیامبر صلی الله علیه و آله :

اَلمُؤمِنُ دَعِبٌ لَعِبٌ وَالمُنافِقٌ قَطِبٌ غَضِبٌ؛

مؤمن شوخ و شنگ است و منافق اخمو و عصبانی.

تحف العقول، ص 49

حدیث (15) امام علی علیه السلام :

ما مِن مُؤمِنٍ وَلا مُؤمِنَهٍ یَضَعُ یَدَهُ عَلی رَسِ یَتیمٍ تَرَحُّما لَهُ إِلاّ کَتَبَ اللّه لَهُ بِکُلِّ شَعرَهٍ مَرَّت یَدُهُ عَلَیها حَسَنَهً؛

هیچ مرد و زن مؤمنی نیست که دست محبت بر سر یتیمی بگذارد، مگر این که خداوند به اندازه هر تار مویی که بر آن دست کشیده است ثوابی برایش بنویسد.

وسایل الشیعه ،ج21،ص 375 - بحارالأنوار(ط-بیروت)، ج72، ص4، ح9

حدیث (16) امام رضا علیه السلام:

مَ-ن فَ-رَّجَ عَن مُ-ومِ-نٍ فَ-رَّجَ الله عَن قَلبه یَ-ومَ القِیامَهِ؛

هر کس اندوه و مشکلی را از مومنی بر طرف نماید خداوند در روز قیامت ان-دوه را از قلبش بر طرف سازد.

اصول کافی(ط-الاسلامیه)، ج 2، ص 200 [News/hadis/archive.aspx/../../]

حدیث (17) امام علی علیه السلام:

اَلمُؤمِنُ بَشرُهُ فی وَجِهِهِ وَحُزنُهُ فی قَلبِهِ؛

شادی مومن در رخسار او و اندوهش در دل است.

مجموعه رسایل در شرح احادیثی از کافی ج 2 ،ص 241

حدیث (18) امام حسن عسکری علیه السلام:

المُومِنُ بَرَکَهٌ عَلی المُومِنِ وَ حُجَّهٌ عَلی الکافر؛

مومن برای مومن برکت و برای کافر، اتمام حجت است.

تحف العقول، ص489

حدیث (19) امام موسی کاظم علیه السلام:

اَلمُومِنُ مِثلُ کفَّتی المیزانِ کلَّما زیدَ فی ایمانِهِ زیدَ فی بَلائِهِ؛

مومن همانند دو کفه ترازوست. هرگاه به ایمانش افزوده گردد، به بلایش نیز افزوده می گردد.

مستدرک الوسایل و مستنبط المسایل ، ج2 ، ص 437 - تحف العقول، ص 408

حدیث (20) امام حسن عسکری علیه السلام :

عَلاماتُ المُؤمِنِ خَمسٌ: ... وَ الجَهرُ بِـ «بِسمِ اللّهِ الرَّحمنِ الرَّحیمِ»؛

نشانه های مؤمن پنج چیز است: ... و بلند گفتن بسم اللّه الرحمن الرحیم.

تهذیب الأحکام، ج 6

ص: 61

، ص 52

حدیث (21) پیامبر صلی الله علیه و آله :

مَنْ ساءَتْهُ سَيِّئَتُهُ وسَرَّتْهُ حَسَنَتُهُ فَهُوَ الْمُؤمِنِ؛

هر کس از بدی اش ناراحت و از خوبی اش خوشحال شود، پس او مؤمن است.

وسايل الشيعه، ج 16،ص 92

حدیث (22) پیامبر صلی الله علیه و آله :

نِيَّهُ الْمُؤمِنِ خَيرٌ مِنْ عَمَلِهِ و نِيَّهُ الْمُنافِقِ شَرٌّ مِنْ عَمَلِهِ؛

نيّت مؤمن بهتر از عمل او و نیت منافق بدتر از عمل اوست.

مستدرک الوسائل و مستنبط المسایل، ج 1، ص 91

حدیث (23) پیامبر صلی الله علیه و آله :

عَلیٌّ يَعْسوبُ الْمُؤْمِنينَ وَ الْمالُ يَعْسوبُ الْمُنافِقينَ؛

علی پیشوای مؤمنان و ثروت پیشوای منافقان است.

الأمالی (طوسی) ، ص 355

حدیث (24) پیامبر صلی الله علیه و آله :

اَلْمُؤمِنُ يَأْكُلُ فی مِعاءٍ واحِدَهٍ وَ الْمُنافِقُ يَأْكُلُ فی سَبعَهِ أمْعاءٍ؛

مؤمن کم خوراک است و منافق پرخور.

وسائل الشیعه، ج 24، ص 241

حدیث (25) پیامبر صلی الله علیه و آله :

إِنَّ الّمُؤْمِنَ هِمَّتُهُ فِی الصَّلاهِ وَالصِّیامِ وَالّعِبادَهِ وَالّمُنافِقُ هِمَّتُهُ فِی الطّعامِ وَالشَّرابِ کَالْبَهیمَهِ؛

همّت مؤمن در نماز و روزه و عبادت است و همّت منافق در خوردن و نوشیدن؛ مانند حیوانات.

تنبیه الخواطر و نزهه النواظر (معروف به مجموعه ورام) ،ج1، ص 99

حدیث (26) پیامبر صلی الله علیه و آله :

مَثَلُ الْمُؤْمِنِ کَمَثَلِ خامَهِ الزَّرعِ تُکْفِئُهَا الرِّیاحُ کَذا و کَذا وکَذلِکَ الْمُؤْمِنُ تُکْفِئُهُ الأَوْجاعُ وَالأَمْراضُ و مَثَلُ الْمُنافِقِ کَمَثَلِ الإِرْزَبَّهِ الْمُستَقیمَهِ الَّتی لایُصِیبُها شَیءٌ حَتّی یَأْتیهِ الْمَوتُ فَیَقصِفَهُ قَصْفا؛

مَثَل مؤمن مانند ساقه کاشته است که بادها آن را به این سو و آن سو خم می کند هم چنین مؤمن را دردها و بیماریها خم می کند و مثل منافق مانند عصای آهنی است که چیزی به او نمی رسد تا اینکه مرگ او فرا رسد و او را سخت می شکند.

الکافی(ط-الاسلامیه)، ج2، ص 258

حدیث (27) پیامبر صلی الله علیه و آله :

إنَّ لِسانَ الْمُؤْمِنَ وَراءَ قَلْبِهِ فَإِذا أَرادَ أَن یَتَکَلَّمَ

ص: 62

بِشَیْءٍ یُدَبِّرُهُ قَلبُهُ ثُمَّ أمْضاهُ بِلِسانِهِ وَ إنَّ لِسانَ الْمُنافِقِ أمامَ قَلبِهِ فَإِذا هَمَّ بِشَیءٍ أمْضاهُ بِلِسانِهِ وَلَمْ یَتَدَبَّرهُ بِقَلبِهِ؛

زبان مؤمن در پس دل اوست، هرگاه بخواهد سخن بگوید درباره آن می اندیشد و سپس آن را می گوید اما زبان منافق جلوی دل اوست هرگاه قصد سخن کند آن را به زبان می آورد و درباره آن نمی اندیشد.

تنبیه الخواطر و نزهه النواظر (معروف به مجموعه ورام)، ج1، ص 106

حدیث (28) امام علی علیه السلام :

إِنَّ الْمُؤْمِنَ إذَا اسْتَغْنی شَکَرَ... وَ الْمُنافِقُ إِذَا اسْتَغْنی طَغی؛

مؤمن هنگام بی نیازی شکر می گزارد و منافق هرگاه بی نیاز شود طغیان می کند.

تحف العقول، ص212

حدیث (29) امام علی علیه السلام :

إنَّ الْمُؤْمِنَ إذا تَکَلَّمَ ذَکَّرَ... والْمُنافِقُ إذا تَکَلَّمَ لَغا؛

مؤمن هرگاه سخن گوید یاد (خدا) می کند و منافق هرگاه سخن گوید بیهوده گویی می کند.

تحف العقول، ص212

حدیث (30) امام علی علیه السلام :

إنَّ الْمُؤْمِنَ مَن یُری یَقینُهُ فی عَمَلِهِ، وَ الْمُنافِقُ مَن یُری شَکُّهُ فی عَمَلِهِ؛

در عمل مؤمن یقین دیده می شود و در عمل منافق شک.

شرح آقا جمال الدین خوانساری بر غرر الحکم و درر الکلم ج2 ، ص 544 ، ح3551

حدیث (31) امام علی علیه السلام :

شُکْرُ الْمُؤْمِنِ یَظْهَرُ فی عَمَلِهِ؛

سپاسگزاری مؤمن در کردارش آشکار می شود، [امّا سپاسگزاری منافق از زبانش فراتر نمی رود].

شرح آقا جمال الدین خوانساری بر غرر الحکم و درر الکلم ج4 ، ص 159، ح 5661

حدیث (32) امام علی علیه السلام :

عَلی لِسانِ الْمُؤْمِنِ نُورٌ یَسْطَعُ وَعلی لِسانِ الْمُنافِقِ شَیْطانٌ یَنْطِقُ؛

بر زبان مؤمن نوری (الهی) است و درخشان و برزبان منافق شیطانی است که سخن می گوید.

شرح نهج البلاغه، ابن أبی الحدید، ج20، ص280، ح 218

حدیث (33) امام علی علیه السلام :

إنَّ

كَثْرَةَ الْمالِ عَدُوٌّ لِلْمُؤْمِنينَ و يَعْسُوبُ الْمُنافِقينَ؛

ثروت فراوان، دشمن مؤمنان و پيشواى منافقان است.

التمحيص، ص48

حديث (34) امام على عليه السلام :

اَلْمُؤْمِنُ مُنيبٌ مُستَغْفِرٌ تَوَّابٌ

مؤمن بازگشت كننده به خدا، آمرزش خواه و توبه كننده است

شرح آقا جمال الدين خوانسارى بر غرر الحكم و درر الكلم ج1 ، ص 340، ح 1288

حديث (35) امام على عليه السلام :

المؤمن حيىّ غنىّ موقن تقىّ.

مؤمن شرمناک توانگر يقين دان پرهيزگار است

شرح آقا جمال الدين خوانسارى بر غرر الحكم و درر الكلم ج2 ، ص 64، ح 1852

حديث (36) امام على عليه السلام :

وَرَعُ الْمُؤْمِنِ يَظهَرُ فى عَمَلِهِ؛

پرهيزكارى مؤمن در رفتارش آشكار مى شود.

شرح آقا جمال الدين خوانسارى بر غرر الحكم و درر الكلم ج 6 ، ص 241، 10129

حديث (37) امام على عليه السلام :

إِنَّ الْمُؤْمِنَ إِذا نَظَرَ اعْتَبَرَ... وَالْمُنافِقُ إِذا نَظَرَ لَها؛

نگاه مؤمن عبرت آمیز و نگاه منافق سرگرمی است.

تحف العقول، ص212

حدیث (38) امام علی علیه السلام :

إِنَّ الْمُؤْمِنَ... إذا سَکَتَ فَکَّرَ... وَالْمُنافِقُ إِذا سَکَتَ سَها؛

سکوت مؤمن تفکر و سکوت منافق غفلت است.

تحف العقول، ص212

حدیث (39) امام علی علیه السلام :

إِنَّ الْمُؤْمِنَ... إذا أَصابَتْهُ شِدَّهٌ صَبَرَ... وَالْمُنافِقُ إِذا أصابَتْهُ شِدَّهٌ ضَغا؛

مؤمن در گرفتاری صبور است، و منافق در گرفتاری بی تاب.

تحف العقول، ص212

حدیث (40) امام علی علیه السلام :

عِلمُ الْمُنافِقِ فی لِسانِهِ وَعِلْمُ الْمُؤْمِنِ فی عَمَلِهِ؛

دانش منافق در زبان او و دانش مؤمن در کردار اوست.

شرح آقا جمال الدین خوانساری بر غرر الحکم و درر الکلم، ج 4 ، ص 350، ح 6288 و ح 6289

حدیث (41) امام علی علیه السلام :

لَو ضَرَبْتُ خَیْشُومَ الْمُؤْمِنِ بِسَیْفی هذا عَلی أنْ یُبْغِضَنی ما أبْغَضَنی ولَو صَبَبْتُ الدُّنیا بِجَمّاتِها عَلَی الْمُنافِقِ عَلی أنْ یُحِبَّنی ما أَحَبَّنی؛

اگر با این شمشیرم بر بینی مؤمن بزنم که مرا دشمن بدارد

با من دشمنی نمی کند و اگر همه دنیا را به منافق بدهم تا مرا دوست بدارد هیچگاه دوستم نخواهد داشت.

نهج البلاغه(صبحی صالح)، ص 477 ، حکمت 45

حديث (42) امام على عليه السلام :

اَلْمُؤْمِنُ فَهُوَ قَرِيبُ الرِّضى بَعيدُ السَّخَطِ... وَالْمُنافِقُ فَهُوَ قَريبُ السَّخَطِ بَعيدُ الرِّضى؛

مؤمن زود خشنود و دیر ناراحت می شود و منافق زود ناراحت و دیر خشنود می گردد.

تحف العقول، ص212

حديث (43) امام على عليه السلام :

اَلْمُؤْمِنُ يُرضِيهِ عَلَى اللّه الْيَسيرُ و لا يُسْخِطُهُ الْكَثيرُ... وَ الْمُنافِقُ يُسْخِطُهُ عَلَى اللّه الْيَسيرُ و لا يُرضِيهِ الْكَثيرُ؛

مؤمن از اندک خدا خشنود می شود و بسیارش او را ناراحت نمی کند و منافق از اندک خدا ناخشنود می شود و بسیارش هم او را خشنود نمی سازد.

تحف العقول، ص212

حديث (44) امام حسين عليه السلام :

إِنَّ الْمُؤْمِنَ لا يُسيى ءُ و لا يَعتَذِرُ، وَ الْمُنافِقُ كُلَّ يَومٍ يُسيى ءُ و َيَعْتَذِرُ؛

مؤمن نه بدی می کند و نه معذرت می خواهد و منافق هر روز بدی می کند و معذرت می خواهد.

تحف العقول، ص 248

حديث (45) امام صادق عليه السلام :

إنَّ الْحِکْمَةَ لَتَکُونُ فی قَلْبِ الْمُنافِقِ فَتُجَلْجِلُ فی صَدْرِهِ حَتّی یُخْرِجَها فَیُوعِیَهَا الْمُؤْمِنُ وَ تَکُونُ کَلِمةُ الْمُنافِقِ فی صَدْرِ الْمُؤْمِنِ فَتُجَلْجِلُ فی صَدْرِهِ حَتّی یُخْرِجَها فَیَعِیَهَا الْمُنافِقُ؛

به راستی حکمتی که در قلب منافق جا می گیرد، در سینه اش بی قراری می کند تا از آن بیرون آید و مؤمن آن را بر گیرد و سخن منافقانه (لغو و بیهوده) در سینه مؤمن بی قراری می کند تا از آن بیرون برود و منافق آن را برگیرد.

بحارالأنوار(ط-بیروت)، ج2، ص 94، ح28

حدیث (46) امام کاظم علیه السلام :

اَلْمُؤْمِنُ قَلیلُ الْکَلامِ کَثیرُ الْعَمَلِ، وَ الْمُنافِقُ کَثیرُ الْکَلامِ قَلیلُ الْعَمَلِ؛

مؤمن کم

حرف و پر کار است و منافق پر حرف و کم کار.

مستدرک الوسایل و مستنبط المسایل ، ج 9 ، ص 18 - تحف العقول، ص397

حدیث (47) امام رضا علیه السلام :

إِنَّ اللّه یُؤَخِّرُ إِجابَهَ الْمُؤْمِنِ شَوْقا إلی دُعائِهِ وَیَقُولُ: صَوتٌ اُحِبُّ أَنْ أَسْمَعَهُ، وَیُعَجِّلُ إجابَهَ دُعاءِ الْمُنافِقِ وَیَقُولُ: صَوْتٌ أَکْرَهُ سَماعَهُ؛

خداوند اجابت دعای مؤمن را به شوق (شنیدن) دعایش به تأخیر می اندازد و می گوید: «صدایی است که دوست دارم آن را بشنوم» و در اجابت دعای منافق عجله می کند و می گوید: صدایی است که از شنیدنش بدم می آید.

مستدرک الوسایل و مستنبط المسایل ، ج 5 ، ص 194 - فقه الرضا علیه السلام ، ص 345

حدیث (48) امام هادی علیه السلام :

[اَلْمُؤْمِنُ] یُحْسِنُ وَیَبْکی کَما أَنَّ الْمُنافِقُ یُسیی ءُ وَ یَضْحَکُ؛

مؤمن خوبی می کند و می گرید، ولی منافق بدی می کند و می خندد.

ارشاد القلوب الی الصواب (دیلمی)ج1 ص 135

حدیث (49) امام عسکری علیه السلام :

إِنَّ الْمُؤْمِنَ نَعْرِفُهُ بِسیماهُ، وَ نَعْرِفُ الْمُنافِقَ بِمیسَمِهِ؛

مؤمن را از سیمایش می شناسیم و منافق را از نشانه هایش.

الخرائج والجرائح، ج2، ص 737، ح50

حدیث (50) امام صادق علیه السلام :

اَلّمُؤْمِنُ لايُخْلَقُ عَلَى الّكِذْبِ وَلا عَلَى الّخيانَهِ وَ خِصْلَتانِ لا يَجْتَمِعانِ فِى الْمُنافِقِ، سَمْتٌ حَسَنٌ وَ فِقْهٌ فِى السُّنَّهِ؛

مؤمن در سرشتش دروغ و خیانت نیست و دو صفت است که در منافق جمع نگردد: سیرت نیکو و دین شناسی.

تحف العقول، ص367

حديث (51) لقمان حكيم عليه السلام :

عَلَيْكَ بِقَبُولِ الْمَوْعِظَهِ وَالْعَمَلِ بِها فَإِنَّها عِندَ الْمُؤْمِنِ أَحْلى مِنَ الْعَسَلِ الشَّهْدِ وعَلَى الْمُنافِقِ أَثْقَلُ مِنْ صُعُودِ الدَّرَجَهِ عَلَى الشَّيْخِ الْكَبيرِ؛

موعظه را بپذير و به آن عمل كن، زيرا موعظه نزد مؤمن از عسل ناب شيرين تر

ص: 66

است و برای منافق از بالا رفتن از پله بر پیر مرد کهنسال دشوارتر است.

اعلام الدین فی صفات المومنین، ص93

حدیث (52) امام صادق علیه السلام :

اِنَّ الْمُؤمِنَ لَيَسْكُنُ اِلَى الْمُؤْمِنِ كَما يَسْكُنُ الظَّمْآنِ اِلَى الْماءِ الْبارِدِ؛

به راستی که مؤمن با برادر مؤمنش آرامش پیدا می کند، چنان که تشنه، با آب خنک آرامش می یابد.

کافی(ط-الاسلامیه)، ج 2، ص 247

حدیث (53) امام صادق علیه السلام :

ما مِنْ مُؤْمِنٍ اِلاّ وَ قَدْ جَعَلَ اللّه ُ لَهُ مِنْ ايمانِهِ اُنْسا يَسْكُنُ اِلَيْه، حَتّى لو كانَ عَلى قُلَّهِ جَبَلٍ لَمْ يَسْتَوحِشْ؛

هیچ مؤمنی نیست مگر آن که خداوند ایمان را همدم و آرامش بخش او قرار می دهد، چنانچه حتی اگر در قله کوهی هم باشد، احساس تنهایی نمی کند.

اعلام الدین فی صفات المومنین، ص460

حدیث (54) پیامبر صلی الله علیه و آله :

خَيْرُ ما اُعْطىَ الرَّجُلُ الْمُؤْمِنُ خُلْقٌ حَسَنٌ وَ شَرُّ ما اُعْطِىَ الرَّجُلُ قَلْبُ سوءٍ فى صورَهٍ حَسَنَهٍ؛

بهترین چیزی که به مؤمن داده شده خوش اخلاقی و بدترین چیزی که به انسان داده شده دلی بد در چهره ای زیباست.

نهج الفصاحه ، ص 474

حدیث (55) امام علی علیه السلام :

اِنَّ لِسانَ الْمُؤمِنِ مِنْ وَراءِ قَلْبِهِ وَ اِنَّ قَلْبَ الْمُنافِقِ مِنْ وَراءِ لِسانِهِ، لاَنَّ الْمُؤمِنَ اِذا اَرادَ اَنْ يَتَكَلَّمَ بِكَلامٍ تَدَبَّرَهُ فى نَفْسِهِ، فَاِنْ كانَ خَيْرا اَبداهُ وَ اِنْ كانَ شَرّا واراهُ وَ اِنَّ الْمُنافِقَ يَتَكَلَّمُ بِما اَتى عَلى لِسانِهِ لا يَدرى ماذا لَهُ وَ ماذا عَلَيْهِ؛

زبان مؤمن، در پشت دل اوست و دل منافق، در پشت زبان او، زيرا مؤمن هرگاه بخواهد سخنى بگويد، ابتدا درباره آن مى انديشد، اگر خوب بود اظهارش مى كند و اگر بد بود آن را پنهان مى دارد. اما منافق هر چه به زبانش آيد مى گويد، بى

ص: 67

آن که بداند چه سخنی به سود او و چه سخنی به زیان اوست.

نهج البلاغه(صبحی صالح)، خطبه 176 ، ص 253

حدیث (56) امام باقر علیه السلام :

اِنَّ هذَا اللِّسانَ مِفْتاحُ کُلِّ خَیْرٍ وَ شَرٍّ، فَیَنْبَغی لِلْمُؤمِنِ اَنْ یَخْتِمَ عَلی لِسانِهِ کَما یَخْتِمُ عَلی ذَهَبِهِ وَ فِضَّتِهِ؛

به راستی که این زبان کلید همه خوبی ها و بدی هاست پس شایسته است که مؤمن زبان خود را مُهر و موم کند، همان گونه که (صندوق) طلا و نقره خود را مُهر و موم می کند.

تحف العقول، ص 298

حدیث (57) امام رضا علیه السلام :

اَحْسِنِ الظَّنَّ بِاللّهِ فَاِنَّ اللّهَ عَزَّوَجَلَّ یَقولُ: اَنا عِنْدَ ظَنِّ عَبدیَ الْمُؤمِنِ بی، اِنْ خَیْرا فَخَیْرا وَ اِنْ شَرّا فَشَرّا؛

به خداوند خوش گمان باش، زیرا خدای عزوجل می فرماید: من نزد گمان بنده مؤمن خویش هستم، اگر به من خوش گمان باشد، به خوبی با او رفتار می کنم و اگر به من بدگمان باشد، به بدی با او رفتار می کنم.

کافی(ط-الاسلامیه)، ج 2، ص 72

حدیث (58) پیامبر صلی الله علیه و آله :

إنَّ بِشرَ المُؤمِن فی وَجهِهِ وَ قوتَهُ فی دینِهِ وَ حُزنَهُ فی قَلبِهِ.

شادی مومن در چهره اوست و قوت او در دینش و اندوه او در دلش.

شرح آقا جمال الدین خوانساری بر غررالحکم و درر الکلم ج2 ، ص 505 ، ح3454

حدیث (59) پیامبر اکرم صلی الله علیه و آله :

لَنْ یَشْبَعَ الْمُؤْمِنُ مِنْ خَیْرٍ یَسْمَعُهُ حَتّی یَکونَ مُنْتَهاهُ الْجَنَّهَ ؛

هرگز مؤمن از شنیدن خیر و خوبی سیر نمی شود، تا آن که سرانجامش بهشت گردد.

نهج الفصاحه، ص639 ،ح 2292

حدیث (60) امام علی علیه السلام:

عامِل سائِرَ النّاس بِالإنصاف، وعامِلِ الْمُؤمِنینَ بِالإیثارِ

با دیگر مردمان، به انصاف رفتار کن و با مؤمنان، به ایثار

شرح آقا جمال الدین خوانساری بر

ص: 68

غررالحکم و درر الکلم ، ج4 ، ص366 ، ح 6342

حديث (61) امام صادق عليه السلام:

ما اَقبَحَ بِالمُومنِ اَن تَكونَ لَهُ رَغبةٌ تُذِلهُ؛برای مومن چقدر زشت است كه میل و رغبتی داشته باشد كه او را به ذلت و خواری بكشاند.كافی (ط-الاسلاميه) ، ج2،ص 320

حديث (62) امام علی عليه السلام:

خُذِ الحِكمَه اَنَّى كانَت؛ فَاِنَّ الحِكمَه ضالَّه كُلِّ مُومِن؛

حكمت را هر كجا كه يافتی فراگير، زيرا حكمت گمشده هر مومن است.

شرح آقا جمال الدين خوانساری بر غررالحكم و درر الكلم ، ج3 ، ص440 ،ح5043

حديث (63) امام جعفر صادق عليه السلام:

مَ-ن سَ-رَّت-هُ حَسَ-نَ-تُ-هُ وَ سَ-اءَت-هُ سَىِّ-ئَ-تُ-هُ فَ-هُ-وَ مُ-ؤمِ-نٌ؛ كسی كه نيكو كاری اش او را شادمان كند و بدی اش وی را بد حال گرداند چنين كسی مومن است. كافی(ط-الاسلاميه) ، ج2 ، ص232

حديث (64) امام جواد عليه السلام:

غِنَى المُومِنِ غِناهُ عَنِ النّاسِ؛

توانگری مومن در بی نيازی از مردم است.

بحارالانوار(ط-بيروت)، ج75، ص364

حديث (65) امام جواد عليه السلام:

عِزُّ المُؤمِنِ غِناهُ عَنِ النَّاسِ؛

عزّت مؤمن در بی نيازی او از مردم است.

تحف العقول ، ص89 -بحارالأنوار، ج72، ص 109، ح 12

حديث (66) امام صادق عليه السلام:

ما من عبدٍ مُومن الّا وَ فی قَلبهِ نُورانِ نورُ خیفَهٍ و نُورُ رَجاء؛

هیچ بنده مومنی نیست جز اینکه در قلب او دو نور وجود دارد: نور بیم و نور امید.

تفسیر نور الثقلین ، ج 3 ،ص176

حديث (67) رسول اكرم صلى الله عليه و آله :

اتقوا فراسه المؤمن فَإنه ینظر بنور الله؛ از فراست مؤمن بترسید که چیزها را با نور خدا می نگرد.کافی (ط-الاسلامیه)، ج1 ،ص218

حديث (68) امام صادق (عليه السلام) :

مَن حَقَّرَ مُومِناً مَسکِیناً أو غَیرَ مِسکِینٍ لَم یَزَلِ اللهُ عَزَّ وَ جَلَّ حاقِراً لَهُ ماقِتاً حَتّی یَرجِعَ عَن مَحقَرَتِهِ إیّاهُ.

هر کس مومن بینوا یا غیر بینوا را تحقیر نماید، خدای عزوجل، پیوسته او را

ص: 69

خوار و دشمن می دارد تا اینکه از کوچک شمردن دست بردارد.

اصول کافی (ط-الاسلامیه) ، ج2 ، ص351

شرک

حدیث (1) امام صادق علیه السلام :

یَقولُ إبلیسُ لِجُنودِهِ: أَلقوا بَینَهُمُ الحَسَدَ وَالبَغیَ، فَإِنَّهُما یَعدِ لانِ عِندَ اللّه الشِّرکً؛

شیطان به سپاهیانش می گوید: میان مردم حسد و تجاوزگری بیاندازید چون این دو، نزد خدا برابر با شرک است.

کافی(ط-الاسلامیه)، ج2، ص327

حدیث (2) رسول الله صلی الله علیه و آله :

اَلطِّیَرَهُ شِرکُ وَ َما مِنّا إلاّ وَلکِنَّ اللّه یُذهِبُهُ بِالتَّوَکُّلِ؛

فال بد زدن شرک است و هیچ کس ازما نیست مگر این که به نحوی دستخوش فال بد زدن می شود، اما خداوند با توکل به او آن را از بین می برد.

مرآه العقول فی شرح اخبار آل الرسول ج 11، ص 392

حدیث (3) رسول الله صلی الله علیه و آله :

اَلظُّلْمُ ثَلاثَهٌ: فَظُلْمٌ لایَغْفِرُهُ اللّه وَ ظُلْمٌ یَغْفِرُهُ وَ ظُلْمٌ لایَتْرُکُهُ، فَأَمَّا الظُّلْمَ الَّذی لایَغْفِرُ اللّه فَالشِّرْکُ قالَ اللّه : «إنَّ الشِّرْکَ لَظُلْمٌ عَظیمٌ» وَ أَمَّا الظُّلْمَ الَّذی یَغْفِرُهُ اللّه فَظُلْمُ الْعِبادِ أَنْفُسَهُمْ فیما بَیْنَهُمْ وَ بَیْنَ رَبِّهِمْ وَ أَمَّا الظُّلْمَ الَّذی لا یَتْرُکُهُ اللّه فَظُلْمُ

الْعِبادِ بَعْضُهُمْ بَعْضا؛

ظلم سه قسم است: ظلمی که خدا نمی آمرزد، ظلمی که می آمرزد و ظلمی که از آن نمی گذرد، اما ظلمی که خدا نمی آمرزد شرک است.

خداوند می فرماید: «حقا که شرک ظلمی بزرگ است» و اما ظلمی که خدا می آمرزد، ظلم بندگان به خودشان میان خود و پروردگارشان است اما ظلمی که خدا از آن نمی گذرد ظلم بندگان به یکدیگر است.

نهج الفصاحه،ص561 ، ح 1924

حدیث(4) حضرت زهرا (س):

فَجَعلَ اللهُ الایمانَ تَطهیراً لَکم مِنَ الشِّرکِ ، وَ الصَّلاهَ تَنزیهاً لَکم عَن الکِبرِ؛ خدای تعالی ایمان را برای پاکیزگی از

ص: 70

شرک قرار داد ، و نماز را برای دوری از تکبر و خودخواهی. الاحتجاج علی اهل اللجاج(طبرسی)، ج1، ص99

کفر

حدیث (1) امام حسن عسکری علیه السلام:

المُومِنُ بَرَکَهٌ عَلی المُومِنِ وَ حُجَّهٌ عَلی الکافر؛

مومن برای مومن برکت و برای کافر، اتمام حجت است.

(تحف العقول، ص489)

حدیث (2) پیامبر اکرم صلی الله علیه و اله:

أدنی الکُفر أن یَسمَعَ الرَّجُلُ مِن أخیهِ الکَلِمَهَ فَیَحفَظَها عَلَیهِ یُریدُ أن یَفضَحَهُ بِها.

کمترین کفر این است که انسان از برادرش سخنی بشنود و آن را نگه دارد تا او را با آن سخن رسوا کند.

(وسایل الشیعه، ج17، ص211)

حدیث (3) امام صادق علیه السلام:

اِیّ-اکُ-م اَن یَحسُ-دَ بَعضُک-ُم بَعض-اً فَ-اِنَّ الکُف-رَ اَصلُه الحَسَ-د؛ از حس-د ورزی به یک-دیگ-ر بپ-رهیزی-د، زی-را ریشه کف-ر، حس-د است. کافی(ط-الاسلامیه) ، ج8 ، ص8 - تحف العقول، ص 315

حدیث (4) امام صادق علیه السلام:

اصولُ الکُفرِ ثَلاثَهٌ الحِرصُ وَ الاِستِکبارُ وَ الحَسَدُ؛

ریشه های کفر سه چیز است:حرص و بزرگ منشی نمودن و حسد ورزیدن.

کافی(ط-الاسلامیه) ، ج2 ، ص289

نفاق

حدیث (1) امام علی علیه السلام :

مَن أمَرَ بِالمَعروفِ شَدَّ ظَهرُ المُؤمِنِ وَ مَن نَهی عَنِ المُنکَرِ أَرغَمَ أَنفَ المُنافِقِ و َ أَمِنَ کَیدَهُ؛

هر کس امر به معروف کند به مؤمن نیرو می بخشد و هر کس نهی از منکر نماید بینی منافق را به خاک مالیده و از مکر او در امان می ماند.

کافی(ط-الاسلامیه)، ج2، ص51

حدیث (2) امام صادق علیه السلام :

إِنَّ المُؤمِنَ یَغبِطُ و َلا یَحسُدُ و َالمُنافِقُ یَحسُدُ و َلا َیغبِطُ؛

مؤمن غبطه می خورد و حسادت نمی ورزد، منافق حسادت می ورزد و غبطه نمی خورد.

(غبطه آن است که آرزو کنی آنچه دیگری دارد، داشته باشی بدون اینکه آرزوی نابودی نعمت دیگری را داشته باشی و حسد آن است که بخواهی نعمتی را که دیگری

دارد، نداشته باشد).

کافی(ط-الاسلامیه)، ج2، ص307، ح7

حدیث (3) رسول اکرم صلی الله علیه و آله :

اَلغَیرَهُ مِنَ الایمانِ وَ المِذاءُ مِنَ النِّفاقِ؛

غیرت از ایمان است و بی بند و باری از نفاق.

من لا یحضر الفقیه ، ج3 ،ص 444 - نهج الفصاحه ، ص587 ، ح 2045

حدیث (4) رسول اکرم صلی الله علیه و آله :

اَلمُؤمِنُ یَأكُلُ بِشَهوَهِ أَهلِهِ، اَلمُنافِقُ یَأكُلُ أَهلُهُ بِشَهوَتِهِ؛

مؤمن به میل و رغبت خانواده اش غذا می خورد ولی منافق میل و رغبت خود را به خانواده اش تحمیل می کند.

کافی(ط-الاسلامیه)، ج4، ص12، ح6

حدیث (5) رسول اکرم صلی الله علیه و آله :

اَلمُؤمِنُ دَعِبٌ لَعِبٌ وَالمُنافِقٌ قَطِبٌ غَضِبٌ؛

مؤمن شوخ و شنگ است و منافق اخمو و عصبانی.

تحف العقول، ص 496

حدیث (6) پیامبر صلی الله علیه و آله :

نِیَّهُ المُؤمِنِ خَیرٌ مِن عَمَلِهِ و نِیَّهُ المُنافِقِ شَرٌّ مِن عَمَلِهِ؛

نیّت مؤمن بهتر از عمل او و نیت منافق بدتر از عمل اوست.

مستدرک الوسائل و مستنبط المسایل، ج 1، ص 91

حدیث (7) پیامبر صلی الله علیه و آله :

عَلیٌّ یَعسوبُ المُؤمِنینَ وَ المالُ یَعسوبُ المُنافِقینَ؛

علی پیشوای مؤمنان و ثروت پیشوای منافقان است.

امالی (طوسی) ص 355

حدیث (8) پیامبر صلی الله علیه و آله :

اَلمُؤمِنُ یَاکُلُ فی مِعاءٍ واحِدَهٍ وَ المُنافِقُ یَاکُلُ فی سَبعَهِ أمعاءٍ؛

مؤمن کم خوراک است و منافق پرخور.

وسائل الشیعه ج 24، ص 241

حدیث (9) پیامبر صلی الله علیه و آله :

إِنَّ المُؤمِنَ هِمَّتُهُ فِی الصَّلاهِ وَالصِّیامِ وَالعِبادَهِ وَالمُنافِقُ هِمَّتُهُ فِی الطَّعامِ وَالشَّرابِ کَالبَهیمَهِ؛

همّت مؤمن در نماز و روزه و عبادت است و همّت منافق در خوردن و نوشیدن؛ مانند حیوانات.

تنبیه الخواطر و نزهه النواظر (معروف به مجموعه ورام) ،ج1، ص 99

حدیث (10) پیامبر صلی الله علیه و آله :

مَثَلُ المُؤمِنِ کَمَثَلِ خامَهِ الزَّرعِ تُکفِئُهَا الرِّیاحُ کَذا و کَذا وکَذلِکَ المُؤمِنُ تُکفِئُهُ الوجاعُ وَالمراضُ و مَثَلُ المُنافِقِ کَمَثَلِ الرزَبَّهِ المُستَقیمَهِ الَّتی لایُصِیبُها شَیءٌ حَتّی یَتیهِ المَوتُ فَیَقصِفَهُ قَصفا؛

مَثَل مؤمن

ص: 72

مانند ساقه کاشته است که بادها آن را به این سو و آن سو خم می کند هم چنین مؤمن را دردها و بیماریها خم می کند و مثل منافق مانند عصای آهنی است که چیزی به او نمی رسد تا اینکه مرگ او فرا رسد و او را سخت می شکند.

الکافی(ط-الاسلامیه)، ج2، ص 258

حدیث (11) پیامبر صلی الله علیه و آله :

إنَّ لِسانَ المُؤمِنَ وَراءَ قَلبِهِ فَإذا أَرادَ أَن یَتَکَلَّمَ بِشَیءٍ یُدَبِّرُهُ قَلبُهُ ثُمَّ أمضاهُ بِلِسانِهِ وَ إنَّ لِسانَ المُنافِقِ أمامَ قَلبِهِ فَإذا هَمَّ بِشَیءٍ أمضاهُ بِلِسانِهِ وَلَم یَتَدَبَّرهُ بِقَلبِهِ؛

زبان مؤمن در پس دل اوست، هرگاه بخواهد سخن بگوید درباره آن می اندیشد و سپس آن را می گوید اما زبان منافق جلوی دل اوست هرگاه قصد سخن کند آن را به زبان می آورد و درباره آن نمی اندیشد.

تنبیه الخواطر و نزهه النواظر (معروف به مجموعه ورام)، ج1، ص 106

حدیث (12) امام علی علیه السلام :

إِنَّ المُؤمِنَ إذَا استَغنی شَکَرَ... وَ المُنافِقُ إِذَا استَغنی طَغی؛

مؤمن هنگام بی نیازی شکر می گزارد و منافق هرگاه بی نیاز شود طغیان می کند.

تحف العقول، ص212

حدیث (13) امام علی علیه السلام :

إنَّ المُؤمِنَ إذا تَکَلَّمَ ذَکَّرَ... والمُنافِقُ إذا تَکَلَّمَ لَغا؛

مؤمن هرگاه سخن گوید یاد (خدا) می کند و منافق هرگاه سخن گوید بیهوده گویی می کند.

تحف العقول، ص212

حدیث (14) امام علی علیه السلام :

إنَّ المُؤمِنَ مَن یُری یَقینُهُ فی عَمَلِهِ، وَ المُنافِقُ مَن یُری شَکُّهُ فی عَمَلِهِ؛

در عمل مؤمن یقین دیده می شود و در عمل منافق شک.

شرح آقا جمال الدین خوانساری بر غرر الحکم و درر الکلم ج2 ، ص 544 ، ح3551

حدیث (15) امام علی علیه السلام :

شُکرُ المُنافِقِ لا یَتَجاوَزُ لِسانَهُ؛

سپاسگزاری منافق از زبانش فراتر نمی

ص: 73

رود.

شرح آقا جمال الدین خوانساری بر غرر الحکم و درر الکلم ج4 ، ص 159 ، ح3551

حديث (16) امام على عليه السلام :

عَلی لِسانِ المُؤمِنِ نُورٌ یَسطَعُ وَعلی لِسانِ المُنافِقِ شَیطانٌ یَنطِقُ؛

بر زبان مؤمن نورى (الهى) است و درخشان و برزبان منافق شيطانى است كه سخن مى گويد.

شرح نهج البلاغه، ابن أبی الحدید، ج20، ص280، ح 218

حديث (17) امام على عليه السلام :

إنَّ کَثرَةَ المالِ عَدُوٌّ لِلمُؤمِنینَ و یَعسُوبُ المُنافِقینَ؛

ثروت فراوان، دشمن مؤمنان و پیشوای منافقان است.

التمحیص، ص48

حديث (18) امام على عليه السلام :

اَلمُنافِقُ مَکُورٌ مُضِرٌّ مُرتابٌ؛

منافق، نیرنگباز، زیانبار و شکّاک است.

شرح آقا جمال الدين خوانسارى بر غررالحكم و دررالكلم ، ج 1 ، ص340 ، ح 1289

حديث (19) امام على عليه السلام :

المُنافِقُ وَقِحٌ غَبیٌّ مُتَمَلِّقٌ شَقیٌّ؛

منافق، بی شرم، کودن، چاپلوس و بدبخت است.

شرح آقا جمال الدین خوانساری بر غررالحکم و دررالکلم ، ج 2 ، ص65 ، ح 1853

حدیث (20) امام علی علیه السلام :

وَرَعُ المُنافِقِ لایَظهَرُ إلاّ عَلی لِسانِهِ؛

پرهیزکاری منافق جز در زبانش ظاهر نمی شود.

شرح آقا جمال الدین خوانساری بر غررالحکم و دررالکلم ، ج 6 ، ص241 ، ح 10130

حدیث (21) امام علی علیه السلام :

إِنَّ المُؤمِنَ إِذا نَظَرَ اعتَبَرَ... وَالمُنافِقُ إِذا نَظَرَ لَها؛

نگاه مؤمن عبرت آمیز و نگاه منافق سرگرمی است.

تحف العقول، ص212

حدیث (22) امام علی علیه السلام :

إِنَّ المُؤمِنَ... إذا سَکَتَ فَکَّرَ... وَالمُنافِقُ إِذا سَکَتَ سَها؛

سکوت مؤمن تفکر و سکوت منافق غفلت است.

تحف العقول، ص212

حدیث (23) امام علی علیه السلام :

إِنَّ المُؤمِنَ... إذا أَصابَتهُ شِدَّةٌ صَبَرَ... وَالمُنافِقُ إِذا أصابَتهُ شِدَّةٌ ضَغا؛

مؤمن در گرفتاری صبور است، و منافق در گرفتاری بی تاب.

تحف العقول، ص212

حدیث (24) امام علی علیه السلام :

عِلمُ المُنافِقِ فی لِسانِهِ وَعِلمُ المُؤمِنِ فی عَمَلِهِ؛

دانش منافق در زبان او و دانش مؤمن در کردار اوست.

ص: 74

رح آقا جمال الدين خوانسارى بر غرر الحكم و درر الكلم، ج 4 ، ص 350، ح 6288 و ح 6289

حديث (25) امام على عليه السلام :

إنَّ المُنافِقَ إذا مَرِضَ ثُمَّ اُعفِى كانَ كَالبَعيرِ، عَقَلَهُ أهلُهُ ثُمَّ أَرسَلُوهُ فَلَم يَدرِ لِمَ عَقَلُوهُ و لِمَ أَرسَلُوهُ؛

منافق هرگاه مريض شود سپس سلامت يابد، مانند شترى است كه صاحبش او را بسته است و سپس رهايش كرده اند او نمى داند براى چه او را بسته اند و براى چه رهايش كرده اند.

النهايهفى غريب الحديث و الاثر ، ج3 ، ص 266

حديث (26) امام على عليه السلام :

لَو ضَرَبتُ خَيشُومَ المُؤمِنِ بِسَيفى هذا عَلى أن يُبغِضَنى ما أبغَضَنى ولَو صَبَبتُ الدُّنيا بِجَمّاتِها عَلَى المُنافِقِ عَلى أن يُحِبَّنى ما أَحَبَّنى؛

اگر با اين شمشيرم بر بينى مؤمن بزنم كه مرا دشمن بدارد با من دشمنى نمى كند و اگر همه دنيا را به منافق بدهم تا مرا دوست بدارد هيچگاه دوستم نخواهد داشت.

نهج البلاغه(صبحى صالح)، ص 477 ، حكمت 45

حديث (27) امام على عليه السلام :

اَلمُؤمِنُ فَهُوَ قَرِيبُ الرِّضى بَعيدُ السَّخَطِ... وَ المُنافِقُ فَهُوَ قَريبُ السَّخَطِ بَعيدُ الرِّضى؛

مؤمن زود خشنود و دير ناراحت مى شود و منافق زود ناراحت و دير خشنود مى گردد.

تحف العقول، ص212

حديث (28) امام على عليه السلام :

اَلمُؤمِنُ یُرضِیهِ عَلَی اللّه الیَسیرُ و لا یُسخِطَهُ الکَثیرُ... وَ المُنافِقُ یُسخِطَهُ عَلَی اللّه الیَسیرُ و لا یُرضِیهِ الکَثیرُ؛

مؤمن از اندک خدا خشنود می شود و بسیارش او را ناراحت نمی کند و منافق از اندک خدا ناخشنود می شود و بسیارش هم او را خشنود نمی سازد.

تحف العقول، ص212

حدیث (29) امام حسین علیه السلام :

إِنَّ المُؤمِنَ لا یُسیی ءُ و لا یَعتَذِرُ، وَ المُنافِقُ کُلَّ یَومٍ یُسیی ءُ و َیَعتَذِرُ؛

ص: 75

ؤمن نه بدی می کند و نه معذرت می خواهد و منافق هر روز بدی می کند و معذرت می خواهد.

تحف العقول، ص 248

حدیث (30) امام صادق علیه السلام :

إنَّ المُنافِقَ لا یَرغَبُ فِیما قَد سَعِدَ بِهِ المُؤمِنونَ وَ السَّعیدُ یَتَّعِظُ بِمَوعِظَهِ اَلتَّقوی وَ إن کانَ یُرادُ بِالمَوعِظَهِ غَیرُهُ؛

منافق به آنچه مؤمنان بواسطه آن خوشبخت می شوند، میلی ندارد، ولی خوشبخت سفارش به تقوا را می پذیرد هر چَند مخاطب موعظه، کس دیگری باشد.

الکافی(ط-الاسلامیه)، ج8 ، ص151، ح132

حدیث (31) امام صادق علیه السلام :

إنَّ الحِکمَهَ لَتَکُونُ فی قَلبِ المُنافِقِ فَتُجَلجِلُ فی صَدرِهِ حَتّی یُخرِجَها فَیُوعِیَهَا المُؤمِنُ وَتَکُونُ کَلِمهُ المُنافِقِ فی صَدرِ المُؤمِنِ فَتُجَلجِلُ فی صَدرِهِ حَتّی یُخرِجَها فَیَعِیَهَا المُنافِقُ؛

به راستی حکمتی که در قلب منافق جا می گیرد، در سینه اش بی قراری می کند تا از آن بیرون آید و مؤمن آن را بر گیرد و سخن منافقانه (لغو و بیهوده) در سینه مؤمن بی قراری می کند تا از آن بیرون برود و منافق آن را برگیرد.

بحارالأنوار(ط-بیروت)، ج2، ص 94، ح28

حدیث (32) امام کاظم علیه السلام :

اَلمُؤمِنُ قَلیلُ الکَلامِ کَثیرُ العَمَلِ، وَ المُنافِقُ کَثیرُ الکَلامِ قَلیلُ العَمَلِ؛

مؤمن کم حرف و پر کار است و منافق پر حرف و کم کار.

مستدرک الوسایل و مستنبط المسایل ، ج 9 ، ص 18 - تحف العقول، ص397

حدیث (33) امام رضا علیه السلام :

إِنَّ اللّه یُؤَخِّرُ إِجابَهَ المُؤمِنِ شَوقا إلی دُعائِهِ وَیَقُولُ: صَوتٌ اُحِبُّ أَن أَسمَعَهُ، وَیُعَجِّلُ إجابَهَ دُعاءِ المُنافِقِ وَیَقُولُ: صَوتٌ أَکرَهُ سَماعَهُ؛

خداوند اجابت دعای مؤمن را به شوق (شنیدن) دعایش به تأخیر می اندازد و می گوید: «صدایی است که دوست دارم آن را بشنوم» و در اجابت دعای منافق عجله می کند

ص: 76

و می گوید: صدایی است که از شنیدنش بدم می آید.

مستدرک الوسایل و مستنبط المسایل ، ج 5 ، ص 194 - فقه الرضا علیه السلام ، ص 345

حدیث (34) امام هادی علیه السلام :

[اَلمُؤمِنُ] یُحسِنُ وَیَبکی کَما أَنَّ المُنافِقُ یُسیی ءُ وَ یَضحَکُ؛

مؤمن خوبی می کند و می گرید، ولی منافق بدی می کند و می خندد.

ارشاد القلوب الی الصواب (دیلمی)ج1 ص 135

حدیث (35) امام عسکری علیه السلام :

إِنَّ المُؤمِنَ نَعرِفُهُ بِسیماهُ، وَ نَعرِفُ المُنافِقَ بِمیسَمِهِ؛

مؤمن را از سیمایش می شناسیم و منافق را از نشانه هایش.

الخرائج والجرائح، ج2، ص 737، ح50

حدیث (36) امام صادق علیه السلام :

اَلمُؤمِنُ لا یُخلَقُ عَلَی الکِذبِ و َلا عَلَی الخیانَهِ وَ خِصلَتانِ لا یَجتَمِعانِ فِی المُنافِقِ، سَمتٌ حَسَنٌ وَ فِقهٌ فِی السُّنَّهِ؛

مؤمن در سرشتش دروغ و خیانت نیست و دو صفت است که در منافق جمع نگردد: سیرت نیکو و دین شناسی.

تحف العقول، ص367

حدیث (37) لقمان حکیم علیه السلام :

عَلَیکَ بِقَبُولِ المَوعِظَهِ و َالعَمَلِ بِها فَإِنَّها عِندَ المُؤمِنِ أَحلی مِنَ العَسَلِ الشَّهدِ و عَلَی المُنافِقِ أثقَلُ مِن صُعُودِ الدَّرَجَهِ عَلَی الشَّیخِ الکَبیرِ؛

موعظه را بپذیر و به آن عمل کن، زیرا موعظه نزد مؤمن از عسل ناب شیرین تر است و برای منافق از بالا رفتن از پله بر پیر مرد کهنسال دشوارتر است.

اعلام الدین فی صفات المومنین، ص93

حدیث (38) امام موسی کاظم علیه السلام :

اَداءُ الاَمانَهِ وَالصِّدقُ یَجلِبانِ الرِّزقَ، وَالخیانَهُ وَالکَذِبُ یَجلِبانِ الفَقرَ وَ النِّفاقَ؛

ادای امانت و راستگویی روزی را زیاد می کند و خیانت و دروغگویی باعث فقر و نفاق می شود.

تحف العقول ، ص 403 - بحارالأنوار(ط-بیروت)، ج 75، ص 327

حدیث (39) رسول اکرم صلی الله علیه و آله :

ثَلاثٌ مَن کُنَّ فیهِ فَهُوَ مُنافِقٌ وَ اِن صامَ وَ صَلّی وَحَجَّ وَاعتَمَرَ وَقالَ «اِنّی

ص: 77

مُسلِمٌ» مَن اِذا حَدَّثَ كَذِبَ وَ اِذا وَعَدَ اَخلَفَ وَ اِذَا ائتُمِنَ خانَ؛

سه چیز است که در هر کس باشد منافق است اگر چه روزه دارد و نماز بخواند و حج و عمره کند و بگوید من مسلمانم، کسی که هنگام سخن گفتن دروغ بگوید و وقتی که وعده دهد تخلف نماید و چون امانت بگیرد، خیانت نماید.

نهج الفصاحه ، ص422 ،ح 1280

حديث (40) امام على عليه السلام :

اِنَّ لِسانَ المُؤمِنِ مِن وَراءِ قَلبِهِ وَ اِنَّ قَلبَ المُنافِقِ مِن وَراءِ لِسانِهِ، لاَنَّ المُؤمِنَ اِذا اَرادَ اَن يَتَكَلَّمَ بِكَلامٍ تَدَبَّرَهُ فى نَفسِهِ، فَاِن كانَ خَيرا اَبداهُ وَ اِن كانَ شَرّا واراهُ وَ اِنَّ المُنافِقَ يَتَكَلَّمُ بِما اَتى عَلى لِسانِهِ لا يَدرى ماذا لَهُ وَ ماذا عَلَيهِ؛

زبان مؤمن، در پشت دل اوست و دل منافق، در پشت زبان او، زیرا مؤمن هرگاه بخواهد سخنی بگوید، ابتدا درباره آن می اندیشد، اگر خوب بود اظهارش می کند و اگر بد بود آن را پنهان می دارد. اما منافق هر چه به زبانش آید می گوید، بی آن که بداند چه سخنی به سود او و چه سخنی به زیان اوست.

نهج البلاغه(صبحى صالح)، خطبه 176 ، ص 253

حديث (41) امام صادق عليه السلام :

الغِناءُ يورِثُ النِّفاقَ.

غِنا از خود نفاق بر جای می گذارد.

وسایل الشیعه ، ج17 ، ص309 - کافی (ط-دارالحدیث) ،ج12 ،ص 780 - بحار الانوار(ط-بیروت) ، ج76 ، ص 241

نیت

حديث (1) قال رسول الله صلى الله عليه و آله :

اَلنِّیَّهُ الحَسَنَهُ تُدخِلُ صاحِبَهَا الجَنَّهَ؛

نیت خوب صاحب خویش را به بهشت می برد.

نهج الفصاحه ،ص143 ،ح3163

حدیث (2) امام علی علیه السلام :

وُصولُ المَرءِ اِلی کُلِّ ما یَبتَغیهِ مِن طیبِ عَیشِهِ وَ اَمنِ سِربِهِ وَ سَعَهِ رِزقِهِ بِحُسنِ نیَّتِهِ وَ

ص: 78

سَعَهِ خُلقِهِ؛

آدمی با نیّت خوب و خوش اخلاقی به تمام آن چه در جستجوی آن است، از زندگی خوش و امنیت محیط و وسعت روزی، دست می یابد.

تصنیف غررالحکم و دررالکلم ،ص92 ، ح 1607

حدیث (3) قال علی علیه السلام :

مَن حَسُنَت نیَّتُهُ أَمَدَّهُ التَّوفیقُ؛

هر کس نیّتش خوب باشد، توفیق یاریش خواهد نمود.

تصنیف غررالحکم و دررالکلم ،ص 92 ، ح 1605

حدیث (4) قال علی علیه السلام :

حُسنُ النِّیَّهِ مِن سَلامَهِ الطَّویَّهِ؛

نیّت خوب، برخاسته از سلامت درون است.

تصنیف غررالحکم و دررالکلم ،ص 92 ، ح 1601

حدیث (5) قال السجاد علیه السلام :

اَللّهُمَّ ... وَانتَهِ بِنیَّتی إِلی أَحسِنِ النِّیّاتِ وَ بِعَمَلی إِلی أَحسَنِ العمالِ، اَللّهُمَّ وَفِّر بِلُطفِکَ نیَّتی؛

خدایا ... نیّتم را به بهترین نیّت ها و عملم را به بهترین اعمال برسان، خدایا به لطف خود نیّت مرا کامل گردان.

صحیفه ی سجادیه ،ص 92 ،دعای 20 (دعای ایشان در طلب مکارم اخلاق)

حدیث (6) قال رسول الله صلی الله علیه و آله :

قالَ اللّه تَعالی: إِذا هَمَّ عَبدی بِحَسَنَهٍ وَلَم یَعمَلها کَتَبتُها لَهُ حَسَنَهً فَإِن عَمِلَها کَتَبتُها لَهُ عَشرَ حَسَناتٍ إِلی سَبعِمِائَهِ ضِعفٍ وَ إِذاهَمَ بِسَیِّئَهٍ وَلَم یَعمَلها لَم

أكتُبها عَلَيهِ فَإِن عَمِلَها كَتَبتُها عَلَيهِ سَيِّئَةً واحِدَةً؛

خدای والا می فرماید: وقتی بنده من کار نیکی اراده کند و نکند آن را یک کار نیک برای وی ثبت کنم و اگر بکند ده کار نیک تا هفتصد برابر ثبت کنم و وقتی کار بدی اراده کند و نکند بر عهده او ثبت نکنم و اگر بکند یک کار بد بر عهده او ثبت کنم.

نهج الفصاحه ،ص593

حدیث (7) قال علی علیه السلام :

إِذا فَسَدَتِ النِّیَّهُ وَقَعَتِ البَلیَّهُ؛

هرگاه نیّت فاسد شود، بلا و گرفتاری پیش می آید.

ص: 79

تصنیف غررالحکم و دررالکلم ،ص92 ، ح 1608

حدیث (8) قال الصادق علیه السلام :

صاحِبُ النِّیَّهِ الصّادِقَهِ صاحِبُ القَلبِ السَّلیمِ ، لأَنَّ سَلامَهَ القَلبِ مِن هَواجِسِ المَحذوراتِ بِتَخلیصِ النِّیَّهِ للّه فِی المورِ کُلِّها؛

کسی که نیّت درست داشته باشد، دل سالم و پاک دارد، زیرا سالم داشتن دل از وسوسه های شیطانی به سبب خالص گردانیدن نیّت در همه کارها برای خداوند است.

مصباح الشریعه ، ص53

حدیث (9) قال علی علیه السلام :

وَ لَو أَنَّ النّاسَ حینَ تَنزِلُ بِهِمُ النِّقَمُ وَ تَزولُ عَنهُمُ النِّعَمُ ، فَزِعوا إِلی رَبِّهِم بِصِدقٍ مِن نیّاتِهِم وَ وَلَهٍ مِن قُلوبِهِم، لَرَدَّ عَلَیهِم کُلَّ شارِدٍ ، وَ أَصلَحَ لَهُم کُلَّ فاسِدٍ؛

اگر مردم به هنگامی که بلاها بر آنان فرود می آمد و نعمت ها از دستشان می رفت، با نیت های خوب و دلی مشتاق به پروردگارشان پناه می بردند، بی گمان هر از دست رفته ای به آنان باز می گشت و هر فاسدی اصلاح می شد.

نهج البلاغه (صبحی صالح) ، 257 -مستدرک الوسایل و مستنبط المسایل ،ج5 ،ص184

حدیث (10) قال الصادق علیه السلام :

ما ضَعُفَ بَدَنٌ عَمّا قَویَت عَلَیهِ النِّ-یَّهُ؛

اگر اراده قوی باشد، هیچ بدنی برای انجام دادن کار، ناتوان نیست.

من لایحضره الفقیه، ج 4، ص 400، ح 5859

حدیث (11) امام علی علیه السلام :

عِندَ فَسادِ النِّیَّهِ تَرتَفِعُ البَرَکَهُ؛

هرگاه نیّت ها فاسد باشد، برکت از میان می رود.

تصنیف غررالحکم و دررالکلم ،ص92 ، ح 1610

حدیث (12) قال علی علیه السلام :

لا یَفوزُ بِالجَنَّهِ اِلاّ مَن حَسُنَت سَریرَتُهُ وَ خَلُصَت نیَّتُهُ؛

به پاداش بهشت نمی رسد مگر آن کس که باطنش نیکو و نیّتش خالص باشد.

تصنیف غررالحکم و دررالکلم ،ص168 ، ح 3325

حدیث (13) امام کاظم علیه السلام :

کَما لا یَقومُ الْجَسَدُ اِلاّ

ص: 80

بِالنَّفْسِ الحَيَّهِ فَکَذلِکَ لا یَقومُ الدّینُ اِلاّ بِالنِّیَّهِ الصّادِقَهِ وَ لا تَثْبُتُ النِّیَّهُ الصّادِقَهُ اِلاّ بِالْعَقْلِ؛

همان گونه که قوام جسم، تنها به جانِ زنده است، قوام دینداری هم تنها به نیّت پاک است و نیّت پاک، جز با عقل حاصل نمی شود.

تحف العقول، ص 396

حدیث (14) پیامبر صلی الله علیه و آله :

ما اَسَرَّ عَبْدٌ سَریرَهً اِلاّ اَلْبَسَهُ اللّه ُ رِداءَها اِنْ خَیْرا فَخَیْرٌ وَ اِنْ شَرّا فَشَرٌّ؛

هیچ کس نیتی را در دل پنهان نمی کند، مگر اینکه خداوند آن نیت را (در رفتار و کردار او) همانند لباس ظاهر می کند، با نیت خوب ظاهر خوب و با نیت بد ظاهر بد خواهد داشت.

نهج الفصاحه ،ص695 ،ح2616

حدیث (15) پیامبر صلی ا لله علیه و آله :

نیَّهُ الْمُؤمِنِ خَیْرٌ مِنْ عَمَلِهِ وَ نیَّهُ الْکافِرِ شَرٌّ مِنْ عَمَلِهِ وَ کُلٌّ عامِلٍ یَعْمَلُ عَلی نیَّتِهِ؛

نیت مؤمن بهتر از عمل او، و نیت کافر بدتر از عمل اوست و هر کس مطابق نیت خود عمل می کند.

(کافی(ط-الاسلامیه)، ج 2، ص 84)

حدیث (16) امام علی علیه السلام :

عَوِّدْ نَفْسَکَ حُسْنَ النِّیَّهِ وَ جَمیلَ الْمَقْصَدِ، تُدْرِکْ فی مَباغیکَ النَّجاحَ؛

خودت را به داشتن نیّت خوب و مقصد زیبا عادت ده، تا در خواسته هایت موفق شوی.

تصنیف غررالحکم و دررالکلم ،ص92 ، ح 1602

حدیث (17) امام صادق علیه السلام:

مَن حَسُنَت نیتُهُ زیدَ فی رزقِه.

هر که خوش نیت باشد روزیش زیاد می شود.

تحف العقول ، ص295 - کافی(ط-الاسلامیه)، ج2، ص105

حدیث (18) امام باقر علیه السلام:

إذا عَلِمَ اللهُ حُسنَ نیهٍ مِن أحَدٍ إکتَنَفَهُ بِالعِصمَهِ

هرگاه خداوند ببیند کسی حسن نیت دارد او را در پناه خود حفظ می کند

اعلام الدین فی صفات المومنین ، ص301 - بحارالانوار(ط-بیروت)، ج75 ، ص188

هدایت

حدیث (1) پیامبر صلی الله علیه و آله :

مَن دَعا اِلی هُدیً کانَ لَهُ مِنَ

ص: 81

الجرِ مِثلُ اُجورِ مَن تَبِعَهُ لا يَنقُصُ ذلِکَ مِن اُجورِهِم شَيئا و مَن دَعا اِلى ضَلالَةٍ كان عَلَيهِ مِنَ الاِثمِ مِثلُ آثامِ مَن تَبِعَهُ لا يَنقُصُ ذلک مِن آثامِهِم شَيئا؛

هر كسى، به هدايتى راهنمايى كند، پاداشى را كه براى پيروان هدايت وجود دارد، براى او نيز خواهد بود؛ بى آن كه از پاداش پيروان كاسته شود، و هر كس به گمراهى راهنمايى كند گناهى كه براى پيروان آن وجود دارد، براى او نيز خواهد بود؛ بى آن كه از گناه آنها كاسته شود.

نهج الفصاحه ، ص753 ، ح2930

حديث (2) امام صادق عليه السلام :

كونوا دُعاةً لِلنّاسِ بِغَيرِ اَ لسِنَتِكُم، لِيَرَوا مِنكُم الوَرَعَ وَ الجتِهادَ وَ الصَّلاةَ وَ الخَيرَ، فَاِنَّ ذلِکَ داعيَةٌ؛

مردم را به غير از زبان خود، دعوت كنيد، تا پرهيزكارى و كوشش در عبادت و نماز و خوبى را از شما ببينند، زيرا اينها خود دعوت كننده است.

كافى(ط-الاسلاميه) ، ج 2 ، ص 78، ح 14

حديث (3) پيامبر صلى الله عليه و آله :

اَلصَّلاةُ مِن شَرائِعِ الدّينِ وَ فيها مَرضاةُ الرَّبِّ عَزَّوَجَلَّ وَ هِىَ مِنهاجُ النبياءِ وَ لِلمُصَلّى حُبُّ المَلائِكَهِ وَ هُدىً و ايمانٌ وَ نورُ المَعرفَهِ وَ بَرَكَهٌ فِى الرِّزقِ؛

نماز، از آيين هاى دين است و رضاى پروردگار، در آن است. و آن راه پيامبران است. براى نمازگزار، محبت فرشتگان، هدايت، ايمان، نور معرفت و بركت در روزى است.

مستدرک الوسايل و مستنبط المسايل ، ج 3 ،ص77 - خصال ، ج 2 ، ص 522

حديث (4) پيامبر صلى ا لله عليه و آله :

بى اُنذِرتُم وَ بِعَلىٍّ بنِ أبى طالِبٍ اهْتَدَيتُم... وَ بِالْحَسَنِ اُعْطيتُمُ الْإحسانُ وَ بِالْحُسَينِ تَسعَدونَ وَ بِهِ تَشقونَ ألا وَ إنَّ الْحُسَينَ بابٌ مِن أبوابِ الْجَنَّهِ مَن

عاداهُ حَرَّمَ اللّهُ عَلَيهِ ريحَ

ص: 82

الْجَنَّهِ؛

به وسیله من هشدار داده شدید و به وسیله علی علیه السلام هدایت می یابید و به وسیله حسن احسان می شوید و به وسیله حسین خوشبخت می گردید و بدون او بدبخت. بدانید که حسین دری از درهای بهشت است، هر کس با او دشمنی کند، خداوند بوی بهشت را بر او حرام می کند.

البرهان فی تفسیر القرآن ، ج3 ، ص232

حدیث (5) قال الله تعالی :

إنّی قَد قَضَیتُ لِکُلِّ قَومٍ هادیا أهدی بِهِ السُّعَداءَ وَ یَکونُ حُجَّهً عَلَی الأشْقیاءِ؛

من برای هر قومی راهنمایی قرار دادم، که خوشبختان را به وسیله آن هدایت می کنم و حجتی برای بدبختان است.

علل الشرایع ،ج1 ،ص196 {شبیه این حدیث در الکافی(ط-الاسلامیه) ، ج 8 ، ص 285، ح430 }

حدیث(6) پیامبراکرم صلی ا لله علیه و آله :

لَئِن یَهدِی اللهُ بِکَ رَجُلاً واحِداً خَیرٌ لَکَ مِنَ الدُّنیا وَ ما فِیها؛

اگر خداوند بوسیله تو یک نفر را هدایت کند برای تو بهتر است از دنیا و هر آنچه در آن است.

الحیاه (ترجمه ی احمد آرام) ، ج1 ، ص692

شناخت خدا

حدیث (1) رسول اکرم صلی الله علیه و آله :

أَفضَلُ العمالِ العِلمُ بِاللّه إِنَّ العِلمَ یَنفَعُکَ مَعَهُ قَلیلُ العَمَلِ وَکَثیرُهُ وَإِنَّ الجَهلَ لایَنفَعُکَ مَعَهُ قَلیلُ العَمَلِ وَلا کَثیرُهُ؛

بهترین اعمال، خداشناسی است، زیرا با وجود علم و معرفت، عمل، کم یا زیاد تو را سود می بخشد اما با وجود نادانی (نسبت به خدا) عمل، نه

اندکش تو را سود می بخشد نه بسیارش.

نهج الفصاحه ، ص228

حدیث (2) امام علی علیه السلام :

وَ لَو ضَرَبتَ فی مَذاهِبِ فِکرِکَ لِتَبلُغَ غایاتِهِ ما دَلَّتکَ الدَّلالَهُ إِلاّ عَلی أَنَّ فاطِرَ النَّملَهِ هُوَ فاطِرُ النَّخلَهِ لِدَقیقِ تَفصیلِ کُلِّ شَیءٍ وَ غامِضِ اختِلافِ کُلِّ حَیٍّ وَ مَا

الجَليلُ وَ اللَّطيفُ وَ الثَّقيلُ وَ الخَفيفُ وَ القَوىُّ وَ الضَّعيفُ فى خَلقِهِ إلاّ سَواءً؛

اگر راههای اندیشه ات را در نوردی تا به پایانه های آن رسی، هیچ دلیلی تو را جز به این رهنمون نشود که آفریننده مورچه همان آفریننده درخت خرما است و این به سبب دقت و ظرافتی است که جداسازی هر چیزی از چیز دیگر و پیچیدگی و تنوعی است که در هر موجود زنده ای به کار رفته است موجودات بزرگ و کوچک، سنگین و سبک و نیرومند و ناتوان، همگی در آفرینش برای خداوند یکسانند.

نهج البلاغه(صبحی صالح) ، ص271 ، خطبه 185

حديث (3) امام رضا علیه السلام :

إِنَّما قُلتُ اللَّطيفُ، لِلخَلقِ اللَّطيفِ وَ لِعِلمِهِ بِالشَّى ءِ اللَّطيفِ أَلاتَرى إِلى أَثَرِ صُنعِهِ فِى النَّباتِ اللَّطيفِ وَ غَيرِ اللَّطيفِ وَ فِى الخَلقِ اللَّطيفِ مِنَ أَجسامِ الحَيوانِ مِنَ الجِرجِسِ وَ البَعوضِ وَ ما هُوَ أَصغَرُ مِنهُما مِمّا لايَكادُ تَستَبينُهُ العُيونُ بَل لايَكادُ يُستَبانُ لِصِغَرِهِ الذَّكَرُ مِنَ النثى وَ المَولودُ مِنَ القَديمِ

فَلَمّا رَأَينا صِغَرَ ذلِكَ فى لُطفِهِ ... عَلِمنا أَنَّ خالِقَ هذَا الخَلقِ لَطيفٌ؛

گفتم لطیف است، چون هم موجودات لطیف آفریده و هم به چیزهای ظریف و ریز آگاهی دارد. آیا نشانه آفرینش او را در گیاهان ظریف و غیر ظریف و در پیکرهای ظریف و ریز جاندارانی چون کک و پشه و کوچک تر از اینها را نمی بینی که تقریبا به چشم دیده نمی شوند و از بس ریزند نر و ماده آنها و نوزاد و کهن زادشان از یکدیگر تشخیص داده نمی شوند. پس چون ریزی و ظرافت این چیزها را دیدیم... پی بردیم که آفریننده این

موجودات نیز

لطیف است.

التوحید(صدوق) ، ص 63

حدیث (4) رسول اکرم صلی الله علیه و آله :

إِنَّ اللّه خَلَقَ یَومَ خَلَقَ السَّماواتِ وَالارضَ مِائَهَ رَحمَهٍ کُلُّ رَحمَهٍ طِباقُ ما بَینَ السَّماءِ و َالارضَ فَجَعَلَ مِنها فِی الارضِ رَحمَهً فَبِها تَعطِفُ الوالِدَهُ عَلی وُلدِها و َالوَحشُ و َالطَّیرُ بَعضُها عَلی بَعضٍ و َأَخَّرَ تِسعا و َتِسعینَ فَإِذا کانَ یَومُ القیامَهِ أَکمَلَها بِهذِهِ الرَّحمَهِ؛

خداوند روزی که آسمانها و زمین را آفرید، صد رحمت بیافرید که هر یک از آنها میان زمین و آسمان را پر می کند و یکی را در زمین قرار داد که بوسیله آن مادر به فرزند محبت می کند و حیوانات وحشی و پرندگان به یکدیگر مأنوسند و نود و نه رحمت را نگه داشته و همین که روز قیامت شود این یک رحمت را نیز بر آن می افزاید.

نهج الفصاحه ، ص 313 ، ح 781

حدیث (5) امام صادق علیه السلام :

وَ قَد سَأَلَهُ ابنُ أَبِی العَوجاءِ: وَ لِمَ احتَجَبَ عَنهُم و َأَرسَلَ إِلَیهِمُ الرُّسُلَ؟ وَیلَکَ و َکَیفَ احتَجَبَ عَنکَ مَن أَراکَ قُدرَتَهُ فی نَفسِکَ؟ نَشَأکَ و َلَم تَکُن وَ کَبَّرَکَ بَعدَ صِغَرِکَ و َقَوّاکَ بَعدَ ضَعفِکَ... وَ ما زالَ یَعُدُّ عَلَیَّ قُدرَتَهُ الَّتی هِیَ فی نَفسِیَ الَّتی لاادفَعُها حَتّی ظَنَنتُ أَنَّهُ سَیَظهَرُ فیما بَینی وَ بَینَهُ؛

در پاسخ ابن ابی العوجاء که پرسید: چرا خداوند خود را از مردم در پرده داشت و آن گاه پیامبران را سویشان فرستاد؟ فرمودند: وای بر تو کسی که قدرتش را در وجود تو نشانت داده چگونه خود را از تو پوشیده داشته است؟ تو را که نبودی پدید آورد، کوچک بودی بزرگت کرد، ناتوان بودی توانایت گردانید... حضرت پیوسته مظاهر قدرت خدا را

که در وجود من است و نمی توانم منکرشان شوم برایم برشمرد تا جایی که خیال کردم بزودی

خداوند میان من و او ظاهر خواهد شد.

کافی(ط-الاسلامیه) ج1 ، ص75 - التوحید(صدوق)، ص 127

حدیث (6) امام علی علیه السلام :

وَلايَعزُبُ عَنهُ عَدَدُ قَطرِ الماءِ وَ لا نُجومُ السَّماءِ وَ لا سَوا فِی الرّیحِ فِی الهَواءِ و َلا دَبیبُ النَّملِ عَلَی الصَّفا و لا مَقیلُ الذَّرِّ فِی اللَّیلَهِ الظَّلماءِ یَعلَمُ مَساقِطَ الوراقِ وَ خَفِیِّ طَرَفِ الحداقِ؛

شمار قطره های آبها و ستارگان آسمان و ذرات گردوغبار پراکنده در هوا و حرکت مورچه برسنگ بزرگ و خوابگاه مورچگان در شب تاریک بر او پوشیده نیست و محل ریزش برگها و بر هم خوردن پلکها را می داند.

نهج البلاغه(صبحی صالح) ، ص256 ، خطبه 178

حدیث (7) امام علی علیه السلام :

... عالِمُ السِّرِّ مِن ضَمائِرِ المُضمِرینَ و َنَجوَی المُتَخافِتینَ وَ خَواطِرِ رَجمِ الظُّنونِ وَ عَقدِ عَزیماتِ الیَقینِ... ؛

خدا داناست به هر رازی که مردم در دل نهان داشته اند، و به نجوای آهسته رازگویان و به هر گمان که در خاطری نهفته است و به هر تصمیمی که از رویِ یقین گرفته شود.

نهج البلاغه(صبحی صالح) ، ص 134 ، خطبه 91

حدیث (8) امام علی علیه السلام :

أَعلَمُ النّاسِ بِاللّه أَکثَرُهُم لَهُ مَسأَلَهً؛

خداشناس ترین مردم پر درخواست ترین آنها از خداست.

تصنیف غررالحکم و درر الکلم ،ص192 ،ح 3734

حدیث (9) امام علی علیه السلام :

یَنبَغی لِمَن عَرَفَ اللّه سُبحانَهُ أَن لا یَخلُوَ قَلبُهُ مِن رَجائِهِ وَ خَوفِهِ؛

کسی که خدای سبحان را می شناسد، شایسته است دلش از بیم و امید به او خالی نباشد.

شرح آقا جمال الدین خوانساری بر غررالحکم و دررالکلم ، ج6، ص441، ح10926

حدیث (10) امام موسی کاظم علیه السلام:

أفضَلُ العِبادَهِ بَعدِ المَعرِفَهِ إِنتِظارُ الفَرَجِ؛

بهترین عبادت بعد از شناختن خداوند، انتظار فرج و گشایش است.

تحف العقول، ص403

حدیث (11) امام محمد باقر علیه السلام:

ما عَرَفَ اَللهَ مَن عَصاهُ؛

خدا را نشناخته آن که نافرمانی اش کند.

تحف العقول، ص294

حدیث (12) امام صادق علیه السلام :

مَن عَرَفَ اللهَ خافَ اللهَ و مَن خافَ اللهَ سَخَت نَفسَهُ عَنِ الدُّنیا؛

هر که خدا رابشناسد ترس او در دلش می افتد و هر از خدا ترسان باشد نفسش از دنیا باز می ماند.

کافی(ط-الاسلامیه) ، ج2 ،ص68 -تحف العقول ، ص362

حدیث (13) امام کاظم علیه السلام:

اَفضَلُ ما یَتَقَرَّبُ به العَبدُ اِلی اللهِ بَعدِ المَعرِفَهِ به ، الصَلوهُ؛

بهترین چیزی که بنده بعد از شناخت خدا به وسیله آن به درگاه الهی تقرب پیدا می کند، نماز است.

تحف العقول، ص391

حدیث (14) امام صادق علیه السلام :

مَنْ عَرَفَ اللّه َ خافَهُ ، وَ مَنْ خافَ اللّه َ حَثَّهُ الْخَوفُ مِنَ اللّه ِ عَلَی الْعَمَلِ بِطاعَتِهِ وَ الاَخْذِ بِتَأدیبِهِ ، فَبَشِّرِ الْمُطیعینَ الْمُتَأَدِّبینَ بِاَدَبِ اللّه ِ وَ الآخِذینَ عَنِ اللّه ِ اَنَّهُ حَقٌّ عَلَی اللّه ِ اَنْ یُنْجِیَهُ مِنْ مُضِلاّتِ الْفِتَنِ؛

آن که خدا را شناخت ، از او ترسید و آن کس که از خدا ترسید ، ترس از خدا او را به عمل به فرمان او و در پیش گرفتن ادبش واداشت . پس فرمان بردارانِ ادب شده به ادب خدا و اطاعت کنندگان دستورهای او را بشارت ده که بر خداست که آنها را از فتنه های گمراه کننده برهاند.

بحار الانوار(ط-بيروت)،ج67 ، ص400

حديث (15)امام حسن(عليه السلام):

مَن عَرَفَ اللَّهَ أحَبَّهُ.

هر کس خدا را بشناسد، دوستش بدارد.

مجموعه ی ورام ،ج1 ،ص52

معصيت و نافرمانى

حديث (1) امام حسين عليه السلام:

مَن حاوَلَ اَمراً بمَعصِيَهِ اللهِ كانَ اَفوَتَ لِما يَرجُو وَاَسرَعَ لِمَجئ ما يَحذَرُ؛

آن كه در كارى كه نافرمانى خداست بكوشد اميدش

را از دست می دهد و نگرانیها به او رو می آورد.

کافی(ط-الاسلامیه) ، ج2 ، ص 373

حدیث (2) امام محمد باقر علیه السلام:

ما عَرَفَ اَللهَ مَن عَصاهُ؛

خدا را نشناخته آن که نافرمانی اش کند.

تحف العقول، ص294

حدیث (3) امام حسین علیه السلام:

مَن حاوَلَ اَمراً بِمَعصِیَهِ اللهِ کانَ اَفوَتُ لِما یَرجو و اَسرَعُ لِما یَحذَرُ.؛

کسی که بخواهد از راه گناه به مقصدی برسد ، دیرتر به آروزیش می رسد و زودتر به آنچه می ترسد گرفتار می شود.

تحف العقول، ص248

حدیث (4) پیامبر صلی الله علیه و آله :

ثَلاثٌ مَنْ لَمْ تَكُنْ فيهِ فَلَيْسَ مِنّى وَ لا مِنَ اللّهِ عَزَّوَجَلَّ. قيلَ: يا رَسولَ اللّهِ، وَ ما هُنَّ؟ قالَ: حِلْمٌ يَرُدُّ بِهِ جَهْلَ الْجاهِلِ وَ حُسْنُ خُلْقٍ يَعيشُ بِهِ فِى النّاسِ وَ وَرَعٌ يَحْجُزُهُ عَنْ مَعاصِى اللّهِ عَزَّوَجَلَّ؛

سه چیز است که هر کس نداشته باشد نه از من است و نه از خدای عزّوجلّ. عرض شد: ای رسول خدا! آنها کدامند؟ فرمودند: بردباری که به وسیله آن جهالت نادان را دفع کند، اخلاق خوش که با آن در میان مردم زندگی کند و پارسایی که او را از نافرمانی خدا باز دارد.

وسایل الشیعه ،ج20، ص359 - بحارالانوار(ط-بیروت)-ج66،ص386وج68،ص418)

حدیث (5) امام علی علیه السلام :

لا یَسعَدُ امْرُؤٌ إلاّ بِطاعَهِ اللّهِ سُبحانَهُ وَ لا یَشقَی امْرُؤٌ إلاّ بِمَعصیَهِ اللّهِ ؛

هیچ کس جز با اطاعت خدا خوشبخت نمی شود و جز با معصیت خدا بدبخت نمی گردد.

تصنیف غررالحکم و دررالکلم ص 183

حدیث (6) امام سجاد علیه السلام :

فَاَمّا حَقُّ اللّهِ الاَکْبَرُ فَاِنَّکَ تَعْبُدُهُ لا تُشْرِکُ بِهِ شَیْئا فَاِذا فَعَلْتَ ذلِکَ بِاِخْلاصٍ جَعَلَ لَکَ عَلی نَفْسِهِ اَنْ یَکْفیَکَ اَمْرَ الدُّنْیا وَ الْآخِرَهِ وَ یَحْفَظَ لَکَ ما تُحِبُّ مِنْهاَ ؛

حق بزرگ تر خداوند این است که او

ص: 88

را بپرستی و چیزی را با او شریک نسازی، که اگر خالصانه چنین کنی، خداوند کار دنیا و آخرتت را کفایت می کند و آنچه را دوست داری برایت نگه می دارد.

مستدرک الوسایل و مستنبط المسایل ،ج11 ،ص155 - تحف العقول(در رساله حقوق امام سجاد) ، ص256

حدیث (7) پیامبر اکرم (ص):

لا تَنظُروا اِلی صَغیرِ الذّنبِ و لَکنِ انظُرُوا اِلی ما اجتَرَأتُم؛

به کوچکی گناه نگاه نکنید بلکه به چیزی [نافرمانی خدا] که برآن جرات یافته اید بنگرید.

{باب جهاد النفس وسایل الشیعه } (ترجمه ی افراسیابی ، ص 183 ،ح 405)

حدیث (8) امام صادق (ع):

اَرج الله رَجاءَ لایجرّئک عَلی مَعصیتِه و خَف اللهَ خوفاً لا یؤیسُک مِن رَحمته؛

به خداوند امیدوار باش، امیدی که تو را بر انجام معصیتش جرات نبخشد و از خداوند بیم داشته باش بیمی که تو را از رحمتش ناامید نگرداند.

وسایل الشیعه باب جهادالنفس ، ج15 ، ص 218

حدیث (9) امام علی (ع):

مَن تَلَذَّذَ بِمَعاصی اللهِ أورَثَهُ اللهُ ذُلّاً؛

هر که از معصیت خدا لذت ببرد خداوند او را به ذلت می افکند.

تصنیف غررالحکم و دررالکلم ، ص186 ، ح3565

تقرب به خدا

حدیث (1) امام کاظم علیه السلام:

اَفضَلُ ما يَتَقَرَّبُ به العَبدُ اِلی اللهِ بَعدِ المَعرِفَهِ به ، الصَلوهُ؛

بهترین چیزی که بنده بعد از شناخت خدا به وسیله آن به درگاه الهی تقرب پیدا می کند، نماز است.

تحف العقول، ص391

حدیث (2) امام صادق علیه السلام:

الجَبّارونَ اَبعَدُ النّاس منَ اللهِ عزُّ و جلَّ یومَ القیامَهِ؛

دورترین مردم ار خداوند عزّو جل در روز قیامت سرکشانِ متکبّر هستند.

وسائل الشیعه،ج15،ص381

حدیث (3) امام حسین علیه السلام:

مَن طَلَبَ رِضَی الله بِسَخَطِ النّاس کَفاهُ اللهُ اُمورَ النّاسّ وَ مَن طَلَبَ رِضَی النّاسِ بِسَخَطِ اللهِ وَ َکَلَهُ اللهُ إلَی النّاسِ.

هر که

خشنودی خدا را بطلبد هر چند به قیمت خشم مردم، خداوند او را از مردم بی نیاز می کند و هر که رضایتِ مردم را با ناخوشنودی خدا طلب کند خداوند او را به مردم وا می گذارد.

الامالی (صدوق) ، ص201 -مستدرک الوسایل و مستنبط المسایل ، ج12 ، ص209

حدیث (4) پیامبر اکرم صلی الله علیه و آله :

أفضَلُ الإيمانِ أن تَعلَمَ أنَّ اللَّهَ مَعَکَ حَيثُ ما كُنتَ.

برترین [مرتبه] ایمان آن است که بدانی هرکجا باشی خدا با تو است.

نهج الفصاحه ص229

رسیدن به خدا

حدیث (1) امام حسن عسکری علیه السلام:

اِنَّ الوُصُولَ اِلی اللهِ عَزّوجلَّ سَفَرٌ لا یُدرَکُ اِلّا بِامتِطاءِ اللَّیلِ؛

وصول به خداوند عزوجل سفری است که جز با عبادت در شب حاصل نگردد.

بحار الانوار(ط-بیروت) ، ج75 ، ص380

حدیث (2) پیامبر صلی الله علیه و آله :

مَنِ انْقَطَعَ اِلَی اللّه ِ کَفاهُ اللّه ُ کُلِّ مَؤُنَهٍ وَ رَزَقَهُ مِنْ حَیْثُ لا یَحْتَسِبُ وَ مَنِ انْقَطَعَ اِلَی الدُّنْیا و َکَلَهُ اللّه ُ اِلَیْها؛

هر کس از غیر خدا بِبُرد، خداوند، هزینه زندگی او را تأمین می کند و از جایی که انتظار ندارد، روزی اش می دهد؛ امّا هر کس چشم امیدش به دنیا باشد، خداوند، او را به دنیا وا می گذارد.

نهج الفصاحه، ص731

عدل

بلا و آزمایش

حدیث (1) امام صادق علیه السلام :

إنَّ لِلّهِ عَزَّ وَجَلَّ عِبَاداً فِی الأرضِ مِن خَالِص عِبَادِهِ مَا یُنزِلُ مِنَ السَّمَاء تُحفَةً إلَی الأرض إلَّا صَرَفَهَا عَنهُم إلَی غَیرِهِم وَ لَا بَلِیَةً إلَّا صَرَفَهَا إلَیهِم.

خدای عز و جل بندگانی در زمین دارد و در بین بندگان خالصش، کسانی هستند که هر نعمتی از آسمان به زمین فرود آید، آن را از ایشان باز دارد و به دیگران دهد، و هر گرفتاری که نازل شود، بر ایشان فرود آورد.

اصول کافی (ط-الاسلامیه)

ص: 90

، ج2 ، ص 253 (باب شده ابلاء المومن حدیث 5)

حدیث (2) امام باقر علیه السلام :

إنَّ اللّهَ تَبارَکَ وَ تَعالی إذا أحَبَّ عَبداً غَتَّهُ بِالبَلاءِ غَتّاً وَ ثَجَّهُ بِالبَلاءِ ثَجّاً فإذا دَعاهُ قالَ لَبَّیکَ عَبدی لَئِن عَجّلتُ لَکَ ما سَألتَ إنّی علی ذلِکَ لَقادرٌ و لَئِن ادَّخرتُ لَکَ فَما ادَّخرتُ لَکَ فَهُوَ خَیرٌ لَکَ .

خداوند تبارک و تعالی چون بنده ای را دوست دارد در بلا و مصیبتش غرقه سازد و باران گرفتاری بر سرش فرود آرد و آنگاه که این بنده خدا را بخواند فرماید : لبیک بنده ی من ! بی شک اگر بخواهم خواسته ات را زود اجابت کنم می توانم اما اگر بخواهم آن را برایت اندوخته سازم این برای تو بهتر است

اصول کافی(ط-الاسلامیه)، ج2 ، ص 253 (باب شده ابلاء المومن حدیث 7)

حدیث (3) امام صادق علیه السلام :

المومِنُ لَا یَمضِی عَلَیهِ اربَعُونَ لَیلَه الَا عَرَضَ لَهُ امرُ یَحزُنُهُ یُذَکَرُ بِهِ.

چهل شب بر بنده مومن نگذرد مگر اینکه واقعه ای برایش رخ دهد و او را غمگین سازد و به واسطه آن ، متذکر گردد.

اصول کافی(ط-الاسلامیه) ، ج2 ، ص 254 (باب شده ابلاء المومن حدیث 11)

حدیث (4) امام صادق علیه السلام :

اِنَ فِی الجَنَه مَنزِلَهً لَا یَبلُغُهَا عَبدٌ اِلَا بِالِابتِلَاء فِی جَسَدِهِ.

در بهشت مقام و منزلتی وجود دارد که هیچ بنده ای به آن نرسد ، مگر به درد و بیماری ای که در بدنش حادث شود.

اصول کافی(ط-الاسلامیه) ، ج2 ،ص255 (باب شده ابلاء المومن حدیث 14)

حدیث (5) امام صادق علیه السلام :

إنَّ المُومِنَ مِنَ اللهِ عَزَّ وَ جَلَّ لَبِأَفضَلِ مَکَان ثَلَاثاً إنَّهُ لَیَبتَلِیهِ بِالبَلَاء ثُمَّ یَنزعُ نَفسَهُ عُضواً عُضواً مِن جَسَدِهِ وَ هُوَ یَحمَدُ اللهَ عَلَی ذَلِکَ.

ص: 91

ایگاه مومن نزد خدای عزوجل برترین جایگاه است و این جمله را سه بار فرمود چرا که گاه بنده ای را خداوند به گرفتاری مبتلا می سازد و می فرماید . آنگاه جانش را عضو عضو از پیکرش بیرون می کشد، در حالی که وی بر این پیشامد خداوند را حمد و ستایش می گوید.

اصول کافی(ط-الاسلامیه) ، ج2 ، ص254(باب شده ابلاء المومن حدیث 13)

حدیث (6) امام صادق علیه السلام :

یَا عَبدَ اللهِ لَو یَعلَمُ المُومِنُ مَا لَهُ مِنَ الاَجرِ فِی المَصَائِبِ لَتَمَنَی اَنَهُ قُرَضَ بِالمَقَارِیضُ.

ای عبد الله، اگر مومن می دانست که پاداش مصائب و گرفتاری هایش چه اندازه است ، آرزو میکرد با قیچی تکه تکه شود.

اصول کافی(ط-الاسلامیه) ، ج2 ،ص255(باب شده ابلاء المومن حدیث15)

حدیث (7) امام باقر علیه السلام :

إنَّ اللهَ عَزَّ وَ جَلَّ لَیَتَعَاهَدُ المُومِنُ بِالبَلَاء کَمَا یَتَعَاهَدُ الرَّجُلُ اَهلَهُ بالهَدِیَّهِ مِنَ الغیبَهِ وَ یَحمِیهِ الدُّنیَا کَما یَحمِی الطَّبیبُ المَریضَ.

خداوند عزیز و با جلال از بنده مؤمنش با رنج و بلا دلجویی می کند، همچنان که شخص با هدیه ای که از سفر آورده، از خانواده اش دلجویی می کند و خدا مومن را از دنیا پرهیز می دهد، همچنان که طبیب بیمار را (از بعضی خوردنی ها و آشامیدنیها) پرهیز می دهد.

اصول کافی(ط-الاسلامیه) ، ج 2 ،ص 255(باب شده ابلاء المومن حدیث17)

حدیث (8) امام صادق علیه السلام :

قَالَ رَسُولُ اللهِ مَثَلُ المَؤمِن کَمَثَل خَامَهِ الزَّرع تُکفِئُها الرِّیاحُ کَذَا وَ کَذَا و کَذَلِکَ المُومِنُ تک--فِئُهُ الأوجاعُ وَ الأمراضُ وَ مَثَلُ المُنافِق کَمَثَل الإرزَبَّهِ المُستَقیمَهِ الَّتی لا یُصِیبُها شَیءٌ حَتّی یَأتِیَهُ المَوتُ فَیَقصِفَهُ قَصفاً.

رسول خدا فرمودند: حکایت مومن حکایت ساقه گیاه است که بادها آن

ص: 92

را به این سو و آن سو کج و راست می کنند. مومن هم به واسطه ی بیماریها و دردها کج و راست می شود. اما حکایت منافق، حکایت عصای آهنین بی انعطافی است که هیچ آسیبی به آن نمی رسد، تا اینکه مرگش به سراغش می آید و کمرش را در هم می شکند.

اصول کافی(ط-الاسلامیه) ، ج2 ،ص258(باب شده ابلاء المومن حدیث25)

حدیث (9) امام صادق علیه السلام :

إنَّ فی کِتابِ عَلیٍّ إنَّ أشَدَّ النَّاسِ بَلَاءً النَّبیّونَ ثُّمَ الوَصیُّونَ ثُّمَ الأمثَلُ فَالأمثَلُ وَ إنَّما یُبتَلَی المُومِنُ عَلَی قَدرِ أعمالِهِ الحَسَنَهِ فَمَن صَحَّ دِینُهُ وَ حَسُنَ عَمَلُهُ أشتَدَّ بَلَاؤُهُ وَ ذَلِکَ أنَّ اللهَ عَزَّ وَ جَلَّ لَم یَجعَل الدُّنیا ثواباً لِمُؤمِنِ وَ لَا عُقُوبَه لَکافِرِ وَ مَن سَخُفَ دینُهُ وَ ضَعُفَ عَمَلُهُ قَلَّ بَلَاؤُهُ

وَ أنَّ البَلَاءَ أسرَعُ إلَی المُومِنُ التَّقیِّ مِنَ المَطَرِ إلَی قَرَار الأرض.

درکتاب علی آمده: شدیدترین بلاها در بین آفریدگان، نخست به پیامبران و سپس به اوصیاء می رسد و آنگاه به مثل و شبیه ترین مردم به آنها. مومن به مقدار نیکی هایش آزموده می شود. هر که دینش درست و کارش نیک باشد، بلایش شدیدتر است، چرا که خدای عزوجل دنیا را مایه پاداش مومن قرار نداده و نه وسیله عذاب کافر. اما آن که دینش نادرست و کارش سست باشد، بلایش اندک است. بلا به انسان مومن پرهیزکار زودتر می رسد تا

باران به سطح زمین.

اصول کافی(ط-الاسلامیه) ، ج2 ،ص259(باب شده ابلاء المومن حدیث29)

حدیث (10) امام صادق علیه السلام :

کُلَّما أزدَادَ العَبدُ إیماناً ازدَادَ ضِیقاً فِی مَعِیشَتِهِ.

هر اندازه که ایمان بنده افزون گردد، تنگ دستی اش بیشتر و زندگی اش سخت تر

شود.

اصول کافی(ط-الاسلامیه) ، ج2 ، ص261 (باب فضل فقراء المسلمین حدیث 4)

حدیث (11) امام صادق علیه السلام :

مَرَّ رَسُولُ اللهِ (ص) بِجَدیٍ أَسَکَّ مُلقًی عَلَی مَزبَلَه مَیِتاً فَقَالَ لِأَصحَابِهِ کَم یُسَاوِی هَذَا فَقالُوا لَعَلَّهُ لَو کَانَ حَیَّاً لَم یُسَاوِی دِرهَماً فَقَالَ النَّبِیُّ (ص) و الَّذِی نَفسِی بِیَدِهِ لَلدُّنیَا أَهوَنُ عَلَی اللهِ مِن هَذَا الجِدیٍ عَلَی أَهلِهِ

روزی رسول خدا (ص) از کنار بزغاله گوش بریده مرده ای که در زباله دان افتاده بود، گذر می کرد.پس رو به اصحاب کرد و فرمود :این ، به چند ارزد. گفتند: شاید اگر زنده بود، یک درهم. پیامبر (ص) فرموده: به خدایی که جانم در دست اوست، دنیا در پیشگاه خدا، بی ارزش تر از این بزغاله نزد صاحبش.

اصول کافی(ط-الاسلامیه) ،ج2 ، ص129(باب ذم الدنیا و الزهد فیها)

حدیث (12) امام صادق علیه السلام :

قالَ اللهُ عَزَّ وَ جَلَّ لَو لَا أن یَجِدَ عَبدِیَ المُومِنُ فِی قَلبِهِ لَعَصَّبتُ رَأسَ الکَافِرِ بِعِصَابَهِ حَدِیدٍ لا یُصَدَّعُ رأسُهُ أَبَدا.

خداوند عروجل می فرماید اگر بنده مومن من دل آزرده نمی شد، سر انسان کافر را با دستمالی آهنین می بستم، تا هرگز دچار سردرد نشود.

اصول کافی(ط-الاسلامیه) ، ج2 ،ص257(باب شده ابتلاء المومن، حدیث 24)

نبوت

پیامبران

حدیث (1) امام رضا علیه السلام :

مِن اَخلاقِ النبیاءِ التَّنَظُّفُ؛

پاکیزگی از اخلاق پیامبران است.

کافی (ط-الاسلامیه) ج 5، ص 567، ح 50

حدیث (2) رسول اکرم صلی الله علیه و آله :

کادَ الحَلیمُ أَن یَکونَ نَبیّا؛

آدم بردبار به پیامبری نزدیک است.

نهج الفصاحه ص603 - بحارالأنوار (ط-بیروت) ج 43 ، ص70 ، ح61

حدیث (3) رسول اکرم صلی الله علیه و آله :

إِنَّ الانبیاءَ إِنَّما فَضَّلَهُمُ اللّه عَلی خَلقِهِ بِشِدَّهِ مُداراتِهِم لأَعداءِ دینِ اللّه وَحُسنِ تَقیَّتِهِم لأَجلِ إِخوانِهِم فِی اللّه ؛

خداوند از این رو پیامبران را

ص: 94

بر دیگر مردمان برتری داد که با دشمنان دین خدا بسیار با مدارا رفتار می کردند و برای حفظ برادران همکیش خود نیکو تقیه می کردند.

بحارالأنوار(ط-بیروت) ج72، ص401، ح42

حدیث (4) رسول اکرم صلی الله علیه و آله :

أَدِّبوا أولادَکُم عَلی ثلث خِصالٍ: حُبِّ نَبیِّکُم وَحُبِّ أَهلِ بَیتِهِ وَ قِراءَهِ القُرآنِ؛

فرزندان خود را به کسب سه خصلت تربیت کنید: دوستی پیامبرتان و دوستی خاندانش و قرائت قرآن.

مقدمه قاموس قرآن ص2

حدیث (5) امام صادق علیه السلام :

لَمْ یَبْعَثِ اللّهُ نَبیّا قَطُّ اِلاّ بِالْبِرِّ وَالْعَدْلِ؛

خداوند هیچ پیامبری را جز به نیکی و عدالت بر نینگیخت.

مستدرک الوسایل و مستنبط المسایل ، الخاتمه ج4 ، ص121 - بحارالأنوار(ط-بیروت) ج 24، ص 292

حدیث (6) امام رضا علیه السلام :

... فَاِن قالَ قائِلٌ : فَلِمَ وَجَبَ عَلَیْهِمْ مَعْرِفَهُ الرُّسُلِ وَالاِقْرارُ بِهِم وَالاِذعانُ لَهُم بِالطّاعَهِ؟ قیلَ : لاِنَّهُ لَمّا اَنْ لَمْ یَکُنْ فی خَلْقِهِمْ وَ قُواهُم ما یُکْمِلونَ بِهِ مَصالِحَهُم وَ کانَ الصّانِعُ مُتَعالیا عَنْ اَنْ یُری وَ کانَ ضَعْفُهُمْ وَ عَجْزُهُمْ عَنْ اِدْراکِهِ ظاهِرا ، لَمْ یَکُنْ بُدٌّ لَهُمْ مِنْ رَسولٍ بَیْنَهُ وَ بَیْنَهُمْ

مَعْصومٍ ، یُؤَدّی اِلَیْهِم اَمْرَهُ وَ نَهْیَهُ وَ اَدَبَهُ ، و یَقِفُهُمْ عَلی ما یَکونُ بِهِ اجْتِرارُ مَنافِعِهِمْ وَ مَضارِّهِم ؛

اگر کسی بگوید : چرا شناخت پیامبران و اعتراف به آنها و اقرار به (لزوم) اطاعت از آنان ، بر مردم واجب است؟ در پاسخ گفته شود : چون در وجود مردم و قوای آنان ، چیزی نیست که با آن ، مصالحشان را کامل سازند و

آفریدگار نیز برتر از آن است که دیده شود ، سستی و ناتوانی آنان از ادراک او آشکار است ، پس چاره ای جز این نیست که میان خداوند

ص: 95

و مردم ، پیام آوری معصوم باشد که اوامر و نواهی و ادب (و آموزه های) او

را به ایشان برساند و آنها را به آنچه مایه سود و زیانشان است ، آگاه سازد.

عیون اخبار الرضا ج2 ، ص100

حدیث (7) پیامبر صلی الله علیه و آله :

اِنّا اُمِرْنا مَعاشِرَ الاَنْبیاءِ بِمُداراهِ النّاسِ، کَما اُمِرْنا بِاِقامَهِ الفَرائِضِ؛

ما پیامبران، همان گونه که به برپا داشتن واجبات مأمور شده ایم، به مدارا کردن با مردم نیز مأمور شده ایم.

کافی (ط-دارالحدیث) ج3،ص 304 - امالی (طوسی) ص 521

حدیث (8) امام صادق علیه السلام :

مَا کَلَّمَ رَسولُ اللّهِ صلی الله علیه و آله اَلْعِبادَ بِکُنْهِ عَقْلِهِ قَطُّ، قَالَ رَسُولُ اللّهِ صلی الله علیه و آله : اِنّا مَعاشِرَ الاَنْبیاءِ اُمِرْنا اَنْ نُ-کَلِّمَ النّاسَ عَلی قَدْرِ عُقولِهِمْ ؛

رسول خدا صلی الله علیه و آله هرگز با مردم به اندازه عقل خود سخن نگفتند و فرمودند: ما پیامبران مأموریم که با مردم به اندازه عقل و فهمشان سخن بگوییم.

تحف العقول ص 37 - کافی (ط-الاسلامیه) ج8 ، ص268 و ج 1 ، ص 23

حدیث (9) پیامبر صلی الله علیه و آله :

خَمْسٌ مِنْ سُنَنِ الْمُرْسَلینَ: اَلْحَیاءُ وَ الْحِلْمُ وَ الْحِجامَهُ وَ السِّواکُ وَ التَّعَطُّرُ؛

پنج چیز از سنت پیغمبران است: حیا، بردباری، حجامت کردن، و مسواک و عطر زدن.

نهج الفصاحه ، ص462 ، ح 1463

حديث (10) پيامبر صلی الله عليه و آله :

اَكْرَمُ اَخلاقِ النَّبيّينَ وَ الصِّدّيقينَ وَ الشُّهَداءِ وَ الصّالِحينَ التَّزاوُرُ فِى اللّهِ ؛

بزرگوارانه ترين اخلاق پيامبران، صديقين (انسان های راستين) شهدا و صالحين، ديدار يكديگر برای خداست.

مستدرک الوسايل و مستنبط المسايل ج16 ، ص239 ، ح 19723 - دعائم الاسلام، ج 2، ص 106

حديث (11) امام صادق عليه السلام :

اِنَّ اللّهَ عَزَّوَجَلَّ لَمْ يَبْعَثْ نَبيّا اِلاّ بِصِدْقِ الْحَديثِ وَ اَداءِ الاَمانَهِ اِلَى الْبَرِّ وَ الْفاجِرِ؛

خداوند عزوجل هيچ

ص: 96

پیامبری را نفرستاد، مگر به راستگویی و برگرداندن امانت به نیکوکار و بدکار .

وسایل الشیعه ج19 ، ص73 - کافی(ط-الاسلامیه) ج 2، ص 104

حضرت محمد صلی الله علیه و آله و سلم

حدیث (1) امام علی علیه السلام :

فِی صِفَهِ النَّبیِّ صلی الله علیه و آله : طَبیبٌ دَوّارٌ بِطِبِّهِ قَد أَحکَمَ مَراهِمَهُ و أَحمی (أَمضی) مَواسِمَهُ یَضَعُ ذلِکَ حَیثُ الحاجَهُ إِلَیهِ مِن قُلوبٍ عُمیٍ وَ آذانٍ صُمٍّ وَ أَلسِنَهٍ بُکمٍ، مُتَتَبِّعٌ بِدَوائِهِ مَواضِعَ الغَفلَهِ وَ مَواطِنَ الحَیرَهِ... ؛

در توصیف پیامبر صلی الله علیه و آله می فرماید: پزشکی است که با دانش خود، همواره میان مردم می گردند، مرهم هایش را به خوبی فراهم و ابزار کارش را آماده کرده و آنها را هر جا که لازم باشد، از دلهای کور و گوشهای کر و زبان های گنگ به کار می برد. غفلت گاه ها و جایگاه های حیرت را جستجو و با داروی خود آنها را درمان می کند.

نهج البلاغه(صبحی صالح) ص156 ، خطبه 108

حدیث (2) ابن شهر آشوب :

"کانَ النَّبیُّ صلی الله علیه و آله" لافَظٌّ وَ لاغَلیظٌ وَ لا صَخّابٌ فِی السواقِ وَ لا یَجزی السَّیِّئَهَ السَّیِّئَهَ وَ لکِن یَعفو وَیَغفِرُ؛

"پیامبر خدا صلی الله علیه و آله" نه تندخوست و نه خشن و نه اهل جارو جنجال. در کوچه و بازار، بدی را با بدی جواب نمی دهد، بلکه می بخشد و گذشت می کند.

مناقب آل ابی طالب علیهم السلام (ابن شهرآشوب)، ج1، ص147

حدیث (3) امام حسین علیه السلام :

کانَ صلی الله علیه و آله... یُعطی کُلَّ جُلَسائِهِ نَصیبَهُ وَ لا یَحسَبُ أَحَدٌ مِن جُلَسائِهِ أَنَّ أَحَدا أَکرَمُ عَلَیهِ مِنهُ؛

پیامبر صلی الله علیه و آله بهره هر یک از هم نشینان خود را

ص: 97

عطا می فرمودند و چنان معاشرت می نمودند که کسی گمان نمی کرد شخص دیگری نزد پیامبر از او گرامی تر باشد.

مستدرک الوسایل و مستنبط المسایل ج8 ، ص 438 - بحارالأنوار(ط-بیروت) ج16، ص152

حدیث (4) امام علی علیه السلام :

وَ هُوَ خاتَمُ النَّبیّینَ، أَجوَدُ النّاسِ کَفّا وَ اَرحَبُ النّاسِ صَدرا وَ أَصدَقُ النّاسِ لَهجَةً وَ أَوفَی النّاسِ ذِمَّةً وَ أَلیَنُهُم عَریکَةً وَ أَکرَمُهُم عِشرَةً مَن رَآهُ بَدیهَةً هابَهُ وَ مَن خالَطَهُ مَعرِفَةً أَحَبَّهُ یَقولُ ناعِتُهُ: لَم اَرَقَبلَهُ وَ لا بَعدَهُ مِثلَهُ؛

او خاتم پیامبران است. بخشنده ترین مردم بود، سعه صدرش از همه بیشتر (پرحوصله ترین مردم) و راستگوترین و پایبندترین آنان به عهد و پیمان. از همه نرمخوتر بود و رفتارش بزرگوارانه تر. هر کس بدون سابقه قبلی او را می دید، هیبتش او را می گرفت و هر کس با او معاشرت می نمود و او را می شناخت دوستدارش می شد و هر کس می خواست او را وصف کند، می گفت: نظیر او را در گذشته و حال ندیده ام.

بحارالأنوار(ط-بیروت) ج16، ص190

حدیث (5) ابن شهر آشوب :

"کانَ النَّبیُّ صلی الله علیه و آله" لا یَقومُ وَ لا یَجلِسُ إلاّ عَلی ذِکرِ اللّه ؛

"پیامبر خدا صلی الله علیه و آله" بر نمی خاست و نمی نشست مگر با ذکر خدا.

مناقب آل ابی طالب علیهم السلام (ابن شهرآشوب) ج1، ص147

حدیث (6) ابن شهر آشوب:

کانَ النَّبیُّ صلی الله علیه و آله... یُجالِسُ الفُقَراءَ وَ یُواکِلُ المَساکینَ؛

در مناقب ابن شهر آشوب آمده است: پیامبر خدا صلی الله علیه و آله با تهیدستان می نشستند و با مستمندان غذا می خوردند.

(ابن شهرآشوب) ج1، ص146

حدیث (7) ابن شهر آشوب :

کانَ النَّبِیُّ صلی الله علیه و آله قَبلَ المَبعَثِ مَوصوفا بِعِشرینَ خَصلَةً مِن خِصالِ الأَنبیاءِ، لَوِانفَرَدَ أَحَدٌ بِأَحَدِها لَدَلَّ عَلی جَلالِهِ، فَکَیفَ مَنِ اجتَمَعَت فیهِ؟! کانَ نَبیّا أَمینا، صادِقا، حاذِقا، أَصیلاً، نَبیلاً، مَکینا، فَصیحا، نَصیحا، عاقِلاً، فاضِلاً، عابِدا، زاهِدا، سَخیّا، کَمیّا، قانِعا، مُتَواضِعا، حَلیما، رَحیما، غَیورا، صَبورا،

مُوافِقا، مُرافِقا، لَم یُخالِط مُنَجِّما وَلا کاهِنا وَلاعَیّافا؛

پیامبر خدا صلی الله علیه و آله پیش از آن که مبعوث شود، بیست خصلت از خصلت های پیامبران را دارا بود که اگر فردی یکی از آنها را داشته باشد، دلیل بر عظمت اوست چه رسد به کسی که همه آنها را دارا باشد، آن حضرت پیامبری امین، راستگو، ماهر، اصیل، شریف، والامقام، سخنور، خیرخواه، خردمند، بافضیلت، عابد، زاهد، سخاوتمند، دلیر و جنگاور، قانع، فروتن، بردبار، مهربان، غیرتمند، صبور، سازگار و نرمخو

بود، با هیچ منجّم (قائل به تأثیر ستارگان)، غیب گو و پیش گویی هم نشین نبود.

مناقب آل ابی طالب علیهم السلام (ابن شهرآشوب) ج1، ص123

حدیث (8) امام صادق علیه السلام :

کانَ رسولُ اللّه صلی الله علیه و آله أکْثَرَ ما یَجلِسُ تُجاهَ القِبلهِ؛

پیامبر خدا هنگام نشستن، بیشتر رو به قبله می نشست.

وسایل الشیعه ج12 ، ص109 ،ح15783 - کافی(ط-الاسلامیه) ج2 ، ص 661

حدیث (9) رسول اکرم صلی الله علیه و آله :

اَن‍َا اَدیبُ اللّه وَ عَلیٌّ اَدیبی، اَمَرَنی رَبّی بِالسَّخاءِ وَ الْبِرِّ وَ نَهانی عَنِ الْبُخْلِ وَ الْجَفاءِ وَ ما شَی ءٌ اَبْغَضُ اِلَی اللّه عَزَّوَجَلَّ مِنَ الْبُخْلِ وَ سوءِ الْخُلُقِ، وَ اِنَّهُ لیُفْسِدُ العَمَلَ کَما یُفْسِدُ الخَلُّ الْعَسَلَ؛

من ادب آموخته خدا هستم و علی، ادب آموخته من است. پروردگارم مرا به سخاوت و نیکی کردن

ص: 99

فرمان داد و از بخل و سختگیری بازَم داشت. در نزد خداوند عزّوجلّ چیزی منفورتر از بخل و بد اخلاقی نیست. بد اخلاقی، عمل را ضایع می کند، آن سان که سرکه عسل را.

مکارم الاخلاق، ص 17

حدیث (10) پیامبر صلی لله علیه و آله :

اِنَّ اَحْسَنَ الْحَدیثِ کِتابُ اللّه وَ خَیْرَ الْهُدی هُدی مُحَمَّدٍ صلی الله علیه و آله وَ شَرَّ الاُمورِ مُحْدَثاتُها؛

بهترین سخن، کتاب خدا و بهترین روش، روش پیامبر صلی لله علیه و آله و بدترین امور بدعت هاست (پدیده های مخالف دین).

امالی (طوسی) ص 337 - بحارالأنوار(ط-بیروت)، ج 74، ص 122

حدیث (11) پیامبر صلی الله علیه و آله :

ألا اُخْبِرُکُمْ بِاَشبَهِکُم بی؟ قَالوا: بَلی یا رَسولَ اللّه. قالَ: اَحسَنُکُم خُلقا وَ اَلیَنُکُم کَنَفا وَ اَبَرُّکُم بِقَرَابَتِهِ وَ اَشَدُّکُم حُبّا لاِخوانِهِ فی دینِهِ وَ اَصبَرُکُم عَلَی الحَقِّ وَ اَکظَمُکُم لِلغَیظِ وَ اَحسَنُکُم عَفْوا وَ اَشَدُّکُم مِن نَفْسِهِ اِنْصافا فِی الرِّضا وَ الْغَضَبِ؛

آیا شما را از شبیه ترینتان به خودم با خبر نسازم؟ گفتند: آری ای رسول خدا ! فرمودند: هر کس خوش اخلاق تر، نرم خوتر، به خویشانش نیکوکارتر، نسبت به برادران دینی اش دوست دارتر، بر حق شکیباتر، خشم را فروخورنده تر و با گذشت تر و در خرسندی و خشم با انصاف تر باشد.

کافی(ط-الاسلامیه) ج 2، ص 240 و 241

حدیث (12) پیامبر صلی الله علیه و آله :

اَلا اُخْبِرُکُمْ بِاَبْعَدِکُمْ مِنّی شَبَها؟ قَالُوا: بَلی یا رَسولَ اللّه. قالَ: اَلْفاحِشُ الْمُتَفَحِّشُ الْبَذی ءُ، اَلْبَخِیلُ، اَلْمُخْتَالُ، اَلْحَقودُ، اَلْحَسُودُ، اَلْقاسِی الْقَلْبِ، اَلْبَعِیدُ مِنْ کُلِّ خَیْرٍ یُرْجی، غَیْرُ المَاْمونِ مِنْ کُلِّ شَرٍّ یُتَّقی؛

آیا شما را از کم شباهت ترینتان به خودم آگاه نسازم؟ عرض کردند: چرا، ای رسول خدا! فرمودند: زشتگویِ بی آبرویِ بی شرم، بخیل، متکبر، کینه

ص: 100

توز، حسود، سنگدل، کسی که هیچ امیدی به خیرش و امانی از شرش نیست.

کافی(ط-الاسلامیه) ج 2، ص 291

حدیث (13) دیلمی :

کانَ النَّبیُّ صلی الله علیه و آله... یُسَلِّمُ عَلی مَنِ اسْتَقْبَلَهُ مِنْ کَبیرٍ وَ صَغیرٍ وَ غَنیٍّ وَ فَقیرٍ و لا یُحَقِّرُ ما دُعِیَ اِلَیهِ و لو اِلی خَشفِ التَّمْرِ وَ کانَ خَفیفَ المَؤونَهِ کَریمَ الطَّبیعَهِ، جَمیلَ المُعاشَرَهِ، طَلِقَ الوَجهِ، بَشّاشا من غَیرِ ضِحکٍ، مَحْزونا مِن غَیرِ عَبوسٍ، مُتَواضِعا مِنْ غَیْرِ مَذَلَّهٍ، جَوادا مِن غَیْرِ سَرَفٍ، رَقیقَ

القَلبِ، رَحیما بِکُلِّ مُسْلِمٍ... ؛

رسول اکرم صلی الله علیه و آله به هر کس برخورد می نمودند، از بزرگ و کوچک، ثروتمند و فقیر، سلام می کردند و اگر به جایی حتی برای خوردن خرمایی خشک دعوت می شدند، آن را کوچک نمی شمردند. زندگیشان کم هزینه بود، بزرگ طبع، خوش معاشرت و گشاده رو بودند، بی آن که بخندند، همیشه متبسم بودند، بی آن که اخمو باشند، محزون بودند، بی آن که از خود ذلّتی نشان دهند، متواضع بودند، می بخشیدند ولی اسراف نمی

نمودند، دل نازک و نسبت به تمام مسلمانان مهربان بودند.

ارشاد القلوب الی الصواب(دیلمی) ج 1، ص 115

حدیث (14) قال المعصوم (ع) :

اِنَّ النَّبیَّ صلی الله علیه و آله کانَ یُحِبُّ الفالَ الحَسَنَ وَ یَکْرَهُ الطِّیَرَهَ؛

پیامبر صلی الله علیه و آله فال خوب را دوست داشتند و از فال بد، بدشان می آمد.

بحار الانوار (ط-بیروت) ج 100 ،ص294 - مکارم الاخلاق، ص 350

حدیث (15) امام علی علیه السلام :

وَ هُوَ خاتَمُ النَّبيّينَ، اَجْوَدُ النّاسِ كَفّا وَ اَرْحَبُ النّاسِ صَدْرا وَ اَصْدَقُ النّاسِ لَهْجَةً وَ اَوْفَى النّاسِ ذِمَّةً وَ اَلْيَنُهُمْ عَريكَةً وَ اَكْرَمُهُمْ عِشْرَةً مَنْ رَآهُ بديهَةً هابَهُ

ص: 101

وَ مَنْ خالَطَهُ مَعْرِفَهً اَحَبَّهُ یَقولُ ناعِتُهُ لَمْ اَرَ قَبْلَهُ وَ لا بَعْدَهُ مِثْلَهُ؛

او که خاتم پیامبران بود، بخشنده ترین، پرحوصله ترین، راستگوترین، پایبندترین مردم به عهد و پیمان، نرم خوترین و خوش مصاحبت ترین مردم بود، هر کس بدون سابقه قبلی او را می دید، هیبتش او را می گرفت و هر کس با او معاشرت می نمود و او را می شناخت دوستدارش می شد و هر کس می خواست او را تعریف کند، می گفت: نظیر او را پیش از او و پس از او ندیده ام.

بحارالأنوار(ط-بیروت) ج 16، ص 190

حدیث (16) انس :

کانَ رَسولُ اللّه صلی الله علیه و آله اِذا فَقَدَ الرَّجُلَ مِنْ اِخْوانِهِ ثَلاثَهَ اَیّامٍ سَأَلَ عَنْهُ، فَاِنْ کانَ غائِبا، دَعا لَهُ وَ اِنْ کانَ شاهِدا زارَهُ وَ اِنْ کانَ مَریضاً عادَهُ؛

رسول اکرم صلی الله علیه و آله هرگاه یکی از اصحاب خود را سه روز نمی دیدند از حال او جویا می شدند، آنگاه اگر در سفر بود، دعایش می کردند و اگر در شهر بود به دیدارش و اگر مریض بود، به عیادتش می رفتند.

مکارم الاخلاق، ص 19

حدیث (17) امام صادق علیه السلام :

مَا کَلَّمَ رَسولُ اللّهِ صلی الله علیه و آله اَلْعِبادَ بِکُنْهِ عَقْلِهِ قَطُّ، قالَ رَسُولُ اللّهِ صلی الله علیه و آله : اِنّا مَعاشِرَ الاَنْبیاءِ اُمِرْنا اَنْ نُ-کَلِّمَ النّاسَ عَلی قَدْرِ عُقولِهِمْ ؛

رسول خدا صلی الله علیه و آله هرگز با مردم به اندازه عقل خود سخن نگفتند و فرمودند: ما پیامبران مأموریم که با مردم به اندازه عقل و فهمشان سخن بگوییم.

کافی(ط-الاسلامیه) ج 1، ص 23

حدیث (18) پیامبر صلی الله علیه و آله :

اَوصانی رَبّی بِسَبعٍ: اَوصانی بِالاِخلاصِ

ص: 102

فِى السِّرِّ وَ الْعَلانيَهِ وَ اَن اَعْفُوَ عَمَّن ظَلَمَنى و اُعْطىَ مَن حَرَمَنى و اَصِلَ مَنْ قَطَعَنى و اَن يَكونَ صَمْتى فِكْرا وَ نَظَرى عِبَرا؛

پروردگارم هفت چيز را به من سفارش فرمود: اخلاص در نهان و آشكار، گذشت از كسى كه به من ظلم نموده، بخشش به كسى كه مرا محروم كرده، رابطه با كسى كه با من قطع رابطه كرده، و سكوتم همراه با تفكّر و نگاهم براى عبرت باشد.

بحار الانوار (ط-بيروت) ج74 ،ص 170 - كنزالفوائد ج2 ، ص11

حديث (19) پيامبر صلى الله عليه و آله :

اَقْرَبُكُمْ غَدا مِنّى فِى الْمَوْقِفِ اَصْدَقُكُمْ لِلْحَديثِ وَ اَدّاكُمْ لِلاْمانَهِ وَ اَوفاكُمْ بِالْعَهْدِ وَ اَحْسَنُكُمْ خُلْقا وَ اَقْرَبُكُمْ مِنَ النّاسِ؛

نزديك ترين شما به من در قيامت: راستگوترين، امانتدارترين، وفادارترين به عهد و پيمان، خوش اخلاق ترين و نزديك ترين شما به مردم است.

امالى (طوسى) ص 229

حديث (20) ابى سعيد الخدرى :

كانَ رَسولُ اللّه ِ صلى الله عليه و آله اَشَدَّ حَياءً مِنَ العَذراءِ فى خِدْرِها. و كانَ اِذا كَرِهَ شَيئا عَرَفْناهُ فى وَجْهِهِ؛

رسول اكرم صلى الله عليه و آله از دختران پشت پرده با حياتر بودند، و اگر چيزى را دوست نمى داشتند، از چهره شان مى فهميديم.

مكارم الأخلاق ص 17

حديث (21) امام حسن مجتبى عليه السلام :

كانَ رَسولُ اللّه صلى الله عليه و آله فَخْما مُفَخَّما... يَتَ-كَلَّمُ بِجَوامِعِ الكَلِمِ فَصْلاً لا فُضولَ فيهِ و لا تَقصيرَ. دمثا، لَيْسَ بِالجافى و لا بِالْمَهينِ تَعظُمُ عِنْدَهُ النِّعْمَهُ و اِنْ دَقَّت لا يَذُمُّ مِنها شَيئا غَيْرَ اَنَّهُ كانَ لا يَذُمُّ ذَواقا و لا يَمدَحُهُ و لا تُغضِبُهُ الدُّنْيا و ما كانَ لَها، فَاِذا تُعوطىَ الحَقّ لَم يَعْرِفهُ اَحَدٌ، و

لَم یَقُمْ لِغَضَبِهِ شَی ءٌ حَتّی یَنتَصِرَ لَهُ... ؛

رسول اکرم صلی

ص: 103

الله علیه و آله (در نظرها) با شکوه و بزرگوا بودند... سخنانی کوتاه، جامع و بی چون و چرا می گفتند بدون کم و زیاد، نرم خو و مهربان بودند، در حق کسی ظلم نمی کردند، کسی را خوار نمی شمردند، نعمت را اگر چه کم بود، بزرگ می دانستند و چیزی از آن را نکوهش نمی کردند، از مزه غذا نه بد می گفتند و نه تعریف می کردند، دنیا و آنچه به آن مرتبط است ایشان را خشمگین نمی ساخت و هرگاه

حقی ضایع می شد، احدی را ملاحظه نمی کردند و چیزی باعث رفع خشمشان نمی شد، تا آن که حق را حاکم سازند.

عیون اخبار الرضا، ج 1، ص317

حدیث (22) امام علی علیه السلام :

کانَ رَسولُ اللّهِ صلی الله علیه و آله لَیَسُرُّ الرَّجُلَ مِنْ اَصحابِهِ اِذا رَآهُ مَغْموما بِالْمُداعَبَهِ وَ کانَ صلی الله علیه و آله یَقولُ: اِنَّ اللّهَ یُبْغِضُ الْمُعَبِّسَ فی وَجْهِ اِخْوانِهِ؛

هرگاه رسول اکرم صلی الله علیه و آله یکی از اصحاب خود را غمگین می دیدند، با شوخی او را خوشحال می کردند و می فرمودند: خداوند، کسی را که با برادران (دینی) اش با ترشرویی و چهره عبوس روبرو شود، دشمن می دارد.

کشف الریبه ص83

حدیث (23) امام صادق علیه السلام :

کانَ رَسولُ اللّهِ صلی الله علیه و آله یُداعِبُ وَ لا یَقولُ اِلاّ حَقّ-ا؛

رسول اکرم صلی الله علیه و آله شوخی می کردند ولی جز حقّ چیزی نمی گفتند.

مستدرک الوسائل، ج 8، ص 408

حدیث (24) زید بن ثابت:

كُنّا اِذا جَلَسْنا اِلَيْهِ صلی الله علیه و آله اِنْ اَخَذْنا فی حَدیثٍ فی ذِكْرِ الآخِرَهِ اَخَذَ مَعَنا و اِنْ اَخَذنا فی ذِكْرِ الدُّنْیا اَخَذَ مَعَنا و اِنْ اَخَذنا فی ذِكرِ الطَّعامِ وَ الشَّرابِ اَخَذَ مَعَنا؛

هرگاه با رسول اكرم صلی

ص: 104

الله علیه و آله می نشستیم، اگر در مورد آخرت صحبت می کردیم، ایشان هم با ما همان سخن را می گفتند و اگر در مورد دنیا صحبت می کردیم، ایشان هم چنین می کردند و اگر در مورد خوردنی و نوشیدنی صحبت می کردیم، ایشان هم با ما هم سخن می شدند.

مکارم الاخلاق، ص 21

حدیث (25) پیامبر صلی الله علیه و آله :

لا یُ-بَلِّغُنی اَحَدٌ مِنْکُم عَنْ اَحَدٍ مِن اَصحابی شَیئا، فَاِنّی اُحِبُّ اَنْ اَخْرُجَ اِلَیکُم و اَنَا سَلیمُ الصَّدرِ؛

کسی از شما حق ندارد از هیچ یک از یارانم چیزی به من بگوید؛ زیرا دوست دارم در حالی که چیزی از شما در دلم نیست به سویتان بیایم.

مکارم الاخلاق، ص 17

حدیث (26) امام کاظم علیه السلام :

اِنَّ رَسولَ اللّهِ ِ صلی الله علیه و آله کانَ اِذا اَتاهُ الضَّیْفُ اَکَلَ مَعَهُ وَ لَمْ یَرْفَعْ یَدَهُ مِنَ الْخِوانِ حَتّی یَرْفَعَ الضَّیْفُ یَدَهُ؛

رسول خدا صلی الله علیه و آله هرگاه میهمان داشتند، با او غذا می خوردند و دست از سفره و غذا نمی کشیدند، تا آن که میهمان دست از غذا خوردن بکشد.

کافی(ط-الاسلامیه) ج 6، ص 286

حدیث (27) امام علی علیه السلام :

کانَ صلی الله علیه و آله لا یَذُمُّ اَحَدا وَ لا یُعَیِّرُهُ وَ لا یَطْلُبُ عَثَراتِهِ وَ لا عَوْرَتَهُ وَ لا یَتَ-کَلَّمُ اِلاّ فیما رَجا ثَوابَهُ؛

رسول خدا صلی الله علیه و آله، هرگز بدگویی کسی را نمی کردند، سرزنش نمی نمودند و در پی لغزش ها و اسرار دیگران نبودند و [درباره دیگران]، چیزی جز خیر (خوبی) نمی گفتند.

عیون اخبار الرضا ج1 ، ص319

حدیث (28) امام علی علیه السلام :

کانَ النَّبیُّ صلی الله علیه و آله اِذا سُئِلَ شَیئا فَاِذا اَرادَ اَنْ یَفْعَلَه ُ قالَ: نَعَم وَ اِذا اَراد

ص: 105

اَنْ لا یَفْعَلَ سَکَتَ و کانَ لا یَقول لِشَی ءٍ لا... ؛

هرگاه از رسول اکرم صلی الله علیه و آله چیزی تقاضا می شد، اگر ایشان آن را می خواستند انجام دهند، می ف رمودند: بله و اگر نمی خواستند انجام دهند، سکوت می نمودند و هیچ گاه ایشان برای چیزی نه نمی گفتند.

بحارالأنوار(ط-بیروت)ج22 ، ص 294 و ج 90، ص 327

حدیث (29) پیامبر صلی الله علیه و آله :

اُمِرْتُ اَن آخُذَ الصَّدَقَهَ مِن اَغْنیاءِکُم فَاَرُدَّها فی فُقَراءِکُم؛

من مأمورم که صدقه (و زکات) را از ثروتمندانتان بگیرم و به فقرایتان بدهم.

مستدرک الوسائل و مستنبط المسایل ج 7، ص 105

حدیث (30) پیامبر صلی الله علیه و آله :

اَمَرَنی رَبّی بِسَبْعِ خِصالٍ: حُبِّ المَساکینِ وَ الدُّنُوِّ مِنْهُم و اَنْ أکثِرَ مِن «لا حَوْلَ وَ لا قُوَّهَ اِلاّ بِاللّه» وَ اَنْ اَصِلَ بِرَحِمی و اِن قَطَعَنی و اَن اَنظُرَ الی مَن هُوَ اَسفَلُ مِنّی و لا اَنْظُرَ اِلی مَنْ هُوَ فَوقی و اَن لا یَأخُذَنی فِی اللّه ِ لَومَهُ لائِمٍ و اَنْ اَقولَ الحَقَّ وَ اِنْ کانَ مُرّا و اَن لا اَسْاَلَ اَحَدا شَیئا؛

پروردگارم مرا به هفت خصلت امر نموده است: دوست داشتن بینوایان و نزدیک شدن به آنها، ذکر لا حول و لا قوه الا باللّه را بسیار گفتن، با خویشاوندان رابطه برقرار کردن؛ هر چند آنان قطع رابطه کنند، [و در مسائل مادی]، به پایین تر از خود نگاه کنم نه به بالاتر، در راه خدا سرزنش ملامتگران را به خود نگیرم، حق را بگویم اگر چه تلخ باشد و از کسی چیزی نخواهم.

الاصول السته عشر(ط-دار الشبستری) ص 75

حدیث (31) انس بن مالک :

كانَ مِن فِعْلِهِ صلى الله عليه و آله اِذا لَبِسَ الثّوبَ الجَديدَ حَمِدَ اللّه َ ثُمَّ يَدعو مِسكينا

ص: 106

فَيُعطيهِ القَديمَ، ثُمَّ يَقولُ: ما مِن مُسلِمٍ يَكسو مُسلِما مِن شَمْلِ ثيابِهِ - لا يَكْسوهُ اِلاّ لِلّهِ عزَّوَجَلَّ - الاّ كانَ فى ضَمانِ اللّهِ عزَّوَجَلَّ و حِرزِهِ و خَيْرِهِ و اَمانِهِ حَيّا و مَيّتا؛

هر وقت رسول اكرم صلى الله عليه و آله لباس جديدى مى پوشيدند، خداوند را سپاس مى گفتند و سپس بينوايى را مى خواستند و لباس قديمشان را به او مى دادند و مى فرمودند: مسلمانى كه فقط براى رضايت خداوند عزوجل، لباس كهنه خود را به مسلمان فقيرى بدهد، تا هنگامى كه لباس به تن آن فقير است، در پناه و خير و ضمانت خداوند است، چه زنده بماند و چه بميرد.

مكارم الاخلاق، ص 36

حديث (32) امام كاظم عليه السلام :

كانَ النَّبىُّ صلى الله عليه و آله اِذا اَصْبَحَ مَسَحَ عَلى رُؤوسِ وُلْدِهِ وَ وُلْدِ وُلْدِهِ؛

هرگاه صبح مى شد پيامبر صلى الله عليه و آله دست نوازش بر سر فرزندان و نوه هاى خود مى كشيدند.

بحار الانوار (ط-بيروت) ج101 ، ص99 - عده الداعى و نجاح الساعى ص 89

حديث (33) پيامبر صلى الله عليه و آله :

نَحْنُ قَوْمٌ لا نَأكُلُ حَتّى نَجوعَ وَ اِذا اَكَلْنا لا نَشْبَعُ؛

ما قومى هستيم كه تا گرسنه نشويم غذا نمى خوريم و تا سير نشده ايم دست از غذا مى كشيم.

طب النبى ص3

حديث (34) امام صادق عليه السلام :

الاَكْلُ عِندَ اَهلِ المُصيبَهِ مِن عَمَلِ الجاهِلِيَّهِ وَ السُّنَّهُ البَعْثُ اِلَيْهِم بِالطَّعامِ؛

غذا خوردن نزد مصیبت زدگان و با خرج آنان، از رفتارهای جاهلیت است و سنّت پیامبر صلی الله علیه و آله فرستادن غذا برای مصیب ت زدگان است.

وسایل الشیعه ج3 ،ص 237 - من لایحضره الفقیه، ج 1، ص 182

حدیث (35) پیامبر صلی الله علیه و آله :

خَیْرُکُم خَیْرُکُم لِنِسائِهِ و

ص: 107

اَنَا خَيْرُكُم لِنِسائى؛

بهترين شما كسى است كه براى زنان خود بهتر باشد و من بهترين شما براى زن خود هستم.

من لايحضره الفقيه، ج 3، ص 443

حديث (36) امام على عليه السلام :

كانَ رَسولُ اللّهِ صلى الله عليه و آله لا يُؤْثِرُ عَلَى الصَّلاهِ عَشاءً وَ لا غَيْرَهُ وَ كانَ اِذا دَخَلَ وَقْتُها كَاَن-َّهُ لا يَعْرِفُ اَهْلاً وَ لا حَميما؛

رسول اكرم صلى الله عليه و آله چيزى مثل شام و غير آن را بر نماز مقدم نمى داشتند و هنگامى كه وقت نماز مى رسيد، گويى كه هيچ يک از اهل خانه و دوستان را نمى شناختند.

مجموعه ورام، ج 2، ص 78

حديث (37) امام صادق عليه السلام :

كانَ صلى الله عليه و آله لا يَجْلِسُ اِلَيهِ اَحَدٌ و هُوَ يُصَلّى اِلاّ خَفَّفَ صَلاتَهُ و اَقْبَلَ عَلَيهِ فَقالَ: اَ لَكَ حاجَهٌ؟ فَاِذا فَرَغَ مِنْ حاجاتِهِ عادَ اِلى صَلاتِهِ؛

هرگاه رسول اكرم صلى الله عليه و آله نماز مى خواندند و كسى نزد ايشان مى نشست، ايشان نماز خود را كوتاه مى كردند و به او رو مى نمودند و مى فرمودند: آيا خواسته اى دارى؟

مناقب آل ابى طالب عليهم السلام(ابن شهر آشوب) ج1 ، ص147

حديث (38) امام رضا عليه السلام :

اِنّا اَهلُ بَيْتٍ نَرى وَعدَنا عَلَينا دَينا كَما صَنَعَ رَسولُ اللّهِ صلى الله عليه و آله؛

ما اهل بيت، وعده هاى خود را براى خودمان، بدهى و دِين حساب مى كنيم، چنانكه رسول اكرم صلى الله عليه و آله چنين مى كردند.

تحف العقول، ص 446

حدیث (39) امام علی علیه السلام :

کُنّا اِذَا احْمَرَّ الْبَاْسُ وَ لَقِیَ القَومُ الْقَوْمَ اتَّقَیْنا بِرَسولِ اللّهِ صلی الله علیه و آله فَما یَکونُ اَحَدٌ اَقْرَبَ اِلَی الْعَدُوِّ مِنْهُ ؛

وقتی که آتش

ص: 108

جنگ بر افروخته می شد و دو لشکر به هم می رسیدند، به پیامبر پناهنده می شدیم و کسی نبود که از آن حضرت به دشمن نزدیک تر باشد.

مکارم الاخلاق، ص 18

حدیث (40) پیامبر خدا(صلی الله علیه و آله) :

بُعِثتُ بِمَكارِمِ الأخلاقِ و محاسِنِها

من برای (احیای) مکارم و نیکی های اخلاقی مبعوث شدم.

الأمالی(طوسی) ص 596

حدیث (41) پیامبر خدا(صلی الله علیه و آله) :

أدَّبَنی رَبّی بِمَكارِمِ الأخلاقِ.

پروردگارم مرا به فضایل اخلاقی ادب آموخته است.

ارشاد القلوب الی الصواب(دیلمی) ج 1 ، ص 160

قرآن

حدیث (1) رسول اکرم صلی الله علیه و آله:

اِنَّ البَيتَ اِذا كَثُرَ فيهِ تِلاوَةُ القُرآنِ كَثُرَ خَيرُهُ وَ اتَّسَعَ اَهلُهُ وَ اَضاءَ لاَهلِ السَّماءِ كَما تُضى ءُ نُجومُ السَّماءِ لاَهلِ الدُّنيا؛

خانه ای که در آن قرآن فراوان خوانده شود، خیر آن بسیار گردد و به اهل آن وسعت داده شود و برای آسمانیان بدرخشد چنان که ستارگان آسمان برای زمینیان می درخشند.

کافی(ط-الاسلامیه) ج2، ص610

حدیث (2) رسول اکرم صلی الله علیه و آله:

خیارکم من تعلم قرآن و ع-لمه

بهترین شما کسیست که قرآن را بیاموزد و آموزش دهد.

نهج الفصاحه ص473 ،ح1524 - وسایل الشیعه ج6 ، ص167 ، ح7641

حدیث (3) رسول اکرم صلی الله علیه و آله:

یا بُنَیَّ لاتَغفُل عَن قِراءَهِ القُرآنِ- إذا أصبحت، و إذا أمسیت- فَاِنَّ القُرآنَ یُحیِی القَلبَ المیت وَ یَنهی عَنِ الفَحشاءِ وَ المُنکَرِ ؛

فرزندم از خواندن قرآن غافل مباش، زیرا که قرآن دل مرده را زنده می کند و از فحشاء و زشتی باز می دارد.

البرهان فی تفسیر القرآن ج1 ،ص19

حدیث (4) رسول اکرم صلی الله علیه و آله:

اِن اَرَدتُم عَیشَ السُّعَداءِ وَ مَوتَ الشُّهَداءِ وَ النَّجاهَ یَومَ الحَسرَهِ وَ الظِّلَّ یَومَ الحَرورِ وَ الهُدی یَومَ الضَّلالَهِ فَادرُسُوا القُرآنَ فَاِنَّهُ کَلامُ الرَّحمانِ و حِرزٌ مِنَ الشَیطانِ و رُجحانٌ فِی المیزانِ ؛

اگر زندگی سعادتمندان، مرگ شهیدان،

ص: 109

نجات روز حسرت (قیامت)، سایه روزِ سوزان و هدایت در روز گمراهی را می خواهید، قرآن را یاد بگیرید که آن سخن خدای مهربان است و سپری است در مقابل شیطان و سنگینی در ترازوی اعمال.

الحیاه(ترجمه ی احمد آرام) ج2 ،ص234

حدیث (5) رسول اکرم صلی الله علیه و آله:

اَصدَقُ القَولِ و َاَبلَغُ المَوعِظَهِ و َاَحسَنُ القَصَصِ کِتابُ اللّه ؛

راست ترین سخن، رساترین پند و زیباترین حکایت، کتاب خدا (قرآن) است.

من لایحضر الفقیه ج4 ، ص402

حدیث (6) رسول اکرم صلی الله علیه و آله:

مَن قَرَأَ القُرآنَ ابتِغاءَ وَجهِ اللّه و َتَفَقُّها فِی الدّینِ کانَ لَهُ مِنَ الثَّوابِ مِثلَ جَمیعِ ما اُعطِیَ المَلائِکَهُ و َالأنبیاءُ وَ المُرسَلونَ؛

هر کس برای کسب رضایت خدا و آگاهی در دین قرآن بیاموزد، ثوابی مانند همه آنچه که به فرشتگان و پیامبران و رسولان داده شده، برای اوست.

وسائل الشیعه، ج6، ص184، ح7683

حدیث (7) امام علی علیه السلام:

عَلَیکُم بِکِتابِ اللّه ... مَن عَمِلَ بِهِ سَبَقَ؛

بر شما باد رجوع به کتاب خدا (قرآن) ... کسی که به آن عمل کند از همه پیشی می گیرد.

نهج البلاغه(صبحی صالح) ص219 ، خطبه 156

حدیث (8) امام علی علیه السلام :

اَلا اِنَّ فیهِ عِلمَ ما یَأتی وَ الحَدیثَ عَنِ المَاضی وَ دَواءَ دائِکُم و نَظمِ ما بَینَکُم؛

آگاه باشید که دانش آینده، اخبار گذشته و درمان دردهایتان و نظم میان شما در قرآن است.

نهج البلاغه(صبحی صالح) ص223 ، خطبه 158

حدیث (9) امام علی علیه السلام:

اِنَّ القرآنَ ظاهِرُهُ اَنیقٌ وَ باطِنُهُ عَمیقٌ لا تَفنی عَجائِبُهُ وَ لا تَنقَضی غَرائِبُهُ وَ لا تُکشَفُ الظُّلُماتُ اِلاّ بِهِ؛

براستی که قرآن ظاهرش زیباست و باطنش عمیق، عجایبش پایان ندارد، اسرار نهفته آن پایان نمی پذیرد و تاریکی های جهل جز بوسیله آن

ص: 110

رفع نخواهد شد.

نهج البلاغه(صبحی صالح) ص223 ، خطبه 18

حدیث (10) امام صادق علیه السلام:

مَن لَم یَعرِفِ الحَقَّ مِنَ القُرآنِ لَم یَتَنَکَّبِ الفِتَنَ؛

هر کس حقیقت را از طریق قرآن نشناسد، از فتنه ها برکنار نمی ماند.

محاسن، ج1، ص216

حدیث (11) امام علی علیه السلام :

وَ حَقُّ الوَلَدِ عَلَی الوالِدِ أن یُحَسِّنَ اِسمَهُ وَ یُحَسِّنَ اَدَبَه ُ، و یُعَلِّمَهُ القُرآنَ؛

حقّ فرزند بر پدر ، آن است که نام خوب بر او بگذارد و او را خوب تربیت کند و قرآن به او بیاموزد.

نهج البلاغه(صبحی صالح) ص546 ، حکمت 399

حدیث (12) رسول اکرم صلی الله علیه و آله:

مَن قَ-بَّلَ وَلَدَهُ کَ-تَبَ اللّه عَزَّوَجَلَّ لَهُ حَسَنَةً و َمَن فَرَّحَهُ فَرَّحَهُ اللّه یَومَ القیامَهِ، و َمَن عَلَّمُهُ القُرآنَ دُعیَ بِالاب-َوَینِ فَیُکسَیانِ حُلَّتَینِ یُضی ءُ مِن نورِهِما وُجوهُ اَهلِ الجَنَّهِ ؛

هر کس فرزندش را ببوسد ، خداوند عزّوجلّ برای او ثواب می نویسد و هر کسی که او را شاد کند ، خداوند روز قیامت او را شاد خواهد کرد و هر کس قرآن به او بیاموزد ، پدر و مادرش دعوت می شوند و دو لباس بر آنان پوشیده می شود که از نور آنها ، چهره های بهشتیان نورانی می گردد.

کافی(ط-الاسلامیه) ج 6، ص 49

حدیث (13) امام صادق علیه السلام :

مَن قَرَاَ القُرآنَ وَ هُوَ شابٌّ مُؤمِنٌ اِختَلَطَ القُرآنُ بِلَحمِهِ وَ دَمِهِ وَ جَعَلَهُ اللّه عَزَّوَجَلَّ مَعَ السَّفَرَهِ الکِرامِ البَرَرَهِ ، وَ کانَ القُرآنُ حَجیزا عَنهُ یَومَ القیامَهِ ؛

هر جوان مؤمنی که در جوانی قرآن تلاوت کند، قرآن با گوشت و خونش می آمیزد و خداوند عزّوجلّ او را با فرشتگان بزرگوار و نیک قرار می دهد و قرآن نگهبان او در روز قیامت، خواهد بود.

ص: 111

کافی(ط-الاسلامیه) ج 2، ص 603

حدیث (14) امام علی علیه السلام:

ثُمَّ أَنزَلَ عَلَیهِ الکِتابَ... وَعِزّا لاتُهزَمُ أَنصارُهُ... ؛

قرآنی که بر پیامبر نازل شد... عزتی است که هواداارانش شکست نمی خورند... .

نهج البلاغه(صبحی صالح) ص315 ، خطبه 198

حدیث (15) رسول اکرم صلی الله علیه و آله:

أَدِّبوا أولادَکُم عَلی ثَلاثِ خِصالٍ: حُبِّ نَبیِّکُم وَحُبِّ أَهلِ بَیتِهِ وَقِراءَهِ القُرآنِ؛

فرزندان خود را به کسب سه خصلت تربیت کنید: دوستی پیامبرتان و دوستی خاندانش و قرائت قرآن.

قاموس قرآن ، المقدمه ، ص2

حدیث (16) حضرت زهرا سلام الله علیها:

قاریءُ الحدید، و اذا وقعت، و الرحمن، یدعی فی الملکوت السموات ، ساکن الفردوس؛

تلاوت کننده سوره حدید و واقعه و الرحمن در آسمانها اهل بهشت خوانده می شوند.

عوالم العلوم و المعارف (مستدرک حضرت زهرا تا امام جواد علیه السلام) ج11 ، قسم2،حضرت فاطمه سلام الله علیها ،ص915

حدیث (17) امام رضا علیه السلام:

مَن قَرَاَ فی شَهرِ رَمضانَ آیَه مِن کِتابِ اللهِ کانَ کَمَن خَتَمَ القُرآنَ فِی غَیرِه مِن الشُهُورِ؛

هر کس ماه رمضان یک آیه از کتاب خدا را قرائت کند مثل اینست که درماههای دیگر تمام قرآن را بخواند.

بحار الانوار(ط-بیروت) ج93، ص341

حدیث (18) پیامبر صلی الله علیه و آله :

ما جلس قوم فی مجلس من مساجد اللّه ِ یَتْلونَ کِتابَ اللّه ِ وَ یَتَدارَسونَهُ بَیْنَهُمْ اِلاّ نَزَلَتْ عَلَیْهِمُ السَّکینَهُ وَ غَشِیَتْهُمُ الرَّحْمَهُ وَ حَفَّتْهُمُ الْمَلائِکَهُ وَ ذَکَرَهُمُ اللّه ُ فیمَنْ عِنْدَهُ؛

هیچ جلسه قرآنی برای تلاوت و درس در مجلسی از مساجد خدا برقرار نشد، مگر این که آرامش بر آنان نازل شد و رحمت دربرشان گرفت و فرشتگان در اطراف آنان حلقه زدند و خداوند در میان کسانی که در نزدش هستند، از آنان یاد کرد.

مستدرک الوسایل و مستنبط المسایل ح3788، ج3 ، ص 363

حدیث (19) پیامبر صلی لله علیه و آله :

اِنَّ

ص: 112

اَحْسَنَ الْحَديثِ كِتابُ اللّهِ وَ خَيْرَ الْهُدى هُدى مُحَمَّدٍ صلى الله علیه و آله وَ شَرَّ الاُمورِ مُحْدَثاتُها؛

بهترین سخن، کتاب خدا و بهترین روش، روش پیامبر صلی لله علیه و آله و بدترین امور بدعت هاست (پدیده های مخالف دین).

امالی (طوسی) ص 337 - بحارالأنوار(ط-بیروت)، ج 74، ص 122

حدیث (20) امام علی علیه السلام :

اِنَّ اللّه َ تعالى اَنْزَلَ كِتابا هادِيا بَيَّنَ فيهِ الْخَيْرَ وَ الشَّرَّ، فَخُذوا نَهْجَ الْخَيْرِ تَهْتَدوا وَ اَصْدِفوا عَنْ سَمْتِ الشَّرِّ تَقْصِدوا؛

خدای تعالی کتابی راهنما فرستاد و در آن خوب و بد را روشن ساخت. پس راه خوبی را پیش گیرید تا هدایت شوید و از راه بدی دوری جویید تا به مقصد برسید.

نهج البلاغه(صبحی صالح) ص 242 ، خطبه 167

حدیث (21) امام علی علیه السلام:

إنَّ اللّه سبحانَهُ لَم یَعِظْ أحَدابمِثلِ هذا القرآنِ؛

خداوند سبحان هیچ کس را به چیزی چون این قرآن اندرز نداده است.

نهج البلاغه(صبحی صالح) ص254 ، خطبه 176

صلوات

حدیث (1) امام صادق علیه السلام:

اِنَّ مِن تَمامِ الصَّومِ اِعطاءُ الزَّكاهِ يَعنى الفِطرَه كَما اَنَّ الصَّلوهَ عَلَى النَّبِى (ص) مِن تَمامِ الصَّلوهِ؛

تکمیل روزه به پرداخت زکاه یعنی فطره است، همچنان که صلوات بر پیامبر (ص) کمال نماز است.

من لا یحضر الفقیه ج2 ، ص183 - وسائل الشیعه، ج 9، ص 318

حدیث (2) امام صادق علیه السلام:

أثقَلُ ما یوضَعُ فی المیزانِ یَومَ القیامَهِ الصَّلاهُ عَلَی مُحَمَّدٍ وَ اهل بَیتِهِ.

سنگین ترین چیزی که روز قیامت در ترازوی اعمال قرار داده می شود صلوات بر محمد و اهل بیت اوست.

وسائل الشیعه، ج 7، ص 197

حدیث (3) امام صادق علیه السلام:

ما مِن عَمَلٍ أفضَلَ یَومَ الجُمُعَهِ مِنَ الصَّلوهِ عَلی مُحَمَّدٍ و آلِهِ.

در روز جمعه هیچ عملی برتر از صلوات بر محمد و خاندان

او (ع) نیست.

الخصال ص394

امامت

امامت

حدیث (1) حضرت زهرا سلام الله علیها:

فَجَعَلَ اللهُ...اِطاعَتَنا نِظاماً لِلمِلَّهِ وَ اِمامَتَنا أماناً لِلفِرقَه؛

خدا اطاعت و پیروی از ما اهل بیت را سبب برقراری نظم اجتماعی در امت اسلامی و امامت و رهبری ما را عامل وحدت و درامان ماندن از تفرقه ها قرار داده است.

الاحتجاج علی اهل اللجاج (طبرسی)ج1 ، ص99

حدیث (2) امام صادق سلام الله علیه :

مَن ماتَ و لَم یعرف امام زمانِهِ ماتَ میتهً جاهِلیهً؛

هرکس بمیرد و امام زمانش را نشناسد به مرگ جاهلیت مرده است.

وسایل الشیعه ج16 ، ص246 - کافی(ط-دارالحدیث) ج6 ، ص123

حدیث (3) امام رضا علیه السلام :

کَمالُ الدّینِ وَلایَتُنا وَ َالبَراءَهُ مِن عَدُوِّنا.

کمال دین، در ولایت ما و بیزاری جستن از دشمن ماست.

بحار الانوار(ط-بیروت)ج27 ، ص58

امام علی سلام الله علیه

حدیث (1) پیامبر صلی الله علیه و آله:

اَلرّوحُ وَ الرّاحَهُ وَ الفَلَجُ وَ الفَلاحُ وَ النَّجاحُ وَ البَرَكَهُ وَ العَفوُ وَ العافیَهُ وَ المُعافاهُ وَ البُشری وَ النَّصرَهُ وَ الرِّضا وَ القُربُ وَ القَرابَهُ وَ النَّصر وَ الظَّ-فَرُ وَ التَّمکینُ وَ السُّرُور وَ المَحَبَّهُ مِنَ اللّهِ تَبارَکَ وَ تَعالی عَلی مَن اَحَبَّ عَلیَّ بنَ اَبی طالِبٍ علیه السلام وَ والاهُ وَ ائتَمَّ بِهِ وَ اَقَرَّ بِفَضلِهِ وَ

تَوَلَّی الأَوصیاءَ مِن بَعدِهِ وَ حَقٌ عَلَیَّ اَن اُدخِلَهُم فی شَفاعَتی وَ حَقٌ عَلی رَبّی اَن یَستَجیبَ لی فیهِم وَ هُم اَتباعی وَ مَن تَبِعَنی فَاِنَّهُ مِنّی؛

آسایش و راحتی، کامیابی و رستگاری و پیروزی، برکت و گذشت و تندرستی و عافیت، بشارت و خرّمی و رضایتمندی، قرب و خویشاوندی، یاری و پیروزی و توانمندی، شادی و محبّت، از سوی خدای متعال، بر کسی باد که علی بن ابی طالب را دوست بدارد، ولایت او را بپذیرد، به او اقتدا کند، به برتری او اقرار

نماید، و امامانِ پس از او را به ولایت بپذیرد. بر من است که آنان را در شفاعتم وارد کنم. بر پروردگار من است که

خواسته مرا درباره آنان اجابت کند. آنان پیروان من هستند و هر که از من پیروی کند، از من است.

بحارالأنوار(ط-بیروت) ج 27، ص 92

حدیث (2) حضرت زهرا سلام الله علیها:

اِنَّ السَّعیدَ، کُلَّ السَّعیدِ، حَقَّ السَّعیدِ مَن أحَبَّ عَلِیاً فی حَیاتِه وَ بَعدَ مَوتِه؛

همانا سعادتمند(به معنای) کامل و حقیقی کسی است که امام علی(ع) را در دوران زندگی و پس از مرگش دوست داشته باشد.

امالی(صدوق) ص182

حدیث (3) رسول اکرم صلی الله علیه و آله :

اَن‍َا اَدیبُ اللّه ِ وَ عَلیٌّ اَدیبی ، اَمَرَنی رَبّی بِالسَّخاءِ وَ الْبِرِّ وَ نَهانی عَنِ الْبُخْلِ وَ الْجَفاءِ وَ ما شَی ءٌ اَبْغَضُ اِلَی اللّه ِ عَزَّوَجَلَّ مِنَ الْبُخْلِ وَ سوءِ الْخُلُقِ، وَ اِنَّهُ لیُفْسِدُ العَمَلَ کَما یُفْسِدُ الخَلُّ الْعَسَلَ؛

من ادب آموخته خدا هستم و علی، ادب آموخته من است . پروردگارم مرا به سخاوت و نیکی کردن فرمان داد و از بخل و سختگیری بازَم داشت . در نزد خداوند عزّوجلّ چیزی منفورتر از بخل و بد اخلاقی نیست ،و همانا آن عمل را ضایع می کند ، آن سان که سرکه عسل را.

مکارم الاخلاق ص 17

حدیث (4) نوف البکالی :

رَاَیْتُ أمیرَ المُؤمِنینَ علیه السلام مُوَلِّیا مُبادِرا ، فَقُلْتُ : اَیْنَ تُریدُ یا مَولایَ؟ فَقالَ : دَعنی یا نَوفُ ، اِنَّ آمالی تُقَدِّمُنی فِی المَحبوبِ. فَقُلتُ : یا مَولایَ وَ ما آمالُکَ؟ قالَ : قَدْ عَلِمَهَا الْمَأمولُ وَ اسْتَغنَیتُ عَنْ تَبیینِها لِغَیْرِهِ ، وَکَفی بِالْعَبْدِ اَدَبا اَلاّ یُشْرِکَ فی نِعَمِهِ و اِرْبِهِ غَیْرَ رَبِّهِ؛

امیر المؤمنین علیه السلام را دیدم که شتابان می رود . عرض کردم : مولای

ص: 115

من کجا می روی؟ فرمودند : «ای نوف رهایم کن ! آرزوهایم مرا به پیشگاه محبوب می کشانَد». عرض کردم : مولای من ! آرزوهایتان چیست؟ فرمودند : «آن کس که مورد آرزوست ، خود آنها را می داند و نیازی نیست به غیر او بگویم . بنده را همین ادب بس که در نعمت ها و نیازش ، غیر پروردگارش را شریک نگردانَد» .

بحار الانوار(ط-بیروت) ج91 ، ص94 - مستدرک الوسایل و مستنبط المسایل ج11 ، ص221

حدیث (5) پیامبر صلی الله علیه و آله :

عَلیٌّ یَعْسوبُ الْمُؤْمِنینَ وَ الْمالُ یَعْسوبُ الْمُنافِقینَ؛

علی پیشوای مؤمنان و ثروت پیشوای منافقان است.

امالی(طوسی) ص 355

حدیث (6) پیامبر صلی ا لله علیه و آله :

بی اُنذِرتُم وَ بِعَلیٍّ بنِ أبی طالِبِ اهْتَدَیتُم... وَ بِالْحَسَنِ اُعْطیتُمُ الْإحسانُ وَ بِالْحُسَینِ تَسعَدونَ وَ بِهِ تَشقونَ ألا وَ إنَّ الْحُسَینَ بابٌ مِن أبوابِ الْجَنَّهِ مَن عاداهُ حَرَّمَ اللّه ُ عَلَیهِ ریحَ الْجَنَّهِ؛

به وسیله من هشدار داده شدید و به وسیله علی علیه السلام هدایت می یابید و به وسیله حسن احسان می شوید و به وسیله حسین خوشبخت می گردید و بدون او بدبخت. بدانید که حسین دری از درهای بهشت است، هر کس با او دشمنی کند، خداوند بوی بهشت را بر او حرام می کند.

البرهان فی تفسیر القرآن ج3 ، ص232

حدیث (7) پیامبر صلی ا لله علیه و آله :

حقُّ علیٍّ علی هذهِ الاُمّهِ کحَقِّ الوالِدِ علی وَلَدِهِ.

حقّ علی بر این امّت همچون حقّ پدر است بر فرزندش.

امالی(طوسی)ص54

حدیث (8) امام علی سلام الله علیه :

وَاللَّهِ لَابنُ أبی طالِبٍ آنَسُ بِالمَوتِ مِنَ الطِّفلِ بِثَدیِ اُمِّهِ.

به خدا سوگند که اُنس پسر ابوطالب به مرگ از انس کودک به پستان مادرش بیشتر است.

نهج البلاغه(صبحی صالح)ص52 ، خطبه 5 {شبیه این حدیث در نزهه الناظر و تنبیه الخاطر ص56 }

امام حسن علیه السلام

حدیث (1) پیامبر صلی ا لله علیه و آله :

بی اُنذِرتُم

ص: 116

وَ بِعَلیٍّ بنِ أبی طالِبِ اهْتَدَیتُم... وَ بِالْحَسَنِ اُعْطیتُمُ الْإحسانُ وَ بِالْحُسَینِ تَسعَدونَ وَ بِهِ تَشقونَ ألا وَ إنَّ الْحُسَینَ بابٌ مِن أبوابِ الْجَنَّهِ مَن عاداهُ حَرَّمَ اللّه ُ عَلَیهِ ریحَ الْجَنَّهِ؛

به وسیله من هشدار داده شدید و به وسیله علی علیه السلام هدایت می یابید و به وسیله حسن احسان می شوید و به وسیله حسین خوشبخت می گردید و بدون او بدبخت. بدانید که حسین دری از درهای بهشت است، هر کس با او دشمنی کند، خداوند بوی بهشت را بر او حرام می کند.

البرهان فی تفسیر القرآن ، ج3 ، ص232

حدیث (2) امام سجاد علیه السلام :

إنَّ الحَسَنَ(ع) لَم یُرَ فِی شَی ءٍ مِن أحوالِهِ إلّا ذاکِراً لِلّهِ سُبحانَهُ.

امام حسن(ع) در همه حال خدای سبحان را یاد می کرد.

امالی(صدوق) ص 179

حدیث (3) پیامبر اکرم (صلی الله علیه و آله) :

حَسَنٌ مِنّی وأنَا مِنهُ، أحَبَّ اللَّهُ مَن أحَبَّهُ.

حسن از من است و من از اویم؛ هر که دوستش بدارد، خداوند دوستدار او است.

بحارالأنوار(ط-بیروت) ج 43 ، ص 306

امام حسین علیه السلام

حدیث (1) امام صادق علیه السلام:

اَلبَرَکَهُ مِن قَبرِ الحُسَینِ بنِ عَلیٍّ علیه السلام عَشَرَهُ اَمیالٍ؛

تا ده میل اطراف قبر حسین بن علی علیه السلام برکت است.

بحارالأنوار(ط-بیروت) ج 98، ص116، ح 41

حدیث (2) امام باقر علیه السلام:

اِنّ الحُسَینَ صاحِبَ کَربَلا قُتِلَ مَظلوما، مَکروبا عَطشانا، لَهفانا فآلَی اللّه ُ عَزَّوَجلّ عَلی نَفسِهِ اَن لا یاتیَهُ لَهفانٌ و لا مَکروبٌ و لا مُذنِبٌ و لا مَغمومٌ و لا عَطشانٌ و لا مَن بِهِ عاهَهٌ ثُمَّ دَعا عِندَهُ و تَقَرَّبَ بِالحُسَینِ بنِ عَلیٍّ علیه السلام اِلَی اللّهِ عَزَّوَجَلَّ إلاّ نَفَّسَ اللّه ُ کُربَتَهُ وَ اَعطاهُ مَسألَتَهُ و غَفَرَ ذَنبَهُ وَ مَدَّ

فی عُمُرِهِ وَ بَسَطَ فی رِزقِهِ فَاعتَبِروا یا اُولِی الاَبصار؛

ص: 117

حسین، بزرگ مرد کربلا، مظلوم و رنجیده خاطر و لب تشنه و مصیب زده به شهادت رسید. پس خداوند، به ذات خود، قسم یاد کرد که هیچ مصیبت زده و رنجیده خاطر و گنهکار و اندوهناک و تشنه ای و هیچ بَلا دیده ای به خدا روی نمی آورد و نزد قبر حسین علیه السلام دعا نمی کند و آن حضرت را به درگاه خدا شفیع نمی سازد، مگر این که خداوند، اندوهش را برطرف و حاجاتش را برآورده می کند و گناهش را می بخشد و

عمرش را طولانی و روزی اش را گسترده می سازد. پس ای اهل بینش، درس بگیرید!

مستدرک الوسایل و مستنبط المسایل ج10 ، ص239 - بحارالأنوار(ط-بیروت) ج 98، ص 46، ح 5

حدیث (3) امام صادق علیه السلام :

فی فَضلِ زیارَهِ الحُسَینِ بنِ عَلیٍّ علیه السلام وَ لَقَد حَدَّثَنی أَبی علیه السلام: أَنَّهُ لَم یَخلُ مَکانُهُ مُنذُ قُتِلَ مِن مُصَلٍّ یُصَلّی عَلَیهِ مِنَ المَلائِکَهِ أَو مِنَ الجِنِّ أَومِنَ النسِ أَو مِنَ الوَحشِ و َما مِن شَیْ ءٍ إِلاّ وَهُوَ یَغبِطُ زائِرَهُ و َیَتَمَسَّحُ بِهِ و َیَرجو فِی النَّظَرِ إِلَیهِ الخَیرَ لِنَظَرِهِ إِلی قَبرِهِ؛

پدرم در فضیلت زیارت حسین بن علی علیه السلام فرمودند: جایگاه آن حضرت از آن زمان که کشته شده، از فرشته یا جن یا حیوان وحشی که بر آن حضرت درود می فرستد خالی نیست و هر چیزی غبطه زائر آن حضرت را می خورد و خود را به او می مالد و در نگاه کردن به زائر امام حسین علیه السلام امید خیر دارد زیرا او به قبر امام حسین علیه السلام نگاه کرده است.

کامل زیارات ص325 - مستدرک

الوسایل مستنبط المسایل ج10، ص252، ح11952

حدیث (4) امام صادق علیه السلام:

لا تَدَع زیارَهَ الحُسَینِ بنِ عَلیّ علیه السلام و مُر اَصحابَکَ بِذالِکَ، یَمُدُّ اللّه فی عُمرِکَ و یَزیدُ اللّه فی رِزقِکَ و یُحییکَ اللّه سَعیدا و لاتَموتُ اِلاّ سَعیدا و یَکتُبکَ سَعیدا؛

زیارت امام حسین علیه السلام را رها نکن و دوستان خود را هم به آن سفارش کن، که در این صورت، خداوند عمرت را طولانی و روزی ات را زیاد می کند و زندگی ات را همراه با سعادت می کند و جز سعادتمند نمی میری و نام تو را در شمار سعادتمندان، ثبت می کند.

کامل الزیارات ص 152

حدیث (5) امام حسین علیه السلام :

وَ حَقیقٌ عَلَی اللّهِ اَنْ لا یَأْتِیَنی مَکْرُوبٌ اِلاّ اَرُدُّهُ وَ اَقْلِبُهُ اِلی اَهْلِهِ مَسْرورا؛

بر خداوند است که هیچ گرفتاری به زیارت من نیاید مگر آن که او را شادمان بازگردانم و به خانواده اش برسانم.

ثواب الأعمال و عقاب الاعمال ص 98

حدیث (6) پیامبر صلی ا لله علیه و آله :

بی اُنذِرتُم وَ بِعَلیِّ بنِ أبی طالِبِ اهْتَدَیتُم... وَ بِالْحَسَنِ اُعْطیتُمُ الْإحسانُ وَ بِالْحُسَینِ تَسعَدونَ وَ بِهِ تَشقونَ ألا وَ إنَّ الْحُسَینَ بابٌ مِن أبوابِ الْجَنَّهِ مَن عاداهُ حَرَّمَ اللّهُ عَلَیهِ ریحَ الْجَنَّهِ؛

به وسیله من هشدار داده شدید و به وسیله علی علیه السلام هدایت می یابید و به وسیله حسن احسان می شوید و به وسیله حسین خوشبخت می گردید و بدون او بدبخت. بدانید که حسین دری از درهای بهشت است، هر کس با او دشمنی کند، خداوند بوی بهشت را بر او حرام می کند.

البرهان فی تفسیر القرآن ج3 ، ص232

حدیث (7) امام رضا علیه السلام:

کانَ أبی إذا دَخَلَ شَهرُ الْمُحَرَّمِ لا یُری ضاحِکاً

چون ماه

ص: 119

محرم فرا می رسید، کسی پدرم را خندان نمی دید.

بحار الانوار(ط-بیروت) ج44 ، ص284

حدیث (8) امام مهدی عجل الله تعالی :

لأَندُبَنَّکَ صَباحاً و مَساءً و لأَبکِیَنَّ عَلَیکَ بَدَلَ الدُّمُوعِ دَماً.

هر صبح و شام بر تو گریه و شیون می کنم و در مصیبت تو به جای اشک، خون می گریم.

بحار الأنوار(ط-بیروت) ج 98 - ص 238

حدیث (9) امام سجاد علیه السلام :

رَحِمَ اللَّهُ الْعَبَّاسَ فَلَقَدْ آثَرَ وَ أَبْلَی وَ فَدَی أَخَاهُ بِنَفْسِه

رحمت خدا بر عبّاس ! ایثار کرد و کوشید و جان فدای برادرش کرد.

خصال ج1 ، ص68 - امالی(صدوق) ص 462

حدیث (10) پیامبر اکرم صلی الله علیه و آله:

إنَّ لِقَتلِ الحُسَینِ حَرارَةً فی قُلوبِ المُؤمِنینَ لا تَبرُدُ أبَداً.

کشته شدن حسین علیه السلام چنان داغی در دل مؤمنان است که هرگز سرد نشود.

مستدرک الوسائل و مستنبط المسایل ج 10 ، ص 318

امام رضا علیه السلام

حدیث (1) علی بن حَکَم:

عَنْ دِعْبِلِ بنِ علیّ : اَنَّهُ دَخَلَ عَلی اَبِی الحَسَنِ الرِّضا علیه السلام وَ اَمَرَ لَهُ بِشَیْ ءٍ ، فَاَخَذَهُ وَ لَمْ یَحْمَدِ اللّه َ . قالَ : فَقالَ لَهُ : لِمَ لَمْ تَحْمَدِ اللّه َ؟! قالَ :

ثُمَّ دَخَلْتُ بَعْدُ عَلی اَبی جَعفَرٍ علیه السلام وَ اَمَرَ لی بِشَیْ ءٍ ، فَقُلْتُ : اَلْحَمدُ لِلّهِ . فَقالَ لی : تَاَدَّبْتَ؛

دعبل بن علی به خدمت امام رضا علیه السلام رسید و امام امر فرمودند انعامی به او بدهند . دعبل آن را گرفت، اما خدا را سپاس نگفت . امام به او فرمودند : چرا خداوند را سپاس نگفتی؟ ! دعبل گفت : پس از مدّتی بار دیگر خدمت امام رضا علیه السلام رسیدم و ایشان فرمودند انعامی به من بدهند . من گفتم : خدا را سپاسگزارم . امام به من فرمودند : ادب

ص: 120

را به جا آوردى.

كافى(ط-الاسلاميه) ج1 ،ص496

حديث (2) پيامبر اكرم صلى الله وعليه وآله :

مَن أحَبَّ أن يَلقَى اللَّهَ ضاحِكاً مُستَبشِراً فَليَتَوَلَّ عَلِيَّ ابنَ مُوسَى الرِّضا(ع).

كسى كه دوست دارد خندان و با روى گشاده خداوند را ديدار كند، بايد از محبّت و ولايت على بن موسى الرضّا(ع) بهره مند باشد.

بحار الأنوار(ط-بيروت) ج 36 ، ص 296

امام مهدى عليه السلام

حديث (1) رسول اكرم صلى الله عليه و آله :

مَهْدىُّ اُمَّتِى الَّذى يَمْلأُ الاَرْضَ قِسْطا وَ عَدْلاً كَما مُلِئَتْ جَوْرا وَ ظُلْما؛

مهدى امت من كسى است كه هنگام پر شدن زمين از بيداد و ظلم، آن را پر از قسط و عدل خواهد كرد.

كتاب سليم بن قيس هلالى ج 2 ، ص 910 {شبيه اين حديث در بحار الانوار (ط-بيروت)ج27 ،ص119 }

حديث (2) حضرت مهدى سلام الله عليه :

فإنّا يُحيطُ عِلمُنا بِأنبائِكُم وَ لا يَعزُبُ عَنَا شَىءُ مِن أخبارِكُم

علم ما به شما احاطه دارد و چيزى از اخبار شما بر ما پوشيده نيست

تهذيب الاحكام (تحقيق خراسان) مقدمه ج1 ، ص 38 - بحار الانوار(ط-بيروت) ج53 ، ص175

حديث (3) امام رضا سلام الله عليه :

لَو كانَ فيكُم عِدَّهُ أهلِ بَدرٍ لَقامَ قائِمُنا.

اگر به تعداد اهل بدر [مؤمن کامل] در میان شما بود، قائم ما قیام می کرد.

مشکاه الأنوار فی غرر الاخبار ص63

حدیث (4) امام علی علیه السلام :

المَهدیُّ رَجُلٌ مِنّا مِن وُلدِ فاطِمَهَ

مهدی مردی است از ما، از نسل فاطمه.

التشریف بالمنن فی التعریف بالفتن ص157

حدیث (5) امام سجاد علیه السلام :

اَلمُنتَظِرونَ لِظُهورِهِ أفضَلُ أهلِ کُلِّ زَمانٍ

منتظران ظهور امام مهدی(ع) برترینِ اهل هر زمان اند.

کمال الدین و تمام نعمه ج1 ، ص320 - بحارالأنوار(ط-بیروت) ج52 ، ص 122

حدیث (6) امام علی علیه السلام :

أصحابُ المَهدِیِّ شَبابٌ لاکُهُولَ فیهِم.

یاران مهدی جوان اند و میان سالی در میان آنان نیست. الغیبه (طوسی) ص476

حدیث (7) امام مهدی عجل الله تعالی فرجه :

أنَا خاتِمُ

ص: 121

الأَوْصِياءِ، بى يُدفَعُ البَلاءُ مِن أهلى وشيعَتى

من وصىّ آخرين ام، به وسيله من بلا از خانواده و شيعيانم دفع مى شودالدعوات (راوندى) ، ص 207

حديث (8) امام مهدى عجل الله تعالى فرجه :

إنَّ اللَّهَ مَعَنا، فَلا فاقَةَ بِنا إلى غَيرِهِ، وَالحَقُّ مَعَنا فَلَن يوحِشَنا مَن قَعَدَ عَنّا.

خدا با ما است و نيازمند ديگرى نيستيم، و حق با ما است و باكى نداريم كه كسى از ما روى بگرداند. الغيبه(طوسى) ص285 - احتجاج على

اهل اللجاج(طبرسى) ج2 ،ص467 - بحارالأنوار(ط-بيروت) ج 53 ، ص 178

حديث (9) امام مهدى عجل الله تعالى فرجه :

قُلوبُنا أوعِيَةٌ لِمَشِيَّةِ اللَّهِ، فَإذا شاءَ شِئنا.

قلب هاى ما جايگاه خواسته هاى الهى است؛ هرگاه او بخواهد ما نيز مى خواهيم.

الغيبه(طوسى) ص247 - بحارالأنوار (ط-بيروت)ج 52 ، ص 51

حديث (10) امام مهدى عجل الله تعالى فرجه :

أنَا بَقِيَّةُ اللَّهِ فى أَرضِهِ وخَليفَتُهُ و حُجَّتُهُ عَلَيكُم.

من يادگار خدا در زمين و جانشين و حجت او بر شما هستم. كمال الدّين و تمام نعمه ج1 ،ص 331

حديث (11) رسول اكرم صلى الله عليه و آله :

اَلمَهدِىُّ طاووسُ أهلِ الجَنَّهِ.

مهدى طاووس بهشتيان است.

بهجه النظر فی اثبات الوصایه و الامامه ص 183 -بحارالأنوار(ط-بیروت) ج 51 ، ص 91بانک احادیث موضوعی [../hadis-farsi.aspx]

امام جواد علیه السلام

حدیث (1) امام رضا(سلام الله علیه) :

هذا [الامامُ الجَوادُ(ع)] المَولُودُ الَّذی لَم یُولَد مَولُودٌ أعظَمُ بَرَکَهً عَلی شیعَتِنا مِنهُ.

این (امام جواد(علیه الاسلام))مولودی است که پر برکت تر از او برای شیعه ما به دنیا نیامده است.

کافی(ط-الاسلامیه) ج1 ، ص321

امام کاظم علیه السلام

حدیث (1) امام رضا(سلام الله علیه) :

زیارَهُ قَبرِ أبی مِثلُ زِیارَهِ قَبِر الحُسَینِ.

زیارت قبر پدرم، موسی بن جعفر(ع)، مانند زیارت قبر حسین(ع) است.

وسایل الشیعه ج14 ، ص547 - کامل الزیارات ، ص 300

اهل بیت علیهم السلام

حدیث (1) حضرت زهرا سلام الله علیها:

نَحنُ وَسیلَتُهِ فِی خَلقِهِ وَ نَحنُ خاصَّتُه وَ مَحَلُّ قُدسِه وَ نَحنُ حُجَّتُه

ص: 122

فی غَیبِه وَ نَحنُ وَرَثَهُ أنبیائِه؛

ما اهل بیت رسول خدا(ص) وسیله ارتباط خدا با مخلوقاتیم ما برگزیدگان خداییم و جایگاه پاکی ها، ما دلیل های روشن خداییم و وارث پیامبران الهی.

منهاج البراعه فی شرح نهج البلاغه (خویی) ج20 ، ص97 - شرح نهج البلاغه ابن ابی الحدید، ج16، ص211

حدیث (2) حضرت زهرا سلام الله علیها:

فَجَعَلَ اللهُ...اِطاعَتَنا نِظاماً لِلمِلَّهِ وَ اِمامَتَنا أماناً لِلفِرقَه؛

خدا اطاعت و پیروی از ما اهل بیت را سبب برقراری نظم اجتماعی در امت اسلامی و امامت و رهبری ما را عامل وحدت و درامان ماندن از تفرقه ها قرار داده است.

الاحتجاج علی اهل اللجاج (طبرسی)ج1 ، ص99

حدیث (3) امام علی علیه السلام :

نَحْنُ اَقَمْنا عَمودَ الْحَقِّ و هَزَمْنا جُیوشَ الْباطِلِ؛

ما (اهل بیت) ستون های حق را استوار و لشکریان باطل را متلاشی کردیم.

تصنیف غررالحکم و درر الکلم،ص120

حدیث (4) پیامبر صلی الله علیه و آله :

اَدِّبوا اَولادَکُمْ عَلی ثَلاثِ خِصالٍ : حُبِّ نَبیِّکُمْ و حُبِّ اَهْلِ بَیْتِهِ وَ عَلی قِراءَهِ الْقُرآنِ ؛

فرزندانتان را به سه چیز ادب کنید: عشق به پیامبرتان، عشق به خاندان او، و قرآن خواندن.

قاموس قرآن ، المقدمه ، ص2

حديث (5) امام رضا عليه السلام :

اِنّا اَهلُ بَيْتٍ نَرى وَعدَنا عَلَينا دَينا كَما صَنَعَ رَسولُ اللّهِ صلى الله عليه و آله؛

ما اهل بيت، وعده هاى خود را براى خودمان، بدهى و دِين حساب مى كنيم، چنانكه رسول اكرم صلى الله عليه و آله چنين مى كردند.

تحف العقول، ص 446

حديث (6) پيامبر صلى الله عليه و آله :

اللّهُمَّ أحِبَّ حَسَنا وحُسَينا وأحِبَّ مَن يُحبُّهُما

بار خدايا ! حسن و حسين را دوست بدار و دوستداران آن دو را نيز دوست بدار.

مناقب آل ابى طالب(ابن شهر آشوب) ج3 ، ص383

حديث (7) پيامبر صلى الله عليه و آله :

اِنَّما مَثَلُ اَهْلِ بَيْتى فيكُمْ

كَمَثَل سَفینَهِ نوحٍ علیه السلام مَنْ(رَکِبَهَا) دَخَلَها نَجا وَ مَنْ تَخَلَّفَ عَنْها غَرِقَ؛

مَثَلِ اهل بیت من، همانند کشتی نوح است که هر کس سوار آن شد، نجات یافت و هر کس رهایش کرد، غرق گردید.

امالی(طوسی)ص349

حدیث (8) امام علی علیه السلام :

إیّاکُم وَ الغُلو فینا قُولوا إنّا عَبیدٌ مَربوبونَ وَ قُولوا فی فَضلِنا ما شِئتُم.

درباره ما غلو نکنید، ما را بندگان پرورش یافته (حق تعالی) بدانید آنگاه در فضلیت ما هر چه خواستید بگویید.

بحارالانوار(ط-بیروت) ج10 ، ص 92 - خصال ج2 ، ص614

حدیث (9) امام باقر علیه السلام :

فاطِمَهُ سِیدَهُ نِساءِ أهلِ الجَنَّه.

فاطمه بانوی زنان بهشت است.

مکارم الاخلاق ص 93 {خصال ج2 ، ص573 - امالی(صدوق)ص125 }

حدیث (10) امام صادق علیه السلام :

مَن زارنَا فی مَماتِنا فَکَاَنَّما زارَنا فی حَیاتِنا.

هر که ما را پس از مردنمان زیارت کند گویا ما را هنگام زنده بودنمان زیارت کرده است.

مستدرک الوسایل و مستنبط المسایل ج 10 ، ص3 18 - بحار الانوار(ط-بیروت) ج97 ، ص124

حدیث (11) امام صادق علیه السلام :

حَدیثٌ تَدرِیهِ خَیرٌ مِن ألفِ حَدیثٍ تَروِیهِ.

یک حدیث بفهمی بهتر است از آن که هزار حدیث [نفهمیده] نقل کنی.

معانی الاخبار ص2

حدیث (12) امام علی علیه السلام :

ذِکرُنا أهلَ البَیتِ شِفاءٌ مِنَ العِلَلِ وَ الأَسقامِ و وَسواسِ الرَّیبِ

یاد ما اهل بیت شفابخش بیماریها و ناخوشی ها و درمانگر وسوسه شکّ است.

خصال ج2، ص625

حضرت فاطمه سلام الله علیها

حدیث (1) پیامبر اکرم (ص):

فَاطِمَهَ بَضْعَهٌ مِنِّی فَمَنْ آذَاهَا فَقَدْ آذَانِی وَ مَنْ سَرَّهَا فَقَدْ سَرَّنِی

فاطمه پاره وجود من است، هر که او را بیازارد مرا آزار داده و هر که او را خوشحال کند مرا خوشحال کرده است.

امالی(صدوق) ص104 ،بحار الانوار(ط-بیروت) ج67 ، ص3

حدیث (2) حضرت مهدی (عج) :

و لِی فِی اِبنَهِ رَسولِ اللهِ اُسوَهٌ حَسَنَهٌ

دختر

ص: 124

رسول خدا (فاطمه) برای من سرمشقی نیکوست.

عوالم العلوم و المعارف(مستدرک حضرت زهرا تا امام جواد) ج11 ، ص8

حضرت فاطمه معصومه سلام الله علیها

حدیث (1) امام رضا علیه السلام :

مَنْ زَارَهَا عَارِفاً بِحَقِّهَا فَلَهُ الْجَنَّه

کسی که او (حضرت معصومه) را زیارت کند در حالی که آگاه به حقش باشد بهشت برای اوست.

بحار الانوار(ط-بیروت) ج48 ، ص317

حدیث (2) امام جواد علیه السلام :

مَنْ زَارَ عَمَّتِی بِقُمَّ فَلَهُ الْجَنَّه

کسی که عمه ام (حضرت معصومه) را در قم زیارت کند بهشت برای اوست

بحار الانوار(ط-بیروت) ج48 ، ص316

ظهور

حدیث (1) امام حسین علیه السلام:

فی بَیانِ ما یَحدُثُ فی زَمَنِ ظُهورِ الامامِ الحُجَّهِ علیه السلام : وَ لَتَنزِلَنَّ البَرَکَهُ مِنَ السَّماءِ اِلَی الرضِ حَتّی اِنَّ الشَّجَرَهَ لَتَقصِفُ مِمّا یَزیدُ اللّهُ فیها مِنَ الثَّمَرَهِ وَ لَتُوکَلُ ثَمَرهُ الشِّتاءِ فِی الصَّیفِ وَ ثَمَرَهُ الصَّیفِ فِی الشِّتاءِ وَ ذلِکَ قَولُهُ تعالی: «وَ لَو اَنَّ اَهلَ القُری آمَنوا وَ اتَّقَوا لَفَتَحنا عَلَیهِم

بَرَکاتٍ مِنَ السَّماءِ وَ الرضِ وَلکِن کَذَّبُوا»؛

در بیان آنچه هنگام ظهور امام زمان علیه السلام رخ می دهد : برکت از آسمان به سوی زمین فرو می ریزد، تا آن جا که درخت از میوه فراوانی

که خداوند در آن می افزاید، می شکند. (مردم) میوه زمستان را در تابستان و میوه تابستان را در زمستان می خورند و این معنای سخن خداوند است که: (و اگر مردمِ آبادی ها ایمان می آوردند و تقوا پیشه می کردند، برکت هایی از آسمان و زمین به روی آنان می گشودیم،

لیکن تکذیب کردند)

الخرائج و الجرائح ج2 ،ص849

انتظار

حدیث (1) امام موسی کاظم علیه السلام:

أفضَلُ العِبادَهِ بَعدِ المَعرِفَهِ إِنتِظارُ الفَرَجِ؛

بهترین عبادت بعد از شناختن خداوند، انتظار فرج و گشایش است.

تحف العقول ص403

حدیث (2) امام باقر علیه السلام:

ما ضر من مات منتظر

لامرنا ألا یموت فی وسط فسطاط المهدی و عسکره

آنکه در انتظار امر ما بمیرد از اینکه در وسط خیمه مهدی و لشکرش از دنیا نرفته ضرر نکرده است.

کافی(ط-الاسلامیه) ج1 ، ص372

حدیث (3) امام علی علیه السلام:

ألا فَمَن ثَبَتَ مِنهُم عَلَی دینِهِ وَ لَم یَقسُ قَلبُهُ لِطولِ أمَدِ غَیبَهِ إمامِهِ فَهو مَعی فی دَرَجَتی یَومَ القیامَه

بدانید آنان که در زمان غیبت حجت خدا در دین خود ثابت مانده و به خاطر طول مدت غیبت منکرش نشوند، روز قیامت با من هم درجه خواهند بود.

بحارالانوار(ط-بیروت) ج51 ص109

ولایت

حدیث (1) امام صادق علیه السلام:

اثافی الاسلام ثلاثه: الصلوه و الزکوه و الولایه،لا تصح واحده منهن الا بصاحبتیها؛

سنگهای زیربنای اسلام سه چیز است: نماز، زکات و ولایت که هیچ یک از آنها بدون دیگری درست نمی شود.

کافی(ط-الاسلامیه) ج2، ص 18

حدیث (2) پیامبر اکرم (صلی الله علیه و آله):

یَومُ غَدیرِ خُمٍّ أفضَلُ أعیادِ اُمَّتی.

روز غدیرخم برترین عید امّت من است.

امالی(صدوق) ص125

حدیث (2) امام محمد باقر علیه السلام :

مَنْ كَانَ مِنْكُمْ مُطِيعاً لِلَّهِ تَنْفَعُه وَلَايَتُنَا وَ مَنْ كَانَ مِنْكُمْ عَاصِياً لِلَّهِ لَمْ تَنْفَعْهُ وَلَايَتُنَا وَيْحَكُمْ لَا تَغْتَرُّوا وَيْحَكُمْ لَا تَغْتَرُّوا.

هر کدام از شما شیعیان مطیع خداوند باشد ولایت ما برایش مفید خواهد بود و هر که خدا را نافرمانی کند ولایت ما سودی برایش ندارد

کافی(ط-الاسلامیه) ج2 ، ص75 و 76 ،ح5

شفاعت

حدیث (1) رسول خدا صلی الله علیه و آله:

لا يَنالُ شَفاعَتى مَن اَخَّرَ الصَّلوةَ بَعدَ وَقتِها؛

کسی که نماز را از وقتش تأخیر بیندازد، (فردای قیامت) به شفاعت من نخواهد رسید.

محاسن ج1 ، ص80 - وسایل الشیعه ج4 ، ص114

حدیث (2) امام باقر علیه السلام :

لا شَفيعَ لِلمَرأَةِ أَنجَحُ عِندَ رَبِّها مِن رِضا زَوجِها؛

هیچ شفیعی برای زن نزد پروردگارش نجات بخش تر از رضایت شوهرش

نیست.

وسایل الشیعه ج20 ، ص222 - خصال ج2 ص 588

حدیث (3) رسول خدا صلی الله علیه و آله:

اَلرّوحُ وَ الرّاحَهُ وَ الفَلَجُ وَ الفَلاحُ وَ النَّجاحُ وَ البَرَکَهُ وَ العَفوُ وَ العافیَهُ وَ المُعافاهُ وَ البُشری وَ النَّصرَهُ وَ الرِّضا وَ القُربُ وَ القَرابَهُ وَ النَّصر وَ الظَّ-فَرُ وَ التَّمکینُ وَ السُّرُور وَ المَحَبَّهُ مِنَ اللّهِ تَبارَکَ وَ تَعالی عَلی مَن اَحَبَّ عَلیَّ بنَ اَبی طالِبٍ علیه السلام وَ والاهُ وَ ائتَمَّ بِهِ وَ اَقَرَّ بِفَضلِهِ وَ

تَوَلَّی الأَوصیاءَ مِن بَعدِهِ وَ حَقٌ عَلَیَّ اَن اُدخِلَهُم فی شَفاعَتی وَ حَقٌ عَلی رَبّی اَن یَستَجیبَ لی فیهِم وَ هُم اَتباعی وَ مَن تَبِعَنی فَاِنَّهُ مِنّی؛

آسایش و راحتی، کامیابی و رستگاری و پیروزی، برکت و گذشت و تندرستی و عافیت، بشارت و خرّمی و رضایتمندی، قرب و خویشاوندی، یاری و پیروزی و توانمندی، شادی و محبّت، از سوی خدای متعال، بر کسی باد که علی بن ابی طالب را دوست بدارد، ولایت او را بپذیرد، به او اقتدا کند، به برتری او اقرار نماید، و امامانِ پس از او را به ولایت بپذیرد. بر من است که آنان را در شفاعتم وارد کنم. بر پروردگار من است که

خواسته مرا درباره آنان اجابت کند. آنان پیروان من هستند و هر که از من پیروی کند، از من است.

بحارالأنوار(ط-بیروت) ج 27، ص 92 {شبیه این حدیثدر المحاسن ج1 ، ص152 }

حدیث (4) امام صادق علیه السلام فرمودند:

لا یَنالُ شَفاعَتَنا مَن استَخَفَّ بِالصَّلاهِ؛

هرکس نماز را سبک بشمارد ، بشفاعت ما دست نخواهد یافت.

کافی(ط-الاسلامیه) ج3، ص270

حدیث (5) حضرت فاطمه سلام الله علیها فرمودند:

إذا حشرت یوم القیامه أرفع هذا إلی یدی و أشفع فی عصاه أمّه أبی

آن گاه که در

ص: 127

روز قیامت برانگیخته شوم،دستم را بلند میکنم گناهکاران امّت پدرم را شفاعت خواهم کرد.

عوالم العلوم و المعارف ج11 ، ص451

حب و دوستی ائمه

حدیث (1) امام رضا علیه السلام:

لا تَدعُوا العَم-لَ الصّالِ-حَ وَ الاِجتهادَ فِی العِبادَهِ اتِّکالاً عَلی حُبِّ آلِ مُحَمدٍ (ص) وَ لا تَدعُوا حُبَّ آلِ مُحَم-دٍ (ص) لامرِه-م اِتِّک-الاً عَل-ی العِب-ادَهِ فَ-اِنَّ-هُ لایَق-بَلُ اَح-دَهُ-م-ا دونَ الآخَر؛

مبادا اعمال نیک را به اتکای دوستی آل محمد (ص) رها کنید، مبادا دوستی آل محمد (ص) را به اتکای اعمال صالح از دست بدهید، زیرا هیچ کدام از ای-ن دو ، به تنهایی پذیرفته نمی شود.

فقه الرضا ص339 - بحارالانوار(ط-بیروت) ج75، ص 347 و 348

حدیث (2) امام صادق علیه السلام:

اِعرِفُوا مَنازِلَ النّاسِ مِنّا عَلی قَدرِ رِوایَتِهِم عَنّا.

منزلت مردم را در نزد ما، از اندازه روایتشان از ما بشناسید.

اصول السته عشر(ط-دار الحدیث) ص5 - بحارالأنوار(ط-بیروت) ج 2 ، ص 150

شیعه

حدیث (1) امام علی علیه السلام:

شیعَتُنَا المُتَباذِلونَ فی وِلایَتِنا، اَلمُتَحابّونَ فی مَوَدَّتِنا اَلمُتَزاوِرونَ فی اِحیاءِ اَمرِنا اَلّذینَ اِن غَضِبوا لَم یَظلِموا وَ اِن رَضوا لَم یُسرِفوا، بَرَکَهٌ عَلی مَن جاوَروا سِلمٌ لِمَن خالَطوا؛

شیعیان ما کسانی اند که در راه ولایت ما بذل و بخشش می کنند، در راه دوستی ما به یکدیگر محبت می نمایند، در راه زنده نگه داشتن امر و مکتب ما به دیدار هم می روند. چون خشمیگین شوند، ظلم نمی کنند و چون راضی شوند، زیاده روی نمی کنند، برای همسایگانشان مایه برکت اند و نسبت به هم نشینان خود در صلح و آرامش اند.

کافی(ط-الاسلامیه) ج 2، ص 236 و 237

حدیث (2) امام حسین علیه السلام :

إنَّ شیعَتَنا مَن سَلِمَت قُلوبُهُم مِن کُلِّ غِشٍّ وَغِلٍّ و َدَغَلٍ؛

بی گمان شیعیان ما دل هایشان از

هر خیانت، کینه،وفریبکاری پاک است.

مجموعه ورام ج2 ، ص106 - بحارالانوار(ط-بیروت) ج65، ص156

معاد

دنیا

حدیث (1) امام علی علیه السلام :

حُبُّ الدُّنیا یُفسِدُ العَقلَ وَ یُصِمُّ القَلبَ عَن سَماعِ الحِکمَهِ وَ یوجِبُ اَلیمَ العِقابِ؛

دل بستگی به دنیا، عقل را فاسد می کند، قلب را از شنیدن حکمت ناتوان می سازد و باعث عذاب دردناک می شود.

مستدرک الوسایل و مستنبط المسایل ج 12 ، ص41

حدیث (2) امام علی علیه السلام :

رَدعُ النَّفسِ عَن زَخارِفِ الدُّنیا ثَمَرَهُ العَقلِ؛

دوری از تجمّلات دنیا میوه عقل است.

تصنیف غررالحکم و دررالکلم ص241

حدیث (3) امام علی علیه السلام :

إِنَّ الدُّنیا مَشغَلَهٌ عَن غَیرِها وَ َلَم یُصِب صاحِبُها مِنها شَیئا إِلاّ فَتَحَت لَهُ حِرصا عَلَیها وَ َلَهَجا بِها وَ َلَن یَستَغنیَ صاحِبُها بِما نالَ فیها عَمّا لَم یَبلُغهُ مِنها؛

براستی که دنیا آدمی را به کلّی سرگرم خود می سازد و دنیاپرست به چیزی از آن نرسد، مگر آن که باب حرص و شیفتگی به آن بر رویش گشوده شود و به آنچه از این دنیا دست یافته اکتفا نمی کند تا در پی چیزی که بدست نیاورده نرود.

نهج البلاغه (صبحی صالح) ص423

حدیث (4) امام علی علیه السلام :

إِنَّ اللّه َ فَرَضَ الجِهادَ و َعَظَّمَهُ وَ جَعَلَهُ نَصرَهُ و َناصِرَهُ. و َاللّه ِ ما صَلُحَت دُنیا و َلا دینٌ إِلاّ بِهِ؛

در حقیقت خداوند جهاد را واجب گردانید و آن را بزرگداشت و مایه پیروزی و یاور خود قرارش داد. به خدا سوگند کار دنیا و دین جز با جهاد درست نمی شود.

وسائل الشیعه ج15، ص15

حدیث (5) امام علی علیه السلام :

اَلدُّنیا أَصغَرُ وَ أَحقَرُ وَ أَنزَرُ مِن أَن تُطاعَ فیهَا الحقادُ؛

دنیا کوچک تر و حقیر تر و ناچیز تر از آن است که در آن ازکینه ها پیروی

ص: 129

شود.

شرح آقا جمال الدین خوانساری بر غررالحکم و دررالکلم ج2، ص52، ح1804

حدیث (6) امام علی علیه السلام :

فی قَولِ اللّه ِ عَزَّوَجَلَّ «وَ لاَ تَنسَ نَصیبَکَ مِنَ الدُّنیا» : لا تَنسَ صِحَّتَکَ وَ قُوَّتَکَ وَ فَراغَکَ وَ شَبابَکَ وَ نَشاطَکَ اَن تَطلُبَ بِهَا الخِرَةَ ؛

درباره آیه سهم خود را از دنیا فراموش مکن : [یعنی] سلامتی ، توانایی ، فرصت ، جوانی و شادابی ات را فراموش مکن ، تا با آنها ، آخرت را به دست آوری.

وسایل الشیعه ج1 ، ص90 - مجموعه ورام ج2 ، ص165

حدیث (7) رسول خدا صلی الله علیه و آله:

اِثنانِ یعجلهما اللهُ فِی الدُّنیا البَغیَ و عُقوقَ الوالدین؛

دو چیز را خداوند در دنیا کیفر می دهد : تعدی و ناسپاسی پدر و مادر.

نهج الفصاحه ص165

حدیث (8) امام صادق علیه السلام:

ال-رَّغبَةُ فِ-ی ال-دُّنی-ا ت-ُورِثُ الغَمِّ وَ الحُزنِ وَ الزُّه-دِ ف-ِی الدُّنیا راحَةُ القَلبِ وَ البَ-دَنِ.

رغبت و تمایل به دنیا مایه غم و اندوه و زهد و ب-ی میلی به دنیا سبب راحتی قلب و بدن است.

تحف العقول، ص 358

حدیث (9) امام صادق علیه السلام:

مَن عَرَفَ اللهَ خافَ اللهَ و مَن خافَ اللهَ سَخَت نَفسَهُ عَنِ الدَّنیا؛

هر که خدا رابشناسد ترس او در دلش می افتد و هر از خدا ترسان باشد نفسش از دنیا باز می ماند.

کافی(ط-الاسلامیه) ج2 ، ص68 - تحف العقول ص362 - وسایل الشیعه ج15 ، ص220

حدیث (10) پیامبر صلی الله علیه و آله :

اَلدُّنیا دارُ بَلاءٍ وَ مَنزِلُ بُلغَهٍ وَ عَناءٍ قَد نَزَعَتْ عَنها نُفُوسُ السُّعَداءِ وَ انتَزَعَت بالْکُرهِ مِن أیدِی الأَشْقیاءِ فَأَسعَدُ النّاسِ بِها أرغَبُهُم عَنها و أشقاهُم بِها أرغَبُهُم فیها؛

دنیا سرای بلا و گرفتاری و محل گذران زندگی و زحمت است خوشبختان از آن دل کنده اند

ص: 130

و از دست بدبختان به زور گرفته می شود پس خوشبخت ترین مردم، بی میل ترین آنان به دنیا و بدبخت ترین مردم، مایل ترین آنان به دنیاست.

اعلام الدّین فی صفات المومنین ص 342 - بحار الانوار (ط-بیروت) ج74 ، ص185

حدیث (11) امام علی علیه السلام :

مَنْ کانَ فیهِ ثَلاثٌ سَلِمَتْ لَهُ الدُّنْیا وَ الاْخِرَهُ: یَأْمُرُ بِالْمَعْروفِ وَ یَأْتَمِرُ بِهِ وَ یَنْهی عَنِ الْمُنْکَرِ وَ یَنْتَهی عَنْهُ وَ یُحافِظُ عَلی حُدودِ اللّٰهِ جَلَّ وَ عَلا ؛

هر کس سه خصلت داشته باشد، دنیا و آخرتش سالم می ماند: به خوبی فرمان دهد و خود به آن عمل کند، از زشتی باز دارد و خود از آن باز ایستد و از حدود الهی پاسداری کند.

تصنیف غررالحکم و دررالکلم ص332 ، ح7645

حدیث (12) امام علی علیه السلام :

ثَوابُ الاخِرَه ینسی مَشَقَّه الدُّنیا.

پاداش آخرت، رنج و سختی دنیا را از یاد می برد

شرح آقا جمال الدین خوانساری بر غررالحکم و درر الکلم ج7 ، ص141

حدیث (13) رسول خدا صلی الله علیه و آله:

أجمِلوا فِی طَلَبِ الدُّنیا فَإنَّ کُلًّا مَیسَرٌ لما خُلقَ لَه؛

در طلب دنیا معتدل باشید و حرص نزنید ، زیرا به هر کس هر چه قسمت اوست می رسد.

شرح فارسی شهاب الاخبار ص320

حدیث (14) امام علی علیه السلام :

فی صِفَهِ الدَّنیا: إنَّ الدَّنیا دارُ... مَوعِظَهٍ لِمَن اتَّعَظَ بِها... ذَکّرَتهُمُ الدَّنیا فتَذَکَّروا ،و حَدَّثَتهُم فصَدَّقوا، و وَعَظَتهُم فاتَّعَظوا؛

- در وصف دنیا- : همانا دنیا... سرای پند است برای کسی که پند گیرد... دنیا به آنان یادآوری کرد و ایشان یادآور شدند، آنان را خبر داد و ایشان تصدیق کردند، آنان را پند داد و ایشان پندش را پذیرفتند.

نهج البلاغه(صبحی صالح) ص 493 ، حکمت 131

حدیث (15) امام علی علیه السلام :

الأمَلُ کالسَّرابِ

ص: 131

یَغِرُ مَن راهُ وَ یَخلِفُ مَن رَجاءُ.

آرزو چون سراب است، بیننده را فریب داده و امیدوار را مأیوس می کند.

تصنیف غررالحکم و دررالکلم ص312 ، ح7207

حدیث (16) امام علی علیه السلام :

إبنَ آدَمَ إن کُنتَ تُریدُ مِنَ الدُّنیا ما یَکفیکَ فانَّ أیسَرَ ما فیها یَکفیکَ وَ إن کُنتَ إنَّما تُریدُ ما لا یَکفیکَ فانَّ کُلَّ ما فیها لا یَکفیکَ.

ای فرزند آدم، اگر از دنیا بقدر کفایتت بخواهی اندکی از دنیا تو را کفایت می کند و اگر بیش از کفایتت بخواهی همه دنیا هم تو بس نباشد.

کافی (ط-الاسلامیه) ج2 ، ص138

حدیث (17) امام صادق علیه السلام :

مَثَلُ الحَریصِ عَلَی الدُّنیا مَثَلُ دُودَهِ القَزِّ کُلَّما ازدادَت مِنَ القَزِّ عَلَی نَفسِها لَفّاً کانَ أبعَدَ لَها مِنَ الخُرُوجِ حَتّی تَموتَ غَمَّاً.

حکایت انسان حریص به دنیا حکایت کرم ابریشم است، که هر چه بیشتر بر خود می تند، بیرون آمدنش از پیله بعیدتر می شود تا اینکه از غم و اندوه می میرد.

کافی (ط-الاسلامیه) ج2 ، ص316

آخرت

حدیث (1) امام علی علیه السلام :

لا تَ-کُن مِمَّن یَرجُو الآخِرَهَ بِغَیرِ العَمَلِ... یَنهی وَ لا یَنتَهی وَ یَامُرُ بِما لا یَاتی... ؛

از کسانی مباش که بی عمل، به آخرت امید دارند... از گناه باز می دارند، اما خود باز نمی ایستند، به کارهایی فرمان می دهند که خود انجام نمی دهند.

نهج البلاغه(صبحی صالح) ص497 و 498 ، حکمت 150

حدیث (2) پیامبر صلی الله علیه و آله :

فلِیَتَزَوَّدِ العَبدُ مِن دُنیاهُ لآخِرَتِهِ ، وَ مِن حَیاتِهِ لِمَوتِهِ وَ مِن شَبابِهِ لِهَرَمِهِ ، فَاِنَّ الدُّنیا خُلِقَت لَکُم وَ اَنتُم خُلِقتُم لِلخِرَهِ ؛

انسان باید برای آخرتش از دنیا، برای مرگش از زندگی و برای پیری اش از جوانی، توشه برگیرد، چرا که

ص: 132

دنیا برای شما آفریده شده و شما برای آخرت آفریده شده اید .

تنبیه الخواطر و نزهه النواظر(معروف به مجموعه ورام) ج 1، ص 131

حدیث (3) امام علی علیه السلام :

أَفضَلُ النّاسِ عَقلاً أَحسَنُهُم تَقديرا لِمَعاشِهِ وَ أَشَدُّهُمُ اهتِماما بِإِصلاحِ مَعادِهِ؛

عاقل ترین مردم کسی است که در امور زندگیش بهتر برنامه ریزی کند و در اصلاح آخرتش بیشتر همّت نماید.

تصنیف غررالحکم و دررالکلم ص52

حدیث (4) امام صادق علیه السلام :

اَلْخَيْرُ كُلُّهُ اَمامَكَ وَ اِنَّ الشَّرَّ كُلَّهُ اَمامَكَ وَ لَنْ تَرى الخَيْرَ وَ الشَّرَّ اِلاّ بَعْدَ الْاَخِرَهِ لاَنَّ اللّه عَزَّوَجَلَّ جَعَلَ الْخَيْرَ كُلَّهُ فِى الْجَنَّهِ وَ الشَّرَّ كُلَّهُ فِى النّارِ؛

همه خوبی ها و بدی ها در مقابل توست و هرگز خوبی و بدی واقعی را جز در آخرت نمی بینی، زیرا خداوند همه خوبی ها را در بهشت و همه بدی ها را در جهنم قرار داده است.

تحف العقول، ص 306

حدیث (5) امام علی علیه السلام :

مَنْ كانَ فيهِ ثَلاثٌ سَلِمَتْ لَهُ الدُّنْيا وَ الآخِرَهُ: يَأْمُرُ بِالْمَعْروفِ وَ يَأْتَمِرُ بِهِ وَ يَنْهى عَنِ الْمُنْكَرِ وَ يَنْتَهى عَنْهُ وَ يُحافِظُ عَلى حُدودِ اللّهِ جَلَّ وَ عَلا ؛

هر کس سه خصلت داشته باشد، دنیا و آخرتش سالم می ماند: به خوبی فرمان دهد و خود به آن عمل کند، از زشتی باز دارد و خود از آن باز ایستد و از حدود الهی پاسداری کند.

تصنیف غررالحکم و دررالکلم ص332 ، ح7645

حدیث (6) امام علی علیه السلام :

إنَّ الدُّنیا و الاَخِرَهَ ... بِمَنزِلَه المَشرِقِ وَ المَغرِبِ وَ ماشٍ بَینَهُما کُلّما قَرُبَ مِن واحِدٍ بَعُدَ مِن الاخَرِ وَ هُما بَعدُ ضَرَّتانِ.

دنیا و آخرت به منزله مشرق و مغرب هستند و کسی که میان آن دو راه می پیماید هر اندازه به یکی نزدیک شود از دیگری

ص: 133

دور می شود.

نهج البلاغه(صبحی صالح) ص486 ، حکمت 103

عمر

حدیث (1) پیامبر صلی الله علیه و آله :

لا تَزولُ قَدَما عَبدٍ یَومَ القیامَهِ حَتّی یُسأَ لَ عَن اَربَعٍ عَن عُمُرِهِ فیما اَفناهُ وَ عَن شَبابِهِ فیما اَبلاهُ وَ عَن مالِهِ مِن اَینَ اَ کتَسَبَهُ وَ فیما اَ نفَقَهُ وَ عَن حُبِّنا اَهلَ البَیتِ ؛

انسان، در روز قیامت، قدم از قدم برنمی دارد، مگر آن که از چهار چیز پرسیده می شود: از عمرش که چگونه گذرانده است، از جوانی اش که چگونه سپری کرده، از ثروتش که از کجا به دست آورده و چگونه خرج کرده است و از دوستی ما اهل بیت [پیامبر صلی الله علیه و آله].

امالی(صدوق) ص39 - خصال ج1 ، ص 253، ح 125

حدیث (2) پیامبر صلی الله علیه و آله :

طوبی لِمَن طالَ عُمرُهُ وَ حَسُنَ عَمَلُهُ فَحَسُنَ مُنقَلَبُهُ اِذ رَضیَ عَنهُ رَبُّهُ وَ وَیلٌ لِمَن طالَ عُمرُهُ وَ ساءَ عَمَلُهُ وَ ساءَ مُنقَلَبُهُ اِذ سَخِطَ عَلَیهِ رَبُّهُ ؛

خوشا به سعادت کسی که عمرش طولانی و کردارش خوب باشد. چنین کسی عاقبتش خوب است؛ زیرا پروردگارش از او راضی است. و وای بر کسی که عمرش طولانی و کردارش بد باشد. چنین کسی عاقبتش بد است؛ چرا که پروردگارش از او ناراضی است.

بحارالأنوار، ج 66، ص 400، ح 95

حدیث (3) امام صادق علیه السلام :

اِنْ اُجِّلْتَ فی عُمُرِکَ یَومَیْنِ فَاجْعَلْ اَحَدَهُما لِادَبِکَ لِتَسْتَعینَ بِهِ عَلی یَومِ مَوتِکَ. فَقیلَ لَهُ : وَ ما تِلْکَ الاِسْتِعانَهُ؟ قالَ : تُحْسِنُ تَدبیرَ ما تُخَلِّفُ وَ تُحْکِمُهُ؛

اگر در عُمرت دو روز مهلت داده شدی ، یک روز آن را برای ادب خود قرار ده تا از آن برای روز مُردنت کمک بگیری. به امام گفته

ص: 134

شد : این کمک گرفتن چگونه است؟ فرمودند : به این که آنچه را از خود برجا می گذاری ، خوب برنامه ریزی کنی و محکم کاری نمایی.

وسایل الشیعه ج19 ، ص266 - کافی (ط-الاسلامیه) ج8 ،ص150

مرگ

حدیث (1) امام صادق علیه السلام :

صِلَةَ الرَّحِمِ تُزَكِّی الْأَعْمَالَ وَ تُنْمِی الْأَمْوَالَ وَ تُيَسِّرُ الْحِسَابَ وَ تَدْفَعُ الْبَلْوَی وَ تَزِيدُ فِی الرِّزْقِ.

صله رحم، اعمال را پاکیزه، اموال را بسیار، حساب (قیامت) را آسان می کند و بلا را برطرف و و روزی را زیاد می کند.

کافی (ط-الاسلامیه) ج 2، ص 157، ح 33

حدیث (2) امام صادق علیه السلام :

صِلَةُ الرحامِ تُحَسِّنُ الخُلُقَ وَ تُسمِحُ الكَفَّ وَ َتُطيبُ النَّفسَ وَ َتَزيدُ فِی الرِّزقِ وَ تُنسِئُ فِی الجَلِ؛

صله رحم، انسان را خوش اخلاق، با سخاوت و پاکیزه جان می نماید و روزی را زیاد می کند و مرگ را به تأخیر می اندازد.

کافی (ط-الاسلامیه) ج 2، ص 151، ح 6

حدیث (3) پیامبر صلی الله علیه و آله:

لِيَتَزَوَّدِ العَبدُ مِن دُنياهُ لآخِرَتِهِ ، وَ مِن حَياتِهِ لِمَوتِهِ وَ مِن شَبابِهِ لِهَرَمِهِ ، فَاِنَّ الدُّنيا خُلِقَت لَكُم وَ اَنتُم خُلِقتُم لِلخِرَهِ ؛

انسان باید برای آخرتش از دنیا، برای مرگش از زندگی و برای پیری اش از جوانی، توشه برگیرد، چرا که دنیا برای شما آفریده شده و شما برای آخرت آفریده شده اید .

تنبیه الخواطر و نزهه النواظر (معروف به مجموعه ورام) ج 1، ص 131

حدیث (4) امام باقر علیه السلام:

اَلبِرُّ وَ الصَّدَقَهُ یَنفیانِ الفَقرَ وَ یَزیدانِ فِی العُمرِ وَ یَدفَعانِ عَن صاحِبِهِما سَبعینَ میتَهَ سوءٍ ؛

کار خیر و صدقه، فقر را می بَرند، بر عمر می افزایند و هفتاد مرگ بد را از صاحب خود دور می کنند.

من لا یحضر الفقیه ج2

ص: 135

، ص66 - ثواب الاعمال (ترجمه حسن زاده) ص 688

حديث (5) پيامبر صلى الله عليه و آله:

فِى الزِّنا سِتُّ خِصالٍ: ثَلاثٌ مِنها فِى الدُّنيا وَ ثلاثٌ فِى الآخِرَهِ، فَاَمّا الَّتى فِى الدُّنيا فَيَذهَبُ بِالبَهاءِ وَ يُعَجِّلُ الفَناءَ وَ يَقطَعُ الرِّزقَ وَ اَمّا الَّتى فِى الآخِرَهِ فَسوءُ الحِسابِ وَ سَخَطُ الرَّحمنِ وَ الخُلودُ فِى النّارِ ؛

زنا، شش پيامد دارد: سه در دنيا و سه در آخرت. سه پيامد دنيايى اش اين است كه: آبرو را مى بَرد، مرگ را شتاب مى بخشد و روزى را مى بُرد و سه پيامد آخرتى اش: سختى حسابرسى، خشم خداى رحمان و ماندگارى در آتش است.

من لا يحضر الفقيه ج4 ، ص367 - خصال ج 1 ، ص 321، ح 3

حديث (6) امام على عليه السلام :

اَلمَنِيَّهُ وَلاَ الدَّنِيَّهُ وَالتَّقَلُّلُ وَلاَ التَّوَسُّلُ؛

مرگ آرى امّا پستى و خوارى هرگز، به اندک ساختن آرى امّا دست سوى اين و آن دراز كردن هرگز.

كافى(ط-الاسلاميه) ج8 ، ص21 - نهج البلاغه(صبحى صالح) ص546 ، حكمت 396

حديث (7) امام صادق عليه السلام :

يَعيشُ النّاسُ بِاِحْسانِهِمْ اَكْثَرَ مِمّا يَعيشونَ بِاَعْمارِهِمْ وَ يَموتون بِذُنوبِهِمْ اَكْثَرَ مِمّا يَموتونَ بِآجالِهِمْ؛

مردم، بيشتر از آن كه با عمر خود زندگى كنند، با احسان و نيكوكارى خود زندگى مى كنند و بيشتر از آن كه با اجل خود بميرند، بر اثر گناهان خود مى ميرند.

دعوات(راوندى) ص 291، ح 33

حديث (8) امام على علیه السلام :

مَنْ عَطَفَ عَلَيْهِ اللَّيْلُ وَالنَّهارُ اَدَّباهُ وَ اَبلَياهُ وَ اِلَى الْمَنايا اَدْنَياهُ؛

شب و روز بر هر کس بگذرد، او را ادب می کند، فرسوده اش می نماید و به مرگ نزدیکش می سازد.

تصنيف غرر الحكم و دررالكلم ص133

حديث (9) پیامبر خدا صلی الله علیه و آله و سلّم:

كَفى بالمَوتِ واعِظا؛

مرگ برای اندرز

ص: 136

گرفتن بس است.

تحف العقول، ص 35 - کافی(ط-الاسلامیه)ج2 ، ص275

حدیث (10) امام علی علیه السلام:

أبلَغُ العِظاتِ الاعتِبارُ بِمَصارِعِ الأمواتِ؛

رساترین پندها، عبرت گرفتن از آرامگاه های مردگان است.

شرح آقا جمال الدین خوانساری بر غررالحکم و دررالکلم ج2 ، ص423

حدیث (11) امام صادق علیه السلام :

ذِکرُ المَوتِ یُمیتُ الشَّهَواتِ فی النَّفسِ ، و یَقلَعُ مَنابِتَ الغَفلَه ِ، و یُقَوّی القلبَ بمَواعِدِ اللّه ، و یُرِقُّ الطَّبعَ ، و یَکسِرُ أعلامَ الهَوی و یُطفِئُ نارَ الحِرصِ ، و یُحَقِّرُ الدُّنیا؛

یاد مرگ، خواهش های نفس را می میراند و رویشگاه های غفلت را ریشه کن می کند و دل را با وعده های خدا نیرو می بخشد و طبع را نازک می سازد و پرچم های هوس را درهم می شکند و آتش حرص را خاموش می سازد و دنیا را در نظر کوچک می کند.

بحار الأنوار(ط-بیروت) ج6، ص133، ح32 - {شبیه این حدیث در مصباح الشریعه ص171 }

حدیث (12) امام علی علیه السلام :

عَجِبتُ لِمَن یَری أنَّه یَنقُصُ کُلَّ یَوم فی نَفسِهِ وَ عُمُرِهِ وَ هو لا یَتاهَّبُ لِلمَوتِ.

در شگفتم از کسی که می بیند هر روز از جان و عمر او کاسته می شود، امّا برای مرگ آماده نمی شود.

شرح آقا جمال الدین خوانساری بر غررالحکم و دررالحکم ج4 ، ص336 ح6253 - تصنیف غررالحکم و دررالکلم ص163 ، ح3156

حدیث (13) امام علی علیه السلام :

خَلَقَ الآجالَ فأطالَها و قَصَّرَها ، و قدَّمَها و أخَّرَها ، و وصَلَ بالموتِ أسبابَها .

[خداوند ،] اجلها (مدت عمرها) را مشخص ساخته، برخی را کوتاه و برخی را دراز گردانید وپاره ای را پس وبرخی را پیش انداخت و عوامل آنها را به مرگ ، پیوند

داد (موجبات به سرآمدن اجل را فراهم آورد). نهج البلاغه (صبحی صالح)ص134 ، خطبه 91

حدیث (14) امام علی علیه السلام : لا شیءَ أصدقُ مِن الأجلِ .

چیزی راست تر از اجل (مرگ) نیست. شرح آقا جمال الدین خوانساری بر غررالحکم و دررالکلم ج6 ، ص382 ، ح10648

حدیث (15) امام علی علیه السلام :

نِعْمَ الدَّواءُ الأجلُ .

خوب دارویی است اجل.شرح آقا جمال الدین خوانساری بر غررالحکم و دررالکلم ج6 ، ص160 ، ح9905

حدیث (16) امام علی علیه السلام :

نَفَس المَرءِ خُطاهُ إلی أجَلِهِ .

نَفَسهای آدمی گامهای او به سوی مرگ است. نهج البلاغه(صبحی صالح) ص480 ، حکمت 74

حدیث (17) امام علی علیه السلام : کفی بالأجلِ حارِسا .

نگهبانی اجل، کافی است.نهج البلاغه (صبحی صالح) ص529 ، ح306

حدیث (18) امام علی علیه السلام :

الأجَلُ حِصْنٌ حَصِینٌ .

اجل ، دژی استوار است.تصنیف غررالحکم و دررالکلم ص161 ، ح 3111 - شرح آقا جمال الدین خوانساری بر غررالحکم و دررالکلم ج1 ، ص133 ، ح494

سعادت و خوشبختی

حدیث (1) رسول اکرم صلی الله علیه و آله :

اَلصَّدَقَهُ عَلی وَجه ِها وَ اصطِناعُ المَعروفِ وَ بِرُّ الوالِدَینِ وَ صِلَهُ الرَّحِمِ تُحَوِّلُ الشِّقاءَ سَعادَهً وَ تَزیدُ فِی العُمرِ وَ تَقی مَصارِعَ السُّوءِ؛

صدقه بجا، نیکوکاری، نیکی به پدر و مادر و صله رحم، بدبختی را به خوش بختی تبدیل و عمر را زیاد و از پیشامدهای بد جلوگیری می کند.

نهج الفصاحه ص549 ، ح 1869

حدیث (2) رسول اکرم صلی الله علیه و آله :

لا یَزالُ النّاسُ بِخَیرٍ ما اَم-َروا بِالمَعروفِ وَ نَهَوا عَنِ المُن-کَرِ وَ تَعاوَنوا عَلَی البِرِّ وَ التَّقوی فَاِذا لَم یَفعَلوا ذلِکَ نُزِعَت مِنهُمُ البَرَکاتُ وَ سُلِّطَ بَعضُهُم عَلی بَعضٍ وَ لَم یَکُن لَهُم ناصِرٌ فِی الرضِ وَ لا فِی السَّماءِ؛

تا زمانی که مردم، امر به معروف و نهی از منکر نمایند و در کارهای نیک و تقوا به یاری یکدیگر بشتابند، در خیر و

ص: 138

سعادت خواهند بود، اما اگر چنین نکنند، برکت ها از آنان گرفته شود و گروهی بر گروه دیگر سلطه پیدا کنند. نه در زمین یاوری دارند و نه در آسمان.

مجموعه ورام ج2 ، ص126 - تهذیب الاحکام، ج 6، ص 181

حدیث (3) امام صادق علیه السلام :

لا تَدَع زیارَةَ الحُسَینِ بنِ عَلیّ علیه السلام و مُر اَصحابَکَ بِذالِکَ، یَمُدُّ اللّه فی عُمرِکَ و یَزیدُ اللّه فی رِزقِکَ و یُحییکَ اللّه سَعیدا و لا تَموتُ اِلاّ سَعیدا و یَکتُبکَ سَعیدا؛

زیارت امام حسین علیه السلام را رها نکن و دوستان خود را هم به آن سفارش کن، که در این صورت، خداوند عمرت را طولانی و روزی ات را زیاد می کند و زندگی ات را همراه با سعادت می کند و جز سعادتمند نمی میری و نام تو را در شمار سعادتمندان، ثبت می کند.

بحار الانوار (ط-بیروت)ج98 ،ص47

حدیث (4) امام صادق علیه السلام :

لایَنبَغی لِمَن لَم یَکُن عالِما أَن یُعَدَّ سَعیدا؛

کسی که بهره ای از دانش ندارد معنا ندارد که دیگران او را سعادتمند بدانند.

تحف العقول ص364

حدیث (5) حضرت زهرا سلام الله علیها:

اِنَّ السَّعیدَ، کُلَّ السَّعیدِ، حَقَّ السَّعیدِ مَن أحَبَّ عَلّیاً فی حَیاتِه وَ بَعدَ مَوتِه؛

همانا سعادتمند(به معنای) کامل و حقیقی کسی است که امام علی(ع) را در دوران زندگی و پس از مرگش دوست داشته باشد.

امالی(صدوق) ص182

حديث (6) امام صادق علیه السلام :

إِنَّ الْمُنافِقَ لا يَرغَبُ فِيما قَد سَعِدَ بِهِ الْمُؤْمِنونَ وَ السَّعيدُ يَتَّعِظُ بِمَوعِظَهِ اَلتَّقْوى وَ إنْ كانَ يُرادُ بِالْمَوعِظَهِ غَيْرُهُ؛

منافق به آنچه مؤمنان بواسطه آن خوشبخت می شوند، میلی ندارد، و خوشبخت سفارش به تقوا را می پذیرد هر چَند مخاطب موعظه، کس دیگری باشد.

مجموعه ی ورام ج2

ص: 139

،ص146 - الکافی(ط-الاسلامیه) ج8 ، ص151، ح 132

حدیث (7) پیامبر صلی ا لله علیه و آله :

مِن سَعادَهِ ابنِ آدَمَ اِسْتِخارَهُ اللّهِ و رِضاهُ بِما قَضَی اللّهُ و مِن شِقْوَهِ ابن آدَمَ تَرکُهُ اسْتِخارَهَ اللّهِ و سَخَطُهُ بِما قَضَی اللّهُ ؛

از خوشبختی انسان درخواست خیر از خداوند و خشنودی به خواست اوست و از بدبختی انسان است که از خدا درخواست خیر نکند و به خواست او ناخشنود باشد.

تحف العقول ص 55

حدیث (8) پیامبر صلی ا لله علیه و آله :

أربَعٌ مِنَ السَّعادَهِ و أربَعٌ مِنَ الشِّقاوَهِ، فَالأربَعُ الَّتی مِنَ السَّعادَهِ: الْمَرأَهُ الصّالِحَهُ و َالْمَسکَنُ الْواسِعُ و َالْجارُ الصّالِحُ وَ الْمَرکَبُ الْبَهیُّ وَ الأربَعُ الَّتی مِنَ الشَّقاوَهِ: اَلْجارُ السُّوءُ و َالْمَرأهُ السُّوءُ و َالْمَسکَنُ الضَّیِّقُ و َالْمَرکَبُ السُّوءُ؛

چهار چیز از خوشبختی و چهار چیز از بدبختی است: چهار چیز خوشبختی: همسر خوب، خانه بزرگ، همسایه خوب و سواری نیکو است و چهار چیز بدبختی: همسایه بد، همسر بد، خانه کوچک و سواری بد است.

مکارم الأخلاق ص 126

حدیث (9) پیامبر صلی ا لله علیه و آله :

إذَا اسْتُحِقَّتْ وَلایَهُ اللّهِ و َالسَّعادَهُ جاءَ الأْجَلُ بَینَ الْعَینَینِ و ذَهَبَ الأْمَلُ وَراءَ الظَّهرِ و إذَا اسْتُحِقَّتْ وَلایَهُ الشَّیطانِ و َالشَّقاوَهُ جاءَ الأمَلُ بَینَ الْعَینَینِ و ذَهَبَ الأْجَلُ وَراءَ الظَّهرِ؛

هرگاه کسی مستحق دوستی خداوند و خوشبختی باشد، مرگ در برابر چشمان او می آید و آرزو پشت سرش می رود و هرگاه مستحق دوستی شیطان و بدبختی باشد، آرزو پیش چشم او ، و مرگ پشت سرش قرار می گیرد.

کافی(ط-الاسلامیه) ج 3، ص 258، ح 27

حدیث (10) پیامبر صلی ا لله علیه و آله :

اَلْعِلمُ إمامُ الْعَمَلِ وَ الْعَمَلُ تابِعُهُ یُلهَمُ بِهِ السُّعَداءُ وَ یُحْرَمُهُ الْأشقیاءُ؛

دانش پیشوای عمل و عمل پیرو آن است. به خوشبختان دانش الهام می شود و

بدبختان از آن محرومند.

امالی(طوسی) ص 488، ح 38

حدیث (11) پیامبر صلی ا لله علیه و آله :

أشقَی النّاسِ الْمُلوکُ... وَ أسعَدُ النّاسِ مَن خالَطَ کِرامَ النّاسِ؛

بدبخت ترین مردم پادشاهانند.... و خوشبخت ترین مردم کسی است که با مردم بزرگوار معاشرت کند.

من لا یحضر الفقیه ج4 ،ص395 - امالی(صدوق) ص 21

حدیث (12) پیامبر صلی ا لله علیه و آله :

اَلسَّعیدُ مَنِ اخْتارَ باقِیَهً یَدومُ نَعیمُها عِلی فانیَهٍ لا یَنفَدُ عَذابُها وَ قَدَّمَ لِما یَقدِمُ عَلَیهِ مِمّا هُوَ فی یَدَیهِ قَبلَ أن یُخَلِّفَهُ لِمَن یَسعَدُ بِإنفاقِهِ وَ قَد شَقیَ هُوَ بِجَمعِهِ؛

خوشبخت کسی است که سرای باقی را که نعمتش پایدار است بر سرای فانی که عذابش بی پایان است برگزیند و از آنچه در اختیار دارد برای سرایی که به آنجا می رود پیش فرستد قبل از آن که آنها را برای کسی بگذارد که او با انفاق آن خوشبخت می شود ولی خودش با گردآوری آن (دارایی ها) بدبخت شده است.

اعلام الدّین فی صفات المومنین ص 345

حدیث (13) پیامبر صلی ا لله علیه و آله :

بی اُنذِرتُم وَ بِعَلیِّ بنِ أبی طالِبِ اهْتَدَیتُم... وَ بِالْحَسَنِ اُعْطیتُمُ الْإحسانُ وَ بِالْحُسَینِ تَسعَدونَ وَ بِهِ تَشقونَ ألا وَ إنَّ الْحُسَینَ بابٌ مِن أبوابِ الْجَنَّهِ مَن عاداهُ حَرَّمَ اللّهُ عَلَیهِ ریحَ الْجَنَّهِ؛

به وسیله من هشدار داده شدید و به وسیله علی علیه السلام هدایت می یابید و به وسیله حسن احسان می شوید و به وسیله حسین خوشبخت می

گردید و بدون او بدبخت. بدانید که حسین دری از درهای بهشت است، هر کس با او دشمنی کند، خداوند بوی بهشت را بر او حرام می کند.

البرهان فی تفسیر القرآن ، ج3 ، ص232

حدیث (14) قال الله تعالی :

إنّی قَد قَضَیتُ لِکُلِّ قَومٍ هادیا أهدی بِهِ السُّعَداءَ وَ یَکونُ حُجَّةً عَلَی

ص: 141

الأشْقياءِ؛

من برای هر قومی راهنمایی قرار دادم، که خوشبختان را به وسیله آن هدایت می کنم و حجتی برای بدبختان است.

علل الشرایع ،ج1 ،ص196 {شبیه این حدیث در الکافی(ط-الاسلامیه) ، ج 8 ، ص 285، ح 430 }

حدیث (15) پیامبر صلی الله علیه و آله :

اَلدُّنیا دارُ بَلاءٍ وَ مَنزِلُ بُلغَهٍ وَ عَناءٍ قَد نَزَعَتْ عَنها نُفُوسُ السُّعَداءِ وَ انتَزَعَت بالْکُرهِ مِن أیدِی الأشْقیاءِ فَأَسعَدُ النّاسِ بِها أرغَبُهُم عَنها و أشقاهُم بِها أرغَبُهُم فیها؛

دنیا سرای بلا و گرفتاری و محل گذران زندگی و زحمت است خوشبختان از آن دل کنده اند و از دست بدبختان به زور گرفته می شود پس خوشبخت ترین مردم، بی میل ترین آنان به دنیا و بدبخت ترین مردم، مایل ترین آنان به دنیاست.

اعلام الدّین فی صفات المومنین ص 342 - بحار الانوار (ط-بیروت) ج74 ، ص185

حدیث (16) پیامبر صلی الله علیه و آله :

مَن ضَمِنَ وَصیَّهَ الْمَیِّتِ مِن أمرِ الْحَجِّ فَلا یَعجُزَنَّ فیها فَإنَّ عُقُوبَتَها شَدیدَهٌ وَ نَدامَتَها طَویلَهٌ، لا یَعجُزُ عَن وَصیَّهِ الْمَیِّتِ إلاّ شَقیٌّ وَ لا یَقومُ بِها إلاّ سَعیدٌ؛

هر کس وصیت میت را در کار حج بر عهده بگیرد، نباید در آن کوتاهی کند، زیرا عقوبت آن سخت و پشیمانی اش طولانی است. از وصیت میت جز بدبخت کوتاهی نکند و به آن جز خوشبخت عمل ننماید.

جامع الأخبار(شعیری) ص 159 - مستدرک الوسایل و مستنبط المسایل ج14 ، ص116

حدیث (17) امام علی علیه السلام :

مَن أجهَدَ نَفسَهُ فی إصلاحِها سَعِدَ، مَن أهمَلَ نَفسَهُ فی لَذّاتِها شَقِیَ وَ بَعُدَ؛

هر کس برای اصلاح خود، خویشتن را به زحمت بیندازد، خوشبخت می شود
هر کس خود را در لذت ها رها کند، بدبخت می گردد و بی بهره می ماند.

شرح

ص: 142

آقا جمال الدین خوانساری بر غرر الحکم و دررالکلم ج5 ، ص258 ، ح 8246 و ح 8247

حدیث (18) امام علی علیه السلام :

لا يَسعَدُ امْرُؤٌ إلاّ بِطاعَةِ اللّهِ سُبحانَهُ وَ لا يَشقَى امْرُؤٌ إلاّ بِمَعصيَةِ اللّهِ ؛

هیچ کس جز با اطاعت خدا خوشبخت نمی شود و جز با معصیت خدا بدبخت نمی گردد.

تصنیف غررالحکم و دررالکلم ص183 ح 3469

حدیث (19) امام علی علیه السلام :

إنَّ حَقيقَةَ السَّعادَةِ أن يُختَمَ لِلْمَرءِ عَمَلُهُ بِالسَّعادَةِ و إنَّ حَقيقَةَ الشَّقاءِ أن يُختَمَ لِلْمَرءِ عَمَلُهُ بِالشَّقاءِ؛

براستی که حقیقت خوشبختی آن است که پایان کار انسان خوشبختی باشد و حقیقت بدبختی آن است که کار انسان به بدبختی خاتمه یابد.

معانی الأخبار ص 345

حدیث (20) امام علی علیه السلام :

اَلتَّوفيقُ مِنَ السَّعادَةِ وَ الْخِذلانُ مِنَ الشَّقاوَةِ؛

توفیق [انجام کار نیک] از خوشبختی و بی توفیقی از بدبختی است.

بحارالأنوار(ط-بیروت) ج 75، ص 12، ح 70

حدیث (21) امام علی علیه السلام :

لا يَسعَدُ أحَدٌ إلاّ بِإقامَةِ حُدودِ اللّهِ وَ لا يَشقى أحَدٌ إلاّ بِإضاعَتِها؛

هیچ کس جز با اجرای حدود و احکام خدا خوشبخت نمی شود و جز با ضایع کردن آن بدبخت نمی گردد.

تصنیف غررالحکم و درر الکلم ص167 ، ح3294

حديث (22) امام على عليه السلام

إنَّ أسعَدَ الناسِ فی الدنیا مَن عَدَلَ عَمّا یَعرِفُ ضُرَّهُ، وإنَّ أشقاهُم مَنِ اتَّبَعَ هَواهُ؛

خوشبخت ترین مردم در دنیا، کسی است که از آنچه می داند برایش زیان آور است دوری کند و بدبخت ترین آنان کسی است، که از هوای نفس خود پیروی کند.

وقعه صفين(نصر بن مزاحم) ص108

حديث (23) امام صادق عليه السلام:

ما مِن إنسانٍ یَطعَنٌ فی عَینِ مُومِنٍ إلّا مات بِشَرّ میتَهٍ و کانَ قمِناً أن لا یَرجِعَ إلَی خَیرٍ.

هر كه پيش روى مومنى به او طعنه زند مرگ بدى در

انتظار او بوده و سزاوار است روی خیر و سعادت را نبیند.

کافی(ط-الاسلامیه) ج2 ، ص361

شقاوت و بدبختی

حدیث (1) پیامبر صلی الله علیه وآله :

اَلصَّدَقَهُ عَلی وَجه ِها و َاصطِناعُ المَعروفِ وَ بِرُّ الوالِدَینِ و َصِلَهُ الرَّحِمِ تُحَوِّلُ الشِّقاءَ سَعادَهً و َتَزیدُ فِی العُمرِ وَ تَقی مَصارِ عَ السُّوءِ؛

صدقه بجا، نیکوکاری، نیکی به پدر و مادر و صله رحم، بدبختی را به خوش بختی تبدیل و عمر را زیاد و از پیشامدهای بد جلوگیری می کند.

نهج الفصاحه ص549 ، ح 1869

حدیث (2) امام علی علیه السلام :

اَلْجَهْلُ مُمیتُ الاَحْیاءِ وَ مُخَلِّدُ الشَّقاءِ؛

ن-ادانی، مای-ه مرگ زندگان و دوام بدبختی است

تصنیف غررالحکم و دررالکلم ص75 ، ح1164

حدیث (3) پیامبر صلی ا لله علیه و آله :

مِن سَعادَهِ ابنِ آدَمَ اِسْتِخارَهُ اللّه ِ و رِضاهُ بِما قَضَی اللّه ُ و مِن شِقْوَهِ ابن آدَمَ تَرکُهُ اسْتِخارَهَ اللّه ِ و سَخَطُهُ بِما قَضَی اللّه ُ ؛

از خوشبختی انسان درخواست خیر از خداوند و خشنودی به خواست اوست و از بدبختی انسان است که از خدا درخواست خیر نکند و به خواست او ناخشنود باشد.

تحف العقول، ص 55

حدیث (4) پیامبر صلی الله علیه و آله :

أربَعٌ مِنَ السَّعادَهِ و أربَعٌ مِنَ الشِّقاوَهِ، فَالأربَعُ الّتى مِنَ السَّعادَهِ: الَمَرأهُ الصّالِحَهُ وَ الْمَسكَنُ الْواسِعُ و َالْجارُ الصّالِحُ وَ الْمَركَبُ الْبَهىُّ وَ الأَربَعُ الَّتى مِنَ الشَّقاوَهِ: اَلْجارُ السُّوءُ و َالْمَرأهُ السُّوءُ و َالْمَسكَنُ الضَّيِّقُ و َالْمَركَبُ السُّوءُ؛

چهار چيز از خوشبختى و چهار چيز از بدبختى است: چهار چيز خوشبختى: همسر خوب، خانه بزرگ، همسايه خوب و سوارى نيكو است و چهار چيز بدبختى: همسايه بد، همسر بد، خانه كوچک و سوارى بد است.

مكارم الأخلاق، ص 126

حديث (5) پيامبر صلى ا لله عليه و آله :

اَلْعِلمُ إمامُ الْعَمَلِ و َالْعَمَلُ تابِعُهُ يُلهَمُ بِهِ السُّعَداءُ وَ يُحْرَمُهُ الأَْشقياءُ؛

دانش پيشواى عمل و عمل پيرو آن

ص: 144

است. به خوشبختان دانش الهام می شود و بدبختان از آن محرومند.

امالی(طوسی) ص 488، ح 38

حدیث (6) پیامبر صلی الله علیه و آله :

أشقَی النّاسِ الْمُلوکُ... وَ أسعَدُ النّاسِ مَن خالَطَ کِرامَ النّاسِ؛

بدبخت ترین مردم پادشاهانند و خوشبخت ترین مردم کسی است که با مردم بزرگوار معاشرت کند.

من لا یحضر الفقیه ج4 ،ص395 - امالی(صدوق) ص 21

حدیث (7) قال الله تعالی :

إنّی قَد قَضَیتُ لِکُلِّ قَومٍ هادیا أهدی بِهِ السُّعَداءَ وَ یَکونُ حُجَّةً عَلَی الأشْقیاءِ؛

من برای هر قومی راهنمایی قرار دادم، که خوشبختان را به وسیله آن هدایت می کنم و حجتی برای بدبختان است.

علل الشرایع ،ج1 ،ص196 {شبیه این حدیث در الکافی(ط-الاسلامیه) ، ج 8 ، ص 285، ح 430 }

حدیث (8) پیامبر صلی الله علیه و آله :

مَن ضَمِنَ وَصیَّةَ الْمَیِّتِ مِن أمرِ الْحَجِّ فَلا یَعجُزَنَّ فیها فَإنَّ عُقُوبَتَها شَدیدَةٌ وَ نَدامَتَها طَویلَةٌ، لا یَعجُزُ عَن وَصیَّهِ الْمَیِّتِ إلاّ شَقیٌّ وَ لا یَقومُ بِها إلاّ سَعیدٌ؛

هر کس وصیت میت را در کار حج بر عهده بگیرد، نباید در آن کوتاهی کند، زیرا عقوبت آن سخت و پشیمانی اش طولانی است. از وصیت میت جز بدبخت کوتاهی نکند و به آن جز خوشبخت عمل ننماید.

جامع الأخبار(شعیری) ص 159 - مستدرک الوسایل و مستنبط المسایل ج14 ، ص116

حدیث (9) امام علی علیه السلام :

مَن أجهَدَ نَفسَهُ فی إصلاحِها سَعِدَ، مَن أهمَلَ نَفسَهُ فی لَذّاتِها شَقِیَ وَ بَعُدَ؛

هر کس برای اصلاح خود، خویشتن را به زحمت بیندازد، خوشبخت می شود هر کس خود را در لذت ها رها کند، بدبخت می گردد و بی بهره می ماند.

شرح آقا جمال الدین خوانساری بر غرر الحکم و دررالکلم ج5 ، ص258 ، ح 8246 و ح 8247

حدیث (10) امام علی علیه السلام :

لا یَسعَدُ امْرُؤٌ إلاّ بِطاعَهِ اللّهِ سُبحانَهُ وَ لا

ص: 145

يَشقَى امْرُؤٌ إلاّ بِمَعصيَهِ اللّهِ ؛

هيچ كس جز با اطاعت خدا خوشبخت نمى شود و جز با معصيت خدا بدبخت نمى گردد.

تصنيف غررالحكم و دررالكلم ص183 ح 3469

حديث (11) امام على عليه السلام :

إنَّ حَقيقَهَ السَّعادَهِ أن يُختَمَ لِلْمَرءِ عَمَلُهُ بِالسَّعادَهِ و إنَّ حَقيقَهَ الشَّقاءِ أن يُختَمَ لِلْمَرءِ عَمَلُهُ بِالشَّقاءِ؛

براستى كه حقيقت خوشبختى آن است كه پايان كار انسان خوشبختى باشد و حقيقت بدبختى آن است كه كار انسان به بدبختى خاتمه يابد.

معانى الأخبار، ص 345

حديث (12) امام على عليه السلام :

اَلتَّوفيقُ مِنَ السَّعادَهِ وَ الْخِذلانُ مِنَ الشَّقاوَهِ؛

توفيق [انجام كار نيک] از خوشبختى و بى توفيقى از بدبختى است.

بحارالأنوار، ج 75، ص 12، ح 70

حديث (13) امام على عليه السلام :

لا يَسعَدُ أحَدٌ إلاّ بِإقامَهِ حُدودِ اللّهِ وَ لا يَشقى أحَدٌ إلاّ بِإِضاعَتِها؛

هيچ كس جز با اجراى حدود و احكام خدا خوشبخت نمى شود و جز با ضايع كردن آن بدبخت نمى گردد.

تصنيف غررالحكم و درر الكلم ص167 ، ح3294

حديث (14)امام على عليه السلام:

إنَّ أسعَدَ الناسِ فی الدنیا مَن عَدَلَ عَمّا یَعرِفُ ضُرَّهُ، وإنَّ أشقاهُم مَنِ اتَّبَعَ هَواهُ؛

خوشبخت ترین مردم در دنیا، کسی است که از آنچه می داند برایش زیان آور است دوری کند و بدبخت ترین آنان کسی است، که از هوای نفس خود پیروی کند.

وقعه صفین(نصر بن مزاحم) ص108

قیامت

حدیث (1) پیامبر صلی الله علیه و آله :

یُؤتی بِاَحَدٍ یَومَ القیامَهِ یوقَفُ بَینَ یَدَیِ اللّهِ وَ یُدفَعُ إلَیهِ کِتابُهُ فَلایَری حَسَناتِهِ فَیَقولُ: اِلهی لَیسَ هذا کِتابی فَاِنّی لا اَری فیها طاعَتی! فَیُقالُ لَهُ: اِنَّ رَبَّکَ لا یَضِلُّ وَ لایَنسی ذَهَبَ عَمَلُکَ بِاغتیابِ النّاسِ ثُمَّ یُؤتی بِآخَرَ وَ یُدفَعُ اِلَیهِ کِتابُهُ فَیَری فیهِ طاعاتٍ کَثیرَهً فَیَقولُ: اِلهی ما هذا کِتابی فَاِنّی ما

عَمِلتُ هذِهِ

ص: 146

الطّاعاتِ فَیُقالُ: لاَنَّ فُلانا اغتابَکَ فَدُفِعَت حَسَناتُهُ اِلَیکَ؛

روز قیامت فردی را می آورند و او را در پیشگاه خداوند نگه می دارند و کارنامه اش را به او می دهند، اما حسنات خود را در آن نمی بیند. عرض می کند: الهی! این کارنامه من نیست! زیرا من در آن طاعات خود را نمی بینم! به او گفته می شود: پروردگار تو نه خطا می کند و نه فراموش. عمل تو به سبب غیبت کردن از مردم بر باد رفت. سپس مرد دیگری را می آورند و کارنامه اش را به او می دهند. در آن طاعت بسیاری

را مشاهده می کند. عرض می کند: الهی! این کارنامه من نیست! زیرا من این طاعات را بجا نیاورده ام! گفته می شود: فلانی از تو غیبت کرد، حسنات او به تو داده شد.

جامع الاخبار(شعیری) ص 147

حدیث (2) پیامبر صلی الله علیه و آله :

وَ مَن شَهِدَ شَهادَهَ حَقٍّ لِیُحیِیَ بِها حَقَّ امرِی ءٍ مُسلِمٍ اَتی یَومَ القیامَهِ وَ لِوَجهِهِ نورٌ مَدَّ البَصَرِ تَعرِفُهُ الخَلایِقُ بِاسمِهِ وَ نَسَبِهِ ؛

کسی که برای زنده کردن حق یک مسلمان، شهادت حقّ بدهد، روز قیامت در حالی آورده می شود که پرتو نور چهره اش، تا چشم کار می کند دیده می شود و خلایق او را به نام و نسب می شناسند.

کافی(ط-الاسلامیه) ج 7، ص 381

حدیث (3) امام باقر علیه السلام:

إِنَّمَا یُدَاقُّ اللَّهُ الْعِبَادَ فِی الْحِسَابِ یَوْمَ الْقِیَامَهِ عَلَی قَدْرِ مَا آتَاهُمْ مِنَ الْعُقُولِ فِی الدُّنْیَا

خدا در روز قیامت نسبت به حساب بندگانش به اندازه عقلی که در دنیا به آنها داده است باریک بینی می کند.

محاسن ج1 ، ص195 - کافی(ط-الاسلامیه) ج1 ، ص195

حديث (4) امام رضا علیه السلام:

مَ-ن ف-رّج

ص: 147

عن م-وم-ن ف-رّج الله عَن قَلبه ی-َوم القیامه؛

هر کس اندوه و مشکلی را از مومنی بر طرف نماید خداوند در روز قیامت ان-دوه را از قلبش بر طرف سازد.

کافی(ط-الاسلامیه) ج2 ، ص200

حديث (5) امام حسين عليه السلام:

لا یأمَن یومَ القیامَهِ إلاّ مَن خافَ الله فِی الدُّنیا؛ کسی در قیامت در امان نیست مگر کسی که در دنیا ترس از خدا در دل داشت. مناقب آل أبی طالب علیهم السلام(ابن شهرآشوب) ج 4، ص 69

حديث (6) پيامبر صلى الله عليه و آله :

فانّ احدکم اذا مات فقد قامت قیامته یری ما له من خیر و شر

هرگاه یکی از شما بمیرد، قیامتش برپا می شود و خوبی ها و بدی های خود را می بیند.

ارشادالقلوب(ترجمه ی سلگی) ج1 ، ص64

حديث (7) پيامبر صلى الله عليه و آله :

اَوَّلُ ما یوضَعُ فی میزانِ العَبدِ یَومَ القیامَهِ حُسنُ خُلقِهِ؛

نخستین چیزی که روز قیامت در ترازوی اعمال بنده گذاشته می شود، اخلاق خوب اوست.

قرب الإسناد(ط-الحدیثه) ص 46، ح 149

حديث (8) امام صادق عليه السلام:

اِنَّ مِن اَعظَمِ النّاسِ حَسرَهً یَومَ القِیامَهِ، مَن وَصفَ عَدلاً ثُمَّ خالَفَهُ اِلَی غَیرِه؛ پشیمان ترین شخص در روز قیامت، کسی است که برای مردم از عدالت

سخن بگوید، اما خودش به دیگران عدالت روا ندارد. وسائل الشیعه، ج15، ص 295 - کافی(ط-الاسلامیه) ج 2 ،ص300

حدیث (9) امام محمد باقر علیه السلام:

الجَبّارونَ اَبعَدُ النّاس منَ اللهِ عزٌّ و جلَّ یومَ القیامَهِ؛

دورترین مردم ار خداوند عزّو جل در روز قیامت سرکشانِ متکبّر هستند.

وسایل الشعیه ج15 ، ص381 - ثواب الاعمال(ترجمه ی حسن زاده) ص688

حدیث (10) امام رضا علیه السلام فرمود:

انما امروا بالصوم لکی یعرفوا الم الجوع و العطش فیستدلوا علی فقر الاخره؛

مردم به انجام روزه امر شده اند تا درد گرسنگی و تشنگی را

ص: 148

بفهمند و به واسطه آن فقر و بیچارگی آخرت را بیابند.

وسایل الشیعه ج10 ، ص9 - هدایه الائمه علیهم السلام ج4 ، ص169

حدیث (11) امام علی علیه السلام فرمود:

إنَّ اعظَمَ الحَسَرَاتِ یَومَ القیامَهِ حَسرَهُ رَجُل کَسَبَ مالاً فی غَیرِ طاعَهِ اللهِ فوَرِثَهُ رَجُلٌ فانفَقَهُ فی طاعَهِ اللهِ سُبحانَهُ فَدَخَلَ بِهِ الجَنّه وَ دَخَلَ الاوَّلُ بِهِ النّارَ.

روز قیامت بزرگترین افسوس،ُ افسوس مردی است که مالی را به ناروا گرد آورده به دوزخ رود و آن مال را برای کسی به ارث گذارد که در طاعت خداوند سبحان خرجش نموده به بهشت رود.

نهج البلاغه(صبحی صالح) ص552 ، حکمت 429

عبادی

واجبات

نماز

حدیث (1) رسول اکرم صلی الله علیه و آله :

لا تَزالُ اُمَّتی بِخَیرٍ ما تَحابّوا وَ اَقامُوا الصَّلاةَ وَ آتَوُا الزَکاةَ وَ قَروا الضَّیفَ... ؛

امّتم همواره در خیر و خوبی اند تا وقتی که یکدیگر را دوست بدارند، نماز را برپا دارند، زکات بدهند و میهمان را گرامی بدارند...

امالی (طوسی) ص 647، ح 1340

حدیث (2) رسول اکرم صلی الله علیه و آله :

الدّعاء مفتاح الرّحمه و الوضوء مفتاح الصّلاه و الصّلاه مفتاح الجنّه

دعا کلید رحمت و وضو کلید نماز و نماز کلید بهشت است.

نهج الفصاحه ص 485 ، ح1588

حدیث (3) رسول اکرم صلی الله علیه و آله :

أَوَّلُ الْوَقْتِ رِضْوَانُ اللَّهِ وَ آخِرُهُ عَفْوُ اللَّه

نماز در اول وقت خشنودی خداوند و پایان وقت عفو خداوند است.

من لا یحضره الفقیه ج1 ، ص 217 ،ح 651

حدیث (4) امام علی علیه السلام :

لَو یَعلَمُ المُصَلّی ما یَغشاهُ مِنَ الرَّحمَهِ لَما رَفَعَ رَأسَهُ مِنَ السُّجودِ؛

اگر نمازگزار بداند تا چه حد مشمول رحمت الهی است هرگز سر خود را از سجده بر نخواهد داشت.

تصنيف غررالحكم و دررالكلم ص 175 ، ح 3347

حديث (5) امام على عليه السلام :

أُنظُر فيما تُصَلّى وَ عَلى ما

تُصَلّی اِن لَم یَکُن مِن وَجهِهِ وَ حِلِّهِ فَلا قَبولَ؛

بنگر در چه (لباسی) و بر چه (چیزی) نماز می گزاری، اگر از راه صحیح و حلالش نباشد، قبول نخواهد بود.

تحف العقول ص 174

حدیث (6) امام صادق علیه السلام :

مَن قَبِلَ اللّه مِنهُ صَلاةً واحِدَةً لَم یُعَذِّبهُ وَ مَن قَبِلَ مِنهُ حَسَنَةً لَم یُعَذِّبهُ؛

خداوند از هر کس یک نماز و یا یک کار نیک را قبول کند، عذابش نمی نماید.

کافی(ط-الاسلامیه) ج 3، ص 266، ح 11

حدیث (7) امام صادق علیه السلام :

تَسبیحُ فاطِمَةَ علیهاالسلام فی کُلِّ یَومٍ فی دُبُرِ کُلِّ صَلاهٍ اَحَبُّ اِلَیَّ مِن صَلاهِ اَلفِ رَکعَهٍ فی کُلِّ یَومٍ؛

تسبیحات فاطمه زهرا علیهاالسلام در هر روز پس از هر نماز نزد من محبوب تر از هزار رکعت نماز در هر روز است.

کافی(ط-الاسلامیه) ج 3، ص 343، ح 15

حدیث (8) امام صادق علیه السلام :

سَجدهُ الشُکرِ واجِبَهٌ عَلی کُلِّ مُسلِمٍ تُتِمُّ بِها صَلاتَکَ وَ تُرضی بِها رَبَّکَ وَ تُعجِبُ المَلائِکَةَ مِنکَ... ؛

سجده شکر بر هر مسلمانی واجب است،با آن نمازت را کامل و پروردگارت را خشنود می سازی و فرشتگان را به شگفتی می آوری.

من لا یحضره الفقیه ج1 ، ص 333 ، ح 979 - تهذیب الاحکام(تحقیق خرسان) ج 2، ص 110، ح 183

حديث (9) امام صادق عليه السلام :

يُعرَفُ مَن يَصِفُ الحَقَّ بِثَلاثِ خِصالٍ: يُنظَرُ اِلى اَصحابِهِ مَن هُم؟ و َاِلى صَلاتِهِ كَيفَ هِىَ؟ و َفى اَىِّ وَقتٍ يُصَلّيها؟؛

كسى كه از حق دَم مى زند با سه ويژگى شناخته مى شود: ببينيد دوستانش چه كسانى هستند؟ نمازش چگونه است؟ و در چه وقت آن را مى خواند؟

محاسن ص 254، ح 281

حديث (10) رسول اكرم صلى الله عليه و آله :

اَلصَّلاةُ مِن شَرائِعِ الدّينِ وَ

فیها مَرضاهُ الرَّبِّ عَزَّ وَ جَلَّ وَ هِیَ مِنهاجُ النبیاءِ وَ لِلمُصَلّی حُبُّ المَلائِکَهِ وَ هُدیً و ایمانٌ وَ نورُ المَعرفَهِ وَ بَرَکَهٌ فِی الرِّزقِ؛

نماز، از آیین های دین است و رضای پروردگار، در آن است. و آن راه پیامبران است. برای نمازگزار، محبت فرشتگان، هدایت، ایمان، نور معرفت و برکت در روزی است.

خصال ص 522، ح 11

حدیث (11) رسول اکرم صلی الله علیه و آله :

اِعلَموا اَنَّ اللّه تعالی قَد فَرَضَ عَلَیکُم الجُمُعَهَ فَمَن تَرَکَها فی حَیاتی وَ بَعدَ مَماتی وَ لَهُم اِمامٌ عادِلٌ اِستِخفافا بِها وَ جُحودا لَها فَلا جَمَعَ اللّه شَملَهُ وَ لا بارَکَ لَهُ فی اَمرِهِ اَلا وَ لا صَلاهَ لَهُ اَلا وَ لا زَکاهَ لَهُ اَلا وَ لا حَجَّ لَهُ اَلا وَ لا صَومَ لَهُ اَلا وَ لا بَرَکَهَ لَهُ حَتّی یَتوبَ؛

بدانید که خداوند متعال نماز جمعه را بر شما واجب ساخته است پس آنان که در زندگی و پس از مرگ من، از روی سبک شمردن و یا انکار، آن را ترک کنند، با وجود این که پیشوای عادلی دارند، خداوند وحدتشان نبخشد و در کارشان برکت ندهد، آگاه باشید نه زکات، نه نماز، نه حج و نه روزه آنان پذیرفته است. بدانید که زندگی آنان برکتی نخواهد داشت، مگر توبه کنند.

عوالی اللالی ج 2، ص 54، ح 146

حدیث (12) امام علی علیه السلام :

اَلنَّظیفُ مِنَ الثِّیابِ یُذهِبُ الهَمَّ وَ الحُزنَ وَ هُوَ طَهورٌ لِلصَّلاهِ؛

لباس پاکیزه غم و اندوه را برطرف می کند و باعث پاکیزگی نماز است.

کافی(ط-الاسلامیه) ج 6، ص 444، ح 14

حدیث (13) رسول اکرم صلی الله علیه و آله :

اَلا اُخبِرُکُم بِاَفضَلَ مِن دَرَجَهِ الصّیامِ وَ الصّلوهِ وَ الصَّدَقَهِ؟ صَلاحُ ذاتِ البَینِ، فَاِنَّ فَسادَ ذاتِ

ص: 151

البَینِ هِیَ الحالِقَهُ؛

آیا به چیزی با فضیلت تر از نماز و روزه و صدقه (زکات) آگاهتان نکنم؟ و آن اصلاح میان مردم است، زیرا تیره شدن رابطه بین مردم ریشه کن کننده دین است.

نهج الفصاحه ص 240 ، ح 458

حدیث (14) امام صادق علیه السلام :

کُونُوا دُعَاهً لِلنَّاسِ بِغَیْرِ أَلْسِنَتِکُمْ لِیَرَوْا مِنْکُمُ الْوَرَعَ وَ الِاجْتِهَادَ وَ الصَّلَاهَ وَ الْخَیْرَ فَإِنَّ ذَلِکَ دَاعِیَهٌ.

مردم را به غیر از زبان خود، دعوت کنید، تا پرهیزکاری و کوشش در عبادت و نماز و خوبی را از شما ببینند، زیرا اینها خود دعوت کننده است.

کافی(ط-الاسلامیه) ج 2، ص 78، ح 14

حدیث (15) رسول اکرم صلی الله علیه و آله :

لا تَنظُروا إلی کَثرَهِ صَلاتِهِم و َصَومِهِم وَ کَثرَهِ الحَجِّ و َالمَعروفِ و َطَنطَنَتِهِم بِاللَّیلِ، و َلکِنِ انظُروا إلی صِدقِ الحَدیثِ و َأداءِ الامانَهِ؛

به زیادی نماز و روزه و حج و احسان و مناجات شبانه مردم نگاه نکنید، بلکه به راستگویی و امانتداری آنها توجه کنید.

عیون اخبار الرضا ج 2 ، ص 51 ، ح 197 - بحارالأنوار(ط-بیروت) ج 72، ص 114، ح 5

حدیث (16) رسول اکرم صلی الله علیه و آله :

مَن اغتابَ مُسلِما أَو مُسلِمَهً لَم یَقبَلِ اللّه صَلاتَهُ وَ لا صیامَهُ أَربَعینَ یَوما و َلَیلَهً إِلاّ أن یَغفِرَ لَهُ صاحِبُهُ؛

هر کس از مرد یا زن مسلمانی غیبت کند، خداوند تا چهل شبانه روز نماز و روزه او را نپذیرد مگر این که غیبت شونده او را ببخشد.

بحارالأنوار(ط-بيروت) ج 72، ص 258، ح 53

حديث (17) امام باقر عليه السلام :

قَالَ لَهُ رَجُلٌ إِنِّی ضَعِيفُ الْعَمَلِ قَلِيلُ الصَّلَاهِ قَلِيلُ الصَّوْمِ وَ لَكِنْ أَرْجُو أَنْ لَا آكُلَ إِلَّا حَلَالاً وَ لَا أَنْكَحَ إِلَّا حَلَالاً فَقَالَ وَ أَیُّ جِهَادٍ أَفْضَلُ مِنْ عِفَّهِ بَطْنٍ وَ فَرْجٍ

ص: 152

در پاسخ به کسی که عرض کرد: من در عمل ناتوانم و نماز و روزه کم به جا می آورم اما سعی می کنم جز حلال نخورم و جز با حلال نزدیکی نکنم فرمودند: چه جهادی برتر از پاک نگهداشتن شکم و شرمگاه؟ !

محاسن ص 292، ح 448

حدیث (18) امام صادق علیه السلام :

لا تَغتَرّوا بِصَلاتِهِم وَ لا بِصیامِهِم، فَإِنَّ الرَّجُلَ رُبَما لَهِجَ بِالصَّلاهِ وَ الصَّومِ حَتّی لَو تَرَکَهُ استَوحَشَ، وَ لکِنِ اختَبِروهُم عِندَ صِدقِ الحَدیثِ و أداءُ الأمانَهِ؛

فریب نماز و روزه مردم را نخورید، زیرا آدمی گاه چنان به نماز و روزه خو می کند که اگر آنها را ترک گوید، احساس ترس می کند، بلکه آنها را به راستگویی و امانتداری بیازمایید.

کافی(ط-الاسلامیه) ج 2، ص 104، ح 2

حدیث (19) امام حسن عسکری علیه السلام:

لَیسَتِ العِبادَهُ کَثرَهَ الصیّامِ وَ الصَّلاهِ وَ انَّما العِبادَهُ کَثرَهُ التَّفَکُّرِ فی أمر اللهِ؛

عبادت کردن به زیادی روزه و نماز نیست، بلکه (حقیقت) عبادت، زیاد در کار خدا اندیشیدن است.

تحف العقول ص 442

حدیث (20) امام صادق علیه السلام:

أَقرَبُ ما یَکُونُ العَبدُ إلَی اللهِ وَ هُوَ ساجِدٌ؛

نزدیکترین حالات بنده به پروردگارت حالت سجده است.

کافی(ط-الاسلامیه) ج 3 ، ص 324 ، ح 11

حدیث (21) امام صادق علیه السلام:

أَثَافِيُّ الْإِسْلَامِ ثَلَاثَهٌ الصَّلَاهُ وَ الزَّكَاهُ وَ الْوَلَایَهُ لَا تَصِحُّ وَاحِدَهٌ مِنْهُنَّ إِلَّا بِصَاحِبَتَیْهَا.

سنگهای زیربنای اسلام سه چیز است: نماز، زکات و ولایت که هیچ یک از آنها بدون دیگری درست نمی شود.

کافی(ط-الاسلامیه) ج 2 ، ص 18 ، ح 4

حدیث (22) امام صادق علیه السلام:

اِنَّ مِن تَمامِ الصَّومِ اِعطاءُ الزَّکاهِ یَعنی الفِطرَه کَما اَنَّ الصَّلَاهَ عَلَی النَّبِی (صلی الله علیه و آله و سلم) مِن تَمامِ الصَّلَاهِ؛

تکمیل روزه به پرداخت

ص: 153

زکاه یعنی فطره است، همچنان که صلوات بر پیامبر (صلی الله علیه و آله و سلم) کمال نماز است.

من لا یحضره الفقیه ج 2 ، ص 183 ، ح 2085

حدیث (23) امام کاظم علیه السلام:

اَفضَلُ ما یَتَقَرَّبُ به العَبدُ اِلی اللهِ بَعدِ المَعرِفَهِ به، الصَلاهُ؛

بهترین چیزی که بنده بعد از شناخت خدا به وسیله آن به درگاه الهی تقرب پیدا می کند، نماز است.

تحف العقول ص 391

حدیث (24) امام علی علیه السلام:

لِکُلِّ شَیءٍ وَجهٌ وَ وَجهُ دینِکم الصَّلاهُ؛

هر چیز دارای سیماست، سیمای دین شما نماز است.

کافی(ط-الاسلامیه) ج 3 ، ص 270 ، ح 16

حدیث (25) رسول اکرم صلی الله علیه و آله :

لا یَنالُ شَفاعَتی مَن اَخَّرَ الصَّلاهَ بَعدَ وَقتِها؛

کسی که نماز را از وقتش تأخیر بیندازد، (فردای قیامت) به شفاعت من نخواهد رسید.

محاسن ص 80 ، ح 5 - بحارالانوار(ط-بیروت) ج80، ص20 ، ح 35

حدیث (26) امام محمدباقر علیه السلام:

مَن تَرَکَ الجَماعَهَ رَغبَهً عَنها وَ عَن جَماعَهِ المُسلِمینَ مِن غَیرِ عِلَّهِ فَلا صَلاهَ لَه ؛

کسی که از روی بی میلی،بدون عذر و علت نماز جماعت را که اجتماع مسلمانان است ترک کند، نمازی برای او نیست.

امالی(صدوق) ص 485 ، ح 13

حدیث (27) امام علی علیه السلام:

مَن صَلّی رَکعَتَینِ یَعلَمُ مایَقولُ فِیهما اِنصَرَفَ وَ لَیسَ بَینَه وَ بَینَ اللهِ - عَزَّ وَ جَلَّ - ذَنبٌ؛

هر کس دو رکعت نماز بخواند و بداند چه می گوید، از نماز فارغ می شود، درحالی که میان او و میان خدای عز و جل گناهی نیست.

مکارم الاخلاق ص 300

حدیث (28) پیامبر صلی الله علیه و آله :

إِنَّ المُؤمِنَ هِمَّتُهُ فِی الصَّلاهِ وَ الصِّیامِ وَ العِبادَهِ وَ المُنافِقُ هِمَّتُهُ فِی الطَّعامِ وَ الشَّرابِ کَالبَهیمَهِ؛

همّت مؤمن در نماز و روزه و عبادت است و

ص: 154

همّت منافق در خوردن و نوشیدن؛ مانند حیوانات.

تنبیه الخواطر یا مجموعه ورام ج1، ص 99

حدیث (29) امام صادق علیه السلام :

لا تَغتَرّوا بِصَلاتِهِم وَ لا بِصیامِهِم، فَإِنَّ الرَّجُلَ رُبَما لَهِجَ بِالصَّلاهِ وَ الصَّومِ حَتّی لَو تَرَکَهُ استَوحَشَ ، وَ لکِنِ اختَبِروهُم عِندَ صِدقِ الحَدیثِ وَ أداءُ الأمانَهِ؛

فریب نماز و روزه مردم را نخورید، زیرا آدمی گاه چنان به نماز و روزه خو می کند که اگر آنها را ترک گوید، احساس ترس می کند، بلکه آنها را به راستگویی و امانتداری بیازمایید.

کافی(ط-الاسلامیه) ج2، ص 104، ح2

حدیث (30) امام علی علیه السلام :

اَلنَّظیفُ مِنَ الثِّیابِ یُذهِبُ الهَمَّ وَ الحُزنَ وَ هُوَ طَهورٌ لِلصَّلاهِ؛

لباس پاکیزه غم و اندوه را می برد و موجب پاکیزگی نماز است.

کافی(ط-الاسلامیه) ج6 ، ص 444، ح 14

حدیث (31) امام صادق علیه السلام :

ما یَمنَعُ اَحَدَکُم اِذا دَخَل عَلَیهِ غَمٌّ مِن غُمُومِ الدُّنیا اَن یَتَوَضَّاَ ثُمَّ یَدخُلَ مَسجِدَهُ وَ یَرکَعَ رَکعَتَینِ فَیَدعُوَ اللّه فیهِما؟ اَما سَمِعتَ اللّه یَقُولُ: «وَ استَعینوا بِالصَّبرِ وَ الصَّلاهِ»؟

چه چیز مانع می شود که هر گاه بر یکی از شما غم و اندوه دنیایی رسید، وضو بگیرد و به سجده گاه خود رود و دو رکعت نماز گزارد و در آن دعا کند؟ مگر نشنیده ای که خداوند می فرماید: «از صبر و نماز مدد بگیرید»؟

تفسیر عیاشی ج 1، ص 43، ح 39

حدیث (32) امام صادق علیه السلام :

مَا خَسِرَ وَ اللّهِ مَنْ أتَی بِحَقِیقَهِ السُّجُودِ ...ِ وَ لَا بَعُدَ أبَداً عَنِ اللّهِ مَنْ أحْسَنَ تَقَرُّبَهُ فِی السُّجُودِ وَ لَا قَرُبَ إِلَیْهِ أبَداً مَنْ أَسَاءَ أَدَبَهُ وَ ضَیَّعَ حُرْمَتَهُ بِتَعْلِیقِ قَلْبِهِ بِسِوَاه

سوگند به خدا ، هر کس که حقیقت سجده را به جای آورد ، زیان

ص: 155

نکرد و کسی که در سجده، به خوبی به خداوند نزدیک شد، هرگز از خداوند دور نیست. و آن که به {ساحت مقدس} او بی ادبی کرد و حرمتش را زیر پا گذاشت ، و به غیر او دل بست، هرگز به او نزدیک نشد.

بحار الأنوار(ط-بیروت) ج 82، ص 136، ح 16

حدیث (33) امام علی علیه السلام :

کانَ رَسولُ اللّه (صلی الله علیه و آله) لا یُؤثِرُ عَلَی الصَّلاهِ عَشاءً وَ لا غَیرَهُ وَ کانَ اِذا دَخَلَ وَقتُها کَاَن-َّهُ لا یَعرِفُ اَهلاً وَ لا حَمیما؛

رسول اکرم صلی الله علیه و آله چیزی مثل شام و غیر آن را بر نماز مقدم نمی داشتند و هنگامی که وقت نماز می رسید، گویی که هیچ یک از اهل خانه و دوستان را نمی شناختند.

مجموعه ورام ج 2، ص 78

حدیث (34) الغزالی فی احیاء العلوم :

کانَ (صلی الله علیه و آله) لا یَجلِسُ اِلَیهِ اَحَدٌ و هُوَ یُصَلّی اِلاّ خَفَّفَ صَلاتَهُ و اَقبَلَ عَلَیهِ فَقالَ: اَ لَکَ حاجَهٌ؟

هرگاه رسول اکرم صلی الله علیه و آله نماز می خواندند و کسی نزد ایشان می نشست، ایشان نماز خود را کوتاه می کردند و به او رو می نمودند و می فرمودند: آیا خواسته ای داری؟

مناقب آل ابی طالب(ابن شهر آشوب) ج 1 ، ص 147

حدیث (35) امام صادق علیه السلام :

فَضْلُ الْوَقْتِ الْأَوَّلِ عَلَی الْأَخِیرِ کَفَضْلِ الْآخِرَهِ عَلَی الدُّنْیَا

فضیلت خواندن نماز در اول وقت نسبت به تأ خیر انداختن آن، مثل فضیلت آخرت بر دنیاست.

ثواب الاعمال ص 36 - بحارالأنوار(ط-بیروت) ج 79 ، ص 359 ، ح 43

حدیث (36) امام صادق علیه السلام:

لا یَنالُ شَفاعَتَنا مَن استَخَفَّ بِالصَّلاهِ؛

هرکس نماز را سبک بشمارد ، بشفاعت ما

ص: 156

دست نخواهد یافت.

کافی(ط-الاسلامیه) ج 3 ، ص 270 ، ح 15

حدیث (37) امام علی علیه السلام :

الصَّلاهُ حِصنٌ مِن سَطَواتِ الشَّیطانِ؛

نماز قلعه و دژ محکمی است که نمازگزار را از حملات شیطان نگاه می دارد.

تصنیف غررالحکم و دررالکلم ص 175 ، ح 3343

حدیث(38) حضرت زهرا سلام الله علیها :

فَجَعلَ اللهُ الایمانَ تَطهیراً لَکم مِنَ الشِّرکِ ، وَ الصَّلاهَ تَنزیهاً لَکم عَن الکِبرِ؛

خدای تعالی ایمان را برای پاکیزگی از شرک قرار داد ، و نماز را برای دوری از تکبر و خودخواهی. احتجاج(طبرسی) ج1، ص 99

حدیث (39) پیامبراکرم صلی الله علیه و آله:

اَحَبُّ الاعمالِ اِلَی اللهِ الصَّلاهُ لِوَقتِها ثُمَّ بِرُّ الوالِدَین ثُمَّ الجِهادُ فی سَبیلِ اللهِ؛

بهترین کارها در نزد خدا نماز به وقت است ، آنگاه نیکی به پدر و مادر ، آنگاه جنگ در راه خدا.

نهج الفصاحه ص 167 ، ح 70

حدیث (40) پیامبراکرم صلی الله علیه و آله:

إذا قُمتَ فی صَلاتِکَ فَأَقبِل عَلَی اللَّهِ بِوَجهِکَ یُقبِل عَلَیکَ.

هرگاه به نماز ایستادی، با دل به خدا رو کن تا او نیز به تو رو کند. بحارالأنوار(ط-بیروت) ج 81 ، ص 221

حدیث (41) پیامبراکرم صلی الله علیه و آله:

لا یَقبَلُ اللَّهُ صَلاةَ عَبدٍ لا یَحضُرُ قَلبُهُ مَعَ بَدَنِهِ.

خداوند نماز بنده ای را که دلش همراه بدنش نیست نمی پذیرد. محاسن ص 261 ، ح 317

حدیث (42) امام باقر علیه السلام: مَن اَتَمَّ رُکوعَهُ لَم تَدخُلهُ وَحشَةٌ فی القَبر.

هر که رکوع نمازش را کامل انجام دهد هیچ ترس و وحشتی در قبر با سراغش نمی آید.کافی(ط-الاسلامیه) ج 3 ، ص 321 ، ح 7

روزه

1- امام محمد باقر علیه السلام :

بُنِیَ الْإِسْلَامُ عَلَی خَمْسَهِ أَشْیَاءَ عَلَی الصَّلَاهِ وَ الزَّکَاهِ وَ الْحَجِّ وَ الصَّوْمِ وَ الْوَلَایَه

اسلام بر پنج چیز استوار است، بر نماز و زکات حج و روزه و ولایت (رهبری اسلامی).

کافی(ط-الاسلامیه)ج 4 ،

ص: 157

ص 62، ح 1 {شبیه این حدیث در تفسیر نور الثقلین ج 1 ، ص 372 ، ح 279 }

-2 امام صادق علیه السلام :

إِنَّمَا فَرَضَ اللَّهُ (عَزَّ وَ جَلَّ) الصِّيَامَ لِيَسْتَوِیَ بِهِ الْغَنِیُّ وَ الْفَقِير

خداوند روزه را واجب کرده تا بدین وسیله دارا و ندار (غنی و فقیر) مساوی گردند.

من لا یحضره الفقیه ج 2 ص 73، ح 1766

-3 امام علی علیه السلام :

فرض الله ...َ الصِّيَامُ ابْتِلَاءً لِإِخْلَاصِ الْخَلْق

خداوند روزه را واجب کرد تا به وسیله آن اخلاص خلق را بیازماید.

نهج البلاغه(صبحی صالح) ص 512 ، ح 252 - تصنیف غررالحکم و دررالکلم ص 176 ، ح 3376

-4 امام رضا علیه السلام :

إِنَّمَا أُمِرُوا بِالصَّوْمِ لِکَیْ يَعْرِفُوا أَلَمَ الْجُوعِ وَ الْعَطَشِ فَيَسْتَدِلُّوا عَلَی فَقْرِ الْآخِرَه

مردم به انجام روزه امر شده اند تا درد گرسنگی و تشنگی را بفهمند و به واسطه آن فقر و بیچارگی آخرت را بیابند.

وسایل الشیعه ج 10 ، ص 9 ، ح 12701

-5 حضرت محمد صلی الله علیه و آله و سلم :

لِکُلِّ شَیْ ءٍ زَکَاهٌ وَ زَکَاهُ الْأَبْدَانِ الصِّيَام

برای هر چیزی زکاتی است و زکات بدنها روزه است.

من لا يحضره الفقيه ج 2 ، ص 75 ، ح 1774 - كافى(ط-الاسلاميه) ج 4، ص 62، ح 2

6- حضرت محمد صلى الله عليه و آله و سلم :

الصَّوْمُ جُنَّةٌ مِنَ النَّار

روزه سپر آتش (جهنم) است. «يعنى بواسطه روزه گرفتن انسان از آتش جهنم در امان خواهد بود.»

كافى(ط-الاسلاميه) ج 4، ص 62 ، ح 1 - تحف العقول ص 258

7- حضرت محمد صلى الله عليه و آله و سلم :

الصَّوْمُ فِى الْحَرِّ جِهَاد

روزه گرفتن در گرما، جهاد است.

بحار الانوار(ط-بيروت) ج 93، ص 257 ، ح 14

8- حضرت على عليه السلام :

صَوْمُ النَّفْسِ عَنْ لَذَّاتِ الدُّنْيَا أَنْفَعُ الصِّيَام

روزه نفس از لذتهاى دنيوى سودمندترين روزه هاست.

تصنيف

ص: 158

غررالحکم و دررالکلم ص 176 ، ح 3364

9- حضرت علی علیه السلام :

الصِّیَامُ اجْتِنَابُ الْمَحَارِمِ کَمَا یَمْتَنِعُ الرَّجُلُ مِنَ الطَّعَامِ وَ الشَّرَابِ.

روزه پرهیز از حرامها است همچنانکه شخص از خوردنی و نوشیدنی پرهیز می کند.

بحار الانوار(ط-بیروت) ج 93، ص 294 ، ح 21

10- حضرت علی علیه السلام :

صَوْمُ الْقَلْبِ خَیْرٌ مِنْ صِیَامِ اللِّسَانِ وَ صِیَامُ اللِّسَانِ خَیْرٌ مِنْ صِیَامِ الْبَطْن

روزه قلب بهتر از روزه زبان است و روزه زبان بهتر از روزه شکم است.

تصنیف غررالحکم و دررالکلم ص 176 ، ح 3363

11- امام صادق علیه السلام :

إِذَا صُمْتَ فَلْیَصُمْ سَمْعُکَ وَ بَصَرُکَ وَ شَعْرُکَ وَ جِلْدُک

آنگاه که روزه می گیری باید چشم و گوش و مو و پوست تو هم روزه دار باشند.«یعنی از گناهان پرهیز کند.»

کافی(ط-الاسلامیه) ج 4 ، ص 87 ، ح 1

12- حضرت فاطمه زهرا سلام الله علیها :

مَا یَصْنَعُ الصَّائِمُ بِصِیَامِهِ إِذَا لَمْ یَصُنْ لِسَانَهُ وَ سَمْعَهُ وَ بَصَرَهُ وَ جَوَارِحَه

روزه داری که زبان و گوش و چشم و جوارح خود را حفظ نکرده روزه اش به چه کارش خواهد آمد.

دعائم الاسلام ج 1 ، ص 268 - بحار الانوار(ط-بیروت) ج 93 ، ص 295 ، ح 15

13- امام محمد باقر علیه السلام :

لَا صِيَامَ لِمَنْ عَصَى الْإِمَامَ وَ لَا صِيَامَ لِعَبْدٍ آبِقٍ حَتَّى يَرْجِعَ وَ لَا صِيَامَ لِامْرَأَةٍ نَاشِزَةٍ حَتَّى تَتُوبَ وَ لَا صِيَامَ لِوَلَدٍ عَاقٍّ حَتَّى يَبَرَ

روزه این افراد کامل نیست:

1 - کسی که امام (رهبر) را نافرمانی کند.

2 - بنده فراری تا زمانی که برگردد.

3 - زنی که اطاعت شوهر نکرده تا اینکه توبه کند.

4 - فرزندی که نافرمان شده تا اینکه فرمانبردار شود.

دعائم الاسلام ج1 ، ص 268 - بحار

ص: 159

الانوار(ط-بیروت) ج 93، ص 295 ، ح 6

14- امام علی علیه السلام :

كَمْ مِنْ صَائِمٍ لَيْسَ لَهُ مِنْ صِيَامِهِ إِلَّا الْجُوعُ وَ الظَّمَأُ وَ كَمْ مِنْ قَائِمٍ لَيْسَ لَهُ مِنْ قِيَامِهِ إِلَّا السَّهَرُ وَ الْعَنَاء

چه بسا روزه داری که از روزه اش جز گرسنگی و تشنگی بهره ای ندارد و چه بسا شب زنده داری که از نمازش جز بیخوابی و سختی سودی نمی برد.

نهج البلاغه(صبحی صالح) ص 495 ، حکمت 145

15- امام صادق علیه السلام :

وَ اسْتَعِينُوا بِالصَّبْرِ وَ الصَّلاةِ قال الصبر الصوم

خداوند عزو جل که فرموده است: از صبر و نماز کمک بگیرید، صبر، روزه است.

تفسیر قمی ج 1 ، ص 46 - تفسیر عیاشی ج 1 ، ص 44 ، ح 41

16- امام صادق علیه السلام :

صَدَقَةُ دِرْهَمٍ أَفْضَلُ مِنْ صِيَامِ يَوْمٍ

یک درهم صدقه دادن از یک روز روزه مستحبی برتر و والاتر است.

من لا یحضره الفقیه ج 2 ، ص 84 ، ح 1794 - ثواب الاعمال و عقاب الاعمال ص 82

17- حضرت محمد صلی الله علیه و آله و سلم :

قَالَ اللَّهُ تَبَارَكَ وَ تَعَالَى الصَّوْمُ لِی وَ أَنَا أَجْزِی بِه

خداوند تبارک و تعالی می فرماید روزه برای من است و من پاداش آن را می دهم.

من لا یحضره الفقیه ج 2 ، ص 75 ، ح 1773 - {شبیه این حدیث در تهذیب الاحکام (تحقیق خرسان) ج 4 ، ص 152 ، ح 420 }

18- حضرت محمد صلی الله علیه و آله و سلم :

مَنْ مَنَعَهُ الصَّوْمُ مِنْ طَعَامٍ یَشْتَهِیهِ کَانَ حَقّاً عَلَی اللَّهِ أَنْ یُطْعِمَهُ مِنْ طَعَامِ الْجَنَّهِ وَ یَسْقِیَهُ مِنْ شَرَابِهَا

کسی که روزه او را از غذاهای مورد علاقه اش باز دارد برخداست که به او از غذاهای بهشتی بخورانند و از شرابهای بهشتی

به او بنوشاند.

بحار الانوار(ط-بيروت) ج 40 ، ص 331 ، ح 13

19- حضرت محمد صلى الله عليه و آله و سلم :

طُوبَى لِمَنْ ظَمَأَ، أَوْ جَاعَ لِلَّهِ، أُولَئِكَ الَّذِينَ يَشْبَعُونَ يَوْمَ الْقِيَامَه

خوشا بحال كسانى كه براى خدا گرسنه و تشنه شده اند اينان در روز قيامت سير مى شوند.

هدايه الامه الى احكام الائمه ج 4 ، ص 268 ، ح 9

20- امام صادق عليه السلام :

لِلصَّائِمِ فَرْحَتَانِ فَرْحَهٌ عِنْدَ إِفْطَارِهِ وَ فَرْحَهٌ عِنْدَ لِقَاءِ رَبِّهِ.

براى روزه دار دو سرور و خوشحالى است:

1 - هنگام افطار 2 - هنگام لقاء پروردگار (وقت مردن و در قيامت)

كافى(ط-الاسلاميه) ج 4 ، ص 65 ، ح 15 - من لا يحضره الفقيه ج 2 ، ص 76 ، ح 1760

21- حضرت محمد صلى الله عليه و آله و سلم :

ان للجنه بابا يدعى الريان لا يدخل منه الا الصائمون.

براى بهشت درى است بنام (ريان) كه از آن فقط روزه داران وارد مى شوند.

معانى الاخبار ص 409 ، ح 90

22- امام موسى كاظم عليه السلام :

دَعْوَهُ الصَّائِمِ تُسْتَجَابُ عِنْدَ إِفْطَارِه

دعای شخص روزه دار هنگام افطار مستجاب می شود.

مکارم الاخلاق ص 27 - دعوات(راوندی) ص 26 ، ح 43 - بحار الانوار(ط-بیروت) ج 93 ، ص 255 ، ح 33

23- حضرت محمد صلی الله علیه و آله و سلم :

الشِّتَاءُ رَبِيعُ الْمُؤْمِنِ يَطُولُ فِيهِ لَيْلُهُ فَيَسْتَعِينُ بِهِ عَلَى قِيَامِهِ وَ يَقْصُرُ فِيهِ نَهَارُهُ فَيَسْتَعِينُ بِهِ عَلَى صِيَامِه

زمستان بهار مومن است از شب های طولانی اش برای شب زنده داری و از روزهای کوتاهش برای روزه داری بهره می گیرد.

امالی(صدوق) ص 237 ، ح 2 - معانی الاخبار ص 228 ، ح 1

24- امام صادق علیه السلام :

مَنْ جاءَ بِالْحَسَنَهِ فَلَهُ عَشْرُ أَمْثالِها مِنْ ذَلِکَ صِيَامُ ثَلَاثَهِ أَيَّامٍ مِنْ كُلِّ شَهْر

هر کس

ص: 161

کار نیکی انجام دهد ده برابر آن پاداش دارد و از جمله آنها سه روز روزه در هر ماه است.

وسایل الشیعه ج 10 ، ص 428 ، ح 13767 - بحارالانوار(ط-بیروت) ج 94 ، ص 103 ، ح 37

25 - امام موسی کاظم علیه السلام:

فِطْرُکَ أَخَاکَ الصَّائِمَ أَفْضَلُ مِنْ صِیَامِک

افطاری دادن به برادر روزه دارت از گرفتن روزه بهتر است. محاسن ص 396 ، ح 66 - کافی(ط-الاسلامیه) ج4، ص68، ح 2

26 - امام سجاد علیه السلام :

وَ أَمَّا حَقُّ الصَّوْمِ فَأَنْ تَعْلَمَ أَنَّهُ حِجَابٌ ضَرَبَهُ اللَّهُ عَلَى لِسَانِکَ وَ سَمْعِکَ وَ بَصَرِکَ وَ فَرْجِکَ وَ بَطْنِکَ لِیَسْتُرَکَ بِهِ مِنَ النَّار.

حق روزه آن است که بدانی این پرده ای است که خداوند در برابر زبان، گوش، چشم، اندام و شکمت آویخته تا ترا از آتش بپوشاند.

تحف العقول ص 258

27-امام صادق علیه السلام :

مَنْ فَطَّرَ صَائِماً فَلَهُ مِثْلُ أَجْرِهِ.

هر کس روزه داری را افطار دهد، برای او هم مثل اجر روزه دار است.

تهذیب الاحکام(تحقیق خرسان) ج 4 ، ص 201 ، ح 579 - کافی(ط-الاسلامیه) ج 4 ، ص 68، ح 1

28- امام کاظم علیه السلام :

فِطْرُکَ أَخَاکَ الصَّائِمَ أَفْضَلُ مِنْ صِیَامِک

افطاری دادن به برادر روزه دارت از گرفتن روزه (مستحبی) بهتر است.

کافی(ط-الاسلامیه) ج 4 ، ص 68، ح 2 - محاسن ص 396 ، ح 66

29- امام صادق علیه السلام :

مَنْ أَفْطَرَ يَوْماً مِنْ شَهْرِ رَمَضَانَ خَرَجَ رُوحُ الْإِيمَانِ مِنْه

هر کس یک روز ماه رمضان را (بدون عذر)، بخورد - روح ایمان از او جدا می شود

ثواب الاعمال و عقاب الاعمال ص 236 - من لا یحضره الفقیه ج 2 ، ص 118 ، ح 1892

30- حضرت محمد صلی الله علیه و آله و سلم :

صوموا تَصِحّوا؛

روزه

ص: 162

بگیرید تا تندرست باشید.

نهج الفصاحه ص 547 ، ح 1854 - دعائم الاسلام ج 1 ، ص 342

31- حضرت محمد صلی الله علیه و آله و سلم :

مَن اَشبَعَ صائما سَقاهُ اللّه مِن حَوضی شَربَةً لایَظمَأُ بَعدَها؛

هر کس روزه داری را سیر نماید، خداوند از حوض (کوثر) من شربتی نصیب او خواهد کرد که پس از آن هرگز تشنه نشود.

بحار الانوار (ط-بیروت) ج 93 ، ص 342 ، ح 14 - دعائم الإسلام ج1، ص269

32- حضرت محمد صلی الله علیه و آله و سلم :

اللَّهُمَّ لَکَ صُمْنَا وَ عَلَى رِزْقِکَ أَفْطَرْنَا فَتَقَبَّلْهُ مِنَّا ذَهَبَ الظَّمَأُ وَ ابْتَلَّتِ الْعُرُوقُ وَ بَقِیَ الْأَجْرُ.

بار خدایا برای تو روزه گرفتیم و با روزی تو افطار می کنیم پس آن را از ما بپذیر، تشنگی رفت و رگها شاداب شد و پاداش ماند.

کافی(ط-الاسلامیه) ج4، ص95، ح 1 {شبیه این حدیث در بحارالانوار(ط-بیروت) ج 16 ، ص 242 }

33- امام علی علیه السلام :

لیس الصوم الإمساک عن المأکل و المشرب الصوم الإمساک عن کل ما یکرهه الله سبحانه

روزه امساک از خوردن و آشامیدن نیست بلکه روزه،خودداری ازتمامی چیزهایی است که خداوندسبحان آنها را بد می داند.

شرح نهج البلاغه(ابن ابی الحدید) ج 20 ، ص 299، ح 417

34- امام علی علیه السلام :

نَومُ الصائِم عِبادَهٌ وَ صَمتُهُ تَسبیحٌ و َدُعاؤُهُ مُستَجابٌ و َعَمَلَهُ مُضاعَفٌ.

اِنَّ للصائِمِ عِندَ اِفطارِهِ دَعوَهً لاتُرَدُّ؛

خواب روزه دار عبادت ، سکوت او تسبیح ، دعایش پذیرفته و عملش دو چندان است.

دعای روزه دار به هنگام افطار از درگاه خدا رد نمی شود.

دعوات(راوندی) ص 27 ، ح 45 و 46

35- امام صادق علیه السلام :

اَمّا العِلَّهُ فِی الصِّیامِ لِیَستَوِیَ بِهِ الغَنیُّ و َالفَقیرُ و ذلِکَ لأِنَّ الغَنیَّ لَم یَکُن

ص: 163

لِیَجِدَ مَسَّ الجُوعِ فَیَرحَمَ الفَقیرَ لاَنَّ الغَنیُّ کُلَّما اَرادَ شَیئا قَدَرَ عَلَیهِ... ؛

علت روزه گرفتن آن است که به سبب آن ثروتمند و فقیر برابر شوند زیرا ثروتمند گرسنگی را احساس نکرده تا به فقیر رحم کند چرا که ثروتمند هرگاه چیزی بخواهد می تواند فراهم کند...

بحارالأنوار(ط-بیروت) ج 93 ، ص371، ح53

36- امام صادق علیه السلام :

اَلصَّومُ جُنَّهٌ مِن آفاتِ الدُّنیا وَ حِجابٌ مِن عَذابِ الآخِرَهِ؛

روزه سپری است از آفت های دنیا و پرده ای است از عذاب آخرت.

مصباح الشریعه ص 135 - مستدرک الوسائل و مستنبط المسایل ج 7 ، ص369، ح8441

37- امام صادق علیه السلام :

اَلصَّومُ فَوهٌ لا یَتَکَلَّمُ اِلاّ بِالخَیرِ؛

روزه داری (در حکم) دهانی است که جز به خیر سخن نگوید.

تفسیر عیاشی ج 1 ، ص 81 ، ح 188 - بحارالأنوار(ط-بیروت) ج 93 ، ص 325، ح 15

38- حضرت محمد صلی الله علیه و آله و سلم :

اِعلَموا اَنَّ اللّه تعالی قَد فَرَضَ عَلَیکُم الجُمُعَهَ فَمَن تَرَکَها فی حَیاتی وَ بَعدَ مَماتی وَ لَهُم اِمامٌ عادِلٌ اِستِخفافا بِها وَ جُحودا لَها فَلا جَمَعَ اللّه شَملَهُ وَ لا بارَکَ لَهُ فی اَمرِهِ اَلا وَ لا صَلاهَ لَهُ اَلا وَ لا زَکاهَ لَهُ اَلا وَ لا حَجَّ لَهُ اَلا وَ لا صَومَ لَهُ اَلا وَ لا بَرَکَهَ لَهُ حَتّی یَتوبَ؛

بدانید که خداوند متعال نماز جمعه را بر شما واجب ساخته است پس آنان که در زندگی و پس از مرگ من، از روی سبک شمردن و یا انکار، آن را

ترک کنند، با وجود این که پیشوای عادلی دارند، خداوند وحدتشان نبخشد و در کارشان برکت ندهد، آگاه باشید نه زکات، نه نماز، نه حج و نه روزه

ص: 164

آنان پذیرفته است. بدانید که زندگی آنان برکتی نخواهد داشت، مگر توبه کنند.

عوالی اللالی ج 2، ص 54، ح 146

39- حضرت محمد صلی الله علیه و آله و سلم :

ألا أخبركم بأفضل من درجه الصّیام و الصّلوه و الصّدقه؟ صلاح ذات البین، فإنّ فساد ذات البین هی الحالقه.

آیا به چیزی با فضیلت تر از نماز و روزه و صدقه (زکات) آگاهتان نکنم؟ و آن اصلاح میان مردم است، زیرا تیره شدن رابطه بین مردم ریشه کن کننده دین است.

نهج الفصاحه ص 240 ، ح 458

40- امام علی علیه السلام :

رَوِّضوا أَنفُسَكُم عَلَی الاخلاقِ الحَسَنَهِ فَإِنَّ العَبدَ المُؤمِنَ یَبلُغُ بِحُسنِ خُلقِهِ دَرَجَهَ الصّائِمِ القائِمِ؛

خودتان را بر خوش اخلاقی تمرین و ریاضت دهید، زیرا که بنده مسلمان با خوش اخلاقی خود به درجه روزه گیر شب زنده دار می رسد.

تحف العقول ص 111

41- حضرت محمد صلی الله علیه و آله و سلم :

لَا تَنْظُرُوا إِلَی كَثْرَهِ صَلَاتِهِمْ وَ صَوْمِهِمْ وَ كَثْرَهِ الْحَجِّ وَ الْمَعْرُوفِ وَ طَنْطَنَتِهِمْ بِاللَّیْلِ، وَ لَكِنِ انْظُرُوا إِلَی صِدْقِ الْحَدِیثِ وَ أَدَاءِ الْأَمَانَه

به زیادی نماز و روزه و حج و احسان و مناجات شبانه مردم نگاه نکنید، بلکه به راستگویی و امانتداری آنها توجه کنید.

عیون اخبار الرضا ج 2 ، ص 51 ، ح 197 - بحارالأنوار(ط-بیروت) ج 72، ص 114، ح 5

42- حضرت محمد صلی الله علیه و آله و سلم :

مَن اغتابَ مُسلِما أَو مُسلِمَةً لَم يَقبَلِ اللّه صَلاتَهُ وَ لا صيامَهُ أَربَعينَ يَوما وَ لَيلَةً إِلاّ أَن يَغفِرَ لَهُ صاحِبُهُ؛

هر كس از مرد يا زن مسلمانى غيبت كند، خداوند تا چهل شبانه روز نماز و روزه او را نپذيرد مگر اين كه غيبت شونده او را ببخشد.

بحارالأنوار(ط-بيروت) ج 72، ص 258، ح 53

43- امام باقر علیه السلام:

قَالَ لَهُ رَجُلٌ

ص: 165

إِنِّي ضَعِيفُ الْعَمَلِ قَلِيلُ الصَّلَاةِ قَلِيلُ الصَّوْمِ وَ لَكِنْ أَرْجُو أَنْ لَا آكُلَ إِلَّا حَلَالاً وَ لَا أَنْكَحَ إِلَّا حَلَالاً فَقَالَ وَ أَيُّ جِهَادٍ أَفْضَلُ مِنْ عِفَّةِ بَطْنٍ وَ فَرْجٍ

در پاسخ به کسی که عرض کرد: من در عمل ناتوانم و نماز و روزه کم به جا می آورم اما سعی می کنم جز حلال نخورم و جز با حلال نزدیکی نکنم فرمودند: چه جهادی برتر از پاک نگهداشتن شکم و شرمگاه؟ !

محاسن ص 292، ح 448

44- امام صادق علیه السلام :

لا تَغتَرّوا بِصَلاتِهِم و َلا بِصيامِهِم، فَإِنَّ الرَّجُلَ رُبَما لَهِجَ بِالصَّلاةِ وَ الصَّومِ حَتّى لَو تَرَكَهُ استَوحَشَ ، و َلكِنِ اختَبِروهُم عِندَ صِدقِ الحَديثِ و أداءُ الأمانَهِ؛

فریب نماز و روزه مردم را نخورید، زیرا آدمی گاه چنان به نماز و روزه خو می کند که اگر آنها را ترک گوید، احساس ترس می کند، بلکه آنها را به راستگویی و امانتداری بیازمایید.

کافی(ط-الاسلامیه) ج 2، ص 104، ح 2

45- امام حسن عسکری علیه السلام:

لَيسَتِ العِبادَةُ كَثرَةَ الصيّامِ وَ الصَّلاهِ وَ انَّما العِبادَةُ كَثرَةُ التَّفَكُّرِ فى أمر اللهِ؛

عبادت کردن به زیادی روزه و نماز نیست، بلکه (حقیقت) عبادت، زیاد در کار خدا اندیشیدن است.

تحف العقول ص 442

46- امام صادق علیه السلام :

اِذا صُمتَ فَليَصُم سَمعَک وَ بَصرَک وَ شَعرَک وَ جِلدَک؛

آنگاه که روزه می گیری باید چشم و گوش و مو و پوست تو هم روزه دار باشند.(یعنی از گناهان پرهیز کند.)

كافى(ط-الاسلاميه) ج 4 ، ص 87 ، ح 1 - من لا يحضره الفقيه ج 2 ، ص 108 ، ح 1855

47- امام صادق عليه السلام :

إِنَّ مِنْ تَمَامِ الصَّوْمِ إِعْطَاءُ الزَّكَاهِ يَعْنِى الْفِطْرَهَ كَمَا أَنَّ الصَّلَاهَ عَلَى

ص: 166

النَّبِیِّ (صلی الله علیه و آله) مِنْ تَمَامِ الصَّلَاهِ لِأَنَّهُ مَنْ صَامَ وَ لَمْ یُؤَدِّ الزَّکَاهَ فَلَا صَوْمَ لَهُ إِذَا تَرَکَهَا مُتَعَمِّداً وَ لَا صَلَاهَ لَهُ إِذَا تَرَکَ الصَّلَاهَ عَلَی النَّبِیِّ صلی الله علیه و آله تکمیل روزه به پرداخت زکاه یعنی فطره است،

همچنان که صلوات بر پیامبر صلی الله علیه و آله کمال نماز است.همانا کسی که روزه بگیرد و زکات ندهد روزه ای برای او نیست هنگامی که عمدا ترک کند و نماز نیست هنگامی که صلوات بر پیامبر را ترک کند

من لا یحضره الفقیه ج 2 ، ص 183 ، ح 2085

48- حضرت محمد صلی الله علیه و آله و سلم :

إِنَّ الْمُؤْمِنَ هِمَّتُهُ فِی الصَّلاهِ وَ الصِّیامِ وَ الْعِبادَهِ وَ الْمُنافِقُ هِمَّتُهُ فِی الطَّعامِ وَ الشَّرابِ کَالْبَهیمَهِ؛

همّت مؤمن در نماز و روزه و عبادت است و همّت منافق در خوردن و نوشیدن؛ مانند حیوانات.

تنبیه الخواطر یا مجموعه ورام ج1، ص 99

49- امام باقر علیه السلام :

اَلصّیامُ وَ الْحَجُّ تَسْکینُ الْقُلوبِ؛

روزه و حج آرام بخش دل هاست.

امالی (طوسی) ص 296، ح 582

50- حضرت محمد صلی الله علیه و آله و سلم :

اَلا اُخْبِرُکُمْ بِشَیْ ءٍ اِنْ اَن ْتُمْ فَعَلْتُموهُ تَباعَدَ الشَّیْطانُ مِنْ کُمْ کَما تَباعَدَ الْمَشْرِقُ مِنَ الْمَغْرِبِ؟ قالوا: بَلی، یا رسول اللّه قالَ: اَلصَّوْمُ یُسَوِّدُ وَجْهَهُ وَ الصَّدَقَهُ تَ کْسِرُ ظَهْرَهُ وَ الْحُبُّ فِی اللّه ِ وَ الْمُوازَرَهُ عَلَی الْعَمَلِ الصّالِحِ یَقْطَع دابِرَهُ وَ الاْسْتِغْفارُ یَقْطَعُ وَ تینَهُ و لکلّ شی ء زکاه و زکاه

لأبدان الصّیام.

آیا شما را از چیزی خبر ندهم که اگر به آن عمل کنید، شیطان از شما دور شود، چندان که مشرق از مغرب دور است؟ عرض کردند: چرا. فرمودند: روزه روی شیطان را سیاه می کند، صدقه پشت او را می شکند، دوست داشتن برای

ص: 167

خدا و همیاری در کار نیک، ریشه او را می کند و استغفار شاهرگش را می زند و برای هر چیزی زکات است و زکات بدن ها روزه است.

منهاج البراعه ج 7 ، ص 426

51- امام علی علیه السلام :

صِيَامُ الْقَلْبِ عَنِ الْفِكْرِ فِی الْآثَامِ أَفْضَلُ مِنْ صِيَامِ الْبَطْنِ عَنِ الطَّعَام

روزه قلب از فکر در گناهان ، برتر از روزه شکم از طعام است.

تصنیف غررالحکم و دررالکلم ص 176 ، ح 3365

حج

حدیث (1) امام صادق علیه السلام:

مَن رَجَعَ مِن مَكَّهَ وَ هُوَ يَنوِی الحَجَّ مِن قابِلٍ زيدَ فی عُمرِهِ ؛

هر کس از مکّه بر گردد و تصمیم داشته باشد که سال بعد هم به حجّ برود، بر عمرش افزوده می شود.

کافی(ط-الاسلامیه) ج 4، ص 281، ح 3

حدیث (2) پیامبر صلی الله علیه و آله:

اِعلَموا اَنَّ اللّهَ تعالی قَد فَرَضَ عَلَيكُم الجُمُعَهَ فَمَن تَرَكَها فی حَياتی وَ بَعدَ مَماتی وَ لَهُم اِمامٌ عادِلٌ اِستِخفافا بِها وَ جُحودا لَها فَلا جَمَعَ اللّهُ شَملَهُ وَ لا بارَكَ لَهُ فی اَمرِهِ اَلا وَ لا صَلاهَ لَهُ اَلا وَ لا زَكاهَ لَهُ اَلا وَ لا حَجَّ لَهُ اَلا وَ لا صَومَ لَهُ اَلا وَ لا بَرَكَهَ لَهُ حَتّی يَتوبَ؛

بدانید که خداوند متعال نماز جمعه را بر شما واجب ساخته است پس آنان که در زندگی و پس از مرگ من، از روی سبک شمردن و یا انکار، آن را ترک کنند، با وجود این که پیشوای عادلی دارند، خداوند وحدتشان نبخشد و در کارشان برکت ندهد، آگاه باشید نه زکات، نه نماز، نه حج و نه روزه آنان پذیرفته است. بدانید که زندگی آنان برکتی نخواهد داشت، مگر توبه کنند.

عوالی اللالی ج 2،

ص: 168

ص 54، ح 146

حديث (3) امام باقر عليه السلام :

اَلصّيامُ وَ الْحَجُّ تَسْكينُ الْقُلوبِ؛

روزه و حج آرام بخش دل هاست.

امالى (طوسى) ص 296، ح 582

حديث (4) پيامبر صلى الله عليه و آله :

مَن ضَمِنَ وَصيَّةَ الْمَيِّتِ مِن أمرِ الْحَجِّ فَلا يَعجُزَنَّ فيها فَإنَّ عُقُوبَتَها شَديدَةٌ وَ نَدامَتَها طَويلَةٌ، لا يَعجُزُ عَن وَصيَّهِ الْمَيِّتِ إلاّ شَقىٌّ وَ لا يَقومُ بِها إلاّ سَعيدٌ؛

هر كس وصيت ميت را در كار حج بر عهده بگيرد، نبايد در آن كوتاهى كند، زيرا عقوبت آن سخت و پشيمانى اش طولانى است. از وصيت ميت جز بدبخت كوتاهى نكند و به آن جز خوشبخت عمل ننمايد.

جامع الأخبار(شعيرى) ص 159

حديث (5) پيامبر اكرم صلى الله عليه و آله :

إِذَا كَانَتْ عَشِيَّةُ عَرَفَةَ يَقُولُ اللَّهُ لِمَلَائِكَتِهِ انْظُرُوا إِلَى عِبَادِى وَ إِمَائِي شُعْثاً غُبْراً جَاءُونِى مِنْ كُلِّ فَجٍّ عَمِيقٍ لَمْ يَرَوْا رَحْمَتِى وَ لَا عَذَابِى يَعْنِى الْجَنَّةَ وَ النَّارَ؛ أُشْهِدُكُمْ مَلَائِكَتِى أَنِّى قَدْ غَفَرْتُ لَهُمُ الْحَاجَّ وَ غَيْرَ الْحَاجِّ فَلَمْ يَرَ يَوْماً أَكْثَرَ عُتَقَاءَ مِنَ النَّارِ مِنْ

يَوْمِ عَرَفَةَ وَ لَيْلَتِهَا

هنگام غروب روز عرفه خداوند به فرشتگانش ميفرمايد به بندگانم (زن و مرد) نگاه كنيد با حالت ژوليده و غبار آلود به سمت من آمده اند از هر راه دورى ، رحمت و عذابم را نميبينند(فقط براى من آمده اند) يعنى بهشت و جهنم؛ شهادت ميدهم به شما فرشتگانم همانا به تحقيق آنها را بخشيدم حاجى و غير حاجى؛ روزى ديده نشده بيشتر از روز و شب عرفه از آتش آزاد شوند.

مستدرک الوسایل و مستنبط المسایل ج 10 ، ص 32 ، ح 11385

زکات

1- امام علی علیه السلام :

اَلبَرَکَةُ فی مالِ مَن آتَی الزَّکاةَ وَ واسَی المُؤمِنینَ وَ وَصَلَ القرَبینَ؛

برکت در مال کسی است که زکات بپردازد، به مؤمنان

ص: 169

مدد و یاری رساند و به خویشاوندان کمک نماید.

تحف العقول ص 172

2-امام علی علیه السلام :

زَكَاةُ الْيَسَارِ بِرُّ الْجِيرَانِ وَ صِلَةُ الْأَرْحَام

زکاتِ رفاه، نیکی با همسایگان و صله رحم است.

تصنیف غررالحکم و درر الکلم ص 406 ، ح 9294

3- امام علی علیه السلام :

لِكُلِّ شَيْ ءٍ زَكَاةٌ وَ زَكَاةُ الْعَقْلِ احْتِمَالُ الْجُهَّال برای هر چیزی زکاتیست و زکات عقل تحمّل نادانان است.

تصنیف غررالحکم و درر الکلم ص 56 ، ح 527

4- حضرت محمد صلی الله علیه و آله :

اِعلَموا اَنَّ اللّهَ تعالی قَد فَرَضَ عَلَیکُم الجُمُعَةَ فَمَن تَرَکَها فی حَیاتی وَ بَعدَ مَماتی وَ لَهُم اِمامٌ عادِلٌ اِستِخفافا بِها وَ جُحودا لَها فَلا جَمَعَ اللّهُ شَملَهُ وَ لا بارَکَ لَهُ فی اَمرِهِ اَلا وَ لا صَلاةَ لَهُ اَلا وَ لا زَکاةَ لَهُ اَلا وَ لا حَجَّ لَهُ اَلا وَ لا صَومَ لَهُ اَلا وَ لا بَرَکَةَ لَهُ حَتّی یَتوبَ؛

بدانید که خداوند متعال نماز جمعه را بر شما واجب ساخته است پس آنان که در زندگی و پس از مرگ من، از روی سبک شمردن و یا انکار، آن را ترک کنند، با وجود این که پیشوای عادلی دارند، خداوند وحدتشان نبخشد و در کارشان برکت ندهد، آگاه باشید نه زکات، نه نماز، نه حج و نه روزه آنان پذیرفته است. بدانید که زندگی آنان برکتی نخواهد داشت، مگر توبه کنند.

عوالی اللالی ج 2، ص 54، ح 146

5- امام علی علیه السلام :

زَکاهُ العِلمِ بَذلَهُ لِمُستَحِقِّهِ وَ إجهادُ النَّفسِ فِی العَمَلِ بِهِ؛

زکات دانش، آموزش به کسانی که شایسته آن اند و کوشش در عمل به آن است.

تصنیف غررالحکم و درر الکلم ص 44 ، ح 132

6- امام علی علیه السلام :

زَکاهُ القُدرَهِ الانصافُ؛

زکات قدرت، انصاف است.

ص: 170

صنیف غررالحکم و درر الکلم ص 342 ، ح 7821

7- امام صادق علیه السلام :

ثَلَاثَهٌ أُقْسِمُ بِاللَّهِ أَنَّهَا الْحَقُّ مَا نَقَصَ مَالٌ مِنْ صَدَقَهٍ وَ لَا زَكَاهٍ وَ لَا ظُلِمَ أَحَدٌ بِظُلَامَهٍ فَقَدَرَ أَنْ يُكَافِيَ بِهَا فَكَظَمَهَا إِلَّا أَبْدَلَهُ اللَّهُ مَكَانَهَا عِزّاً وَ لَا فَتَحَ عَبْدٌ عَلَى نَفْسِهِ بَابَ مَسْأَلَهٍ إِلَّا فُتِحَ عَلَيْهِ بَابُ فَقْرٍ.

به خدا قسم سه چیز حق است: هیچ ثروتی بر اثر پرداخت صدقه و زکات کم نشد، در حق هیچ کس ستمی نشد که بتواند تلافی کند، اما خویشتنداری نمود مگر این که خداوند بجای آن به او عزت بخشید و هیچ بنده ای درِ خواهشی را به روی خود نگشود مگر این که دری از فقر به رویش باز شد.

بحارالأنوار(ط-بیروت) ج 75، ص 209، ح79 {شبیه این حدیث در کشف الغمه(ط-قدیمه) ج 2 ، ص 207 }

8-حضرت محمد صلی الله علیه و آله :

لا تَزالُ اُمَّتی بِخَیرٍ ما تَحابّوا وَ اَقامُوا الصَّلاهَ وَ آتَوُا الزَکاهَ وَ قَروا الضَّیفَ... ؛

امّتم همواره در خیر و خوبی اند تا وقتی که یکدیگر را دوست بدارند، نماز را برپا دارند، زکات بدهند و میهمان را گرامی بدارند...

امالی (طوسی) ص647، ح1340

9-حضرت محمد صلی الله علیه و آله :

لِكُلِّ شَیْ ءٍ زَكَاهٌ وَ زَكَاهُ الْأَبْدَانِ الصِّيَامُ.

برای هر چیزی زکاتی است و زکات بدنها روزه است.

کافی(ط-الاسلامیه) ج 4 ، ص 62 ، ح 2 - من لا یحضره الفقیه ج 2 ، ص 75 ، ح 1774

10- امام صادق علیه السلام :

أَثَافِيُّ الْإِسْلَامِ ثَلَاثَةٌ الصَّلَاةُ وَ الزَّكَاةُ وَ الْوَلَايَةُ لَا تَصِحُّ وَاحِدَةٌ مِنْهُنَّ إِلَّا بِصَاحِبَتَيْهَا.

سنگهای زیربنای اسلام سه چیز است: نماز، زکات و ولایت که هیچ یک از آنها بدون دیگری درست نمی شود.

کافی(ط-الاسلامیه)

ص: 171

ج 2 ، ص 18 ، ح 4

11- امام صادق علیه السلام :

إِنَّ مِنْ تَمَامِ الصَّوْمِ إِعْطَاءُ الزَّكَاهِ يَعْنِی الْفِطْرَهَ كَمَا أَنَّ الصَّلَاهَ عَلَی النَّبِیِّ (صلی الله علیه و آله) مِنْ تَمَامِ الصَّلَاهِ لِأَنَّهُ مَنْ صَامَ وَ لَمْ يُؤَدِّ الزَّكَاهَ فَلَا صَوْمَ لَهُ إِذَا تَرَكَهَا مُتَعَمِّداً وَ لَا صَلَاهَ لَهُ إِذَا تَرَكَ الصَّلَاهَ عَلَی النَّبِیِّ (صلی الله علیه و آله) تکمیل روزه به پرداخت زکاه یعنی فطره است،

همچنان که صلوات بر پیامبر صلی الله علیه و آله کمال نماز است.همانا کسی که روزه بگیرد و زکات ندهد روزه ای برای او نیست هنگامی که عمدا ترک کند و نماز نیست هنگامی که صلوات بر پیامبر را ترک کند .

من لا یحضره الفقیه ج 2 ، ص 183 ، ح 2085

12- حضرت محمد صلی الله علیه و آله :

أُمِرْتُ أَنْ آخُذَ الصَّدَقَهَ مِنْ أَغْنِيَائِكُمْ فَأَرُدَّهَا فِی فُقَرَائِكُم

من مأمورم که صدقه (و زکات) را از ثروتمندانتان بگیرم و به فقرایتان بدهم.

مستدرک الوسائل و مستنبط المسایل ج 7، ص 105 ، ح 7762

رابطه مردم با خدا

رابطه با خدا

حدیث (1) امام علی علیه السلام :

إِنَّ الْعَبْدَ إِذَا أَرَادَ أَنْ يَقْرَأَ أَوْ يَعْمَلَ عَمَلاً [وَ] يَقُولُ: ... «بِسْمِ اللَّهِ الرَّحْمنِ الرَّحِيمِ» فَإِنَّهُ يُبَارَكُ لَهُ فِيهِ.

هرگاه بنده ای بخواهد چیزی بخواند و یا کاری انجام دهد و بسم اللّه الرحمن الرحیم بگوید در کارش برکت داده می شود.

تفسیر منسوب به امام حسن عسکری ص 25

حدیث (2) امام صادق علیه السلام :

الْمُفَوِّضُ أَمْرَهُ إِلَى اللَّهِ تَعَالَى فِى رَاحَهِ الْأَبَدِ وَ الْعَيْشِ الدَّائِمِ الرَّغَدِ وَ الْمُفَوِّضُ حَقّاً هُوَ الْعَالِى عَنْ كُلِّ هِمَّهٍ دُونَ اللَّهِ تَعَالَى

کسی که کارهای خود را به خدا بسپارد همواره از آسایش و خیر و برکت در زندگی برخوردار است و واگذارنده حقیقی

ص: 172

کارها به خدا، کسی است که تمام همّتش تنها بسوی خدا باشد.

مصباح الشریعه ص 175

حدیث (3) امام علی علیه السلام :

مَن أَصلَحَ فیما بَینَهُ وَ بَینَ اللّه أَصلَحَ اللّه فیما بَینَهُ وَ بَینَ النّاسِ؛

هر کس رابطه اش را با خدا اصلاح کند، خداوند رابطه او را با مردم اصلاح خواهد نمود.

من لا یحضره الفقیه ج 4 ، ص 396 ، ح 5845 - تنبیه الخواطر یا مجموعه ورام ج 2 ، ص 163 - بحارالأنوار(ط-بیروت) ج 68، ص 366، ح 12

حدیث (4) رسول اکرم صلی الله علیه و آله :

إِنَّ اللَّهَ (تَبَارَکَ وَ تَعَالَی) لَا یَنْظُرُ إِلَی صُوَرِکُمْ وَ لَا إِلَی أَمْوَالِکُمْ وَ لَکِنْ یَنْظُرُ إِلَی قُلُوبِکُمْ وَ أَعْمَالِکُمْ.

خداوند به شکل شما و اموال شما نگاه نمی کند بلکه به دلها و اعمال شما توجه می نماید.

امالی (طوسی) ص 536 {شبیه این حدیث در مجموعه ورام ج 2 ، ص 228 و مستدرک الوسایل ج 11 ، ص 264 ، ح 12951 }

حدیث (5) امام علی علیه السلام :

طُوبی لِمَن أَخلَصَ لِلّهِ عَمَلَهُ وَ عِلمَهُ وَ حُبَّهُ وَ بُغضَهُ وَ أَخذَهُ وَ تَرکَهُ وَ کَلامَهُ وَ صَمتَهُ وَ فِعلَهُ وَ قَولَهُ؛

خوشا به سعادت کسیکه عمل، علم، دوستی، دشمنی، گرفتن، رها کردن، سخن،سکوت ،کردار و گفتارش را برای خدا خالص گرداند.

تحف العقول ص 100

حدیث (6) امام علی علیه السلام :

مَن تَرَکَ لِلّٰهِ سُبحانَهُ شَيئا عَوَّضَهُ اللّٰه خَيرا مِمّا تَرَکَ؛

هر کس به خاطر خدای سبحان از چیزی بگذرد، خداوند بهتر از آن را به او عوض خواهد داد.

تصنیف غررالحکم و دررالکلم ص 240 ، ح 4855

حدیث (7) رسول اکرم صلی الله علیه و آله :

لَيسَ مِن عَبدٍ يَظُنُّ بِاللّٰه خَيرا إلاّ كانَ عِندَ ظَنِّهِ بِهِ؛

بنده ای

ص: 173

نیست که به خداوند خوش گمان باشد مگر آن که خداوند نیز طبق همان گمان با او رفتار کند.

تفسیر قمی ج 2 ، ص 265 - بحارالأنوار(ط-بیروت) ج 67، ص 384، ح 42

حدیث (8) رسول اکرم صلی الله علیه و آله :

مَن أخلَصَ لِلّهِ أربَعينَ صَباحا ظَهَرَت يَنابيعُ الحِكمَهِ مِن قَلبِهِ عَلى لِسانِهِ؛

هر کس چهل روز خود را برای خدا خالص کند چشمه های حکمت از قلب وی بر زبانش جاری می شود.

نهج الفصاحه ص 738 ، ح 2836 - جامع الاخبار(شعیری) ص 94

حدیث (9) امام صادق علیه السلام :

مَنِ استَخارَ اللّه راضِيا بِما صَنَعَ اللّه لَهُ خارَ اللّه لَهُ حَتما؛

هر کس از خدا خیر بخواهد و به آنچه خدا خواسته راضی باشد، خداوند حتما برای او خیر خواهد خواست.

کافی(ط-الاسلامیه) ج8، ص241، ح330

حدیث (10) حضرت زهرا سلام الله علیها:

نَحنُ وَسيلَتُهِ فِی خَلقِه وَ نَحنُ خاصَّتُه وَ مَحَلُّ قُدسِه وَ نَحنُ حُجَّتُه فی غَيبِه وَ نَحنُ وَرَثَهُ أنبيائِه؛

ما اهل بیت رسول خدصلی الله علیه و آله وسیله ارتباط خدا با مخلوقاتیم ما برگزیدگان خداییم و جایگاه پاکی ها، ما دلیل های روشن خداییم و وارث پیامبران الهی

منهاج البراعه فی شرح نهج البلاغه(خوئی) ج 20 ، ص 97

حدیث (11) پیامبر اکرم صلی الله علیه و آله :

لا تَخَفْ فِی اللّٰهِ لَومَهَ لائمٍ.

در راه خدا از ملامت و نکوهش ملامتگران نترس.

تحف العقول ص 26 و ص 180 - خصال ص 526 - امالی(مفید) ص 269 - معانی الأخبار ص 335

حدیث (12) پیامبر اکرم صلی الله علیه و آله :

إیّاکَ أن تَمنَعَ فی طاعهِ اللهِ فَتُنفُقَ مُثلَیهِ فی مَعصیهِ اللهِ.

از خرج کردن در راه طاعت خدا دریغ مکن و گرنه دو برابرش را در راه معصیت او خرج خواهی کرد

تحف العقول ص 408

ص: 174

- بحار الانوار(ط-بیروت) ج 75 ، ص 320

حدیث (13) پیامبر اکرم صلی الله علیه و آله :

إِنَّ أَحَبَّ النَّاسِ إِلَی اللَّهِ عَزَّ وَ جَلَّ - یَوْمَ الْقِیَامَهِ أَطْوَعُهُمْ لَهُ

روز قیامت محبوب ترین آدمیان نزد خداوند فرمان برترینِ آنها از او است

کافی(ط-الاسلامیه) ج 5 ، ص 340

حدیث (14) امام هادی علیه السلام :

مَن أطاعَ الخالِقَ لَم یُبالِ سَخَطَ المَخلوقینَ.

کسی که از خدا اطاعت می کند، از خشم مردم باکی ندارد.

بحارالأنوار(ط-بیروت) ج 68 ، ص 182 ، ح 41

حدیث (15) پیامبر اکرم صلی الله علیه و آله :

خَصلَتانِ لیسَ فَوقَهُما مِنَ البِرِّ شَیءٌ الإیمانُ بِاللّه و النَّفعُ لِعبادِ اللّه

دو خصلت است که هیچ کار خوبی بالاتر از آن دو نیست : ایمان به خدا و سود رساندن به بندگان خدا.

تحف العقول ص 35 - نهج الفصاحه ص 457 ، ح 1446 - بحار الانوار(ط-بیروت) ج 74 ، ص 137 ، ح 2

حدیث (16) پیامبر اکرم صلی الله علیه و آله :

مَنِ استَعمَلَ غُلاماً فی عِصابَهٍ فیها مَن هو أرضَی لِلّهِ مِنهُ فَقَد خانَ اللهَ.

هر که از بین گروهی، کسی را به کار گمارد در حالیکه در بین آنها خدا پسندتر از او وجود داشته باشد به خدا خیانت کرده است

بحار الانوار(ط-بیروت) ج 23 ، ص 75 ، ح 24 - مناقب آل ابی طالب ج 1 ، ص 258

حدیث (17) امام حسین علیه السلام :

مَنْ حَاوَلَ أَمْراً بِمَعْصِیَهِ اللَّهِ کَانَ أَفْوَتَ لِمَا یَرْجُو وَ أَسْرَعَ لِمَجِی ءِ مَا یَحْذَر

آن که در کاری که نافرمانی خداست بکوشد امیدش را از دست می دهد و نگرانیها به او رو می آورد.

کافی(ط-الاسلامیه) ج 2 ، ص 373 ، ح 3 - تحف العقول ص 248

عبادت

حدیث (1) لقمان حکیم علیه السلام :

یَا بُنَیَّ اِذَا امتَلأَتِ المَعِدَهُ نَامَتِ الفِکرَهُ وَ خَرِسَتِ الحِکمَهُ وَ قَعَدَتِ الاَعضَاءُ عَنِ العِبادَهِ؛

فرزندم

هرگاه شکم پر شود، فکر به خواب می رود و حکمت، از کار می افتد و اعضای بدن از عبادت باز می مانند.

مجموعه ورام ج 1، ص 102

حدیث (3) قال الله تعالی:

یا أَحمَدُ إِنَّ العِبادَهَ عَشَرَهُ أَجزاءَ: تِسعَهٌ مِنها طَلَبُ الحَلالِ فَإِذا طَیَّبتَ مَطعَمَکَ وَمَشرَبَکَ فَأَنتَ فی حِفظی وَ کَنَفی؛

در حدیث قدسی آمده است که خداوند می فرماید: ای احمد همانا عبادت ده جزء است که نه جزء آن طلب روزی حلال است، پس چون خوراکی و نوشیدنی خود را پاک کردی در پناه و حمایت من هستی.

وافی ج 26 ، ص 147 - بحار الانوار(ط-بیروت) ج 74 ، ص 27

حدیث (4) امام صادق علیه السلام :

لَوْ کَانَ عِنْدَ اللَّهِ تَعَالَی عِبَادَهٌ تَعَبَّدَ بِهَا عِبَادُهُ الْمُخْلَصُونَ أَفْضَلَ مِنَ الشُّکْرِ عَلَی کُلِّ لَأَطْلَقَ لَفْظَهً فِیهِمْ مِنْ جَمِیعِ الْخَلْقِ بِهَا فَلَمَّا لَمْ یَکُنْ أَفْضَلُ مِنْهَا خَصَّهَا مِنْ بَیْنِ الْعِبَادَاتِ وَ خَصَّ أَرْبَابَهَا فَقَالَ *وَ قَلِیلٌ مِنْ عِبادِیَ الشَّکُور*

اگر نزد خداوند عبادتی بهتر از شکرگزاری در همه حال بود که بندگان مخلصش با آن عبادتش کنند ، هر آینه آن کلمه را درباره همه خلقش به کار می برد ، اما چون عبادتی بهتر از آن نبود از میان عبادات آن را خاص قرار داد و صاحبان آن را ویژه گردانید و فرمود : «واندکی از بندگان من سپاسگزارند» .

مصباح الشریعه ص 24 {شبیه این حدیث در تفسیر نور الثقلین ج 4 ، ص 324 ، ح 33 }

حدیث (5) حضرت زهرا سلام الله علیها:

من اصعد الی الله خالص عبادته اهبط الله عز و جل الیه افضل مصلحته؛

کسی که عبادت های خالصانه خود را به سوی خدا فرستد، پروردگار بزرگ برترین مصلحت را

ص: 176

به سویش فرو خواهد فرستاد.

عده الداعی ص 233

حدیث (6) امام حسن عسکری علیه السلام:

لَیسَتِ العِبادَهُ کَثرَهَ الصیّامِ وَ الصَّلوهِ وَ انَّما العِبادَهُ کَثرَهُ التَّفَکُّرِ فی أمر اللهِ؛

عبادت کردن به زیادی روزه و نماز نیست، بلکه (حقیقت) عبادت، زیاد در کار خدا اندیشیدن است.

تحف العقول ص 488 و ص 442

حدیث (7) رسول اکرم صلی الله علیه و آله :

اَلعِبادَهُ سَبعونَ جُزء، اَفضَلُها جُزءً طَلَبُ الحَلالِ؛

عبادت هفتاد جزء است و بالاترین و بزرگترین جزء آن کسب حلال است.

مستدرک الوسایل و مستنبط المسایل ج 13 ، ص 12 ، ح 14585

حدیث (8) امام حسن عسکری علیه السلام:

اِنَّ الوُصُولَ اِلی اللهِ عَزّوجلَّ سَفَرٌ لا یُدرَکُ اِلّا بِامتِطاءِ اللَّیلِ؛

وصول به خداوند عزوجل سفری است که جز با عبادت در شب حاصل نگردد.

بحارالانوار(ط-بیروت) ج 75 ، ص 380

حدیث (9) امام موسی کاظم علیه السلام:

أفضَلُ العِبادَهِ بَعدِ المَعرِفَهِ إنتِظارُ الفَرَجِ؛

بهترین عبادت بعد از شناختن خداوند، انتظار فرج و گشایش است.

تحف العقول ص 403 - بحارالانوار(ط-بیروت) ج 75 ، ص 326 ، ح 4

حدیث (10) امام محمد باقر علیه السلام:

اَفضَلُ العِبادَهِ عِفَّهُ البَطنِ وَ الفَرجِ؛

بالاترین عبادت، عفت شکم و شهوت است.

كافى(ط-الاسلامیه) ج 2 ، ص 79 ، ح 2 - تصنیفغررالحكم و دررالكلم ص 199 ، ح 3946 - تحف العقول ص 296

حدیث (11) رسول اکرم صلی الله علیه و آله :

إِنَّ المُؤمِنَ هِمَّتُهُ فِی الصَّلاهِ وَ الصِّیامِ وَ العِبادَهِ وَ المُنافِقُ هِمَّتُهُ فِی الطَّعامِ وَ الشَّرابِ كَالبَهیمَهِ؛

همّت مؤمن در نماز و روزه و عبادت است و همّت منافق در خوردن و نوشیدن؛ مانند حیوانات.

تنبیه الخواطر یا مجموعه ورام ج1، ص 99

حدیث (12) رسول اکرم صلی الله علیه و آله :

عَدلُ ساعَهٍ خَیرٌ مِن عِبادَهِ سَبعینَ سَنَهً قِیامِ لَیلِها وَ صِیامِ نَهارِها؛

ساعتی عدالت بهتر از هفتاد سال عبادت است كه شب هایش به نماز و روزهایش به

ص: 177

روزه بگذرد.

مشکاه الانوار ص 316 - مستدرک الوسایل و مستنبط المسایل ج 11 ، ص 317 ، ح 13142 - بحارالانوار(ط-بیروت) ج 72 ، ص 352 ، ح 61

حدیث (13) رسول اکرم صلی الله علیه و آله :

مَن أَعرَضَ عَن مُحَرَّمٍ أَبدَلَهُ اللّهُ ُ بِهِ عِبادَةً تَسُرُّهُ؛

هر کس از حرام دوری کند، خداوند به جای آن عبادتی که او را شاد کند نصیبش می گرداند.

بحارالأنوار(ط-بیروت) ج 74 ، ص 121، ح 20

حدیث (14) امام محمدباقر علیه السلام:

عالِمٌ يُنتَفَعُ بِعِلمِهِ اَفضَلُ مِن سَبعينَ اَلفٍ عابِدٍ؛

دانشمندی که از علمش سود برند ، از هفتاد هزار عابد بهتر است .

کافی(ط-الاسلامیه) ج 1 ، ص 33 ، ح 8 - تحف العقول ص 294 - بحارالانوار(ط-بیروت) ج75، ص173

حدیث (15) امام صادق علیه السلام:

اَفضَلُ العِبادةُ اِدمانُ التَّفكُّرِ فى اللهِ و فى قُدرَتهِ؛

برترین عبادت مداومت نمودن بر تفکر درباره خداوند و قدرت اوست.

کافی(ط-الاسلامیه) ج 2 ، ص 55 ، ح 3

حدیث (16) پیامبر اکرم صلی الله علیه و آله :

يَا عَلِىُّ سَاعَةٌ فِى خِدْمَهِ الْعِيَالِ خَيْرٌ مِنْ عِبَادَهِ أَلْفِ سَنَه

یا علی !ساعتی در خدمت عیال بودن بهتر از هزار سال عبادت بهتر است.

جامع الاخبار(شعیری) ص 102 - جامع الاحادیث الشیعه(بروجردی) ج 22 ، ص 304

حدیث (17) پیامبر اکرم صلی الله علیه و آله :

من عَبَد الله حق عبادته آتاه الله فوق امانیه و کفایته؛

هر که خدا را، آنگونه که سزاوار اوست، بندگی کند، خداوند بیش از آرزوها و کفایتش به او عطا می کند. مجموعه ورام ج2 ، ص 108 - بحارالانوار(ط-بیروت) ج 68، ص 184 ، ح 44

حدیث (18) امام صادق سلام الله علیه :

لا تُكَرِّهوا إلى أنفُسِكُمُ العِبادَةَ.

عبادت را نزد خویش ناپسند مگردانید.

کافی(ط-الاسلامیه) ج 2 ، ص 86

حدیث (19) پیامبر اکرم صلّی الله علیه و آله :

النَّظَرُ فی ثَلاثَهِ أشياءٍ عِبادَهٌ النَّظَرُ فِی وَجهِ الوالِدَینِ و فِی المُصحَفِ و

ص: 178

فِی البَحرِ

نگاه کردن به سه چیز عبادت است: به صورت پدر و مادر، به قرآن و به دریا.

صحیفه امام رضا ص 90 ، ح 19 - بحارالانوار(ط-بیروت) ج 10 ، ص 368 ، ح 10

یاد خدا

حدیث (1) امام علی علیه السلام :

اَلذِّکرُ یونِسُ اللُّبَّ وَ یُنیرُ القَلبَ وَ یَستَنزِلُ الرَّحمَهَ؛

یاد خدا عقل را آرامش می دهد، دل را روشن می کند و رحمت او را فرود می آورد.

تصنیف غررالحکم و دررالکلم ص 189 ، ح 3633

حدیث (2) امام علی علیه السلام :

اُذکُرُوا اللّه ذِکرا خالِصا تَحیَوابِهِ أَفضَلَ الحَیاهِ وَ تَسلُکوا بِهِ طُرُقَ النَّجاهِ؛

خدا را خالصانه یاد کنید تا بهترین زندگی را داشته باشید و با آن راه نجات و رستگاری را به پیمایید.

بحارالأنوار(ط-بیروت) ج 75، ص39، ح 16 - تحف العقول ص 202

حدیث (3) رسول اکرم صلی الله علیه و آله :

مَن أَطاعَ اللّه عَزَّ وَ جَلَّ فَقَد ذَکَرَ اللّه وَ إِن قَلَّت صَلاتُهُ وَ صیامُهُ وَ تِلاوَتُهُ لِلقُرآنِ؛

هر کس خدای عزوجل را اطاعت کند خدا را یاد کرده است، هر چند نماز خواندن و روزه گرفتن و قرآن خواندنش اندک باشد.

مکارم الاخلاق ص 468 - بحارالأنوار(ط-بیروت) ج 74، ص86، ح3

حدیث (4) امام صادق علیه السلام :

فی قَولِهِ تَعالی: (لَذِکرُ اللّه أَکبَرُ) - : ذِکرُ اللّه عِندَ ما أَحَلَّ وَ حَرَّمَ؛

درباره آیه «یاد خدا بزرگتر است» - : به یاد خدا بودن در هنگام روبه رو شدن با حلال و حرام.

تفسیر نورالثقلین، ج4، ص162، ح61

حدیث (5) امام باقر علیه السلام :

کَأَنَّ الْمُؤْمِنِینَ هُمُ الْفُقَهَاءُ أَهْلُ فِکْرَهٍ وَ عِبْرَهٍ لَمْ یُصِمَّهُمْ عَنْ ذِکْرِ اللَّهِ جَلَّ اسْمُهُ مَا سَمِعُوا بِآذَانِهِمْ وَ لَمْ یُعْمِهِمْ عَنْ ذِکْرِ اللَّهِ مَا رَأَوْا مِنَ الزِّینَهِ

گویا مؤمنان همان فقیهان (فرزانگان

ص: 179

دین فهم) و اهل اندیشیدن و پند گرفتن هستند. شنیده های دنیوی، گوش آنها را از (شنیدن) یاد خدا کر نمی کند و زرق و برق دنیا چشم آنان را از یاد خدا کور نمی گرداند.

کافی(ط-الاسلامیه) ج 2 ، ص 133 {شبیه این حدیث در بحارالأنوار(ط-بیروت) ج 70، ص36، ح17 }

حدیث (6) امام صادق علیه السلام :

(أَوحَى اللّه عَزَّ وَجَلَّ إِلى موسى علیه السلام) : یا موسى لا تَنسَنی عَلى كُلِّ حالٍ وَ لا تَفرَح بِكَثرَهِ المالِ، فَإِنَّ نِسیانی یُقسِی القُلوبَ، وَ مَعَ كَثرَهِ المالِ كَثرَهُ الذُّنوبِ؛

خدای عزوجل به موسی وحی کرد: ای موسی در هیچ حالی مرا فراموش نکن و به ثروت زیاد شاد نشو، زیرا از یاد بردن من دلها را سخت می کند و همراه ثروت زیاد، گناهان زیاد است.

کافی(ط-الاسلامیه) ج8، ص45، ح8 -تحف العقول ص 493

حدیث (7) امام سجاد علیه السلام :

أَنَّ قَسْوَهَ الْبِطْنَهِ وَ فَتْرَهَ الْمَیْلَهِ وَ سُكْرَ الشِّبَعِ وَ غِرَّهَ الْمُلْكِ مِمَّا یُثَبِّطُ وَ یُبْطِئُ عَنِ الْعَمَلِ وَ یُنْسِی الذِّكْرِ

پرخوری و سستی اراده و مستی سیری و غفلت حاصل از قدرت، از عوامل بازدارنده و کند کننده در عمل است و ذکر (خدا) را از یاد می برد.

بحارالأنوار(ط-بیروت) ج 75 ، ص129، ح1

حدیث (8) امام سجاد علیه السلام :

یَا مَنْ ذِكْرُهُ شَرَفٌ لِلذَّاكِرِینَ، وَ یَا مَنْ شُكْرُهُ فَوْزٌ لِلشَّاكِرِینَ، وَ یَا مَنْ طَاعَتُهُ نَجَاهٌ لِلْمُطِیعِینَ، صَلِّ عَلَى مُحَمَّدٍ وَ آلِهِ، وَ اشْغَلْ قُلُوبَنَا بِذِكْرِكَ عَنْ كُلِّ ذِكْرٍ

ای آن که یادش مایه شرافت و بزرگی یاد کنندگان است و ای آن که سپاسگزاریش موجب دست یافتن سپاسگزاران (بر نعمتها) است و ای آن

که فرمانبرداریش سبب نجات فرمانبرداران است، بر محمد

ص: 180

و آل او درود فرست و با یاد خود دلهای ما را از هر یاد دیگری بازدار.

صحیفه سجادیه ص 62 ، دعای 11

حدیث (9) امام باقر علیه السلام :

ذِکْرُ اللِّسَانِ الْحَمْدُ وَ الثَّنَاءُ وَ ذِکْرُ النَّفْسِ الْجُهْدُ وَ الْعَنَاءُ وَ ذِکْرُ الرُّوحِ الْخَوْفُ وَ الرَّجَاءُ وَ ذِکْرُ الْقَلْبِ الصِّدْقُ وَ الصَّفَاءُ وَ ذِکْرُ الْعَقْلِ التَّعْظِیمُ وَ الْحَیَاءُ وَ ذِکْرُ الْمَعْرِفَهِ التَّسْلِیمُ وَ الرِّضَا وَ ذِکْرُ السِّرِّ الرُّؤْیَهُ وَ اللِّقَاء

ذکر زبان حمد و ثناء، ذکر نفس سختکوشی و تحمل رنج، ذکر روح بیم و امید، ذکر دل صدق و صفا، ذکر عقل تعظیم و شرم، ذکر معرفت تسلیم و رضا و ذکر باطن مشاهده و لقا است.

مشکاه الانوار ص 55

حدیث (10) امام صادق علیه السلام :

لِجَرّاحِ المَدائِنِیِّ - : أَ لَا أُحَدِّثُکَ بِمَکَارِمِ الْأَخْلَاقِ قُلْتُ بَلَی قَالَ الصَّفْحُ عَنِ النَّاسِ وَ مُؤَاسَاهُ الرَّجُلِ أَخَاهُ فِی مَالِهِ وَ ذِکْرُ اللَّهِ کَثِیرا

به جرّاح مدائنی فرمودند: آیا به تو بگویم که مکارم اخلاق چیست؟ گذشت کردن از مردم، سهیم کردن برادر (دینی) در مال خود و بسیار به یاد خدا بودن.

معانی الأخبار ص 191، ح 2

حدیث (11) امام صادق علیه السلام :

أَوْحَی اللَّهُ عَزَّ وَ جَلَّ إِلَی مُوسَی علیه السلام یَا مُوسَی علیه السلام لَا تَفْرَحْ بِکَثْرَهِ الْمَالِ وَ لَا تَدَعْ ذِکْرِی عَلَی کُلِّ حَالٍ فَإِنَّ کَثْرَهَ الْمَالِ تُنْسِی الذُّنُوبَ وَ إِنَّ تَرْکَ ذِکْرِی یُقْسِی الْقُلُوب

خدای عزّوجلّ به موسی علیه السلام وحی کرد: ای موسی ! به زیادی ثروت شاد مشو و در هیچ حالی مرا فراموش مکن، زیرا با زیادی ثروت گناهان فراموش می شود و از یاد بردن من قساوت قلب می آورد.

کافی(ط-الاسلامیه) ج 2 ، ص 497 ، ح 7

حدیث (12) امام حسن عسکری علیه السلام :

أکثِروا

ص: 181

ذِكرَ اللّهِ و ذِكرَ المَوتِ و تِلاوَةَ القُرآنِ.

خدا را بسیار یاد کنید و همیشه به یاد مرگ باشید و قرآن زیاد بخوانید.

تحف العقول ص 488

حدیث (13) رسول اکرم صلی الله علیه و آله :

ما مِن ساعَهٍ تَمُرُّ بِابن آدَمَ لَم یُذکَر اللهُ فیها إلّا حَسِرَ عَلَیها یَومَ القیامَهِ.

هر لحظه ای که بر فرزند آدم بگذرد و او به یاد خدا نباشد روز قیامت حسرتش را خواهد خورد

نهج الفصاحه ص 707 ، ح 2677

حدیث (14) امام جواد علیه السلام: :

الْقَصْدُ إِلَى اللَّهِ تَعَالَى بِالْقُلُوبِ أَبْلَغُ مِنْ إِتْعَابِ الْجَوَارِحِ بِالْأَعْمَال

رو آوردن به سوی خدای تعالی با دل، از به رنج انداختن بدن در طاعت الهی مؤثرتر است.

بحارالانوار(ط-بیروت) ج 75 ، ص 364

خوف و ترس از خدا

حدیث (1) امام حسین علیه السلام:

لا یَأمَنُ یَومَ القِیامَهِ إلا مَن خافَ اللهَ فی الدُّنیا؛

هیچ کس روز قیامت در امان نیست، مگر آن که در دنیا خدا ترس باشد.

مناقب (ابن شهر آشوب) ج 4 ، ص 69 - بحار الانوار(ط-بیروت) ج 44 ، ص 192 ، ح 5

حدیث (2) امام صادق علیه السلام:

اَرج الله رَجاءَ لایجرّئک عَلی مَعصیتِه و خَف اللهَ خوفاََ لا یؤیسُک مِن رَحمته؛

به خداوند امیدوار باش، امیدی که تو را بر انجام معصیتش جرات نبخشد و از خداوند بیم داشته باش بیمی که تو را از رحمتش ناامید نگرداند.

جامع الاخبار(شعیری) ص 98

حدیث (3) امام حسین علیه السلام:

الْبُکَاءُ مِنْ خَشْیَهِ اللَّهِ نَجَاهٌ مِنَ النَّار

گریه از ترس خدا سبب نجات از آتش جهنّم است

جامع الاخبار(شعیری) ص 97

دعا

1- امام صادق علیه السلام:

عَلَیْکُمْ بِالدُّعَاءِ فَإِنَّکُمْ لَا تَقَرَّبُونَ بِمِثْلِهِ وَ لَا تَتْرُکُوا صَغِیرَهً لِصِغَرِهَا أَنْ تَدْعُوا بِهَا إِنَّ صَاحِبَ الصِّغَارِ هُوَ صَاحِبُ الْکِبَارِ.

شما را سفارش می کنم به دعا کردن، زیرا با هیچ چیز

به مانند دعا به خدا نزدیک نمی شوید و دعا کردن برای هیچ امر کوچکی را، به خاطر کوچک بودنش رها نکنید، زیرا حاجتهای کوچک نیز به دست همان کسی است که حاجتهای بزرگ به دست اوست.

کافی(ط-الاسلامیه) ج 2 ، ص 467 ، ح 6

2- امام حسن مجتبی علیه السلام:

أَنَا الضَّامِنُ لِمَنْ لَمْ یَهْجُسْ فِی قَلْبِهِ إِلَّا الرِّضَا أَنْ یَدْعُوَ اللَّهَ فَیُسْتَجَابَ لَهُ.

کسی که در دلش هوایی جز خشنودی خدا خطور نکند، من ضمانت می کنم که خداوند دعایش را مستجاب کند.

کافی(ط-الاسلامیه) ج 2 ، ص 62، ح 11

3- حضرت محمد صلی الله علیه و آله :

مَن سَرَّهُ أن یَستَجیبَ اللّه لَهُ عِندَ الشَّدائِدِ وَالکَربِ فَلیُکثِرِ الدُّعاءَ فِی الرَّخاءِ؛

هر کس دوست دارد خداوند هنگام سختی ها و گرفتاری ها دعای او را اجابت کند، در هنگام آسایش، دعا بسیار کند.

نهج الفصاحه ص 770 ، ح 3023

4- حضرت محمد صلی الله علیه و آله :

لَیْسَ شَیْ ءٌ أَسْرَعَ إِجَابَهً مِنْ دَعْوَهِ غَائِبٍ لِغَائِب

هیچ دعایی زودتر از دعایی که انسان در غیاب کسی می کند، مستجاب نمی شود.

کافی(ط-الاسلامیه) ج 2 ، ص 510 ، ح 7 - بحارالأنوار(ط-بیروت) ج 90، ص 359 ، ح 17

5- حضرت محمد صلی الله علیه و آله :

اِغتَنِمُوا الدَّعاءَ عِندَ الرِّقّهِ فَإِنَّها رَحمَهٌ؛

دعا کردن را در هنگام رقّت قلب غنیمت شمرید، که رقت قلب، رحمت است.

نهج الفصاحه ص 226 ، ح 373 - بحارالأنوار(ط-بیروت) ج90، ص347، ح14

6- امام صادق علیه السلام:

إِذَا أَرَادَ أَحَدُكُمْ أَنْ يُسْتَجَابَ لَهُ فَلْيُطَيِّبْ كَسْبَهُ وَ لْيَخْرُجْ مِنْ مَظَالِمِ النَّاسِ وَ إِنَّ اللَّهَ لَا يُرْفَعُ إِلَيْهِ دُعَاءُ عَبْدٍ وَ فِی بَطْنِهِ حَرَامٌ أَوْ عِنْدَهُ مَظْلِمَهٌ لِأَحَدٍ مِنْ خَلْقِهِ.

هر کس بخواهد دعایش مستجاب شود، باید کسب خود را حلال کند و حق

مردم را بپردازد. دعای هیچ بنده ای که مال حرام در شکمش باشد یا حق کسی بر گردنش باشد، به درگاه خدا بالا نمی رود.

بحارالأنوار(ط-بیروت) ج90، ص321، ح31

7- امام صادق علیه السلام:

إِنَّ الْعَبْدَ لَیَدْعُو فَیَقُولُ اللَّهُ عَزَّ وَ جَلَّ لِلْمَلَکَیْنِ قَدِ اسْتَجَبْتُ لَهُ وَ لَکِنِ احْبِسُوهُ بِحَاجَتِهِ فَإِنِّی أُحِبُّ أَنْ أَسْمَعَ صَوْتَهُ وَ إِنَّ الْعَبْدَ لَیَدْعُو فَیَقُولُ اللَّهُ تَبَارَکَ وَ تَعَالَی عَجِّلُوا لَهُ حَاجَتَهُ فَإِنِّی أُبْغِضُ صَوْتَهُ.

هر آینه بنده دعا می کند و خداوند عزوجل به دو فرشته می فرماید: من دعای او را مستجاب کردم اما حاجتش را نگه دارید، زیرا دوست دارم صدای او را بشنوم و همانا بنده دعا می کند و خداوند تبارک و تعالی می فرماید: زود خواسته اش را برآورید که من خوش ندارم صدای او را بشنوم.

کافی(ط-الاسلامیه) ج 2، ص 489، ح 3

8- امام سجاد علیه السلام :

مَنْ لَمْ یَرْجُ النَّاسَ فِی شَیْ ءٍ وَ رَدَّ أَمْرَهُ إِلَی اللَّهِ عَزَّ وَ جَلَّ فِی جَمِیعِ أُمُورِهِ اسْتَجَابَ اللَّهُ عَزَّ وَ جَلَّ لَهُ فِی کُلِّ شَیْ ء

هر کس در هیچ کاری به مردم امید نبندد و همه کارهای خود را به خدای عز و جل واگذارد، خداوند هر خواسته ای که او داشته باشد اجابت کند.

کافی(ط-الاسلامیه) ج 2 ، ص 148، ح 3

9- امام علی علیه السلام :

رُبَّمَا سَأَلْتَ الشَّیْ ءَ فَلَا تُؤْتَاهُ وَ أُوتِیتَ خَیْراً مِنْهُ عَاجِلًا أَوْ آجِلًا أَوْ صُرِفَ عَنْکَ لِمَا هُوَ خَیْرٌ لَکَ فَلَرُبَّ أَمْرٍ قَدْ طَلَبْتَهُ فِیهِ هَلَاکُ دِینِکَ لَوْ أُوتِیتَهُ فَلْتَکُنْ مَسْأَلَتُکَ فِیمَا یَبْقَی لَکَ جَمَالُهُ وَ یُنْفَی عَنْکَ وَبَالُهُ

گاه چیزی را (از خدا) می خواهی اما به تو داده نمی شود و دیر یا زود

بهتر از آن به تو داده می شود، یا به خاطر آنچه خیر و مصلحت تو در آن است از برآورده شدن خواسته ات دریغ می شود، زیرا بسا خواسته ای که اگر برآورده شود به نابودی و تباهی دین تو می انجامد، پس، چیزی بخواه که زیبایی و نیکیش برایت می ماند و پیامد سوئی ندارد.

مجموعه ورام ج 2 ، ص 104

10- حضرت محمد صلی الله علیه و آله :

مَن أَرادَ أن تُستَجابَ دَعوَتُهُ وَ أَن تُكشَفَ كُربَتُهُ فَليُفَرِّج عَن مُعسِرٍ؛

هر کس می خواهد دعایش مستجاب شود و غمش از بین برود باید گره از کار گرفتاری باز کند.

نهج الفصاحه ص 759 ، ح 2961

11- حضرت محمد صلی الله علیه و آله :

الصَّدَقَهُ تَدْفَعُ الْبَلَاءَ وَ هِیَ أَنْجَحُ دَوَاءً وَ تَدْفَعُ الْقَضَاءَ وَ قَدْ أُبْرِمَ إِبْرَاماً وَ لَا یَذْهَبُ بِالْأَدْوَاءِ إِلَّا الدُّعَاءُ وَ الصَّدَقَه

صدقه بلا را برطرف می کند و مؤثرترینِ داروست. همچنین، قضای حتمی را برمی گرداند و درد و بیماری ها را چیزی جز دعا و صدقه از بین نمی برد.

بحارالأنوار(ط-بیروت) ج 93 ، ص 137 ، ح 14

12- امام سجاد علیه السلام :

أَمَّا حَقُّ ذِی الْمَعْرُوفِ عَلَیْکَ فَأَنْ تَشْکُرَهُ وَ تَذْکُرَ مَعْرُوفَهُ وَ تَکْسِبَهُ الْمَقَالَهَ الْحَسَنَهَ وَ تُخْلِصَ لَهُ الدُّعَاءَ فِیمَا بَیْنَکَ وَ بَیْنَ اللَّهِ عَزَّ وَ جَلَّ فَإِذَا فَعَلْتَ ذَلِکَ کُنْتَ قَدْ شَکَرْتَهُ سِرّاً وَ عَلَانِیَهً ثُمَّ إِنْ قَدَرْتَ عَلَی مُکَافَاتِهِ یَوْماً کَافَیْتَهُ

حق کسی که به تو نیکی کرده ، این است که از او تشکر کنی و نیکی اش را به زبان آوری و از او به خوبی یاد کنی و میان خود و خدای عزّوجلّ برایش خالصانه دعا کنی ، هرگاه چنین کردی بی گمان در

پنهان و آشکار از او تشکر کرده ای . سپس اگر روزی توانستی نیکی او را جبران کنی ، جبران کن .

امالی(صدوق) ص 372 - مکارم الاخلاق ص 422

13- امام صادق علیه السلام:

الذُّنُوبُ الَّتِی تُغَیِّرُ النِّعَمَ الْبَغْیُ وَ الذُّنُوبُ الَّتِی تُورِثُ النَّدَمَ الْقَتْلُ وَ الَّتِی تُنْزِلُ النِّقَمَ الظُّلْمُ وَ الَّتِی تَهْتِکُ السُّتُورَ شُرْبُ الْخَمْرِ وَ الَّتِی تَحْبِسُ الرِّزْقَ الزِّنَا وَ الَّتِی تُعَجِّلُ الْفَنَاءَ قَطِیعَهُ الرَّحِمِ وَ الَّتِی تَرُدُّ الدُّعَاءَ وَ تُظْلِمُ الْهَوَاءَ عُقُوقُ الْوَالِدَیْن

گناهی که نعمت ها را تغییر می دهد، تجاوز به حقوق دیگران است. گناهی که پشیمانی می آورد، قتل است. گناهی که گرفتاری ایجاد می کند، ظلم است. گناهی که آبرو می بَرد، شرابخواری است. گناهی که جلوی روزی را می گیرد، زناست. گناهی که مرگ را شتاب می بخشد، قطع رابطه با خویشان است. گناهی که مانع استجابت دعا می شود و زندگی را تیره و تار می کند، نافرمانی از پدر مادر است.

علل الشرایع ج 2، ص 584 ، ح 27

14- امام محمد باقر علیه السلام :

إِنَّ الْحُسَیْنَ صَاحِبَ کَرْبَلَاءَ قُتِلَ مَظْلُوماً مَکْرُوباً عَطْشَاناً لَهْفَاناً [فَآلَی اللَّهُ عَزَّ وَ جَلَّ عَلَی نَفْسِهِ أَنْ] وَ حَقٌّ عَلَی اللَّهِ عَزَّ وَ جَلَّ أَنْ لَا یَأْتِیَهُ لَهْفَانٌ وَ لَا مَکْرُوبٌ وَ لَا مُذْنِبٌ وَ لَا مَغْمُومٌ وَ لَا عَطْشَانٌ وَ لَا ذُو عَاهَهٍ ثُمَّ دَعَا عِنْدَهُ وَ تَقَرَّبَ بِالْحُسَیْنِ ع إِلَی اللَّهِ عَزَّ وَ جَلَّ

إِلَّا نَفَّسَ اللَّهُ کُرْبَتَهُ وَ أَعْطَاهُ مَسْأَلَتَهُ وَ غَفَرَ ذُنُوبَهُ [ذَنْبَهُ] وَ مَدَّ فِی عُمُرِهِ وَ بَسَطَ فِی رِزْقِهِ فَاعْتَبِرُوا یا أُولِی الْأَبْصار

حسین، بزرگ مرد کربلا، مظلوم و رنجیده خاطر و لب تشنه و مصیب زده به شهادت رسید. پس

خداوند، به ذات خود، قسم یاد کرد که هیچ مصیبت زده و رنجیده خاطر و گنهکار و اندوهناک و تشنه ای و هیچ بَلا دیده ای به خدا روی نمی آورد و نزد قبر حسین علیه السلام دعا نمی کند و آن حضرت را به درگاه خدا شفیع نمی سازد، مگر این که خداوند، اندوهش را برطرف و حاجاتش را برآورده می کند و گناهش را می بخشد و عمرش را طولانی و

روزی اش را گسترده می سازد. پس ای اهل بینش، درس بگیرید !

کامل الزیارات ص 168

15- حضرت محمد صلی الله علیه و آله :

إِذَا لَمْ يَأْمُرُوا بِمَعْرُوفٍ وَ لَمْ يَنْهَوْا عَنْ مُنْكَرٍ وَ لَمْ يَتَّبِعُوا الْأَخْيَارَ مِنْ أَهْلِ بَيْتِی سَلَّطَ اللَّهُ عَلَيْهِمْ شِرَارَهُمْ فَيَدْعُو عِنْدَ ذَلِکَ خِيَارُهُمْ فَلَا يُسْتَجَابُ لَهُم

هرگاه (مردم) امر به معروف و نهی از منکر نکنند، و از نیکان خاندان من پیروی ننمایند، خداوند بدانشان را بر آنان مسلّط گرداند و نیکانشان دعا کنند امّا دعایشان مستجاب نشود .

امالی (صدوق) ص 308

16- حضرت محمد صلی الله علیه و آله :

صَلَاةُ اللَّيْلِ مَرْضَاةٌ لِلرَّبِّ وَ حُبُّ الْمَلَائِكَةِ وَ سُنَّةُ الْأَنْبِيَاءِ وَ نُورُ الْمَعْرِفَهِ وَ أَصْلُ الْإِيمَانِ وَ رَاحَةُ الْأَبْدَانِ وَ كَرَاهِيَةٌ لِلشَّيْطَانِ وَ سِلَاحٌ عَلَى الْأَعْدَاءِ وَ إِجَابَةٌ لِلدُّعَاءِ وَ قَبُولٌ لِلْأَعْمَالِ وَ بَرَكَةٌ فِی الرِّزْق

نماز شب، موجب رضایت پروردگار، دوستی فرشتگان، سنت پیامبران، نور معرفت، ریشه ایمان، آسایش بدن ها، مایه ناراحتی شیطان، سلاحی بر ضدّ دشمنان، مایه اجابت دعا، قبولی اعمال و برکت در روزی است.

ارشاد القلوب(دیلمی) ج 1، ص 191

17- حضرت محمد صلی الله علیه و آله :

مَنْ أكَلَ مِنَ الْحَلَالِ الْقُوتَ صَفَا قَلْبُهُ وَ رَقَّ وَ دَمَعَتْ عَيْنَاهُ وَ لَمْ يَكُنْ لِدَعْوَتِهِ حِجَابٌ". هر کس از لقمه

ص: 187

حلال بخورد، قلبش صفا و رقت می یابد، چشمانش از ترس خداوند متعال پر اشک می شود و برای (استجابت) دعایش مانعی نمی باشد.

مجمع البحرین ج 5 ، ص 353

18-امام حسین علیه السلام :

أَعجَزالنّاسٍ مَن عَجَزَ عَنِ الدُّعاء؛

عاجزترین مردم کسی است که نتواند دعا کند. امالی(مفید) ص 317 - امالی(طوسی) ص 89 - تصنیف غررالحکم و دررالکلم ص 192 ، ح 3742 - مکارم الاخلاق ص 268 - بحارالانوار(ط-بیروت) ج 90 ، ص 294

19- امام موسی کاظم علیه السلام : أوشَک دَعوَةً وَ أسرَعُ إجابَهُ دُعاءُ المَرءِ لِاَخیهِ بِظَهرِ الغَیبِ؛

دعایی که بیشتر امید اجابت آن می رود و زودتر به اجابت می رسد، دعا برای برادر دینی است در پشت سر او.

کافی(ط-الاسلامیه) ج 2 ، ص 507 ، ح 1

20-حضرت محمد صلی الله علیه و آله :

ادْعُوا اللَّهَ وَ أَنْتُمْ مُوقِنُونَ بِالْإِجَابَهِ وَ اعْلَمُوا أَنَّ اللَّهَ لَا يَسْتَجِيبُ دُعَاءً مِنْ قَلْبٍ غَافِلٍ لَاهٍ.

خدا را بخوانید و به اجابت دعای خود یقین داشته باشید و بدانید که خداوند دعا را از قلب غافل بیخبر نمی پذیرد.

بحار الانوار(ط-بیروت) ج 90 ، ص 321

21-حضرت محمد صلی الله علیه و آله :

لا یُرَدُّ دُعاءٌ أَوَّلُهُ بِسْمِ اللّهِ الرَّحمنِ الرَّحیمِ

دعایی که با بسم اللّه الرحمن الرحیم شروع شود، رد نمی شود.

الدعوات(راوندی) ص 52 ، ح 131

22-حضرت محمد صلی الله علیه و آله :

مَنْ أَرادَ تُسْتَجابُ دَعْوَتُهُ وَ أَنْ تُكْشَفَ كُرْبَتُهُ فَلْيُفَرِّجْ عَنْ مُعْسِرٍ؛

هر کس می خواهد دعایش مستجاب و اندوهش برطرف شود، به تنگدست مهلت دهد.

نهج الفصاحه ص 759 ، ح 2961

23-امام رضا علیه السلام :

إِنَّ اللَّهَ يُؤَخِّرُ إِجَابَةَ الْمُؤْمِنِ شَوْقاً إِلَى دُعَائِهِ وَ يَقُولُ صَوْتٌ أُحِبُّ أَنْ أَسْمَعَهُ وَ يُعَجِّلُ إِجَابَةَ دُعَاءِ الْمُنَافِقِ وَ يَقُولُ صَوْتٌ أَكْرَهُ سَمَاعَهُ.

خداوند اجابت دعای مؤمن را به شوق (شنیدن) دعایش به تأخیر می اندازد

ص: 188

و می گوید: «صدایی است که دوست دارم آن را بشنوم» و در اجابت دعای منافق عجله می کند و می گوید: صدایی است که از شنیدنش بدم می آید.

فقه الرضا علیه السلام ص 345

24- امام موسی کاظم علیه السلام :

دعوه الصائم تستجاب عند افطاره؛

دعای شخص روزه دار هنگام افطار مستجاب می شود.

مکارم الاخلاق ص 27 - بحار الانوار(ط-بیروت) ج 93، ص 255، ح 33

25- امام صادق علیه السلام:

مَن سَرَّهُ أن یُستَجابَ لَهُ فِی الشِّدَّهِ فَلیُکثِرِ الدُّعاءَ فِی الرَّخاءِ.

هرکه خوش دارد دعایش هنگام سختی مستجاب شود، هنگام آسایش، بسیار دعا کند.

کافی(ط-الاسلامیه) ج 2 ، ص 472 ، ح 4

26-امام علی علیه السلام :

لَا تَسْتَبْطِئْ إِجَابَهَ دُعَائِکَ وَ قَدْ سَدَدْتَ طَرِیقَهُ بِالذُّنُوب

اجابت دعایت را دیر مپندار، در حالی که خودت با گناه راه اجابت آن را بسته ای.

تصنیف غررالحکم و دررالکلم ص 193 ، ح 3768

توبه

حدیث (1) رسول اکرم صلی الله علیه و آله :

مَن حَبَسَ عَن اَخيهِ المُسلِمِ شَيئا مِن حَقِّهِ حَرَّمَ اللّه ُ عَلَيهِ بَرَكَةَ الرِّزقِ اِلاّ اَن يَتوبَ؛

هر كس چيزى از حقّ برادر مسلمان خود را نگه دارد [و به او ندهد]، خداوند، بركت روزى را بر او حرام مى كند، مگر آن كه توبه كند [و جبران نمايد].

مكارم الاخلاق ص 431 - من لايحضره الفقيه ج 4، ص 15، ح 4968

حديث (2) رسول اكرم صلى الله عليه و آله :

اَلتَّوبَةُ حَسَنٌ وَ لكِن فِى الشَّبابِ اَحسَنُ ؛

توبه زيباست، ولى در جوانى زيباتر .

نهج الفصاحه ص578 ، ح2006

حديث (3) رسول اكرم صلى الله عليه و آله :

اَمّا عَلامَةُ التّائِبِ فَاَربَعَةٌ: اَلنَّصيحَةُ لِلّهِ فى عَمَلِهِ وَ تَركُ الباطِلِ وَ لُزومُ الحَقِّ وَ الحِرصُ عَلَى الخَيرِ ؛

نشانه توبه كننده چهار است: عمل خالصانه براى خدا، رها كردن باطل، پايبندى به حق

ص: 189

و حریص بودن بر کار خیر.

تحف العقول ص 20

حدیث (4) امام علی علیه السلام :

اَلْمُؤْمِنُ مُنیبٌ مُستَغْفِرٌ تَوّابٌ، اَلْمُنافِقُ مَکُورٌ مُضِرٌّ مُرتابٌ؛

مؤمن بازگشت کننده به خدا، آمرزش خواه و توبه کننده است و منافق نیرنگباز، زیانبار و شکّاک.

شرح آقا جمال خوانساری بر غررالحکم ج 1 ، ص 340 ، ح 1288 و 1289

حدیث (5) پیامبر صلی الله علیه و آله :

اَبَی اللّه ُ لِصاحِبِ الْخُلْقِ السَّیِّی ءِ بِالتَّوبَهِ. فَقیلَ: یا رَسولَ اللّه ِ، وَ کَیْفَ ذلِکَ؟ قالَ: لاِنَّهُ اِذا تابَ مِنْ ذَنْبٍ وَقَعَ فی اَعْظَمَ مِنَ الذَّنْبِ الَّذی تابَ مِنْهُ؛

خداوند از آدم بد اخلاق توبه نمی پذیرد. عرض شد: ای رسول خدا، چرا؟ فرمودند: چون هرگاه از گناهی توبه کند در ورطه گناهی بدتر از آن که توبه کرده است می افتد.

بحارالأنوار(ط-بیروت) ج 70، ص 299، ح 12 {شبیه این حدیث در نوادر(راوندی) ص 18 }

حدیث (6) پیامبر صلی الله علیه و آله :

اَلْعَدْلُ حَسَنٌ وَلکِنْ فِی الاُمَراءِ اَحْسَنُ، وَ السَّخاءُ حَسَنٌ وَلکِنْ فِی الاَغْنیاءِ اَحْسَنُ، اَلْوَرَعُ حَسَنٌ وَلکِنْ فِی الْعُلَماءِ اَحْسَنُ، اَلصَّبْرُ حَسَنٌ وَلکِنْ فِی الْفُقَراءِ اَحْسَنُ، اَلتَّوبَهُ حَسَنٌ وَلکِنْ فِی الشَّبابِ اَحْسَنُ، اَلْحَیاءُ حَسَنٌ وَلکِنْ فِی النِّساءِ اَحْسَنُ؛

عدالت نیکو است اما از دولتمردان نیکوتر، سخاوت نیکو است اما از ثروتمندان نیکوتر؛ تقوا نیکو است اما از علما نیکوتر؛ صبر نیکو است اما از

فقرا نیکوتر، توبه نیکو است اما از جوانان نیکوتر و حیا نیکو است اما از زنان نیکوتر.

نهج الفصاحه ص578 ، ح 2006

حدیث (7) امام علی علیه السلام :

تَرکُ الذَّنبِ أهوَنُ مِن طَلَبِ التّوبَه.

گناه نکردن آسان تر از طلب توبه است.

کافی(ط-الاسلامیه) ج 8 ، ص 385 ، ح 584

حدیث (8) امام علی علیه السلام :

نحن نرید ألا نموت حتی نتوب و نحن لا نتوب حتی نموت

ص: 190

صد ما این است که نمیریم تا توبه کنیم، ولی توبه نمی کنیم تا اینکه می میریم

شرح نهج البلاغه(ابن ابی الحدید) ج 20 ، ص329 ، ح 777

حديث (9) امام باقر عليه السلام :

كَفَى بالنَّدَم تَوبَةً؛

پشیمانی از گناه برای توبه کافی است.

کافی(ط-الاسلامیه) ج 2 ، ص 426 ، ح 1

حديث (10) پيامبر اكرم صلى الله عليه و آله :

أللهُ أفرَحُ بِتَوبَةِ العَبدِ مِنَ العَقيمِ الوالِدِ وَ مِنَ الضّالِّ الواجِدِ.

خداوند از توبه بنده اش بیش از عقیمی که صاحب فرزند شود و گم کرده ای که گمشده اش را پیدا می کند خوشحال می شود.

نهج الفصاحه ص 620 ، ح 2199

حديث (11) امام على عليه السلام :

تَعَطَّرُوا بِالاستِغفارِ لا تَفضَحكُم رَوائحُ الذُّنوبِ.

با آمرزش خواهی، خود را معطّر کنید تا بوی گناهان شما را رسوا نکند.

امالی(طوسی) ص 372

توکل

حديث (1) امام على عليه السلام :

اَلتَّوَكُلُّ عَلَى اللّه نَجاةً مِنْ كُلِّ سوءٍ وَ حِرْزٌ مِنْ كُلِّ عَدُوٍّ؛

توکل بر خداوند، مایه نجات از هر بدی و محفوظ بودن از هر دشمنی است.

بحارالأنوار(ط-بیروت) ج 75، ص 79 ، ح 56

حدیث (2) امام علی علیه السلام :

مَنْ تَوكَّلَ عَلَى اللّه ذَلَّتْ لَهُ الصِّعابُ وَ تَسَهَّلَتْ عَلَيْهِ الأَسْبابِ؛

هر کس به خدا توکل کند، دشواری ها برای او آسان می شود و اسباب برایش فراهم می گردد.

تصنیف غررالحکم و دررالکلم ص 197 ، ح 3888

حدیث (3) امام صادق علیه السلام :

إِنَّ الغِنى وَالْعِزَّ يَجولانِ فَإِذا ظَفِرا بِمَوْضِعِ التَّوَكُّلِ أَوْطَنا؛

بی نیازی و عزّت به هر طرف می گردند و چون به جایگاه توکل دست یافتند در آنجا قرار می گیرند.

کافی(ط-الاسلامیه) ج 2، ص 65، ح 3

حدیث (4) امام باقر علیه السلام :

مَنْ تَوَكَّلَ عَلَى اللّه لا يُغْلَبُ وَمَنِ اعْتَصَمَ بِاللّه لا يُهْزَمُ؛

هر کس به خدا

ص: 191

توکل کند، مغلوب نشود و هر کس به خدا توسل جوید، شکست نخورد.

جامع الاخبار(شعیری) ص 118

حديث (5) رسول الله صلی الله علیه و آله :

اَلطِّیَرَهُ شِرْکُ وَ ما مِنّا إلاّ وَلکِنَّ اللّه یُذْهِبُهُ بِالتَّوَکُّلِ؛

فال بد زدن شرک است و هیچ کس ازما نیست مگر این که به نحوی دستخوش فال بد زدن می شود، اما خداوند با توکل به او آن را از بین می برد.

مرآه العقول ج 11 ، ص 392 - بحار الأنوار (ط - بیروت) ج 55 ، ص 322 ، ح 10

حديث (6) رسول الله صلی الله علیه و آله :

رَأی رَسولُ اللّه صلی الله علیه و آله قَوْما لا یَزْرَعونَ قالَ: ما أَنْتُمْ؟ قالوُا: نَحْنُ الْمُتَوَکِّلونَ، قالَ: لا، بَلْ أَنْتُمْ المُتَّکِلونَ؛

رسول اکرم صلی الله علیه و آله گروهی را که کشت و کار نمی کردند، دیدند و فرمودند: شما چه کاره اید؟ عرض کردند ما توکل کنندگانیم. فرمودند: نه، شما سر بارید.

مستدرک الوسائل ج 11 ، ص 217، ح 12789

حديث (7) امام موسی کاظم علیه السلام :

سَأَلْتُهُ عَنْ قَوْلِ اللَّهِ عَزَّ وَ جَلَّ- وَ مَنْ یَتَوَکَّلْ عَلَی اللَّهِ فَهُوَ حَسْبُهُ فَقَالَ التَّوَکُّلُ عَلَی اللَّهِ دَرَجَاتٌ مِنْهَا أَنْ تَتَوَکَّلَ عَلَی اللَّهِ فِی أُمُورِکَ کُلِّهَا فَمَا فَعَلَ بِکَ کُنْتَ عَنْهُ رَاضِیاً تَعْلَمُ أَنَّهُ لَا یَأْلُوکَ خَیْراً وَ فَضْلًا وَ تَعْلَمُ أَنَّ الْحُکْمَ فِی ذَلِکَ لَهُ فَتَوَکَّلْ عَلَی اللَّهِ

بِتَفْوِیضِ ذَلِکَ إِلَیْهِ وَ ثِقْ بِهِ فِیهَا وَ فِی غَیْرِهَا.

از ایشان درباره کلام خدای عز و جل سوال شد که می فرمایند «و هر کس به خدا توکل کند او برای وی بس است» توکل کردن بر خدا درجاتی دارد: یکی از آنها این است که در تمام کارهایت به خدا توکل کنی و

ص: 192

هر چه با تو کرد از او خشنود باشی و بدانی که او نسبت به تو از هیچ خیر و تفضّلی کوتاهی نمی کند و بدانی که در این باره حکم، حکم اوست، پس با واگذاری کارهایت به خدا بر او توکل کن و در آن کارها و دیگر کارها به او

اعتماد داشته باش.

کافی(ط-الاسلامیه) ج 2 ، ص 65 ، ح 5

حدیث (8) رسول الله صلی الله علیه و آله :

يَقولُ اللّه عَزَّ وَ جَلَّ ما مِنْ مَخْلوقٍ يَعْتَصِمُ دونی إلاّ قَطَعْتُ أسْبابَ السَّماواتِ و َأسبابَ الأرْضِ مِنْ دونِهِ فَإنْ سَألَنی لَمْ اُعْطِهِ و َإنْ دَعانی لَمْ اُجِبْهُ؛

خداوند عزوجل می فرماید: هیچ مخلوقی نیست که به غیر من پناه ببرد، مگر این که دستش را از اسباب و ریسمان های آسمانها و زمین کوتاه کنم، پس اگر از من بخواهد عطایش نکنم و اگر مرا بخواند جوابش ندهم.

امالی (طوسی) ص585، ح1210

حدیث (9) امام موسی کاظم علیه السلام :

مَنْ أَرَادَ أَنْ يَكُونَ أَقْوَى النَّاسِ فَلْيَتَوَكَّلْ عَلَى اللَّه

هر که می خواهد که قویترین مردم باشد بر خدا توکل نماید.

فقه الرضا ص 358

حدیث (10) امام رضا علیه السلام :

ما حَدُّ التَّوکل؟ فَقال لی: اَن لا تَخافَ معَ اللهِ اَحَداً؛

حد توکل چیست؟ حضرت فرمودند: اینکه با وجود خدا از هیچ کس نترسی

امالی(صدوق) ص 240 ، ح 8

حدیث (11) امام موسی کاظم علیه السلام :

مَنْ أَرَادَ أَنْ يَكُونَ أَقْوَى النَّاسِ فَلْيَتَوَكَّلْ عَلَى اللَّه

هر که می خواهد که قویترین مردم باشد بر خدا توکل نماید .

فقه الرضا ص 358

حدیث (12) امام جواد علیه السلام :

الثِّقَةُ بِاللهِ ثَمَنٌ لِكُلِّ غالٍ و سُلَّمٌ اِلى كُلِّ عالٍ؛

اعتماد به خدا بهای هر چیز گرانبها است و نردبانی به سوی هر بلندایی.

نزهه الناظر و تنبیه الخاطر ص

ص: 193

136 ، ح 6

حدیث (13) امام جواد علیه السلام :

ثَلَاثٌ مَنْ کُنَّ فِیهِ لَمْ یَنْدَمْ تَرْکُ الْعَجَلَهِ وَ الْمَشُورَهُ وَ التَّوَکُّلُ عِنْدَ الْعَزْمِ عَلَی اللَّهِ عَزَّ وَ جَل

سه چیز است که هر کس آن را مراعات کند ، پشمیان نگردد : 1 - اجتناب از عجله ، 2 - مشورت کردن ، 3 - و توکل بر خدا در هنگام تصمیم گیری . کشف الغمه (ط - القدیمه) ج 2 ، ص 349

حدیث (14) امام علی علیه السلام :

مَن تَوکَّلَ عَلَی اللهِ ذَلَّت لَهُ الصِّعابُ وَ تَسَهَّلَت عَلَیهِ الأسبابُ

هر که بر خدا توکل کند دشواریها برایش آسان شده و اسباب برایش فراهم گردد.

تصنیف غررالحکم و دررالکلم ص 197 ، ح 3888

حدیث (15) امام معصوم علیه السلام :

یَقُولُ اللهُ(عز و جل): لاقَطِّعن أمَلَ کُلّ مُومِنٍ أمَّلَ دونی بالإیاسِ.

خداوند (عز و جل) می فرماید: بی گمان امید هر مومنی که به غیر من امید ببندد را با مأیوس کردن او قطع می کنم.

مستدرک الوسائل ج 11 ، ص 221 ، ح 12799

حدیث (16) امام صادق علیه السلام :

حُسنُ الظَّنِّ بِاللَّهِ أن لا تَرجُوَ إلّا اللَّهَ، و لا تَخافَ إلّا ذَنبَکَ.

خوش گمانی به خدا این است که جز به خدا امید نداشته باشی و جز از گناهت نترسی.

کافی(ط-الاسلامیه) ج 2 ، ص 72 ، ح 4

حدیث (17) امام جواد علیه السلام:

مَن اِنقَطَعَ الی غَیرِ اللهِ وَ کَلَهُ اللهُ اِلَیهِ.

کسی که به غیر خدا تکیه کند، خدا وی را به هم او وامی گذارد.

دررالباهره(ط-قدیمه) ص 39

اخلاص

1-حضرت زهرا سلام الله علیها:

مَن اَصعَدَ اِلَی اللهِ خالِصَ عِبادَتِه اَهبَطَ اللهُ عَزَّ وَ جَلَّ اِلَیهِ اَفضَلَ مَصلَحَتِه

کسی که عبادت های خالصانه خود را به سوی خدا فرستد، پروردگار بزرگ برترین

مصلحت را به سویش فرو خواهد فرستاد.

عده الداعی ص 233

-2 حضرت محمد صلی الله علیه و آله :

اَوصانی رَبّی بِسَبعٍ: اَوصانی بِالاِخلاصِ فِی السِّرِّ وَ الْعَلانیَهِ وَ اَن اَعْفُوَ عَمَّن ظَلَمَنی و اُعْطیَ مَن حَرَمَنی و اَصِلَ مَنْ قَطَعَنی و اَن یَکونَ صَمْتی فِکْرا وَ نَظَری عِبَرا؛

پروردگارم هفت چیز را به من سفارش فرمود: اخلاص در نهان و آشکار، گذشت از کسی که به من ظلم نموده، بخشش به کسی که مرا محروم کرده، رابطه با کسی که با من قطع رابطه کرده، و سکوتم همراه با تفکّر و نگاهم برای عبرت باشد.

کنزالفوائد ج 2 ، ص 11

-3امام علی علیه السلام :

فرض الله ... الصیام ابتلاء لاخلاص الخلق؛

خداوند روزه را واجب کرد تا به وسیله آن اخلاص خلق را بیازماید.

نهج البلاغه(صبحی صالح) ص 512 ، حکمت 252

اذان

حدیث (1) پیامبر صلی الله علیه و آله :

روی ان الملائکه اذا سمعت الأذان من اهل الارض قالت هذه اصوات أمّه محمّد بتوحید اللّه فیستغفرون اللّه لامّه محمّد صلّی اللّه علیه و آله حتّی یفرغوا من تلک الصّلاه

(روایت شده است) که فرشتگان هنگامی که اذان مردم زمین را می شنوند می گویند: این آواز امت محمد (ص) به وجدانیت خداوند است از این رو برای امت او تا آن گاه که مردم از آن نماز فارغ شوند استغفار می کنند.

لوامع(صاحبقرانی) ج 3 ، ص 544

حدیث (2) پیامبر صلی الله علیه و آله :

مَنْ وُلِدَ لَهُ مَوْلُودٌ فَلْيُؤَذِّنْ فِی أُذُنِهِ الْيُمْنَى وَ لْيُقِمْ فِی الْيُسْرَى فَإِنَّ ذَلِکَ عِصْمَةٌ مِنَ الشَّيْطَانِ

کسی که فرزندی به او داده شد (به دنیا آمد) در گوش راستش اذان و در گوش چپش اقامه بگوید، زیرا این عمل ، نوزاد را از شر شیطان

ص: 195

حفظ می نماید.

بحار الأنوار(ط - بیروت)، ج 81 ، ص 162

حدیث (3) امام جعفر صادق علیه السلام :

یُجْزِی فِی السَّفَرِ إِقَامَهٌ بِغَیْرِ أَذَان

در سفر فقط اقامه کفایت می کند.

من لا یحضره الفقیه ج 1، ص 291 ، ح 900

حدیث (4) امام جعفر صادق علیه السلام :

مَنْ لَمْ یَأْکُلِ اللَّحْمَ أَرْبَعِینَ یَوْماً سَاءَ خُلُقُهُ وَ مَنْ سَاءَ خُلُقُهُ فَأَذِّنُوا فِی أُذُنِه

کسی تا چهل روز گوشت نخورد بداخلاق می شود، وقتی که بداخلاق شد در گوش او اذان بگویید.

من لا یحضره الفقیه ج 1، ص 299 ، ح 912

حدیث (5) امام علی علیه السلام :

إِجَابَهُ الْمُؤَذِّنِ یَزِیدُ فِی الرِّزْق

اجابت دعوت اذان گو، سبب افزایش روزی می شود.

خصال ص 505

حدیث (6) امام محمد باقر علیه السلام :

کَانَ رَسُولُ اللَّهِ صلی الله علیه و آله و سلم إِذَا سَمِعَ الْمُؤَذِّنَ یُؤَذِّنُ قَالَ مِثْلَ مَا یَقُولُهُ فِی کُلِّ شَیْ ءٍ.

رسول خدا (ص) وقتی صدای اذان مؤ ذن را می شنید، و آن جملات را تکرار می کرد.

کافی(ط-الاسلامیه) ج 3 ، ص 307 ، ح 29

حديث (7) پيامبر صلى الله عليه و آله :

مَنْ أَجَابَ الْمُؤَذِّنَ وَ أَجَابَ الْعُلَمَاءَ كَانَ يَوْمَ الْقِيَامَهِ تَحْتَ لِوَائِی وَ يَكُونُ فِی الْجَنَّهِ فِی جِوَارِی وَ لَهُ عِنْدَ اللَّهِ ثَوَابُ سِتِّينَ شَهِيدا

هرکس به موذن و دانشمند روی آورد روز قیامت در زیر پرچم من و در بهشت همسایه من خواهد بود و برای او در نزد خدا ثواب شصت شهید است .

جامع الاخبار(شعیری) ص 68

غسل

حديث (1) امام رضا عليه السلام :

و مَنِ اغتَسَلَ مِنَ الماءِ الَّذی قَدِ اغتُسِلَ فیهِ فَأَصابَهُ الجُذامُ فَلا یَلومَنَّ اِلاّ نَفسَهُ ؛

هر کس با آبی غسل کند که پیش تر در آن غسل شده است و به جذام مبتلا شود، کسی را جز خود سرزنش نکند.

ص: 196

کافی(ط-الاسلامیه) ج 6، ص 503، ح 38

حديث (2) امام رضا عليه السلام :

غُسْلُ يَوْمِ الْجُمُعَهِ سُنَّهٌ وَ غُسْلُ الْعِيدَيْنِ وَ غُسْلُ دُخُولِ مَكَّهَ وَ الْمَدِينَهِ وَ غُسْلُ الزِّيَارَهِ وَ غُسْلُ الْإِحْرَامِ وَ أَوَّلِ لَيْلَهٍ مِنْ شَهْرِ رَمَضَانَ وَ لَيْلَهِ سَبْعَ عَشْرَهَ وَ لَيْلَهِ تِسْعَ عَشْرَهَ وَ لَيْلَهِ إِحْدَى وَ عِشْرِينَ وَ لَيْلَهِ ثَلَاثٍ وَ عِشْرِينَ مِنْ شَهْرِ رَمَضَانَ هَذِهِ الْأَغْسَالُ سُنَّهٌ وَ غُسْلُ

الْجَنَابَهِ فَرِيضَهٌ وَ غُسْلُ الْحَيْضِ مِثْلُه

غسل روز جمعه سنت است و غسل دو عيد (فطر و قربان) و غسل داخل شدن به مكه و مدينه و غسل زيارت و غسل احرام و شب اول ماه رمضان و شب هفده و نوزده و بيست و يک و بيست و سوم ماه رمضان اين غسل ها سنت است و غسل حيض و جنابت واجب است .

عيون اخبار الرضا ج 2 ، ص 123

وضو

حديث (1) پيامبر صلى الله عليه و آله :

اَكثِر مِن الطَّهورِ يَزِدِ اللّه ُ فى عُمُرِكَ؛

وضو زياد بگير تا خداوند، عمرت را زياد كند.

امالى (مفيد) ص 60، ح 5

حديث (2) پيامبر صلى الله عليه و آله :

إنّ الغضب من الشّيطان و إنّ الشّيطان خلق من النّار و إنّما تطفا النّار بالماء فإذا غضب أحدكم فليتوضّأ

خشم از شيطان و شيطان از آتش آفريده شده است و آتش با آب خاموش مى شود، پس هرگاه يكى از شما به خشم آمد، وضو بگيرد.

نهج الفصاحه ص 286 ، ح 660

حدیث (3) پیامبر صلی الله علیه و آله :

اَلتَّسْمیَهُ مِفْتاحُ الْوُضوءِ و مِفْتاحُ کُلِّ شَیءٍ؛

بسم اللّه الرحمن الرحیم، کلید وضو و کلید هر چیزی است.

مستدرک الوسائل ج1، ص 323

حدیث (4) پیامبر صلی الله علیه و آله :

اَلْعَبد... إِنْ قالَ فی أوَّلِ وُضوئِهِ بِسمِ اللّهِ الرَّحمنِ الرَّحیمِ طَهُرَت أعضاؤُهُ کُلُّها مِنَ الذُّنوبِ؛

اگ-ر بن-ده ای... در ابتدای

ص: 197

وضویش، بسم اللّه الرحمن الرحیم بگوید همه اعضایش از گناهان پاک می شود.

تفسیر منتسب به امام حسن عسکری علیه السلام ص 521 ، ح 319

حدیث (5) امام صادق علیه السلام :

ما یمنع أحدکم إذا دخل علیه غم من غموم الدنیا- أن یتوضأ ثم یدخل مسجده و یرکع رکعتین- فیدعو الله فیهما أ ما سمعت الله یقول: «وَ اسْتَعِینُوا بِالصَّبْرِ وَ الصَّلاهِ»

چه چیز مانع می شود که هر گاه بر یکی از شما غم و اندوه دنیایی رسید، وضو بگیرد و به سجده گاه خود رود و دو رکعت نماز گزارد و در آن دعا کند؟ مگر نشنیده ای که خداوند می فرماید: «از صبر و نماز مدد بگیرید»؟

تفسیر عیاشی ج 1، ص 43، ح 39

حدیث (6) امام صادق علیه السلام :

مَنْ تَطَهَّرَ ثُمَّ أَوَی إِلَی فِرَاشِهِ بَاتَ وَ فِرَاشُهُ کَمَسْجِدِهِ وَ إِنْ ذَکَرَ أَنَّهُ لَیْسَ عَلَی وُضُوءٍ فَتَیَمَّمَ مِنْ دِثَارِهِ کَائِناً مَا کَانَ لَمْ یَزَلْ فِی صَلَاهٍ مَا ذَکَرَ اللَّهَ عَزَّ وَ جَلَّ.

هر که با طهارت به بستر رود، آن شب بشتر او به منزله مسجد اوست و اگر یادش آمد که وضو ندارد به همان رو انداز خود -هر چه می خواهد باشد- تیمم کند که اگر چنین کرد پیوسته در نماز و ذکر خداوند خواهد بود.

تهذیب الاحکام(تحقیق خرسان) ج 2 ، ص 116

بسم الله الرحمن الرحیم

حدیث (1) پیامبر صلی الله علیه و آله :

قالَ اللّه ُ عَزَّ وَجَلَّ... اِذا قالَ العَبدُ: «بِسمِ اللّهِ الرَّحمنِ الرَّحیمِ» قالَ اللّه ُ - جَلَّ جَلالُهُ - : بَدَاَ عَبدی بِاسمی، وَ حَقٌّ عَلَیَّ اَن اُتَمِّمَ لَهُ اُمورَهُ و اُبارِکَ لَهُ فی اَحوالِهِ؛

خداوند می فرماید: «... هرگاه بنده بگوید: بسم اللّه الرحمن الرحیم، خدای متعال می گوید: بنده من

ص: 198

با نام من آغاز کرد. بر من است که کارهایش را به انجام رسانم و او را در همه حال، برکت دهم».

امالی(صدوق) ص 1774 - عیون اخبار الرضا ج 1 ، ص 300 ، ح 59

حدیث (2) پیامبر صلی الله علیه و آله :

إِذَا وُضِعَتِ الْمَائِدَهُ حَفَّتْهَا أَرْبَعَهُ آلَافِ مَلَکٍ فَإِذَا قَالَ الْعَبْدُ بِسْمِ اللَّهِ قَالَتِ الْمَلَائِکَهُ بَارَکَ اللَّهُ عَلَیْکُمْ فِی طَعَامِکُمْ ثُمَّ یَقُولُونَ لِلشَّیْطَانِ اخْرُجْ یَا فَاسِقُ لَا سُلْطَانَ لَکَ عَلَیْهِم

هرگاه سفره پهن می شود، چهار هزار فرشته در اطراف آن گرد می آیند. چون بنده بگوید: «بسم اللّه» فرشتگان می گویند: «خداوند، به غذایتان برکت دهد!» سپس به شیطان می گویند: «ای فاسق! بیرون شو. تو بر آنان، راه تسلّط نداری».

کافی(ط-الاسلامیه) ج 6، ص 292، ح 1

حدیث (3) پیامبر صلی الله علیه و آله :

اَلتَّسْمیَهُ مِفْتاحُ الْوُضوءِ و مِفْتاحُ کُلِّ شَیءٍ؛

بسم اللّه الرحمن الرحیم، کلید وضو و کلید هر چیزی است.

مستدرک الوسائل ج1، ص 323

حدیث (4) پیامبر صلی الله علیه و آله :

لا یُرَدُّ دُعاءٌ أَوَّلُهُ بِسْمِ اللّهِ الرَّحمنِ الرَّحیمِ؛

دعایی که با بسم اللّه الرحمن الرحیم شروع شود، رد نمی شود.

الدعوات(راوندی) ص 52 ، ح 131

حدیث (5) پیامبر صلی الله علیه و آله :

مَن رَفَعَ قِرطاسا مِنَ الأرضِ مَكتوبا عَلَيهِ بِسمِ اللّهِ الرَّحمنِ الرَّحيم إجلالاً لِلّهِ و لاِسْمِهِ عَنْ أن يُداسَّ كانَ عِندَ اللّه ِ مِنَ الصِّدِّيقينَ و خُفِّفَ عَن والِدَيهِ و إن كانا مُشرِكَينِ؛

هر كس كاغذى را كه روى آن بسم اللّه الرحمن الرحيم نوشته شده است از روى زمين بردارد و اين كار براى بزرگداشت خداوند و جلوگيرى از اهانت به نام او باشد، نزد خداوند از صديقين به شمار مى رود و از بار گناه پدر و مادرش برداشته خواهد شد، حتى اگر مشرك باشند.

مجموعه ورام

ص: 199

ج 1 ، ص 32

حدیث (6) پیامبر صلی الله علیه و آله :

إِذَا قَالَ الْعَبْدُ عِنْدَ مَنَامِهِ بِسْمِ اللَّهِ الرَّحْمنِ الرَّحِیمِ- یَقُولُ اللَّهُ مَلَائِکَتِی اکْتُبُوا نَفَسَهُ إِلَی الصَّبَاحِ.

هر گاه بنده ای هنگام خوابش، بسم اللّه الرحمن الرحیم بگوید، خداوند به فرشتگان می گوید: به تعداد نفس هایش تا صبح برایش حسنه بنویسید.

بحار الانوار(ط-بیروت) ج 89 ، ص 258

حدیث (7) پیامبر صلی الله علیه و آله :

اَلْعَبد... إنْ قالَ فی أوَّلِّ وُضوئِهِ بِسمِ اللّهِ الرَّحمنِ الرَّحیمِ طَهُرَت أعضاؤُهُ کُلُّها مِنَ الذُّنوبِ؛

اگ-ر بن-ده ای... در ابتدای وضویش، بسم اللّه الرحمن الرحیم بگوید همه اعضایش از گناهان پاک می شود.

تفسیر منتسب به امام حسن عسکری علیه السلام ص 521 ، ح 319

حدیث (8) پیامبر صلی الله علیه و آله :

زَی-ِّنوا مَوائِدَکُم بِالْبَقْلِ؛ فإِنَّها مَطرَدَهٌ لِلشَّیاطینِ مَعَ التَّسمیَهِ؛

سفره هایتان را با سبزی، زینت دهید ؛ زیرا سبزی با بسم اللّه الرحمن الرحیم، شیطان را طرد می کند.

طب النبی ص 30

حدیث (9) پیامبر صلی الله علیه و آله :

مَنْ قَرَأ بِسمِ اللّهِ الرَّحمنِ الرَّحیمِ کَ-تَبَ اللّهُ لَهُ بِکُلِّ حَرفٍ أربَعَهَ آلافِ حَسَنَهً و مَحا عَنهُ أربَعَهَ آلافِ سَیِّ-ئَهٍ و رَفَعَ لَهُ أربَعَهَ آلافِ دَرَجَهٍ؛

...

هر کس بسم اللّه الرحمن الرحیم را قرائت کند خداوند به ازای هر حرفِ آن چهار هزار حسنه برایش می نویسد و چهار هزار گناه از او پاک می کند و چهار هزار درجه او را بالا می برد.

جامع الاخبار(شعیری) ص 42 - بحارالأنوار(ط-بیروت) ج 89 ، ص 258

حدیث (10) پیامبر صلی الله علیه و آله :

أنَّهُ إذا قالَ الْمُعَلِّمُ لِلصَّبیِّ قُل بِسمِ اللّهِ الرَّحمنِ الرَّحیمِ فَقالَ الصَّبیُّ بِسمِ اللّهِ الرَّحمنِ الرَّحیمِ کَ-تَبَ اللّهُ بَراءَةً لِلصَّبِیِّ و بَراءَةً لأِب-َوَیهِ و بَراءَةً لِلمُعَلِّمِ؛

وقتی معلم به کودک بگوید: بگو بسم اللّه الرحمن الرحیم و کودک آن را تکرار کند خداوند برای کودک و پدر و مادرش و

ص: 200

معلم، برائت از آتش در نظر خواهد گرفت.

بحارالأنوار(ط-بیروت) ج 89 ، ص 257

حدیث (11) پیامبر صلی الله علیه و آله :

مَن کَ-تَبَ بِسمِ اللّهِ الرَّحمنِ الرَّحیمِ فَجَوَّدَهُ تَعظیما لِلّهِ غَفَرَ اللّهُ لَهُ؛

هر کس بسم اللّه الرحمن الرحیم را برای بزرگداشت خداوند زیبا بنویسد، خداوند او را می بخشد.

بحارالأنوار(ط-بیروت) ج 89، ص 35

حدیث (12) پیامبر صلی الله علیه و آله :

عَنِ اللّهِ جَلّ وَ عزَّ أنَّهُ قالَ: کُلُّ أمرٍ ذی بالٍ لَم یُذکَر فیهِ بِسمِ اللّهِ فَهُوَ أبْتَرُ؛

از خداوند عزیز و جلیل نقل کرده است که فرمود: هر کار ارزشمندی که در آن بسم اللّه ذکر نشود ناقص است.

بحارالأنوار(ط-بیروت) ج 73، ص 305

حدیث (13) پیامبر صلی الله علیه و آله :

مَنْ حَزَنَهُ أَمْرٌ تَعَاطَاهُ فَقَالَ بِسْمِ اللَّهِ الرَّحْمنِ الرَّحِیمِ-وَ هُوَ مُخْلِصٌ لِلَّهِ یُقْبِلُ بِقَلْبِهِ إِلَیْهِ لَمْ یَنْفَکَّ مِنْ إِحْدَی اثْنَتَیْنِ إِمَّا بُلُوغِ حَاجَتِهِ فِی الدُّنْیَا وَ إِمَّا یُعَدُّ لَهُ عِنْدَ رَبِّهِ وَ یُدَّخَرُ لَدَیْهِ- وَ ما عِنْدَ اللَّهِ خَیْرٌ وَ أَبْقی لِلْمُؤْمِنِین

هر کس کاری او را اندوهگین و به خود مشغول کند و او با اخلاص برای خدا بسم اللّه الرحمن الرحیم بگوید و با قلبش به سوی او رو کند، یکی از این دو برای او خواهد بود: یا در دنیا به حاجتش می رسد و یا حاجتش نزد پروردگار بوده و برای او ذخیره می شود و آن برای مؤمنان ماندگارتر است.

التوحید(صدوق) ص 232

حدیث (14) پیامبر صلی الله علیه و آله :

مَن أرادَ أنْ یُنجِیَهُ اللّه ُ مِنَ الزَّبانیَهِ التِّسعَهِ عَشَرَ فَلْیَقرَأ بِسمِ اللّهِ الرَّحمنِ الرَّحیمِ فَإنَّها تِسعَهَ عَشَرَ حَرفا لِیَجعَلَ اللّهُ کُلَّ حَرفٍ مِنها جُنَّهً مِن واحدٍ مِنهُم؛

هر کس می خواهد خداوند او را از زبانیه (فرشتگان عذاب) نوزده گانه برهاند، بسم اللّه الرحمن الرحیم را قرائت کند زیرا آن نوزده حرف است. تا

ص: 201

خداوند هر حرف آن را سپری در مقابل یکی از آن فرشتگان قرار دهد.

مستدرک الوسایل ج 4 ، ص 387 ، ح 4989

حدیث (15) پیامبر صلی الله علیه و آله :

إذا مَرَّ الْمُؤمِنُ عَلَی الصِّراطِ فَیَقولُ بِسمِ اللّهِ الرَّحمنِ الرَّحیمِ طَفِئَتْ لَهبُ النِّیرانِ وَ تَقولُ: جُز یا مُؤمِنُ فَإنَّ نورَکَ قَد أطفَأ لَهِبی؛

هنگامی که مؤمن بر صراط می گذرد، و می گوید: بسم اللّه الرحمن الرحیم. ناگاه زبانه های آتش خاموش می شود و می گوید: ای مؤمن عبور کن زیرا نور تو آتش مرا خاموش کرد.

جامع الاخبار(شعیری) ص 42

حدیث (16) پیامبر صلی الله علیه و آله :

لَو قَرَأتَ بِسمِ اللّهِ تَحفَظُکَ الْمَلائِکَهُ إلَی الْجَنَّهِ و هُوَ شِفاءٌ مِن کُلِّ داءٍ؛

اگر بسم اللّه را قرائت کنی، فرشتگان، تا بهشت تو را حفظ می کنند و آن شفای هر دردی است.

مستدرک الوسایل ج 4 ، ص 389 ، ح 4995

حدیث (17) پیامبر صلی الله علیه و آله :

بسمِ اللّهِ الرَّحمنِ الرَّحیمِ مِفتاحُ کُلِّ کِتابٍ؛

بسم اللّه الرحمن الرحیم، کلید هر نوشته ای است.

مکاتیب الرسول ج 1 ، ص 56

حدیث (18) پیامبر صلی الله علیه و آله :

أُمَّتِی یَأْتُونَ یَوْمَ الْقِیَامَهِ وَ هُمْ یَقُولُونَ بِسْمِ اللَّهِ الرَّحْمنِ الرَّحِیمِ- فَتَثْقُلُ حَسَنَاتُهُمْ فِی الْمِیزَانِ فَیُقَالُ أَلَا مَا أراجح [أَرْجَحَ] مَوَازِینَ أُمَّهِ مُحَمَّدٍ (صلی

الله علیه و آله و سلم) فَتَقُولُ الْأنْبِیَاءُ (علیهمالسلام) إِنَّ ابْتِدَاءَ کَلَامِهِمْ ثَلَاثَهُ أَسْمَاءٍ مِنْ أَسْمَاءِ اللَّهِ لَوْ وُضِعَتْ فِی کِفَّهِ

الْمِیزَانِ وَ وُضِعَتْ سَیِّئَاتُ الْخَلْقِ فِی کِفَّهٍ أُخْرَی لَرَجَحَتْ حَسَنَاتُهُم

امت من در روز قیامت می آیند در حالی که بسم اللّه الرحمن الرحیم می گویند. آنگاه اعمال نیک آنها در ترازوی اعمال، سنگین می شود. گفته می شود: چه چیزی باعث شده که ترازوی اعمال امّت محمد سنگین شود. پیامبران جواب می دهند: چون

سخن ایشان به سه نام از نام های پروردگار شروع می شود که اگر در یک کفه ترازو قرار گیرد و گناهان مردم در کفه دیگر گزارده شود، حسنات آنها برتری می یابد.

مجموعه ورام ج 1، ص 32

حدیث (19) امام علی علیه السلام :

إنَّ الْعَبدَ إذا أرادَ أن یَقرَأَ أو یَعمَلَ عَمَلاً و یَقولُ... بِسمِ اللّهِ الرَّحمنِ الرَّحیمِ فَإنَّهُ یُبارَکُ لَهُ فیهِ؛

هر بنده ای بخواهد چیزی بخواند یا کاری انجام دهد و بسم اللّه الرحمن الرحیم بگوید، در کارش برکت داده می شود.

تفسیر منتسب به امام حسن عسکری علیه السلام ص 25

حدیث (20) امام علی علیه السلام :

مَنِ اسْتَمَعَ إلی قاری ءٍ یَقرَؤُها [بِسمِ اللّهِ الرَّحمنِ الرَّحیمِ] کانَ لَهُ بِقَدرِ ما لِلْقارِئ؛

هر کس به صدای قاری ای که بسم اللّه الرحمن الرحیم را قرائت می کند گوش دهد، برای او آن خواهد بود، که برای قاری است.

عیون أخبار الرضا علیه السلام ج 1 ، ص 302

حدیث (21) امام علی علیه السلام :

بِسمِ اللّهِ شِفاءٌ مِن کُلِّ داءٍ و عَونٌ لِکُلِّ دَواءٍ؛

بسم اللّه، شفای هر دردی و یاری کننده هر دارویی است.

نزهه الناظر و تنبیه الخاطر ص 42

حدیث (22) امام علی علیه السلام :

ألا فَمَن قَرَأها (بِسمِ اللّهِ الرَّحمنِ الرَّحيمِ) مُعتَقِدا لِمُوالاةِ مُحَمَّدٍ و آلِهِ الطَّيِّبينَ مُنقادا لأَمرِها مُؤمِنا بِظاهِرِهِما و باطِنِهِما أعطاهُ اللّه ُ عَزَّ وَ جلَّ بِكُلِّ حَرفٍ مِنها حَسَنَةً كُلُّ واحِدَةٍ مِنها أفضَلُ مِنَ الدُّنيا و ما فيها مِن أصنافِ أموالِها و خَيراتِها؛

هر كه بسم اللّه الرحمن الرحيم را با اعتقاد و دوستى محمد و آل پاكش و با تسليم در برابر دستوراتشان و با ايمان به ظاهر و باطنش بخواند خداوند عزيز و جليل در مقابل هر حرف آن، چيزى برتر از

ص: 203

دنیا و آنچه در آن است، از ثروت و خوبی ها را به او می بخشد.

عیون أخبار الرضا علیه السلام ج 1، ص 302

حدیث (23) امام کاظم علیه السلام :

سُئِلَ الکاظِمُ علیه السلام : و أیُّ آیَهٍ أَعظَمُ فی کِتابِ اللّه ِ؟ فَقالَ: بِسمِ اللّهِ الرَّحمنِ الرَّحیمِ؛

از امام کاظم علیه السلام پرسیدند: کدامیک از آیات کتاب خدا برتر و بزرگ تر است؟ فرمودند: بسم اللّه الرحمن الرحیم.

بحارالأنوار(ط-بیروت) ج 89 ، ص 238 ، ح 38

حدیث (24) امام باقر علیه السلام :

أَوَّلُ کُلِّ کِتَابٍ نَزَلَ مِنَ السَّمَاءِ بِسْمِ اللَّهِ الرَّحْمنِ الرَّحِیمِ- فَإِذَا قَرَأْتَ بِسْمِ اللَّهِ الرَّحْمنِ الرَّحِیمِ- فَلَا تُبَالِی أَلَّا تَسْتَعِیذَ وَ إِذَا قَرَأْتَ بِسْمِ اللَّهِ الرَّحْمنِ الرَّحِیمِ- سَتَرَتْکَ فِیمَا بَیْنَ السَّمَاءِ وَ الْأَرْضِ.

ابتدای هر کتابی که از آسمان نازل شده، بسم اللّه الرحمن الرحیم است. هر گاه بسم اللّه الرحمن الرحیم را قرائت کردی اشکالی ندارد که استعاذه نکنی (نگویی که پناه می برم به خدا) و هر گاه بسم اللّه الرحمن الرحیم را تلاوت کردی، تو را از آنچه میان آسمان و زمین است محفوظ می دارد.

کافی(ط-الاسلامیه) ج 3 ، ص 313 ، ح3

حدیث (25) امام صادق علیه السلام :

اِحتَجِز مِنَ النّاسِ کُلِّهِم بِ- «بِسمِ اللّهِ الرَّحمنِ الرَّحیمِ» و بِ- «قُلْ هُوَ اللّه ُ أَحَدٌ» اِقرَأها عَن یَمینِکَ و عَن شِمالِکَ و مِن بَینِ یَدَیکَ و مِن خَلفِکَ و مِن فَوقِکَ و مِن تَحتِکَ؛

خود را از تمامی مردم با بسم اللّه الرحمن الرحیم و قل هو اللّه احد حفظ کن. آن را از سمت راست و چپ و جلو و عقب و بالا و پایین بخوان.

كافى(ط-الاسلاميه) ج 2، ص 624 ، ح 20

حديث (26) امام صادق عليه السلام :

لا تَدَعْ بِسمِ اللّهِ الرَّحمنِ الرَّحيمِ و إن كانَ بَعدَهُ

شِعرٌ؛

بسم اللّه الرحمن الرحيم را رها مكن حتى اگر بعدش شعر باشد.

كافى(ط-الاسلاميه) ج 2 ، ص 672 ، ح 1

حديث (27) امام صادق عليه السلام :

إذا تَوَضَّأَ أحَدُكُم و لَم يُسَمَّ كانَ لِلشَّيطانِ فى وُضوئِهِ شِركٌ و إن أكَلَ أو شَرِبَ أو لَبِسَ و كُلُّ شَى ءٍ صَنَعَهُ يَنبَغى أن يُسَمِّى عَلَيهِ فَإن لَم يَفعَل كانَ لِلشَّيطانِ فيهِ شِركٌ؛

هر گاه يكى از شما وضو بگيرد و بسم اللّه الرحمن الرحيم نگويد. شيطان در آن شريك است و اگر غذا بخورد و آب بنوشد يا لباس بپوشد و هر كارى كه بايد نام خدا را بر آن جارى سازد، انجام دهد و چنين نكند، شيطان در آن شريك است.

محاسن ص 433 ، ح 260

حديث (28) امام صادق عليه السلام :

بِسمِ اللّهِ الرَّحمنِ الرَّحيمِ اسْمُ اللّهِ الأْكبَرِ أو قالَ الأْعظَمِ؛

بسم اللّه الرحمن الرحيم، بزرگ ترين - فرمود - يا با عظمت ترين نام خداوند است.

بحارالأنوار(ط-بيروت) ج 90، ص 223 ، ح 1

حديث (29) امام صادق عليه السلام :

الْبَاءُ بَهَاءُ اللَّهِ وَ السِّينُ سَنَاءُ اللَّهِ وَ الْمِيمُ مَجْدُ اللَّهِ وَ رَوَى بَعْضُهُمْ الْمِيمُ مُلْكُ اللَّهِ وَ اللَّهُ إِلَهُ كُلِّ شَيْ ءٍ الرَّحْمَنُ بِجَمِيعِ خَلْقِهِ وَ الرَّحِيمُ بِالْمُؤْمِنِينَ خَاصَّةً.

باء (بسم اللّه الرحمن الرحيم) بهاء (روشنى) خدا و سين آن سناء (بزرگى) خدا و ميم آن مجد (عظمت) خدا، و اللّه معبود همه چيز، رحمن مهربان به همه خلق، رحيم مهربان فقط به مؤمنان است.

کافی(ط-الاسلامیه) ج 1، ص 114 ، ح 1 - محاسن ص 238 ، ح 213

حدیث (30) امام صادق علیه السلام :

رُبَّمَا تَرَکَ بَعْضُ شِیعَتِنَا فِی افْتِتَاحِ أَمْرِهِ بِسْمِ اللَّهِ الرَّحْمنِ الرَّحِیمِ- فَیَمْتَحِنُهُ اللَّهُ عَزَّ وَ جَلَّ بِمَکْرُوهٍ لِیُنَبِّهَهُ عَلَی شُکْرِ اللَّهِ تَبَارَکَ وَ تَعَالَی وَ الثَّنَاءِ عَلَیْهِ

ص: 205

وَ یَمْحَقَ عَنْهُ وَصْمَةَ تَقْصِیرِهِ عِنْدَ تَرْکِهِ قَوْلَ بِسْمِ اللَّهِ الرَّحْمنِ الرَّحِیم

بسا که یکی از شیعیان ما در آغاز کاری، بسم اللّه الرحمن الرحیم نمی گوید و به همین خاطر، خداوند، او را گرفتار چیزی ناخوشایند می سازد تا به شکر و ثنای الهی متوجّه گردد و کوتاهی اش را در گفتن بسم اللّه، جبران کند.

بحارالانوار(ط-بیروت) ج 89 ، ص 232 ، ح 14

حدیث (31) امام صادق علیه السلام :

اَلْبَسمَلَهُ تیجانُ

بسم اللّه الرحمن الرحیم، تاج است.

عوالم العلوم ص 751

حدیث (32) امام رضا علیه السلام :

إنَّ بِسمِ اللّهِ الرَّحمنِ الرَّحیمِ أقرَبُ إلَی اسْمِ اللّهِ الأْعظَمِ مِن سَوادِ الْعَینِ إلی بَیاضِها؛

بسم اللّه الرحمن الرحیم، به اسم اعظم نزدیک تر است از سیاهی چشم به سفیدی اش.

عیون أخبار الرضا ج 2 ، ص 5 ، ح 11

حدیث (33) امام رضا علیه السلام :

مَعْنَی قَوْلِ الْقَائِلِ بِسْمِ اللَّهِ أَیْ أَسِمُ عَلَی نَفْسِی سِمَةً مِنْ سِمَاتِ اللَّهِ عَزَّ وَ جَلَّ وَ هِیَ الْعِبَادَةُ

معنای گفته کسی که بسم اللّه می گوید، یعنی نشانی از نشانه های خداوند را بر خود می گذارم و آن عبادت است.

توحید(صدوق) ص 229

حدیث (34) امام علی علیه السلام :

قولوا عِندَ افتِتاحِ کُلِّ أَمرٍ صَغیرٍ أو عَظیمٍ: بِسمِ اللّهِ الرَّحمنِ الرَّحیمِ؛ أَیْ أَستَعینُ عَلی هذَا الأَمرِ بِاللّه ِ الَّذی لا یَحِقُّ العِبادَهُ لِغَیرِهِ، المُغیثِ إذَ ا استُغیثَ، المُجیبِ إذا دُعیَ، الرَّحمنِ الَّذی یَرحَمُ بِبَسطِ الرِّزقِ عَلَینا، الرَّحیمِ بِنا فی أدیانِنا و دُنیانا و آخِرَتِنا، خَفَّفَ عَلَینَا الدِّینَ و جَعَلَهُ سَهلاً خَفیفا، و هُوَ

یَرحَمُنا بِتَمییزِنا مِن أعدائِهِ؛

هنگام آغاز هر کار کوچک و بزرگی بسم اللّه الرحمن الرحیم بگویید. یعنی برای این کار، از خدا مدد می جویم. خدایی که جز او کسی سزاوار پرستش نیست.

ص: 206

پناهگاه پناهجو و فریادرس فریاد خواه است. خداوند بخشنده ای که با گسترش روزی بر ما رحم می کند، مهربان به ما، در آیین و دنیا و آخرتمان. دین را بر ما آسان و سبک و سهل گرفت. و به ما رحم می کند با جدا کردن از دشمنانش.

توحید(صدوق) ص 232

حدیث (35) امام حسن عسکری علیه السلام :

عَلاماتُ المُؤمِنِ خَمسٌ: ... وَ الجَهرُ بـِ «بِسمِ اللّهِ الرَّحمنِ الرَّحيمِ»؛

نشانه های مؤمن پنج چیز است: ... و بلند گفتن بسم اللّه الرحمن الرحیم.

تهذيب الأحكام(تحقيق خرسان) ج 6 ، ص 52 ، ح 37

حدیث (36) امام صادق علیه السلام :

اِغْلِقُوا أَبوابَ الْمَعصيَهِ بِالإْسْتِعاذَهِ وَ افْتَحُوا أبوابَ الطّاعَهِ بِالتَّسميَهِ ؛

درهای گناهان را با استعاذه (پناه بردن به خدا) ببندید و درهای طاعت را با بسم اللّه گفتن بگشایید.

دعوات(راوندی) ص 52 ، ح 130

حدیث (37) معصوم علیه السلام :

مِنْ حَقِّ الْقَلَمِ عَلَى مَنْ أَخَذَهُ إِذَا كَتَبَ أَنْ يَبْدَأَ بِ بِسْمِ اللَّهِ الرَّحْمنِ الرَّحِيم

از حقوق قلم بر کسی که آن را برای نوشتن در دست می گیرد این است که با بسم اللّه الرحمن الرحیم آغاز کند.

مستدرک الوسائل ج 8 ، ص 434 ، ح 9918

نماز جمعه

حدیث (1) پیامبر صلی الله علیه و آله :

اِعلَموا اَنَّ اللّه َ تعالی قَد فَرَضَ عَلَیکُم الجُمُعَهَ فَمَن تَرَکَها فی حَیاتی وَ بَعدَ مَماتی وَ لَهُم اِمامٌ عادِلٌ اِستِخفافا بِها وَ جُحودا لَها فَلا جَمَعَ اللّه ُ شَملَهُ وَ لا بارَکَ لَهُ فی اَمرِهِ اَلا وَ لا صَلاهَ لَهُ اَلا وَ لا زَکاهَ لَهُ اَلا وَ لا حَجَّ لَهُ اَلا وَ لا صَومَ لَهُ اَلا وَ لا بَرَکَهَ لَهُ حَتّی یَتوبَ؛

بدانید که خداوند متعال نماز جمعه را بر شما واجب ساخته است پس آنان که در زندگی

و پس از مرگ من، از روی سبک شمردن و یا انکار، آن را ترک کنند، با وجود این که پیشوای عادلی دارند، خداوند وحدتشان نبخشد و در کارشان برکت ندهد، آگاه باشید نه زکات، نه نماز، نه حج و نه روزه آنان پذیرفته است. بدانید که زندگی آنان برکتی نخواهد داشت، مگر توبه کنند.

عوالی اللالی ج 2، ص 54، ح 146

حدیث (2) امام علی علیه السلام :

الإتيانُ إلَى الجُمُعَهِ زيارَهٌ و جَمالٌ.

حضور در نماز جمعه هم زیارت است و هم زیبایی. نوادر(راوندی) ص 24

نماز شب

حدیث (1) پیامبر صلی الله علیه و آله :

صَلَاهُ اللَّيْلِ مَرْضَاهٌ لِلرَّبِّ وَ حُبُّ الْمَلَائِكَهِ وَ سُنَّهُ الْأَنْبِيَاءِ وَ نُورُ الْمَعْرِفَهِ وَ أَصْلُ الْإِيمَانِ وَ رَاحَهُ الْأَبْدَانِ وَ كَرَاهِيَهٌ لِلشَّيْطَانِ وَ سِلَاحٌ عَلَى الْأَعْدَاءِ وَ إِجَابَهٌ لِلدُّعَاءِ وَ قَبُولٌ لِلْأَعْمَالِ وَ بَرَكَهٌ فِى الرِّزْق

نماز شب، موجب رضایت پروردگار، دوستی فرشتگان، سنت پیامبران، نور معرفت، ریشه ایمان، آسایش بدن ها، مایه ناراحتی شیطان، سلاحی بر ضدّ دشمنان، مایه اجابت دعا، قبولی اعمال و برکت در روزی است.

ارشاد القلوب(دیلمی) ج 1، ص 191

حدیث (2) امام صادق علیه السلام :

صَلاهُ اللَّيْلِ تُحَسِّنُ الْوَجْهَ وَ تُحَسِّنُ الْخُلْقَ وَ تُطَيِّبُ الرِّيحَ وَ تَدُرُّ الرِّزْقَ وَ تَقْضِى الدَّيْنَ وَ تَذْهَبُ بِالْهَمِّ وَ تَجْلُو الْبَصَرَ؛

نماز شب، انسان را خوش سیما، خوش اخلاق و خوش بو می کند و روزی را زیاد و قرض را ادا می نماید و غم و اندوه را از بین می برد و چشم را نورانی می کند.

ثواب الأعمال ص 42

حديث (3) امام على عليه السلام :

سَهَرُ اللَّيلِ فى طاعَهِ اللَّهِ رَبيعُ الأَوِلياءِ و رَوضَهُ السُّعَداءِ

شب بيدارى در طاعت خدا، بهار اوليا و بوستان نيک بختان است.

تصنيف غررالحکم ودرر الکلم ص 319 ، ح 7381

رستگارى

حديث (1) پيامبر صلى الله عليه و آله :

ص: 208

َلرّوحُ وَ الرّاحَهُ وَ الفَلَجُ وَ الفَلاحُ وَ النَّجاحُ وَ البَرَکَهُ وَ العَفوُ وَ العافیَهُ وَ المُعافاهُ وَ البُشری وَ النَّصرَهُ وَ الرِّضا وَ القُربُ وَ القَرابَهُ وَ النَّصر وَ الظَّ-فَرُ وَ التَّمکینُ وَ السُّرُور وَ المَحَبَّهُ مِنَ اللّهِ تَبارَکَ وَ تَعالی عَلی مَن اَحَبَّ عَلیَّ بنَ اَبی طالِبٍ (علیه السلام) وَ والاهُ وَ ائتَمَّ بِهِ وَ اَقَرَّ بِفَضلِهِ وَ

تَوَلَّی الأَوصیاءَ مِن بَعدِهِ وَ حَقٌ عَلَیَّ اَن اُدخِلَهُم فی شَفاعَتی وَ حَقٌ عَلی رَبّی اَن یَستَجیبَ لی فیهِم وَ هُم اَتباعی وَ مَن تَبِعَنی فَاِنَّهُ مِنّی؛

آسایش و راحتی، کامیابی و رستگاری و پیروزی، برکت و گذشت و تندرستی و عافیت، بشارت و خرّمی و رضایتمندی، قرب و خویشاوندی، یاری و پیروزی و توانمندی، شادی و محبّت، از سوی خدای متعال، بر کسی باد که علی بن ابی طالب را دوست بدارد، ولایت او را بپذیرد، به او اقتدا کند، به برتری او اقرار نماید، و امامانِ پس از او را به ولایت بپذیرد. بر من است که آنان را در شفاعتم وارد کنم. بر پروردگار من است که

خواسته مرا درباره آنان اجابت کند. آنان پیروان من هستند و هر که از من پیروی کند، از من است.

بحارالأنوار(ط-بیروت) ج 27، ص 92 ، ح 52 {شبیه این حدیث در محاسن ص 152 ، ح 74 }

حدیث (2) امام علی علیه السلام :

ثَلاثٌ فیهِنَّ النَّجاهُ: لُزومُ الحَقِّ وَ تَجَنُّبُ الباطِلِ وَ رُکوبُ الجِدِّ؛

نجات و رستگاری در سه چیز است: پایبندی به حق، دوری از باطل و سوار شدن بر مرکب جدّیت.

تصنیف غررالحکم و دررالکلم ص 69 ، ح 973

حدیث (3) امام حسین علیه السلام:

لَا أَفْلَحَ قَوْمٌ اشْتَرَوْا

مَرْضَاةَ الْمَخْلُوقِ بِسَخَطِ الْخَالِق

رستگ-ار نمی شوند م-ردم-ی که خشن-ودی مخل-وق را در مق-ابل غضب خ-الق خریدن-د.

بحارالانوار(ط-بیروت) ج 44 ، ص 383

حدیث (4) امام صادق علیه السلام :

اِنَّ صاحِبَ الدّینِ فَكَّرَ فَ-عَ-لَ-تْهُ السَّكینَهُ وَ اسْتَ-كانَ فَ-تَواضَعَ وَ قَنِعَ فَاسْتَغْنی وَ رَضیَ بِما اُعْطیَ وَ انْفَرَدَ فَكُفیَ الاْخْوانَ وَ رَفَضَ الشَّهَواتِ فَصارَ حُرّا وَ خَلَعَ الدُّنْیا فَتَحامَی الشُّرورَ وَ اطَّرَحَ الْحَسَدَ فَظَهَرتِ الْمَحَبَّهُ وَ لَمْ یُخِفِ النّاسَ فَ-لَ-مْ یَخَفْهُمْ وَ لَمْ یُذْنِبْ اِلَیْهِمْ فَسَلِمَ مِنْهُمْ وَ

سَخَتْ نَفْسُهُ عَنْ كُلِّ شَی ءٍ ففازَ وَ اسْتَكْمَلَ الْفَضْلَ وَ اَبْصَرَ العافیَهَ فَاَمِنَ النَّدامَهَ؛

آدم دین دار چون می اندیشد، آرامش بر جان او حاکم است. چون خضوع می کند متواضع است. چون قناعت می کند، بی نیاز است. به آنچه داده شده خشنود است. چون تنهایی را برگزیده از دوستان بی نیاز است. چون هوا و هوس را رها کرده آزاد است. چون دنیا را فرو گذارده از بدی ها و گزندهای آن در امان است. چون حسادت را دور افکنده محبتش آشکار است.مردم را نمی ترساند پس از آنان نمی هراسد و به آنان تجاوز نمی

کند پس از گزندشان در امان است. به هیچ چیز دل نمی بندد پس به رستگاری و کمال فضیلت دست می یابد و عافیت را به دیده بصیرت می نگرد پس کارش به پشیمانی نمی کِشد.

امالی (مفید) ص 52، ح 14

حدیث (5) پیامبر صلی الله علیه و آله :

اِذا بَلَغَ الرَّجُلُ اَرْبَعینَ سَنَهً وَ لَمْ یَغْلِبْ خَیْرُهُ شَرَّهُ قَبَّلَ الشَّیطانُ بَیْنَ عَیْنَیْهِ وَ قالَ: هذا وَجْهٌ لا یُفْلِحُ؛

هرگاه انسان چهل ساله شود و خوبیش بیشتر از بدیش نشود، شیطان بر پیشانی او بوسه می زند و می گوید: این چهره

ص: 210

ای است که روی رستگاری را نمی بیند.

مشکاه الأنوار ص 169

اطاعت و پیروی از خدا

حدیث (1) امام رضا علیه السلام:

مَنِ اتَّقَی اللّهَ یُتَّقی وَ مَنْ اَطاعَ اللّهَ یُطاعُ؛

هر کس حریم خدا را حفظ کند، حرمتش حفظ می شود و هر کس خدا را اطاعت کند، اطاعت می شود.

کافی(ط-الاسلامیه) ج 1، ص 138، ح 3

حدیث (2) حضرت محمد صلی الله علیه و آله :

أَفْضَلَ الْأَعْمَالِ الْحُبُّ فِی اللَّهِ وَ الْبُغْضُ فِی اللَّه

برترین اعمال دوست داشتن در راه خدا و دشمنی در راه اوست.

مستدرک الوسایل ج 12 ص 220

حدیث (3) امام علی علیه السلام:

مَن صَبَرَ عَلَی طاعَهِ اللهِ عَوَّضَهُ اللهِ سُبحانَهُ خَیراً مِمّا صَبَرَ عَلَیهِ.

هر که بر طاعت خدا شکیبا باشد، خداوند سبحان بهتر از آنچه صبر کرده به او می دهد.

شرح آقا جمال خوانساری بر غررالحکم ج 5 ، ص 331 ، 8611

حدیث (4) امام رضا علیه السلام:

أوحَی اللهِ عَزَّ وَجَلَّ إلَی نَّبی مِنَ الأنبیاءِ إذا أُطِعتُ رَضیتُ وَ إذا رَضیتُ بَارَکتُ وَ لَیسَ لِبَرَکَتِی نِهَایَهٌ وَ إذا عُصیتُ غَضِبتُ و إذا غَضِبتُ لَعَنتُ وَ لَعنَتی تَبلُغُ السَّابعَ مِنَ الوَرَی.

خدای عزوجل به یکی از پیغمبران وحی فرستاد که چون اطاعت شوم، خورسند گردم، برکت دهم و برای برکت من پایانی نیست. و هر گاه عصیان شوم، به خشم آیم و چون به خشم آیم لعنت کنم و لعنت من به هفت پشت برسد.

کافی(ط-الاسلامیه) ج 2 ص 275 ، ح 26

عمل صالح

حدیث (1) امام رضا علیه السلام:

لا تدعوا العمل الصالح و الاجتهاد فی العباده اتکالا علی حب آل محمد (ع) و لا تدعوا حب آل محمد (ع) و التسلیم لأمرهم اتکالا علی العباده فإنه لا یقبل أحدهما دون الآخر

مبادا اعمال نیک را به اتکای دوستی آل محمد (ص) رها کنید، مبادا دوستی

ص: 211

آل محمد (ص) را به اتکای اعمال صالح از دست بدهید، زیرا هیچ کدام از ای-ن دو ، به تنهایی پذیرفته نمی شود.

فقه الرضا ص 339 - بحارالانوار(ط-بیروت) ج 75، ص 347 و 348

حدیث (2) پیامبر اکرم (صلی الله علیه وآله):

فَوقَ کُلِّ ذی بِرّ بِرٌّ حَتَّی یُقتَلَ الرَّجُلُ فی سَبیلِ اللهِ فاذا قُتِلَ فی سَبیلِ اللهِ فَلَیسَ فَوقَهُ بِرٌ

برتر از هر کار نیکی، کاری هست تا جاییکه مرد در راه خدا کشته شود، پس چون در راه خدا کشته شد برتر از آن کاری وجود ندارد

کافی(ط-الاسلامیه) ج 2 ، ص 348 ، ح 4

حدیث (3) امام باقر (علیه السلام):

مَن عَمِلَ بِما یَعلَمُ عَلَّمَهُ اللهُ ما لَم یَعلَم.

آنکه به دانسته هایش عمل کند خدا آنچه نمی داند را به او یاد می دهد.

بحار الانوار(ط-بیروت) ج 75 ، ص 189 ، ح 44

حدیث (4) امام صادق (علیه السلام):

لا یَتِمُّ المَعرُوفُ إلّا بِثَلاثٍ: تَعجیلِهِ و تَصغیرِهِ و تَستیرِهِ.

کار نیک کامل نمی شود مگر به سه چیز: شتاب در انجام دادن، کوچک شمردن و پنهان داشتن آن.

خصائص الائمه ص 100

حدیث (5) امام صادق (علیه السلام):

الْعَامِلُ عَلَی غَیْرِ بَصِیرَهٍ کَالسَّائِرِ عَلَی غَیْرِ الطَّرِیقِ لَا یَزِیدُهُ سُرْعَهُ السَّیْرِ إِلَّا بُعْداً.

آن کس که بدون بصیرت حرکت می کند مانند کسی است که بیراهه می رود و تند رفتنش جز به دور شدن از راه نمی انجامد.

کافی(ط-الاسلامیه) ج 1 ، ص 43

حدیث (6) امام باقر (علیه السلام):

أَرْبَعٌ مَنْ كُنَّ فِيهِ وَ كَانَ مِنْ قَرْنِهِ إِلَى قَدَمِهِ ذُنُوباً بَدَّلَهَا اللَّهُ حَسَنَاتٍ الصِّدْقُ وَ الْحَيَاءُ وَ حُسْنُ الْخُلُقِ وَ الشُّكْرُ

اگر کسی دارای چهار خصلت باشد هر چند از سر تا قدمش را گناه فرا گرفته باشد خداوند آن گناهان را

ص: 212

به نیکی تبدیل می کند: راستگویی، شرم و حیا، نیک خلقی، روحیه شکرگزاری.

کافی(ط-الاسلامیه) ج 2 ، ص 107

استغفار

حدیث (1) امام صادق علیه السلام:

إذَا أكثَرَ العَبدُ مِنَ الاستِغفار رُفِعَت صَحيفَتُهُ وَ هىَ تَتَلَألأُ

هر گاه بنده فراوان استغفار کند، نامه عملش در حالی بالا رود که می درخشد.

کافی(ط-الاسلامیه) ج 2 ، ص 504 ، ح 2

رابطه خدا با مردم

توفیق

حدیث (1) امام کاظم علیه السلام:

مُشاوَرَةُ العاقِلِ النّاصِحِ يُمنٌ وَ بَرَكَةٌ وَ رُشدٌ وَ تَوفيقٌ مِنَ اللّه؛

مشورت با عاقلِ خیرخواه، خجستگی، برکت، رشد و توفیقی از سوی خداست.

تحف العقول ص 398

حدیث (2) امام علی علیه السلام :

مَن حَسُنَت نيَّتُهُ أَمَدَّهُ التَّوفيقُ؛

هر کس نیّتش خوب باشد، توفیق یاریش خواهد نمود.

تصنیف غررالحکم و دررالکلم ص 92 ، ح 1605

حدیث (3) امام علی علیه السلام :

اَلتَّوفيقُ مِنَ السَّعادَهِ وَ الّخِذلانُ مِنَ الشَّقاوَهِ؛

توفيق [انجام كار نيک] از خوشبختى و بى توفيقى از بدبختى است.

بحارالأنوار(ط-بيروت) ج 75، ص 12، ح 70

رضای خدا

حدیث (1) رسول اکرم صلی الله علیه و آله و سلم :

يَا عَلِيُّ الْعَقْلُ مَا اكْتُسِبَتْ بِهِ الْجَنَّهُ وَ طُلِبَ بِهِ رِضَا الرَّحْمَن

ای علی! عقل چیزی است که با آن بهشت و خشنودی خداوند رحمان به دست می آید.

من لا يحضره الفقيه ج 4 ، ص 369

حدیث (2) رسول اکرم صلی الله علیه و آله و سلم :

الصَّلَاهُ مِنْ شَرَائِعِ الدِّينِ وَ فِيهَا مَرْضَاهُ الرَّبِّ عَزَّ وَ جَلَّ وَ هِيَ مِنْهَاجُ الْأَنْبِيَاءِ وَ لِلْمُصَلِّى حُبُّ الْمَلَائِكَهِ وَ هُدًى وَ إِيمَانٌ وَ نُورُ الْمَعْرِفَهِ وَ بَرَكَهٌ فِى الرِّزْقِ ...

نماز، از آیین های دین است و رضای پروردگار، در آن است. و آن راه پیامبران است. برای نمازگزار، محبت فرشتگان، هدایت، ایمان، نور معرفت و برکت در روزی است...

خصال ص 522، ح 11

حدیث (3) رسول اکرم صلی الله علیه و آله و سلم :

صَلَاهُ اللَّيْلِ مَرْضَاهٌ لِلرَّبِّ وَ حُبُّ الْمَلَائِكَهِ وَ سُنَّهُ

ص: 213

الْأَنْبِيَاءِ وَ نُورُ الْمَعْرِفَهِ وَ أَصْلُ الْإِيمَانِ وَ رَاحَهُ الْأَبْدَانِ وَ كَرَاهِيَهٌ لِلشَّيْطَانِ وَ سِلَاحٌ عَلَى الْأَعْدَاءِ وَ إِجَابَهٌ لِلدُّعَاءِ وَ قَبُولٌ لِلْأَعْمَالِ وَ بَرَكَهٌ فِى الرِّزْق

نماز شب، موجب رضایت پروردگار، دوستی فرشتگان، سنت پیامبران، نور معرفت، ریشه ایمان، آسایش بدن ها، مایه ناراحتی شیطان، سلاحی بر ضدّ دشمنان، مایه اجابت دعا، قبولی اعمال و برکت در روزی است.

ارشاد القلوب(دیلمی) ج 1، ص 191

حدیث (4) امام حسن مجتبی علیه السلام :

أَنَا الضَّامِنُ لِمَنْ لَمْ يَهْجُسْ فِى قَلْبِهِ إِلَّا الرِّضَا أَنْ يَدْعُوَ اللَّهَ فَيُسْتَجَابَ لَهُ.

کسی که در دلش هوایی جز خشنودی خدا خطور نکند، من ضمانت می کنم که خداوند دعایش را مستجاب کند.

کافی(ط-الاسلامیه) ج2، ص62، ح 11

حدیث (5) امام رضا علیه السلام:

مَن رَضی عن الله تعالی بالقَلیل مِن الرّزق رضَی الله منه بالقَلیل مِنَ العَمل؛

هر ک-س به رزق و روزی کم از خدا راضی باشد، خداوند از عمل کم او راضی خواهد بود.

بح-ارالان-وار(ط-الاسلامیه) ج 75، ص 356 ، 357

حدیث (6) امام حسین علیه السلام:

لَا أَفْلَحَ قَوْمٌ اشْتَرَوْا مَرْضَاهَ الْمَخْلُوقِ بِسَخَطِ الْخَالِق

رستگ-ار نمی شوند م-ردم-ی که خشن-ودی مخل-وق را در مق-ابل غضب خ-الق خریدن-د.

بحارالانوار(ط-بیروت) ج 44 ، ص 383

حدیث (7) امام حسین علیه السلام:

مَن طَلَبَ رِضَی الناسِ بِسَخَطَ اللهِ وَکَّلَهُ اللهُ إلی الناسِ؛

کسی که برای جلب رضایت و خوشنودی مردم ، موجب خشم و غضب خداوند شود، خداوند او را به مردم وا می گذارد.

امالی(صدوق) ص 201 ، ح 11 - بحارالانوار(ط-بیروت) ج 75 ، ص 126

حدیث (8) پیامبر صلی ا لله علیه و آله :

مِن سَعادَهِ ابنِ آدَمَ اِسْتِخارَهُ اللّه ِ و رِضاهُ بِما قَضَی اللّه ُ و مِن شِقْوَهِ ابن آدَمَ تَرکُهُ اسْتِخارَهَ اللّه ِ و سَخَطُهُ بِما قَضَی اللّه ُ ؛

از خوشبختی انسان درخواست خیر از

ص: 214

خداوند و خشنودی به خواست اوست و از بدبختی انسان است که از خدا درخواست خیر نکند و به خواست او ناخشنود باشد.

تحف العقول ص 55

حدیث (9) پیامبر صلی ا لله علیه و آله :

مَنِ الْتَمَسَ رِضَی اللّه ِ بِسَخَطِ النّاس رَضیَ اللّه ُ عَنْهُ وَ اَرْضی عَنْهُ النّاسَ وَ مَنِ الْتَمَسَ رِضَی النّاسِ بِسَخَطِ اللّه ِ سَخِطَ اللّه ُ عَلَیْهِ وَ اَسْخَطَ عَلَیْهِ النّاسَ؛

هر کس رضای خدا به خشم مردم جوید، خداوند از او خشنود شود و مردم را از او خشنود کند و هر کس رضای مردم را به خشم خدا جوید، خداوند بر او خشم گیرد و مردم را از او خشمگین کند.

نهج الفصاحه ص 729 ، ح 2783

حدیث (10) امام صادق علیه السلام :

قالَ اللَّهُ تبارکَ وتعالی: ما تَحبَّبَ إلیَّ عبدی بأحَبَّ مِمّا افْتَرَضتُ علَیهِ؛

خداوند می فرماید: بنده من با هیچ کاری پسندیده تر از انجام آن چه که بر او فرض کردم، محبوب من نمی شود.

کافی(ط-الاسلامیه) ج 2، ص 82، ح 5

حدیث (11) پیامبر اعظم صلی الله علیه و آله :

أسبِغِ الوُضوءَ تَمُرَّعَلَی الصِّراطِ مَرَّ السَّحابِ أفشِ السَّلامَ یَکثُر خَیرُ بَیتِکَ أکثِر مِن صَدَقَهِ السِّرّ فانَّها تُطفِئُ غَضَبَ الرَّبِ.

وضو را کامل بگیر تا همچون ابر از صراط عبور کنی، با صدای آشکار سلام کن تا خیر و برکت خانه ات افزون شود و زیاد صدقه ی پنهانی بده که این کار خشم پروردگار را فرو می نشاند.

وسائل الشیعه ج1 ، ص489 ، ح 1293

رحمت

حدیث (1) پیامبر صلی الله علیه و آله و سلم :

اِنّی لَم اُبعَث لَعّانا وَ اِنّما بُعِثتُ رَحمَهً؛

من پیامبر نشده ام که لعن و نفرین کنم، بلکه مبعوث شده ام تا مایه رحمت باشم.

دلائل الصدق لنهج الحق ج 4، ص 150

حدیث (2) پیامبر صلی الله علیه و آله و سلم :

إنَّ الرَّجُلَ إذا نَظَرَ إلَی امرَأَتِهِ

ص: 215

وَ نَظَرَت إلَيهِ نَظَرَ اللّه تَعالی إلَيهِما نَظَرَ الرَّحَمَهِ؛

وقتی مردی به همسر خود نگاه کند و همسرش به او نگاه کند خداوند بدیده رحمت به آنان نگاه می کند.

نهج الفصاحه ص 278 ، ح 621

حدیث (3) پیامبر صلی الله علیه و آله و سلم :

اِغتَنِمُوا الدُّعاءَ عِندَ الرِّقَّهِ فَإِنَّها رَحمَهٌ؛

دعا کردن را در هنگام رقّت قلب غنیمت شمرید، که رقت قلب، رحمت است.

نهج الفصاحه ص 226 ، ح 373 - بحارالأنوار(ط-بیروت) ج 90، ص 347 ، ح 14

حدیث (4) امام علی علیه السلام :

أَبلَغُ ما تَستَدِرُّ بِهِ الرَّحمَهَ أَن تُضمِرَ لِجَميعِ النّاسِ الرَّحمَهَ؛

مؤثّرترین وسیله جلب رحمت خدا این است که خیرخواه همه مردم باشی.

تصنیف غررالحکم و دررالکلم ص 450 ، ح 10344

حدیث (5) پیامبر صلی الله علیه و آله و سلم :

ما جلس قوم فی مجلس من مساجد اللّه ِ يَتْلونَ كِتابَ اللّه ِ وَ يَتَدارَسونَهُ بَيْنَهُمْ اِلاّ نَزَلَتْ عَلَيْهِمُ السَّكينَهُ وَ غَشِيَتْهُمُ الرَّحْمَهُ وَ حَفَّتْهُمُ الْمَلائِكَهُ وَ ذَكَرَهُمُ اللّه ُ فيمَنْ عِنْدَهُ؛

هیچ جلسه قرآنی برای تلاوت و درس در مجلسی از مساجد خدا برقرار نشد، مگر این که آرامش بر آنان نازل شد و رحمت دربرشان گرفت و فرشتگان در اطراف آنان حلقه زدند و خداوند در میان کسانی که در نزدش هستند، از آنان یاد کرد.

مستدرک الوسایل و مستنبط المسایل ح3788، ج3 ، ص 363

حدیث (6) امام صادق (ع) :

ارجُ اللهَ رَجاءً لایُجَرّئُکَ عَلَی مَعاصیهِ وَ خَفِ اللهَ خَوفاً لا یُؤیسُکَ مِن رَحمَتِه.

به خداوند امیدوار باش، امیدی که تو را بر انجام معصیتش جرأت نبخشد و از او بیم داشته باش، بیمی که تو را از رحمتش نا‌امید نگرداند

امالی(صدوق) ص 14 ، ح 5 - بحارالانوار(ط-بیروت) ج 67 ص 384

خدا کسی را دوست دارد که ...

حدیث(1) امام محمدباقر (ع):

اِنَّ اللهَ عَزَّ وَجَلَّ

ص: 216

يُحِبُّ المُداعِبَ فی الجَماعَهِ بِلا رَفَث؛

خداوند عز و جل کسی را که در میان جمع ، بدون ناسزاگویی شوخی کند، دوست دارد . کافی(ط-الاسلامیه) ج 2 ، ص 663 ، ح 4

حدیث (2) رسول اکرم (ص):

اِنَّ اَحبَّ عبادَ اللهِ اِلَی اللهِ أنصَحُهُم لِعِبادِه؛

محبوب ترین بندگان خدا نزد وی کسی است که با بندگان او دلسوزتر و مهربانتر باشد.نهج الفصاحه ص 269 ، ح 578

دیگر

مسجد سهله

حدیث (1) امام سجّاد علیه السلام:

مَنْ صَلَّی فِی مَسْجِدِ السَّهْلَهِ رَکْعَتَیْنِ زَادَ اللَّهُ فِی عُمُرِهِ سَنَتَیْن

هر کس در مسجد سهله دو رکعت نماز بخواند، خداوند، دو سال بر عمر او می افزاید.

مستدرک الوسایل و مستنبط المسایل ج 3 ، ص 417 ، ح 3906

جمعه

حدیث (1) پیامبر صلی الله علیه و آله :

مَن قَلَّمَ اَظفارَهُ یَومَ الجُمُعَهِ یَزیدُ فی عُمُرِهِ و مالِهِ؛

هر کس در روز جمعه ناخن هایش را کوتاه کند، عمر و مالش زیاد می شود.

جامع الأخبار(شعیری) ص 121

حدیث (2) امام صادق علیه السلام :

خُذ مِن شارِب-ِکَ وَ اَظفارِکَ فی کُلِّ جُمُعَهٍ فَاِن لَم یَکُن فیها شَیْ ءٌ فَحُکّها لا یُصیبُکَ جُنونٌ وَ لا جُذامٌ وَ لا بَرَصٌ؛

در هر جمعه، اندکی از سبیل و ناخن های خود را بگیر، و اگر هم چیزی وجود نداشته باشد، آن را (کمی) بسای، [که در این صورت] دیوانگی، جذام و پیسی به تو نمی رسد.

کافی(ط-الاسلامیه) ج 6، ص 490، ح 3

حدیث (3) امام باقر علیه السلام :

اَلْخَیْرُ وَ الشَّرُّ یُضاعَفُ یَوْمَ الْجُمُعَهِ؛

خوبی و بدی در روز جمعه چند برابر (حساب) می شود.

ثواب الاعمال و عقاب الاعمال ص 143

عید غدیر

حدیث (1) امام رضا علیه السلام :

اِنَّ یَومَ الغَدیرِ فِی السَماءِ اَشهَرُ مِنهُ فِی الاَرضِ؛

روز غدیر در آسمان مشهورتر از زمین است.

تهذیب الأحکام (تحقیق خرسان) ج 6، ص 24 ، ح 52

فرشتگان

حدیث (1) امام صادق علیه السلام :

بَیْتُ الْغِنَاءِ بَیْتٌ لَا تُؤْمَنُ فِیهِ الْفَجِیعَهُ وَ لَا تُجَابُ فِیهِ الدَّعْوَهُ وَ لَا تُدْخِلُهُ الْمَلَائِکَه

خانه ای که در آن غنا (آوازه خوانی – موسیقی وسایر مظاهر غنا) باشد ، از مصیبت دردناک ناگهانی در امان نیست و دعا در آن خانه مستجاب نمی گردد و فرشتگان در آن منزل داخل نمی شود.

دعائم الاسلام ج 2 ، ص 208 ، ح 762

حدیث (2) پیامبر صلی الله علیه و آله و سلم :

اِذا دَخَلَ اَحَدُکُم بَیتَهُ فَلیُسَلِّم، فَاِنَّهُ یُنزِلُهُ البَرَکَهَ وَ تُؤنِسُهُ المَلائِکَهُ؛

هرگاه یکی از شما به خانه خود وارد می شود، سلام کند، چرا که سلام برکت می آورد و فرشتگان با سلام دهنده انس می گیرند.

علل الشرایع ج 2، ص 583، ح 23

ماه رمضان

1- حضرت محمد صلی الله علیه و آله و سلم :

شَهرُ رَمَضانَ شَهرُ اللّه عَزَّوَ جَلَّ وَ هُوَ شَهرٌ یُضاعِفُ اللّه ُ فیهِ الحَسَناتِ وَ یَمحو فیهِ السَّیِّئاتِ وَ هُوَ شَهرُ البَرَکَهِ؛

ماه رمضان، ماه خداست و آن ماهی است که خداوند در آن حسنات را می افزاید و گناهان را پاک می کند و آن ماه برکت است.

بحار الانوار(ط-بیروت) ج93 ، ص340 - فضایل الاشهر الثلاثه ص95

2- امام صادق علیه السلام :

مَنْ صَامَ ثَلَاثَهَ أَیَّامٍ مِنْ آخِرِ شَعْبَانَ وَ وَصَلَهَا بِشَهْرِ رَمَضَانَ کَتَبَ اللَّهُ لَهُ صَوْمَ شَهْرَیْنِ مُتَتَابِعَیْن

هر کس سه روز آخر ماه شعبان را روزه بگیرد و به روزه ماه رمضان وصل کند خداوند ثواب روزه دو ماه پی در پی را برایش محسوب می کند.

من لا يحضره الفقيه ج 2 ، ص 94 ، ح 1829 - امالى(صدوق) ص 670

3- امام صادق عليه السلام :

من افطر يوما من شهر رمضان خرج روح الايمان منه؛

هر كس يک روز ماه رمضان را (بدون عذر)، بخورد - روح ايمان از او جدا مى شود

من لا يحضره

ص: 218

الفقیه ج 2 ، ص 118 ، ح 1892 - ثواب الاعمال و عقاب الاعمال ص 236

4- امام علی علیه السلام :

شهر رمضان شهر الله و شعبان شهر رسول الله و رجب شهری؛

رمضان ماه خدا و شعبان ماه رسول خدا و رجب ماه من است.

شرح فروع کافی ج 4 ، ص 14

5- حضرت محمد صلی الله علیه و آله و سلم :

هُوَ شَهْرٌ أَوَّلُهُ رَحْمَهٌ وَ أَوْسَطُهُ مَغْفِرَهٌ وَ آخِرُهُ الْإِجَابَهُ وَ الْعِتْقُ مِنَ النَّار

رمضان ماهی است که ابتدایش رحمت است و میانه اش مغفرت و پایانش اجابت و آزادی از آتش جهنم.

کافی(ط-الاسلامیه) ج 4 ، ص 67 {شبیه این حدیث در بحار الانوار(ط-بیروت) ج 93، ص 342 }

6- حضرت محمد صلی الله علیه و آله و سلم :

إِنَّ أَبْوَابَ السَّمَاءِ تُفَتَّحُ فِی أَوَّلِ لَیْلَهٍ مِنْ شَهْرِ رَمَضَانَ وَ لَا تُغْلَقُ إِلَی آخِرِ لَیْلَهٍ مِنْه

درهای آسمان در اولین شب ماه رمضان گشوده می شود و تا آخرین شب آن بسته نخواهد شد.

بحار الانوار(ط-بیروت) ج 93، ص 344

7- حضرت محمد صلی الله علیه و آله و سلم :

لَوْ یَعْلَمُ الْعَبْدُ مَا فِی رَمَضَانَ لَوَدَّ أَنْ یَکُونَ رَمَضَانُ السَّنَه

اگر بنده «خدا» می دانست که در ماه رمضان چیست [چه برکتی وجود دارد] دوست می داشت که تمام سال، رمضان باشد.

بحار الانوار(ط-بيروت) ج 93، ص 346 ، ح 12

-8 امام رضا علیه السلام :

مَنْ قَرَأَ فِی شَهْرِ رَمَضَانَ آیَهً مِنْ کِتَابِ اللَّهِ عَزَّ وَ جَلَّ کَانَ کَمَنْ خَتَمَ الْقُرْآنَ فِی غَیْرِهِ مِنَ الشُّهُور

هر کس ماه رمضان یک آیه از کتاب خدا را قرائت کند مثل اینست که درماه های دیگر تمام قرآن را بخواند.

فضائل الاشهر الثلاثه ص 97 ، ح 82 - بحار الانوار(ط-بيروت) ج 93، ص 341

-9 امام صادق علیه السلام :

رَأْسُ السَّنَهِ لَیْلَهُ الْقَدْرِ

ص: 219

يُكْتَبُ فِيهَا مَا يَكُونُ مِنَ السَّنَهِ إِلَى السَّنَهِ.

آغاز سال (حساب اعمال) شب قدر است. در آن شب برنامه سال آینده نوشته می شود.

تهذیب الاحکام (تحقیق خرسان) ج4 ، ص 332

10- امام صادق علیه السلام :

كَيْفَ تَكُونُ لَيْلَهُ الْقَدْرِ خَيْراً مِنْ أَلْفِ شَهْرٍ قَالَ الْعَمَلُ الصَّالِحُ فِيهَا خَيْرٌ مِنَ الْعَمَلِ فِى أَلْفِ شَهْرٍ لَيْسَ فِيهَا لَيْلَهُ الْقَدْرِ

چگونه شب قدر از هزار ماه بهتر است؟

حضرت فرمود: کار نیک در آن شب از کار در هزار ماه که در آنها شب قدر نباشد بهتر است.

من لا یحضره الفقیه ج 2 ، ص 158 ، ح 2025

11- امام صادق علیه السلام :

التقدیر فی لیله تسعه عشر و الابرام فی لیله احدی و عشرین و الامضاء فی لیله ثلاث و عشرین؛

برآورد اعمال در شب نوزدهم انجام می گیرد و تصویب آن در شب بیست ویکم و تنفیذ آن در شب بیست و سوم.

وسایل الشیعه ج 10 ، ص 354 ، ح 13591

12-فضل بن یسار

كَانَ أَبُو جَعْفَرٍ علیه السلام إِذَا كَانَتْ لَيْلَهُ إِحْدَى وَ عِشْرِينَ وَ لَيْلَهُ ثَلَاثٍ وَ عِشْرِينَ أَخَذَ فِى الدُّعَاءِ حَتَّى يَزُولَ اللَّيْلُ فَإِذَا زَالَ اللَّيْلُ صَلَّى

امام باقر علیه السلام در شب بیست و یکم و بیست و سوم ماه رمضان مشغول دعا می شد تا شب بسر آید و آنگاه که شب به پایان می رسید

نماز صبح را می خواند.

کافی(ط-الاسلامیه) ج 4 ، ص 155

13- امام صادق علیه السلام :

إِنَّ مِنْ تَمَامِ الصَّوْمِ إِعْطَاءُ الزَّكَاةِ يَعْنِي الْفِطْرَةَ كَمَا أَنَّ الصَّلَاةَ عَلَى النَّبِيِّ صلی الله علیه و آله مِنْ تَمَامِ الصَّلَاةِ لِأَنَّهُ مَنْ صَامَ وَ لَمْ يُؤَدِّ الزَّكَاةَ فَلَا صَوْمَ لَه

تکمیل

ص: 220

روزه به پرداخت زکاه یعنی فطره است، همچنان که صلوات بر پیامبر (صلی الله علیه و آله) کمال نماز است همانند کسی که روزه بگیرد و زکات نپردازد برایش روزه ای نیست

من لا یحضره الفقیه ج 2 ، ص 183 ، ح 2085

14- امام محمد باقر علیه السلام :

لکل شیء ربیع و ربیع القرآن شهر رمضان؛

هر چیز بهاری دارد و بهار قرآن ماه رمضان است.

کافی(ط-الاسلامیه) ج 2 ، ص 630 ، ح 10

15- حضرت محمد صلی الله علیه و آله و سلم :

أَكْثِرُوا فِيهِ مِنْ تِلَاوَهِ الْقُرْآن

در ماه [رمضان] قرآن را بسیار تلاوت کنید.

فضائل الأشهر الثلاثه ص 95

16- امام صادق علیه السلام :

إفطارُکَ فی مَنزِلِ أخیکَ المُسلِمِ أفضَلُ مِن صِیامِکَ سَبعِینَ ضِعفاً.

افطار کردن در منزل برادر مسلمانت، برتر از هفتاد روز روزه تو است.

محاسن ص 411 ، ح 145

17- حضرت محمد صلی الله علیه و آله و سلم :

اَلصّائِمُ لا تُرَدُّ دَعوَتُهُ.

دعای روزه دار رد نمی شود.

نهج الفصاحه ص 547 ، ح 1856

18- امام صادق علیه السلام :

اَلطّیبُ تُحفَهُ الصّائِمِ.

بوی خوش، تحفه روزه دار است.

کافی(ط-الاسلامیه) ج 4 ، ص 113

19- امام موسی کاظم علیه السلام :

فِطرُکَ أخاکَ الصّائِمَ أفضَلُ مِن صِیامِکَ.

افطاری دادن به برادر روزه دارت از روزه ات بهتر است. کافی(ط-الاسلامیه) ج 4 ، ص 68 ، ح 2 - تهذیب الاحکام(تحقیق خرسان) ج 4 ، ص 201 ، ح 580

20- امام صادق علیه السلام :

قَلبُ شَهرِ رَمَضانَ لَیلَهُ القَدرِ.

شب قدر، قلب ماه رمضان است. کافی(ط-الاسلامیه) ج 4 ، ص 66 -من لایحضره الفقیه ج 2 ، ص 99 ، ح 1843

21- امام صادق علیه السلام :

مَن لَم یُغفَر لَهُ فی شهرِ رمضانَ لَم یُغفَر لَهُ إلی مِثلِهِ مِن قابِلٍ الّا أن یَشهَدَ عَرَفَهَ

کسی که در ماه رمضان آمرزیده نشود، تا رمضان آینده آمرزیده

ص: 221

نگردد، مگر آن که در عرفه حاضر شود.

دعائم الاسلام ج 1 ، ص 269

22- حضرت محمد صلی الله علیه و آله و سلم :

إذا استَهَلَّ رَمَضانُ غُلِّقَت أبوابُ النارِ، و فُتِحَت إبوابُ الجِنانِ، و صُفِّدَتِ الشَّیطانُ

چون هلال ماه رمضان پدید آ ید، در های دوزخ بسته گردد و در های بهشت گشوده شود و شیاطین به زنجیر کشیده شوند.

بحار الانوار(ط-بیروت) ج 93 ، ص 348 ، ح 14

23-حضرت محمد صلی الله علیه و آله و سلم :

قَد وَکَّل اللهُ بِکُلِّ شَیطانٍ مَرِیدٍ سَبعَةً مِن مَلائِکَتِهِ فَلَیسَ بِمَحلولٍ حتّی یَنقَضِیَ شَهرُکُم هذا

خداوند بر هر شیطان سرکشی هفت تن از فرشتگان خود را گمارده است که تا پایان این ماه همچنان در بند آن ها می باشد.

وسایل الشیعه ج 10 ، ص 304 ، ح 13477

24- حضرت محمد صلی الله علیه و آله و سلم :

مَن أدرَکَ شَهرَ رَمَضانَ فَلَم یُغفَر لَهُ فَأبعَدَهُ اللهُ

هر که ماه رمضان را دریابد و آمرزیده نشود، خداوند او را (از رحمت خود) دور گرداند.

فضائل الاشهر الثلاثه ص 54

25- حضرت محمد صلی الله علیه و آله و سلم :

فَمَنْ لَمْ يُغْفَرْ لَهُ فِى رَمَضَانَ فَفِى أىِّ شَهْرٍ يُغْفَرُ لَه کسی که در رمضان آمرزیده نشود، در کدام ماه آمرزیده خواهد شد؟

امالی(صدوق) ص 53 - ثواب الاعمال و عقاب الاعمال ص 72

ماه شعبان

1- امام صادق علیه السلام :

مَنْ صَامَ ثَلَاثَهَ أَیَّامٍ مِنْ آخِرِ شَعْبَانَ وَ وَصَلَهَا بِشَهْرِ رَمَضَانَ کَتَبَ اللَّهُ لَهُ صَوْمَ شَهْرَیْنِ مُتَتَابِعَیْن

هر کس سه روز آخر ماه شعبان را روزه بگیرد و به روزه ماه رمضان وصل کند خداوند ثواب روزه دو ماه پی در پی را برایش محسوب می کند.

من لا یحضره الفقیه ج 2 ، ص 94 ، ح 1829 - امالی(صدوق) ص 670

2- امام علی علیه السلام :

شهر رمضان شهر الله و شعبان شهر

ص: 222

رسول الله و رجب شهری؛

رمضان ماه خدا و شعبان ماه رسول خدا و رجب ماه من است.

شرح فروع کافی ج 4 ، ص 14

3- امام رضا علیه السلام :

اللَّهُمَّ إِنْ لَمْ تَكُنْ غَفَرْتَ لَنَا فِيمَا مَضَى مِنْ شَعْبَانَ فَاغْفِرْ لَنَا فِيمَا بَقِى مِنْه

خدایا اگر ما را در روز هایی که از ماه شعبان گذشت نبخشیدی پس ما را در باقیمانده آن بیامرز{این دعا سفارش شده است در روزهای پایانی ماه شعبان زیاد خوانده شود}

وسایل الشیعه ج 10 ، ص 301 ، ح 13471

4-امام علی علیه السلام :

صَومُ شَعبانَ یَذهَبُ بِوَسواسِ الصَّدرِ وَ بَلابِلِ القَلبِ.

روزه ماه شعبان، وسواس دل و پریشانی های جان را از بین می برد.

تحف العقول ص 102 - خصال ص 612

5-حضرت محمد صلی الله علیه و آله و سلم :

شَعبانُ شَهری... فَمَن صامَ شَهری کُنتُ لَهُ شَفیعاً یَومَ القِیامَهِ.

شعبان ماه من است. هر که ماه مرا روزه بدارد، روز قیامت شفیع او خواهم بود.

فضائل الاشهر الثلاثه ص 64 - بحارالأنوار(ط-بیروت) ج 94 ، ص 83 ، ح 54

ماه رجب

1- امام موسی کاظم علیه السلام :

رجب نهر فی الجنه اشد بیاضا من اللبن و احلی من العسل فمن صام یوما من رجب سقاه الله من ذلک النهر.

رجب نام نهری است در بهشت از شیر سفیدتر و از عسل شیرین تر هرکس یک روز از ماه رجب را روزه بگیرد خداوند از آن نهر به او می نوشاند.

من لا یحضره الفقیه، ج 2 ، ص 92 ، ح 1821

2- امام علی علیه السلام :

شهر رمضان شهر الله و شعبان شهر رسول الله و رجب شهری

رمضان ماه خدا و شعبان ماه رسول خدا و رجب ماه من است.

شرح فروع کافی ج 4 ،

ص: 223

شیطان

حدیث (1) پیامبر صلی الله علیه و آله :

إِذَا وُضِعَتِ الْمَائِدَةُ حَفَّتْهَا أَرْبَعَةُ آلَافِ مَلَکٍ فَإِذَا قَالَ الْعَبْدُ بِسْمِ اللَّهِ قَالَتِ الْمَلَائِکَةُ بَارَکَ اللَّهُ عَلَیْکُمْ فِی طَعَامِکُمْ ثُمَّ یَقُولُونَ لِلشَّیْطَانِ اخْرُجْ یَا فَاسِقُ لَا سُلْطَانَ لَک عَلَیْهِم

هرگاه سفره پهن می شود، چهار هزار فرشته در اطراف آن گرد می آیند. چون بنده بگوید: «بسم اللّه » فرشتگان می گویند: «خداوند، به غذایتان برکت دهد!» سپس به شیطان می گویند: «ای فاسق! بیرون شو. تو بر آنان، راه تسلّط نداری».

کافی(ط-الاسلامیه) ج 6، ص 292، ح 1

حدیث (2) پیامبر صلی الله علیه و آله :

صَلَاةُ اللَّیْلِ مَرْضَاةٌ لِلرَّبِّ وَ حُبُّ الْمَلَائِکَةِ وَ سُنَّةُ الْأَنْبِیَاءِ وَ نُورُ الْمَعْرِفَةِ وَ أَصْلُ الْإِیمَانِ وَ رَاحَةُ الْأَبْدَانِ وَ کَرَاهِیَةٌ لِلشَّیْطَانِ وَ سِلَاحٌ عَلَی الْأَعْدَاءِ وَ إِجَابَةٌ لِلدُّعَاءِ وَ قَبُولٌ لِلْأَعْمَالِ وَ بَرَکَةٌ فِی الرِّزْق

نماز شب، موجب رضایت پروردگار، دوستی فرشتگان، سنت پیامبران، نور معرفت، ریشه ایمان، آسایش بدن ها، مایه ناراحتی شیطان، سلاحی بر ضدّ دشمنان، مایه اجابت دعا، قبولی اعمال و برکت در روزی است.

ارشاد القلوب(دیلمی) ج 1، ص 191

حدیث (3) پیامبر صلی الله علیه و آله :

لَا یُطَوِّلَنَّ أَحَدُکُمْ شَارِبَهُ وَ لَا عَانَتَهُ وَ لَا شَعْرَ إِبْطَیْهِ فَإِنَّ الشَّیْطَانَ یَتَّخِذُهَا مَخَابِئَ یَسْتَتِرُ بِهَا

کسی از شما موهای سبیل و موهای زیر بغل و موی زیر شکم خود را بلند نکند؛ چرا که شیطان (میکروب) این نقاط را پناهگاه خود قرار داده، و زیر

موها پنهان می شود.

علل الشرایع ج 2 ، ص 519 {شبیه این حدیث در وسایل الشیعه ج 2 ، ص 115 ، ح 1655 }

حدیث (4) امام باقر علیه السلام :

إِنَّمَا قُصَّ الْأَظْفَارُ لِأَنَّهَا مَقِيلُ الشَّيْطَانِ وَ مِنْهُ يَكُونُ النِّسْيَانُ.

کوتاه کردن ناخن، از آن رو لازم است که

پناهگاه شیطان است و فراموشی می آورد.

کافی(ط-الاسلامیه) ج 6، ص 490، ح 6

حدیث (5) پیامبر صلی الله علیه و آله :

لا تُبَیِّتُوا القُمامَةَ فی بُیوتِکُم وَ اَخرِجوها نَهارا، فَاِنَّها مَقعَدُ الشَّیطانِ؛

زباله را شب در خانه های خود نگه ندارید و آن را در روز به بیرون از خانه منتقل کنید، زیرا زباله نشیمنگاه شیطان است.

من لا یحضره الفقیه ج 4، ص 5، ح 4968 - امالی(صدوق) ص 423

حدیث (7) پیامبر صلی الله علیه و آله :

لِیُبَالِغْ أَحَدُکُمْ فِی الْمَضْمَضَةِ وَ الِاسْتِنْشَاقِ فَإِنَّهُ غُفْرَانٌ لَکُمْ وَ مَنْفَرَةٌ لِلشَّیْطَان

سزاوار است هر یک از شما در دهان و بینی زیاد آب بچرخاند، چرا که این کار، مایه آمرزش شما و گریزِ شیطان است.

ثواب الاعمال و عقاب الاعمال ص 19

حدیث (8) پیامبر صلی الله علیه و آله :

بَیتُ الشَّیاطینِ مِن بُیوتِکُم بَیتُ العَنکَبوتِ؛

خانه های عنکبوتی که در اتاق های شماست، لانه شیاطین است.

کافی (ط-الاسلامیه) ج 6، ص 532، ح 11

حدیث (9) پیامبر صلی الله علیه و آله :

مَا مِنْ شَابٍّ تَزَوَّجَ فِی حَدَاثَةِ سِنِّهِ إِلَّا عَجَّ شَیْطَانُهُ یَا وَیْلَهُ یَا وَیْلَهُ عَصَمَ مِنِّی ثُلُثَیْ دِینِهِ فَلْیَتَّقِ اللَّهَ الْعَبْدُ فِی الثُّلُثِ الْبَاقِی

هر جوانی که در سن کم ازدواج کند ، شیطان فریاد بر می آورد که : وای برمن ، وای بر من ! دو سوم دینش را از دستبرد من ، مصون نگه داشت .

پس بنده باید برای حفظ یک سومِ باقی مانده دینش ، تقوای الهی پیشه سازد.

نوادر(راوندی) ص 12

حدیث (10) پیامبر صلی الله علیه و آله :

يَا أَيُّهَا النَّاسُ إِنَّمَا هُوَ اللَّهُ وَ الشَّيْطَانُ وَ الْحَقُّ وَ الْبَاطِلُ وَ الْهُدَى وَ الضَّلَالَةُ وَ الرُّشْدُ وَ الْغَيُّ وَ الْعَاجِلَةُ وَ الْآجِلَةُ وَ الْعَاقِبَةُ وَ الْحَسَنَاتُ وَ السَّيِّئَاتُ فَمَا كَانَ مِنْ حَسَنَاتٍ فَلِلَّهِ وَ مَا كَانَ مِنْ سَيِّئَاتٍ فَلِلشَّيْطَانِ لَعَنَهُ

اللَّهُ.

ای مردم ! جز این نیست که خداست و شیطان، حق است و باطل، هدایت است و ضلالت، رشد است و گمراهی، دنیاست و آخرت، خوبی هاست و بدی ها. هر چه خوبی است از آنِ خداست و هر چه بدی است از آنِ شیطان ملعون است.

کافی (ط-الاسلامیه) ج 2، ص 16، ح 2

حدیث (11) امام صادق علیه السلام :

یَقُولُ إِبْلِیسُ لِجُنُودِهِ أَلْقُوا بَیْنَهُمُ الْحَسَدَ وَ الْبَغْیَ فَإِنَّهُمَا یَعْدِلَانِ عِنْدَ اللَّهِ الشِّرْکَ

شیطان به سپاهیانش می گوید: میان مردم حسد و تجاوزگری بیاندازید چون این دو، نزد خدا برابر با شرک است.

کافی (ط-الاسلامیه) ج2، ص327، ح2

حدیث (12) پیامبر صلی الله علیه و آله :

اِنَّ الغَضَبَ مِنَ الشَّیطانِ وَ اِنَّ الشَّیطانَ خُلِقَ مِنَ النّارِ وَ اِنَّما تُطفَأُ النّارُ بِالماءِ فَاِذا غَضِبَ اَحَدُکُم فَلیَتَوَضَّأ؛

خشم از شیطان و شیطان از آتش آفریده شده است و آتش با آب خاموش می شود، پس هرگاه یکی از شما به خشم آمد، وضو بگیرد.

نهج الفصاحه ص 286 ، ح 660

حدیث (13) پیامبر صلی الله علیه و آله :

زَیِّنوا مَوائِدَکُم بِالبَقلِ؛ فإِنَّها مَطرَدَهٌ لِلشَّیاطینِ مَعَ التَّسمیَهِ؛

سفره هایتان را با سبزی، زینت دهید ؛ زیرا سبزی با بسم اللّه الرحمن الرحیم، شیطان را طرد می کند.

طب النبی ص 30 - بحار الانوار (ط-بیروت) ج 59 ، ص 300

حدیث (14) امام صادق علیه السلام :

إِذَا تَوَضَّأَ أَحَدُکُمْ وَ لَمْ یُسَمِّ کَانَ لِلشَّیْطَانِ فِی وُضُوئِهِ شِرْکٌ وَ إِنْ أَکَلَ أَوْ شَرِبَ أَوْ لَبِسَ وَ کُلُّ شَیْ ءٍ صَنَعَهُ یَنْبَغِی لَهُ أَنْ یُسَمِّیَ عَلَیْهِ فَإِنْ لَمْ یَفْعَلْ کَانَ لِلشَّیْطَانِ فِیهِ شِرْک

هر گاه یکی از شما وضو بگیرد و بسم اللّه الرحمن الرحیم نگوید. شیطان در آن شریک است و اگر غذا بخورد و آب بنوشد یا لباس

ص: 226

بپوشد و هر کاری که باید نام خدا را بر آن جاری سازد، انجام دهد و چنین نکند، شیطان در آن شریک است.

محاسن ج 2 ، ص 430 ، ح 252

حديث (15) امام صادق عليه السلام :

آكِلُ الرِّبا لايَخرُجُ مِنَ الدُّنيا حَتّى يَتَخَبَّطُهُ الشَّيطانُ؛

ربا خوار از دنيا نرود، تا آن كه شيطان ديوانه اش كند.

بحارالانوار(ط-بيروت) ج 100، ص 120، ح 30

حديث (16) امام على عليه السلام :

عَلى لِسانِ المُؤمِنِ نُورٌ يَسطَعُ وَ علی لِسانِ المُنافِقِ شَيطانٌ يَنطِقُ؛

بر زبان مؤمن نورى (الهى) است و درخشان و برزبان منافق شيطانى است كه سخن مى گويد.

شرح نهج البلاغه (ابن أبی الحديد) ج20، ص280، ح 218

حديث (17) پيامبر صلى لله عليه و آله :

اِذا بَلَغَ الرَّجُلُ اَربَعينَ سَنَةً وَ لَم يَغلِب خَيرُهُ شَرَّهُ قَبَّلَ الشَّيطانُ بَينَ عَينَيهِ وَ قالَ: هذا وَجهٌ لا يُفلِحُ؛

هرگاه انسان چهل ساله شود و خوبيش بيشتر از بديش نشود، شيطان بر پيشانى او بوسه مى زند و مى گويد: اين چهره اى است كه روى رستگارى را نمى بيند.

مشكاه الأنوار ص 169

حديث (18) امام صادق عليه السلام :

إِنَّ الشَّيْطَانَ لَيَطْمَعُ فِى عَالِمٍ بِغَيْرِ أدَبٍ أكْثَرَ مِنْ طَمَعِهِ فِى عَالِمٍ بِأدَبٍ فَتَأدَّبُوا وَ إِلَّا فَأَنْتُمْ أَعْرَاب

شیطان ، در عالِمِ بی بهره از ادب بیشتر طمع می کند تا عالِمِ برخوردار از ادب . پس ادب داشته باشید و گرنه شما، بیابانی (فاقد تمدّن) هستید.

اعلام الدین فی صفات المومنین ص 96

حدیث (19) پیامبر صلی لله علیه و آله :

إِذَا اسْتَحَقَّتْ وَلَايَةُ اللَّهِ وَ السَّعَادَةُ جَاءَ الْأَجَلُ بَيْنَ الْعَيْنَيْنِ وَ ذَهَبَ الْأَمَلُ وَرَاءَ الظَّهْرِ وَ إِذَا اسْتَحَقَّتْ وَلَايَةُ الشَّيْطَانِ وَ الشَّقَاوَةُ جَاءَ الْأَمَلُ بَيْنَ الْعَيْنَيْنِ وَ ذَهَبَ الْأَجَلُ وَرَاءَ الظَّهْر

هرگاه کسی مستحق دوستی خداوند و خوشبختی باشد، مرگ

در برابر چشمان او می آید و آرزو پشت سرش می رود و هرگاه مستحق دوستی شیطان و بدبختی باشد، آرزو پیش چشم او، و مرگ پشت سرش قرار می گیرد.

کافی(ط-الاسلامیه) ج 3، ص 258، ح 27

حدیث (20) پیامبر صلی لله علیه و آله :

ألا أخبرکم بشی ء إن أنتم فعلتموه تباعد الشیطان منکم کما تباعد المشرق من المغرب؟ قالوا: بلی یا رسول اللّه، قال: الصوم یسوّد وجهه، و الصّدقه تکسر ظهره، و الحبّ فی اللّه و الموازره علی العمل الصّالح یقطع دابره، و الاستغفار یقطع و تینه

آیا شما را از چیزی خبر ندهم که اگر به آن عمل کنید، شیطان از شما دور شود، چندان که مشرق از مغرب دور است؟ عرض کردند: چرا. فرمودند: روزه روی شیطان را سیاه می کند، صدقه پشت او را می شکند، دوست داشتن برای خدا و همیاری در کار نیک، ریشه او را می کند و استغفار شاهرگش را می زند.

منهاج البراعه (خویی) ج 7 ، ص 426

حدیث (21) امام علی علیه السلام:

الصَّلاهُ حِصنٌ مِن سَطَواتِ الشَّیطانِ؛

نماز قلعه و دژ محکمی است که نمازگزار را از حملات شیطان نگاه می دارد.

تصنیف غررالحکم و دررالکلم ص 175 ، ح 3343

حدیث (22) امام صادق علیه السلام :

إِذَا رَأَیْتُمُ الْعَبْدَ مُتَفَقِّداً لِذُنُوبِ النَّاسِ نَاسِیاً لِذُنُوبِهِ فَاعْلَمُوا أَنَّهُ قَدْ مُکِرَ بِهِ

هرگاه دیدید که بنده ای گناهان مردمان را جستجو می کند و گناهان خویش را فراموش کرده است بدانید که او فریب شیطان را خورده است.

وسایل الشیعه ج 15 ، ص 292 ، ح 20546

حدیث (23) پیامبر صلی لله علیه و آله :

اِذا رَاَیتُم الرَّجُل لایُبالی ما قال و لا ما قِیلَ لَهُ فَهُوَ شِرکُ الشَّیطان؛

هرگاه دیدید که مردی باکی ندارد که

ص: 228

چه می گوید و چه درباره اش گفته می شود،چنین کسی شریک شیطان است

وسایل الشیعه ج 16 ، ص 35 ، ح 20903

سنت نیکو

حدیث (1) پیامبر صلی الله علیه و آله :

مَنْ سَنَّ سُنَّهً حَسَنَهً فَلَهُ أَجْرُهَا وَ أَجْر مَنْ عَمِلَ بِهَا إِلَی یَوْمِ الْقِیَامَهِ مِنْ غَیْرِ أَنْ یُنْقَصَ مِنْ أُجُورِهِمْ شَیْ ء

هر کس سنت نیکویی را بنا نهد،اجر آن و اجر همه عمل کنندگان به آن عمل تا روز قیامت برای اوست، بدون اینکه از اجر آنان کم گردد

کافی(ط-الاسلامیه) ج 5 ، ص 9

اعتکاف

حدیث (1) امام رضا علیه السلام :

سئل عن الاعتکاف فقال لا یصلح الاعتکاف إلا فی المسجد الحرام و مسجد الرسول و مسجد الکوفه و مسجد الجماعه و یصوم ما دام معتکفا و لا ینبغی للمعتکف أن یخرج من المسجد إلا لحاجه لا بد منها و تشییع الجنازه و یعود المریض و لا یجلس حتی یرجع من ساعته و اعتکاف المرأه مثل اعتکاف الرجل.

فقه الرضا ص 190 {شبیه این حدیث با کمی تفاوت در کافی(ط-الاسلامیه) ج 4 ، ص 176 ، ح 2 }

حدیث (2) پیامبر صلی الله علیه و آله :

لَا اعْتِکَافَ إِلَّا بِصَوْمٍ

اعتکاف جز با روزه گرفتن ممکن نیست.

فقه الرضا ص 190

حدیث (3) امام محمد باقر علیه السلام :

لقضاء حاجه رجل مسلم افضل من عشر نسمات و اعتکاف شهر فی المسجد.

اصول السته عشر(ط - دار الشبستری) ص 79

حدیث (4) امام موسی کاظم علیه السلام :

أَ مَا عَلِمْتَ أَنَّ الْمَشْیَ فِی حَاجَهِ الْمُؤْمِنِ خَیْرٌ مِنِ اعْتِکَافِ شَهْرَیْنِ مُتَتَابِعَیْنِ فِی الْمَسْجِدِ الْحَرَامِ بِصِیَامِهِمَا ثُمَّ قَالَ أَبُو الْحَسَنِ علیه السلام وَ مِنِ اعْتِکَافِ الدَّهْر

المومن ص 47 ، ح 112

حدیث (5) معصوم علیه السلام :

مَشْیُ الرَّجُلِ فِی حَاجَهِ أَخِیهِ الْمُسْلِمِ تُکْتَبُ لَهُ عَشْرُ حَسَنَاتٍ وَ تُمْحَی عَنْهُ عَشْرُ سَیِّئَاتٍ وَ یُرْفَعُ لَهُ عَشْرُ دَرَجَاتٍ وَ یَعْدِلُ

ص: 229

عَشْرَ رِقَابٍ وَ أَفْضَلُ مِنِ اعْتِكَافِ شَهْرٍ فِی الْمَسْجِدِ الْحَرَامِ وَ صِیَامِه

المومن ص 53 ، ح 135

حديث (6) امام جعفر صادق عليه السلام :

لَا اعْتِكَافَ إِلَّا بِصَوْمٍ فِی الْمَسْجِدِ الْجَامِع

كافی(ط-الاسلاميه) ج 4 ، ص 176 ، ح 3 - من لا يحضره الفقيه ج 2 ، ص 184 ، ح 2086

حديث (7) امام جعفر صادق عليه السلام :

كَانَتْ بَدْرٌ فِی شَهْرِ رَمَضَانَ فَلَمْ يَعْتَكِفْ رَسُولُ اللَّهِ ص فَلَمَّا أَنْ كَانَ مِنْ قَابِلٍ اعْتَكَفَ عَشْرَيْنِ عَشْراً لِعَامِهِ وَ عَشْراً قَضَاءً لِمَا فَاتَهُ

من لا يحضره الفقيه ج 2 ، ص 184 ، ح 2088

حديث (8) امام جعفر صادق عليه السلام :

سَأَلْتُ أَبَا عَبْدِ اللَّهِ ع عَنِ امْرَأَةٍ كَانَ زَوْجُهَا غَائِباً فَقَدِمَ وَ هِیَ مُعْتَكِفَةٌ بِإِذْنِ زَوْجِهَا فَخَرَجَتْ حِينَ بَلَغَهَا قُدُومُهُ مِنَ الْمَسْجِدِ الَّذِی هِیَ فِيهِ فَتَهَيَّأَتْ لِزَوْجِهَا حَتَّی وَاقَعَهَا فَقَالَ إِنْ كَانَتْ خَرَجَتْ مِنَ الْمَسْجِدِ قَبْلَ أَنْ تَمْضِیَ ثَلَاثَةُ أَيَّامٍ وَ لَمْ تَكُنِ اشْتَرَطَتْ فِی اعْتِكَافِهَا

فَإِنَّ عَلَيْهَا مَا عَلَی الْمُظَاهِر

من لا يحضره الفقيه ج 2 ، ص 185 و 186 ، ح 2094

حديث (9) امام جعفر صادق عليه السلام :

لَا يَكُونُ الِاعْتِكَافُ أَقَلَّ مِنْ ثَلَاثَةِ أَيَّامٍ وَ مَنِ اعْتَكَفَ صَامَ وَ يَنْبَغِی لِلْمُعْتَكِفِ إِذَا اعْتَكَفَ أَنْ يَشْتَرِطَ كَمَا يَشْتَرِطُ الَّذِی يُحْرِم

من لا يحضره الفقيه ج 2 ، ص 186 ، ح 2095

حديث (10) امام جعفر صادق عليه السلام :

إِذَا اعْتَكَفَ الرَّجُلُ يَوْماً وَ لَمْ يَكُنِ اشْتَرَطَ فَلَهُ أنْ يَخْرُجَ وَ أنْ يَفْسَخَ اعْتِكَافَهُ وَ إِنْ أَقَامَ يَوْمَيْنِ وَ لَمْ يَكُنِ اشْتَرَطَ فَلَيْسَ لَهُ أَنْ يَفْسَخَ اعْتِكَافَهُ حَتَّى تَمْضِىَ ثَلَاثَهُ أَيَّام

من لا يحضره الفقيه ج 2 ، ص 186 ، ح 2096

حديث (11) امام جعفر صادق عليه السلام :

الْمُعْتَكِفُ لَا يَشَمُّ الطِّيبَ وَ لَا يَتَلَذَّذُ بِالرَّيْحَانِ وَ لَا يُمَارِى وَ لَا يَشْتَرِى وَ لَا يَبِيعُ

ص: 230

قَالَ وَ مَنِ اعْتَكَفَ ثَلَاثَةَ أَيَّامٍ فَهُوَ يَوْمَ الرَّابِعِ بِالْخِيَارِ إِنْ شَاءَ زَادَ ثَلَاثَةً أُخْرَى وَ إِنْ شَاءَ خَرَجَ مِنَ الْمَسْجِدِ فَإِنْ أَقَامَ يَوْمَيْنِ بَعْدَ الثَّلَاثَةِ فَلَا يَخْرُجْ مِنَ الْمَسْجِدِ حَتَّى يُتِمَّ ثَلَاثَةَ

أَيَّام

من لا يحضره الفقيه ج 2 ، ص 186 ، ح 2097

اخلاقی

سخن و زبان

زبان

حدیث (1) امام علی علیه السلام :

مَا أَضْمَرَ أَحَدٌ شَيْئاً إِلَّا ظَهَرَ فِی فَلَتَاتِ لِسَانِهِ وَ صَفَحَاتِ وَجْهِه

هیچ کس چیزی را در دل پنهان نداشت، جز این که در لغزش های زبان و خطوط چهره او آشکار شد.

نهج البلاغه(صبحی صالح) ص 472 ، ح 26

حدیث (2) رسول اکرم صلی الله علیه و آله :

مَنْ كانَ يُؤْمِنُ بِاللَّهِ وَ الْيَوْمِ الْآخِرِ فَلْيَقُلْ خَيْراً أَوْ لِيَسْكُتْ.

هرکس به خدا و روز قیامت ایمان دارد، باید سخن خیر بگوید یا سکوت نماید.

کافی(ط-الاسلامیه) ج 2 ، ص 667

حدیث (3) رسول اکرم صلی الله علیه و آله :

جَمالُ الرَّجُلِ فَصاحَةُ لِسانِهِ؛

زیبایی مرد به شیوایی زبان اوست.

شرح فارسی شهاب الاخبار ص 73

حدیث (4) امام باقر علیه السلام :

إِنَّ هذَا اللِّسانَ مِفتاحُ كُلِّ خَيرٍ و َشَرٍّ فَيَنبَغی لِلمُؤمِنِ أَن يَختِمَ عَلى لِسانِهِ كَما يَختِمُ عَلى ذَهَبِهِ وَ فِضَّتِهِ؛

براستی که این زبان کلید همه خوبیها و بدیهاست پس سزاوار است که مؤمن بر زبان خود مهر زند، همان گونه که بر (کیسه) طلا و نقره خود مُهر می زند.

تحف العقول ص 298

حدیث (5) امام علی علیه السلام :

أَیُّهَا النَّاسُ، فِی الْإِنْسَانِ عَشْرُ خِصَالٍ یُظْهِرُهَا لِسَانُهُ: شَاهِدٌ یُخْبِرُ عَنِ الضَّمِیرِ، حَاکِمٌ یَفْصِلُ بَیْنَ الْخِطَابِ، وَ نَاطِقٌ یُرَدُّ بِهِ الْجَوَابُ، وَ شَافِعٌ یُدْرَکُ بِهِ الْحَاجَهُ، وَ وَاصِفٌ یُعْرَفُ بِهِ الْأَشْیَاءُ، وَ أَمِیرٌ یَأْمُرُ بِالْحَسَنِ، وَ وَاعِظٌ یَنْهی عَنِ الْقَبِیحِ، وَ مُعَزٌّ تُسَکَّنُ بِهِ الْأَحْزَانُ، وَ

حَاضِرٌ تُجْلی بِهِ الضَّغَائِنُ، وَ مُونِقٌ تَلْتَذُّ بِهِ الْأَسْمَاعُ.

در انسان ده خصلت

ص: 231

وجود دارد که زبان او آنها را آشکار می سازد، زبان گواهی است که از درون خبر می دهد. داوری است، که به دعواها خاتمه می دهد. گویایی است که بوسیله آن به پرسش ها پاسخ داده می شود. واسطه ای است که با آن مشکل برطرف می شود. وصف کننده ای است که با آن اشیاء شناخته می شود. فرماندهی است که به نیکی فرمان می دهد. اندرزگویی است که از زشتی باز می دارد. تسلیت دهنده ای است که غمها به آن تسکین می

یابد. حاضری است که بوسیله آن کینه ها برطرف می شود و دلربایی است که گوشها بوسیله آن لذّت می برند.

کافی(ط-الاسلامیه) ج 8 ، ص 20

حدیث (6) امام سجاد علیه السلام :

حَقُّ اللِّسَانِ إِكْرَامُهُ عَنِ الْخَنَى وَ تَعْوِيدُهُ الْخَيْرَ وَ تَرْكُ الْفُضُولِ الَّتِى لَا فَائِدَةَ لَهَا وَ الْبِرُّ بِالنَّاسِ وَ حُسْنُ الْقَوْلِ فِيهِم

حق زبان، دور داشتن آن از زشت گویی، عادت دادنش به خیر و خوبی، ترک گفتار بی فایده و نیکی به مردم و خوشگویی درباره آنان است.

امالی(صدوق) ص 368 - خصال ص 566 - مکارم الاخلاق ص 419

حدیث (7) امام علی علیه السلام :

اَللِّسانُ سَبُعٌ إِن خُلِّىَ عَنهُ عَقَرَ؛

زبان، درنده ای است که اگر رها شود، گاز می گیرد.

نهج البلاغه(صبحی صالح) ص 478 ، ح 60

حدیث (8) امام صادق علیه السلام :

إِذا أَرادَ اللّه بِعَبدٍ خِزيا أَجرى فَضيحَتَهُ عَلى لِسانِهِ؛

هرگاه خداوند بخواهد بنده ای را رسوا کند، از طریق زبانش او را رسوا می کند.

بحارالأنوار(ط-بیروت) ج 75 ، ص 228 ، ح 101

حدیث (9) امام حسین علیه السلام :

إِنَّ لِسَانَ ابْنِ آدَمَ يُشْرِفُ كُلَّ يَوْمٍ عَلَى جَوَارِحِهِ فَيَقُولُ كَيْفَ أَصْبَحْتُمْ فَيَقُولُونَ بِخَيْرٍ إِنْ تَرَكْتَنَا وَ يَقُولُونَ

ص: 232

اللَّهَ اللَّهَ فِينَا وَ يُنَاشِدُونَهُ وَ يَقُولُونَ إِنَّمَا نُثَابُ بِکَ وَ نُعَاقَبُ بِکَ.

زبان آدمیزاد، هر روز به اعضای او نزدیک می شود و می گوید: چگونه اید؟ آنها می گویند: اگر تو ما را به خودمان واگذاری، خوب هستیم و می گویند: از خدا بترس و کاری به ما نداشته باش: و او را سوگند می دهند و می گویند: ما فقط به واسطه تو پاداش می یابیم و به واسطه تو، مجازات می شویم.

خصال ص6 - مستدرک الوسایل ج 9 ، ص 25 ، ح 10105 - بحارالأنوار(ط-بیروت) ج 68 ، ص278، ح 14

حدیث (10) امام علی علیه السلام :

اِحبِس لِسانَکَ قَبلَ أَن يُطيلَ حَبسَکَ وَ يُردیَ نَفسَکَ فَلا شَیءَ أَولی بِطولِ سَجنٍ مِن لِسانٍ يَعدِلُ عَنِ الصَّوابِ وَ َيَتَسَرَّعُ إِلَی الجَوابِ؛

پیش از آن که زبانت تو را به زندان طولانی و هلاکت درافکند، او را زندانی کن، زیرا هیچ چیز به اندازه زبانی که از جاده صواب منحرف می شود و به جواب دادن می شتابد، سزاوار زندانی شدن دراز مدّت نیست.

تصنیف غررالحکم و دررالکلم ص 214 ، ح 4180

حدیث (11) امام باقر علیه السلام :

فِي قَوْلِ اللَّهِ عَزَّ وَ جَلَّ وَ قُولُوا لِلنَّاسِ حُسْناً قَالَ قُولُوا لِلنَّاسِ أَحْسَنَ مَا تُحِبُّونَ أَنْ يُقَالَ لَكُمْ فَإِنَّ اللَّهَ عَزَّ وَ جَلَّ يُبْغِضُ اللَّعَّانَ السَّبَّابَ الطَّعَّانَ عَلَى الْمُؤْمِنِينَ الْفَاحِشَ الْمُتَفَحِّشَ السَّائِلَ الْمُلْحِفَ وَ يُحِبُّ الْحَيَّ الْحَلِيمَ الْعَفِيفَ الْمُتَعَفِّفَ.

درباره این گفته خداوند که «با مردم به زبان خوش سخن بگویید» فرمود: بهترین سخنی که دوست دارید مردم به شما بگویند، به آنها بگویید، چرا که خداوند، لعنت کننده، دشنام دهند، زخم زبان زن بر مؤمنان، زشت گفتار،

بدزبان و گدای سمج را دشمن می دارد و با حیا و بردبار و عفیفِ پارسا را دوست دارد.

امالی (صدوق) ص 254

حدیث (12) امام حسن عسکری علیه السلام :

فِی تَفْسِیرِ قَوْلِهِ تَعَالَی وَ قُولُوا لِلنَّاسِ حُسْناً قَالَ قُولُوا لِلنَّاسِ کُلِّهِمْ حُسْناً مُؤْمِنِهِمْ وَ مُخَالِفِهِمْ أَمَّا الْمُؤْمِنُونَ فَیَبْسُطُ لَهُمْ وَجْهَهُ وَ أَمَّا الْمُخَالِفُونَ فَیُکَلِّمُهُمْ بِالْمُدَارَاهِ لِاجْتِذَابِهِمْ إِلَی الْإِیمَانِ فَإِنِ اسْتَتَرَ مِنْ ذَلِکَ بِکَفِّ شُرُورِهِمْ عَنْ نَفْسِهِ وَ عَنْ إِخْوَانِهِ

الْمُؤْمِنِینَ

در تفسیر آیه «با مردم به زبان خوش سخن بگویید» فرمود: یعنی با همه مردم، چه مؤمن و چه مخالف، به زبان خوش سخن بگویید. مؤمن، به هم مذهبان، روی خوش نشان می دهد و با مخالفان، با مدارا سخن می گوید تا به ایمان، جذب شوند و حتّی اگر نشدند، با این رفتار، از بدی های آنان در حقّ خود و برادران مؤمنش، پیشگیری کرده است.

مستدرک الوسائل ج 12، ص 261 ، ح 14061

حدیث (13) رسول اکرم صلی الله علیه و آله :

یُعَذِّبُ اللَّهُ اللِّسَانَ بِعَذَابٍ لَا یُعَذِّبُ بِهِ شَیْئاً مِنَ الْجَوَارِحِ فَیَقُولُ أَیْ رَبِّ عَذَّبْتَنِی بِعَذَابٍ لَمْ تُعَذِّبْ بِهِ شَیْئاً فَیُقَالُ لَهُ خَرَجَتْ مِنْکَ کَلِمَهٌ فَبَلَغَتْ مَشَارِقَ الْأَرْضِ وَ مَغَارِبَهَا فَسُفِکَ بِهَا الدَّمُ الْحَرَامُ وَ انْتُهِبَ بِهَا الْمَالُ الْحَرَامُ وَ انْتُهِکَ بِهَا الْفَرْجُ الْحَرَامُ

خداوند! زبان را عذابی دهد که هیچ یک از اعضای دیگر را چنان عذابی ندهد. زبان گوید: ای پروردگار! مرا عذابی دادی که هیچ چیز را چنان عذاب ندادی! در پاسخش گفته شود: سخنی از تو بیرون آمد و به شرق و غرب زمین رسید و به واسطه آن خونی بناحقّ ریخته شد و مالی به غارت رفت و ناموسی هتک شد.

کافی(ط-الاسلامیه) ج 2 ، ص 115،

ح 16

حدیث (14) امام صادق علیه السلام :

كُونُوا دُعَاةً لِلنَّاسِ بِغَيْرِ أَلْسِنَتِكُمْ لِيَرَوْا مِنْكُمُ الْوَرَعَ وَ الِاجْتِهَادَ وَ الصَّلَاةَ وَ الْخَيْرَ فَإِنَّ ذَلِكَ دَاعِيَةٌ.

مردم را به غیر از زبان خود، دعوت کنید، تا پرهیزکاری و کوشش در عبادت و نماز و خوبی را از شما ببینند، زیرا اینها خود دعوت کننده است.

کافی(ط-الاسلامیه) ج 2، ص 78 ، ح 14

حدیث (15) پیامبر صلی الله علیه و آله :

إِنَّ لِسَانَ الْمُؤْمِنِ وَرَاءَ قَلْبِهِ فَإِذَا أَرَادَ أَنْ يَتَكَلَّمَ بِشَيْ ءٍ يُدَبِّرُهُ بِقَلْبِهِ ثُمَّ أَمْضَاهُ بِلِسَانِهِ وَ إِنَّ لِسَانَ الْمُنَافِقِ أَمَامَ قَلْبِهِ فَإِذَا هَمَّ بِالشَّيْ ءِ أَمْضَاهُ بِلِسَانِهِ وَ لَمْ يَتَدَبَّرْهُ بِقَلْبِه

زبان مؤمن در پس دل اوست، هرگاه بخواهد سخن بگوید درباره آن می اندیشد و سپس آن را می گوید اما زبان منافق جلوی دل اوست هرگاه قصد سخن کند آن را به زبان می آورد و درباره آن نمی اندیشد.

تنبیه الخواطر ج1، ص 106

حدیث (16) امام علی علیه السلام :

عَلى لِسانِ المُؤمِنِ نُورٌ يَسطَعُ وَ على لِسانِ المُنافِقِ شَيطانٌ يَنطِقُ؛

بر زبان مؤمن نوری (الهی) است و درخشان و برزبان منافق شیطانی است که سخن می گوید.

شرح نهج البلاغه(ابن أبی الحدید) ج 20، ص 280 ، ح 218

حدیث (17) امام علی علیه السلام :

وَرَعُ الْمُنَافِقِ لَا يَظْهَرُ إِلَّا عَلَى لِسَانِه

پرهیزکاری منافق جز در زبانش ظاهر نمی شود.

تصنیف غررالحکم و دررالکلم ص 459 ، ح 10509

حدیث (18) امام علی علیه السلام :

عِلمُ المُنافِقِ فی لِسانِهِ وَ عِلمُ المُؤمِنِ فی عَمَلِهِ؛

دانش منافق در زبان او و دانش مؤمن در کردار اوست.

شرح آقا جمال الدین خوانساری ج 4 ، ص 350 ، ح 6288

حدیث (19) امام علی علیه السلام :

إِنَّ لِسَانَ الْمُؤْمِنِ مِنْ وَرَاءِ قَلْبِهِ وَ إِنَّ قَلْبَ الْمُنَافِقِ مِنْ وَرَاءِ لِسَانِهِ لِأَنَّ الْمُؤْمِنَ إِذَا أَرَادَ أَنْ یَتَکَلَّمَ بِکَلَامٍ

ص: 235

تَدَبَّرَهُ فِی نَفْسِهِ فَإِنْ کَانَ خَیْراً أَبْدَاهُ وَ إِنْ کَانَ شَرّاً وَارَاهُ وَ إِنَّ الْمُنَافِقَ یَتَکَلَّمُ بِمَا أَتَی عَلَی لِسَانِهِ لَا یَدْرِی مَا ذَا لَهُ وَ مَا ذَا عَلَیْه

زبان مؤمن، در پشت دل اوست و دل منافق، در پشت زبان او، زیرا مؤمن هرگاه بخواهد سخنی بگوید، ابتدا درباره آن می اندیشد، اگر خوب بود اظهارش می کند و اگر بد بود آن را پنهان می دارد. اما منافق هر چه به زبانش آید می گوید، بی آن که بداند چه سخنی به سود او و چه سخنی به زیان اوست.

نهج البلاغه(صبحی صالح) ص 253

حدیث (20) امام باقر علیه السلام :

إِنَّ هَذَا اللِّسَانَ مِفْتَاحُ کُلِّ خَیْرٍ وَ شَرٍّ فَیَنْبَغِی لِلْمُؤْمِنِ أَنْ یَخْتِمَ عَلَی لِسَانِهِ کَمَا یَخْتِمُ عَلَی ذَهَبِهِ وَ فِضَّتِه

به راستی که این زبان کلید همه خوبی ها و بدی هاست پس شایسته است که مؤمن زبان خود را مُهر و موم کند، همان گونه که (صندوق) طلا و نقره خود را مُهر و موم می کند.

تحف العقول ص 298

حدیث (21) امام صادق علیه السلام :

إِنَّ لِأَهْلِ الْجَنَّهِ [أَرْبَعَ عَلَامَاتٍ وَجْهٍ مُنْبَسِطٍ وَ لِسَانٍ لَطِیفٍ وَ قَلْبٍ رَحِیمٍ وَ یَدٍ مُعْطِیَهٍ].

بهشتی ها چهار نشانه دارند: روی گشاده، زبان نرم، دل مهربان و دستِ دهنده.

امالی(طوسی) ص 683 - مجموعه ورام ج 2، ص 91

حدیث (22) امام علی علیه السلام :

عَوِّدْ لِسَانَکَ لِینَ الْکَلَامِ وَ بَذْلَ السَّلَامِ یَکْثُرْ مُحِبُّوکَ وَ یَقِلَّ مُبْغِضُوک

زبان خود را به نرمگویی و سلام کردن عادت ده، تا دوستانت زیاد و دشمنانت کم شوند.

تصنیف غررالحکم و دررالکلم ص 435 ، ح 9946

حدیث (23) پیامبر صلی الله علیه و آله :

مَن دَفَعَ غَضَبَهُ دَفَعَ اللّهُ عَنهُ عَذابَهُ وَ مَن حَفِظَ

ص: 236

لِسانَهُ سَتَرَ اللّهُ عَورَتَهُ؛

هر کس خشمش را برطرف سازد، خداوند کیفرش را از او بردارد و هر کس زبانش را نگه دارد، خداوند عیبش را بپوشاند.

نهج الفصاحه ص 767 ، ح 3004

حديث (24) امام باقر عليه السلام :

لا يَسلَمُ أحَدٌ مِنَ الذُّنوبِ حَتّى يَخزُنَ لِسانَهُ؛

هيچكس تا زبانش را نگه ندارد از گناهان در امان نيست.

تحف العقول ص 298 - بحارالانوار(ط-بيروت) ج75، ص 178

حديث (25) امام صادق عليه السلام :

إِنَّ أَبْغَضَ خَلْقِ اللَّهِ عَبْدٌ اتَّقَى النَّاسُ لِسَانَه

همانا نفرت انگيزترين مخلوق خدا بنده ای است که مردم از شرّ زبان او پرهيز می کنند. کافی(ط-الاسلاميه) ج 2 ، ص 323

حديث (26) امام صادق عليه السلام :

كُونُوا دُعَاةً لِلنَّاسِ بِغَيْرِ أَلْسِنَتِكُمْ لِيَرَوْا مِنْكُمُ الْوَرَعَ وَ الِاجْتِهَادَ وَ الصَّلَاةَ وَ الْخَيْرَ فَإِنَّ ذَلِكَ دَاعِيَةٌ.

مردم را با غير زبانتان بخوانيد تا از شما پارسايی و کوشش و نماز و خوبی را ببينند زيرا اين امور آنان را به سوی حق فرا می خواند

کافی(ط-الاسلاميه) ج 2 ، ص 78 ، ح 14

حديث (27) امام سجاد عليه السلام :

الْمُؤْمِنُ يَصْمُتُ لِيَسْلَمَ، وَ يَنْطِقُ لِيَغْنَم

مؤمن، خاموشی اختیار می کند تا سالم بماند و سخن می گوید تا سودی ببرد.

کافی(ط-الاسلامیه) ج 2، ص 231

حدیث (28) امام علی علیه السلام :

لا تَقُل ما لا تُحِبُّ أن یُقالَ لَکَ؛

آنچه دوست نداری درباره ات گفته شود، درباره دیگران مگوی.

تحف العقول ص 74

حدیث (29) پیامبر خدا صلی الله علیه و آله:

أفشِ السَّلامَ یَکثُرْ خَیرُ بَیتِکَ؛

سلام را رواج ده تا خیر و برکت خانه ات زیاد شود.

خصال ص 181

حدیث (30) پیامبر خدا صلی الله علیه و آله:

إیّاکَ و ما یُعتَذَرُ مِنهُ

بپرهیز از کاری که موجب عذرخواهی می شود.

امالی(صدوق) ص 323

حدیث (31) امام صادق علیه السلام:

إنَّ أبغَضَ خَلقِ اللَّهِ عبدٌ اتّقَی النّاسُ لِسانَهُ.

مبغوض ترین خلق خدا بنده

ص: 237

ای است که مردم از زبان او بترسند.

کافی(ط-الاسلامیه) ج 2 ، ص 323

سخن

حدیث (1) امام علی علیه السلام:

إیّاکَ وَ ما یَستَهجَنُ مِنَ الکَلامِ فَإنَّهُ یَحبِسُ عَلَیکَ اللِّئامَ وَ یُنَفِّرُ عَنک الکِرامَ

از به زبان آوردن سخنان زشت بر حذر باش. زیرا فرومایگان را گرد تو جمع می کند و گرانمایگان را از تو فراری می دهد.

تصنیف غررالحکم و دررالکلم ح4174 ص214

حدیث (2) امام صادق علیه السلام :

إِنَّ لِلْمُؤْمِنِ عَلَی الْمُؤْمِنِ سَبْعَهَ حُقُوقٍ فَأَوْجَبُهَا أَنْ یَقُولَ الرَّجُلُ حَقّاً وَ إِنْ کَانَ عَلَی نَفْسِهِ أَوْ عَلَی وَالِدَیْهِ فَلَا یَمِیلُ لَهُمْ عَنِ الْحَقِّ.

مؤمن را بر مؤمن، هفت حق است. واجب ترین آنها این است که آدمی تنها حق را بگوید، هر چند بر ضد خود یا پدر و مادرش باشد و به خاطر آنها از حق منحرف نشود.

مستدرک الوسایل و مستنبط المسایل ج 9 ، ص 45

حدیث (3) امام علی علیه السلام :

الثَّنَاءُ بِأَکْثَرَ مِنَ الِاسْتِحْقَاقِ مَلَقٌ وَ التَّقْصِیرُ عَنِ الِاسْتِحْقَاقِ عِیٌّ أَوْ حَسَدٌ.

عریف بیش از استحقاق، چاپلوسی و کمتر از استحقاق، از ناتوانی در سخن و یا حسد است.

نهج البلاغه(صبحی صالح) ص 535 ، حکمت 347

حدیث (4) امام باقر علیه السلام :

فِی قَوْلِ اللّهِ عَزَّ وَ جَلّ وَ قُولَوا لِلنَّاسِ حُسْناً قَالَ قُولَوا لِلنَّاسِ أَحْسَنَ مَا تُحِبُّونَ أَنْ یُقَالَ لَکُمْ فَإِنَّ اللَّهَ عَزَّ وَ جَلَّ یُبْغِضُ اللَّعَّانَ السَّبَّابَ الطَّعَّانَ عَلَی الْمُؤْمِنِینَ الْفَاحِشَ الْمُتَفَحِّشَ السَّائِلَ الْمُلْحِفَ وَ یُحِبُّ الْحَیَّ الْحَلِیمَ الْعَفِیفَ الْمُتَعَفِّفَ.

درباره این گفته خداوند که «با مردم به زبان خوش سخن بگویید» فرمود: بهترین سخنی که دوست دارید مردم به شما بگویند، به آنها بگویید، چرا که خداوند، لعنت کننده، دشنام دهند، زخم زبان زن بر مؤمنان، زشت گفتار، بدزبان و

ص: 238

گدای سمج را دشمن می دارد و با حیا و بردبار و عفیفِ پارسا را دوست دارد.

امالی(صدوق) ص 254

حديث (5) امام صادق عليه السلام :

الْكَلَامُ ثَلَاثَةٌ صِدْقٌ وَ كَذِبٌ وَ إِصْلَاحٌ بَيْنَ النَّاسِ قَالَ قِيلَ لَهُ جُعِلْتُ فِدَاكَ مَا الْإِصْلَاحُ بَيْنَ النَّاسِ قَالَ تَسْمَعُ مِنَ الرَّجُلِ كَلَاماً يَبْلُغُهُ فَتَخْبُثُ نَفْسُهُ فَتَلْقَاهُ فَتَقُولُ سَمِعْتُ مِنْ فُلَانٍ قَالَ فِيكَ مِنَ الْخَيْرِ كَذَا وَ كَذَا خِلَافَ مَا سَمِعْتَ مِنْهُ.

سخن سه گونه است: راست و دروغ و اصلاح ميان مردم به آن حضرت عرض شد: قربانت اصلاح ميان مردم چيست؟ فرمودند: از كسى سخنى درباره ديگرى مى شنوى كه اگر سخن به گوش او برسد، ناراحت مى شود. پس تو آن ديگرى را مى بينى و برخلاف آنچه شنيده اى، به او مى گويى: از فلانى شنيدم كه در خوبى تو چنين و چنان مى گفت.

كافى(ط-الاسلاميه) ج 2 ، ص 341 ، ح 16

حديث (6) امام صادق عليه السلام :

كَلامٌ فى حَقٍّ خَيرٌ مِن سُكوتٍ عَلى باطِلٍ؛

سخن گفتن درباره حق، از سكوتى بر باطل بهتر است.

من لا يحضره الفقيه ج 4 ، ص 396

حديث (7) حضرت مسيح عليه السلام:

خُذُوا الْحَقَّ مِنْ أَهْلِ الْبَاطِلِ وَ لَا تَأْخُذُوا الْبَاطِلَ مِنْ أَهْلِ الْحَق كُونُوا نُقَّادَ الْكَلَام

حق را از اهل باطل فراگيريد و باطل را از اهل حق فرا نگيريد. سخن سنج باشيد.

محاسن ص 230 ، ح 169

حدیث (8) رسول اکرم صلی الله علیه و آله :

من كان يؤمن باللّه و اليوم الآخر، فليقل خيرا، أو يسكت

هرکس به خدا و روز قیامت ایمان دارد، باید سخن خیر بگوید یا سکوت نماید.

کافی(ط-الاسلامیه) مقدمه ص 6

حدیث (9) امام باقر علیه السلام :

خُذُوا الْكَلِمَةَ الطَّيِّبَةَ مِمَّنْ قَالَهَا وَ إِنْ لَمْ يَعْمَلْ بِهَا

سخن طیب و

ص: 239

پاکیزه را از هر که گفت بگیرید، اگر چه او خود، بدان عمل نکند.

تحف العقول ص 291

حدیث (10) امام علی علیه السلام :

اَدَّبْتُ نَفْسی فَما وَجَدْتُ لَها بِغَیرِ تَقْوَی الْالهِ مِنْ اَدَبِ

فی کُلِّ حالاتِها وَ اِن قَصُرَتْ اَفْضَلَ مِنْ صَمْتِها عَنِ الْکَذِبِ

وَ غیبَهِ النّاسِ اَن غیبَتَهُم حَرَّمَها ذُوالْجَلالِ فِی الْکُتُبِ

اِن کانَ مِن فِضَّهٍ کَلامُکِ یا نَفْسُ فَاِنَّ السُّکوتَ مِن ذَهَبِ؛

به ادب و تربیت نفس خود پرداختم و برای آن / ادبی بهتر از تقوای الهی در تمام حالاتش نیافتم

و اگر از پس این امر برنیامد / برای آن چیزی بهتر از دم فروبستن از دروغ نیافتم

و از غیبت مردمان، همانا غیبت آنان را / خداوند با عظمت در کتاب ها حرام کرده است

ای نفس، اگر سخن تو / نقره است، سکوت طلاست

دیوان امیر المونین ص 69

حدیث (11) پیامبر صلی الله علیه و آله :

إِیَّاکَ أَنْ تَضْحَکَ مِنْ غَیْرِ عَجَبٍ أَوْ تَمْشِیَ وَ تَتَکَلَّمَ فِی غَیْرِ أَدَبٍ.

از خندیدنِ بی تعجّب [و بی جا] یا راه رفتن و سخن گفتنِ بی ادبانه بپرهیز.

اعلام الدین فی صفات المومنین ص 273

حدیث (12) پیامبر صلی الله علیه و آله :

إِنَّ لِسَانَ الْمُؤْمِنِ وَرَاءَ قَلْبِهِ فَإِذَا أَرَادَ أنْ يَتَكَلّمَ بِشَيْ ءٍ يُدَبِّرُهُ بِقَلْبِهِ ثُمَّ أمْضَاهُ بِلِسَانِهِ وَ إِنَّ لِسَانَ الْمُنَافِقِ أَمَامَ قَلْبِهِ فَإِذَا هَمَّ بِالشَّیْ ءِ أَمْضَاهُ بِلِسَانِهِ وَ لَمْ يَتَدَبَّرْهُ بِقَلْبِه

زبان مؤمن در پس دل اوست، هرگاه بخواهد سخن بگوید درباره آن می اندیشد و سپس آن را می گوید اما زبان منافق جلوی دل اوست هرگاه قصد سخن کند آن را به زبان می آورد و درباره آن نمی اندیشد.

تنبیه الخواطر ج 1 ، ص 106

حدیث (13) امام سجاد علیه السلام:

اَلْمُؤْمِنُ يَصمُتُ لِيَسلَمَ و يَنطِقُ لِيَغنَمَ

ص: 240

ؤمن سکوت می کند تا سالم ماند و سخن می گوید تا سود برد.

الکافی(ط-الاسلامیه) ج 2، ص 231

حدیث (14) امام علی علیه السلام:

لا تَقُل ما لا تُحِبُّ أن يُقالَ لَکَ؛

آنچه دوست نداری درباره ات گفته شود، درباره دیگران مگوی.

تحف العقول ص 74

حدیث (15) امام سجاد علیه السلام:

اَلْمُؤْمِنُ يَصمُتُ لِيَسلَمَ و يَنطِقُ

لِيَغنَمَ

مؤمن سکوت می کند تا سالم ماند و سخن می گوید تا سود برد.

الکافی(ط-الاسلامیه) ج 2، ص 231

حدیث (16) پیامبر صلی الله علیه و آله :

إِنَّ أَحْسَنَ الْحَدِيثِ كِتَابُ اللَّهِ، وَ خَيْرَ الْهَدْيِ هَدْىُ مُحَمَّدٍ، وَ شَرَّ الْأُمُورِ مُحْدَثَاتُهَا

بهترین سخن، کتاب خدا و بهترین روش، روش پیامبر صلی الله علیه و آله و بدترین امور بدعت هاست (پدیده های مخالف دین).

امالی(طوسی) ص 337

حدیث (17) پیامبر صلی الله علیه و آله :

خَيرُ القُلوبِ اَوعاها لِلخَيرِ وَ شَرُّ القُلوبِ اَوعاها لِلشَّرِّ، فَاَعلَى القَلبِ الَّذى يَعِى الخَيرَ مَملُوٌّ مِنَ الخَيرِ اِن نَطَقَ نَطَقَ مَأجورا و اِن اَنصَتَ اَنصَتَ مَأجورا؛

بهترین قلب ها، قلبی است که ظرفیت بیشتری برای خوبی دارد و بدترین قلب ها، قلبی است که ظرفیت بیشتری برای بدی دارد، پس عالی ترین قلب، قلبی است که خوبی را در خود دارد و لبریز از خوبی است. اگر سخن بگوید، سخنش در خور پاداش است و اگر سکوت کند، سکوتش درخور پاداش است.

جعفریات(اشعثیات) ص 168

حدیث (18) امام حسین علیه السلام :

لا تَقولَنَّ فی اَخیکَ المُؤمِنِ اِذا تَواری عَنکَ اِلاّ ما تُحِبُّ اَن یَقولَ فیکَ اِذا تَوارَیتَ عَنهُ

وقتی که برادر دینی ات از تو جدا شد، سخنی پشت سر او نگو، مگر این که دوست داری او در پشت سر تو آن را بگوید.

بحارالأنوار(ط-بیروت) ج 75 ، ص 127

حدیث (19) امام علی علیه السلام :

اِذا حَسُنَ الخُلقُ لَطُفَ النُّطقُ؛

با اخلاق نیکو، گفتار

ص: 241

نرم می شود.

تصنیف غررالحکم و دررالکلم ص 255 ، ح 5385

حدیث (20) زید بن ثابت:

کُنَّا إِذَا جَلَسْنَا إِلَیْهِ ص إِنْ أَخَذْنَا فِی حَدِیثٍ فِی ذِکْرِ الْآخِرَهِ أَخَذَ مَعَنَا وَ إِنْ أَخَذْنَا فِی ذِکْرِ الدُّنْیَا أَخَذَ مَعَنَا وَ إِنْ أَخَذْنَا فِی ذِکْرِ الطَّعَامِ وَ الشَّرَابِ أَخَذَ مَعَنَا

هرگاه با رسول اکرم صلی الله علیه و آله می نشستیم، اگر در مورد آخرت صحبت می کردیم، ایشان هم با ما همان سخن را می گفتند و اگر در مورد دنیا صحبت می کردیم، ایشان هم چنین می کردند و اگر در مورد خوردنی و نوشیدنی صحبت می کردیم، ایشان هم با ما هم سخن می شدند.

مکارم الاخلاق ص 21

حدیث (21) امام محمدباقر علیه السلام:

قولوا لِلنّاسِ اَحسنَ ما تُحِبُّونَ اَن یُقالَ لَکم؛

بهترین چیزی را که دوست دارید درباره شما بگویند ، درباره مردم بگویید.

تحف العقول ص 300 - امالی(صدوقی) ص 254 - تفسیر العیاشی ج 1 ، ص 48

حدیث (22) امام محمد باقر علیه السلام:

خُذُوا الکَلِمَهَ الطَّیِّبَهِ مِمَّن قالَها وَ اِن لَم یَعمَل بِها؛

سخن نیک را از هر کسی ، هر چند به آن عمل نکند ، فرا گیرید .

تحف العقول ص 291 - بحارالانوار(ط-بیروت) ج 75 ، ص 170

حدیث (23) امام موسی کاظم علیه السلام:

قِلّهُ المَنطِقِ حُكم عَظیمٌ ، فَعَلَیکُم بِالصَّمتِ فَانَّهُ دَعَهٌ حَسَنَهٌ وَ قِلّهُ وِزرٍ وَ خِفَّهٌ مِنَ الذُّنوبِ؛

کم گویی ، حکمت بزرگی است ، بر شما باد به خموشی که آسایش نیکو و سبکباری و سبب تخفیف گناه است .

تحف العقول ص 394

حدیث (24) امام صادق علیه السلام:

أَصْدَقَ الْقَوْلِ وَ أَبْلَغَ الْمَوْعِظَهِ وَ أَحْسَنَ الْقَصَصِ کِتَابُ اللَّه

راست ترین سخن و رساترین پند و بهترین داستان، کتاب خداست.

من لا یحضره الفقیه ج 4 ،

ص: 242

ص 402 ، ح 5868

حدیث (25) امام علی علیه السلام:

الْکَلَامُ کَالدَّوَاءِ قَلِیلُهُ یَنْفَعُ وَ کَثِیرُهُ قَاتِل

سخن چون دواست، اندکش سودمند و زیادش کشنده است.

تصنیف غررالحکم و دررالکلم ص 211 ،ح 4081

راستگویی

حدیث (1) امام صادق علیه السلام :

إِنَّ اللَّهَ عَزَّ وَ جَلَّ لَمْ یَبْعَثْ نَبِیّاً إِلَّا بِصِدْقِ الْحَدِیثِ وَ أَدَاءِ الْأَمَانَهِ إِلَی الْبَرِّ وَ الْفَاجِر

خدای عزوجل هیچ پیامبری را نفرستاد، مگر با راستگویی، و برگرداندن امانت به نیکوکار و یا بدکار.

کافی(ط-الاسلامیه) ج2، ص104، ح1

حدیث (2) امام صادق علیه السلام :

إِنَّ الصّادِقَ أَوَّلُ مَن یُصَدِّقُهُ اللّه عَزَّ وَ جَلَّ یَعلَمُ أَنَّهُ صادِقٌ و َتُصَدِّقُهُ نَفسُهُ تَعلَمُ أَنَّهُ صادِقٌ؛

راستگو را نخستین کسی که تصدیق می کند، خدای عز و جل است که می داند او راستگوست و نیز نفس او تصدیقش می کند که می داند راستگوست.

کافی(ط-الاسلامیه) ج2، ص104، ح6

حدیث (3) ابن شهر آشوب :

کانَ النَّبیّ صلی الله علیه و آله قَبْلَ الْمَبْعَثِ مَوْصُوفاً بِعِشْرِینَ خَصْلَهً مِنْ خِصَالِ الْأَنْبِیَاءِ لَوِ انْفَرَدَ وَاحِدٌ بِأَحَدِهَا لَدَلَّ عَلَی جَلَالِهِ فَکَیْفَ مَنِ اجْتَمَعَتْ فِیهِ

كَانَ نَبِيّا أَمِيناً صَادِقاً حَاذِقاً أَصِيلاً نَبِيلاً مَكِيناً فَصِيحاً عَاقِلاً فَاضِلاً عَابِداً زَاهِداً سَخِيّاً كَمِيّاً قَانِعاً مُتَوَاضِعاً حَلِيماً

رَحِيماً غَيُوراً صَبُوراً مُوَافِقاً مُرَافِقاً لَمْ يُخَالِطْ مُنَجِّماً وَ لَا كَاهِناً وَ لَا عَيَّافا

رسول اکرم صلی الله علیه و آله پیش از مبعوث شدن، بیست خصلت از خصلت های پیامبران را دارا بودند، که اگر کسی یکی از آنها را داشته باشد، دلیل عظمت اوست؛ چه رسد به کسی که همه آنها را دارا باشد، آن حضرت پیامبری امین، راستگو، ماهر، اصیل، شریف، استوار، سخنور، عاقل، با فضیلت، عابد، زاهد، سخاوتمند، دلیر و با شهامت، قانع، متواضع، بردبار، مهربان، غیرتمند، صبور، سازگار، و نرم خو

ص: 243

بودند و با هیچ

منجّم (قائل به تأثیر ستارگان)، غیب گو و پیش گویی هم نشین نبودند.

مناقب (ابن شهر آشوب) ج 1، ص 123

حدیث (4) امام علی علیه السلام :

أَربَعٌ مَن أُعطِیَهُنَّ فَقَد أُعطیَ خَیرَ الدُّنیا وَ الآخِرَهِ صِدقُ حَدیثٍ وَ أَداءُ أَمانَهٍ وَ عِفَّهُ بَطنٍ وَ حُسنُ خُلقٍ؛

چهار چیز است که به هر کس داده شود خیر دنیا و آخرت به او داده شده است: راستگویی، اداء امانت، حلال خوری و خوش اخلاقی.

تصنیف غررالحکم و دررالکلم ص 217 ، ح 4282

حدیث (5) امام علی علیه السلام :

الصَّادِقُ عَلَی شَفَا مَنْجَاهٍ وَ کَرَامَهٍ وَ الْکَاذِبُ عَلَی شَرَفِ مَهْوَاهٍ وَ مَهَانَه

راستگو در آستانه نجات و بزرگواری است و دروغگو در لبه پرتگاه و خواری.

نهج البلاغه(صبحی صالح) ص 117 ، خطبه 86

حدیث (6) امام صادق علیه السلام :

لَا تَغْتَرُّوا بِصَلَاتِهِمْ وَ لَا بِصِیَامِهِمْ فَإِنَّ الرَّجُلَ رُبَّمَا لَهِجَ بِالصَّلَاهِ وَ الصَّوْمِ حَتَّی لَوْ تَرَکَهُ اسْتَوْحَشَ وَ لَکِنِ اخْتَبِرُوهُمْ عِنْدَ صِدْقِ الْحَدِیثِ وَ أَدَاءِ الْأَمَانَهِ.

فریب نماز و روزه مردم را نخورید، زیرا آدمی گاه چنان به نماز و روزه خو می کند که اگر آنها را ترک گوید، احساس ترس می کند، بلکه آنها را به راستگویی و امانتداری بیازمایید.

کافی(ط-الاسلامیه) ج2، ص104، ح2

حدیث (7) رسول اکرم صلی الله علیه و آله :

إِذا رَأیتَ مِن أخیکَ ثَلاثَ خِصالٍ فَارجُهُ: اَلحَیاءُ وَ الامانَهُ و َالصِّدقُ؛

هر گاه در برادر (دینی) خود سه صفت دیدی به او امیدوار باش: حیا، امانتداری و راستگویی.

نهج الفصاحه ص 193 ، ح205

حدیث (8) امام علی علیه السلام :

الْمُؤْمِنُ صَدُوقُ اللِّسَانِ بَذُولُ الْإِحْسَان

مؤمن بسیار راستگو و بسیار نیکوکار است.

تصنیف غررالحکم و دررالکلم ص 89 ، ح 1521

حدیث (9) امام صادق علیه السلام :

مَن صَدُقَ لِسانُهُ زَکی عَمَلُهُ؛

هر کس راستگو باشد عملش پاکیزه می شود و

ص: 244

رشد می کند.

کافی(ط-الاسلامیه) ج2، ص105، ح11

حدیث (10) امام علی علیه السلام :

یَبلُغُ الصّادِقَ بِصِدقِهِ ما یَبلُغُهُ الکاذِبَ بِاحتیالِهِ؛

راستگو، با راستگویی خود به همان می رسد که دروغگو با حیله گری خود.

غررالحکم و دررالکلم ص 809

حدیث (11) رسول اکرم صلی الله علیه و آله :

الصدق طمأنینه و الکذب ریبه

راستگویی [مایه] آرامش و دروغگویی {مایه} تشویش است.

نهج الفصاحه ص 548 ، ح 1864

حدیث (12) رسول اکرم صلی الله علیه و آله :

اعْلَمْ أَنَّ الصِّدْقَ مُبَارَکٌ وَ الْکَذِبَ مَشْئُوم

بدان که راستگویی، پر برکت است و دروغگویی، شوم.

تحف العقول ص 14

حدیث (13) رسول اکرم صلی الله علیه و آله :

عَلَیکُم بِالصِّدقِ فَاِنَّهُ مَعَ البِرِّ وَ هُما فِی الجَنَّهِ وَ ایّاکُم وَ الکِذبِ فَاِنَّهُ مَعَ الفُجورِ وَ هُما فِی النّارِ ؛

شما را سفارش می کنم به راستگویی، که راستگویی با نیکوکاری همراه است و هر دو در بهشت اند و از دروغگویی بپرهیزید که دروغگویی همراه با بدکاری است و هر دو در جهنم اند.

نهج الفصاحه ص 572 ، ح 1976

حديث (14) امام على عليه السلام :

خَيْرُ إِخْوَانِکَ مَنْ دَعَاکَ إِلَی صِدْقِ الْمَقَالِ بِصِدْقِ مَقَالِهِ وَ نَدَبَکَ إِلَی أَفْضَلِ الْأَعْمَالِ بِحُسْنِ أَعْمَالِه؛

بهترين برادرانت (دوستانت)، كسى است كه با راستگويى اش تو را به راستگويى دعوت كند و با اعمال نيک خود، تو را به بهترين اعمال برانگيزد.

تصنيف غررالحكم و دررالكلم ص 417 ، ح 9535

حديث (15) رسول اكرم صلى الله عليه و آله :

مَنْ أُلْهِمَ الصِّدْقَ فِی کَلَامِهِ وَ الْإِنْصَافَ مِنْ نَفْسِهِ وَ بِرَّ وَالِدَیْهِ وَ وَصَلَ رَحِمَهُ أُنْسِئَ لَهُ فِی أَجَلِهِ وَ وُسِّعَ عَلَیْهِ فِی رِزْقِهِ وَ مُتِّعَ بِعَقْلِهِ وَ لُقِّنَ حُجَّتَهُ وَقْتَ مُسَاءَلَتِهِ.

به هر كس، راستگويى در گفتار، انصاف در رفتار، نيكى به والدين و صله رحم الهام شود، اجلش به تأخير مى افتد، روزيش زياد مى گردد، از

عقلش بهره مند می شود و هنگام سئوال [مأموران الهی] پاسخ لازم به او تلقین می گردد.

اعلام الدین ص 265

حدیث (16) امام صادق علیه السلام :

اُنظُر مَا بَلَغَ بِهِ عَلِیٌّ عَلَیْهِ السَّلَامُ عِنْدَ رَسُولِ اللَّهِ صَلَّی اللَّهُ عَلَیْهِ وَ آلِهِ، فَالْزَمْهُ؛ فَإِن عَلِیّاً عَلَیْهِ السَّلَامُ إِنَّمَا بَلَغَ مَا بَلَغَ بِهِ عِنْدَ رَسُولِ اللَّهِ صَلَّی اللَّهُ عَلَیْهِ وَ آلِهِ بِصِدْقِ الْحَدِیثِ وَ أَدَاءِ الْأَمَانَه

بنگر علی علیه السلام با چه چیز آن مَقام را نزد پیامبر خدا صلی الله علیه و آله پیدا کرد همان را پیروی کن. همانا علی علیه السلام آن مقام را نزد پیامبر خدا صلی الله علیه و آله با راستگویی و امانتداری بدست آورد.

کافی(دار الحدیث) ج3 ، ص 270 و 271 ، ح 1773

حدیث (17) رسول اکرم صلی الله علیه و آله :

لَا تَنْظُرُوا إِلَی کَثْرَهِ صَلَاتِهِمْ وَ صَوْمِهِمْ وَ کَثْرَهِ الْحَجِّ وَ الْمَعْرُوفِ وَ طَنْطَنَتِهِمْ بِاللَّیْلِ انْظُرُوا إِلَی صِدْقِ الْحَدِیثِ وَ أَدَاءِ الْأَمَانَهِ.

به زیادی نماز و روزه و حج و احسان و مناجات شبانه مردم نگاه نکنید، بلکه به راستگویی و امانتداری آنها توجه کنید.

عیون اخبار الرضا ج 2 ، ص 51 ، ح 197 - امالی(صدوق) ص 303

حدیث (18) رسول اکرم صلی الله علیه و آله :

اضْمَنُوا لِی سِتَّهً مِنْ أَنْفُسِکُمْ أَضْمَنْ لَکُمُ الْجَنَّهَ اصْدُقُوا إِذَا حَدَّثْتُمْ وَ أَوْفُوا إِذَا وَعَدْتُمْ وَ أَدُّوا إِذَا اؤْتُمِنْتُمْ وَ احْفَظُوا فُرُوجَکُمْ وَ غُضُّوا أَبْصَارَکُمْ وَ کُفُّوا أَیْدِیَکُمْ

شش چیز را برای من ضمانت کنید تا من بهشت را برای شما ضمانت کنم، راستی در گفتار، وفای به عهد، بر گرداندن امانت، پاکدامنی، چشم بستن از گناه و نگه داشتن دست (از غیر حلال).

معدن الجواهر ص 53 - نهج الفصاحه ص 216 ، ح321

حديث (19) امام صادق عليه السلام :

َلحِلمُ سِراجُ اللّه ...وَ الْحِلْمُ یَدُورُ عَلَی خَمْسَهِ أَوْجُهٍ أَنْ یَکُونَ عَزِیزاً فَیُذَلَّ أَوْ یَکُونَ صَادِقاً فَیُتَّهَمَ أَوْ یَدْعُوَ إِلَی الْحَقِّ فَیُسْتَخَفَّ بِهِ أَوْ أَنْ یُؤْذَی بِلَا جُرْمٍ أَوْ أَنْ یَطْلُبَ بِالْحَقِّ فَیُخَالِفُوهُ فِیهِ فَإِذَا آتَیْتَ کُلًّا مِنْهَا حَقَّهُ فَقَدْ أَصَبْت

بردباری چراغ خداست... پنج چیز است که بردباری می طلبد: شخص عزیز باشد و خوار شود، راستگو باشد و نسبت ناروا داده شود، به حق دعوت کند و سبکش بشمارند، بی گناه باشد و اذیت شود، حق طلبی کند و با او مخالفت کنند. اگر در هر پنج مورد، به حق رفتار کنی، بردبار هستی... .

مصباح الشریعه ص 154 - بحارالأنوار(ط-بیروت) ج 68 ، ص 422، ح61

حدیث (20) امام علی علیه السلام :

وَ هُوَ خَاتَمُ النَّبِیِّینَ أَجْوَدُ النَّاسِ کَفّاً وَ أَرْحَبُ النَّاسِ صَدْراً وَ أَصْدَقُ النَّاسِ لَهْجَهً وَ أَوْفَی النَّاسِ ذِمَّهً وَ أَلْیَنُهُمْ عَرِیکَهً وَ أَکْرَمُهُمْ عِشْرَهً مَنْ رَآهُ بَدِیهَهً هَابَهُ وَ مَنْ خَالَطَهُ مَعْرِفَهً أَحَبَّهُ یَقُولُ نَاعِتُهُ لَمْ أَرَ قَبْلَهُ وَ لَا بَعْدَهُ مِثْلَهُ.

او که خاتم پیامبران بود، بخشنده ترین، پرحوصله ترین، راستگوترین، پایبندترین مردم به عهد و پیمان، نرم خوترین و خوش مصاحبت ترین مردم بود، هر کس بدون سابقه قبلی او را می دید، هیبتش او را می گرفت و هر کس با او معاشرت می نمود و او را می شناخت دوستدارش می شد و هر کس می خواست او را تعریف کند، می گفت: نظیر او را پیش از او و پس از او ندیده ام.

بحارالأنوار(ط-بیروت) ج 16، ص 190

حدیث (21) امام علی علیه السلام :

تَحَرِّی الصِّدْقِ وَ تَجَنُّبُ الْکَذِبِ اَجْمَلُ شیمَهٍ وَ اَفْضَلُ اَدَبٍ؛

راستگو بودن و پرهیز نمودن از دروغ،

زیباترین اخلاق و بهترین ادب است.

تصنیف غررالحکم و دررالکلم ص 217 ، ح 4294

حدیث (22) امام علی علیه السلام :

[عَلَامَهُ الْإِیمَانِ] الْإِیمَانُ أَنْ تُؤْثِرَ الصِّدْقَ حَیْثُ یَضُرُّکَ عَلَی الْکَذِبِ حَیْثُ یَنْفَعُک

(نشانه) ایمان، این است که راستگویی را هر چند به زیان تو باشد بر دروغگویی، گرچه به سود تو باشد، ترجیح دهی.

نهج البلاغه(صبحی صالح) ص 556، حکمت458

حدیث (23) رسول اکرم صلی الله علیه و آله :

إِنَّ اللَّهَ عَزَّ وَ جَلَّ أَحَبَّ الْکَذِبَ فِی الصَّلَاحِ وَ أَبْغَضَ الصِّدْقَ فِی الْفَسَاد

خداوند عزوجل، دروغی را که باعث صلح و آشتی شود دوست دارد و از راستی که باعث فتنه شود بیزار است.

من لا یحضره الفقیه ج4، ص353، ح5762

حدیث (24) رسول اکرم صلی الله علیه و آله :

اِنَّ اَشَدَّ النّاسِ تَصْدیقا لِلنّاسِ اَصْدَقُهُمْ حَدیثا وَ اِنَّ اَشَدَّ النّاسِ تَکْذیبا اَکْذَبُهُمْ حَدیثا؛

هر کس راستگوتر است سخن مردم را بیشتر باور می کند و هر کس دروغگوتر است مردم را بیشتر دروغگو می داند.

نهج الفصاحه ص 272 ، ح 591

حدیث (25) امام صادق علیه السلام :

أَنَّهُ قَالَ لِبَعْضِ شِيعَتِه عَلَيْكُمْ بِالْوَرَعِ وَ الِاجْتِهَادِ وَ صِدْقِ الْحَدِيثِ وَ أدَاءِ الْأَمَانَهِ وَ التَّمَسُّكِ بِمَا أَنْتُمْ عَلَيْهِ فَإِنَّمَا يَغْتَبِط أَحَدُكُم إِذَا انْتَهَتْ نَفْسُهُ إِلَى هَاهُنَا وَ أَوْمَى بِيَدِهِ إِلَى حَلْقِه

امام صادق علیه السلام به بعضی از شیعیان خود فرمودند: بر شما لازم است پرهیزکاری و تلاش و راستگویی و امانت داری و چنگ زدن به مذهب خود، زیرا هر یک از شما به هنگام جان دادن، غبطه او را خواهند خورد.

دعائم الاسلام ج1، ص 66 و 67

حدیث (26) رسول اکرم صلی الله علیه و آله :

إِن أَحبَبتُم أَن يُحِبَّكُمُ اللّه وَ رَسولُهُ فَأَدّوا إِذَا ائتُمِنتُم وَ اصدُقوا إِذا حَدَّثتُم وَ أَحسِنوا جِوارَ مَن جاوَرَكُم؛

اگر می خواهید که خدا و پیغمبر شما

ص: 248

را دوست بدارند وقتی امانتی به شما سپردند رد کنید و چون سخن گویید راست گویید و با همسایگان خود به نیکی رفتار نمایید.

نهج الفصاحه ص 264 ، ح 554

حدیث (27) امام صادق علیه السلام :

الْمَكَارِمُ عَشْرٌ فَإِنِ اسْتَطَعْتَ أَنْ تَكُونَ فِيكَ فَلْتَكُن .... صِدْقُ الْبَأْسِ وَ صِدْقُ اللِّسَانِ وَ أَدَاءُ الْأَمَانَةِ وَ صِلَةُ الرَّحِمِ وَ إِقْرَاءُ الضَّيْف وَ إِطْعَامُ السَّائِلِ وَ الْمُكَافَأَةُ عَلَى الصَّنَائِعِ وَ التَّذَمُّم لِلْجَارِ وَ التَّذَمُّمُ لِلصَّاحِبِ وَ رَأْسُهُنَّ الْحَيَاءُ.

مکارم ده تاست : اگر می توانی آنها را داشته باش ... : استقامت در سختی ها، راستگویی، امانتداری، صله رحم، میهمان نوازی، اطعام نیازمند، جبران کردن نیکی ها، رعایت حق و حرمت همسایه، مراعات حق و حرمت رفیق و در رأس همه، حیا.

کافی(ط-الاسلامیه) ج2، ص 55 و 56

حدیث (29) رسول اکرم صلی الله علیه و آله :

أَقْرَبُكُمْ مِنِّی غَداً فِی الْمَوْقِفِ أَصْدَقُكُمْ لِلْحَدِيثِ وَ آدَاكُمْ لِلْأَمَانَةِ وَ أَوْفَاكُمْ بِالْعَهْدِ وَ أَحْسَنُكُمْ خُلُقاً وَ أَقْرَبُكُمْ مِنَ النَّاس

نزدیک ترین شما به من در قیامت، راستگوترین، امانتدارترین، وفادارترین به عهد، خوش اخلاق ترین و نزدیک ترین شما به مردم است.

تحف العقول ص 46 - امالی(طوسی) ص 229 - بحارالأنوار(ط-بیروت) ج 72 ، ص94، ح12

حدیث (30) امام صادق علیه السلام :

إِنَّ اللَّهَ عَزَّ وَ جَلَّ لَمْ يَبْعَثْ نَبِيّاً إِلَّا بِصِدْقِ الْحَدِيثِ وَ أَدَاءِ الْأَمَانَةِ إِلَى الْبَرِّ وَ الْفَاجِرِ.

خدای عزوجل هیچ پیامبری را نفرستاد، مگر با راستگویی، و برگرداندن امانت به نیکوکار و یا بدکار.

كافى(ط-الاسلاميه) ج 2، ص 104، ح 1

حديث (31) امام صادق عليه السلام :

إِنَّ الصّادِقَ أَوَّلُ مَنْ يُصَدِّقُهُ اللّه عَزَّ وَ جَلَّ يَعْلَمُ أَنَّهُ صادِقٌ وَ تُصَدِّقُهُ نَفْسُهُ تَعْلَمُ أَنَّهُ صادِقٌ؛

راستگو را نخستين كسى كه تصديق مى كند، خداى

ص: 249

عزوجل است که می داند او راستگوست و نیز نفس او تصدیقش می کند که می داند راستگوست.

کافی(ط-الاسلامیه) ج 2، ص 104، ح6

حدیث (32) امام صادق علیه السلام :

الْكَلَامُ ثَلَاثَةٌ صِدْقٌ وَ كَذِبٌ وَ إِصْلَاحٌ بَيْنَ النَّاسِ قَالَ قِيلَ لَهُ جُعِلْتُ فِدَاكَ مَا الْإِصْلَاحُ بَيْنَ النَّاسِ قَالَ تَسْمَعُ مِنَ الرَّجُلِ كَلَاماً يَبْلُغُهُ فَتَخْبُثُ نَفْسُهُ فَتَلْقَاهُ فَتَقُولُ سَمِعْتُ مِنْ فُلَانٍ قَالَ فِيكَ مِنَ الْخَيْرِ كَذَا وَ كَذَا خِلَافَ مَا سَمِعْتَ مِنْهُ.

سخن سه گونه است: راست و دروغ و اصلاح میان مردم به آن حضرت عرض شد: قربانت اصلاح میان مردم چیست؟ فرمودند: از کسی سخنی درباره دیگری می شنوی که اگر سخن به گوش او برسد، ناراحت می شود. پس تو آن دیگری را می بینی و بر خلاف آنچه شنیده ای، به او می گویی: از فلانی شنیدم که در خوبی تو چنین و چنان می گفت.

کافی(ط-الاسلامیه) ج2، ص 341، ح 16

حدیث (33) امام علی علیه السلام :

الصَّادِقُ عَلَى شَفَا مَنْجَاةٍ وَ كَرَامَةٍ وَ الْكَاذِبُ عَلَى شَرَفِ مَهْوَاةٍ وَ مَهَانَه

راستگو در آستانه نجات و بزرگواری است و دروغگو در لبه پرتگاه و خواری.

نهج البلاغه(صبحی صالح) ص 117 ، خطبه 86

حدیث (34) امام صادق علیه السلام :

لا تَغْتَرّوا بِصَلاتِهِمْ وَ لا بِصیامِهِمْ، فَإِنَّ الرَّجُلَ رُبَما لَهِجَ بِالصَّلاهِ وَ الصَّوْمِ حَتّی لَوْ تَرَکَهُ اسْتَوْحَشَ ، وَلکِنِ اخْتَبِروهُمْ عِنْدَ صِدْقِ الْحَدیثِ وَ أداءُ الأمانَهِ؛

فریب نماز و روزه مردم را نخورید، زیرا آدمی گاه چنان به نماز و روزه خو می کند که اگر آنها را ترک گوید، احساس ترس می کند، بلکه آنها را به راستگویی و امانتداری بیازمایید.

كافى(ط-الاسلاميه) ج2، ص 104، ح2

حديث (35) رسول اكرم صلى الله عليه و آله :

إِذا رَأَيْتَ مِنْ

ص: 250

أَخیکَ ثَلاثَ خِصالٍ فَارْجُهُ: اَلْحَیاءُ وَ الأَمانَهُ وَ الصِّدْقُ؛

هر گاه در برادر (دینی) خود سه صفت دیدی به او امیدوار باش: حیا، امانتداری و راستگویی.

نهج الفصاحه ص 193 ، ح 205

حدیث (36) امام صادق علیه السلام :

مَنْ صَدُقَ لِسانُهُ زَکی عَمَلُهُ؛

هر کس راستگو باشد عملش پاکیزه می شود و رشد می کند.

کافی(ط-الاسلامیه) ج 2، ص 105، ح 11

حدیث (37) امام علی علیه السلام :

یَبْلُغُ الصّادِقَ بِصِدْقِهِ ما یَبْلُغُهُ الْکاذِبَ بِاحْتیالِهِ؛

راستگو، با راستگویی خود به همان می رسد که دروغگو با حیله گری خود.

غررالحکم و دررالکلم ص 809

حدیث (38) امام سجاد علیه السلام :

خَیْرُ مَفَاتِیحِ الْأُمُورِ الصِّدْقُ، وَ خَیْرُ خَوَاتِیمِهَا الْوَفَاء

بهترین شروع کارها صداقت و راستگویی و بهترین پایان آنها وفا است.

نزهه الناظر و تنبیه الخاطر ص 93

حدیث (39) امام موسی کاظم علیه السلام :

اَداءُ الاَمانَهِ وَ الصِّدْقُ یَجْلِبانِ الرِّزْقَ، وَ الْخیانَهُ وَ الْکَذِبُ یَجْلِبانِ الفَقْرَ وَ النِّفاقَ؛

ادای امانت و راستگویی روزی را زیاد می کند و خیانت و دروغگویی باعث فقر و نفاق می شود.

تحف العقول ص 403

حدیث (40) امام علی علیه السلام :

مَنْ تَحَرَّی الصِّدْقَ خَفَّتْ عَلَیهِ المُؤُنُ؛

هر کس صداقت و راستگویی پیشه کند، بار زندگی برای او سبک می شود.

تحف العقول ص 91

حدیث (41) امام علی علیه السلام :

مَا السَّیْفُ الصّارِمُ فی کَفِّ الشُّجاعِ بِاَعَزَّ لَهُ مِنَ الصِّدْقِ؛

شمشیر بُرّنده در دست شجاع برای او دشمن شکن تر از راستگویی نیست.

شرح نهج البلاغه ابن ابی الحدید ج20، ص296، ح387

حدیث (42) امام علی علیه السلام :

اَقْبَحُ الصِّدقِ ثَناءُ الرَجُلِ عَلی نَفْسِهِ؛

زشت ترین راستگویی، تعریف انسان از خودش می باشد.

تصنیف غررالحکم و دررالکلم ص 466 ، ح 10729

حدیث (43) امام علی علیه السلام :

اِذا اَحَبَّ اللّهُ عَبْدا اَلْهَمَهُ الصِّدْقَ؛

هرگاه خداوند بنده ای را دوست بدارد، راستگویی

ص: 251

را به او الهام می نماید.

تصنیف غررالحکم و دررالکلم ص 217 ، ح 4292

حدیث (44) امام علی علیه السلام :

یَکْتَسِبُ الصَّادِقُ بِصِدْقِهِ ثَلَاثاً حُسْنَ الثِّقَهِ بِهِ وَ الْمَحَبَّهَ لَهُ وَ الْمَهَابَهَ عَنْه

راستگو با راستگویی خود، سه چیز را به دست می آورد: اعتماد، محبت و شکوه (در دل ها).

تصنیف غررالحکم و دررالکلم ص 219 ، ح 4358

حدیث (45) رسول اکرم صلی الله علیه و آله :

لَا تَنْظُرُوا إِلَی کَثْرَهِ صَلَاتِهِمْ وَ صَوْمِهِمْ وَ کَثْرَهِ الْحَجِّ وَ الْمَعْرُوفِ وَ طَنْطَنَتِهِمْ بِاللَّیْلِ وَ لَکِنِ انْظُرُوا إِلَی صِدْقِ الْحَدِیثِ وَ أَدَاءِ الْأَمَانَهِ.

به زیادی نماز و روزه و حج و نیکی و وِرد و ذکر شبانه مردم نگاه نکنید، بلکه به راستگویی و امانتداری آنان توجه نمایید.

عیون اخبار الرضا علیه السلام ج 2 ، ص 51 ، ح 197

حدیث (46) رسول اکرم صلی الله علیه و آله :

ثَلَاثٌ یَقْبُحُ فِیهِنَّ الصِّدْقُ النَّمِیمَهُ وَ إِخْبَارُکَ الرَّجُلَ عَنْ أَهْلِهِ بِمَا یَکْرَهُ وَ تَکْذِیبُکَ الرَّجُلَ عَنِ الْخَیْر

در سه چیز راستگویی زشت است: سخن چینی، خبر ناخوشایند دادن به مردی درباره زن و فرزندش و تکذیب کردن خبر کسی.

تحف العقول ص 9

حدیث (47) رسول اکرم صلی الله علیه و آله :

عَلَیْکُمْ بِالصِّدْقِ فَاِنَّهُ مَعَ البِرِّ وَ هُما فِی الْجَنَّهِ وَ اِیّاکُمْ و َالْکِذْبَ فَاِنَّهُ مَعَ الْفُجورِ وَ هُما فِی النّارِ؛

شما را سفارش می کنم به راستگویی، که راستگویی با نیکی همراه است و هر دو در بهشت اند و از دروغگویی بپرهیزید که دروغگویی همراه با بدکاری است و هر دو در جهنم اند.

نهج الفصاحه ص 572 ، ح 1976

دروغ

1- پیامبر صلی الله علیه و آله:

أَنَّ رَجُلاً أَتَی سَیِّدَنَا رَسُولَ اللَّهِ صلی الله علیه و آله فَقَالَ یَا رَسُولَ اللَّهِ عَلِّمْنِی خُلُقاً یَجْمَعُ لِی خَیْرَ الدُّنْیَا وَ الْآخِرَهِ فَقَالَ

ص: 252

لَا تَکْذِب

مردی به رسول خدا صلی الله علیه و آله عرض کرد: به من اخلاقی بیاموزید که خیر دنیا و آخرت در آن جمع باشد، حضرت فرمودند: دروغ نگو.

بحارالأنوار(ط-بیروت) ج 69 ، ص 262، ح 43

2- امام علی علیه السلام:

لَیسَ الکَذِبُ مِن خَلائِقِ الإِسلامِ؛

دروغگویی از اخلاق اسلام نیست.

تصنیف غررالحکم و دررالکلم ص 220 ، ح 4379

3- امام علی علیه السلام:

(علامه) اَلایمانُ أَن تُؤثِرَ الصِّدقَ حَیثُ یَضُرُّکَ عَلَی الکَذِبِ حَیثُ یَنفَعُکَ؛

(نشانه) ایمان، این است که راستگویی را هر چند به زیان تو باشد بر دروغگویی، گرچه به سود تو باشد، ترجیح دهی.

نهج البلاغه(صبحی صالح) ص 556 ، حکمت 458

4- امام سجاد علیه السلام:

اِتَّقُوا الکَذِبَ الصَّغیرَ مِنهُ وَ الکَبیرَ، فی کُلِّ جِدٍّ وَ هَزلٍ فَإِنَّ الرَّجُلَ إِذا کَذِبَ فِی الصَّغیرِ اجتَرَأَ عَلَی الکَبیرِ؛

از دروغ کوچک و بزرگش، جدّی و شوخیش بپرهیزید، زیرا انسان هرگاه در چیز کوچک دروغ بگوید، به گفتن دروغ بزرگ نیز جرئت پیدا می کند.

تحف العقول ص 278

5- پیامبر صلی الله علیه و آله:

اَلکَذِبُ یَنقُصُ الرِّزقَ؛

دروغ، روزی را کم می کند.

نهج الفصاحه ص 373 ، ح 1087

-6 امام علی علیه السلام:

يَكْتَسِبُ الْكَاذِبُ بِكَذِبِهِ ثَلَاثاً سَخَطَ اللَّهِ عَلَيْهِ وَ اسْتِهَانَةَ النَّاسِ بِهِ وَ مَقْتَ الْمَلَائِكَهِ لَه

دروغگو با دروغگویی خود سه چیز بدست می آورد: خشم خدا را نسبت به خود، نگاه تحقیرآمیز مردم را نسبت به خود و دشمنی فرشتگان را نسبت به خود.

تصنیف غررالحکم و دررالکلم ص 221 ، ح 4418

-7 امام صادق علیه السلام:

إِنَّ مِمَّا أَعَانَ اللَّهُ بِهِ عَلَى الْكَذَّابِينَ النِّسْيَان

از جمله کمکهای خداوند بر ضد دروغگویان فراموشی است.

کافی(ط-الاسلامیه) ج2 ، ص 341، ح 15

-8 امام عسکری سلام الله علیه:

جُعِلَتِ الْخَبَائِثُ فِی

بَيْتٍ وَ جُعِلَ مِفْتَاحُهُ الْكَذِبُ.

همه پليدى ها را در خانه اى نهادند و كليد آن، دروغ است.

بحارالانوار(ط-بيروت) ج 69 ، ص 263

9- پيامبر صلى الله عليه و آله:

إِنَّ اللّه عَزَّ وَ جَلَّ أَحَبَّ الكَذِبَ فِى الصَّلاحِ وَ أبغَضَ الصِّدقَ فِى الفَسادِ؛

خداوند عزوجل، دروغى را كه باعث صلح و آشتى شود دوست دارد و از راستى كه باعث فتنه شود بيزار است.

من لا يحضره الفقيه ج4، ص 353، ح5762

10- پيامبر صلى الله عليه و آله:

الصدق طمأنينه و الكذب ريبه

راستگويى [مايه] آرامش و دروغگويى [مايه] تشويش است.

نهج الفصاحه ص 548 ، ح 1864

11- پيامبر صلى الله عليه و آله:

اعْلَمْ أَنَّ الصِّدْقَ مُبَارَكٌ وَ الْكَذِبَ مَشْئُوم

بدان كه راستگويى، پر بركت است و دروغگويى، شوم.

تحف العقول ص 14

12- پيامبر صلى الله عليه و آله:

أَنَا زَعِيمٌ بِبَيْتٍ فِى رَبَضِ الْجَنَّهِ وَ بَيْتٍ فِى وَسَطِ الْجَنَّهِ وَ بَيْتٍ فِى أَعْلَى الْجَنَّهِ لِمَنْ تَرَكَ الْمِرَاءَ وَ إِنْ كَانَ مُحِقّاً وَ لِمَنْ تَرَكَ الْكَذِبَ وَ إِنْ كَانَ هَازِلًا وَ لِمَنْ حَسُنَ خُلُقُهُ.

من برای کسی که بگو مگو را رها کند، هر چند حق با او باشد و برای کسی که دروغ گفتن را اگر چه به شوخی باشد، ترک گوید و برای کسی که اخلاقش را نیکو گرداند، خانه ای در حومه بهشت و خانه ای در مرکز بهشت و خانه ای در بالای بهشت ضمانت می کنم.

خصال ص 144، ح 170

13- پیامبر صلی الله علیه و آله:

عَلَیکُم بِالصِّدقِ فَاِنَّهُ مَعَ البِرِّ وَ هُما فِی الجَنَّهِ وَ ایّاکُم وَ الکِذبِ فَاِنَّهُ مَعَ الفُجورِ وَ هُما فِی النّارِ ؛

شما را سفارش می کنم به راستگویی، که راستگویی با نیکوکاری همراه است و هر دو در بهشت اند و از دروغگویی بپرهیزید که

ص: 254

دروغگویی همراه با بدکاری است و هر دو در جهنم اند.

نهج الفصاحه ص 572 ، ح 1976

14- امام صادق علیه السلام:

لَا يَنْبَغِى لِلْمَرْءِ الْمُسْلِمِ أَنْ يُوَاخِىَ الْفَاجِرَ وَ لَا الْأَحْمَقَ وَ لَا الْكَذَّابَ.

سزاوار نیست که مسلمان با بدکار و احمق و دروغگو رفاقت کند.

کافی(ط-الاسلامیه) ج2 ، ص 640، ح 3

15- پیامبر صلی الله علیه و آله:

مَنْ عَامَلَ النَّاسَ فَلَمْ يَظْلِمْهُمْ وَ حَدَّثَهُمْ فَلَمْ يَكْذِبْهُمْ وَ وَعَدَهُمْ فَلَمْ يُخْلِفْهُمْ فَهُوَ مِمَّنْ كَمُلَتْ مُرُوَّتُه وَ ظَهَرَتْ عَدَالَتُهُ وَ وَجَبَتْ أُخُوَّتُهُ وَ حَرُمَتْ غَيْبَتُهُ.

هر کس در معاشرت با مردم به آنان ظلم نکند، دروغ نگوید و خلف وعده ننماید، جوانمردیش کامل، عدالتش آشکار، برادری با او واجب و غیبتش حرام است.

تحف العقول ص 57 - خصال ص 208، ح 28

16-امام صادق علیه السلام:

سِتَّةٌ لَا تَكُونُ فِى مُؤْمِنٍ الْعُسْرُ وَ النَّكَدُ وَ الْحَسَدُ وَ اللَّجَاجَةُ وَ الْكَذِبُ وَ الْبَغْىُ.

شش (صفت) در مؤمن نیست: سخت گیری، بی خیری، حسادت، لجاجت، دروغگویی و تجاوز.

تحف العقول ص377

17- امام علی علیه السلام:

لَا تَسْتَشِرِ الْکَذَّابَ فَإِنَّهُ کَالسَّرَابِ یُقَرِّبُ عَلَیْکَ الْبَعِیدَ وَ یُبَعِّدُ عَلَیْکَ [إِلَیْکَ] الْقَرِیب

با دروغگو مشورت نکن، چون دروغگو، مانند سراب، دور را در نظرت نزدیک نشان می دهد و نزدیک را دور.

تصنیف غررالحکم و دررالکلم ص 442 ، ح 10092

18- امام علی علیه السلام:

لَوْ تَمَیَّزَتِ الْأَشْیَاءُ لَکَانَ الصِّدْقُ مَعَ الشَّجَاعَهِ وَ کَانَ الْجُبْنُ مَعَ الْکَذِب

اگر خصلت ها از یکدیگر متمایز و جدا شوند، هر آینه راستی با شجاعت باشد و بزدلی با دروغ.

تصنیف غررالحکم و دررالکلم ص 219 ، ح 4349

19- امام صادق علیه السلام:

تَرکُ الحُقوقِ مَذَلَّهٌ وَ إِنَّ الرَّجُلَ یَحتاجُ إِلی أَن یَتَعَرَّضَ فیها لِلکَذِبِ؛

ندادن حقوق

ص: 255

(دیگران) ذلّت می آورد و انسان در این باره مجبور به دروغ گفتن می شود.

تحف العقول ص 360

20- امام حسن عسکری علیه السلام:

جُعِلتِ الخَبائِثُ فی بَیت وَ جُعِل مِفتاحُهُ الکَذِبَ؛

تمام پلیدیها در خانه ای قرار داده شده و کلید آن دروغگویی است.

نزهه الناظر و تنبیه الخاطر ص 145 - بحار الانوار(ط-بیروت) ج 75 ، ص 377

21- امام علی علیه السلام:

اَدَّبْتُ نَفْسی فَما وَجَدْتُ لَها بِغَیرِ تَقْوَی الاْلهِ مِنْ اَدَبِ

فی کُلِّ حالاتِها وَ اِن قَصُرَتْ اَفْضَلَ مِنْ صَمْتِها عَنِ الْکَذِبِ

وَ غیبَهِ النّاسِ اَن غیبَتَهُم حَرَّمَها ذُوالْجَلالِ فِی الْکُتُبِ

اِن کانَ مِن فِضَّهٍ کَلامُکِ یا نَفْسُ فَاِنَّ السُّکوتَ مِن ذَهَبِ؛

به ادب و تربیت نفس خود پرداختم و برای آن / ادبی بهتر از تقوای الهی در تمام حالاتش نیافتم

و اگر از پس این امر برنیامد / برای آن چیزی بهتر از دم فروبستن از دروغ نیافتم

و از غیبت مردمان، همانا غیبت آنان را / خداوند با عظمت در کتاب ها حرام کرده است

ای نفس، اگر سخن تو / نقره است، سکوت طلاست

دیوان امیرالمومنین ص 69

22- امام صادق علیه السلام:

الْمُؤْمِنُ لَا يُخْلَقُ عَلَى الْكَذِبِ وَ لَا عَلَى الْخِيَانَهِ وَ خَصْلَتَانِ لَا يَجْتَمِعَانِ فِى الْمُنَافِقِ سَمْتٌ حَسَنٌ وَ فِقْهٌ فِى سُنَّهٍ.

مؤمن در سرشتش دروغ و خیانت نیست و دو صفت است که در منافق جمع نگردد: سیرت نیکو و دین شناسی.

بحار الانوار(ط-بیروت) ج 75 ، ص 251 - تحف العقول ص367

23- امام علی علیه السلام:

تَحَرِّی الصِّدقِ وَ تَجَنُّبُ الکَذِبِ اَجمَلُ شیمَهٍ وَ اَفضَلُ اَدَبٍ؛

راستگو بودن و پرهیز نمودن از دروغ، زیباترین اخلاق و بهترین ادب است.

تصنیف غررالحکم و دررالکلم ص 217 ، ح

ص: 256

24- امام علی علیه السلام:

اَلصّادِقُ عَلی شَفا مَنجاهٍ وَ کَرامَهٍ وَ الکاذِبُ عَلی شُرُفِ مَهواهٍ وَ مَهانَهٍ؛

راستگو در آستانه نجات و بزرگواری است و دروغگو در لبه پرتگاه و خواری.

نهج البلاغه(صبحی صالح) ص 117 ، خطبه 86

25- امام علی علیه السلام:

یَبلُغُ الصّادِقَ بِصِدقِهِ ما یَبلُغُهُ الکاذِبَ بِاحتیالِهِ؛

راستگو، با راستگویی خود به همان می رسد که دروغگو با حیله گری خود.

غررالحکم و دررالکلم ص 809

26- امام موسی کاظم علیه السلام :

اَداءُ الاَمانَهِ وَ الصِّدقُ یَجلِبانِ الرِّزقَ، و َالخیانَهُ وَ الکَذِبُ یَجلِبانِ الفَقرَ وَ النِّفاقَ؛

ادای امانت و راستگویی روزی را زیاد می کند و خیانت و دروغگویی باعث فقر و نفاق می شود.

تحف العقول ص 403

27- امام باقر علیه السلام:

إِنَّ اللَّهَ عَزَّ وَ جَلَّ جَعَلَ لِلشَّرِّ أَقْفَالاً وَ جَعَلَ مَفَاتِیحَ تِلْکَ الْأَقْفَالِ الشَّرَابَ وَ الْکَذِبُ شَرٌّ مِنَ الشَّرَابِ.

به راستی که خداوند عزوجل برای شر قفل هایی گذارد و کلید آن قفل ها را شراب قرار داد و دروغ از شراب بدتر است.

کافی(ط-الاسلامیه) ج 2، ص 339، ح 3

28- امام صادق علیه السلام:

الْكَلَامُ ثَلَاثَةٌ صِدْقٌ وَ كَذِبٌ وَ إِصْلَاحٌ بَيْنَ النَّاسِ قَالَ قِيلَ لَهُ جُعِلْتُ فِدَاكَ مَا الْإِصْلَاحُ بَيْنَ النَّاسِ قَالَ تَسْمَعُ مِنَ الرَّجُلِ كَلَاماً يَبْلُغُهُ فَتَخْبُثُ نَفْسُهُ فَتَلْقَاهُ فَتَقُولُ سَمِعْتُ مِنْ فُلَانٍ قَالَ فِيكَ مِنَ الْخَيْرِ كَذَا وَ كَذَا خِلَافَ مَا سَمِعْتَ مِنْهُ.

سخن سه گونه است: راست و دروغ و اصلاح میان مردم به آن حضرت عرض شد: قربانت اصلاح میان مردم چیست؟ فرمودند: از کسی سخنی درباره دیگری می شنوی که اگر سخن به گوش او برسد، ناراحت می شود. پس تو آن دیگری را می بینی و بر خلاف آنچه شنیده ای، به

ص: 257

او می گویی: از فلانی شنیدم که در خوبی تو چنین و چنان می گفت.

کافی(ط-الاسلامیه) ج2، ص 341، ح 16

29- امام علی علیه السلام:

لا تُحَدِّثِ النّاسَ بِکُلِّ ما سَمِعتَ بِهِ، فَکَفی بِذلِکَ کَذِبا؛

هر چه را شنیدی برای مردم بازگو مکن، که همین برای دروغگویی (تو) کافی است.

نهج البلاغه(صبحی صالح) ص 459 ، از نامه 69

30- امام علی علیه السلام:

اَمرانِ لا یَنفَکّانِ مِنَ الکَذِبِ: کَثرَةُ المَواعیدِ، وَ شِدَّةُ الاعتِذارِ؛

دو چیز از دروغ جدا نمی شود: بسیار وعده دادن و به شدت عذرخواهی نمودن.

شرح نهج البلاغه ابن ابی الحدید ج 20، ص 287، ح 282

31- امام علی علیه السلام:

اَلکَذِبُ فِی العاجِلَهِ عارٌ وَ فِی الآجِلَهِ عَذابُ النّارِ؛

دروغ در دنیا ننگ و عار است و در آخرت عذاب جهنم.

غررالحکم و دررالکلم ص 91 ، ح 1737

32- امام علی علیه السلام:

لَیسَ لِکَذوبٍ اَمانَهٌ، وَ لا لِفُجورٍ صیانَهٌ؛

دروغگو امانتدار نیست و بدکار، نگهدارنده اسرار.

تصنیف غررالحکم و دررالکلم ص 220 ، ح 4387

33- پیامبر صلی الله علیه و آله:

اِنَّ اَشَدَّ النّاسِ تَصدیقا لِلنّاسِ اَصدَقُهُم حَدیثا وَ اِنَّ اَشَدَّ النّاسِ تَکذیبا اَکذَبُهُم حَدیثا؛

هر کس راستگوتر است سخن مردم را بیشتر باور می کند و هر کس دروغگوتر است مردم را بیشتر دروغگو می داند.

نهج الفصاحه ص 272 ، ح 591

34- پیامبر صلی الله علیه و آله:

ثلاث من کنّ فیه فهو منافق و إن صام و صلّی و حجّ و اعتمر و قال: «إنّی مسلم» من إذا حدّث کذب و إذا وعد أخلف و إذا ائتمن خان.

سه چیز است که در هر کس باشد منافق است اگر چه روزه دارد و نماز بخواند و حج و عمره کند و بگوید

ص: 258

من مسلمانم، کسی که هنگام سخن گفتن دروغ بگوید و وقتی که وعده دهد تخلف نماید و چون امانت بگیرد، خیانت نماید.

نهج الفصاحه ص 422 ، ح 1280

-35 پیامبر صلی الله علیه و آله:

آیَهُ المُنافِقِ ثَلاثٌ: اِذا حَدَثَ کَذِبَ وَ اِذا وَعَدَ اَخلَفَ وَ اِذا اؤتُمِنَ خانَ؛

نشان منافق سه چیز است: 1 - سخن به دروغ بگوید . 2 - از وعده تخلف کند .3 - در امانت خیانت نماید .

نهج الفصاحه ص 156 ، ح 7

غیبت

-1 پیامبر صلی الله علیه و آله:

هَلْ تَدْرُونَ مَا الْغِیبَهُ قَالُوا اللَّهُ وَ رَسُولُهُ أَعْلَمُ قَالَ ذِکْرُکَ أَخَاکَ بِمَا یَکْرَهُ قِیلَ أَ رَأَیْتَ إِنْ کَانَ فِی أَخِی مَا أَقُولُ قَالَ ص إِنْ کَانَ فِیهِ مَا تَقُولُ فَقَدِ اغْتَبْتَهُ وَ إِنْ لَمْ یَکُنْ فِیهِ فَقَدْ بَهَتَّه

آیا می دانید غیبت چیست؟ عرض کردند: خدا و پیامبر او بهتر می دانند. فرمودند: این که از برادرت چیزی بگویی که دوست ندارد. عرض شد: اگر آنچه می گویم در برادرم بود چه؟ فرمودند: اگر آنچه می گویی در او باشد، غیبتش کرده ای و اگر آنچه می گویی در او نباشد، به او تهمت زده ای.

مجموعه ورام ج 1 ، ص 118

-2 پیامبر صلی الله علیه و آله:

مَنِ اغْتَابَ مُسْلِماً أَوْ مُسْلِمَهً لَمْ یَقْبَلِ اللَّهُ صَلَاتَهُ وَ لَا صِیَامَهُ أَرْبَعِینَ یَوْماً وَ لَیْلَهً إِلَّا أَنْ یَغْفِرَ لَهُ صَاحِبُهُ.

هر کس از مرد یا زن مسلمانی غیبت کند، خداوند تا چهل شبانه روز نماز و روزه او را نپذیرد مگر این که غیبت شونده او را ببخشد.

بحارالأنوار(ط-بيروت) ج 72 ، ص 258، ح 53

3-امام صادق عليه السلام:

الْغِيبَهُ أَنْ تَقُولَ فِى أَخِيکَ مَا سَتَرَهُ اللَّهُ عَلَيْهِ وَ

ص: 259

أَمَّا الْأَمْرُ الظَّاهِرُ فِيهِ مِثْلُ الْحِدَّهِ وَ الْعَجَلَهِ فَلَا

غیبت آن است که درباره برادرت چیزی بگویی که خداوند آن را پوشیده نگه داشته است، اما (گفتن) خصلتهای آشکاری چون تندخویی و شتابزدگی غیبت نیست.

کافی(ط-الاسلامیه) ج 2 ، ص 358 ، ح 7

4- امام صادق علیه السلام:

إِذا جاهَرَ الفاسِقُ بِفِسقِهِ فَلا حُرمَهَ لَهُ وَ لا غیبَهَ؛

هرگاه شخص فاسق و گنهکار آشکارا گناه کند، نه حرمتی دارد و نه غیبتی.

امالی(صدوق) ص 39

5- امام علی علیه السلام :

اَلسامِعُ لِلغیبَهِ کَالمُغتابِ؛

شنونده غیبت، مانند غیبت کننده است.

تصنیف غررالحکم و دررالکلم ص 221 ، ح 4443

6- پیامبر صلی الله علیه و آله:

کَفّارَهُ الاِغتیابِ أَن تَستَغفِرَ لِمَنِ اغتَبتَهُ؛

کفّاره غیبت این است که برای شخصی که از او غیبت کرده ای، آمرزش بطلبی.

امالی (طوسی) ص 192

7- پیامبر صلی الله علیه و آله:

إِذا وُقِعَ فِی الرَّجُلِ و َأَنتَ فی مَلأٍ، فَکُن لِلرَّجُلِ ناصِرا و َلِلقَومِ زاجِرا وَ قَمُ عَنهُم؛

اگر در میان جمعی بودی و از کسی غیبت شد، او را یاری کن و آن جمع را از غیبت کردن بازدار و از میانشان برخیز و برو.

نهج الفصاحه ص 202 ، ح 247

8-پیامبر صلی الله علیه و آله:

الْغِیبَهُ أَسْرَعُ فِی دِینِ الرَّجُلِ الْمُسْلِمِ مِنَ الْأَکِلَهِ فِی جَوْفِه

غیبت کردن در (نابودی) دین مسلمان مؤثرتر از خوره در درون اوست.

کافی(ط-الاسلامیه) ج 2 ، ص 357 ، ح 1

9- امام باقر علیه السلام:

مَنِ اغْتِیبَ عِنْدَهُ أَخُوهُ الْمُؤْمِنُ فَنَصَرَهُ وَ أَعَانَهُ نَصَرَهُ اللَّهُ فِی الدُّنْیَا وَ الْآخِرَهِ وَ مَنِ اغْتِیبَ عِنْدَهُ أَخُوهُ الْمُؤْمِنُ فَلَمْ یَنْصُرْهُ وَ لَمْ یُعِنْهُ وَ لَمْ یَدْفَعْ عَنْهُ وَ هُوَ یَقْدِرُ عَلَی نُصْرَتِهِ وَ عَوْنِهِ إِلَّا خَفَضَهُ اللَّهُ فِی الدُّنْیَا وَ الْآخِرَهِ.

کسی که در حضور او

از برادر مؤمنش غیبت شود و او به یاریش برخیزد، خداوند در دنیا و آخرت او را یاری دهد و کسی که در حضور او از برادر مؤمنش غیبت شود و او - با آن که می تواند یاریش کند - به یاری او برنخیزد و از وی دفاع نکند، خداوند او را در دنیا و آخرت پَست گرداند.

ثواب الاعمال و عقاب الاعمال ص 148

10- پیامبر صلی الله علیه و آله:

یُؤْتَی بِأَحَدٍ یَوْمَ الْقِیَامَهِ یُوقَفُ بَیْنَ یَدَیِ اللَّهِ وَ یُدْفَعُ إِلَیْهِ کِتَابُهُ فَلَا یَرَی حَسَنَاتِهِ فَیَقُولُ إِلَهِی لَیْسَ هَذَا کِتَابِی فَإِنِّی لَا أَرَی فِیهَا طَاعَتِی فَیُقَالُ إِنَّ رَبَّکَ لَا یَضِلُّ وَ لا یَنْسی ذَهَبَ عَمَلُکَ بِاغْتِیَابِ النَّاسِ ثُمَّ یُؤْتَی بِآخَرَ وَ یُدْفَعُ إِلَیْهِ کِتَابُهُ فَیَرَی فِیهِ طَاعَاتٍ کَثِیرَهً

فَیَقُولُ إِلَهِی مَا هَذَا کِتَابِی فَإِنِّی مَا عَمِلْتُ هَذِهِ الطَّاعَاتِ فَیَقُولُ إِنَّ فُلَاناً اغْتَابَکَ فَدُفِعَتْ حَسَنَاتُهُ إِلَیْکَ.

روز قیامت فردی را می آورند و او را در پیشگاه خدا نگه می دارند و کارنامه اش را به او می دهند، اما حسنات خود را در آن نمی بیند. عرض می کند: الهی ! این کارنامه من نیست ! زیرا من در آن طاعات خود را نمی بینم ! به او گفته می شود: پروردگار تو نه خطا می کند و نه فراموش. عمل تو به سبب غیبت کردن از مردم بر باد رفت. سپس مرد دیگری را می آورند و کارنامه اش را به او می دهند. در آن طاعت بسیاری را مشاهده می کند. عرض

می کند: الهی ! این کارنامه من نیست ! زیرا من این طاعات را بجا نیاورده ام ! گفته می شود: فلانی از تو غیبت کرد و من حسنات

او را به تو دادم.

جامع الأخبار(شعیری) ص 147

11- پیامبر صلی الله علیه و آله:

مَن عامَلَ النّاسَ فَلَم یَظلِمهُم وَحَدَّثَهُم فَلَم یَکذِبهُم وَ وَعَدَهُم فَلَم یَخلِفهُم فَهُوَ مِمَّن کَمُلَت مُرُوءتُهُ وَ ظَهَرَت عَدالَ-تُهُ وَ وَجَبَت اُخُوَّتُهُ وَحَرُمَت غیبَتُهُ؛

هر کس در معاشرت با مردم به آنان ظلم نکند، دروغ نگوید و خلف وعده ننماید، جوانمردیش کامل، عدالتش آشکار، برادری با او واجب و غیبتش حرام است.

تحف العقول ص 57 - خصال ص 208، ح 28

12-پیامبر صلی الله علیه و آله:

اَلذَّنبُ شومٌ عَلی غَیرِ فاعِلِهِ اِن عَیَّرَهُ ابتُلِیَ بِهِ وَ اِن اَغتابَهُ أَثِمَ وَ اِن رَضیَ بِهِ شارَکَهُ؛

گناه برای غیر گناهکار نیز شوم است، اگر گنهکار را سرزنش کند به آن مبتلا می شود، اگر از او غیبت کند گنهکار شود و اگر به گناه او راضی باشد، شریک وی است.

نهج الفصاحه ص 493 ، ح 1623

13- امام صادق علیه السلام:

قالَ لُقمانُ لاِبنِهِ: وَ لِلحاسِدِ ثَلاثُ عَلاماتٍ: یَغتابُ إِذا غابَ وَ یَتَمَلَّقُ إِذا شَهِدَ وَ یَشمَتُ بِالمُصیبَهِ؛

لقمان به فرزندش گفت: حسود را سه نشانه است: پشت سر غیبت می کند، روبه رو تملّق می گوید و از گرفتاری دیگران شاد می شود.

خصال ص 121 ، ح 113

14- امام علی علیه السلام :

اَدَّبْتُ نَفْسى فَما وَجَدْتُ لَها بِغَيرِ تَقْوَى الاْلهِ مِنْ اَدَبِ

فى كُلِّ حالاتِها وَ اِن قَصُرَتْ اَفْضَلَ مِنْ صَمْتِها عَنِ الْكَذِبِ

وَ غيبَهِ النّاسِ اَن غيبَتَهُم حَرَّمَها ذُوالْجَلالِ فِى الْكُتُبِ

اِن كانَ مِن فِضَّهٍ كَلامُکِ یا نَفْسُ فَاِنَّ السُّکوتَ مِن ذَهَبِ؛

به ادب و تربیت نفس خود پرداختم و برای آن / ادبی بهتر از تقوای الهی در تمام حالاتش نیافتم

و اگر از پس این امر برنیامد /

ص: 262

برای آن چیزی بهتر از دم فروبستن از دروغ نیافتم

و از غیبت مردمان، همانا غیبت آنان را / خداوند با عظمت در کتاب ها حرام کرده است

ای نفس، اگر سخن تو / نقره است، سکوت طلاست

دیوان امیرالمومنین ص 69

15- پیامبر صلی الله علیه و آله:

مَنْ تَطَوَّلَ عَلَی أَخِیهِ فِی غِیبَهٍ سَمِعَهَا فِیهِ فِی مَجْلِسٍ فَرَدَّهَا عَنْهُ رَدَّ اللَّهُ عَنْهُ أَلْفَ بَابٍ مِنَ الشَّرِّ فِی الدُّنْیَا وَ الْآخِرَه

هر که در مجلسی بشنود که از برادرش غیبت می شود و آن غیبت را از او دفع کند خداوند هزار باب بدی را در دنیا و آخرت از او دفع می کند.

من لا یحضره الفقیه ج4، ص 15

سخنچینی

حدیث (1) امام صادق علیه السلام :

إِنَّ مِنْ أَکْبَرِ السِّحْرِ النَّمِیمَهَ یُفَرَّقُ بِهَا بَیْنَ الْمُتَحَابَّیْنِ وَ یُجْلَبُ الْعَدَاوَهُ عَلَی الْمُتَصَافِیَیْنِ وَ یُسْفَکُ بِهَا الدِّمَاءُ وَ یُهْدَمُ بِهَا الدُّورُ وَ یُکْشَفُ بِهَا السُّتُورُ وَ النَّمَّامُ أَشَرُّ مَنْ وَطِئَ الْأَرْضَ بِقَدَمٍ

از بزرگ ترین جادو، سخن چینی است؛ زیرا با سخن چینی، میان دوستان جدایی می افتد، دوستان یکدل با هم دشمن می شوند، به واسطه آن خون ها ریخته می شود، خانه ها ویران می گردد و پرده ها دریده می شود. سخن چین، بدترین کسی است که روی زمین راه می رود.

احتجاج(طبرسی) ج 2 ، ص 340 - بحارالأنوار(ط-بیروت) ج 60، ص 21، ح 14

حدیث (2) رسول اکرم صلی الله علیه و آله :

ثَلَاثٌ يَقْبُحُ فِيهِنَّ الصِّدْقُ النَّمِيمَهُ وَ إِخْبَارُکَ الرَّجُلَ عَنْ أهْلِهِ بِمَا يَکْرَهُ وَ تَکْذِيبُکَ الرَّجُلَ عَنِ الْخَيْر

در سه چیز راستگویی زشت است: سخن چینی، خبر ناخوشایند دادن به مردی درباره زن و فرزندش و تکذیب کردن خبر کسی.

تحف العقول ص 9 - خصال ص 87 ،

ص: 263

ح 20

حدیث (3) پیامبر صلی الله علیه و آله :

لا یُ-بَلِّغُنی اَحَدٌ مِنْکُم عَنْ اَحَدٍ مِن اَصحابی شَیئا، فَاِنّی اُحِبُّ اَنْ اَخْرُجَ اِلَیکُم و اَنَا سَلیمُ الصَّدرِ؛

کسی از شما حق ندارد از هیچ یک از یارانم چیزی به من بگوید؛ زیرا دوست دارم در حالی که چیزی از شما در دلم نیست به سویتان بیایم.

سفینه البحار ج 2 ، ص 693

شوخی

حدیث (1) امام باقر علیه السلام :

إِنَّ اللّه عَزَّ وَ جَلَّ یُحِبُّ المُداعِبَ فِی الجَماعَهِ بِلا رَفَثٍ؛

خداوند عزوجل دوست دارد کسی را که در میان جمع شوخی کند به شرط آن که ناسزا نگوید.

کافی(ط-الاسلامیه) ج2، ص663، ح4

حدیث (2) رسول اکرم صلی الله علیه و آله :

إِنّی أَمزَحُ وَ لا أَقولُ إِلاّ حَقّا؛

من شوخی می کنم، اما جز حق نمی گویم.

شرح نهج البلاغه(ابن ابی الحدید) ج6، ص330

حدیث (3) رسول اکرم صلی الله علیه و آله :

اَلمُؤمِنُ دَعِبٌ لَعِبٌ وَ المُنافِقٌ قَطِبٌ غَضِبٌ؛

مؤمن شوخ و شنگ است و منافق اخمو و عصبانی.

تحف العقول ص 49

حديث (4) رسول اکرم صلی الله علیه و آله :

أَتَتِ امرَأَةٌ عَجوزٌ إِلَی النَّبِیِّ صلی الله علیه و آله فَقالَ لاتَدخُلُ الجَنَّةَ عَجوزٌ، فَبَكَت، فَقالَ: إِنَّکَ لَستَ یَومَئِذٍ بَعَجوزٍ، قالَ اللّه تَعالی: (إِنّا أَنشَناهُنَّ إِنشاءً فَجَعَلناهُنَّ أَبكارا)؛

پیر زنی نزد پیامبر صلی الله علیه و آله آمد. حضرت به او فرمودند: پیر به بهشت نمی رود. پیرزن گریست. حضرت فرمودند: تو در آن روز پیر نخواهی بود. خدای متعال می فرماید: «ما آنان را آفرینش نوینی بخشیدیم و همه را دوشیزه قرار دادیم».

تنبیه الخواطر ج1، ص112

حديث (5) امام کاظم علیه السلام :

کانَ یَأْتِیهِ الْأَعْرَابِیُّ فَیُهْدِی لَهُ الْهَدِیَّةَ ثُمَّ یَقُولُ مَکَانَهُ أَعْطِنَا ثَمَنَ هَدِیَّتِنَا فَیَضْحَکُ رَسُولُ اللَّهِ ص وَ کَانَ إِذَا اغْتَمَّ یَقُولُ مَا فَعَلَ الْأَعْرَابِیُّ لَیْتَهُ أَتَانَا.

بادیه نشینی بود که نزد رسول خدا صلی الله علیه

ص: 264

و آله می آمد و برای آن حضرت هدیه می آورد و همان جا می گفت: پول هدیه ما را بده و رسول خدا صلی الله علیه و آله می خندیدند. آن حضرت هرگاه اندوهگین می شدند، می فرمودند: آن بادیه نشین چه شد؟ کاش نزد ما می آمد.

کافی(ط-الاسلامیه) ج2، ص663، ح1

حدیث (6) امام علی علیه السلام :

كَثرَةُ المِزاحِ تَذهَبُ البَهاءَ وَ توجِبُ الشَّحناءَ؛

شوخی زیاد، ارج و احترام را می برد و موجب دشمنی می شود.

عیون الحکم و المواعظ ص 390 ، ح 6611

حدیث (7) امام علی علیه السلام :

مَنْ كَثُرَ مِزَاحُهُ اسْتُجْهِلَ

هر کس زیاد شوخی کند، نادان شمرده می شود.

تصنیف غررالحکم و دررالکلم ص 222 ، ح 4472

حدیث (8) امام علی علیه السلام :

رُبَّ هَزلٍ عادَ جِدّا؛

چه بسا شوخی ای که جدّی می شود.

تحف العقول ص85

حدیث (9) امام هادی علیه السلام :

الهُزءُ فُكاهَةُ السُّفَهاءِ، و صِناعَةُ الجُهّالِ.

هزل گویی، شوخی کم خردان و کار نادانان است.

الدره الباهره ص 43 - بحارالانوار(ط-بيروت) ج 72 ، ص 147 ، ح 20

حديث (10) امام صادق عليه السلام :

إِذا أَحبَبتَ رَجُلاً فَلا تُمازِحهُ وَ لا تُمارِهِ؛

هر گاه كسى را دوست داشتى، با او نه شوخى كن نه مجادله.

كافى(ط-الاسلاميه) ج 2 ، ص 664 ، ح9

حديث (11) پيامبر صلى الله عليه و آله :

أَنَا زَعِيمٌ بِبَيْتٍ فِى رَبَضِ الْجَنَّهِ وَ بَيْتٍ فِى وَسَطِ الْجَنَّهِ وَ بَيْتٍ فِى أَعْلَى الْجَنَّهِ لِمَنْ تَرَكَ الْمِرَاءَ وَ إِنْ كَانَ مُحِقّاً وَ لِمَنْ تَرَكَ الْكَذِبَ وَ إِنْ كَانَ هَازِلاً وَ لِمَنْ حَسُنَ خُلُقُه

من براى كسى كه بگومگو را رها كند، هر چند حق با او باشد و براى كسى كه دروغ گفتن را اگر چه به شوخى باشد، ترك گويد و براى كسى كه

ص: 265

اخلاقش را نیکو گرداند، خانه ای در حومه بهشت و خانه ای در مرکز بهشت و خانه ای در بالای بهشت ضمانت می کنم.

خصال ص 144، ح170

حدیث (12) امام حسن عسکری علیه السلام:

لا تُمار فَیذهَبَ بَهاوُک وَ لا تمازح فَیجتَرَاُ عَلَیک؛

جدال مکن که ارزشت می رود و شوخی مکن که بر تو دلیر شوند

کافی(ط-الاسلامیه) ج 2 ، ص 665 ، ح 17 - تحف العقول ص 486

حدیث (13) امام موسی کاظم علیه السلام:

اِیاک وَ المِزاحَ فَاِنَّهُ یذهَبُ بِنُورِ ایمانِک؛

از شوخی (بی مورد) بپرهیز، زیرا که شوخی نور ایمان تو را می برد.

کافی(ط-الاسلامیه) ج 2 ، ص 665 ، ح 19 - تحف العقول ص 409 - من لا یحضره الفقیه ج 4 ، ص 408 ، ح 5885 - بحارالانوار(ط-بیروت) ج 75 ، ص321

حدیث (14) امام علی علیه السلام :

کانَ رَسولُ اللّه ِ صلی الله علیه و آله لَیَسُرُّ الرَّجُلَ مِنْ اَصحابِهِ اِذا رَآهُ مَغْموما بِالْمُداعَبَهِ وَ کانَ صلی الله علیه و آله یَقولُ: اِنَّ اللّه َ یُبْغِضُ الْمُعَبِّسَ فی وَجْهِ اِخْوانِهِ؛

هرگاه رسول اکرم صلی الله علیه و آله یکی از اصحاب خود را غمگین می دیدند، با شوخی او را خوشحال می کردند و می فرمودند: خداوند، کسی را که با برادران (دینی) اش با ترشرویی و چهره عبوس روبرو شود، دشمن می دارد.

کشف الریبه ص 83

حدیث (15) امام صادق علیه السلام :

كانَ رَسولُ اللّهِ صلى الله عليه و آله يُداعِبُ وَ لا يَقولُ اِلاّ حَقّ-ا؛

رسول اكرم صلى الله عليه و آله شوخى مى كردند ولى جز حقّ چيزى نمى گفتند.

مستدرک الوسائل ج 8 ، ص 408 ، ح 9818

ناسزاگويى و فحش

1-پيامبر صلى الله عليه و آله:

لا تَسُبُّوا الناسَ فَ-تَ-كتَسِبُوا العَداوَةَ بَينَهُم؛

به مردم

ص: 266

ناسزا نگویید، که با این کار در میان آنها دشمن پیدا می کنید.

کافی(ط-الاسلامیه) ج2، ص360، ح 3

2- امام باقر علیه السلام:

إِنَّ اللّه عَزَّ وَ جَلَّ یُحِبُّ المُداعِبَ فِی الجَماعَهِ بِلا رَفَثٍ؛

خداوند عزوجل دوست دارد کسی را که در میان جمع شوخی کند به شرط آن که ناسزا نگوید.

کافی(ط-الاسلامیه) ج2، ص663، ح4

3- امام صادق علیه السلام:

الفُحشُ و البَذاءُ و السَّلاطَهُ مِن النِّفاقِ؛

دش-ن-ام-گویی و ب-د زبانی و دری-دگ-ی از (نشانه های) نفاق است.

کافی(ط-الاسلامیه) ج 2 ، ص 325 ، ح 10

4- امام علی علیه السلام: ثَمَرَهُ التَّواضُعِ الَمحَبّهُ، ثَمَرَهُ الکِبرِ المَسَبَّهُ.

ثمره فروتنی دوستی است، ثمره تکبّر ناسزا (شنیدن) است.

عیون الحکم و المواعظ (للیثی) ص 209 ، ح 4192 و 4193

5- امام علی علیه السلام:

مَن عابَ عِیبَ، و مَن شَتَمَ اُجیبَ، و مَن غَرَسَ أشجارَ التُّقی اجتَنی ثِمارَ المُنی.

هر که عیبجویی کند، عیبجویی شود و هر که ناسزا گوید، پاسخ (ناسزا) شنود و هر که درختهای تقوا بنشاند، میوه های آرزوها را بچیند.

کشف الغمّه(ط-القدیمه) ج 2، ص 346 - بحارالانوار(ط-بیروت) ج 75 ، ص 79

-6 پیامبر صلی الله علیه و آله:

سَبَّابُ الْمُؤْمِنِ كَالْمُشْرِفِ عَلَى الْهَلَكَه

ناسزاگوی به مؤمن همچون کسی است که در آستانه هلاکت باشد.

کافی(ط-الاسلامیه) ج 2 ، ص 359 ، ح 1

-7 پیامبر صلی الله علیه و آله:

سِبَابُ الْمُؤْمِنِ فُسُوقٌ قِتَالُ الْمُؤْمِنِ كُفْرٌ أَكْلُ لَحْمِهِ مِنْ مَعْصِيَهِ اللَّهِ عَزَّ وَ جَلَّ حُرْمَهُ مَالِهِ كَحُرْمَهِ دَمِهِ.

ناسزاگفتن به مؤمن فسق است و جنگیدن با او کفر و خوردن گوشت او (غیبت کردن از وی) معصیت خداست و حرمت مالش مثل حرمت خونش است

من لا یحضره الفقیه ج 4 ، ص 377 ، ح 5781

-8 پیامبر صلی الله علیه و آله:

لَا تَسُبُّوا الرِّيَاحَ فَإِنَّهَا مَأْمُورَهٌ وَ لَا تَسُبُّوا الْجِبَالَ وَ

ص: 267

لَا السَّاعَاتِ وَ لَا الْأَيَّامَ وَ لَا اللَّيَالِيَ فَتَأْثَمُوا وَ تَرْجِعَ عَلَيْكُمْ.

به بادها ناسزا مگوييد كه آنها (از جانب خداوند) مأمورند و كوهها و لحظه ها و روزها و شبها را ناسزا نگوييد كه گنهكار مى شويد و به خودتان بر مى گردد.

علل الشرائع ج 2 ، ص 577، ح 1

9-پيامبر صلى الله عليه و آله:

لا تَسُبُّوا الناسَ فَتَكتَسِبُوا العَداوةَ بَينَهُم.

به مردم ناسزا مگوييد كه با اين كار در ميان آنها دشمن پيدا مى كنيد.

كافى(ط-الاسلاميه) ج 2، ص 360، ح 3

10- امام على عليه السلام:

مَهْلاً يا قَنبرُ! دَعْ شاتِمَكَ مُهانا تُرْضِ الرَّحمنَ و تُسخِطِ الشَّيطانَ و تُعاقِبْ عَدُوَّكَ، فَوَ الذى فَلَقَ الحَبَّهَ و بَرَأ النَّسَمَهَ ما أرضَى المؤمنُ رَبَّهُ بِمِثلِ الحِلْمِ، و لا أسخَطَ الشَّيطانَ بِمِثلِ الصَّمتِ، و لا عُوقِبَ الأحمَقُ بمِثلِ السُّكوتِ عَنهُ.

- خطاب به قنبر- كه مى خواست به كسى كه بدو ناسزا گفته بود، ناسزا گويد - : آرام باش قنبر ! دشنامگوى خود را خوار و سرشكسته بگذار تا خداى رحمان را خشنود و شيطان را ناخشنود كرده و دشمنت را كيفر داده باشى. قسم به خدايى كه دانه را شكافت و خلايق را بيافريد، مؤمن پروردگار خود را با چيزى همانند بردبارى و گذشت خشنود نكرد و شيطان را با حربه اى چون خاموشى به خشم نياورد و احمق را چيزى مانند سكوت در مقابل

او كيفر نداد. أمالى(مفيد) ص 118، ح 2

11-پيامبر صلى الله عليه و آله:

إِنَّ اللَّهَ حَرَّمَ الْجَنَّهَ عَلَى كُلِّ فَحَّاشٍ بَذِى ءٍ قَلِيلِ الْحَيَاءِ- لَا يُبَالِى مَا قَالَ وَ لَا مَا قِيلَ لَه

خداوند بهشت را بر هر فحّاش بد زبان بی شرمی که باکی

ص: 268

ندارد چه گوید و چه شنود، حرام کرده است.

کافی(ط-الاسلامیه) ج 2، ص 323، ح 3

12-پیامبر صلی الله علیه و آله:

إنّ مِن شَرِّ عِبادِ اللَّهِ مَن تُكرَهُ مُجالَسَتُهُ لِفُحشِهِ؛

بدترین بندگان خدا کسی است که از ترس فحش او، هم نشینی با او را خوش ندارند.

کافی(ط-الاسلامیه) ج 2، ص 325، ح 8

13- امام کاظم سلام الله علیه:

مَا تَسَابَّ اثْنَانِ إِلَّا انْحَطَّ الْأَعْلَى إِلَى مَرْتَبَهِ الْأَسْفَلِ

هیچ گاه دو تن به هم دشنام ندادند جز آن که بالاتر به مرتبه فروتر سقوط کرد.

اعلام الدین ص 305 - دره الباهره ص 34

14- امام علی علیه السلام:

مَن سَمِعَ بِفاحِشَهٍ فابداها کانَ کَمَن أتاها

آنکه سخن زشتی بشنود و بازگویش کند مانند کسی است که آن را گفته
شرح نهج البلاغه(ابن ابی الحدید) ج20 ، ص 273 ، ح 160

نصیحت

1- حضرت محمد صلی الله علیه و آله :

إِنَّ أَعْظَمَ النَّاسِ مَنْزِلَهً عِنْدَ اللَّهِ يَوْمَ الْقِيَامَهِ أَمْشَاهُمْ فِی أَرْضِهِ بِالنَّصِيحَهِ لِخَلْقِهِ.

بلند مرتبه ترین مردم نزد خداوند در روز قیامت کسی است که در روی زمین بیشتر در نصیحت و ارشاد مردم قدم بردارد.

کافی(ط-الاسلامیه) ج 2 ، ص 208، ح 5

-2 لقمان حکیم رحمه الله:

یا بُنَیَّ ... عَلَیکَ بِالمَوعِظَهِ فَاعمَل بِها فَإنَّها عِندَ العاقِلِ أَحلی مِنَ العَسَلِ الشَّهدِ؛

فرزندم نصیحت را بپذیر و به آن عمل کن که نصیحت نزد عاقل از عسل ناب شیرین تر است.

ارشاد القلوب(دیلمی) ج1، ص 72

-3 امام علی علیه السلام:

مَن قَبِلَ النَّصیحَهَ سَلِمَ مِنَ الفَضیحَهِ؛

هر کس نصیحت را بپذیرد، از رسوایی به سلامت می ماند.

عیون الحکم و المواعظ(لیثی) ص 447 ، ح 7911

-4امام جواد علیه السلام:

الْمُؤْمِنُ یَحْتَاجُ إِلَی ثَلَاثِ خِصَالٍ تَوْفِیقٍ مِنَ اللَّهِ عَزَّ وَ جَلَّ وَ وَاعِظٍ مِنْ نَفْسِهِ وَ قَبُولٍ مِمَّنْ یَنْصَحُهُ.

مؤمن

ص: 269

نیازمند سه چیز است: توفیقی از پروردگار، پند دهنده ای از درون خویش و پذیرش از نصیحت کنندگان.

مستدرک الوسایل ج 8 ، ص 329 ، ح 9576 - بحارالأنوار(ط-بیروت) ج 75 ، ص358، ح1

5- حضرت محمد صلی الله علیه و آله :

إذا أراد اللّٰه بعبد خیرا جعل له واعظا من نفسه یأمره و ینهاه.

هرگاه خداوند خیر بنده ای را بخواهد، واعظی از درون او برایش قرار می دهد که او را به کار نیک وادارد و از کار بد باز دارد.

نهج الفصاحه ص 183 ، ح154

6- حضرت محمد صلی الله علیه و آله :

لا واعِظَ أبلَغُ مِن النُّصحِ؛

هیچ واع-ظ-ی م-ؤثرتر از نصیحت نیست.

تصنیف غررالحکم و دررالکلم ص 226 ، ح 4598

7- امام علی علیه السلام:

الْمُسْلِمُ مِرْآةُ أَخِیهِ فَإِذَا رَأَیْتُمْ مِنْ أَخِیکُمْ هَفْوَةً فَلَا تَکُونُوا عَلَیْهِ أَلْباً وَ أَرْشِدُوهُ وَ انْصَحُوا لَهُ وَ تَرَفَّقُوا بِهِ

مسلمان آینه برادر خویش است، هرگاه خطایی از برادر خود دیدید همگی او را مورد حمله قرار ندهید بلکه او را راهنمایی و نصیحت نمایید و با او مدارا کنید... .

تحف العقول ص 108

8- امام حسن عسکری علیه السلام:

مَن وَعَظَ أخاهُ سِرّا فَقَد زانَهُ و َمَن وَعَظَهُ عَلانيَةً فَقَد شانَهُ؛

هر کس برادر (دینی) خود را پنهانی نصیحت کند، او را آراسته و اگر آشکارا نصیحتش نماید ارزش او را کاسته است.

تحف العقول ص489

9- امام سجاد علیه السلام:

وَ أَمَّا حَقُّ الْمُسْتَنْصِحِ فَإِنَّ حَقَّهُ أَنْ تُؤَدِّیَ إِلَیْهِ النَّصِیحَهَ عَلَی الْحَقِّ الَّذِی تَرَی لَهُ أَنَّهُ یَحْمِلُ وَ یَخْرُجُ الْمَخْرَجَ الَّذِی یَلِینُ عَلَی مَسَامِعِهِ وَ تُکَلِّمَهُ مِنَ الْکَلَامِ بِمَا یُطِیقُهُ عَقْلُهُ فَإِنَّ لِکُلِّ عَقْلٍ طَبَقَهً مِنَ الْکَلَامِ یَعْرِفُهُ وَ یَجْتَنِبُهُ وَ لْیَکُنْ مَذْهَبُکَ الرَّحْمَه

حقّ نصیحت خواه این است که به راه

ص: 270

صحیحی که می دانی می پذیرد، راهنمائیش کنی و سخن در حدّ درک و فهم و عقلش بگویی که هر عقلی ظرفیت مخصوص خود را دارد و روش تو باید همراه با مهربانی و رحمت باشد.

مستدرک الوسایل ج 11 ، ص 166

10- امام سجاد علیه السلام:

وَ أَمَّا حَقُّ النَّاصِحِ فَأَنْ تُلِینَ لَهُ جَنَاحَکَ ثُمَّ تَشْرَئِبَّ لَهُ قَلْبَکَ وَ تَفْتَحَ لَهُ سَمْعَکَ حَتَّی تَفْهَمَ عَنْهُ نَصِیحَتَهُ ثُمَّ تَنْظُرَ فِیهَا فَإِنْ کَانَ وُفِّقَ فِیهَا لِلصَّوَابِ حَمِدْتَ اللَّهَ عَلَی ذَلِکَ وَ قَبِلْتَ مِنْهُ وَ عَرَفْتَ لَهُ نَصِیحَتَه

حقّ نصیحت کننده این است که نسبت به او فروتنی کنی، دل را برای فهم نصیحتش آماده نمایی و به سخنانش گوش دهی و اگر گفتارش درست بود خدا را شکر گویی و بپذیری و حق شناسی کنی... .

تحف العقول ص 269

11- امام علی علیه السلام:

النُّصحُ بَینَ المَلأِ تَقریعٌ؛

نصیحت کردن در حضور دیگران، خُرد کردن شخصیت است.

شرح نهج البلاغه(ابن ابی الحدید) ج 20، ص 341، ح 908

12- امام صادق علیه السلام:

اَلنَّصیحَةُ مِنَ الحاسِدِ مُحالٌ؛

نصیحت و خیرخواهی از حسود محال است.

من لایحضره الفقیه ج 4 ، ص 54 ، ح 5092 - خصال ص 269

13- لقمان حکیم علیه السلام:

عَلَیْکَ بِقَبُولِ الْمَوْعِظَهِ وَ الْعَمَلِ بِهَا فَإِنَّهَا عِنْدَ الْمُؤْمِنِ أَحْلَی مِنَ الْعَسَلِ الشَّهْدِ وَ عَلَی الْمُنَافِقِ أَثْقَلُ مِنْ صُعُودِ الدَّرَجَهِ عَلَی الشَّیْخِ الْکَبِیر

موعظه را بپذیر و به آن عمل کن، زیرا موعظه نزد مؤمن از عسل ناب شیرین تر است و برای منافق از بالا رفتن از پله بر پیر مرد کهنسال دشوارتر است.

اعلام الدین ص 93

14- امام حسن علیه السلام:

لا یَغشُّ العاقِلُ مَن استَنصَحَه؛

خردمند به کسی که از او نصیحت می

ص: 271

خواهد، خیانت نمی کند.

تحف العقول ص 236

تهمت

حدیث (1) امام صادق علیه السلام :

إِذَا اتَّهَمَ الْمُؤْمِنُ أَخَاهُ انْمَاثَ الْإِيمَانُ مِنْ قَلْبِهِ كَمَا يَنْمَاثُ الْمِلْحُ فِى الْمَاءِ.

هرگاه مؤمن به برادر [دینی] خود تهمت بزند، ایمان در قلب او از میان می رود، همچنان که نمک در آب، ذوب می شود.

کافی(ط-الاسلامیه) ج 2، ص 361، ح 1

حدیث (2) رسول اکرم صلی الله علیه و آله :

هَلْ تَدْرُونَ مَا الْغِيبَةُ قَالُوا اللَّهُ وَ رَسُولُهُ أَعْلَمُ قَالَ ذِكْرُكَ أَخَاكَ بِمَا يَكْرَهُ قِيلَ أَ رَأَيْتَ إِنْ كَانَ فِى أَخِى مَا أَقُولُ قَالَ ص إِنْ كَانَ فِيهِ مَا تَقُولُ فَقَدِ اغْتَبْتَهُ وَ إِنْ لَمْ يَكُنْ فِيهِ فَقَدْ بَهَتَّه

آیا می دانید غیبت چیست؟ عرض کردند: خدا و پیامبر او بهتر می دانند. فرمودند: این که از برادرت چیزی بگویی که دوست ندارد. عرض شد: اگر آنچه می گویم در برادرم بود چه؟ فرمودند: اگر آنچه می گویی در او باشد، غیبتش کرده ای و اگر آنچه می گویی در او نباشد، به او تهمت زده ای.

مجموعه ورام ج 1 ، ص 118

تمسخر

حدیث (1) امام سجاد علیه السلام :

وَ الذُّنُوبُ الّتى تُنزِلُ النِّقَمَ عِصيانُ العارِفِ بِالبَغيِ وَ التَطاوُلُ عَلَى النّاسِ وَ الاِستِهزاءُ بِهِم وَ السُّخريَّةُ مِنهُم ؛

گناهانی که باعث نزول عذاب می شوند، عبارت اند از: ستم کردن شخص از روی آگاهی، تجاوز به حقوق مردم، و دست انداختن و مسخره کردن

آنان.

وسایل الشیعه ج 16 ، ص 281 ، ح 21556

سکوت

حدیث (1) امام علی علیه السلام :

اَدَّبتُ نَفسی فَما وَجَدتُ لَها بِغَیرِ تَقوَی الالهِ مِن اَدَبِ

فی کُلِّ حالاتِها وَ اِن قَصُرَت اَفضَلَ مِن صَمتِها عَنِ الکَذِبِ

وَ غیبَهِ النّاسِ اَن غیبَتَهُم حَرَّمَها ذُوالجَلالِ فِی الکُتُبِ

اِن کانَ مِن فِضَّهٍ کَلامُکِ یا نَفسُ فَاِنَّ السُّکوتَ مِن

ص: 272

ذَهَبِ؛

به ادب و تربیت نفس خود پرداختم و برای آن / ادبی بهتر از تقوای الهی در تمام حالاتش نیافتم

و اگر از پس این امر برنیامد / برای آن چیزی بهتر از دم فروبستن از دروغ نیافتم

و از غیبت مردمان، همانا غیبت آنان را / خداوند با عظمت در کتاب ها حرام کرده است

ای نفس، اگر سخن تو / نقره است، سکوت طلاست

دیوان امیرالمومنین ص 69

حدیث (2) امام علی علیه السلام :

إِنَّ المُؤمِنَ... إذا سَکَتَ فَکَّرَ... وَ المُنافِقُ إِذا سَکَتَ سَها؛

سکوت مؤمن تفکر و سکوت منافق غفلت است.

تحف العقول ص212

حدیث (3) امام صادق علیه السلام :

کَلامٌ فی حَقٍّ خَیرٌ مِن سُکوتٍ عَلی باطِلٍ؛

سخن گفتن درباره حق، از سکوتی بر باطل بهتر است.

من لا یحضره الفقیه ج 4، ص 396

حدیث (4) پیامبر صلی الله علیه و آله :

خَیْرُ الْقُلُوبِ أَوْعَاهَا لِلْخَیْرِ وَ شَرُّ الْقُلُوبِ أَوْعَاهَا لِلشَّرِّ فَأَعْلَی الْقَلْبِ الَّذِی یَعِی الْخَیْرَ مَمْلُوٌّ مِنَ الْخَیْرِ إِنْ نَطَقَ نَطَقَ مَأْجُوراً وَ إِنْ أَنْصَتَ أَنْصَتَ مَأْجُوراً.

بهترین قلب ها، قلبی است که ظرفیت بیشتری برای خوبی دارد و بدترین قلب ها، قلبی است که ظرفیت بیشتری برای بدی دارد، پس عالی ترین قلب، قلبی است که خوبی را در خود دارد و لبریز از خوبی است. اگر سخن بگوید، سخنش در خور پاداش است و اگر سکوت کند، سکوتش درخور پاداش است.

جعفریات(اشعثیات) ص 168

حدیث (5) امام صادق علیه السلام :

کَمَالُ الْأَدَبِ وَ الْمُرُوءَهِ سَبْعُ خِصَالٍ الْعَقْلُ وَ الْحِلْمُ وَ الصَّبْرُ وَ الرِّفْقُ وَ الصَّمْتُ وَ حُسْنُ الْخُلُقِ وَ الْمُدَارَاهُ.

کمال ادب و مروت در هفت چیز است: عقل، بردباری، صبر، ملایمت، سکوت، خوش اخلاقی و مدارا.

معدن الجواهر ص 59

حدیث (6) پیامبر صلی الله علیه و آله :

أَوْصَانِی رَبِّی بِسَبْعٍ أَوْصَانِی بِالْإِخْلَاصِ فِی السِّرِّ وَ

ص: 273

الْعَلَانِيَهِ وَ أَنْ أَعْفُوَ عَمَّنْ ظَلَمَنِی وَ أُعْطِیَ مَنْ حَرَمَنِی وَ أَصِلَ مَنْ قَطَعَنِی وَ أَنْ یَكُونَ صَمْتِی فِكْراً وَ نَظَرِی عَبَراً.

پروردگارم هفت چیز را به من سفارش فرمود: اخلاص در نهان و آشكار، گذشت از كسی كه به من ظلم نموده، بخشش به كسی كه مرا محروم كرده، رابطه با كسی كه با من قطع رابطه كرده، و سكوتم همراه با تفكّر و نگاهم برای عبرت باشد.

كنزالفواد ج 2 ، ص 11

حدیث (7) امام صادق علیه السلام:

عَلَیْكَ بِالصَّمْتِ تُعَدَّ حَلِیماً جَاهِلًا كُنْتَ أَوْ عَالِماً فَإِنَّ الصَّمْتَ زَیْنٌ لَكَ عِنْدَ الْعُلَمَاءِ وَ سَتْرٌ لَكَ عِنْدَ الْجُهَّال

عالم باشی یا جاهل ، خاموشی را برگزین تا بردبار به شمار آیی . زیرا خاموشی نزد دانایان زینت و در پیش نادانان پوشش است. تحف العقول ص 305

حدیث (8) امام موسی كاظم علیه السلام:

قِلَّهُ الْمَنْطِقِ حُكْمٌ عَظِیمٌ فَعَلَیْكُمْ بِالصَّمْتِ فَإِنَّهُ دَعَهٌ حَسَنَهٌ وَ قِلَّهُ وِزْرٍ وَ خِفَّهٌ مِنَ الذُّنُوب

كم گویی ، حكمت بزرگی است ، بر شما باد به خموشی كه آسایش نیكو و سبكباری و سبب تخفیف گناه است .

تحف العقول ص 394

حدیث (9) پیامبر صلی الله علیه و آله:

عَلَیْكَ بِطُولِ الصَّمْتِ فَإِنَّهُ مَطْرَدَهٌ لِلشَّیَاطِینِ وَ عَوْنٌ لَكَ عَلَى أَمْرِ دِینِك

خود را ملزم به سكوت طولانی كن، چرا كه این كار موجب طرد شیطان بوده و در كار دین، یاور توست

خصال ص 526

حدیث (10) امام علی علیه السلام:

السُّكُوتُ عَلَى الْأَحْمَقِ أَفْضَلُ جَوَابِه

سکوت در برابر احمق بهتر از جواب دادن به اوست

تصنيف غررالحكم و دررالكلم ص 77 ، ح 1256

حدیث (11) امام رضا علیه السلام:

مِنْ عَلَامَاتِ الْفِقْهِ الْحِلْمُ وَ الْعِلْمُ وَ الصَّمْتُ إِنَّ الصَّمْتَ بَابٌ مِنْ أَبْوَابِ الْحِكْمَهِ إِنَّ الصَّمْتَ يَكْسِبُ الْمَحَبَّةَ

ص: 274

إِنَّهُ دَلِيلٌ عَلَى كُلِّ خَيْرٍ.

از نشانه های فهم عمیق و درست، بردباری، دانش و سکوت است. سکوت دری از درهای حکمت است. سکوت محبت می آورد و راهنمای هر خیری است.

کافی(ط-الاسلامیه) ج 2 ، ص 113

حدیث (12) امام صادق علیه السلام:

لَا یَزَالُ الْعَبْدُ الْمُؤْمِنُ یُکْتَبُ مُحْسِناً مَا دَامَ سَاکِتاً فَإِذَا تَکَلَّمَ کُتِبَ مُحْسِناً أَوْ مُسِیئاً.

بنده مومن مادام که خاموش است جزء نیکان شمرده می شود، پس هرگاه زبان بگشاید، یا نیکوکار است یا بدکار.

کافی(ط-الاسلامیه) ج2 ، ص 116 ، حدیث21

نفس

نفس

1- امام صادق علیه السلام :

احْمِلْ نَفْسَکَ لِنَفْسِکَ فَإِنْ لَمْ تَفْعَلْ لَمْ یَحْمِلْکَ غَیْرُکَ.

نفست را به خاطر خودت به زحمت و مشقت بیانداز زیرا اگر چنین نکنی دیگری خودش را به برای تو به زحمت نمی افکند.

کافی(ط-الاسلامیه) ج 2 ، ص 454 ، ح 5

2- امام علی علیه السلام:

مَن لَم یعطِ نَفسَهُ شَهوَتَها أَصابَ رُشدُهُ؛

کسی که به نفس خود، خواسته نفس را عطا نکند به رشد خود رسیده است.

وسایل الشیعه ج 15 ، ص 250

3- امام علی علیه السلام:

نِعمَ العَونُ عَلی أشَرِ النَّفسِ وکَسرِ عادَتِهَا التَّجَوُّعُ؛

گرسنگی کشیدن، چه نیکو یاری دهنده ای بر سرکشیِ نفْس و شکستن عادت آن است.

شرح آقا جمال الدین خوانساری بر غررالحکم و دررالکلم ج 6 ، ص 166 ، ح 9942

4- امام علی علیه السلام:

کَثْرَهُ الْأَکْلِ وَ النَّوْمِ تُفْسِدَانِ النَّفْسَ وَ تَجْلِبَانِ الْمَضَرَّهَ.

فراوانیِ خواب و خوراک، نفْس را تباه می کند و زیان می آورد.

تصنیف غررالحکم و دررالکلم ص 360 ، ح 8164

5- امام صادق علیه السلام :

ذِکْرُ الْمَوْتِ یُمِیتُ الشَّهَوَاتِ فِی النَّفْسِ وَ یَقْطَعُ مَنَابِتَ الْغَفْلَهِ وَ یُقَوِّی الْقَلْبَ بِمَوَاعِدِ اللَّهِ تَعَالَی وَ یُرِقُّ الطَّبْعَ وَ یَکْسِرُ أَعْلَامَ

الْهَوَی وَ یُطْفِئُ نَارَ الْحِرْصِ وَ یُحَقِّرُ الدُّنْیَا

یاد مرگ، خواهش های نفس را می میراند و رویشگاه های غفلت را ریشه کن می کند و دل را با وعده های خدا نیرو می بخشد و طبع را نازک می سازد و پرچم های هوس را درهم می شکند و آتش حرص را خاموش می سازد و دنیا را در نظر کوچک می کند.

بحار الأنوار(ط-بیروت) ج6، ص133، ح32 - مصباح الشریعه ص 171

6- امام علی علیه السلام:

مَن عَرَفَ نَفسَهُ جاهَدَها، مَن جَهِلَ نَفسَهُ أهمَلَها؛

هرکه نفس خود را شناخت، به جهاد با آن برخاست و هر که آن را نشناخت، به حال خود رهایش ساخت.

عیون الحکم و المواعظ(لیثی) ص 453 ، ح 8123 و 8124

7- امام علی علیه السلام:

مَن حاسَبَ نَفسَهُ سَعِدَ؛

هرکه نفس خود را محاسبه کند، خوشبخت شود.

تصنیف غررالحکم و دررالکلم ص 236 ، ح 4744

8- امام علی علیه السلام:

مَن أجهَدَ نَفسَهُ فی إصلاحِها سَعِدَ، مَن أهمَلَ نفسَهُ فی لَذّاتِها شَقِیَ و بَعُدَ؛

هرکه نفس خود را در راه اصلاح آن به رنج افکند، خوشبخت شود و هرکه آن را با لذّتهایش واگذارد، بدبخت گردد و (از درگاه حقّ) دور شود.

عیون الحکم و المواعظ(لیثی) ص445 ، ح 7821 ، 7822

9- امام علی علیه السلام:

إنَّ أسعَدَ الناسِ فی الدنیا مَن عَدَلَ عَمّا یَعرِفُ ضُرَّهُ ، و إنَّ أشقاهُم مَنِ اتَّبَعَ هَواهُ؛

خوشبخت ترین مردم در دنیا، کسی است که از آنچه می داند برایش زیان آور است دوری کند و بدبخت ترین آنان کسی است، که از هوای نفس خود پیروی کند.

بحارالانوار(ط-بیروت) ج 72 ، ص 355

10- امام علی علیه السلام:

الْعَفَافُ یَصُونُ النَّفْسَ وَ یُنَزِّهُهَا عَنِ

الدَّنَایَا

عفّت، نفس را مصون می دارد و آن را از پستیها دور نگه می دارد.

تصنیف غررالحکم و دررالکلم ص 256 ، ح 5420

شهوت و خواسته های نفسانی

حدیث (1) امام علی(ع) فرمودند:

کَم مِن شَهوَهِ ساعَهٍ اَورَثَت حُزناً طَویلاً؛

چه بسیار خواهش های نفسانی لحظه ای، که اندوه طولانی و درازی را در پی دارد.

کافی(ط-الاسلامیه) ج 2 ، ص 451 ، ح 1

حدیث(2) امام صادق علیه السلام :

اِیّاکُم وَ النَّظرَه فَانَّها تَزرَع فی القَلبِ الشَهوَه وَ کَفی بِها لِصاحِبِها فِتنَه؛

از نگاه [ناپاک] بپرهیزید که چنین نگاهی تخم شهوت را در دل می کارد و همین برای فتنه ی صاحب آن دل بس است.

تحف العقول ص 305

حدیث(3) امام باقر علیه السلام :

جَاهِد هَوَاکَ کَمَا تُجَاهِدُ عَدُوَّک؛

با هوای نفسانی خود مبارزه کن همانگونه که با دشمنت مبارزه می کنی.

من لا یحضره الفقیه ج 4 ، ص 410 ، ح 5893

تقوا

حدیث (1) قال رسول الله صلی الله علیه و آله :

مَن رُزِقَ تُقىً فَقَد رُزِقَ خَيرَ الدُّنيا وَالآخِرَهِ؛

هر کس تقوا روزی اش شود، خیر دنیا و آخرت روزی او شده است.

نهج الفصاحه ص 769 ، ح 3015

حدیث (2) امام علی علیه السلام :

إِنَّ التَّقْوَی مُنْتَهَی رِضَی اللَّهِ مِنْ عِبَادِهِ وَ حَاجَتِهِ مِنْ خَلْقِهِ فَاتَّقُوا اللَّهَ الَّذِی إِنْ أَسْرَرْتُمْ عَلِمَهُ وَ إِنْ أَعْلَنْتُمْ کَتَبَه

نهایت خشنودی خداوند از بندگانش و خواسته او از آفریدگانش تقواست، پس تقوا از خداوندی بکنید که اگر پنهان کنید می داند و اگر آشکار سازید می نویسد.

عیون الحکم و المواعظ(لیثی) ص 154 ، ح 3358

حدیث (3) امام علی علیه السلام :

لَوْ أَنَّ السَّمَاوَاتِ وَ الْأَرْضَ کَانَتَا عَلَی عَبْدٍ رَتْقاً ثُمَّ اتَّقَی اللَّهَ لَجَعَلَ لَهُ مِنْهَا مَخْرَجاً وَ رَزَقَهُ مِنْ حَیْثُ لا یَحْتَسِبُ.

اگر آسمان ها و زمین راه را بر بنده

ای ببندند و او تقوای الهی پیشه کند، خداوند حتما راه گشایشی برای او فراهم خواهد کرد و از جایی که گمان ندارد روزی اش خواهد داد.

عیون الحکم و المواعظ(لیثی) ص 416 ، ح 7068

حدیث (4) امام علی علیه السلام :

إن لأهل التقوی علامات یعرفون بها : صدق الحدیث و أداء الأمانه و وفاء العهد

تقواپیشگان نشانه هایی دارند که با آنها شناخته می شوند: راستگویی، امانتداری، وفای به عهد و... .

تفسیر العیاشی ج 2 ، ص 213 ، ح 50

حدیث (5) امام علی علیه السلام :

اَلتَّقِیُّ سابِقٌ اِلی کُلِّ خَیرٍ ؛

تقواپیشه برای انجام هر کار خیری سبقت می گیرد.

اعلام الدین ص 186

حدیث (6) امام باقر علیه السلام :

اِنَّ اللّه عَزَّ وَجَلَّ یَقی بِالتَّقوی عَنِ العَبدِ ما عَزُبَ عَنهُ عَقلُهُ وَ یُجَلّی بِالتَّقوی عَنهُ عَماهُ وَ جَهلَهُ؛

خداوند به وسیله تقوا بنده را حفظ می کند از آنچه که عقلش به آن نمی رسد و کور دلی و نادانی او را بر طرف می سازد.

کافی(ط-الاسلامیه) ج 8 ، ص 52

حدیث (7) قال رسول الله صلی الله علیه و آله :

اَتقَی النّاسِ مَن قالَ الحَقَّ فیما لَهُ وَعَلَیهِ؛

باتقواترین مردم، کسی است که در آنچه به نفع یا ضررراوست،حق رابگوید.

امالی(صدوق) ص 20 - من لا یحضره الفقیه ج 4 ، ص 395

حدیث (8) قال رسول الله صلی الله علیه و آله :

تَمامُ التَّقوی اَن تَتَعَلَّمَ ما جَهِلتَ وَ تَعمَلَ بِما عَلِمتَ؛

تمام و کمال تقوا این است که آنچه را نمی دانی بیاموزی و بدانچه می دانی عمل کنی .

مجموعه ورام ج 2 ، ص 120

حدیث (9) قال الصادق علیه السلام :

سَأَلْتُ أَبَا عَبْدِ اللَّهِ ع عَنْ قَوْلِ اللَّهِ عَزَّ وَ جَلَّ اتَّقُوا اللَّهَ حَقَّ تُقاتِهِ فَقَالَ يُطَاعُ فَلَا يُعْصَى وَ

ص: 278

يُذْكَرُ فَلَا يُنْسَى وَ يُشْكَرُ فَلَا يُكْفَرُ.

از امام صادق علیه السلام درباره آیه (تقوای الهی داشته باشید آنگونه که حقّ تقواست) سئوال شد، فرمودند: از خدا فرمان می برد و نافرمانی نمی کند، به یاد اوست و فراموشش نمی کند، شکرگزار اوست و کفران نمی کند.

غررالحکم، ج2، ص451، ح3260

حدیث (10) قال رسول الله صلی الله علیه و آله :

لا یَکونُ الرَّجُلُ مِنَ المُتَّقینَ حَتّی یُحاسِبَ نَفسَهُ اَشَدَّ مِن مُحاسَبَهِ الشَّریکِ لِشَریکِهِ فَیَعلَمَ مِن اَینَ مَطعَمُهُ وَ مِن اَینَ مَشرَبُهُ وَ مِن اَینَ مَلبَسُهُ اَ مِن حِلٍّ ذلِکَ اَم مِن حَرامٍ؛

انسان از تقواپیشگان نیست مگر آن که سخت تر از حسابرسی شریک از شریک، از خود حساب بکشد و بداند خوردنی، نوشیدنی و پوشیدنی اش از کجاست آیا از حلال است یا حرام؟

الزهد ص 17 ، ح 37

حدیث (11) امام باقر علیه السلام :

اِنَّ اللّه عَزَّوَجَلَّ یَقی بِالتَّقوی عَنِ العَبدِ ما عَزُبَ عَنهُ عَقلُهُ وَ یُجَلّی بِالتَّقوی عَنهُ عَماهُ وَ جَهلَهُ؛

خداوند عزوجل به وسیله تقوا، انسان را از آنچه عقلش به آن نمی رسد، حفظ می کند و کوردلی و نادانی را از او دور می نماید.

کافی(ط-الاسلامیه) ج 8، ص 52، ح 16

حدیث (12) قال رسول الله صلی الله علیه و آله :

لَا یَزَالُ النَّاسُ بِخَیْرٍ مَا أَمَرُوا بِالْمَعْرُوفِ وَ نَهَوْا عَنِ الْمُنْکَرِ وَ تَعَاوَنُوا عَلَی الْبِرِّ وَ التَّقْوی فَإِذَا لَمْ یَفْعَلُوا ذَلِکَ نُزِعَتْ مِنْهُمُ الْبَرَکَاتُ وَ سُلِّطَ بَعْضُهُمْ عَلَی بَعْضٍ وَ لَمْ یَکُنْ لَهُمْ نَاصِرٌ فِی الْأَرْضِ وَ لَا فِی السَّمَاءِ.

تا زمانی که مردم، امر به معروف و نهی از منکر نمایند و در کارهای نیک و تقوا به یاری یکدیگر بشتابند، در خیر و سعادت خواهند بود، اما اگر چنین نکنند، برکت ها از

ص: 279

آنان گرفته شود و گروهی بر گروه دیگر سلطه پیدا کنند. نه در زمین یاوری دارند و نه در آسمان.

تهذیب الاحکام(تحقیق خرسان) ج 6، ص 181، ح 22

حدیث (13) قال رسول الله صلی الله علیه و آله :

مَا مِنْ شَابٍّ تَزَوَّجَ فِی حَدَاثَهِ سِنِّهِ إِلَّا عَجَّ شَیْطَانُهُ یَا وَیْلَهُ یَا وَیْلَهُ عَصَمَ مِنِّی ثُلُثَیْ دِینِهِ فَلْیَتَّقِ اللَّهَ الْعَبْدُ فِی الثُّلُثِ الْبَاقِی.

هر جوانی که در سن کم ازدواج کند ، شیطان فریاد بر می آورد که : وای برمن ، وای بر من! دو سوم دینش را از دستبرد من ، مصون نگه داشت . پس بنده باید برای حفظ یک سومِ باقی مانده دینش ، تقوای الهی پیشه سازد .

نوادر (راوندی) ص 12

حدیث (14) قال رسول الله صلی الله علیه و آله :

مَنْ سَرَّهُ أَنْ یُنْسَأَ لَهُ فِی عُمُرِهِ وَ یُوَسَّعَ لَهُ فِی رِزْقِهِ فَلْیَتَّقِ اللَّهَ وَ لْیَصِلْ رَحِمَه

هر کس دوست دارد که عمرش طولانی و روزی اش زیاد شود، تقوای الهی پیشه کند و صله رحم نماید.

الزهد ص 39 ، ح 104 - بحارالأنوار(ط-بیروت) ج 71 ، ص 102، ح 56

حدیث (15) امام صادق علیه السلام :

اتَّقُوا اللَّهَ وَ عَلَیْکُمْ بِأَدَاءِ الْأَمَانَهِ إِلَی مَنِ ائْتَمَنَکُمْ فَلَوْ أَنَّ قَاتِلَ أَمِیرِ الْمُؤْمِنِینَ ع ائْتَمَنَنِی عَلَی أَمَانَهٍ لَأَدَّیْتُهَا إِلَیْهِ.

تقوای الهی پیشه کنید و امانت را به کسی که شما را امین دانسته است، باز گردانید، زیرا حتّی اگر قاتل امیرالمؤمنین علیه السلام امانتی را به من بسپرد هر آینه آن را به او بر می گردانم.

امالی (صدوق) ص 318 {شبیه این حدیث در کافی(ط-الاسلامیه) ج 5 ، ص 133 ، ح 4 }

حدیث (16) قال رسول الله صلی الله علیه و آله :

مَا مِنْ شَابٍّ تَزَوَّجَ فِی حَدَاثَهِ سِنِّهِ إِلَّا عَجَّ شَیْطَانُهُ یَا وَیْلَهُ یَا وَیْلَهُ عَصَمَ مِنِّی

ثُلُثَىْ دِينِهِ فَلْيَتَّقِ اللَّهَ الْعَبْدُ فِى الثُّلُثِ الْبَاقِى

هر جوانى كه در سن كم ازدواج كند ، شيطان فرياد بر مى آورد كه : واى برمن ، واى بر من ! دو سوم دينش را از دستبرد من ، مصون نگه داشت . پس بنده بايد براى حفظ يک سومِ باقى مانده دينش ، تقواى الهى پيشه سازد .

نوادر (راوندى) ص 12

حديث (17) امام على عليه السلام :

إِنَّ الْجِهَادَ بَابٌ مِنْ أَبْوَابِ الْجَنَّهِ فَتَحَهُ اللَّهُ لِخَاصَّهِ أَوْلِيَائِهِ وَ هُوَ لِبَاسُ التَّقْوَى وَ دِرْعُ اللَّهِ الْحَصِينَهُ وَ جُنَّتُهُ الْوَثِيقَه

براستى كه جهاد يكى از درهاى بهشت است كه خداوند آن را براى اولياى خاص خود گشوده است. جهاد جامه تقوا و زره استوار خداوند و سپر محكم اوست.

الغارات(ط-القديمه) ج 2 ، ص 326

حديث (18) امام على عليه السلام :

فى صِفَهِ المُتَّقينَ - : بُعدُهُ عَمَّن تَباعَدَ عَنهُ زُهدٌ وَ نَزاهَهٌ وَ دُنُوُّهُ مِمَّن دَنا مِنهُ لينٌ وَ رَحمَهٌ لَيسَ تَباعُدُهُ بِكِبرٍ وَ عَظَمَهٍ وَ لا دُنُوُّهُ بِمَكرٍ وَ خَديعَهٍ؛

در وصف پرهيزگاران، مى فرمايد: اگر از كسى دورى مى كند، به خاطر دنياگريزى و پاكدامنى است و اگر به كسى نزديک مى شود، از سر خوشخويى و مهربانى است، نه دورى كردنش از روى تكبر و نخوت است و نه نزديک شدنش از روى مكر و فريب.

نهج البلاغه(صبحى صالح) ص 306 ، خطبه 193

حديث (19) امام على عليه السلام :

اَدَّبْتُ نَفْسى فَما وَجَدْتُ لَها بِغَيرِ تَقْوَى الْالهِ مِنْ اَدَبِ

فی کُلِّ حالاتِها وَ اِن قَصُرَتْ اَفْضَلَ مِنْ صَمْتِها عَنِ الْکَذِبِ

وَ غیبَهِ النّاسِ اَن غیبَتَهُم حَرَّمَها ذُوالْجَلالِ فِی الْکُتُبِ

اِن کانَ مِن فِضَّهٍ کَلامُکِ یا نَفْسُ فَاِنَّ السُّکوتَ مِن ذَهَبِ؛

به ادب

ص: 281

و تربیت نفس خود پرداختم و برای آن / ادبی بهتر از تقوای الهی در تمام حالاتش نیافتم

و اگر از پس این امر برنیامد / برای آن چیزی بهتر از دم فروبستن از دروغ نیافتم

و از غیبت مردمان، همانا غیبت آنان را / خداوند با عظمت در کتاب ها حرام کرده است

ای نفس، اگر سخن تو / نقره است، سکوت طلاست

دیوان امیرالمومنین ص 69

حدیث (20) امام علی علیه السلام :

اَلْمُؤْمِنُ حَيىٌّ غَنىٌّ مُوقِرٌ تَقىٌّ؛

مؤمن، با حیا، بی نیاز، با وقار و پرهیزگار است.

عیون الحکم و المواعظ(لیثی) ص 55 ، ح 1425

حدیث (21) امام علی علیه السلام :

وَرَعُ الْمُؤْمِنِ يَظهَرُ فى عَمَلِهِ، وَرَعُ الْمُنافِقِ لا يَظهَرُ إلاّ عَلى لِسانِهِ؛

پرهیزکاری مؤمن در رفتارش آشکار می شود و پرهیزکاری منافق جز در زبانش ظاهر نمی شود.

عیون الحکم و المواعظ(لیثی) ص 504 ، ح 9230 ، 9231

حدیث (22) امام باقر علیه السلام :

اِنَّ اللّهَ عَزَّوَ جَلَّ يَقى بِالتَّقْوى عَنِ الْعَبْدِ ما عَزُبَ عَنْهُ عَقْلُهُ وَ يُجَلّى بِالتَّقْوى عَنْهُ عَماهُ وَ جَهْلَهُ؛

خداوند عز و جل به وسیله تقوا، انسان را از آنچه عقلش به آن نمی رسد، حفظ می کند و کوردلی و نادانی را از او دور می نماید.

کافی(ط-الاسلامیه) ج 8، ص 52، ح 16

حدیث (23) پیامبر صلی لله علیه و آله :

اَلا اِنَّ خَیْرَ عِبادِ اللّه ِ التَّقیُّ النَّقیُّ الخَفیُّ وَ اِنَّ شَرَّ عِبادِ اللّه ِ المُشارُ اِلَیْهِ بِالاَصابِعِ؛

آگاه باشید، بدرستی که بهترین بندگان خدا کسی است که با تقوا، پاک و گمنام باشد و بدترین بندگان خدا کسی است که انگشت نما باشد.

بحارالأنوار(ط-بیروت) ج 67، ص 111، ح 12

حدیث (24) پیامبر صلی الله علیه و آله :

ثَلَاثٌ مَنْ لَمْ تَکُنْ فِیهِ فَلَیْسَ مِنِّی وَ لَا مِنَ اللَّهِ عَزَّ وَ جَلَّ

ص: 282

قِيلَ يَا رَسُولَ اللَّهِ وَ مَا هُنَّ قَالَ حِلْم يَرُدُّ بِهِ جَهْلَ الْجَاهِلِ وَ حُسْنُ خُلُقٍ يَعِيشُ بِهِ فِی النَّاسِ وَ وَرَعٌ يَحْجُزُهُ عَنْ مَعَاصِی اللَّهِ عَزَّ وَ جَلَّ.

سه چيز است كه هر كس نداشته باشد نه از من است و نه از خدای عزّوجلّ. عرض شد: ای رسول خدا ! آنها كدامند؟ فرمودند: بردباری كه به وسيله آن جهالت نادان را دفع كند، اخلاق خوش كه با آن در ميان مردم زندگی كند و پارسايی كه او را از نافرمانی خدا باز دارد.

خصال ص 145 و 146 ، ح 172

حديث (25) پيامبر صلی الله عليه و آله :

اَلْعَدْلُ حَسَنٌ وَلكِنْ فِی الاُمَراءِ اَحْسَنُ، وَ السَّخاءُ حَسَنٌ وَلكِنْ فِی الاَغْنياءِ اَحْسَنُ، اَلْوَرَعُ حَسَنٌ وَلكِنْ فِی الْعُلَماءِ اَحْسَنُ، اَلصَّبْرُ حَسَنٌ وَلكِنْ فِی الْفُقَراءِ اَحْسَنُ، اَلتَّوبَهُ حَسَنٌ وَلكِنْ فِی الشَّبابِ اَحْسَنُ، اَلْحَياءُ حَسَنٌ وَلكِنْ فِی النِّساءِ اَحْسَنُ؛

عدالت نيكو است اما از دولتمردان نيكوتر، سخاوت نيكو است اما از ثروتمندان نيكوتر؛ تقوا نيكو است اما از علما نيكوتر؛ صبر نيكو است اما از فقرا نيكوتر، توبه نيكو است اما از جوانان نيكوتر و حيا نيكو است اما از زنان نيكوتر.

نهج الفصاحه ص578 ، ح 2006

حديث (26) امام صادق عليه السلام:

الحَسبُ الفِعالُ و الشّرَفُ المالُ و الكرَمُ التَّقوی؛

گوهر مرد و بزرگی او اعمال اوست و شرافت و ارجمندی او دارايی او و كرامت و بزرگواری او تقوای اوست .

معانی الاخبار ص 405 ، ح 76

حديث (27) امام محمد باقر عليه السلام:

اتَّقوا اللّهَ و صُونوا دينَكُم بِالوَرَع ؛

تقوای خدا پیشه کنید و دینتان را با ورع و تقوا حفظ کنید.

کافی(ط-الاسلامیه) ج 2 ، ص 76 ، ح 2

حدیث (28) امام صادق علیه السلام:

اعْمَلْ بِفَرَائِضِ اللَّهِ؛

ص: 283

تَکُنْ أَتْقَی النَّاس

به واجبات الهی عمل کن تا پرهیزکارترین مردمان باشی.

کافی(ط-الاسلامیه) ج 2 ، ص 82 ، ح 4

حدیث (29) امام صادق علیه السلام:

لَا یَنفَعُ اجتِهادٌ لَا وَرَعَ فیه؛

کوششی که پارسایی در آن رعایت نشود، سودی نخواهد داشت.

کافی(ط-الاسلامیه) ج 2 ، ص 76 ، ح 1

حدیث (30) امام صادق علیه السلام:

لَیسَ مِنّا وَ لاکَرامَهَ مَن کانَ فی مِصر فِیهِ مِاَئهُ الفٍ أو یَزیدونَ وَ کانَ فی ذَلِکَ المِصر أحَدٌ أورَعَ مِنهُ

از ما نیست و کرامتی ندارد آنکه در شهری صد هزار نفری با بیشتر زندگی کند و در آن شهر کسی باتقواتر از او باشد.

کافی(ط-الاسلامیه) ج 2 ، ص 78 ، ح 10

حدیث (31) پیامبر صلی الله علیه و آله:

مَن أحَبَّ أن یَکونَ أتقَی النّاس فَلیَتَوَکَّل عَلَی اللهِ تَعالَی

هر که دوست دارد با تقواترین مردم باشد به خدای تعالی توکل کند

من لا یحضره فقیه ج4 ، ص 400 ، ح 5858

حدیث (32) امام عسکری علیه السلام:

مَن لَم یَتّقِ وُجوهَ النّاسِ لَم یَتّقِ اللهَ.

آن که از مردم پروا نکند از خدا نیز پروا نمی کند.

بحارالانوار(ط-بیروت) ج 68 ، ص 336

حدیث (33) امام صادق علیه السلام:

مَا نَقَلَ اللَّهُ عَزَّ وَ جَلَّ عَبْداً مِنْ ذُلِّ الْمَعَاصِی إِلَی عِزِّ التَّقْوَی إِلَّا أَغْنَاهُ مِنْ غَیْرِ مَالٍ وَ أَعَزَّهُ مِنْ غَیْرِ عَشِیرَهٍ وَ آنَسَهُ مِنْ غَیْرِ بَشَرٍ.

خدای عزوجل بنده ای را از خواری گناهان به عزت تقوا منتقل نمی کند، مگر اینکه بدون مال و ثروت، بی نیازش می سازد و بدون خویشان و بستگان عزیزش می گرداند و وجود آدمی، او را (با خود) مأنوس قرار می دهد.

کافی(ط-الاسلامیه) ج 2 ، ص 76 ، ح 8

زهد و زاهد

حدیث (1) امام علی علیه السلام :

اَلزُّهدُ فِی

الدُّنيا الراحَةُ العُظمى؛

بی رغبتی به دنیا، بزرگ ترین آسایش است.

عیون الحکم و المواعظ(لیثی) ص 47 ، ح 1198

حدیث (2) ابن شهر آشوب :

كانَ النَّبِيّ صلی الله علیه و آله قَبْلَ الْمَبْعَثِ مَوْصُوفاً بِعِشْرِينَ خَصْلَةً مِنْ خِصَالِ الْأَنْبِيَاءِ لَوِ انْفَرَدَ وَاحِدٌ بِأَحَدِهَا لَدَلَّ عَلَى جَلَالِهِ فَكَيْفَ مَنِ اجْتَمَعَتْ فِيهِ كَانَ نَبِيّاً أَمِيناً صَادِقاً حَاذِقاً أَصِيلًا نَبِيلًا مَكِيناً فَصِيحاً عَاقِلًا فَاضِلًا عَابِداً زَاهِداً سَخِيّاً كَمِيّاً قَانِعاً مُتَوَاضِعاً حَلِيماً

رَحِيماً غَيُوراً صَبُوراً مُوَافِقاً مُرَافِقاً لَمْ يُخَالِطْ مُنَجِّماً وَ لَا كَاهِناً وَ لَا عَيَّافا

رسول اکرم صلی الله علیه و آله پیش از مبعوث شدن، بیست خصلت از خصلت های پیامبران را دارا بودند، که اگر کسی یکی از آنها را داشته باشد، دلیل عظمت اوست؛ چه رسد به کسی که همه آنها را دارا باشد، آن حضرت پیامبری امین، راستگو، ماهر، اصیل، شریف، استوار، سخنور، عاقل، با فضیلت، عابد، زاهد، سخاوتمند، دلیر و با شهامت، قانع، متواضع، بردبار، مهربان، غیرتمند، صبور، سازگار، و نرم خو بودند و با هیچ

منجّم (قائل به تأثیر ستارگان)، غیب گو و پیش گویی هم نشین نبودند.

مناقب (ابن شهر آشوب) ج 1، ص 123

حدیث (3) امام علی علیه السلام :

مَن كَرُمَت عَلَيهِ نَفسُهُ هانت عَلَيهِ شَهوَتُهُ

هر که برای خود احترام قائل باشد خواهشهای نفسانیش در نظر او بی ارزش می شود.

نهج البلاغه(صبحی صالح) ص 555 ، ح 449

حدیث(4) حضرت فاطمه (س):

أزْهَدُ النَّاسِ مَنْ تَرَکَ الْحَرَامَ أشَدُّ النَّاسِ اجْتِهَاداَ مَنْ تَرَکَ الذّنُوبَ.

زاهد ترین مردم کسی است که حرام را وانهد، کوشاترین مردم تارک گناهان است. تحف العقول ص 489

حدیث(5) امام علی علیه السلام :

عَظِّموا أقدارَکُم بِالتَّغافُلِ عَنِ الدَّنِیِّ مِنَ الأُمورِ.

با بی توجهی به امور پست، بر ارزش خود بیفزایید. تحف العقول ص 224

حدیث(5) امام علی علیه السلام :

ص: 285

رِضا المَرءِ عَن نَفسِهِ بُرهانُ سَخافَهِ عَقلِهِ

از خود راضی بودن نشانه سبک عقلی است. تصنیف غررالحکم و دررالکلم ص 307 ، ح 7064

شکر

حدیث (1) قال الصادق علیه السلام :

لَوْ كَانَ عِنْدَ اللَّهِ تَعَالَى عِبَادَةٌ تَعَبَّدَ بِهَا عِبَادُهُ الْمُخْلَصُونَ أَفْضَلَ مِنَ الشُّكْرِ عَلَى كُلِّ لَأَطْلَقَ لَفْظَةً فِيهِمْ مِنْ جَمِيعِ الْخَلْقِ بِهَا فَلَمَّا لَمْ يَكُنْ أَفْضَلُ مِنْهَا خَصَّهَا مِنْ بَيْنِ الْعِبَادَاتِ وَ خَصَّ أَرْبَابَهَا فَقَال وَ قَلِيلٌ مِنْ عِبادِیَ الشَّكُور

اگر نزد خداوند عبادتی بهتر از شکرگزاری در همه حال بود که بندگان مخلصش با آن عبادتش کنند ، هر آینه آن کلمه را درباره همه خلقش به کار می برد ، اما چون عبادتی بهتر از آن نبود از میان عبادات آن را خاص قرار داد و صاحبان آن را ویژه گردانید و فرمود : «واندکی از بندگان من سپاسگزارند» .

مصباح الشریعه ص 24 و ص 25

حدیث (2) قال رسول الله صلی الله علیه و آله :

اَلطّاعِمُ الشاكِرُ لَهُ مِنِ الأجرِ كَأجرِ الصائمِ المُحتَسِبِ ، و المُعافَى الشاكِرُ لَهُ مِن الأجرِ كَأجرِ المُبتَلَى الصّابِرِ ، و المُعطَى الشاكِرُ لَهُ مِن الأجرِ كَأجرِ المَحرومِ القانِعِ؛

سیرِ سپاسگزار اجرش همانند روزه داری است که برای خدا روزه می گیرد ، تندرستِ سپاسگزار همانند آن اجری را دارد که بیمارِ شکیبا و بخشنده سپاسگزار همان اجر را دارد که تنگدست قانع .

کافی(ط-الاسلامیه) ج 2 ، ص 94 ، ح1

حدیث (3) قال الحسین علیه السلام :

شُكرُكَ لِنِعمَهٍ سالِفَهٍ يَقتَضی نِعمَهً آنِفَهً؛

شکر تو بر نعمت گذشته، زمینه ساز نعمت آینده است.

نزهه الناظر و تنبیه الخاطر ص80

حدیث (4) قال علی علیه السلام :

أکثِر أن تَنظُرَ إلی مَن فُضِّلتَ عَلَیهِ، فإنَّ ذلِکَ مِن أبوابِ الشُّکرِ؛

به کسی که بر او برتری داده شده ای بسیار بنگر، زیرا این کار یکی

ص: 286

از انگیزه های شکرگزاری است.(به ضعیف تر از خودت بسیار نگاه کن که موجب شکرگزاری ات از خداوند می گردد)

نهج البلاغه(صبحی صالح) ص 460 ، نامه 69

حدیث (5) قال الصادق علیه السلام :

ما مِن عَبدٍ أنعَمَ اللّه عَلَیهِ نِعمَةً فَعَرَفَ أنَّها مِن عِندِ اللّه إلاّ غَفَرَ اللّه لَهُ قَبلَ أن یَحمَدَهُ؛

هیچ بنده ای نیست که خداوند به او نعمتی دهد و او آن را از جانب خدا بداند مگر آن که، پیش از سپاسگویی او، خداوند بیامرزدش.

کافی(ط-الاسلامیه) ج 2 ، ص 427 ، ح 8

حدیث (6) قال الصادق علیه السلام :

أدنَی الشُّکرِ رُؤیَهُ النِّعمَهِ مِنَ اللّه مِن غَیرِ عِلَّهٍ یَتَعَلَّقُ القَلبُ بِها دُونَ اللّه عَزَّ وَ جَلَّ و الرِّضا بِما اُعطیَ و ألاّ تَعصیَهُ بِنِعمَتِهِ و تُخالِفَهُ بِشَیءٍ مِن أمرِهِ و نَهیِهِ بِسَبَبِ نِعمَتِهِ؛

کم ترین سپاسگزاری، این است که انسان نعمت را (مستقیما) از خدا بداند و جز او علتی برای آن نداند و نیز به آنچه خداوند عطایش کرده، خرسند باشد و با نعمت او مرتکب گناه وی نشود و نعمت خدا را وسیله مخالفت با امر و نهی او قرار ندهد.

شرح مصباح الشریعه(ترجمه گیلانی) ص 61

حدیث (7) قال رسول الله صلی الله علیه و آله :

إِنَّ اللَّهَ لَیَرْضَی عَنِ الْعَبْدِ أَنْ یَأْکُلَ أَکْلَةً أَوْ یَشْرَبَ شَرْبَةً فَیَحْمَدَهُ عَلَیْهَا

خداوند از بنده ای که پس از خوردن لقمه ای غذا و یا آشامیدن جرعه ای او را سپاس می گوید، خشنود می گردد.

مجموعه ورام ج1 ، ص 8

حدیث (8) قال الصادق علیه السلام :

أَوْحَی اللَّهُ عَزَّ وَ جَلَّ إِلَی مُوسَی ع یَا مُوسَی اشْکُرْنِی حَقَّ شُکْرِی فَقَالَ یَا رَبِّ وَ کَیْفَ أَشْکُرُکَ حَقَّ شُکْرِکَ وَ لَیْسَ مِنْ شُکْرٍ أَشْکُرُکَ بِهِ إِلَّا وَ أَنْتَ أَنْعَمْتَ بِهِ

ص: 287

عَلَیَّ قَالَ یَا مُوسَی الْآنَ شَکَرْتَنِی حِینَ عَلِمْتَ أَنَّ ذَلِکَ مِنِّی.

خدای تعالی به موسی علیه السلام وحی فرمود که : ای موسی مرا چنان که باید شکر کن . موسی عرض کرد : پروردگارا چگونه تو را چنان که باید شکر گویم حال آن که هر شکری که تو را می گویم خود نعمتی است که تو به من ارزانی داشته ای؟ فرمود : ای موسی حال که دانستی توفیق آن شکر را هم من به تو داده ام ، شکر مرا ادا کرده ای .

کافی(ط-الاسلامیه) ج 2 ، ص 98 ، ح 27

حدیث (9) قال الرضا علیه السلام :

اعْلَمُوا أَنَّکُمْ لَا تَشْکُرُونَ اللَّهَ تَعَالَی بِشَیْ ءٍ بَعْدَ الْإِیمَانِ بِاللَّهِ وَ بَعْدَ الِاعْتِرَافِ بِحُقُوقِ أَوْلِیَاءِ اللَّهِ مِنْ آلِ مُحَمَّدٍ رَسُولِ اللَّهِ ص أَحَبَّ إِلَیْهِ مِنْ مُعَاوَنَتِکُمْ لِإِخْوَانِکُمُ الْمُؤْمِنِینَ عَلَی دُنْیَاهُمُ

بدانید که بعد از ایمان به خدا و بعد از اعتراف به حقوق اولیاء اللّه از آل محمد پیامبر خدا صلی الله علیه و آله هیچ شکری نزد خدا خوشایندتر از این نیست که برادران مؤمن خود را در امور دنیایشان یاری رسانید .

عیون اخبار الرضا ج 2 ، ص 169

حدیث (10) قال الجواد علیه السلام :

نِعمَهٌ لا تُشکَرُ کَسَیِّئَهٍ لا تُغفَرُ؛

نعمتی که سپاسگزاری نشود مانند گناهی است که آمرزیده نشود.

عیون الحکم و المواعظ(لیثی) ص 497 ، ح 9164

حدیث (11) امام سجاد علیه السلام :

وَ أَمَّا حَقُّ ذِی الْمَعْرُوفِ عَلَیْکَ فَأَنْ تَشْکُرَهُ وَ تَذْکُرَ مَعْرُوفَهُ وَ تَکْسِبَهُ الْمَقَالَهَ الْحَسَنَهَ وَ تُخْلِصَ لَهُ الدُّعَاءَ فِیمَا بَیْنَکَ وَ بَیْنَ اللَّهِ عَزَّ وَ جَلَّ فَإِذَا فَعَلْتَ ذَلِکَ کُنْتَ قَدْ شَکَرْتَهُ سِرّاً وَ عَلَانِیَهً ثُمَّ إِنْ قَدَرْتَ عَلَی مُکَافَاتِهِ یَوْماً کَافَیْتَه

حق کسی که به تو نیکی کرده ، این است که از او تشکر کنی و نیکی اش را به زبان آوری و از او به خوبی یاد کنی و میان خود و خدای عزّوجلّ برایش خالصانه دعا کنی ، هرگاه چنین کردی بی گمان در پنهان و آشکار از او تشکر کرده ای . سپس اگر روزی توانستی نیکی او را جبران کنی ، جبران کن .

امالی(صدوق) ص 372

حدیث (12) امام علی علیه السلام:

زِیَادَهُ الشُّکْرِ وَ صِلَهُ الرَّحِمِ تَزِیدُ فِی الْعُمُرِ وَ تَفْسَحُ فِی الْأَجَل

شکرگزاری فراوان و صله رحم، عمر را زیاد می کنند و بر مُهلت زندگی می افزایند.

عیون الحکم والمواعظ(لیثی) ص 275، ح 4999

حدیث (13) امام علی علیه السلام:

اَلعَفافُ زِینَهُ الفَقرِ، وَ الشُّکرُ زِینَهُ الغِنَی.

خویشتن داری، زینت فقر است و سپاس گزاری زینت غنا و توانگری.

تحف العقول ص 90 - نهج البلاغه(صبحی صالح) ص 479 ، ح 68

حدیث (14) امام علی علیه السلام :

شُکرُ المُؤمِنِ یَظهَرُ فی عَمَلِهِ، شُکرُ المُنافِقِ لا یَتَجاوَزُ لِسانَهُ؛

سپاسگزاری مؤمن در کردارش آشکار می شود، [امّا] سپاسگزاری منافق از زبانش فراتر نمی رود.

عیون الحکم والمواعظ(لیثی) ص 291 ، ح 5200 و 5201

حدیث (15) امام حسن علیه السلام:

اَلخَيرُ الّذِی لا شَرَّ فِيهِ، اَلشَّكرُ مَعَ النِّعمَه وَ الصَّبرُ عَلَی النّازِلَه؛

خیری که هیچ شری در آن نیست ، شکر بر نعمت و صبر بر مصیبت ناگوار است .

تحف العقول ص 234

صبر

حدیث (1) رسول اکرم صلی الله علیه و آله :

اَلصَّبرُ ثَلاثَهٌ: صَبرٌ عِندَ المُصيبَهِ، وَ صَبرٌ عَلَی الطّاعَهِ وَ َصَبرٌ عَنِ المَعصيَهِ؛

صبر سه نوع است: صبر در هنگام مصیبت، صبر بر طاعت و صبر بر ترک گناه.

کافی(ط-الاسلامیه) ج2، ص91، ح15

حدیث (2) امام علی علیه السلام :

اَلصَّبرُ اَن يَحتَمِلَ الرَّجُلُ ما

يَنوبُهُ وَ يَكظِمَ ما يُغضِبُهُ؛

صبر آن است كه انسان گرفتارى و مصيبتى را كه به او مى رسد تحمل كند و خشم خود را فرو خورد.

عيون الحكم و المواعظ(ليثى) ص 56 ، ح 1439

حدیث (3) رسول اکرم صلی الله علیه و آله :

عَلَامَةُ الصَّابِرِ فِی ثَلَاثٍ أَوَّلُهَا أَنْ لَا يَكْسَلَ وَ الثَّانِيَةُ أَنْ لَا يَضْجَرَ وَ الثَّالِثَةُ أَنْ لَا يَشْكُوَ مِنْ رَبِّهِ تَعَالَی لِأَنَّهُ إِذَا كَسِلَ فَقَدْ ضَيَّعَ الْحَقَّ وَ إِذَا ضَجِرَ لَمْ يُؤَدِّ الشُّكْرَ وَ إِذَا شَكَا مِنْ رَبِّهِ عَزَّ وَ جَلَّ فَقَدْ عَصَاهُ.

صبور سه نشانه دارد : اول آن كه سستى نمى كند ، دوم آن كه افسرده و دلتنگ نمى شود و سوم آن كه از پروردگار خود شِكوه نمى كند ؛ زيرا اگر سستى كند، حق را ضايع كرده، و اگر افسرده و دلتنگ باشد شكر نمى گذارد و اگر از پروردگارش شكوه كند او را معصيت كرده است .

علل الشرايع، ج2، ص498، ح1

حدیث (4) رسول اکرم صلی الله علیه و آله :

فَلِلصَّبْرِ أَرْبَعُ شُعَبٍ الشَّوْقُ وَ الشَّفَقَةُ وَ الزَّهَادَةُ وَ التَّرَقُّبُ فَمَنِ اشْتَاقَ إِلَی الْجَنَّةِ سَلَا عَنِ الشَّهَوَاتِ وَ مَنْ أَشْفَقَ مِنَ النَّارِ رَجَعَ عَنِ الْمُحَرَّمَاتِ وَ مَنْ زَهِدَ فِی الدُّنْيَا تَهَاوَنَ بِالْمُصِيبَاتِ وَ مَنْ تَرَقَّبَ الْمَوْتَ سَارَعَ إِلَی الْخَيْرَات

صبر چهار شعبه دارد : شوق، ترس، زهد و انتظار ، هر كس شوق بهشت داشته باشد ، از هوا و هوس دست مى كشد و هر كس از آتش بترسد، از حرام ها خود را نگه مى دارد و هر كس به دنيا بى اعتنا باشد ، گرفتارى ها را به چيزى نگيرد و هر كس منتظر مرگ باشد ، در كارهاى خير بكوشد .

معدن الجواهر ص

ص: 290

حدیث (5) رسول اکرم صلی الله علیه و آله :

ثَلَاثٌ مَنْ کُنَّ فِیهِ جَمَعَ اللَّهُ لَهُ خَیْرَ الدُّنْیَا وَ الْآخِرَهِ الرِّضَا بِالْقَضَاءِ وَ الصَّبْرُ عِنْدَ الْبَلَاءِ وَ الدُّعَاءُ عِنْدَ الشِّدَّهِ وَ الرَّخَاءِ.

کسی که سه خصلت در او باشد خداوند خیر دنیا و آخرت را برای او فراهم می کند: خشنودی به مقدّرات، صبر در بلا و دعا در سختی و راحتی .

بحارالأنوار(ط-بیروت) ج68، ص156، ح71

حدیث (6) امام کاظم علیه السلام :

اصْبِرْ عَلَی طَاعَهِ اللَّهِ وَ اصْبِرْ عَنْ مَعَاصِی اللَّهِ فَإِنَّمَا الدُّنْیَا سَاعَهٌ فَمَا مَضَی مِنْهَا فَلَیْسَ تَجِدُ لَهُ سُرُوراً وَ لَا حُزْناً وَ مَا لَمْ یَأْتِ مِنْهَا فَلَیْسَ تَعْرِفُهُ فَاصْبِرْ عَلَی تِلْکَ السَّاعَهِ الَّتِی أَنْتَ فِیهَا فَکَأَنَّکَ قَدِ اغْتَبَطْت

بر طاعت خدا صبر کن و در ترک معاصی او شکیبا باش ؛ زیرا دنیا لحظه ای بیش نیست . آنچه گذشته جای شادی و غم ندارد و از آنچه نیامده نیز خبری نداری . پس لحظه ای را که در آن به سر می بری ، صبور باش چنان که گویی خوشبخت و خوشحالی .

تحف العقول ص 396 - بحارالأنوار(ط-بیروت) ج75، ص311، ح1

حدیث (7) امام علی علیه السلام :

فَصَبْراً عَلَی دُنْیَا تَمُرُّ بِلَأْوَائِهَا کَلَیْلَهٍ بِأَحْلَامِهَا تَنْسَلِخ

در برابر دنیایی که گرفتاری آن، مانند خواب های پریشان شب می گذرد شکیبا باش.

امالی (صدوق) ص 622 - بحارالأنوار(ط-بیروت) ج40، ص348، ح29

حدیث (8) رسول اکرم صلی الله علیه و آله :

إِنَّ الْمَعُونَهَ تَنْزِلُ عَلَی قَدْرِ الْمَئُونَهِ وَ إِنَّ الصَّبْرَ یَنْزِلُ عَلَی قَدْرِ شِدَّهِ الْبَلَاءِ.

براستی که کمک از جانب خداوند به اندازه هزینه می رسد و صبر از جانب خداوند به اندازه گرفتاری می آید.

من لا یحضره الفقیه ج 2، ص 294 ، ح 2498 {شبیه این حدیث در امالی(صدوق) ص 552 ، ح

ص: 291

{ 3

حدیث (9) امام علی علیه السلام :

إِنَّکَ إِنْ صَبَرْتَ جَرَتْ عَلَیْکَ الْمَقَادِیرُ وَ أَنْتَ مَأْجُورٌ وَ إِنْ جَزِعْتَ جَرَتْ عَلَیْکَ الْمَقَادِیرُ وَ أَنْتَ مَأْزُورٌ.

اگر صبر کنی مقدرات الهی بر تو جاری می شود و اجر خواهی بُرد و اگر بیتابی کنی باز هم مقدرات خداوند بر تو جاری می شود و گناهکار خواهی بود.

جامع الأخبار(شعیری) ص 116

حدیث (10) امام علی علیه السلام :

الصَّبْرُ فِی الْأُمُورِ بِمَنْزِلَهِ الرَّأْسِ مِنَ الْجَسَدِ فَإِذَا فَارَقَ الرَّأْسُ الْجَسَدَ فَسَدَ الْجَسَدُ وَ إِذَا فَارَقَ الصَّبْرُ الْأُمُورَ فَسَدَتِ الْأُمُورُ.

نقش صبر در کارها همانند نقش سر در بدن است؛ همچنان که اگر سر از بدن جدا شود، بدن از بین می رود، صبر نیز هرگاه همراه کارها نباشد، کارها تباه می گردند.

کافی(ط-الاسلامیه) ج2، ص90، ح9

حدیث (11) امام علی علیه السلام :

الْحِلْمُ حِجَابٌ مِنَ الْآفَاتِ.

بردباری، مانعی در برابر آفت هاست.

عیون الحکم و المواعظ(لیثی) ص 24 ، ح 228

حدیث (12) امام باقر علیه السلام :

فِی قَوْلِهِ وَ قُولُوا لِلنَّاسِ حُسْناً قَالَ قُولُوا لِلنَّاسِ أَحْسَنَ مَا تُحِبُّونَ أَنْ یُقَالَ لَکُمْ فَإِنَّ اللَّهَ عَزَّ وَ جَلَّ یُبْغِضُ اللَّعَّانَ السَّبَّابَ الطَّعَّانَ عَلَی الْمُؤْمِنِینَ

الْفَاحِشَ الْمُتَفَحِّشَ السَّائِلَ الْمُلْحِفَ وَ يُحِبُّ الْحَیَّ الْحَلِیمَ الْعَفِیفَ الْمُتَعَفِّفَ.

درباره این گفته خداوند که «با مردم به زبان خوش سخن بگویید» فرمود: بهترین سخنی که دوست دارید مردم به شما بگویند، به آنها بگویید، چرا که خداوند، لعنت کننده، دشنام دهنده، زخم زبان زن بر مؤمنان، زشت گفتار، بدزبان و گدای سمج را دشمن می دارد و با حیا و بردبار و عفیفِ پارسا را دوست دارد.

امالی (صدوق) ص 254

حدیث (13) رسول اکرم صلی الله علیه و آله :

یَا عَلِیُّ أَ لَا أُخْبِرُکُمْ بِأَشْبَهِکُمْ بِی خُلُقاً قَالَ بَلَی یَا رَسُولَ اللَّهِ قَالَ أَحْسَنُکُمْ خُلُقاً وَ أَعْظَمُکُمْ

ص: 292

حِلْماً وَ أَبَرُّكُمْ بِقَرَابَتِهِ وَ أَشَدُّكُمْ مِنْ نَفْسِهِ إِنْصَافا

به اميرالمؤمنين عليه السلام فرمودند: آيا تو را خبر ندهم كه اخلاق كدام يک از شما به من شبيه تر است؟ عرض كردند: آرى، اى رسول خدا. فرمودند: آن كس كه از همه شماخوش اخلاق تر و بردبارتر و به خويشاوندانش نيكوكارتر و با انصاف تر باشد.

من لا يحضره الفقيه ج 4 ، ص 370

حديث (14) امام على عليه السلام :

إِنَّ العَبدَ لَيَحرُمُ نَفسَهُ الرِّزقَ الحَلالَ بِتَركِ الصَّبرِ، و َلا يُزادُ عَلى ما قُدِّرَ لَهُ؛

بنده به سبب بى صبرى، خودش را از روزى حلال محروم مى كند و بيشتر از روزى مقدّر هم نصيبش نمى شود.

شرح نهج البلاغه(لبن ابى الحديد) ج 3، ص 160

حديث (15) امام على عليه السلام :

اَلحِلمُ يُطفى نارَ الغَضَبِ و َالحِدَّهُ تُؤَجِّجُ إِحراقَهُ؛

بردبارى آتش خشم را فرو مى نشاند و تندى آن را شعله ورتر مى كند.

تصنيف غررالحكم و دررالكلم ص 287 ، ح 6450

حديث (16) امام على عليه السلام :

مَن غاظَکَ بِقُبحِ السَّفَهِ عَلَيکَ، فَغِظهُ بِحُسنِ الحِلمِ عَنهُ؛

هر كس با زشتىِ سبكسرى تو را خشمگين كرد تو با زيبايى بردبارى او را به خشم آور.

عيون الحكم و المواعظ(ليثى) ص 460 ، ح 8358

حديث (17) امام صادق عليه السلام :

ثَلَاثَهٌ لَا تُعْرَفُ إِلّا فِی ثَلَاثِ مَوَاطِنَ- لَا یُعْرَفُ الْحَلِیمُ إِلّا عِنْدَ الْغَضَبِ وَ لَا الشُّجَاعُ إِلَّا عِنْدَ الْحَرْبِ وَ لَا أَخٌ إِلَّا عِنْدَ الْحَاجَه

سه کس اند که جز در سه جا شناخته نمی شوند: بردبار جز در هنگام خشم، شجاع جز در جنگ و برادر جز در هنگام نیازمندی.

بحارالأنوار(ط-بیروت) ج 75 ، ص229، ح 107

حدیث (18) امام علی علیه السلام :

أَشرَفُ الخَلائِقِ التَّواضُعُ و َالحِلمُ و َلینُ الجانِبِ؛

شریف ترین اخلاق، تواضع،

ص: 293

بردباری و نرم خویی است.

عیون الحکم و المواعظ(لیثی) ص 115 ، ح 2555

حدیث (19) امام صادق علیه السلام :

اَلحِلمُ سِراجُ اللّه ... الْحِلْمُ يَدُورُ عَلَى خَمْسَهِ أَوْجُهٍ أَنْ يَكُونَ عَزِيزاً فَيُذَلَّ أَوْ يَكُونَ صَادِقاً فَيُتَّهَمَ أَوْ يَدْعُوَ إِلَى الْحَقِّ فَيُسْتَخَفَّ بِهِ أَوْ أَنْ يُؤْذَى بِلَا جُرْمٍ أَوْ أَنْ يَطْلُبَ بِالْحَقِّ فَيُخَالِفُوهُ فِيهِ فَإِذَا آتَيْتَ كُلًّا مِنْهَا حَقَّهُ فَقَدْ أَصَبْتَ

بردباری چراغ خداست... پنج چیز است که بردباری می طلبد: شخص عزیز باشد و خوار شود، راستگو باشد و نسبت ناروا داده شود، به حق دعوت کند و سبکش بشمارند، بی گناه باشد و اذیت شود، حق طلبی کند و با او مخالفت کنند. اگر در هر پنج مورد، به حق رفتار کنی، بردبار هستی... .

مصباح الشریعه ص 154 - بحارالأنوار(ط-بیروت) ج 68 ، ص422، ح61

حدیث (20) امام علی علیه السلام :

اَلحِلمُ غِطاءٌ ساتِرٌ وَ العَقلُ حِسامٌ قاطِعٌ، فَاستُر خَلَلَ خَلقِکَ بِحِلمِکَ وَ قاتِل هَواکَ بِعَقلِکَ؛

بردباری پرده ای پوشاننده و عقل شمشیری برنده است، پس عیبهای اخلاقی خود را با بردباری بپوشان و با عقلت به جنگ هوا و هوست برخیز.

نهج البلاغه(صبحی صالح) ص 551 ، حکمت 424

حدیث (21) امام علی علیه السلام :

إن لَم تَكُن حَليما فَتَحَلَّم فَإِنَّهُ قَلَّ مَن تَشَبَّهَ بِقَومٍ إِلاّ أَوشَکَ أَن يَكونَ مِنهُم؛

اگر بردبار نیستی خود را بردبار جلوه ده، زیرا کمتر کسی است که خود را شبیه گروهی کند و بزودی یکی از آنان نشود.

نهج البلاغه(صبحی صالح) ص 506 ، حکمت 207

حدیث (22) رسول اکرم صلی الله علیه و آله :

كادَ الحَليمُ أن يَكونَ نَبيّا؛

آدم بردبار به پيامبرى نزديک است.

بحارالأنوار(ط-بيروت) ج43، ص70، ح61

حديث (23) رسول اكرم صلى الله عليه و آله :

لَيسَ بِحَليمٍ مَن لَم يُعاشِر بِالمَعرُوفَ مَن لا بُدَّ لَهُ مِن مُعاشَرَتِهِ حَتّى

ص: 294

یَجعَلَ اللّه مِن ذلِکَ مَخرَجا؛

بردبار نیست آن که با کسی که چاره ای جز معاشرت با او ندارد به نیکی معاشرت نکند تا این که خداوند برای او راه نجاتی از معاشرت با وی فراهم آورد.

نهج الفصاحه ص 660 ، ح 2392

حدیث (24) امام علی علیه السلام :

لَیْسَ الْحَلِیمُ مَنْ عَجَزَ فَهَجَمَ وَ إِذَا قَدَرَ انْتَقَمَ إِنَّمَا الْحَلِیمُ مَنْ إِذَا قَدَرَ عَفَا وَ کَانَ الْحِلْمُ غَالِباً عَلَی کُلِّ أَمْرِهِ

کسی که چون ناتوان شود هجوم برد و چون قدرت یابد انتقام گیرد بردبار نیست، بلکه بردبار کسی است که قدرت داشته باشد اما گذشت کند و بردباری بر تمامی امور او غالب باشد.

تصنیف غررالحکم و دررالکلم ص 286 ، ح 6437

حدیث (25) امام علی علیه السلام :

مَن حَلَمَ عَن عَدُوِّهِ ظَفِرَ بِهِ؛

هر کس در مقابل دشمن بردبار باشد بر او پیروز می شود.

کنزالفوائد ج 1 ، ص 319

حدیث (26) رسول اکرم صلی الله علیه و آله :

فَأَمَّا الْحِلْمُ فَمِنْهُ رُکُوبُ الْجَمِیلِ وَ صُحْبَهُ الْأَبْرَارِ وَ رَفْعٌ مِنَ الضِّعَهِ وَ رَفْعٌ مِنَ الْخَسَاسَهِ وَ تَشَهِّی الْخَیْرِ وَ تَقَرُّبُ صَاحِبِهِ مِنْ مَعَالِی الدَّرَجَاتِ وَ الْعَفْوُ وَ الْمَهَلُ وَ الْمَعْرُوفُ وَ الصَّمْتُ فَهَذَا مَا یَتَشَعَّبُ لِلْعَاقِلِ بِحِلْمِه

حاصل بردباری: آراسته شدن به خوبیها، هم نشینی با نیکان، ارجمند شدن، عزیز گشتن، رغبت به نیکی، نزدیک شدن بردبار به درجات عالی، گذشت، آرامش و تأنی، احسان و خاموشی. اینها ثمره بردباری عاقل است.

تحف العقول ص16

حدیث (27) امام رضا علیه السلام:

لَا یَسْتَکْمِلُ عَبْدٌ حَقِیقَهَ الْإِیمَانِ حَتَّی تَکُونَ فِیهِ خِصَالٌ ثَلَاثٌ التَّفَقُّهُ فِی الدِّینِ وَ حُسْنُ التَّقْدِیرِ فِی الْمَعِیشَهِ وَ الصَّبْرُ عَلَی الرَّزَایَا.

هیچ بنده ای حقیقت ایمانش را کامل نمی کند مگر این که در او سه خصلت باشد: دین شناسی،

ص: 295

تدبر نیکو در زندگی، و شکیبایی در مصیبت ها و بلاها.

تحف العقول ص 446 - بحار الانوار(ط-بیروت) ج 75 ، ص 339

حدیث (28) امام علی علیه السلام :

إِنَّ المُؤمِنَ... إذا أَصابَتهُ شِدَّةٌ صَبَرَ... وَالمُنافِقُ ... إِذا أصابَتهُ شِدَّةٌ ضَغا؛

مؤمن در گرفتاری صبور است، و منافق در گرفتاری بی تاب.

تحف العقول ص 212

حدیث (29) امام علی علیه السلام :

خَیرُ النّاسِ مَن اِن اُغضِبَ حَلُمَ وَ اِن ظُلِمَ غَفَرَ وَ اِن اُسی ءَ اِلَیهِ اَحسَنَ؛

بهترین مردم کسی است که اگر او را به خشم آورند، بردباری نماید و چنانچه به او ظلم شود، ببخشاید و چون به او بدی شود، خوبی کند.

تصنیف غررالحکم و دررالکلم ص 285 ، ح 6394

حدیث (30) امام علی علیه السلام :

احْتَمِلْ مَا یَمُرُّ عَلَیْکَ فَإِنَّ الِاحْتِمَالَ سِتْرُ الْعُیُوبِ، وَ إِنَّ الْعَاقِلَ نِصْفُهُ احْتِمَالٌ وَ نِصْفُهُ تَغَافُلٌ.

در برابر آنچه بر تو می گذرد، بردبار باش، زیرا بردباری، عیب ها را می پوشاند. به راستی که نیمی از عقل، بردباری و نیمه دیگرش خود را به غفلت زدن است.

عیون الحکم و المواعظ(لیثی) ص 84 ، ح 2039

حدیث (31) پیامبر اکرم صلی الله علیه و آله :

اَطعِمُوا المَرأَةَ فی شَهرِها الَّذی تَلِدُ فیهِ التَّمرَ فَاِنَّ وَلَدَها یَکونُ حَلیما نَقیّا ؛

به زن، در ماهی که زایمان کرده ، خرما بدهید ، چرا که فرزند او بردبار و پاک می شود.

بحارالانوار(ط-بیروت) ج 63 ، ص 141 ، ح 14

حدیث (32) پیامبر اکرم صلی الله علیه و آله :

ثَلَاثٌ مَنْ لَمْ تَكُنْ فِيهِ فَلَيْسَ مِنِّي وَ لَا مِنَ اللَّهِ عَزَّ وَ جَلَّ قِيلَ يَا رَسُولَ اللَّهِ وَ مَا هُنَّ قَالَ حِلْم يَرُدُّ بِهِ جَهْلَ الْجَاهِلِ وَ حُسْنُ خُلُقٍ يَعِيشُ بِهِ فِی النَّاسِ وَ وَرَعٌ يَحْجُزُهُ عَنْ مَعَاصِی اللّٰهِ عَزَّ وَ جَلَّ.

سه چیز است که

ص: 296

هر کس نداشته باشد نه از من است و نه از خدای عزّوجلّ. عرض شد: ای رسول خدا! آنها کدامند؟ فرمودند: بردباری که به وسیله آن جهالت نادان را دفع کند، اخلاق خوش که با آن در میان مردم زندگی کند و پارسایی که او را از نافرمانی خدا باز دارد.

خصال ص 145، ح 172 {شبیه این حدیث در وسایل الشیعه ج 20 ، ص 359 ، ح 25829 }

حدیث (33) امام صادق علیه السلام :

کَمَالُ الْأَدَبِ وَ الْمُرُوءَهِ سَبْعُ خِصَالٍ الْعَقْلُ وَ الْحِلْمُ وَ الصَّبْرُ وَ الرِّفْقُ وَ الصَّمْتُ وَ حُسْنُ الْخُلُقِ وَ الْمُدَارَاهُ.

کمال ادب و مروت در هفت چیز است: عقل، بردباری، صبر، ملایمت، سکوت، خوش اخلاقی و مدارا.

معدن الجواهر ص 59

حدیث (34) امام علی علیه السلام :

اِنَّکَ مُقَوَّمٌ بِاَدَبِکَ فَزَیِّنهُ بِالحِلمِ؛

تو با ادبت ارزش گذاری می شوی، پس آن را با بردباری زینت بخش.

عیون الحکم و المواعظ(لیثی) ص 172 ، ح 3599

حدیث (35) پیامبر اکرم صلی الله علیه و آله :

العدل حسن و لکن فی الامراء أحسن، السّخاء حسن و لکن فی الأغنیاء أحسن، الورع حسن و لکن فی العلماء أحسن، الصّبر حسن و لکن فی الفقراء أحسن، التّوبه حسن و لکن فی الشّباب أحسن، الحیاء حسن و لکن فی النّساء أحسن.

عدالت نیکو است اما از دولتمردان نیکوتر، سخاوت نیکو است اما از ثروتمندان نیکوتر؛ تقوا نیکو است اما از علما نیکوتر؛ صبر نیکو است اما از

فقرا نیکوتر، توبه نیکو است اما از جوانان نیکوتر و حیا نیکو است اما از زنان نیکوتر.

نهج الفصاحه ص 578 ، ح 2006

حدیث (36) امام صادق علیه السلام :

إِیَّاکَ وَ خَصْلَتَیْنِ الضَّجَرَ وَ الْکَسَلَ فَإِنَّکَ إِنْ ضَجِرْتَ لَمْ تَصْبِرْ عَلَی حَقٍّ وَ إِنْ کَسِلْتَ لَمْ تُؤَدِّ حَقّاً

ص: 297

از دو خصلت بپرهيز: بى حوصلگى و تنبلى، زيرا اگر كم حوصله باشى بر حق شكيبايى نكنى و اگر سست و تنبل باشى حقّى را ادا نكنى.

من لا يحضره الفقيه ج 4 ، ص 355 ، ح 5762 - امالى(صدوق) ص 543

حديث (37) پيامبر اكرم صلى الله عليه و آله :

أَ لَا أُخْبِرُكُمْ بِأَشْبَهِكُمْ بِي قَالُوا بَلَى يَا رَسُولَ اللَّه قَالَ أَحْسَنُكُمْ خُلُقاً وَ أَلْيَنُكُمْ كَنَفاً وَ أَبَرُّكُمْ بِقَرَابَتِهِ وَ أَشَدُّكُمْ حُبّاً لِإِخْوَانِهِ فِي دِينِهِ وَ أَصْبَرُكُمْ عَلَى الْحَقِّ وَ أَكْظَمُكُمْ لِلْغَيْظِ وَ أَحْسَنُكُمْ عَفْواً وَ أَشَدُّكُمْ مِنْ نَفْسِهِ إِنْصَافاً فِي الرِّضَا وَ الْغَضَبِ.

آيا شما را از شبيه ترينتان به خودم با خبر نسازم؟ گفتند: آرى اى رسول خدا ! فرمودند: هر كس خوش اخلاق تر، نرم خوتر، به خويشانش نيكوكارتر، نسبت به برادران دينى اش دوست دارتر، بر حق شكيباتر، خشم را فروخورنده تر و با گذشت تر و در خرسندى و خشم با انصاف تر باشد.

كافى(ط-الاسلاميه) ج 2، ص 240، ح 35

حديث (38) پيامبر اكرم صلى الله عليه و آله :

خَمسٌ مِن سُنَنِ المُرسَلينَ: اَلحَياءُ وَ الحِلمُ وَ الحِجامَةُ وَ السِّواكُ وَ التَّعَطُّرُ

پنج چيز از سنت پيغمبران است: حيا، بردبارى، حجامت كردن، و مسواک و عطر زدن.

نهج الفصاحه ص 462 ، ح 1463

حديث (39) ابن شهر آشوب :

كانَ النَّبِيّ صلى الله عليه و آله قَبْلَ الْمَبْعَثِ مَوْصُوفاً بِعِشْرِينَ خَصْلَةً مِنْ خِصَالِ الْأَنْبِيَاءِ لَوِ انْفَرَدَ وَاحِدٌ بِأَحَدِهَا لَدَلَّ عَلَى جَلَالِهِ فَكَيْفَ مَنِ اجْتَمَعَتْ فِيهِ كَانَ نَبِيّاً أَمِيناً صَادِقاً حَاذِقاً أَصِيلًا نَبِيلًا مَكِيناً فَصِيحاً عَاقِلًا فَاضِلًا عَابِداً زَاهِداً سَخِيّاً كَمِيّاً قَانِعاً مُتَوَاضِعاً حَلِيماً

رَحِيماً غَيُوراً صَبُوراً مُوَافِقاً مُرَافِقاً لَمْ يُخَالِطْ مُنَجِّماً وَ لَا كَاهِناً وَ لَا عَيَّافا

رسول اکرم صلی الله علیه و آله پیش از مبعوث شدن، بیست

ص: 298

خصلت از خصلت های پیامبران را دارا بودند، که اگر کسی یکی از آنها را داشته باشد، دلیل عظمت اوست؛ چه رسد به کسی که همه آنها را دارا باشد، آن حضرت پیامبری امین، راستگو، ماهر، اصیل، شریف، استوار، سخنور، عاقل، با فضیلت، عابد، زاهد، سخاوتمند، دلیر و با شهامت، قانع، متواضع، بردبار، مهربان، غیرتمند، صبور، سازگار، و نرم خو بودند و با هیچ

منجّم (قائل به تأثیر ستارگان)، غیب گو و پیش گویی هم نشین نبودند.

مناقب (ابن شهر آشوب) ج 1، ص 123

حدیث (40) امام حسن عسکری علیه السلام :

الجَهلُ خَصمٌ، وَالحِلمُ حُکمٌ.

نادانی دشمن است و بردباری حکمرانی است.

نزهه الناظر و تنبیه الخاطر ص146 ، ح 17

حدیث (41) امام حسن علیه السلام:

اَلخَیرُ الَّذِی لا شَرَّ فِیهِ، اَلشُّکرُ مَعَ النِّعمَه وَ الصَّبرُ عَلَی النّازِلَه؛

خیری که هیچ شری در آن نیست ، شکر بر نعمت و صبر بر مصیبت ناگوار است .

تحف العقول ص 234

حدیث (42) امام علی علیه السلام:

لا یَعدَمُ الصَبورُ الظَّفَرَ و اِن طالَ بِهِ الزَّمان؛

شخص صبور پیروزی را از دست نمی دهد و عاقبت به پیروزی می رسد اگر چه زمانی طولانی بر او بگذرد.

نهج البلاغه(صبحی صالح) ص 499 ، ح 153

حدیث(43) امام علی علیه السلام:

مَن لَم یُنجهِ الصَّبرُ أهلَکَهُ الجَزَعُ؛

کسی که صبر وی را نجات نبخشد، جزع و بی تابی وی را از پای در می آورد. نهج البلاغه(صبحی صالح) ص 502 ، ح 189

حدیث(44) امام علی علیه السلام:

ألحِلمُ وَ ألاناةَ تَوأمانِ تُنتِجُهَما عُلو الهِمَّهِ.

بردباری و وقار دو همزادند که از بلندی همّت زاده می شوند.

بحارالانوار(ط-بیروت) ج 68 ، ص428

حدیث (45) امام محمد باقر علیه السلام :

ما شیبَ شیءٌ بشیءٍ اَحسن مِن حِلمٍ بعلمٍ؛

چیزی با چیزی نیامیخته است که بهتر از حلم با

ص: 299

علم باشد.

تحف العقول ص 292

حدیث (46) امام صادق علیه السلام :

فِی قَوْلِ اللَّهِ عَزَّ وَ جَلَّ وَ اسْتَعِینُوا بِالصَّبْرِ وَ الصَّلاهِ- قَالَ الصَّبْرُ الصَّوْمُ.

خداوند عزو جل که فرموده است: از صبر و نماز کمک بگیرید، صبر، روزه است.

وسائل الشیعه ج 10 ، ص 408 ، ح 13718

تزکیه

حدیث (1) امام علی علیه السلام :

مَن لَم یُهَذِّب نَفسَهُ لَم یَنتَفِع بِالعَقلِ؛

هر کس خود را تزکیه نکند، از عقل بهره نمی برد.

عیون الحکم و المواعظ(لیثی) ص 428 ، ح 7263

حدیث (2) رسول الله صلی الله علیه و آله :

لَا یَکُونُ الرَّجُلُ مِنَ الْمُتَّقِینَ حَتَّی یُحَاسِبَ نَفْسَهُ أَشَدَّ مِنْ مُحَاسَبَهِ الشَّرِیکِ شَرِیکَهُ

آدمی از پرهیزگاران نمی شود مگر اینکه حسابرسی او از نفسش سخت تر از حساب کشیدن او از شریکش باشد.

مجکوعه ورام ج 2 ، ص 62 - وسایل الشیعه ج16 ، ص 98 ، ح 21080 - مکارم الاخلاق ص 468

حدیث (3) امام علی علیه السلام :

إیّاکَ أن تَرضَی عن نَفسِکَ فَیَکثُرَ السّاخِطُ عَلَیکَ

مبادا از خودت راضی باشی که در این صورت ناراضیان از تو زیاد می شوند

تصنیف غررالحکم و دررالکلم ص 308 ، ح 7068

گریه

1- امام حسین علیه السلام:

الْبُکَاءُ مِنْ خَشْیَهِ اللَّهِ نَجَاهٌ مِنَ النَّارِ.

گریه از ترس خدا سبب نجات از آتش جهنّم است.

جامع الاخبار(شعیری) ص 97

2- امام صادق علیه السلام:

طَلَبْتُ نُورَ الْقَلْبِ فَوَجَدْتُهُ فِی التَّفَکُّرِ وَ الْبُکَاءِ وَ طَلَبْتُ الْجَوَازَ عَلَی الصِّرَاطِ فَوَجَدْتُهُ فِی الصَّدَقَهِ وَ طَلَبْتُ نُورَ الْوَجْهِ فَوَجَدْتُهُ فِی صَلَاهِ اللَّیْل

روشنایی دل را جوییدم و آن را در اندیشیدن و گریستن یافتم و گذر از صراط را جوییدم و آن را در صدقه دادن یافتم و نورانیّت چهره را جوییدم و آن را در نماز شب یافتم .

مستدرک

ص: 300

الوسائل ج 12، ص 173، ص 13810

3- امام هادی علیه السلام:

[اَلْمُؤْمِنُ] یُحْسِنُ وَ یَبْکی کَما أَنَّ الْمُنافِقُ یُسیی ءُ وَ یَضْحَکُ؛

مؤمن خوبی می کند و می گرید، ولی منافق بدی می کند و می خندد.

ارشاد القلوب(دیلمی) ج 1 ، ص 135

4- پیامبر صلی الله علیه و آله:

البکاء من الرّحمه و الصّراخ من الشّیطان.

گریه از رحمت است و فریاد از شیطانست.

نهج الفصاحه ص 376 ، ح 1113

4- پیامبر صلی الله علیه و آله:

طُوبَی لِصُورَهٍ نَظَرَ اللَّهُ إِلَیْهَا تَبْکِی عَلَی ذَنْبٍ مِنْ خَشْیَهِ اللَّهِ عَزَّ وَ جَلَّ لَمْ یَطَّلِعْ إِلَی ذَلِکَ الذَّنْبِ غَیْرُهُ.

خوشا چهره ای که خداوند به آن می نگرد در حالی که از ترس خدا بر گناهی که کرده می گرید و جز او کسی از آن گناه آگاه نیست .

بحار الأنوار(ط-بیروت) ج 90 ، ص 331 ،ح 15- ثواب الاعمال و عقاب الاعمال ص 167

5- پیامبر صلی الله علیه و آله:

فی خُطبه الوَداعِ: و مَن ذَرَفَتْ عَیناهُ مِن خَشیهِ اللّه کانَ لَه بکلِّ قَطرهٍ مِن دُموعِهِ مِثلُ جَبَلِ اُحُدٍ یکونُ فی میزانِهِ مِن الأجْرِ .

- در خطبه حجه الوداع- : هر کس چشمانش از ترس خدا اشک ریزد برای هر قطره اشک او به اندازه کوه احد در ترازوی اعمالش پاداش نهند .

بحار الأنوار(ط-بیروت) ج 90 ، ص334،ح 25 - مستدرک الوسایل و مستنبط المسایل ج 11 ، ص 242 ، ح 12870

6- پیامبر صلی الله علیه و آله:

سَبْعَهٌ فِی ظِلِّ عَرْشِ اللَّهِ عَزَّ وَ جَلَّ یَوْمَ لَا ظِلَّ إِلَّا ظِلُّهُ ... وَ رَجُلٌ ذَکَرَ اللَّهَ عَزَّ وَ جَلَّ خَالِیاً فَفَاضَتْ عَیْنَاهُ مِنْ خَشْیَهِ اللَّهِ

در آن روز که سایه ای جز سایه عرش خدا نیست هفت تن در سایه عرش اویند :

ص: 301

... و مردی که در خلوت یاد خداوند عز و جل کند و از ترس خدا اشک از دیدگانش سرازیر شود .

بحار الأنوار(ط-بیروت) ج 81 ، ص 2 ، ح 71

-7 امام علی علیه السلام:

البُکاءُ مِن خَشیَهِ اللّه مِفتاحُ الرَّحمهِ؛

گریستن از ترس خدا کلید رحمت است.

عیون الحکم و المواعظ(لیثی) ص 62 ، ح 1617

-8 امام باقر علیه السلام:

فِیمَا نَاجَی بِهِ اللَّهُ مُوسَی ع عَلَی الطُّورِ أَنْ یَا مُوسَی أَبْلِغْ قَوْمَکَ أَنَّهُ مَا یَتَقَرَّبُ إِلَیَّ الْمُتَقَرِّبُونَ بِمِثْلِ الْبُکَاءِ مِنْ خَشْیَتِی وَ مَا تَعَبَّدَ إِلَیَّ الْمُتَعَبِّدُونَ بِمِثْلِ الْوَرَعِ عَنْ مَحَارِمِی وَ لَا تَزَیَّنَ لِیَ الْمُتَزَیِّنُونَ بِمِثْلِ الزُّهْدِ فِی الدُّنْیَا عَمَّا بِهِمُ الْغِنَی عَنْهُ قَالَ فَقَالَ

مُوسَی ع یَا أَکْرَمَ الْأَکْرَمِینَ فَمَا ذَا أَثَبْتَهُمْ عَلَی ذَلِکَ فَقَالَ یَا مُوسَی أَمَّا الْمُتَقَرِّبُونَ إِلَیَّ بِالْبُکَاءِ مِنْ خَشْیَتِی فَهُمْ فِی الرَّفِیقِ الْأَعْلَی لَا یُشَارِکُهُمْ فِیهِ أَحَدٌ

از نجواهای خداوند متعال با موسی علیه السلام در کوه طور این بود : ای موسی ! به قوم خود برسان که تقرّب جویان ، با چیزی مانند گریستن از ترس من ، به من نزدیک نشدند و متعبدان به چیزی مانند پرهیز از حرامهای من مرا عبادت نکردند و آراستگان ، به چیزی مانند بی اعتنایی به چیزهایی از دنیا که بدان نیاز ندارند ، خویشتن را نیاراستند .

موسی عرض کرد: ای گرامیترین گرامیان! چه چیز آنان را در این راه ، استوار و ثابت قدم گرداند ؟ فرمود : ای موسی ! امّا آنان که با گریستن از ترس من جویای تقرّب به من هستند ، در اعلی علیّین اند و هیچ کس در این (مرتبه) با آنان شریک نیست .

ثواب

الأعمال ص 172

9- امام على عليه السلام:

بُكَاءُ الْعُيُونِ وَ خَشْيَهُ الْقُلُوبِ مِنْ رَحْمَهِ اللَّهِ تَعَالَى ذِكْرُهُ فَإِذَا وَجَدْتُمُوهَا فَاغْتَنِمُوا الدُّعَاء

گريه چشمها و ترس دلها نشانه رحمت خداى بلندنام است . هرگاه اين دو را در خود يافتيد دعا كردن را غنيمت شمريد .

بحارالانوار(ط-بيروت) ج 90 ، ص 336

10- امام سجّاد عليه السلام:

مَا مِنْ قَطْرَهٍ أَحَبَّ إِلَى اللَّهِ عَزَّ وَ جَلَّ مِنْ قَطْرَتَيْنِ قَطْرَهِ دَمٍ فِى سَبِيلِ اللَّهِ وَ قَطْرَهِ دَمْعَهٍ فِى سَوَادِ اللَّيْلِ لَا يُرِيدُ بِهَا عَبْدٌ إِلَّا اللَّهَ عَزَّ وَ جَلَّ.

هيچ قطره اى نزد خدا محبوبتر از اين دو قطره نيست : قطره خونى كه در راه خدا ريخته شود و قطره اشكى كه براى خدا در دل شب فرو افتد .

بحار الأنوار(ط-بيروت) ج 66 ، ص 378، ح31 - خصال ص 50 ، ح 60

11- امام صادق عليه السلام:

مَا مِنْ شَىْ ءٍ إِلَّا وَ لَهُ كَيْلٌ وَ وَزْنٌ إِلَّا الدُّمُوعَ فَإِنَّ الْقَطْرَهَ مِنْهَا تُطْفِئُ بِحَاراً مِنْ نَارٍ وَ إِذَا اغْرَوْرَقَتِ الْعَيْنُ بِمَائِهَا لَمْ يَرْهَقْ وَجْهَهُ قَتَرٌ وَ لا ذِلَّهٌ فَإِذَا فَاضَتْ حَرَّمَهُ اللَّهُ عَلَى النَّارِ وَ لَوْ أَنَّ بَاكِياً بَكَى فِى أُمَّهٍ لَرُحِمُوا

هر چيزى پيمانه و وزنى دارد مگر اشكها؛ زيرا قطره اى اشك درياهايى از آتش را فرو مى نشاند . و هرگاه چشم در اشك خود غرق شود ، گَرد هيچ فقر و ذلّتى بر چهره آن ننشيند . و هرگاه اشكها سرازير شود خداوند آن چهره را بر آتش حرام گرداند . و اگر گريه ‌كننده اى در ميان امتى بگريد همه آن امّت مشمول رحمت مى شوند .

بحار الأنوار(ط-بيروت) ج 90 ، ص 331، ح 14 -ثواب الاعمال

-12 پیامبر صلی الله علیه و آله:

مِن عَلاماتِ الشَّقاءِ جُمودُ العَینِ؛

از نشانه های شقاوت و بدبختی خشکیدگی چشم است .

کافی(ط-الاسلامیه) ج 2 ، ص 290 ، ح 6 - تحف العقول ص 47

-13 امام علی علیه السلام:

الْعُبُودِیَّهُ خَمْسَهُ أَشْیَاءَ خَلَاءُ الْبَطْنِ وَ قِرَاءَهُ الْقُرْآنِ وَ قِیَامُ اللَّیْلِ وَ التَّضَرُّعُ عِنْدَ الصُّبْحِ وَ الْبُکَاءُ مِنْ خَشْیَهِ اللَّهِ.

بندگی در پنج چیز اس--ت : اندرون از طعام تهی داشتن ، قرآن خواندن ، شب را به عبادت گذراندن و هنگام صبح زاری کردن (به درگاه خداوند) و گریستن از ترس خدا .

مستدرک الوسائل ج 11، ص 244، ح 12875 - جامع الاخبار(شعیری) ص 178

-14 امام علی علیه السلام:

مَا جَفَّتِ الدُّمُوعُ إِلَّا لِقَسْوَهِ الْقُلُوبِ وَ مَا قَسَتِ الْقُلُوبُ إِلَّا لِکَثْرَهِ الذُّنُوبِ.

چشمها نخشکید مگر بر اثر سخت دلی و دلها سخت نشد مگر به سبب گناه زیاد.

وسایل الشیعه ج 16 ، ص 45 ، ح 20938 - بحار الأنوار(ط-بیروت) ج 70، ص 354، ح 60 - علل الشرایع ج 1 ، ص 81

خنده

-1 پیامبر صلی الله علیه و آله:

ایّاکَ اَنْ تَضْحَکَ مِنْ غَیْرِ عَجَبٍ ، اَوْ تَمْشیَ و تَتَ-کَلَّمَ فی غَیْرِ اَدَبٍ؛

از خندیدنِ بی تعجّب [و بی جا] یا راه رفتن و سخن گفتنِ بی ادبانه بپرهیز.

اعلام الدین ص 273

2- امام هادی علیه السلام:

[اَلْمُؤْمِنُ] یُحْسِنُ وَ یَبْکی کَما أَنَّ الْمُنافِقُ یُسیی ءُ وَ یَضْحَکُ؛

مؤمن خوبی می کند و می گرید، ولی منافق بدی می کند و می خندد.

ارشاد القلوب(دیلمی) ج 1 ، ص 135

3- امام حسن عسکری علیه السلام:

مِن الجَهلِ الضّحکُ من غیرِ عَجَبٍ؛

خنده ای که از روی تعجب نباشد نشانه نادانی است .

تحف العقول ص 487 - کافی(ط-الاسلامیه) ج 2 ، ص

ص: 304

4- حضرت داوود علیه السلام:

قَالَ لِسُلَیْمَانَ ع یَا بُنَیَّ إِیَّاکَ وَ کَثْرَهَ الضَّحِکِ فَإِنَّ کَثْرَهَ الضَّحِکِ تَتْرُکُ الرَّجُل فَقِیراً یَوْمَ الْقِیَامَهِ.

فرزندم! از خنده زیاد بر حذر باش که خنده زیاد انسان را روز قیامت مستمند و فقیر می کند.

وسایل الشیعه ج 12 ، ص 120

5- پیامبر صلی الله علیه و آله:

کَبُرَ مَقْتاً عِنْدَ اللَّهِ الْأَکْلُ مِنْ غَیْرِ جُوعٍ وَ النَّوْمُ مِنْ غَیْرِ سَهَرٍ وَ الضِّحْکُ مِنْ غَیْرِ عَجَبٍ وَ الرَّنَّهُ عِنْدَ الْمُصِیبَهِ وَ الْمِزْمَارُ عِنْدَ النِّعْمَهِ.

خوردن از سرِ سیری، خواب بی شب زنده داری ، خنده بی[موجب] شگفتی ، ناله و مویه بلند به هنگام مصیبت ، و بانگ نای در نعمت و شادمانی ، نزد خدا سخت ناپسند است .

مسکن الفواد ص 109

6- امام علی علیه السلام:

خَیرُ الضِّحکِ التَّبسُّمُ؛

بهترین خنده ، تبسّم است .

عیون الحکم و المواعظ(لیثی) ص 239 ، ح 4555

7-امام صادق علیه السلام :

کَثرَهُ الضِّحکِ تُمیتُ القَلبَ؛

خنده بسیار، دل را می میرانَد.

کافی(ط-الاسلامیه) ج 2، ص 664 ، ح 6

8- پیامبر صلی الله علیه و آله:

لو تعلمون ما أعلم لضحکتم قلیلا و لبکیتم کثیرا؛

اگر آنچه من دانسته ام بدانید خنده کم و گریه بسیار میکنید.

مجموعه ورام ج 1 ، ص 269

9- پیامبر صلی الله علیه و آله:

الضّحک ضحکان ضحک یحبّه اللَّه و ضحک یمقته اللَّه فأمّا الضّحک الّذی یحبّه اللَّه فالرّجل یکشر فی وجه أخیه شوقا إلی رؤیته، و أمّا الضّحک الّذی یمقته اللَّه تعالی فالرّجل یتکلّم بالکلمه الجفاء و الباطل لیضحک أو یضحک یهوی بها فی جهنّم سبعین خریفا؛

خنده دو قسم است خنده ایست که خدا آن را دوست دارد و خنده ایست که خدا آن را دشمن دارد، اما خنده ای که خدا آن را دوست دارد، آنست که

مرد به روی برادر خویش از شوق دیدار وی لبخند زند اما خنده ای که خدای والا آن را دشمن دارد آنست که مرد سخن خشن و ناروا گوید که بخندد یا بخندند و بسبب آن هفتاد پائیز در جهنم سرنگون رود.

نهج الفصاحه ص 553 ، ح 1892

10- امام باقر سلام الله علیه :

تَبَسُّمُ الرَّجُلِ فِی وَجْهِ أَخِیهِ حَسَنَه

لبخند آدمی به روی برادرش، حسنه است.

کافی(ط-الاسلامیه) ج 2 ، ص 188 ، ح 2

محاسبه

1- امام رضا علیه السلام:

مَن حاسَبَ نَفسَهُ رَبَحَ وَمَن غَفَلَ عَنهَا خَسِر؛

آن کسی که نفسش را محاسبه کند، سود برده است و آن کسی که از محاسبه نفس غافل بماند، زیان دیده است.

نهج البلاغه(صبحی صالح) ص 506 ، ح 204

2- امام کاظم علیه السلام :

لَیْسَ مِنّا مَنْ لَمْ یُحاسِبْ نَفْسَهُ فی کُلِّ یَوْمٍ فَاِنْ عَمِلَ خَیْرا اسْتَزادَ اللّه َ مِنْهُ وَ حَمِدَ اللّه َ عَلَیْهِ وَ اِنْ عَمِلَ شَیْئا شَرّا اسْتَغْفَرَ اللّه َ وَ تابَ اِلَیْهِ؛

از ما نیست کسی که هر روز اعمال خود را محاسبه نکند تا اگر نیکی کرده از خدا بخواهد بیشتر نیکی کند و خدا را بر آن سپاس گوید و اگر بدی کرده از خدا آمرزش بخواهد و توبه نماید.

الاختصاص ص 26 و ص 27

3-امام علی علیه السلام :

مَن حاسَبَ نفسَهُ وَقَفَ علی عُیُوبِهِ؛

هر کس به حساب نفس خود رسیدگی کند به عیبهایش آگاه شود. عیون الحکم و المواعظ(لیثی) ص 435 ، ح 7512

4- پیامبر خدا صلی الله علیه و آله:

لا یَکُونُ الرَّجُلُ مِنَ المُتَّقینَ حَتَّی یُحاسِبُ نَفسَهُ أشَدَّ مِن مُحاسَبَهِ الشَّریکِ شَریکَه؛

آدمی از پرهیزگاران نمی شود مگر اینکه حسابرسی او از نفسش سخت تر از حساب کشیدن او از شریکش باشد.

مکارم الاخلاق ص 468

ص: 306

- مجموعه ورام ج 2 ، ص 62 - وسایل الشیعه ج16، ص 98 ، ح 21080

5- امام علی علیه السلام :

مَن حاسَبَ نَفسَهُ سَعِدَ؛

هرکه نفس خود را محاسبه کند، خوشبخت شود.

عیون الحکم و المواعظ(لیثی) ص 424 ، ح 7158

نگاه

حدیث (1) امام صادق علیه السلام :

اَوَّلُ النَّظَرَهِ لَکَ وَ الثّانیَهُ عَلَیکَ وَ لا لَکَ وَ الثّالِثَهُ فیهَا الهَلاکُ؛

نگاه اول [ناخودآگاه به نامحرم] برای تو [حلال] است و نگاه دوم ممنوع است و حرام و نگاه سوم، هلاکت بار است.

من لایحضره الفقیه ج 3، ص 474، ح 4658

حدیث (2) امام علی علیه السلام :

إِنَّ الْمُؤْمِنَ إِذا نَظَرَ اعْتَبَرَ... وَ الْمُنافِقُ إِذا نَظَرَ لَها؛

نگاه مؤمن عبرت آمیز و نگاه منافق سرگرمی است.

تحف العقول ص 212

حدیث (3) امام علی علیه السلام :

مَنْ غَضَّ طَرْفَهُ اَراحَ قَلْبَهُ؛

هر کس چشم خود را [از نامحرم] فرو بندد، قلبش راحت می شود.

تصنیف غررالحکم و دررالکلم ص 260 ، ح 5555

حدیث (4) پیامبر صلی الله علیه و آله :

أَوْصَانِی رَبِّی بِسَبْعٍ أَوْصَانِی بِالْإِخْلَاصِ فِی السِّرِّ وَ الْعَلَانِیَهِ وَ أَنْ أَعْفُوَ عَمَّنْ ظَلَمَنِی وَ أُعْطِیَ مَنْ حَرَمَنِی وَ أَصِلَ مَنْ قَطَعَنِی وَ أَنْ یَکُونَ صَمْتِی فِکْراً وَ نَظَرِی عَبَراً.

پروردگارم هفت چیز را به من سفارش فرمود: اخلاص در نهان و آشکار، گذشت از کسی که به من ظلم نموده، بخشش به کسی که مرا محروم کرده، رابطه با کسی که با من قطع رابطه کرده، و سکوتم همراه با تفکّر و نگاهم برای عبرت باشد.

کنزالفوائد ج 2 ، ص 11

حدیث(5) امام صادق علیه السلام :

إِیَّاکُمْ وَ النَّظِرَهَ فَإِنَّهَا تَزْرَعُ فِی الْقَلْبِ الشَّهْوَهَ وَ کَفَی بِهَا لِصَاحِبِهَا فِتْنَه

از نگاه [ناپاک] بپرهیزید که چنین نگاهی تخم شهوت را در دل می کارد و همین برای

فتنه ی صاحب آن دل بس است.

تحف العقول ص 305

حدیث(6) پیامبر اکرم صلی الله علیه و آله :

إیّاکُم وَ فُضولَ النَّظَرَ فَإِنَّهُ یَبذُرُ الهَوَی وَ یولِّدُ الغَفلَةَ

از نگاه های اضافی بپرهیزید چرا که تخم هوس می پراکند و غفلت می آورد

عده الداعی ص 313 - بحارالانوار(ط-بیروت) ج69 ، ص 119

گرسنگی

1- امام هادی علیه السلام:

اَلسَّهَرُ اَلَذُّ لِلمَنامِ وَ الجوعُ یَزیدُ فی طیبِ الطَّعامِ؛

شب زنده داری، خواب را شیرین تر و گرسنگی، غذا را لذت بخش تر می کند.

نزهه الناظر و تنبیه الخاطر ص 141 ، ح 18

2- پیامبر صلی الله علیه و آله:

نَحْنُ قَوْمٌ لا نَأکُلُ حَتّی نَجوعَ وَ اِذا اَکَلْنا لا نَشْبَعُ؛

ما قومی هستیم که تا گرسنه نشویم غذا نمی خوریم و تا سیر نشده ایم دست از غذا می کشیم.

طب النبی ص 3

3- پیامبر صلی الله علیه و آله:

أَفْضَلُکُمْ مَنْزِلَةً عِنْدَ اللَّهِ تَعَالَی أَطْوَلُکُمْ جُوعاً وَ تَفَکُّراً وَ أَبْغَضُکُمْ إِلَی اللَّهِ تَعَالَی کُلُّ نَئُومٍ وَ أَکُولٍ وَ شَرُوب

بلند پایه ترین شما نزد خداوند متعال کسی است که مدتهای طولانی تری گرسنگی بکشد و به تفکّر بپردازد و منفورترین شما نزد خداوند متعال هر آن کسی است، که پرخواب و پرخور و پرنوش باشد.

تنبیه الخواطر ج1، ص 100

4- پیامبر صلی الله علیه و آله:

طُوبَی لِمَنْ طَوَی وَ جَاعَ أُولَئِکَ الَّذِینَ یَشْبَعُونَ یَوْمَ الْقِیَامَه

خوشا به حال آنان که شکم، تهی می دارند و گرسنگی می کشند. آنان کسانی اند که در روز قیامت، سیر می شوند.

الجعفریّات(اشعثیات) ص 165

5- پیامبر صلی الله علیه و آله:

إِنَّ أَهْلَ الْجُوعِ فِی الدُّنْیَا هُمْ أَهْلُ الشِّبَعِ فِی الْآخِرَهِ وَ إِنَّ أَبْغَضَ النَّاسِ إِلَی اَللّهِ الْمُتَّخِمُونَ الْمِلَاء

همدمانِ گرسنگی در این سرای، همدمانِ سیری در سرای دیگرند و منفورترینِ مردم نزد خداوند، پُرخوران آکنده شکم اند.

تنبیه الخواطر ج 1، ص 102

6- امام علی علیه السلام:

نِعمَ عَونُ الوَرَعِ التَّجَوُّعُ؛

گرسنگی کشیدن، چه نیکو یاری ای برای پاک دامنی است!

تصنیف غررالحکم و دررالکلم ص 320 ، ح 7407

-7 امام علی علیه السلام:

نِعمَ العَونُ عَلی أشَرِ النَّفسِ و کَسرِ عادَتِهَا التَّجَوُّعُ؛

گرسنگی کشیدن، چه نیکو یاری دهنده ای بر سرکشیِ نفْس و شکستن عادت آن است.

شرح آقا جمال الدین خوانساری بر غررالحکم و دررالکلم ج 6 ، ص 166 ، ح 9942

-8 امام علی علیه السلام:

- فِی الدّیوانِ المَنسوبِ إلَیهِ: تَجَوَّعْ فَإِنَّ الْجُوعَ مِنْ عَمَلِ التُّقَی وَ إِنَّ طَوِیلَ الْجُوعِ یَوْماً سَیُشْبَع

- در دیوان منسوب به ایشان: خود را گرسنه بدار که گرسنگی، از آثار پرهیزگاری است / آن که زمان درازی را گرسنگی کشد، سرانجامْ روزی (روز قیامت) سیر خواهد شد.

دیوان امیر المومنین ص 262

-9 پیامبر صلی الله علیه و آله:

إِنَّ الشَّیْطَانَ لَیَجْرِی مِنِ ابْنِ آدَمَ مَجْرَی الدَّمِ فَضَیِّقُوا مَجَارِیَهُ بِالْجُوعِ وَ الْعَطَش

شیطان در درون آدمی زاده به سان خون، جریان می یابد. گذرگاه های او را با گرسنگی و تشنگی ، تنگ کنید.

مجموعه ورام ج 1 ، ص 101

10- پیامبر صلی الله علیه و آله:

إذا رأیتم أهل الجوع و التّفكّر فادنوا منهم فإنّ الحكمه تجری علی ألسنتهم.

هنگتمی كه اهل گرسنگی و تفكر را دیدید به آنها نزدیک شوید چون حكمت بر زبانشان جاری می شود.

نهج الفصاحه ص 194 ، ح 209

11- پیامبر صلی الله علیه و آله:

إنَّ اللّه َ عز و جل یَقولُ : وَضَعتُ خَمسَةً فی خَمسَهٍ و َالنّاسُ یَطلُبونَها فی خَمسَهٍ فَلا یَجِدونَها : وَضَعتُ العِلمَ فِی الجوعِ وَ الجَهدِ وَ النّاسُ یَطلُبونَهُ بِالشّبعَهِ وَ الرّاحَهِ فَلا یَجِدونَهُ؛

خداوند عز و جل می فرماید : «پنج چیز را در پنج چیز نهادم ؛ امّا مردم، آنها را در پنج چیزِ

دیگر می جویند و نمی یابند : دانش را در گرسنگی و رنج و تلاش قرار دادم، در حالی که مردم آن را در سیری و آسایش می جویند. در نتیجه آن را نمی یابند.

عوالی اللآلی ج 4، ص 62 ، ح 11

12- پیامبر صلی الله علیه و آله:

کبر مقتا عند اللَّه الأکل من غیر جوع و النّوم من غیر سهر و الضّحک من غیر عجب.

خوردن بی گرسنگی و خواب بدون خستگی و خنده بی شگفت نزد خدا بسختی منفور است.

نهج الفصاحه ص 604 ، ح 2119

سیری

حدیث (1) لقمان حکیم علیه السلام :

یَا بُنَیَّ اِذَا امتَلأَتِ المَعِدَهُ نَامَتِ الفِکرَهُ وَ خَرِسَتِ الحِکمَهُ وَ قَعَدَتِ الاَعضَاءُ عَنِ العِبادَهِ؛

فرزندم هرگاه شکم پر شود، فکر به خواب می رود و حکمت، از کار می افتد و اعضای بدن از عبادت باز می مانند.

مجموعه ورام، ج1، ص102

حدیث (2) پیامبر صلی الله علیه و آله :

نَحْنُ قَوْمٌ لا نَأکُلُ حَتّی نَجوعَ وَ اِذا اَکَلْنا لا نَشْبَعُ؛

ما قومی هستیم که تا گرسنه نشویم غذا نمی خوریم و تا سیر نشده ایم دست از غذا می کشیم.

سنن النبی، ص 226

اخلاق

1- امام صادق علیه السلام:

إِنَّ مِمَّا يُزَيِّنُ الْإِسْلَامَ الْأَخْلَاقُ الْحَسَنَةُ فِيمَا بَيْنَ النَّاسِ

خوش اخلاقی در بین مردم زینت اسلام است.

مشکاه الانوار ص 240

2- امام علی علیه السلام:

مَن حَسُنَت خَليقَتُهُ طابَت عِشرَتُهُ؛

هر کس خوش اخلاق باشد، زندگی اش پاکیزه و گوارا می گردد.

تصنیف غررالحکم و دررالکلم ص 255 ، ح 5378

3- امام صادق علیه السلام:

الْبِرُّ وَ حُسْنُ الْخُلُقِ يَعْمُرَانِ الدِّيَارَ وَ يَزِيدَانِ فِی الْأَعْمَار

نیکی و خوش اخلاقی، شهرها را آباد و عمرها را زیاد می کند.

کافی(ط-الاسلامیه) ج 2 ، ص 100 ، ح 8

4- امام علی علیه السلام:

عَوِّد نَفسَکَ الجَميلَ فَبِاعتيادِکَ إِيّاهُ

ص: 310

یَعودُ لَذیذا؛

خودت را به کارهای زیبا (خدا پسندانه) عادت بده که اگر به آنها عادت کنی برایت لذت بخش می شوند.

شرح نهج البلاغه ابن ابی الحدید ج 20 ، ص 266

5- امام علی علیه السلام:

رَوِّضُوا أَنْفُسَكُمْ عَلَى الْأَخْلَاقِ الْحَسَنَهِ فَإِنَّ الْعَبْدَ الْمُؤْمِنَ يَبْلُغُ بِحُسْنِ خُلُقِهِ دَرَجَهَ الصَّائِمِ الْقَائِم

خودتان را بر خوش اخلاقی تمرین و ریاضت دهید، زیرا که بنده مسلمان با خوش اخلاقی خود به درجه روزه گیر شب زنده دار می رسد.

تحف العقول ص 111

6- امام صادق علیه السلام:

مَا حَدُّ حُسْنِ الْخُلُقِ قَالَ تُلِينُ جَانِبَکَ وَ تُطِيبُ کَلَامَکَ وَ تَلْقَى أَخَاکَ بِبِشْرٍ حَسَن

در پاسخ به پرسش از معنای خوش اخلاقی فرمودند: نرمخو و مهربان باشی، گفتارت پاکیزه و مؤدبانه باشد و با برادرت با خوشرویی برخورد کنی.

من لا یحضره الفقیه ج 4 ، ص 412 ، ح 5897

7- پیامبر صلی الله علیه و آله:

أَ لَا أُنَبِّئُكُمْ بِخِيارِكُمْ؟ قَالُوا بَلَى يَا رَسُولَ اللَّهِ قَالَ أَحْسَنُكُمْ أَخْلَاقاً الْمُوَطَّئُونَ أَكْنَافاً الَّذِينَ يَأْلَفُونَ وَ يُؤْلَفُون

آیا شما را از بهترین افرادتان خبر ندهم؟ عرض کردند: چرا، ای رسول خدا. حضرت فرمودند: خوش اخلاق ترین شما، آنان که نرمخو و بی آزارند، با دیگران انس می گیرند و دیگران نیز با آنان انس و الفت می گیرند.

زهد ص 30 ، ح 75

8-امام صادق علیه السلام:

وَ اعْلَمِی أَنَّ الشَّابَّ الْحَسَنَ الْخُلُقِ مِفْتَاحٌ لِلْخَیْرِ، مِغْلَاقٌ لِلشَّرِّ، وَ أَنَّ الشَّابَّ الشَّحِیحَ الْخُلُقِ مِغْلَاقٌ لِلْخَیْرِ مِفْتَاحٌ لِلشَّر

آگاه باش که جوان خوش اخلاق، کلید خیر و قفل شر است و جوان بداخلاق قفل خیر و کلید شر است.

امالی (طوسی) ص 302، ح 598

9- پیامبر صلی الله علیه و آله:

مَن ساءَ

ص: 311

خُلقُهُ عَذَّبَ نَفسَهُ وَ مَن كَبُرَ هَمُّهُ سَقُمَ بَدَنُهُ؛

هر كس بد اخلاق باشد، خودش را عذاب مى دهد و هر كس غم و غصه اش زياد شود، تنش رنجور مى گردد.

نهج الفصاحه ص 766 ، ح 3002

10-امام على عليه السلام:

وُصولُ المَرءِ اِلى كُلِّ ما يَبتَغيهِ مِن طيبِ عَيشِهِ وَ اَمنِ سِربِهِ وَ سَعَهِ رِزقِهِ بِحُسنِ نيَّتِهِ وَ سَعَهِ خُلقِهِ؛

انسان، با نيّت خوب و اخلاق خوب، به تمام آنچه در جستجوى آن است، از زندگى خوش و امنيت محيط و روزى زياد، دست مى يابد.

تصنيف غررالحكم و دررالكلم ص 92 ، ح 1607

11-پيامبر صلى الله عليه و آله:

إنّما بعثت لأتمّم مكارم الأخلاق

من تنها برانگيخته شده ام تا اخلاق بزرگوارانه را به كمال رسانم.

نهج الفصاحه ص 345 ، ح 944 - بحارالأنوار(ط-بيروت) ج 68، ص 382

12- رفتار پيامبرانه

كانَ صلى الله عليه و آله ... لا يَحسَبُ اَحَدٌ مِن جُلَسائِهِ اَنَّ اَحَدا اَكرَمُ عَلَيهِ مِنهُ؛

پيامبر صلى الله عليه و آله چنان با هم نشينان رفتار مى نمودند كه هيچ يك از آنان گمان نمى كرد كسى نزد آن حضرت از وى گرامى تر باشد.

عيون اخبار الرضا ج 1 ، ص 318

13- امام صادق عليه السلام:

صِلَهُ الْأرْحَامِ تُحَسِّنُ الْخُلُقَ وَ تُسَمِّحُ الْكَفَّ وَ تُطَيِّبُ النَّفْسَ وَ تَزِيدُ فِی الرِّزْقِ وَ تُنْسِئُ فِی الْأَجَلِ.

صله رحم، انسان را خوش اخلاق، با سخاوت و پاکیزه جان می نماید و روزی را زیاد می کند و مرگ را به تأخیر می اندازد.

کافی(ط-الاسلامیه) ج 2، ص 151، ح 6

14- پیامبر صلی الله علیه و آله:

صِلَهُ الرَّحِمِ وَ حُسْنُ الْجِوَارِ یَعْمُرَانِ الدِّیَارَ وَ یَزِیدَانِ فِی الْأَعْمَار

صله رحم و

ص: 312

خوش همسایگی، شهرها را آباد و عمرها را زیاد می کند.

کافی(ط-الاسلامیه) ج 2، ص 152، ح 146

15- پیامبر صلی الله علیه و آله:

أَنَا زَعِیمٌ بِبَیْتٍ فِی رَبَضِ الْجَنَّهِ وَ بَیْتٍ فِی وَسَطِ الْجَنَّهِ وَ بَیْتٍ فِی أَعْلَی الْجَنَّهِ لِمَنْ تَرَکَ الْمِرَاءَ وَ إِنْ کَانَ مُحِقّاً وَ لِمَنْ تَرَکَ الْکَذِبَ وَ إِنْ کَانَ هَازِلاً وَ لِمَنْ حَسُنَ خُلُقُه

من برای کسی که بگو مگو را رها کند، هر چند حق با او باشد و برای کسی که دروغ گفتن را اگر چه به شوخی باشد، ترک گوید و برای کسی که اخلاقش را نیکو گرداند، خانه ای در حومه بهشت و خانه ای در مرکز بهشت و خانه ای در بالای بهشت ضمانت می کنم.

خصال ص 144، ح 170

16- امام علی علیه السلام:

لِیَجتَمِعَ فِی قَلبِکَ الأفتِقارُ اِلَی النّاسِ وَ الاِستِغناءُ عَنهُم فَیَکُونَ اِفتِقارُکَ اِلَیهِم فِی لِینِ کِلامِکَ وَ حُسنِ بِشرِکَ وَ یَکُونَ اِستِغناءُکَ عَنهُم فی نَزاهَهِ عِرضِکَ وَ بَقاءِ عِزِّکَ؛

باید نیاز به مردم و بی نیازی از آنان، در دلت گردآیند، تا نیازت به آنان، سبب نرمی در گفتار و خوش رویی ات شود و بی نیازی ات، سبب آبروداری و عزّتت باشد.

کافی(ط-الاسلامیه) ج 2 ، ص 149، ح 7

17- امام صادق علیه السلام:

أکمَلُ الناسِ عَقلاً أحسَنُهُم خُلقاً؛ عاقل ترین مردم خوش خلق ترین آنهاست.
کافی(ط-الاسلامیه) ج 1، ص 23 ، ح 17

18- اخلاق پیامبران

مِن اَخلاقِ النبیاءِ التَّنَظّفُ؛

پاکیزگی از اخلاق پیامبران است.

کافی(ط-الاسلامیه) ج 5، ص 567، ح 50

19- پیامبر صلی الله علیه و آله:

أَنَّ رَجُلاً أَتَی سَیِّدَنَا رَسُولَ اللَّهِ (صلی الله علیه و آله) فَقَالَ یَا رَسُولَ اللَّهِ عَلِّمْنِی خُلُقاً یَجْمَعُ لِی خَیْرَ الدُّنْیَا وَ الْآخِرَهِ فَقَالَ لَا

ص: 313

تَکْذِب

مردی به رسول خدا صلی الله علیه و آله عرض کرد: به من اخلاقی بیاموزید که خیر دنیا و آخرت در آن جمع باشد، حضرت فرمودند: دروغ نگو.

فقه الرضا ص 354 - بحارالأنوار(ط-بیروت) ج 69، ص262، ح43

20- امام علی علیه السلام:

لَیسَ الکَذِبُ مِن خَلائِقِ الإِسلامِ؛

دروغگویی از اخلاق اسلام نیست.

تصنیف غررالحکم و دررالکلم ص 220 ، ح 4379

21- پیامبر صلی الله علیه و آله:

یَا عَلِیُّ أَ لَا أُخْبِرُکُمْ بِأَشْبَهِکُمْ بِی خُلُقاً قَالَ بَلَی یَا رَسُولَ اللَّهِ قَالَ أَحْسَنُکُمْ خُلُقاً وَ أَعْظَمُکُمْ حِلْماً وَ أَبَرُّکُمْ بِقَرَابَتِهِ وَ أَشَدُّکُمْ مِنْ نَفْسِهِ إِنْصَافا

به امیرالمؤمنین علیه السلام فرمودند: آیا تو را خبر ندهم که اخلاق کدام یک از شما به من شبیه تر است؟ عرض کردند: آری، ای رسول خدا. فرمودند: آن کس که از همه شما خوش اخلاق تر و بردبارتر و به خویشاوندانش نیکوکارتر و با انصاف تر باشد.

من لا یحضره الفقیه ج 4 ، ص 370

22- امام رضا علیه السلام:

أَحْسَنُ النَّاسِ إِیمَاناً أَحْسَنُهُمْ خُلُقاً- وَ أَلْطَفُهُمْ بِأَهْلِهِ وَ أَنَا أَلْطَفُکُمْ بِأَهْلِی

نیکوترین مردم از نظر ایمان، خوش خلق ترین و با لطفترین آنها نسبت به اهل خویش است.

عیون اخبار الرضا ج 2 ، ص 38 ، ح 109

23-امام علي عليه السلام:

أرْبَعٌ مَنْ أعْطِیَهُنَّ فَقَدْ أعْطِیَ خَیْرَ الدُّنْیَا وَ الآخِرَهِ صِدْقُ حَدِیثٍ وَ أدَاءُ أمَانَهٍ وَ عِفَّهُ بَطْنٍ وَ حُسْنُ خُلُق

چهار چیز است که به هر کس داده شود خیر دنیا و آخرت به او داده شده است: راستگویی، اداء امانت، حلال خوری و خوش اخلاقی.

تصنیف غررالحکم و دررالکلم ص 217 ، ح 4282

24- امام صادق علیه السلام:

مَن ساءَ خُلقُهُ عَذَّبَ نَفسَهُ؛

هر کس بد اخلاق

ص: 314

باشد، خودش را شکنجه و آزار می دهد.

کافی(ط-الاسلامیه) ج2، ص321، ح 4

25-امام علی علیه السلام:

اَلسَّخاءُ یُکسِبُ المَحَبَّهَ وَ یُزَیِّنُ الاخلاقَ؛

سخاوت، محبّت آور و زینت اخلاق است.

تصنیف غررالحکم و دررالکلم ص 378 ، ح 8523

26- امام علی علیه السلام:

أَشرَفُ الخَلائِقِ التَّواضُعُ وَ الحِلمُ وَ لینُ الجانِبِ؛

شریف ترین اخلاق، تواضع، بردباری و نرم خویی است.

تصنیف غررالحکم و دررالکلم ص 249 ، ح 5142

27- پیامبر صلی الله علیه و آله:

أَقْرَبُکُمْ غَداً مِنِّي فِي الْمَوْقِفِ أَصْدَقُکُمْ لِلْحَدِيثِ، وَ آدَاکُمْ لِلْأَمَانَهِ، وَ أَوْفَاکُمْ بِالْعَهْدِ، وَ أَحْسَنُکُمْ خُلُقاً، وَ أَقْرَبُکُمْ مِنَ النَّاسِ.

نزدیک ترین شما به من در قیامت، راستگوترین، امانتدارترین، وفادارترین به عهد، خوش اخلاق ترین و نزدیک ترین شما به مردم است.

امالی(طوسی) ص 229 ، ح 403 - بحارالأنوار(ط-بیروت) ج 72، ص94، ح12

28- پیامبر صلی الله علیه و آله:

أَنَا أَدِيبُ اللَّهِ وَ عَلِیٌّ أَدِيبِی أَمَرَنِي رَبِّی بِالسَّخَاءِ وَ الْبِرِّ وَ نَهَانِی عَنِ الْبُخْلِ وَ الْجَفَاءِ وَ مَا شَیْ ءٌ أَبْغَضَ إِلَي اللَّهِ عَزَّ وَ جَلَّ مِنَ الْبُخْلِ وَ سُوءِ الْخُلُقِ وَ إِنَّهُ لَيُفْسِدُ الْعَمَلَ کَمَا يُفْسِدُ الْخَلُّ الْعَسَل

من ادب آموخته خدا هستم و علی، ادب آموخته من است. پروردگارم مرا به سخاوت و نیکی کردن فرمان داد و از بخل و سختگیری بازَم داشت . در نزد خداوند عزّوجلّ چیزی منفورتر از بخل و بد اخلاقی نیست. بد اخلاقی ، عمل را ضایع می کند ، آن سان که سرکه عسل را.

مکارم الاخلاق ص 17

29- امام صادق علیه السلام:

صَلَاةُ اللَّيْلِ تُحَسِّنُ الْوَجْهَ وَ تُحَسِّنُ الْخُلُقَ وَ تُطَيِّبُ الرِّيحَ وَ تُدِرُّ الرِّزْقَ وَ تَقْضِی الدَّيْنَ وَ تَذْهَبُ بِالْهَمِّ وَ تَجْلُو الْبَصَر

نماز شب، انسان را خوش سیما، خوش اخلاق و خوشبو می

ص: 315

کند و روزی را زیاد و قرض را ادا می نماید و غم و اندوه را از بین می برد و چشم را نورانی می کند.

ثواب الأعمال ص 42

30- پیامبر صلی الله علیه و آله:

إِنَّكُمْ لَنْ تَسَعُوا النَّاسَ بِأَمْوَالِكُمْ فَسَعُوهُمْ بِأَخْلَاقِكُم

با دارایی خود نمی توانید دل مردم را به دست بیاورید پس دلشان را با اخلاق (نیک) به دست آورید .

من لا یحضره الفقیه ج 4 ، ص 394 ، ح 5839

31- امام رضا علیه السلام:

مَنْ تَبَسَّمَ فِی وَجْهِ أَخِیهِ الْمُؤْمِنِ کَتَبَ اللَّهُ لَهُ حَسَنَةً

هر که به روی برادر مؤمنش لبخند بزند، خداوند برایش ثوابی خواهد نوشت.

مستدرک الوسایل و مستنبط المسایل ج 12 ، ص 418 ، ح 14483

32- پیامبر صلی الله علیه و آله:

خَیْرُ ما اُعْطیَ الرَّجُلُ الْمُؤْمِنُ خُلْقٌ حَسَنٌ وَ شَرُّ ما اُعْطِیَ الرَّجُلُ قَلْبُ سوءٍ فی صورَهٍ حَسَنَهٍ؛

بهترین چیزی که به مؤمن داده شده خوش اخلاقی و بدترین چیزی که به انسان داده شده دلی بد در چهره ای زیباست.

نهج الفصاحه ص 474 ،ح 1529

33- پیامبر صلی الله علیه و آله:

اَحَبُّکُمْ اِلَی اللّه اَحْسَنُکُمْ اَخْلاقا؛

محبوب ترین شما در نزد خدا، خوش اخلاق ترین شماست.

مستدرک الوسایل و مستنبط المسایل ج 9 ، ص 150 ، ح 10521

34- امام علی علیه السلام:

البَشاشَهُ حِبالَهُ المَوَدَّهِ؛

خوشرویی، کمند دوستی است.

نهج البلاغه(صبحی صالح) ص 469 ، ح 6

35- امام علی علیه السلام:

ما اَصْعَبَ اِکْتِسابَ الْفَضائِلِ وَ اَیْسَرَ اِتْلافَها؛

فضائل اخلاقی و صفات پسندیده چه به سختی به دست می آیند و چه آسان از دست می روند.

شرح نهج البلاغه (ابن ابی الحدید) ج 20، ص 259، ح 38

36-امام حسن مجتبی علیه السلام:

رَأسُ العَقلِ مُعاشَرَهُ النّاسِ بِالجَمیلِ؛

خوشرفتاری با

ص: 316

مردم، رأس خرد است.

کشفه الغمه ج 1 ، ص 571

37- امام علی علیه السلام:

رَأْسُ الْعِلْمِ التَّمْييزُ بَيْنَ الاْخْلاقِ وَ اِظْهارُ مَحْمودِها وَ قَمْعُ مَذْمومِها؛

بالاترین درجه دانایی، تشخیص اخلاق از یکدیگر و آشکار کردن اخلاق پسندیده و سرکوب اخلاق ناپسند است.

تصنیف غررالحکم و دررالکلم ص 63 ، ح 759

38- امام صادق علیه السلام:

مَنْ اَحْسَنَ خُلْقَهُ اَحَبَّهُ الاَخْيارُ وَ جانَبَهُ الفُجّارُ؛

انسان خوش اخلاق، از دوستی مردمان خوب برخوردار است و از تعرّض آدم های نابکار در امان است .

مستدرک الوسایل و مستنبط المسایل ج 8 ، ص 449 ، ح 9966

39- پیامبر صلی الله علیه و آله:

ثَلَاثٌ مَنْ لَمْ تَكُنْ فِيهِ فَلَيْسَ مِنِّي وَ لَا مِنَ اللَّهِ عَزَّ وَ جَلَّ قِيلَ يَا رَسُولَ اللَّهِ وَ مَا هُنَّ قَالَ حِلْمٌ يَرُدُّ بِهِ جَهْلَ الْجَاهِلِ وَ حُسْنُ خُلُقٍ يَعِيشُ بِهِ فِی النَّاسِ وَ وَرَعٌ يَحْجُزُهُ عَنْ مَعَاصِی اللَّهِ عَزَّ وَ جَلَّ.

سه چیز است که هر کس نداشته باشد نه از من است و نه از خدای عزّوجلّ. عرض شد: ای رسول خدا ! آنها کدامند؟ فرمودند: بردباری که به وسیله آن جهالت نادان را دفع کند، اخلاق خوش که با آن در میان مردم زندگی کند و پارسایی که او را از نافرمانی خدا باز دارد.

بحار الانوار(ط-بیروت) ج 66 ، ص 386 ، ح 49

40-امام علی علیه السلام:

تَحَرِّی الصِّدْقِ وَ تَجَنَّبُ الْکَذِبِ اَجْمَلُ شیمَهٍ وَ اَفْضَلُ اَدَبٍ؛

راستگو بودن و پرهیز نمودن از دروغ، زیباترین اخلاق و بهترین ادب است.

تصنیف غررالحکم و دررالکلم ص 217 ، ح 4294

41- امام صادق علیه السلام:

کَمَالُ الْأَدَبِ وَ الْمُرُوَّهِ فِی سَبْعِ خِصَالٍ الْعَقْلِ وَ الْحِلْمِ وَ الصَّبْرِ وَ الرِّفْقِ وَ الصَّمْتِ وَ حُسْنِ الْخُلُقِ وَ

ص: 317

الْمُدَارَاه

کمال ادب و مروت در هفت چیز است: عقل، بردباری، صبر، ملایمت، سکوت، خوش اخلاقی و مدارا.

مستدرک الوسایل و مستنبط المسایل ج 9 ، ص 38 ، ح 10141

42- توبه بداخلاق

أَبَی اللَّهُ لِصَاحِبِ الْخُلُقِ السَّیِّئِ بِالتَّوْبَهِ فَقِیلَ یَا رَسُولَ اللَّهِ وَ کَیْفَ ذَلِکَ قَالَ لِأَنَّهُ إِذَا تَابَ مِنْ ذَنْبٍ وَقَعَ فِی أَعْظَمَ مِنَ الذَّنْبِ الَّذِی تَابَ مِنْهُ.

خداوند از آدم بد اخلاق توبه نمی پذیرد. عرض شد: ای رسول خدا، چرا؟ فرمودند: چون هرگاه از گناهی توبه کند در ورطه گناهی بدتر از آن که توبه کرده است می افتد.

بحارالأنوار(ط-بیروت) ج 70 ، ص 299، ح 12

43- امام علی علیه السلام:

فی سَعَهِ الاَخْلاقِ کُنوزُ الاَرْزاقِ؛

گنج های روزی در وسعت اخلاق نهفته است.

تحف العقول ص 98 - کافی(ط-الاسلامیه) ج 8 ، ص 23

44- امام علی علیه السلام:

مَنْ ساءَ خُلْقُهُ ضاقَ رِزْقُهُ؛

هر کس بد اخلاق باشد، روزی اش تنگ می شود.

تصنیف غررالحکم و دررالکلم ص 264 ، ح 5711

45- امام صادق علیه السلام:

لا عَیْشَ اَهْنَأُ مِنْ حُسْنِ الْخُلُقِ؛

هیچ زندگی گواراتر از اخلاق و رفتار پسندیده نیست.

تحف العقول ص 360 - کافی(ط-الاسلامیه) ج 8 ، ص 244 - علل الشرایع ج 2، ص 560

46- امام علی علیه السلام:

اَلسَّیِّئُ الْخُلُقِ کَثیرُ الطَّیْشِ مُنَغَّصُ الْعَیْشِ؛

آدم بد اخلاق بسیار خطا می کند و زندگی اش تلخ می شود.

تصنیف غررالحکم و دررالکلم ص 264 ، ح 5708

47- امام علی علیه السلام:

رُبَّ عَزِیزٍ أَذَلَّهُ خُلُقُهُ وَ ذَلِیلٌ أَعَزَّهُ خُلُقُه

چه بسا عزیزی که اخلاق بدش او را ذلیل و چه بسا ذلیلی که اخلاق خوبش او را عزیز کرد.

بحارالأنوار(ط-بیروت) ج 68 ، ص 396، ح 79

48- امام صادق علیه السلام:

قَالَ لُقْمَانُ یَا

ص: 318

بُنَیَّ إِیَّاکَ وَ الضَّجَرَ وَ سُوءَ الْخُلُقِ وَ قِلَّهَ الصَّبْرِ فَلَا یَسْتَقِیمُ عَلَی هَذِهِ الْخِصَالِ صَاحِبٌ وَ أَلْزِمْ نَفْسَکَ التُّؤَدَهَ فِی أُمُورِکَ وَ صَبِّرْ عَلَی مَئُونَاتِ الْإِخْوَانِ نَفْسَکَ وَ حَسِّنْ مَعَ جَمِیعِ النَّاس خُلْقَکَ؛

لقمان به فرزندش فرمود: فرزندم ! از بی حوصلگی و بد اخلاقی و بی تابی دوری کن که هیچ دوستی تحمل این خصلت ها را ندارد. در کارهایت آرام و بردبار، در تحمّل زحمات برادران صبور و با همه مردم خوش اخلاق باش.

بحارالانوار(ط-بیروت) ج 13 ، ص 419 ، ح 14

49- امام علی علیه السلام:

حَسِّنْ خُلْقَکَ یُخَفِّفِ اللّهُ ُ حِسابَکَ؛

اخلاقت را خوب کن تا خداوند حسابت را آسان گرداند.

امالی(صدوق) ص 210 - مجموعه ورام ج 2 ، ص 164

50- امام علی علیه السلام:

اِذا حَسُنَ الْخُلْقُ لَطُفَ النُّطْقُ؛

با اخلاق نیکو، گفتار نرم می شود.

تصنیف غررالحکم و دررالکلم ص 255 ، ح 5385

51- امام علی علیه السلام:

حُسْنُ الْخُلْقِ فی ثَلاثٍ: اِجْتِنابُ الْمَحارِمِ وَ طَ-لَبُ الْحَلالِ وَ التَّ-وَسُّعُ عَلَی الْعِیالِ؛

خوش اخلاقی در سه چیز است: دوری کردن از حرام، طلب حلال و فراهم آوردن آسایش و رفاه برای خانواده.

مجموعه ورام ج 1 ، ص 90 - بحارالأنوار(ط-بیروت) ج 68، ص 394، ح 63

52-پیامبر صلی الله علیه و آله:

اَوَّلُ ما یوضَعُ فی میزانِ الْعَبْدِ یَوْمَ الْقیامَهِ حُسْنُ خُلْقِهِ؛

نخستین چیزی که روز قیامت در ترازوی اعمال بنده گذاشته می شود، اخلاق خوب اوست.

قرب الإسناد(ط-الحدیثه) ص 46، ح 149

53- امام علی علیه السلام:

مَنْ ساءَ خُلْقُهُ مَلَّهُ اَهْلُهُ؛

هر کس بد اخلاق باشد، خانواده اش از او دلتنگ و خسته می شوند.

تحف العقول ص 214 - تصنیف غررالحکم و دررالکلم ص 264 ، ح 5715

54- پیامبر صلی الله علیه و آله:

إنَّکُم لَن

ص: 319

تَسَعوا النّاسَ بِأموالِكُم فَسَعوهُم بِأخلاقِكُم؛

شما با دارایی خود نمي توانيد دل همه مردم را بدست آوريد پس دلشان را با اخلاقتان به دست آوريد.

امالی(صدوق) ص 12 - من لا یحضره الفقیه ج 4 ، ص 394 ، ح 5839

55- امام علی علیه السلام:

مَن أصلَحَ أمرَ آخِرَتِهِ أصلَحَ اللَّهُ أمرَ دُنياهُ؛

كسى كه كار آخرتش را سامان دهد، خداوند كار دنيايش را سامان مى دهد.

عده الداعی ص 230

56- کدام کار ،خیر است؟

لا خَيرَ فى لَذَّهٍ تُعقِبُ نَدَماً.

در لذّتى كه پشيمانى به دنبال دارد، خيرى نيست.

تحف العقول ص 85

57- امام صادق علیه السلام:

كُونُوا دُعَاةَ النَّاسِ بِأَعْمَالِكُم

مردم را با رفتارتان [به دين] فرا خوانيد.

قرب الاسناد(ط-الحدیثه) ص 77

58- پیامبر صلی الله علیه و آله:

مَن اَحزَنَ مُومِناً، ثُمَّ أعطاهُ الدُّنيا لَم يَكُن ذَلِكَ كَفّارَتَهُ وَ لَم يُوجَر عَلَيهِ.

هر که مومنی را اندوهگین کند و در مقابل همه دنیا را به او بدهد، کفاره گناه او نبوده و پاداشی بر کارش نمی گیرد.

مستدرک الوسایل و مستنبط المسایل ج 9 ، ص 99 ، ح 10336

59- امام صادق علیه السلام:

إنَّ سُوءَ الخُلُقِ لِيُفسِدُ العَمَلَ كَمَا يُفسِدُ الخَلُّ العَسَلَ

بد اخلاقی عمل را تباه می کند، همانند سرکه، که عسل را فاسد می کند

کافی(ط-الاسلامیه) ج 2، ص 321

60- امام صادق علیه السلام:

مَا يَقدَمُ المُومِنُ عَلَى اللهِ عَزَّ وَ جَلَّ بِعَمَلٍ بَعدَ الفَرَائِضِ أحَبَ إلَى اللهِ تَعَالَى مِن أن يَسَعَ النَّاسَ بِخُلُقِهِ.

مومن بعد از واجبات، نزد خداوی عز و جل کاری محبوب تر از این نیاورد که از اخلاق او در راحتی و آسایش باشند.

کافی(ط-الاسلامیه) ج 2، ص 100

61- امام صادق علیه السلام:

إنَّ صَاحِبَ الخُلُقِ الحَسَنِ لَهُ مِثلُ أجرِ الصّائِمِ القائِمِ.

آن که اخلاق

ص: 320

نیکو دارد، او را پاداش انسان روزه دار شب زنده دار است.

کافی(ط-الاسلامیه) ج 2، ص 100

62- امام صادق علیه السلام:

ثُلاثَ مَن أَتَی اللهَ بِوَاحِدَهٍ مِنهُنَّ أوجَبَ اللهُ لَهُ الجَنَّهَ: الإنفاقُ مِن إقتارٍ وَ البِشرُ لِجَمیعِ العَالَمِ وَ الإنصافُ مِن نَفسِهِ.

سه خصلت است که اگر کسی با یکی از آنها نزد خدا رود، خداوند بهشت را بر او واجب گرداند: انفاق کردن با وجود تنگدستی، گشاده رویی با همگان، منصفانه برخورد کردن با دیگران.

کافی(ط-الاسلامیه) ج 2، ص 103

مکارم الاخلاق

1- پیامبر صلی الله علیه و آله:

إِنَّمَا بُعِثْتُ لِأُتَمِّمَ مَکَارِمَ الْأَخْلَاقِ.

براستی که من برای به کمال رساندن مکارم اخلاق مبعوث شده ام.

مکارم الاخلاق ص 8

2-امام علی علیه السلام:

عَلَیْکُمْ بِمَکَارِمِ الْأَخْلَاقِ فَإِنَّهَا رِفْعَهٌ وَ إِیَّاکُمْ وَ الْأَخْلَاقَ الدَّنِیَّهَ فَإِنَّهَا تَضَعُ الشَّرِیفَ وَ تَهْدِمُ الْمَجْدَ.

به مکارم اخلاق پایبند باشید که آن مایه سربلندی است و از اخلاق پَست دوری کنید که آن انسانهای شریف را پَست و بزرگواری را از بین می برد.

تحف العقول ص 215

3- امام علی علیه السلام:

نَزِّهْ عَنْ كُلِّ دَنِيَّهٍ نَفْسَكَ وَ ابْذُلْ فِی الْمَکَارِمِ جُهْدَکَ تَخْلَصْ مِنَ الْمَآثِمِ وَ تُحْرِزِ و الْمَکَارِمَ.

خودت را از هر پَستی پاک کن، و در راه مکارم اخلاق نهایت کوشش خود را به کار گیر تا از گناهان برهی و مکارم را بدست آوری.

تصنیف غررالحکم و دررالکلم ص 240 ، ح 4862

4- امام علی علیه السلام:

لَوْ کُنَّا لَا نَرْجُو جَنَّهً وَ لَا نَخْشَی نَاراً وَ لَا ثَوَاباً وَ لَا عِقَاباً لَکَانَ یَنْبَغِی لَنَا أَنْ نَطْلُبَ مَکَارِمَ الْأَخْلَاقِ فَإِنَّهَا مِمَّا تَدُلُّ عَلَی سَبِیلِ النَّجَاح

اگر هم به بهشت امید (و باور) نمی داشتیم و از دوزخ نمی هراسیدیم و پاداش و کیفری در

ص: 321

میان نمی بود باز شایسته بود که در طلب مکارم اخلاق برآییم، زیرا که راه موفقیت و پیروزی در تحصیل مکارم اخلاق است.

مستدرک الوسایل ج 11 ، ص 193 ، ح 12721

5- امام صادق علیه السلام:

وَقَد سُئِلَ عَن مَکارِمِ الخلاقِ: اَلعفوُ عَمَّن ظَلَمَکَ وَصِلَهُ مَن قَطَعَکَ وَ إعطاءُ مَن حَرَمَکَ وَ قَولُ الحَقِّ وَ لَو عَلی نَفسِکَ؛

درباره مکارم الاخلاق سئوال شد، فرمودند: گذشت از کسی که به تو ظلم کرده، رابطه با کسی که با تو قطع رابطه کرده، عطا به آن کس که از تو دریغ داشته است و گفتن حق اگر چه بر ضد خودت باشد.

منهاج البراعه(خوئی) ج 6 ، ص 218

6- امام علی علیه السلام:

لَا تَکْمُلُ الْمَکَارِمُ إِلَّا بِالْعَفَافِ وَ الْإِیثَار

مکارم اخلاق به کمال نمی رسد، مگر با پاکدامنی و از خود گذشتگی.

تصنیف غررالحکم و دررالکلم ص 256 ، ح 5418

7- امام علی علیه السلام:

إذا رَغِبتَ فِی المَکارِمِ فَاجتَنِبِ المَحارِمَ؛

اگر خواهان مکارم و بزرگواری ها هستی از حرام ها دوری کن.

تصنیف غررالحکم و دررالکلم ص 317 ، ح 7317

8- امام صادق علیه السلام:

إِنَّ اللَّهَ تَبَارَکَ وَ تَعَالَی خَصَّ رَسُولَ اللَّهِ [رَسُولَهُ] بِمَکَارِمِ الْأَخْلَاقِ فَامْتَحِنُوا أَنْفُسَکُمْ فَإِنْ کَانَتْ فِیکُمْ فَاحْمَدُوا اللَّهَ عَزَّ وَ جَلَّ وَ ارْغَبُوا إِلَیْهِ فِی الزِّیَادَهِ

مِنْهَا فَذَكَرَهَا عَشَرَةً اَلْيَقِينَ وَ اَلْقَنَاعَةَ وَ الصَّبْرَ وَ الشُّكْرَ وَ اَلْحِلْمَ وَ حُسْنَ الْخُلُقِ وَ السَّخَاءَ وَ الْغَيْرَةَ وَ

الشَّجَاعَةَ وَ الْمُرُوءَةَ.

خدای تبارک وتعالی رسول خدا صلی الله علیه و آله را به مکارم اخلاق مخصوص گردانید. پس شما نیز خود را بیازمایید، اگر این صفت ها در شما بود خدای عزوجل را سپاس گویید و از او این مکارم را بیشتر

ص: 322

بخواهید. - سپس آن ده خصلت را برشمردند - : یقین، قناعت، صبر، شکر، بردباری، خوش اخلاقی، سخاوت، غیرت، شجاعت و جوانمردی.

امالی(صدوق) ص 221 ، ح 8

9- امام صادق علیه السلام:

لِجَرّاحِ المَدائِنیِّ - : أَ لَا أُحَدِّثُکَ بِمَکَارِمِ الْأَخْلَاقِ الصَّفْحُ عَنِ النَّاسِ وَ مُوَاسَاهُ الرَّجُلِ أَخَاهُ فِی مَالِهِ وَ ذِکْرُ اللَّهِ کَثِیراً.

به جرّاح مدائنی فرمودند: آیا به تو بگویم که مکارم اخلاق چیست؟ گذشت کردن از مردم، سهیم کردن برادر (دینی) در مال خود و بسیار به یاد خدا بودن.

وسایل الشیعه ج 15 ، ص 199 ، ح 20273

10- امام صادق علیه السلام:

الْمَکَارِمُ عَشْرٌ فَإِنِ اسْتَطَعْتَ أَنْ تَکُونَ فِیکَ فَلْتَکُن ... صِدْقُ الْبَأْسِ وَ صِدْقُ اللِّسَانِ وَ أَدَاءُ الْأَمَانَهِ وَ صِلَهُ الرَّحِمِ وَ إِقْرَاءُ الضَّیْفِ وَ إِطْعَامُ السَّائِلِ وَ الْمُکَافَأَهُ عَلَی الصَّنَائِعِ وَ التَّذَمُّمُ لِلْجَارِ وَ التَّذَمُّمُ لِلصَّاحِبِ وَ رَأْسُهُنَّ الْحَیَاءُ.

مکارم ده تاست: اگر می توانی آنها را داشته باش ... : استقامت در سختی ها، راستگویی، امانتداری، صله رحم، میهمان نوازی، اطعام نیازمند، جبران کردن نیکی ها، رعایت حق و حرمت همسایه، مراعات حق و حرمت رفیق و در رأس همه، حیا.

خصال ص 431

11- پیامبر صلی الله علیه و آله:

إِنَّ الرِّفْقَ لَمْ یُوضَعْ عَلَی شَیْ ءٍ إِلَّا زَانَهُ وَ لَا نَزَعَ عَنْ شَیْ ءٍ إِلَّا شَانَهُ.

رفق و نرمی با هیچ چیز همراه نشد مگر اینکه آن را آراست و از هیچ چیز جدا نشد مگر اینکه آنرا زشت گردانید.

کافی(ط-الاسلامیه) ج 2 ، ص 119 ، ح 6

12- امام صادق علیه السلام:

لَیسَ مِنّا مَن لَم یوقِّر کَبیرَنا وَ یَرحَم صَغیرَنا

کسی که به بزرگسالان احترام نگذارد و با خردسالان ما مهربان نباشد از ما نیست.

کافی(ط-الاسلامیه) ج 2

ص: 323

، ص 165 ، ح 2

شب زنده داری

1- امام هادی علیه السلام :

السَّهَرُ أَلَذُّ لِلْمَنَامِ، وَ الْجُوعُ يَزِيدُ فِی طِيبِ الطَّعَامِ.

شب زنده داری، خواب را شيرين تر و گرسنگی، غذا را لذت بخش تر می كند.

نزهه الناظر و تنبيه الخاطر ص 141 ، ح 18

2- پیامبر صلی الله علیه و آله:

الشتاء ربيع المومن يطول فيه ليله فيستعين به على قيامه و يقصر فيه نهاره فيستعين به على صيامه؛

زمستان بهار مومن است از شبهای طولانی اش برای شب زنده داری و از روزهای کوتاهش برای روزه داری بهره می گیرد.

امالی(صدوق) ص 237 - وسائل الشيعه ج 10 ، ص 414 ، ح 13734

راز

حدیث (1) امام علی علیه السلام :

لا تَخُن مَنِ ائتَمَنَکَ وَ إِن خانَکَ وَ لا تُذِع سِرَّهُ وَ إِن أَذاعَ سِرَّکَ؛

به کسی که تو را امین قرار داده است خیانت مکن هر چند او به تو خیانت کرده باشد و راز او را فاش مساز اگر چه او راز تو را فاش ساخته باشد.

بحارالأنوار(ط-بیروت) ج 74 ،ص 208 - مستدرک الوسایل ج 9 ، ص 136 ، ح 10476

حدیث (2) امام علی علیه السلام :

لَیْسَ لِکَذوبٍ اَمانَهٌ، وَ لا لِفُجورٍ صیانَهٌ؛

دروغگو امانتدار نیست و بدکار، نگهدارنده اسرار.

تصنیف غررالحکم و دررالکلم ص 220 ، ح 4387

نعمت

حدیث (1) امام علی علیه السلام :

صِلَهُ الرَّحِمِ تُدِرُّ النِّعَمَ وَ تُدْفِعُ النِّقَم

صله رحم، نعمت ها را فراوان می کند و سختی ها را از بین می برد.

تصنیف غررالحکم و دررالکلم ص 406 ، ح 9305

حدیث (2) امام علی علیه السلام :

حِراسَهُ النِّعَمِ فی صِلَهِ الرَّحِمِ؛

حفظ نعمت ها در صله رحم است.

عیون الحکم و المواعظ(لیثی) ص 234 ، ح 4484

حدیث (3) امام صادق علیه السلام :

اَلبَنونَ نَعیمٌ وَ البَناتُ حَسَناتٌ وَ اللّه ُ یَسألُ عَنِ النَّعیمِ، وَ یُثیبُ

ص: 324

عَلَی الحَسَناتِ؛

پسران، نعمت اند و دختران خوبی. خداوند ، از نعمت ها سؤال می کند و به خوبی ها پاداش می دهد .

کافی(ط-الاسلامیه) ج6، ص7، ح12

حدیث (4) امام حسن علیه السلام:

لَوْ أَنَّ النَّاسَ سَمِعُوا قَوْلَ اللَّهِ (عَزَّ وَ جَلَّ) وَ رَسُولِهِ، لَأَعْطَتْهُمُ السَّمَاءُ قَطْرَهَا، وَ الْأَرْضُ بَرَكَتَهَا، وَ لَمَا اخْتَلَفَ فِی هَذِهِ الْأُمَّهِ سَيْفَانِ، وَ لَأَكَلُوهَا خَضْرَاءَ خَضِرَهً إِلَی يَوْمِ الْقِيَامَهِ

اگر مردم سخن خدا و پیامبرش را می شنیدند، آسمان بارانش را و زمین برکتش را به آنان می بخشید و هرگز در این امّت، اختلاف و زد و خورد پیش نمی آمد و همه از نعمت سر سبز دنیا تا روز قیامت، برخوردار می شدند.

امالی (طوسی) ص566، ح1174

حدیث (5) امام صادق علیه السلام :

إِنَّ اللَّهَ (تَعَالَی) يُحِبُّ الْجَمَالَ وَ التَّجْمِيلَ، وَ يَكْرَهُ الْبُؤْسَ وَ التَّبَاؤُسَ، فَإِنَّ اللَّهَ (عَزَّ وَ جَلَّ) إِذَا أَنْعَمَ عَلَی عَبْدٍ نِعْمَهً أَحَبَّ أَنْ يَرَی عَلَيْهِ أَثَرَهَا.قِيلَ: وَ كَيْفَ ذَلِكَ قَالَ: يُنَظِّفُ ثَوْبَهُ، وَ يُطَيِّبُ رِيحَهُ، وَ يُجَصِّصُ دَارَهُ، وَ يَكْنُسُ أَفْنِيَتَهُ، حَتَّی إِنَّ السِّرَاجَ قَبْلَ مَغِيبِ

الشَّمْسِ يَنْفِی الْفَقْرَ، وَ يَزِيدُ فِی الرِّزْق

امام صادق علیه السلام : خداوند زیبایی و خودآرایی را دوست دارد و از فقر و تظاهر به فقر بیزار است. هرگاه خداوند به بنده ای نعمتی بدهد، دوست دارد اثر آن را در او ببیند. عرض شد: چگونه؟ فرمودند: لباس تمیز بپوشد، خود را خوشبو کند، خانه اش را گچکاری کند، جلوی در حیاط خود را جارو کند، حتی روشن کردن چراغ قبل از غروب خورشید فقر را می برد و روزی را زیاد می کند.

امالی (طوسی) ص 275 ، ح 526 - وسایل الشیعه ج 5 ،

ص: 325

ص 7 ، ح 5746 {شبیه این حدیث در ارشاد القلوب(دیلمی) ج 1 ، ص 195 }

حدیث (6) امام صادق علیه السلام :

أَبْصَرَ رَسُولُ اللَّهِ ص رَجُلًا شَعِثاً شَعْرُ رَأْسِهِ وَ سِخَةً ثِيَابُهُ سَيِّئَةً حَالُهُ فَقَالَ رَسُولُ اللَّهِ ص مِنَ الدِّينِ الْمُتْعَةُ وَ إِظْهَارُ النِّعْمَهِ.

پیامبر خدا صلی الله علیه و آله و سلم مردی را دیدند که موهای ژولیده و جامه ای چرکین و سر و وضع نامرتّبی داشت، فرمودند: بهره بردن از نعمت های خدا و آشکار ساختن نعمت جزء دین است.

کافی(الاسلامیه) ج 6، ص 439، ح5

حدیث (7) امام صادق علیه السلام :

الذُّنُوبُ الَّتِی تُغَيِّرُ النِّعَمَ الْبَغْیُ وَ الذُّنُوبُ الَّتِی تُورِثُ النَّدَمَ الْقَتْلُ وَ الَّتِی تُنْزِلُ النِّقَمَ الظُّلْمُ وَ الَّتِی تَهْتِکُ السُّتُورَ شُرْبُ الْخَمْرِ وَ الَّتِی تَحْبِسُ الرِّزْقَ الزِّنَا وَ الَّتِی تُعَجِّلُ الْفَنَاءَ قَطِيعَهُ الرَّحِمِ وَ الَّتِی تَرُدُّ الدُّعَاءَ وَ تُظْلِمُ الْهَوَاءَ عُقُوقُ الْوَالِدَيْنِ.

گناهی که نعمت ها را تغییر می دهد، تجاوز به حقوق دیگران است. گناهی که پشیمانی می آورد، قتل است. گناهی که گرفتاری ایجاد می کند، ظلم است. گناهی که آبرو می بَرد، شرابخواری است. گناهی که جلوی روزی را می گیرد، زناست. گناهی که مرگ را شتاب می بخشد، قطع رابطه با خویشان است. گناهی که مانع استجابت دعا می شود و زندگی را تیره و تار می کند، نافرمانی از پدر مادر است.

علل الشرایع ج 2، ص 584 {شبیه این حدیث در کافی(ط-الاسلامیه) ج 2 ، ص 448 ، ح 27 }

حدیث (8) امام علی علیه السلام :

اَلصِّحَّهُ اَفضَلُ النِّعَمِ؛

سلامتی بهترین نعمت است.

عیون الحکم و المواعظ(لیثی) ص 23 ، ح 177

حدیث (9) قال الحسین علیه السلام :

شُکرُکَ لِنِعمَهٍ سالِفَهٍ یَقتَضی نِعمَةً آنِفَةً؛

شکر تو بر نعمت گذشته، زمینه ساز نعمت آینده

ص: 326

است.

نزهه الناظر و تنبیه الخاطر ص 80 ، ح 2

حدیث (10) قال الجواد علیه السلام :

نِعْمَهٌ لَا تُشْكَرُ كَسَيِّئَهٍ لَا تُغْفَرُ.

نعمتی که سپاسگزاری نشود مانند گناهی است که آمرزیده نشود.

نزهه الناظر و تنبیه الخاطر ص 137 ، ح 18

حدیث (11) امام علی علیه السلام :

ما خَيْرٌ بِخَيْرٍ بَعْدَهُ النّارُ و ما شَرٌّ بِشَرٍّ بَعْدَهُ الجَنَّهُ وَ كُلُّ نَعيمٍ دونَ الْجَنَّهِ فَهُوَ مَحْقورٌ وَ كُلُّ بَلا ءٍ دونَ النّارِ عافيَهٌ؛

خیری که به دنبال آن آتش باشد، خیر نیست و شری که به دنبال آن بهشت باشد، شر نیست. هر نعمتی جز بهشت ناچیز است و هر بلایی جز آتش، سلامتی.

نهج البلاغه(صبحی صالح) ص 544 ، حکمت 387

حدیث (12) پیامبر اکرم صلی الله علیه و آله :

إنَّ اللّه َ يُحِبُّ أن يَرى أثَرَ نِعمَتِهِ على عَبدِهِ؛

خداوند دوست دارد که اثر نعمت خود را در بنده اش ببیند.

مرآه العقول ج 10 ، ص 200 - بحارالانوار(ط-بیروت) ج 70 ، ص 207

حدیث (13) امام صادق علیه السلام :

ما اَنْعَمَ اللّه ُ عَلى عَبْدٍ مِنْ نِعْمَهٍ فَعَرَفَها بِقَلْبِهِ وَ حَمِدَ اللّه َ ظاهِرا بِلِسانِهِ فَتَمَّ كَلامُهُ حَتّى يُؤْمَرَ لَهُ بِالْمَزيدِ؛

چون خداوند به بنده ای نعمت بدهد و او آن را قلبا قدر بشناسد و به زبان سپاس بگوید، هنوز سخنش به پایان نرسیده، فرمان افزایش نعمت برای وی صادر می شود.

کافی(ط-الاسلامیه) ج 2 ، ص 95 ، ح 9 - مرآه العقول ج 8 ، ص 153 ، ح 9

آزادگی

1- امام صادق علیه السلام:

خَمْسُ خِصَالٍ مَنْ لَمْ تَكُنْ فِيهِ خَصْلَةٌ مِنْهَا فَلَيْسَ فِيهِ كَثِيرُ مُسْتَمْتَعٍ أَوَّلُهَا الْوَفَاءُ وَ الثَّانِيَةُ التَّدْبِيرُ وَ الثَّالِثَةُ الْحَيَاءُ وَ الرَّابِعَةُ حُسْنُ الْخُلُقِ وَ الْخَامِسَةُ وَ هِيَ تَجْمَعُ هَذِهِ الْخِصَالَ الْحُرِّيَّةُ.

پنج خصلت است که در هر کس یکی از آنها نباشد

خیر و بهره زیادی در او نیست: اول: وفاداری دوم: تدبیر سوم: حیا چهارم: خوش اخلاقی و پنجم: - که چهار خصلت دیگر را نیز در خود دارد - آزادگی.

خصال ص 284، ح 33

-2 امام علی علیه السلام:

لا تَكُن عَبدَ غَيرِكَ وَ قَد جَعَلَكَ اللّهُ حُرّا ؛ بنده دیگری مباش که خدا تو را آزاد آفرید.

تحف العقول ص 77

-3 امام صادق علیه السلام:

إِنَّ الْحُرَّ حُرٌّ عَلَى جَمِيعِ أَحْوَالِهِ إِنْ نَابَتْهُ نَائِبَةٌ صَبَرَ لَهَا وَ إِنْ تَدَاكَّتْ عَلَيْهِ الْمَصَائِبُ لَمْ تَكْسِرْهُ وَ إِنْ أُسِرَ وَ قُهِرَ وَ اسْتُبْدِلَ بِالْيُسْرِ عُسْراً كَمَا كَانَ يُوسُفُ الصِّدِّيقُ الْأَمِينُ ص لَمْ يَضْرُرْ حُرِّيَّتَهُ أَنِ اسْتُعْبِدَ وَ قُهِرَ وَ أُسِرَ آزاده در همه حال آزاده است: اگر بلا و سختی به او رسد شکیبایی ورزد و

اگر مصیبت ها بر سرش فرو ریزند او را نشکنند هرچند به اسیری افتد و مقهور شود و آسایش را از دست داده و به سختی و تنگدستی افتد. چنان که یوسف صدیق امین، صلوات اللّه علیه، به بندگی گرفته شد و مقهور و اسیر گشت اما این همه به آزادگی او آسیب نرساند.

کافی(ط-الاسلامیه) ج2، ص89، ح 6

-4 امام علی علیه السلام:

الْحُرِّيَّةُ مُنَزَّهَةٌ مِنَ الْغِلِّ وَ الْمَكْرِ آزادگی از کینه توزی و مکر منزّه است.

تصنیف غررالحکم و دررالکلم ص 291 ، ح 6484

-5 امام علی علیه السلام:

مِن تَوفيقِ الحُرِّ اكتِسابُهُ المالَ مِن حِلِّهِ؛ از موفقیت آزاده این است که مال را از راه حلال به دست آورد.

شرح آقا جمال الدين خوانسارى بر غررالحكم و دررالكلم ج6، ص36، ح 9393

7-امام على عليه السلام:

مَن قامَ بِشَرائِطِ العُبوديَّهِ أَهلٌ لِلعِتقِ، مَن قَصَّرَ عَن أَحكامِ الحُرِّيَّهِ اُعيدَ اِلىَ الرِّقِّ؛ هر كس شرايط بندگى خدا

ص: 328

را به جا آورد سزاوار آزادی می شود و هر کس در عمل به شرایط آزادگی کوتاهی کند، به بندگی (غیر خدا) مبتلا می شود.

عیون الحکم و المواعظ(لیثی) ص 450 ، ح 8004 و 8005

8- امام حسین علیه السلام:

إن لَم یَکُن لَکُم دینٌ وَ کُنتُم لا تَخافونَ المَعادَ فَکونوا أَحرارا فی دُنیاکُم؛ اگر دین ندارید و از قیامت نمی ترسید، لااقل در دنیای خود آزاد مرد باشید.

بحارالانوار(ط-بیروت) ج 45 ، ص 51

9- امام علی علیه السلام:

إِنَّ تَقْوَی اللَّهِ مِفْتَاحُ سَدَادٍ وَ ذَخِیرَهُ مَعَادٍ وَ عِتْقٌ مِنْ کُلِّ مَلَکَهٍ وَ نَجَاهٌ مِنْ کُلِّ هَلَکَهٍ بِهَا یَنْجُو الْهَارِبُ وَ تَنْجَحُ الْمَطَالِبُ وَ تُنَالُ الرَّغَائِب

تقوای خدا، کلید پاکی و درستی و اندوخته ای برای معاد و باعث آزادی از هر بندگی و رهایی از هر نابودی است. به وسیله تقواست که جوینده به مطلوبش می رسد و گریزانِ (از عذاب و کیفر الهی) رهایی می یابد و به خواست ها رسیده می شود.

تصنیف غررالحکم و دررالکلم ص 272 ، ح 5942

بهشت

1-پیامبر صلی الله علیه و آله:

اَلجَنَّهُ بَناؤُها لَبِنَهٌ مِن فِضَّهٍ و َلَبِنَهٌ مِن ذَهَبٍ و َمِلاطُهَا المِسکُ الأَذفَرُ وَ حَصباؤُهَا اللُّؤلُؤُ وَ الیاقوتُ و َتُربَتُهَا الزَّعفرانُ... ؛

ساختمان بهشت خشتی از نقره و خشتی از طلاست، گِل آن مُشک بسیار خوشبو و سنگریزه آن لؤلؤ و یاقوت و خاک آن زغفران است... .

نهج الفصاحه ص 434 ، ح 1327

2- پیامبر صلی الله علیه و آله:

فِی الجَنَّهِ ما لا عَینٌ رَأت وَ لا اَذُنٌ سَمِعَت وَ لا خَطَرَ عَلی قَلبِ بَشَرٍ؛

در بهشت چیزهایی هست که نه چشمی دیده و نه گوشی شنیده و نه به خاطر کسی گذشته.

نهج الفصاحه ص 590

ص: 329

، ح 2060

3- امام صادق علیه السلام:

إِنَّ أَدْنَى أَهْلِ الْجَنَّهِ مَنْزِلاً لَوْ نَزَلَ بِهِ الثَّقَلَانِ الْجِنُّ وَ الْإِنْسُ لَوَسِعَهُمْ طَعَاماً وَ شَرَاباً وَ لَا يَنْقُصُ مِمَّا عِنْدَهُ شَيْ ء

کمترین فرد بهشت چنان است که اگر جن و انس میهمان او شوند همه را با خوردنی و آشامیدنی پذیرایی کند و از آنچه دارد چیزی کم نشود.

بحارالأنوار(ط-بیروت) ج 8، ص 120، ح 11

4- امام علی علیه السلام:

لَذَّاتُهَا لَا تُمِلُّ وَ مُجْتَمَعُهَا لَا يَتَفَرَّقُ سُكَّانُهَا قَدْ جَاوَرُوا الرَّحْمَنَ وَ قَامَ بَيْنَ أَيْدِيهِمُ الْغِلْمَانُ بِصِحَافٍ مِنَ الذَّهَبِ فِيهَا الْفَاكِهَهُ وَ الرَّيْحَان

لذتها و خوشیهای بهشت دل را نمی زند، انجمن آن از هم نمی پاشد، ساکنانش در پناه خدای رحمانند و در برابر آنان غلامانی با طبق های زرین پر از میوه و گل های خوشبو ایستاده اند.

امالی(مفید) ص 266 - امالی(طوسی) ص 29 ، ح 31

5- پیامبر صلی الله علیه و آله:

مَنِ اشتاقَ اِلَی الجَنَّهِ سارَعَ فِی الخَیراتِ؛

هر کس مشتاق بهشت است برای انجام خوبی ها سبقت می گیرد.

بحارالأنوار(ط-بیروت) ج 74 ، ص 94

6- امام علی علیه السلام:

اِنَّهُ لَیسَ لاَنفُسِکُم ثَمَنٌ اِلاّ الجَنَّهُ فَلا تَبیعوها اِلاّ بِها؛

برای جان های شما بهایی جز بهشت نیست، پس آنها را جز به بهشت مفروشید.

نهج البلاغه(صبحی صالح) ص 556 ، ح 456 - بحارالأنوار(ط-بیروت) ج 75 ، ص 13 ، ح 71

7- پیامبر صلی الله علیه و آله:

اضْمَنُوا لِی سِتّاً مِنْ أَنْفُسِکُمْ أَضْمَنْ لَکُمُ الْجَنَّهَ اصْدُقُوا إِذَا حَدَّثْتُمْ وَ أَوْفُوا إِذَا وَعَدْتُمْ وَ أَدُّوا إِذَا اؤْتُمِنْتُمْ وَ احْفَظُوا فُرُوجَکُمْ وَ غُضُّوا أَبْصَارَکُمْ وَ کُفُّوا أَیْدِیَکُمْ.

شش چیز را برای من ضمانت کنید تا من بهشت را برای شما ضمانت کنم، راستی در گفتار، وفای به عهد، بر

گرداندن امانت، پاکدامنی، چشم بستن از گناه و نگه داشتن دست (از غیر حلال).

کنز الفؤاد ج 2 ، ص 11 - نهج الفصاحه ص 216 ، ح 321

8- پیامبر صلی الله علیه و آله:

وَ الَّذی نَفسُ مُحَمَّدٍ بِیَدِهِ لا تَدخُلُوا الجَنَّهَ حَتّی تُؤمِنوا وَ لا تُؤمِنوا حَتّی تَحابّوا اَفَلا اُنَبِّئُکُم بِشَیْ ءٍ اِذا فَعَلتُموهُ تَحابَبتُم؟ اَفشُوا السَّلامَ بَینَکُم؛

به خدایی که جان محمد در دست (قدرت) اوست به بهشت نمی روید تا مؤمن شوید و مؤمن نمی شوید تا یکدیگر را دوست بدارید، آیا می خواهید شما را به چیزی خبر دهم که با انجام آن، یکدیگر را دوست بدارید؟ سلام کردن بین یکدیگر را رواج دهید.

نهج الفصاحه ص 479 ، ح 1555

9- پیامبر صلی الله علیه و آله:

اِنَّ فِی الجَنَّهِ دارا یُقالُ لَها دارُ الفَرَحِ لا یَدخُلُها اِلاّ مَن فَرَّحَ یَتامَی المُؤمِنینَ؛

در بهشت خانه ای هست که آن را شادی سرا گویند و جز آنان که یتیمان مؤمنان را شاد کرده اند وارد آن نمی شوند.

نهج الفصاحه ص 329 ، ح 864

10- امام علی علیه السلام:

لا یَفوزُ بِالجَنَّهِ اِلاّ مَن حَسُنَت سَریرَتُهُ وَ خَلُصَت نیَّتُهُ؛ به پاداش بهشت نمی رسد مگر آن کس که باطنش نیکو و نیّتش خالص باشد.

عیون الحکم و المواعظ(لیثی) ص 535 ، ح 9806

11- پیامبر صلی الله علیه و آله:

أنَا زَعِیمٌ بِبَیْتٍ فِی رَبَضِ الْجَنَّهِ وَ بَیْتٍ فِی وَسَطِ الْجَنَّهِ وَ بَیْتٍ فِی أعْلَی الْجَنَّهِ لِمَنْ تَرَکَ الْمِرَاءَ وَ إِنْ کَانَ مُحِقّاً وَ لِمَنْ تَرَکَ الْکَذِبَ وَ إِنْ کَانَ هَازِلاً وَ لِمَنْ حَسُنَ خُلُقُهُ.

من برای کسی که بگومگو را رها کند، هر چند حق با او باشد و برای کسی که دروغ گفتن را اگر چه

به شوخی باشد، ترک گوید و برای کسی که اخلاقش را نیکو گرداند، خانه ای در حومه بهشت و خانه ای در مرکز بهشت و خانه ای در بالای بهشت ضمانت می کنم.

خصال ص 144، ح 170

12- امام رضا علیه السلام:

مَن سألَ اللهَ الجَنَّهَ وَ لَم یَصبِر عَلَی الشَّدائِدِ فَقَدِ استَهَزا بِنَفسِه.

هر که از خدا بهشت خواهد و در برابر سختی ها پایداری نورزد بی گمان خود را ریشخند کرده است.

معدن الجواهر ص 59 - بحارالانوار(ط-بیروت) ج 75 ، ص 356

13- امام صادق علیه السلام:

لا یَدخُلُ الجَنَّهَ مَن فِی قَلبهِ مِثقالَ ذَرَّهٍ مِن کِبر؛

کسی که در قلبش به اندازه ذره ای کبر و خود بزرگ بینی باشد به بهشت وارد نمی شود. کافی(ط-الاسلامیه) ج 2 ، ص 310 ، ح 6

14- پیامبر صلی الله علیه و آله:

یَا عَلِیُّ الْعَقْلُ مَا اكْتُسِبَتْ بِهِ الْجَنَّهُ وَ طُلِبَ بِهِ رِضَا الرَّحْمَن

یا علی عقل چیزی است که با آن بهشت و خشنودی خداوند رحمان به دست می آید.

من لا یحضره الفقیه ج 4 ، ص 369

15- پیامبر صلی الله علیه و آله:

تنظّفوا بکلّ ما استطعتم فإنّ اللّه تعالی بنی الإسلام علی النّظافه و لن یدخل الجنّه إلّا کلّ نظیف.

خودتان را با هر وسیله ای که می توانید پاکیزه کنید، زیرا که خدای متعال اسلام را برپایه پاکیزگی بنا کرده است و هرگز به بهشت نمی رود، مگر کسی که پاکیزه باشد.

نهج الفصاحه ص 391 ، ح 1182

16- پیامبر صلی الله علیه و آله:

لَنْ یَشْبَعَ الْمُؤْمِنُ مِنْ خَیْرٍ یَسْمَعُهُ حَتّی یَکونَ مُنْتَهاهُ الْجَنَّهَ ؛

هرگز مؤمن از شنیدن خیر و خوبی سیر نمی شود، تا آن که سرانجامش بهشت گردد.

نهج الفصاحه ص 639 ، ح

ص: 332

-17 امام علی علیه السلام:

اَلا وَ مَن اَکَلَهُ الحَقُّ فَاِلَی الجَنَّهِ وَ مَن اَکَلَهُ الباطِلُ فَاِلَی النّارِ؛

بدانید که هر کس در راه حق از دنیا برود، به بهشت و هر کس در راه باطل از دنیا برود، به جهنم می رود.

نهج البلاغه(صبحی صالح) ص 374 ، نامه 17

-18 پیامبر صلی الله علیه و آله:

لا یَدخُلُ الجَنَّهَ عَبدٌ لا یَأمَنُ جارُهُ بَوائِقَهُ؛

کسی که همسایه از شرش در امان نباشد به بهشت نمی رود.

نهج الفصاحه ص 681 ، ح 2532

-19امام کاظم علیه السلام:

الْحَیَاءُ مِنَ الْإِیمَانِ وَ الْإِیمَانُ فِی الْجَنَّهِ وَ الْبَذَاءُ مِنَ الْجَفَاءِ وَ الْجَفَاءُ فِی النَّار

حیا از ایمان و ایمان در بهشت است و بدزبانی از بی مهری و بدرفتاری است و بدرفتاری در جهنم است.

تحف العقول ص 394 - بحارالأنوار(ط-بیروت) ج 75 ، ص 309 ، ح 1

-20 امام علی علیه السلام:

إنَّ الجِهادَ بابٌ مِن أبوابِ الجَنَّهِ فَتَحهُ اللَّهُ لِخاصَّهِ أولیائِهِ، و هو لِباسُ التَّقوی و دِرْعُ اللَّهِ الحَصِینَهُ و جُنَّتُهُ الوَثِیقَهُ،

براستی که جهاد یکی از درهای بهشت است که خداوند آن را برای اولیای خاص خود گشوده است. جهاد جامه تقوا و زره استوار خداوند و سپر محکم اوست.

مکاتیب الائمه ج 2 ، ص 108

21- امام صادق علیه السلام:

لَا يَزَالُ الْمُؤْمِنُ يُورِثُ أَهْلَ بَيْتِهِ الْعِلْمَ وَ الْأَدَبَ الصَّالِحَ حَتَّى يُدْخِلَهُمُ الْجَنَّةَ جَمِيعا

مؤمن همواره خانواده خود را از دانش و تربیت شایسته بهره مند می سازد تا همه آنان را وارد بهشت کند.

مستدرک الوسایل ج 12 ، ص 201 ، ح 13881

22- پیامبر صلی الله علیه و آله:

اَلنِّیَّهُ الحَسَنَهُ تُدخِلُ صاحِبَها الجَنَّهَ؛ نیت خوب صاحب خویش را به بهشت می برد.

نهج الفصاحه ص 791 ، ح

ص: 333

23- پيامبر صلى الله عليه و آله:

اِنَّ لِلجَنَّهِ بابا يُدعى اَلرَّيّانَ لايَدخُلُ مِنهُ اِلاّ الصّائِمونَ؛ بهشت را درى است كه ريّان ناميده مى شود از آن در، جز روزه داران وارد نشوند.

معانى الأخبار ص 409 ، ح 90

24- پيامبر صلى الله عليه و آله:

مَنِ اشْتاقَ اِلَى الْجَنَّهِ سارَعَ اِلَى الْخَيْراتِ وَ مَنْ اَشْفَقَ مِنَ النّارِ لَهى عَنِ الشَّهَواتِ؛

هر كس مشتاق بهشت است، به سوى نيكى ها مى شتابد و هر كس از جهنم بترسد، از هوا و هوس روى مى گرداند.

نهج الفصاحه ص 726 ، ح 2768

25-امام حسين عليه السلام:

أَيُّمَا اثْنَيْنِ جَرَى بَيْنَهُمَا كَلَامٌ فَطَلَبَ أَحَدُهُمَا رِضَى الْآخَرِ كَانَ سَابِقَهُ إِلَى الْجَنَّه

هر يك از دو نف-رى كه ميان آنها نزاعى واقع و يک-ى از آن دو رضايت ديگرى را بج-وى-د، سبقت گى-رن-ده اهل بهشت خ-واه-د ب--ود.

كشف الغمه(ط-القديمه) ج 2 ، ص 33

26-پيامبر صلى الله عليه و آله:

مَن رَدَّ عَن عِرضِ اَخيهِ المُسلِمِ وَجَبَت لَهُ الجَنَّهُ اَلبَتَّهَ؛

هركس آبروى مؤمنى را حفظ كند، بدون ترديد بهشت بر او واجب مى شود.

ثواب الاعمال و عقاب الاعمال ص 145 - جعفريات(اشعثيات) ص 198

27-پیامبر صلی الله علیه و آله:

مَنْ أَخَذَ لِلْمَظْلُومِ مِنَ الظَّالِمِ كَانَ مَعِی فِی الْجَنَّهِ مُصَاحِبا

هر کس داد مظلوم را از ظالم بگیرد، در بهشت با من یار و هم نشین باشد.

بحارالأنوار(ط-بیروت) ج 72، ص 359، ح 74

28- امام علی علیه السلام:

مَنْ باعَ نَفْسَهُ بِغَیْرِ نَعیمِ الْجَنَّهِ فَقَدْ ظَلَمَها؛

هر کس خودش را جز به نعمت بهشت بفروشد، براستی که به خویشتن ظلم کرده است.

تصنیف غررالحکم و دررالکلم ص 232 ، ح 4628

29- امام صادق علیه السلام:

قِیلَ لَهُ أَیْنَ طَرِیقُ الرَّاحَهِ فَقَالَ ع فِی خِلَافِ الْهَوَی قِیلَ فَمَتَی یَجِدُ عَبْدٌ

ص: 334

الرَّاحَهَ فَقَالَ ع عِنْدَ أَوَّلِ یَوْمٍ یَصِیرُ فِی الْجَنَّهِ.

در پاسخ به این سؤال که راه رسیدن به آسایش چیست؟ فرمودند: مخالفت با هوا و هوس. عرض شد: پس، چه وقت انسان به آسایش می رسد؟ فرمودند: در نخستین روز ورودش به بهشت.

تحف العقول ص 370

30- پیامبر صلی الله علیه و آله:

مَنْ قَالَ إِنِّی خَیْرُ النَّاسِ فَهُوَ مِنْ شَرِّ النَّاسِ وَ مَنْ قَالَ إِنِّی فِی الْجَنَّهِ فَهُوَ فِی النَّار

هر کس بگوید: من از همه مردم بهترم، او بدترین مردم است و هر کس بگوید: من بهشتی هستم، او جهنمی است.

نوادر(راوندی) ص 11

31- امام علی علیه السلام:

مَا خَیْرٌ بِخَیْرٍ بَعْدَهُ النَّارُ وَ مَا شَرٌّ بِشَرٍّ بَعْدَهُ الْجَنَّهُ وَ کُلُّ نَعِیمٍ دُونَ الْجَنَّهِ فَهُوَ مَحْقُور وَ کُلُّ بَلَاءٍ دُونَ النَّارِ عَافِیَه

خیری که به دنبال آن آتش باشد، خیر نیست و شری که به دنبال آن بهشت باشد، شر نیست. هر نعمتی جز بهشت ناچیز است و هر بلایی جز آتش، سلامتی.

نهج البلاغه(صبحی صالح) ص 544 ، حکمت 387

32- امام صادق علیه السلام:

الْخَیْرُ کُلُّهُ أَمَامَکَ وَ إِنَّ الشَّرَّ کُلَّهُ أَمَامَکَ وَ لَنْ تَرَی الْخَیْرَ وَ الشَّرَّ إِلَّا بَعْدَ الْآخِرَهِ لِأَنَّ اللَّهَ عَزَّ وَ جَلَّ جَعَلَ الْخَیْرَ کُلَّهُ فِی الْجَنَّهِ وَ الشَّرَّ کُلَّهُ فِی النَّار

همه خوبی ها و بدی ها در مقابل توست و هرگز خوبی و بدی واقعی را جز در آخرت نمی بینی، زیرا خداوند همه خوبی ها را در بهشت و همه بدی ها

را در جهنم قرار داده است.

تحف العقول ص 306

33- امام صادق علیه السلام:

إِنَّ لِأَهْلِ الْجَنَّهِ أَرْبَعَ عَلَامَاتٍ وَجْهٌ مُنْبَسِطٌ وَ لِسَانٌ لَطِيفٌ وَ قَلْبٌ رَحِيمٌ وَ يَدٌ مُعْطِيَه

هشتی ها چهار نشانه دارند: روی گشاده، زبان نرم، دل مهربان و دستِ دهنده.

امالی(طوسی) ص 683 ، ح 1454 - مجموعه ورام ج 2، ص 91 {شبیه این حدیث در اختصاص ص 335 }

34- امام صادق علیه السلام:

ثَلَاثٌ مَنْ أَتَی اللَّهَ بِوَاحِدَهٍ مِنْهُنَّ أَوْجَبَ اللَّهُ لَهُ الْجَنَّهَ الْإِنْفَاقُ مِنْ إِقْتَارٍ وَ الْبِشْرُ لِجَمِیعِ الْعَالَمِ وَ الْإِنْصَافُ مِنْ نَفْسِهِ.

هر کس یکی از این کارها را به درگاه خدا ببرد، خداوند بهشت را برای او واجب می گرداند: انفاق در تنگدستی، گشاده رویی با همگان و رفتار منصفانه.

کافی(ط-الاسلامیه) ج 2 ، ص 103 ، ح 2

تواضع

حدیث (1) امام علی علیه السلام :

أَشْرَفُ الْخَلَائِقِ التَّوَاضُعُ وَ الْحِلْمُ وَ لِینُ الْجَانِبِ.

شریف ترین اخلاق، تواضع، بردباری و نرم خویی است.

عیون الحکم و المواعظ(لیثی) ص 115 ، ح 2555

حدیث (2) رسول اکرم صلی الله علیه و آله :

إنّ اللّه أوحی إلیّ أن تواضعوا حتّی لا یفخر أحد علی أحد و لا یبغی أحد علی أحد.

خدای متعال به من وحی فرمود که متواضع باشید، تا هیچ کس بر دیگری فخر نفروشد و احدی به دیگری زورگویی و تجاوز نکند.

نهج الفصاحه ص 290 ، ح 678

حدیث (3) امام صادق علیه السلام :

إِنَّ فِی السَّمَاءِ مَلَكَیْنِ مُوَكَّلَیْنِ بِالْعِبَادِ فَمَنْ تَوَاضَعَ لِلَّهِ رَفَعَاهُ وَ مَنْ تَكَبَّرَ وَضَعَاهُ.

در آسمان دو فرشته بر بندگان گماشته شده اند پس هر كس برای خدا تواضع كند، او را بالا برند و هر كس تكبر ورزد او را پَست گردانند.

كافی(ط-الاسلامیه) ج2، ص122، ح2

حدیث (4) امام علی علیه السلام :

إِذا تَفَقَّهَ الرَّفیعُ تَواضَعَ؛

انسان بلند مرتبه چون به فهم و دانایی رسد، متواضع می شود.

عیون الحكم و المواعظ(لیثی) ص 135 ، ح 3075

حدیث (5) امام علی علیه السلام :

فی صِفَهِ المُتَّقینَ - : مَلبَسُهُمُ

ص: 336

الاِقتِصادُ وَ مَشيُهُمُ التَّواضُعُ؛

در وصف پرهیزکاران - : لباسشان میانه رویست و راه رفتن و رفتارشان متواضعانه است.

تحف العقول ص 159 - امالی(صدوق) ص 159 - نهج البلاغه(صبحی صالح) ص 303 ، خطبه 193

حدیث (6) امام صادق علیه السلام :

إِنَّ مِنَ التَّوَاضُعِ أَنْ يَرْضَى الرَّجُلُ بِالْمَجْلِسِ دُونَ الْمَجْلِسِ وَ أَنْ يُسَلِّمَ عَلَى مَنْ يَلْقَى وَ أَنْ يَتْرُكَ الْمِرَاءَ وَ إِنْ كَانَ مُحِقّاً وَ لَا يُحِبَّ أَنْ يُحْمَدَ عَلَى التَّقْوَى.

از تواضع است که انسان به پایین مجلس رضایت دهد، به هر کس بر می خورد سلام کند، مجادله را رها کند اگر چه حق با او باشد و دوست نداشته باشد که او را به پرهیزکاری بستایند.

بحارالأنوار(ط-بیروت) ج 72، ص 465 ، ح 4

حدیث (7) رسول اکرم صلی الله علیه و آله :

ثَلَاثَةٌ لَا يَزِيدُ اللَّهُ بِهِنَّ إِلَّا خَيْراً التَّوَاضُعُ لَا يَزِيدُ اللَّهُ بِهِ إِلَّا ارْتِفَاعاً وَ ذُلُّ النَّفْسِ لَا يَزِيدُ اللَّهُ بِهِ إِلَّا عِزّاً وَ التَّعَفُّفُ لا يَزِيدُ اللَّهُ بِهِ إِلَّا غِنًى.

سه چیز است که خداوند به سبب آنها جز بر خیر و خوبی نمی افزاید: تواضع که خداوند به سبب آن جز بلند مرتبگی نمی افزاید، شکسته نفسی که خداوند به سبب آن جز عزّت نمی افزاید و مناعت طبع که خداوند به سبب آن جز بی نیازی نمی افزاید.

عده الداعی ص 178 - بحارالأنوار(ط-بیروت) ج 72 ، ص 124، ح 22

حدیث (8) امام کاظم علیه السلام :

إِنَّ الزَّرْعَ يَنْبُتُ فِي السَّهْلِ وَ لَا يَنْبُتُ فِي الصَّفَا فَكَذَلِكَ الْحِكْمَةُ تَعْمُرُ فِي قَلْبِ الْمُتَوَاضِعِ وَ لَا تَعْمُرُ فِي قَلْبِ الْمُتَكَبِّرِ الْجَبَّارِ لِأَنَّ اللَّهَ جَعَلَ التَّوَاضُعَ آلَةَ الْعَقْلِ وَ جَعَلَ التَّكَبُّرَ مِنْ آلَةِ الْجَهْلِ

زراعت در زمین هموار می روید، نه بر سنگ سخت و

ص: 337

چنین است که حکمت، در دل های متواضع جای می گیرد نه در دل های متکبر. خداوند متعال، تواضع را وسیله عقل و تکبر را وسیله جهل قرار داده است.

تحف العقول ص 396

حدیث (9) امام رضا علیه السلام :

التَّوَاضُعُ دَرَجَاتٌ مِنْهَا أَنْ يَعْرِفَ الْمَرْءُ قَدْرَ نَفْسِهِ فَيُنْزِلَهَا مَنْزِلَتَهَا بِقَلْبٍ سَلِيمٍ لَا يُحِبُّ أَنْ يَأْتِيَ إِلَى أَحَدٍ إِلَّا مِثْلَ مَا يُؤْتَى إِلَيْهِ إِنْ رَأَى سَيِّئَةً دَرَأَهَا بِالْحَسَنَةِ كَاظِمُ الْغَيْظِ عَافٍ عَنِ النَّاسِ وَ اللَّهُ يُحِبُّ الْمُحْسِنِينَ.

تواضع درجاتی دارد: یکی از آنها این است که انسان اندازه خود را بشناسد و با طیب خاطر خود را در آن جایگاه قرار دهد، دوست داشته باشد با مردم همان گونه رفتار کند که انتظار دارد با او رفتار کنند، اگر بدی دید آن را با خوبی جواب دهد، خشم خود را فرو خورد و از مردم درگذرد، و خداوند نیکوکاران را دوست دارد.

کافی(ط-الاسلامیه) ج 2، ص 124 ، ح 13

حدیث (10) امام علی علیه السلام :

مَن أَتی غَنیّا فَتَواضَعَ لَهُ لِغِناهُ ذَهَبَ ثُلُثا دینِهِ؛

هر کس در مقابل ثروتمند به خاطر ثروتش تواضع کند دو سوم دینش از بین برود.

نهج البلاغه(صبحی صالح) ص 508 ، حکمت 228

حدیث (11) امام حسن عسکری علیه السلام:

التَّواضُعُ نِعمَةٌ لا یُحسَدُ عَلیها؛

تواضع و فروتنی نعمتی است که بر آن حسد نبرند.

تحف العقول ص 489

حديث (12) امام صادق علیه السلام :

إِنَّ صَاحِبَ الدِّينِ فَكَّرَ فَعَلَتْهُ السَّكِينَهُ وَ اسْتَكَانَ فَتَوَاضَعَ وَ قَنِعَ فَاسْتَغْنَى وَ رَضِىَ بِمَا أُعْطِىَ وَ انْفَرَدَ فَكُفِىَ الْإِخْوَانَ وَ رَفَضَ الشَّهَوَاتِ فَصَارَ حُرّاً وَ خَلَعَ الدُّنْيَا فَتَحَامَى الشُّرُورَ وَ اطَّرَحَ الْحَسَدَ فَظَهَرَتِ الْمَحَبَّهُ وَ لَمْ يُخِفِ النَّاسَ فَلَمْ يَخَفْهُمْ وَ لَمْ يُذْنِبْ إِلَيْهِمْ فَسَلِمَ

مِنْهُمْ وَ سَخَتْ نَفْسُهُ عَنْ كُلِّ شَىْ ءٍ فَفَازَ وَ

ص: 338

اسْتَكْمَلَ الْفَضْلَ وَ أَبْصَرَ الْعَافِيَةَ فَأَمِنَ النَّدَامَةَ.

آدم دین دار چون می اندیشد، آرامش بر جان او حاکم است. چون خضوع می کند متواضع است. چون قناعت می کند، بی نیاز است. به آنچه داده شده خشنود است. چون تنهایی را برگزیده از دوستان بی نیاز است. چون هوا و هوس را رها کرده آزاد است. چون دنیا را فرو گذارده از بدی ها و گزندهای آن در امان است. چون حسادت را دور افکنده محبتش آشکار است.مردم را نمی ترساند پس از آنان نمی هراسد و به آنان تجاوز نمی

کند پس از گزندشان در امان است. به هیچ چیز دل نمی بندد پس به رستگاری و کمال فضیلت دست می یابد و عافیت را به دیده بصیرت می نگرد پس کارش به پشیمانی نمی کِشد.

امالی (مفید) ص 52، ح 14

حدیث (13) دیلمی :

كانَ النَّبيُّ صلى الله عليه و آله ... يُسَلِّمُ عَلَى مَنِ اسْتَقْبَلَهُ مِنْ غَنِيٍّ وَ فَقِيرٍ وَ كَبِيرٍ وَ صَغِيرٍ وَ لَا يُحَقِّرُ مَا دُعِيَ إِلَيْهِ وَ لَوْ إِلَى حَشَفِ التَّمْرِ وَ كَانَ خَفِيفَ الْمَئُونَةِ كَرِيمَ الطَّبِيعَهِ جَمِيلَ الْمُعَاشَرَهِ طَلْقَ الْوَجْهِ بَسَّاماً مِنْ غَيْرِ ضَحِكٍ مَحْزُوناً مِنْ غَيْرِ

عُبُوسٍ مُتَوَاضِعاً مِنْ غَيْرِ مَذَلَّهٍ جَوَاداً مِنْ غَيْرِ سَرَفٍ رَقِيقَ الْقَلْبِ رَحِيماً بِكُلِّ مُسْلِمٍ

رسول اکرم صلی الله علیه و آله به هر کس برخورد می نمودند، از بزرگ و کوچک، ثروتمند و فقیر، سلام می کردند و اگر به جایی حتی برای خوردن خرمایی خشک دعوت می شدند، آن را کوچک نمی شمردند. زندگیشان کم هزینه بود، بزرگ طبع، خوش معاشرت و گشاده رو بودند،همیشه متبسم بودند بی آن که بخندند، محزون بودند

بی آن که اخمو باشند، متواضع بودند بی آن که از خود ذلّتی نشان دهند، می بخشیدند ولی

اسراف نمی نمودند، دل نازک و نسبت به تمام مسلمانان مهربان بودند.

وسایل الشیعه ج 5 ، ص 54 ، ح 5886 - ارشاد القلوب(دیلمی) ج 1، ص 115

حدیث (14) ابن شهر آشوب :

كانَ النَّبيّ صلی الله علیه و آله قَبْلَ الْمَبْعَثِ مَوْصُوفاً بِعِشْرِينَ خَصْلَةً مِنْ خِصَالِ الْأَنْبِيَاءِ لَوِ انْفَرَدَ وَاحِدٌ بِأَحَدِهَا لَدَلَّ عَلَى جَلَالِهِ فَكَيْفَ مَنِ اجْتَمَعَتْ فِيهِ كَانَ نَبِيّا أَمِيناً صَادِقاً حَاذِقاً أَصِيلاً نَبِيلاً مَكِيناً فَصِيحاً عَاقِلاً

فَاضِلاً عَابِداً زَاهِداً سَخِيّاً كَمِيّاً قَانِعاً مُتَوَاضِعاً حَلِيماً رَحِيماً غَيُوراً صَبُوراً مُوَافِقاً مُرَافِقاً لَمْ يُخَالِطْ مُنَجِّماً وَ لَا كَاهِناً وَ لَا عَيَّافا

رسول اکرم صلی الله علیه و آله پیش از مبعوث شدن، بیست خصلت از خصلت های پیامبران را دارا بودند، که اگر کسی یکی از آنها را داشته باشد، دلیل عظمت اوست؛ چه رسد به کسی که همه آنها را دارا باشد، آن حضرت پیامبری امین، راستگو، ماهر، اصیل، شریف، استوار، سخنور، عاقل، با فضیلت، عابد، زاهد، سخاوتمند، دلیر و با شهامت، قانع، متواضع، بردبار، مهربان، غیرتمند، صبور، سازگار، و نرم خو بودند و با هیچ

منجّم (قائل به تأثیر ستارگان)، غیب گو و پیش گویی هم نشین نبودند.

مناقب (ابن شهر آشوب) ج 1، ص 123

حدیث (15) پیامبر صلی الله علیه و آله :

مَنِ اقْتَصَدَ اَغْناهُ اللّه ُ وَ مَنْ بَذَّرَ اَفْقَرَهُ اللّه ُ وَ مَنْ تَواضَعَ رَفَعَهُ اللّه ُ وَ مَنْ تَجَبَّرَ قَصَمَهُ اللّه ُ؛

هر کس میانه روی کند، خداوند بی نیازش سازد و هر کس ریخت و پاش نماید، خداوند نادارش کند، هر کس فروتنی پیشه کند، خداوند بلندش نماید و هر کس بزرگی کند، خداوند خُردش

نماید.

نهج الفصاحه ص 755 ، ح 2939

حدیث (16) امام صادق علیه السلام :

ثَلاثٌ ت-ُورِثُ المَحَبَّه: ال-دَی-نُ وَ التَّ-واضُعُ وَ البَذلُ؛

سه چیز است که محبت آورد: ق-رض دادن و ف-روتن-ی و بخش-ش.

تحف العقول ص 316

حدیث (17) امام هادی علیه السلام :

التَواضُعُ أن تُعطِی الناسَ ما تُحبُّ أن تُعطاهُ؛ فروتنی در آن است که با مردم چنان کنی که دوست داری با تو چنان باشند . کافی(ط-الاسلامیه) ج 2 ،ص 124 ، ح 13

حدیث (18) امام صادق علیه السلام :

إنَّ مِن التَّواضُعِ أن یَجلِسَ الرّجُلُ دُونَ شَرَفِهِ؛

تواضع در مجلس، آن است که کسی در کم تر از جایگاهش بنشیند

کافی(ط-الاسلامیه) ج 2، ص 123، ح 9

حدیث (19) امام علی علیه السلام :

مَن تَواضَعَ قَلبُهُ لِلَّهِ لَم یَسأم بَدنهَ مِن طاعَهِ اللهِ

هر که قلبش برای خدا تواضع داشته باشد،بدنش از طاعت خدا خسته نمی شود. کنز الفؤاد ج 1 ، ص 278 - بحار الانوار(ط-بیروت) ج 75 ، ص 90 ، ح 95

حدیث (20) امام صادق علیه السلام :

سَمِعتُهُ یَقُولُ إنَّ فِی السَّمَاءِ مَلَکَینِ مُوَکّلَینِ بِالعِبادِ فَمَن تَواضَعَ لِلهِ رَفَعَاهُ وَ مَن تَکَبَّر وَضَعَاهُ

شنیدم آن حضرت می فرماید: در آسمان دو فرشته موکل بندگان خدایند. هر کس فروتنی کند برای خدا، آن دو او را بالا ببرند، و هر کس تکبر ورزد، خوار و ذلیلش کنند.

کافی(ط-الاسلامیه) ج2 ، ص122 ، ح2

حدیث (21) امام صادق علیه السلام :

فیما أَوحَی اللهُ عَزَّ وَ جَلَّ إلَی دَاوُدَ یا دَاوُدُ کَما أنَّ أقرَبَ النَّاسِ مِنَ اللهِ المُتَوَاضِعونَ کَذَلِکَ أبعَدُ الناسِ مِنَ اللهِ المُتَکَبِّرُونَ.

از جمله وحی های که خدای عزوجل به داود این بود: ای داود همچنان که نزدیک ترین مردم به خدا انسان های فروتن هستند، دور ترین مردم از خدا نیز متکبران

ص: 341

اند.

کافی(ط-الاسلامیه) ج 2 ، ص 123 ، ح 11

عفت

1- امام علی علیه السلام:

صیانَةُ المَراَةِ اَنعَمُ لِحالِها وَ اَدوَمُ لِجَمالِها؛

محفوظ بودن زن، برای سلامتی اش مفیدتر است و زیبایی او را با دوام تر می کند.

تصنیف غررالحکم و دررالکلم ص 405 ، ح 9286

2- امام باقر علیه السلام:

فِي قَوْلِ اللَّهِ عَزَّ وَ جَلَّ وَ قُولُوا لِلنَّاسِ حُسْناً قَالَ قُولُوا لِلنَّاسِ أَحْسَنَ مَا تُحِبُّونَ أَنْ يُقَالَ لَكُمْ فَإِنَّ اللَّهَ عَزَّ وَ جَلَّ يُبْغِضُ اللَّعَّانَ السَّبَّابَ الطَّعَّانَ عَلَى الْمُؤْمِنِينَ الْفَاحِشَ الْمُتَفَحِّشَ السَّائِلَ الْمُلْحِفَ وَ يُحِبُّ الْحَيِيَّ الْحَلِيمَ الْعَفِيفَ الْمُتَعَفِّفَ.

درباره این گفته خداوند که «با مردم به زبان خوش سخن بگویید» فرمود: بهترین سخنی که دوست دارید مردم به شما بگویند، به آنها بگویید، چرا که خداوند، لعنت کننده، دشنام دهنده، زخم زبان زن بر مؤمنان، زشت گفتار، بدزبان و گدای سمج را دشمن می دارد و با حیا و بردبار و عفیفِ پارسا را دوست دارد.

امالی(صدوق) ص 254 ، ح 4

3- پیامبر صلی الله علیه و آله:

عِفُّوا تَعِفُّ نِساؤُکُم؛ پاکدامن باشید تا زنانتان پاکدامن باشند.

کافی(ط-الاسلامیه) ج 5 ، ص 553 ، ح 3

4- پیامبر صلی الله علیه و آله:

اضْمَنُوا لِی سِتّاً مِنْ أنْفُسِکُمْ أضْمَنْ لَکُمُ الْجَنَّهَ اصْدُقُوا إِذَا حَدَّثْتُمْ وَ أوْفُوا إِذَا وَعَدْتُمْ وَ أَدُّوا إِذَا اؤْتُمِنْتُمْ وَ احْفَظُوا فُرُوجَکُمْ وَ غُضُّوا أَبْصَارَکُمْ وَ کُفُّوا أَیْدِیَکُمْ. شش چیز را برای من ضمانت کنید تا من بهشت را برای شما ضمانت کنم، راستی در گفتار، وفای به عهد، بر گرداندن امانت، پاکدامنی، چشم بستن از گناه و نگه داشتن

دست (از غیر حلال).

کنز الفؤاد ج 2 ، ص 11 - بحارالانوار(ط-بیروت) ج 74 ، ص 170

5- امام علی علیه السلام:

عِفَّتُهُ (الرَّجُل) عَلی قدرِ غَیرَتِهِ؛ پاکدامنی مرد به اندازه غیرت اوست.

ص: 342

نهج البلاغه(صبحی صالح) ص 477 ، حکمت 47

6- پیامبر صلی الله علیه و آله:

إنَّ اللّه َ يُحِبُّ الحَيِىَّ الحَليمَ العَفيفَ المُتَعفِّفَ؛ خداوند انسان با حیاءِ بردبارِ پاک دامنی را که پاکدامنی می ورزد، دوست دارد.

کافی(ط-الاسلامیه) ج 2 ، ص 112، ح 8

7- امام علی علیه السلام:

اَصلُ المُروءَهِ الحَياءُ وَ ثَمَرَتُهَا العِفَّهُ؛ ریشه مردانگی حیا و میوه اش پاکدامنی است.

عیون الحکم و المواعظ(لیثی) ص 112 ، ح 2449

8- امام علی علیه السلام:

العِفَّهُ رَأسُ كُلِّ خَيرٍ؛

عفّت ، سرآمد هر خوبی است.

عیون الحکم و المواعظ(لیثی) ص 45 ، ح 1115

9- امام علی علیه السلام:

العِفَّهُ أفضَلُ الفُتُوَّهِ؛

عفّت ، برترین جوانمردی است.

غررالحکم و دررالکلم ص 37 ، ح 582

10-امام علی علیه السلام:

العَفافُ يَصونُ النَّفسَ و يُنَزِّهُها عَنِ الدَّنايا؛

عفّت، نفس را مصون می دارد و آن را از پستیها دور نگه می دارد.

تصنیف غررالحکم و دررالکلم ص 256 ، ح 5420

11- امام صادق علیه السلام:

عِفُّوا عَنْ نِسَاءِ النَّاسِ تَعِفَّ نِسَاؤُكُمْ.

نسبت به زنان مردم عفت داشته باشید تا زنانتان عفیف بمانند.

کافی(ط-الاسلامیه) ج5 ، ص 554 ، ح 5

12- امام علی علیه السلام:

أفضَلُ العِبادَهِ العَفافُ

برترین عبادت، پاکدامنی است. کافی(ط-الاسلامیه) ج 2، ص 468، ح 8

غبطه

1- امام صادق علیه السلام:

إِنَّ الْمُؤْمِنَ يَغْبِطُ وَ لَا يَحْسُدُ وَ الْمُنَافِقُ يَحْسُدُ وَ لَا يَغْبِطُ. مؤمن غبطه می خورد و حسادت نمی ورزد، منافق حسادت می ورزد و غبطه نمی خورد. (غبطه آن است که آرزو کنی آنچه دیگری دارد، داشته باشی بدون اینکه آرزوی نابودی نعمت دیگری را داشته باشی و حسد آن است که بخواهی نعمتی را که دیگری دارد، نداشته باشد).

کافی(ط-الاسلامیه) ج2، ص 307 ، ح 7

2- امام صادق علیه السلام:

مَن كانَ آخِرُ يَومَيهِ خَيرُهُما فَهُوَ مَغبوطٌ؛ کسی که

ص: 343

امروزش بهتر از دیروزش باشد، شایسته است که مورد غبطه قرار گیرد.

معانی الأخبار ص 342

3- امام علی علیه السلام:

أَغبَطُ النّاسِ المُسارِعُ إِلَی الخَیراتِ؛ شایسته ترین مردم که مورد غبطه قرار گیرد کسی است که برای انجام کار خیر سبقت می گیرد.

تصنیف غررالحکم و دررالکلم ص 105 ، ح 1873

4- امام علی علیه السلام:

مَا المَغبوطُ إلاّ مَن کانَت هِمَّتُهُ نَفسَهُ لا یُغِبُّها عَنِ مُحاسَبَتِها وَ مُطالَبَتِها وَ مُجاهَدَتِها؛ شایسته نیست کسی مورد غبطه قرار گیرد، مگر کسی که همتش خودش باشد در این که از خودش حساب کشی کند و خودش را مؤاخذه نماید و در اصلاح خود بکوشد.

تصنیف غررالحکم و دررالکلم ص 236 ، ح 4750

5- امام علی علیه السلام:

إِنَّ المَغبونَ مَن غُبِنَ عُمرَهُ وَ إِنَّ المَغبوطَ مَن أَنفَذَ عُمرَهُ فی طاعَةِ رَبِّهِ؛ بدرستی که زیانکار کسی است که عمرش را بیهوده تلف کند، و کسی که عمر خود را در اطاعت خدا بگذراند شایسته است مورد غبطه قرار گیرد.

تصنیف غررالحکم و دررالکلم ص 160 ، ح 3061

6- پیامبر صلی الله علیه و آله:

رَأَی مُوسَی رَجُلًا عِنْدَ الْعَرْشِ فَغَبَطَهُ بِمَکَانِهِ فَسَأَلَ عَنْهُ فَقِیلَ کَانَ لَا یَحْسُدُ النَّاسَ عَلی ما آتاهُمُ اللَّهُ مِنْ فَضْلِهِ

. حضرت موسی علیه السلام مردی را نزد عرش دید و به جایگاه او غبطه خورد و در مورد او سؤال کرد. به او گفته شد که او به آنچه خداوند از فضل خود به مردم داده است حسد نمی برد.

مشکاه الانوار ص 310 {شبیه این حدیث در روضه الواعظین(ط-القدیمه) ج 2 ، ص424

7- امام صادق علیه السلام:

أَنَّهُ قَالَ لِبَعْضِ شِیعَتِهِ عَلَیْکُمْ بِالْوَرَعِ وَ الِاجْتِهَادِ وَ صِدْقِ الْحَدِیثِ وَ أَدَاءِ الْأَمَانَهِ وَ التَّمَسُّکِ بِمَا أَنْتُمْ عَلَیْهِ فَإِنَّمَا یَغْتَبِطَ

ص: 344

أَحَدُكُم إِذَا انْتَهَتْ نَفْسُهُ إِلَى هَاهُنَا وَ أَوْمَى بِيَدِهِ إِلَى حَلْقِه

امام صادق علیه السلام به بعضی از شیعیان خود فرمودند: بر شما لازم است پرهیزکاری و تلاش و راستگویی و امانت داری و چنگ زدن به مذهب خود، زیرا هر یک از شما به هنگام جان دادن، غبطه او را خواهند خورد.

دعائم الاسلام ج 1 ، ص 66

8- امام صادق علیه السلام:

لَقَدْ حَدَّثَنِي أَبِي ع أَنَّهُ لَمْ يَخْلُ مَكَانُهُ مُنْذُ قُتِلَ مِنْ مُصَلٍّ يُصَلِّی عَلَيْهِ مِنَ الْمَلَائِكَهِ أَوْ مِنَ الْجِنِّ أَوْ مِنَ الْإِنْسِ أَوْ مِنَ الْوَحْشِ وَ مَا مِنْ شَیْ ءٍ إِلَّا وَ هُوَ يَغْبِطُ زَائِرَهُ وَ يَتَمَسَّحُ بِهِ وَ يَرْجُو فِی النَّظَرِ إِلَيْهِ الْخَيْرَ لِنَظَرِهِ إِلَى قَبْرِهِ. پدرم در فضیلت زیارت حسین بن علی علیه السلام

فرمودند: جایگاه آن حضرت از آن زمان که کشته شده، از فرشته یا جن یا حیوان وحشی که بر آن حضرت درود می فرستد خالی نیست و هر چیزی غبطه زائر آن حضرت را می خورد و خود را به او می مالد و در نگاه کردن به زائر امام حسین علیه السلام امید خیر دارد زیرا او به قبر امام حسین علیه السلام نگاه کرده است.

مستدرک الوسایل ج 10، ص 252، ح 11952

9- پیامبر صلی الله علیه و آله:

أَ لَا أُحَدِّثُكُمْ عَنْ أَقْوَامٍ لَيْسُوا بِأَنْبِيَاءَ وَ لَا شُهَدَاءَ يَغْبِطُهُمْ يَوْمَ الْقِيَامَهِ الْأَنْبِيَاءُ وَ الشُّهَدَاءُ بِمَنَازِلِهِمْ مِنَ اللَّهِ عَلَى مَنَابِرَ مِنْ نُورٍ قِيلَ مَنْ هُمْ يَا رَسُولَ اللَّهِ قَالَ هُمُ الَّذِينَ يُحَبِّبُونَ عِبَادَ اللَّهِ إِلَى اللَّهِ- وَ يُحَبِّبُونَ اللَّهَ إِلَى عِبَادِهِ قُلْنَا هَذَا حَبَّبُوا اللَّهَ

إِلَى عِبَادِهِ فَكَيْفَ يُحَبِّبُونَ عِبَادَ اللَّهِ إِلَى اللَّهِ قَالَ يَأْمُرُونَهُمْ بِمَا يُحِبُّ اللَّهُ وَ يَنْهَوْنَهُمْ عَمَّا يَكْرَهُ

اللَّهُ- فَإِذَا أَطَاعُوهُمْ أَحَبَّهُمُ اللَّهُ. آیا آگاه کنم شما را از گروهی که نه از انبیا هستند و نه از شهدا، ولی انبیا و شهدا در روز قیامت به مقام و منزلت آنان غبطه می خورند، و آنها بر منبرهایی از نور نشسته اند؟ سؤال شد ای رسول

خدا ! آنان کیانند؟ فرمودند: آنان کسانی هستند که بندگان خدا را نزد خدا و خدا را نزد بندگانش محبوب می گردانند عرض کردیم: ایجاد محبت خدا در دلها معلوم است، ولی چگونه بندگان را نزد خدا محبوب می گردانند؟ فرمودند: آنان را فرمان می دهند به آنچه خدا دوست می دارد و باز می دارند از آنچه خدا دوست نمی دارد، پس اگر آنان را اطاعت کنند، خداوند دوستشان می دارد.

مشکاهالأنوار ص 136

10- امام باقر علیه السلام:

اِتَّقُوا اللَّهَ وَ اسْتَعِینُوا عَلَی مَا أَنْتُمْ عَلَیْهِ بِالْوَرَعِ وَ الِاجْتِهَاد فِی طَاعَهِ اللَّه فَإِنَّ أَشَدَّ مَا یَکُونُ أَحَدُکُمْ اغْتِبَاطاً مَا هُوَ عَلَیْهِ لَوْ قَدْ صَارَ فِی حَدِّ الْآخِرَهِ وَ انْقَطَعَتِ الدُّنْیَا عَنْهُ فَإِذَا کَانَ فِی ذَلِکَ الْحَدِّ عَرَفَ أَنَّهُ قَدِ اسْتَقْبَلَ النَّعِیمَ وَ الْکَرَامَهَ مِنَ اللَّهِ وَ الْبُشْرَی

بِالْجَنَّهِ وَ أَمِنَ مِمَّنْ کَانَ یَخَافُ وَ أَیْقَنَ أَنَّ الَّذِی کَانَ عَلَیْهِ هُوَ الْحَقُّ وَ أَنَّ مَنْ خَالَفَ دِینَهُ عَلَی بَاطِلٍ هَالِکٌ. تقوای خدا پیشه کنید و در راهی که برگزیده اید از پارسایی و تلاش در اطاعت فرامین الهی کمک بجویید، که اگر چنین کردید بیشترین غبطه به حال یکی از شما آنگاه خواهد بود که به سر حدّ آخرت برسد و ارتباط وی از دنیا قطع شده باشد، پس آنگاه که به

چنین منزلگاهی رسید، می فهمد می بیند که نعمت

و کرامت از طرف خداوند به وی رو نموده و بشارت بهشت به وی داده می شود و ایمن می شود از آنچه می ترسید و یقین می کند که راهش بر حق بوده و هر کس بر خلاف راه او بوده بر باطلی هلاک کننده بوده است.

محاسن ص 177 ، ح 162

شجاعت

حدیث (1) امام علی علیه السلام :

اَلشَّجاعَةُ عِزٌّ حاضِرٌ، اَلجُبنُ ذُلٌّ ظاهِرٌ؛

شجاعت عزّتی است آماده، ترس ذلّتی است آشکار.

شرح آقا جمال الدین خوانساری بر غررالحکم و دررالکلم ج 1 ، ص 152، ح 572

حدیث (2) امام علی علیه السلام :

اَلشَّجاعَةُ نُصرَةٌ حاضِرَةٌ وَ فَضیلَةٌ ظاهِرَةٌ؛

شجاعت، نصرتی نقد و فضیلتی آشکار است.

عیون الحکم و المواعظ(لیثی) ص 50 ، ح 1271

حدیث (3) امام علی علیه السلام :

السَّخَاءُ وَ الشَّجَاعَةُ غَرَائِزُ شَرِیفَةٌ یَضَعُهَا اللَّهُ سُبْحَانَهُ فِیمَنْ أَحَبَّهُ وَ امْتَحَنَه

سخاوت و شجاعت خصلت های والایی هستند که خداوند سبحان آن دو را در وجود هر کس که دوستش داشته و او را آزموده باشد می گذارد.

تصنیف غررالحکم و دررالکلم ص 375 ، ح 8443

حدیث (4) امام علی علیه السلام :

جُبِلَتِ الشَّجَاعَهُ عَلَى ثَلَاثِ طَبَائِعَ لِكُلِّ وَاحِدَهٍ مِنْهُنَّ فَضِیلَهٌ لَیْسَتْ لِلْأُخْرَی السَّخَاءُ بِالنَّفْسِ وَ الْأَنَفَهُ مِنَ الذُّلِّ وَ طَلَبُ الذِّکْرِ

شجاعت بر سه خصلت سرشته شده که هر یک از آنها فضیلتی دارد که دیگری فاقد آن است: از خودگذشتگی، تن ندادن به خواری و ذلّت و نامجویی.

تحف العقول ص 322

حدیث (5) امام علی علیه السلام :

ثَمَرَهُ الشَّجاعَهِ الغیرَهُ؛

غیرت میوه شجاعت است.

عیون الحکم و المواعظ(لیثی) ص 207 ، ح 4142

حدیث (6) امام صادق علیه السلام :

ثَلاثَهٌ لاتُعرَفُ إلاّ فی ثَلاثِ مَواطِنَ: لَا یُعْرَفُ الْحَلِیمُ إِلَّا عِنْدَ الْغَضَبِ وَ لَا الشُّجَاعُ إِلَّا عِنْدَ الْحَرْبِ وَ لَا أَخٌ إِلَّا عِنْدَ الْحَاجَه

سه

ص: 347

کس اند که جز در سه جا شناخته نمی شوند: بردبار جز در هنگام خشم، شجاع جز در جنگ و برادر جز در هنگام نیازمندی.

بحارالأنوار(ط-بیروت) ج 75 ، ص 229 ، ح 9

حديث (7) امام على عليه السلام :

لا أَشجَعَ مِن لَبيبٍ؛

شجاع تر از خردمند، وجود ندارد.

عيون الحكم و المواعظ(ليثى) ص 533 ، ح 9724

حديث (8) امام على عليه السلام :

لَوْ تَمَيَّزَتِ الْأَشْيَاءُ لَكَانَ الصِّدْقُ مَعَ الشَّجَاعَهِ وَ كَانَ الْجُبْنُ مَعَ الْكَذِبِ.

اگر خصلت ها از یکدیگر متمایز و جدا شوند، هر آینه راستی با شجاعت باشد و بزدلی با دروغ.

عيون الحكم و المواعظ(ليثى) ص 417 ، ح 7084

حديث (9) امام على عليه السلام :

آفَهُ الشَّجاعَهِ إِضاعَهُ الحَزمِ؛

آفت شجاعت، فروگذاشتن دوراندیشی است.

عيون الحكم و المواعظ(ليثى) ص 182 ، ح 3742

حديث (10) امام على عليه السلام :

اَلْعَدلُ اَفْضَلُ مِنَ الشَّجاعَهِ لاَنَّ النّاسَ لَوِ اسْتَعْمَلُوا الْعَدْلَ عُموما فى جَميعِهِمْ لاَسْتَغْنَوْا عَنِ الشَّجاعَهِ؛

عدالت بهتر از شجاعت است زیرا اگر مردم همگی عدالت را درباره همه بکار گیرند از شجاعت بی نیاز می شوند.

شرح نهج البلاغه(ابن ابی الحدید) ج 20، ص 333 ، ح816

حدیث (11) رسول اکرم صلی الله علیه و آله :

اَلصَّرعَهُ كُلُّ الصَّرعَهِ الَّذی یَغضبُ فَیَشتَدُّ غَضَبُهُ وَ یَحمَرُّ وَجهُهُ وَ یَقشَعِرُّ شَعرُهُ فَیَصرَعُ غَضَبَهُ؛

کمال دلیری آن است که کسی خشمگین شود و خشمش شدّت گیرد و چهره اش سرخ شود و موهایش بلرزد، امّا بر خشم خود چیره گردد.

نهج الفصاحه ص 549 ، ح 1872

حدیث (12) امام علی علیه السلام :

مَا السَّیْفُ الصّارِمُ فی كَفِّ الشُّجاعِ بِاَعَزَّ لَهُ مِنَ الصِّدْقِ؛

شمشیر بُرّنده در دست شجاع برای او دشمن شکن تر از راستگویی نیست.

شرح نهج البلاغه(ابن ابی الحدید) ج 20 ، ص 296 ، ح387

حدیث (13) امام علی علیه السلام :

أَكْلُ السَّفَرْجَلِ قُوَّهٌ

ص: 348

لِلْقَلْبِ الضَّعِيفِ وَ هُوَ يُطَيِّبُ الْمَعِدَةَ وَ يُذَكِّى الْفُؤَادَ وَ يُشَجِّعُ الْجَبَانَ وَ يُحَسِّنُ الْوَلَد

خوردن به، قلب ضعيف را قوی، معده را پاک، ترسو را شجاع و فرزند را زیبا می کند.

تحف العقول ص 101

حدیث (14) ابن شهر آشوب :

كانَ النَّبِيّ صلی الله علیه و آله قَبْلَ الْمَبْعَثِ مَوْصُوفاً بِعِشْرِينَ خَصْلَةً مِنْ خِصَالِ الْأَنْبِيَاءِ لَوِ انْفَرَدَ وَاحِدٌ بِأَحَدِهَا لَدَلَّ عَلَى جَلَالِهِ فَكَيْفَ مَنِ اجْتَمَعَتْ فِيهِ كَانَ نَبِيّا أَمِيناً صَادِقاً حَاذِقاً أَصِيلًا نَبِيلًا مَكِيناً فَصِيحاً عَاقِلًا فَاضِلًا عَابِداً زَاهِداً سَخِيّاً كَمِيّاً قَانِعاً مُتَوَاضِعاً حَلِيماً

رَحِيماً غَيُوراً صَبُوراً مُوَافِقاً مُرَافِقاً لَمْ يُخَالِطْ مُنَجِّماً وَ لَا كَاهِناً وَ لَا عَيَّافا

رسول اکرم صلی الله علیه و آله پیش از مبعوث شدن، بیست خصلت از خصلت های پیامبران را دارا بودند، که اگر کسی یکی از آنها را داشته باشد، دلیل عظمت اوست؛ چه رسد به کسی که همه آنها را دارا باشد، آن حضرت پیامبری امین، راستگو، ماهر، اصیل، شریف، استوار، سخنور، عاقل، با فضیلت، عابد، زاهد، سخاوتمند، دلیر و با شهامت، قانع، متواضع، بردبار، مهربان، غیرتمند، صبور، سازگار، و نرم خو بودند و با هیچ

منجّم (قائل به تأثیر ستارگان)، غیب گو و پیش گویی هم نشین نبودند.

مناقب (ابن شهر آشوب) ج 1، ص 123

خیر و شر

1- پیامبر صلی الله علیه و آله:

اَلعِلمُ رَأسُ الخَیرِ کُلِّهِ، وَ الجَهلُ رَأسُ الشَّرِّ کُلِّهِ؛

دانایی سرآمد همه خوبی ها و نادانی سرآمد همه بدی هاست.

بحارالأنوار(ط-بیروت) ج 74 ، ص 175، ح 9

2- پیامبر صلی الله علیه و آله:

تَکَلَّفُوا فِعلَ الخَیرِ وَ جاهِدوا نُفوسَکُم عَلَیهِ، فَاِنَّ الشَّرَّ مَطبوعٌ عَلَیهِ الاِنسانُ؛

در کار خیر، خود را به زحمت اندازید و در این راه با هوا و هوس خود مبارزه کنید، زیرا طبیعت انسان به بدی

ص: 349

تمایل دارد.

تنبیه الخواطر معروف به مجموعه ورام ج 2، ص 120

-3 پیامبر صلی الله علیه و آله:

لَا ضَرَرَ وَ لَا إِضْرَارَ فِی الْإِسْلَام فَالْإِسْلَامُ یَزِیدُ الْمُسْلِمَ خَیْراً وَ لَا یَزِیدُهُ شَرّاً.

در اسلام هیچ ضرری نیست و ضرر زدن به دیگران نیز ممنوع است، پس اسلام به مسلمان خیر می رساند و شر نمی رساند.

من لا یحضره الفقیه ج 4، ص 334، ح 5718

-4 پیامبر صلی الله علیه و آله:

اِذا بَلَغَ الرَّجُلُ اَربَعینَ سَنَةً وَ لَم یَغلِب خَیرُهُ شَرَّهُ قَبَّلَ الشَّیطانُ بَینَ عَینَیهِ وَ قالَ: هذا وَجهٌ لا یُفلِحُ؛

هرگاه انسان چهل ساله شود و خوبیش بیشتر از بدیش نشود، شیطان بر پیشانی او بوسه می زند و می گوید: این چهره ای است که روی رستگاری را نمی بیند.

مشکاه الأنوار ص 169

-5 پیامبر صلی الله علیه و آله:

اَلخَیرُ عادَةٌ وَ الشَّرُّ لَجاجَةٌ؛

خوبی عادت است و بدی لجاجت.

اساس البلاغه ص 438

-6 پیامبر صلی الله علیه و آله:

اَلا اِنَّ شَرَّ الشَّرِّ شِرارُ العُلَماءِ وَ اِنَّ خَیرَ الخَیرِ خیارُ العُلَماءِ؛

بدانید که بدترین بدها، علمای بدند و بهترین خوبان علمای خوبند.

منیه المرید ص 137

-7 پیامبر صلی الله علیه و آله:

إِنَّ أَحْسَنَ الْحَدِيثِ كِتَابُ اللَّهِ، وَ خَيْرَ الْهَدْيِ هَدْیُ مُحَمَّدٍ، وَ شَرَّ الْأُمُورِ مُحْدَثَاتُهَا

بهترین سخن، کتاب خدا و بهترین روش، روش پیامبر صلی ا لله علیه و آله و بدترین امور بدعت هاست (پدیده های مخالف دین).

امالی(طوسی) ص 337 - بحارالأنوار(ط-بیروت) ج 74، ص 122، ح 23

-8 پیامبر صلی الله علیه و آله:

مَنْ قَالَ إِنِّی خَیْرُ النَّاسِ فَهُوَ مِنْ شَرِّ النَّاسِ وَ مَنْ قَالَ إِنِّی فِی الْجَنَّهِ فَهُوَ فِی النَّار

هر کس بگوید: من از همه مردم بهترم، او بدترین مردم است و هر کس بگوید: من بهشتی هستم، او

ص: 350

جهنمی است.

نوادر(راوندی) ص 11

9- پیامبر صلی الله علیه و آله:

فَإِنَّ أَحَدَكُمْ إِذَا مَاتَ فَقَدْ قَامَتْ قِيَامَتُهُ يَرَى مَا لَهُ مِنْ خَيْرٍ أَوْ شَر

هرگاه یکی از شما بمیرد، قیامتش برپا می شود و خوبی ها و بدی های خود را می بیند.

ارشاد القلوب(دیلمی) ج 1 ، ص 18

10- پیامبر صلی الله علیه و آله:

خَيرُ القُلوبِ اَوعاها لِلخَيرِ وَ شَرُّ القُلوبِ اَوعاها لِلشَّرِّ، فَاَعلَى القَلبِ الَّذى يَعِى الخَيرَ مَملُوٌّ مِنَ الخَيرِ اِن نَطَقَ نَطَقَ مَأجورا و اِن اَنصَتَ اَنصَتَ مَأجورا؛

بهترین قلب ها، قلبی است که ظرفیت بیشتری برای خوبی دارد و بدترین قلب ها، قلبی است که ظرفیت بیشتری برای بدی دارد، پس عالی ترین قلب، قلبی است که خوبی را در خود دارد و لبریز از خوبی است. اگر سخن بگوید، سخنش در خور پاداش است و اگر سکوت کند، سکوتش درخور پاداش است.

جعفریات(اشعثیات) ص 168

11- پیامبر صلی الله علیه و آله:

خَيرُ ما اُعطىَ الرَّجُلُ المُؤمِنُ خُلقٌ حَسَنٌ وَ شَرُّ ما اُعطِىَ الرَّجُلُ قَلبُ سوءٍ فى صورَةٍ حَسَنَةٍ؛

بهترین چیزی که به مؤمن داده شده خوش اخلاقی و بدترین چیزی که به انسان داده شده دلی بد در چهره ای زیباست.

نهج الفصاحه ص 474 ، ح 1529

12- پیامبر صلی الله علیه و آله:

اَلا اِنَّ خَیرَ عِبادِ اللّه ِ التَّقیُّ النَّقیُّ الخَفیُّ وَ اِنَّ شَرَّ عِبادِ اللّه ِ المُشارُ اِلَیهِ بِالاَصابِعِ؛

آگاه باشید، بدرستی که بهترین بندگان خدا کسی است که با تقوا، پاک و گمنام باشد و بدترین بندگان خدا کسی است که انگشت نما باشد.

دعوات(راوندی) ص 46 ، ح 114 - بحارالأنوار(ط-بیروت) ج 67 ، ص 111، ح 12

13- پیامبر صلی الله علیه و آله:

ما اَسَرَّ عَبدٌ سَریرَةً اِلاّ اَلبَسَهُ اللّه ُ رِداءَها اِن خَیرا فَخَیرٌ وَ اِن شَرّا

ص: 351

فَشَرٌّ؛

هیچ کس نیتی را در دل پنهان نمی کند، مگر اینکه خداوند آن نیت را (در رفتار و کردار او) همانند لباس ظاهر می کند، با نیت خوب ظاهر خوب و با نیت بد ظاهر بد خواهد داشت.

نهج الفصاحه ص 695 ، ح 2616

14- پیامبر صلی الله علیه و آله:

دَعْ مَا یُرِیبُکَ [إِلَی مَا لَا یُرِیبُکَ]، فَإِنَّ الْحَقَّ طُمَأْنِینَهٌ وَ الْکَذِبَ رِیبَه

آنچه تو را به شک و تردید می اندازد رها کن و به سراغ آنچه تو را به شک و تردید نمی اندازد برو؛ زیرا حق مایه آرامش و دروغ مایه تشویش و دودلی است.

نزهه الناظر و تنبیه الخاطر ص 28 ، ح 83

15- پیامبر صلی الله علیه و آله:

نیَّهُ المُؤمِنِ خَیرٌ مِن عَمَلِهِ وَ نیَّهُ الکافِرِ شَرٌّ مِن عَمَلِهِ وَ کُلُّ عامِلٍ یَعمَلُ عَلی نیَّتِهِ؛

نیت مؤمن بهتر از عمل او، و نیت کافر بدتر از عمل اوست و هر کس مطابق نیت خود عمل می کند.

کافی(ط-الاسلامیه) ج 2، ص 84 ، ح 2

16- پیامبر صلی الله علیه و آله:

اِنَّ اَسرَعَ الخَیرِ ثَوابا البِرُّ وَ اِنَّ اَسرَعَ الشَّرِّ عِقابا البَغیُ؛

پاداش نیکوکاری زودتر از هر کار خوب دیگری می رسد و کیفر ستم و تجاوز زودتر از هر کار بد دیگری گریبان می گیرد.

خصال ص 110، ح 81

17- امام علی علیه السلام:

جَلیسُ الخَیرِ نِعمَهٌ، جَلیسُ الشَّرِّ نِقمَهٌ؛

همنشین خوب نعمت و همنشین بد، بلا و مصیبت است.

عیون الحکم و المواعظ(لیثی) ص 221 ، ح 4306 و 4307

18- امام علی علیه السلام:

مَا خَیْرٌ بِخَیْرٍ بَعْدَهُ النَّارُ وَ مَا شَرٌّ بِشَرٍّ بَعْدَهُ الْجَنَّهُ وَ کُلُّ نَعِیمٍ دُونَ الْجَنَّهِ فَهُوَ مَحْقُور وَ کُلُّ بَلَاءٍ دُونَ النَّارِ عَافِیَه

خیری که به دنبال

ص: 352

آن آتش باشد، خیر نیست و شری که به دنبال آن بهشت باشد، شر نیست. هر نعمتی جز بهشت ناچیز است و هر بلایی جز آتش، سلامتی.

نهج البلاغه(صبحی صالح) ص 544 ، حکمت 387

19- امام علی علیه السلام:

مَن لَبِسَ الخَیرَ تَعَرّی مِنَ الشَّرِّ؛

هر کس جامه «خوبی» به تن کند از «بدی» برهنه می گردد.

تصنیف غررالحکم و دررالکلم ص 104 ، ح 1866

20- امام علی علیه السلام:

اَلخَیرُ اَسهَلُ مِن فِعلِ الشَّرِّ؛

کار خوب آسان تر از کار بد است.

تصنیف غررالحکم و دررالکلم ص 106 ، ح 1918

21- بهترین و بدترین خانه ها

خَیرُ بَیتٍ فِی المُسلِمینَ بَیتٌ فیهِ یَتیمٌ یُحسَنُ اِلَیهِ وَ شَرُّ بَیتٍ فِی المُسلِمینَ بَیتٌ فیهِ یَتیمٌ یُساءُ إلَیهِ اَنَا وَ کافِلُ الیَتیمِ فِی الجَنَّهِ هکَذا؛

بهترین خانه های مسلمانان، خانه ای است که در آن یتیمی باشد که به او نیکی می شود و بدترین خانه های مسلمانان خانه ای است که در آن یتیمی باشد که با او بدی می شود، من و سرپرست یتیم در بهشت مانند دو انگشت همراهیم.

نهج الفصاحه ص 470 ، ح 1510

22- امام علی علیه السلام:

اِنَّ الخَیرَ وَ الشَّرَّ لا یُعرَفانِ اِلاّ بِالنّاسِ، فَاِذا اَرَدتَ اَن تَعرِفَ الخَیرَ فَاعمَلِ الخَیرَ تَعرِف اَهلَهُ وَ اِذا اَرَدتَ اَن تَعرِفَ الشَّرَّ فَاعمَلِ الشَّرَّ تَعرِف اَهلَهُ؛

خوبی و بدی جز با مردم شناخته نمی شوند. پس اگر می خواهی خوبی را بشناسی، خوبی کن تا اهل آن را بشناسی و اگر می خواهی بدی را بشناسی، بدی کن، تا اهلش را بشناسی.

تحف العقول ص 204 - بحارالأنوار(ط-بیروت) ج 75 ، ص 41، ح 26

23- امام علی علیه السلام:

فاعِلُ الخَیرِ خَیرٌ مِنهُ وَ فاعِلُ الشَّرِّ

ص: 353

شَرٌّ مِنهُ؛

خوبی کننده بهتر از خودِ خوبی و بدی کننده بدتر از خودِ بدی است.

نهج البلاغه(صبحی صالح) ص 474 ، حکمت 32

24- امام علی علیه السلام:

اِنَّ اللّه َ تعالی اَنزَلَ كِتابا هادِيا بَيَّنَ فيهِ الخَيرَ وَ الشَّرَّ، فَخُذوا نَهجَ الخَيرِ تَهتَدوا وَ اَصدِفوا عَن سَمتِ الشَّرِّ تَقصِدوا؛

خدای تعالی کتابی راهنما فرستاد و در آن خوب و بد را روشن ساخت. پس راه خوبی را پیش گیرید تا هدایت شوید و از راه بدی دوری جویید تا به مقصد برسید.

بحارالانوار(ط-بیروت) ج 32 ، ص 40 ، ح 26 و ج 65 ، ص 290 ، ح 49

25- امام علی علیه السلام:

قارِن اَهلَ الخَيرِ تَكُن مِنهُم وَ بايِن اَهلَ الشَّرِّ تَبِن عَنهُم؛

با خوبان معاشرت کن تا از آنان باشی و از بدان دوری کن تا از آنان نباشی.

نهج البلاغه(صبحی صالح) ص 402 ، نامه 31

26- امام علی علیه السلام:

خَيرُ شَبابِكُم مَن تَشَبَّهَ بِكُهولِكُم وَ شَرُّ كُهولِكُم مَن تَشَبَّهَ بِشَبابِكُم؛

بهترین جوانان شما، جوانی است که خود را شبیه میانسالان کند و بدترین میانسالان شما، کسی است که خود را شبیه جوانان کند.

مکارم الاخلاق ص 118

27- امام علی علیه السلام:

اَلعَجزُ مَعَ لَزومِ الخَیرِ خَیرٌ مِنَ القُدرَهِ مَعَ رُکوبِ الشَّرِّ؛

ناتوانيِ همراه با خير بهتر از توانمنديِ در خدمت شر است.

تصنيف غررالحكم و دررالكلم ص 371 ، ح 8412

28-امام على عليه السلام:

اَلعِلمُ اَصلُ کُلِّ خَیرٍ،

تصنيف غررالحكم و دررالكلم ص 41 ، ح 17

اَلجَهلُ اَصلُ کُلِّ شَرٍّ؛

تصنيف غررالحكم و دررالكلم ص 73 ، ح 1096

دانایی، ریشه همه خوبی ها و نادانی ریشه همه بدی هاست.

29- امام على عليه السلام:

اَللَّئيمُ لا یُرجی خَیرُهُ وَ

لا يُسلَمُ مِن شَرِّهِ وَ لا يُؤمَنُ مِن غَوائِلِهِ؛

افراد پَست به خيرشان اميد و از شرشان امان و از به هلاكت انداختنشان ايمنى نيست.

تصنيف غررالحكم و دررالكلم ص 261 ، ح 5579

30- امام باقر عليه السلام:

اَلخَيرُ وَ الشَّرُّ يُضاعَفُ يَومَ الجُمُعَهِ؛

خوبى و بدى در روز جمعه چند برابر (حساب) مى شود.

ثواب الاعمال ص 143

31- امام باقر عليه السلام:

اِنَّ هذَا اللِّسانَ مِفتاحُ كُلِّ خَيرٍ وَ شَرٍّ، فَيَنبَغى لِلمُؤمِنِ اَن يَختِمَ عَلى لِسانِهِ كَما يَختِمُ عَلى ذَهَبِهِ وَ فِضَّتِهِ؛

به راستى كه اين زبان كليد همه خوبى ها و بدى هاست پس شايسته است كه مؤمن زبان خود را مُهر و موم كند، همان گونه كه (صندوق) طلا و نقره خود را مُهر و موم مى كند.

تحف العقول ص 298

32- امام باقر عليه السلام:

اِنَّ الخَيرَ ثَقُلَ عَلى اَهلِ الدُّنيا عَلى قَدرِ ثِقلِهِ فى مَوازينِهِم يَومَ القيامَهِ وَ اِنَّ الشَّرَّ خَفَّ عَلى اَهلِ الدُّنيا عَلى قَدرِ خِفَّتِهِ فى مَوازينِهِم؛

كار خوب بر مردم دنيا سنگين است، به اندازه سنگينى آن در ترازوهاى ايشان در روز قيامت و كار بد بر مردم دنيا سبک است، به اندازه سبكى آن در ترازوهايشان در قيامت.

خصال ص 17 ، ح 61 - بحارالأنوار(ط-بيروت) ج 68، ص 215، ح 13

33- امام صادق علیه السلام:

الْخَیْرُ کُلُّهُ أَمَامَکَ وَ إِنَّ الشَّرَّ کُلَّهُ أَمَامَکَ وَ لَنْ تَرَی الْخَیْرَ وَ الشَّرَّ إِلَّا بَعْدَ الْآخِرَهِ لِأَنَّ اللَّهَ عَزَّ وَ جَلَّ جَعَلَ الْخَیْرَ کُلَّهُ فِی الْجَنَّهِ وَ الشَّرَّ کُلَّهُ فِی النَّارِ

همه خوبی ها و بدی ها در مقابل توست و هرگز خوبی و بدی واقعی را جز در آخرت نمی بینی، زیرا خداوند همه خوبی ها را در بهشت

ص: 355

و همه بدی ها را در جهنم قرار داده است.

تحف العقول ص 306

34- امام صادق علیه السلام:

ما مِن عَبدٍ اَسَرَّ خَیرا فَذَهَبَتِ الاَیّامُ اَبَدا حَتّی یُظهِرَ اللّه ُ لَهُ خَیرا وَ ما مِن عَبدٍ یُسِرُّ شَرّا فَذَهَبَتِ الاَیّامُ حَتّی یُظهِرَ اللّه ُ لَهُ شَرّا؛

هر بنده ای که خیری را پنهان کند، با گذشت زمان خداوند خیری را از او آشکار می سازد و هر بنده ای شری را پنهان کند، با گذشت زمان خداوند شری را از او آشکار می گرداند.

وسایل الشیعه ، ج 1 ، ص 71 ، 159 - بحارالأنوار(ط-بیروت) ج 69 ، ص 282، ح 4

35- امام صادق علیه السلام:

اِعلَمی اَنَّ الشّابَّ الحَسَنَ الخُلقِ مِفتاحٌ لِلخَیرِ مِغلاقٌ لِلشَّرِّ وَ اَنَّ الشّابَّ الشَّحیحَ الخُلقِ مِغلاقٌ لِلخَیرِ مِفتاحٌ لِلشَّرِّ؛

آگاه باش که جوان خوش اخلاق، کلید خیر و قفل شر است و جوان بداخلاق قفل خیر و کلید شر است.

امالی (طوسی) ص 302، ح 598

36-امام کاظم علیه السلام:

لَیْسَ مِنَّا مَنْ لَمْ یُحَاسِبْ نَفْسَهُ فِی کُلِّ یَوْمٍ فَإِنْ عَمِلَ خَیْراً اسْتَزَادَ اللَّهَ مِنْهُ وَ حَمِدَ اللَّهَ عَلَیْهِ وَ إِنْ عَمِلَ شَرّاً اسْتَغْفَرَ اللَّهَ مِنْهُ وَ تَابَ إِلَیْهِ.

از ما نیست کسی که هر روز اعمال خود را محاسبه نکند تا اگر نیکی کرده از خدا بخواهد بیشتر نیکی کند و خدا را بر آن سپاس گوید و اگر بدی کرده از خدا آمرزش بخواهد و توبه نماید.

بحارالأنوار(ط-بیروت) ج 67 ، ص 72 ، ح 24

37- امام رضا علیه السلام:

اَحسِنِ الظَّنَّ بِاللّهِ فَاِنَّ اللّهَ عَزَّ وَ جَلَّ یَقولُ: اَنا عِندَ ظَنِّ عَبدیَ المُؤمِنِ بی، اِن خَیرا فَخَیرا وَ اِن شَرّا فَشَرّا؛

به خداوند خوش گمان باش، زیرا خدای

ص: 356

عزوجل می فرماید: من نزد گمان بنده مؤمن خویش هستم، اگر به من خوش گمان باشد، به خوبی با او رفتار می کنم و اگر به من بدگمان باشد، به بدی با او رفتار می کنم.

کافی(ط-الاسلامیه) ج 2، ص 72، ح 3

38- امام صادق علیه السلام:

مَن یَزرَع خَیرا یَحصِد غِبطَةً وَ مَن یَزرَع شَرّا یَحصِد نَدامَةً وَ لِکُلِّ زارِعٍ ما زَرَعَ؛

هر کس خوبی بکارد، خشنودی درو می کند و هر کس بدی بکارد، پشیمانی درو می کند، هر کس هر چه بکارد، همان را برداشت می کند.

کافی(ط-الاسلامیه) ج 2، ص 458، ح 19

39- امام حسین علیه السلام:

اَیُّهَا النّاسُ نافِسوا فِی المَکارِمِ وَ سارِعوا فِی المَغانِمِ وَ لا تَحتَسِبوا بِمَعروفٍ لَم تَجعَلوا؛

ای مردم در خوبی ها با یکدیگر رقابت کنید و در کسب غنائم (بهره گرفتن از فرصت ها) شتاب نمایید و کار نیکی را که در انجامش شتاب نکرده اید، به حساب نیاورید.

کشف الغمه(ط-القدیمه) ج 2 ، ص 29

40- امام صادق علیه السلام:

إذا اَرادَ اللهُ بِعَبدٍ شَراً فَاذنَبَ ذَنباً تَبَعَهُ بِنَعمَهٍ لیُنسِیهِ الاستِغفارَ و یَتَمادی بِه؛

هرگاه خداوند برای بنده ای شر بخواهد (یعنی او خودش مستحق این شر شود) وقتی گناهی از او سر زد، در پی آن نعمتی به او بخشد تا استغفار را از یاد برده و به گناهش ادامه دهد.

بحارالانوار(ط-بیروت) ج 70 ، ص 387 ، ح 1

41- امام حسن علیه السلام:

اَلخَیرُ الَّذِی لا شَرَّ فِیهِ، اَلشُّکرُ مَعَ النِّعمَه وَ الصَّبرُ عَلَی النّازِلَه؛

خیری که هیچ شری در آن نیست، شکر بر نعمت و صبر بر مصیبت ناگوار است .

تحف العقول ص 234

42- امام سجاد علیه السلام:

الخیرَ کُلُّهُ

ص: 357

قَد اجتَمَعَ فی قَطعِ الطّمعِ عمّا فی أَیدِی النّاس؛

تمامیِ خیر و خوبی در بریدن طمع و چشم نداشتن به آنچه که در دستان مردم جمع شده، است. کافی(ط-الاسلامیه) ج 2 ، ص 148 ، ح 3

43-امام علی علیه السلام:

خَیرُ الخَلائق الرِّفقُ؛

بهترین خوبی ها رفق است (مهربانی و لطف با مردم).

عیون الحکم و المواعظ(لیثی) ص 237 ، ح 4508

44- امام باقر علیه السلام:

الوُقُوف عِندَ الشُّبهَهِ خَیرٌ مِن الاِقتِحامِ فی الهَلَکَه

توقف هنگام مواجهه با کار شبهه ناک بهتر از فرو رفتن در گرداب هلاکت است

زهد ص 19 - کافی(ط-الاسلامیه) ج 1 ، ص 50 ، ح 9

موعظه و پند و اندرز

1- امام موسی کاظم علیه السلام:

مَا مِنْ شَیْ ءٍ تَرَاهُ عَیْنُکَ إِلَّا وَ فِیهِ مَوْعِظَهٌ.

چیزی نیست که چشمانت آن را بنگرد، مگر آن که در آن پند و اندرزی است.

امالی(صدوق) ص 509

2- امام علی علیه السلام:

فی وَصیَّتِهِ لابنِهِ و هُو یَعِظُهُ: أحیِ قَلبَکَ بالمَوعِظَهِ؛

- در م-قام ان-درز ب-ه ف-رزند خود-: دلت را ب-ا اندرز زنده گردان.

تحف العقول ص 69 - نهج البلاغه(صبحی صالح) ص 392 ، نامه 31

3- امام علی علیه السلام:

الْمَوَاعِظُ صِقَالُ النُّفُوسِ وَ جِلَاءُ الْقُلُوب

اندرزها صیقل بخش جان ها، و جلا دهنده دل هاست.

تصنیف غررالحکم و دررالکلم ص 224 ، ح 4524

4- امام علی علیه السلام:

بالمَواعِظِ تَنجَلی الغَفلَةُ؛

با اندرزهاست که (پرده) غفلت کنار می رود.

تصنیف غررالحکم و دررالکلم ص 224 ، ح 4530

5- پیامبر خدا صلی الله علیه و آله و سلّم:

کَفی بالمَوتِ واعِظا؛

مرگ برای اندرز گرفتن بس است.

کافی(ط-الاسلامیه) ج 2 ، ص 275 ، ح 28 - تحف العقول ص 35

6- امام علی علیه السلام:

العاقِلُ مَن وَعَظَتهُ التَّجارِبُ؛

خردمند کسی است که تجربه ها

او را پند دهد.

تحف العقول ص 85 - من لا يحضره الفقيه ج 4 ، ص 388

7- امام على عليه السلام:

كَفى عِظَةً لِذَوى الألبابِ ما جَرَّبوا؛

براى خردمندان، تجربه هاى آنان پندى است كافى.

عيون الحكم و المواعظ(ليثى) ص 386 ، ح 6547

8- امام على عليه السلام:

إذا أحَبَّ اللّه عَبدا وعَظَهُ بالعِبَرِ؛

هرگاه خداوند بنده اى را دوست بدارد، او را با عبرت ها پند دهد.

عيون الحكم و المواعظ(ليثى) ص 134 ، ح 3026

9- امام على عليه السلام:

مَن فَهِمَ مَواعِظَ الزَّمانِ لَم يَسكُنْ إلى حُسنِ الظَّنِّ بالأيّام؛

هركه پندهاى زمانه را بفهمد، به روزگار خوشبين نباشد.

عيون الحكم و المواعظ(ليثى) ص 435 ، ح 7517

10- امام على عليه السلام:

فى صِفَهِ الدُّنيا: إنَّ الدُّنيا ... دارُ مَوعِظَهٍ لِمَنِ اتَّعَظَ بِها... ذَكَّرَتهُمُ الدُّنيا فَتَذَكَّرُوا وَ حَدَّثَتْهُمْ فَصَدَّقُوا وَ وَعَظَتْهُمْ فَاتَّعَظُوا

- در وصف دنيا- : همانا دنيا... سراى پند است براى كسى كه پند گيرد... دنيا به آنان يادآورى كرد و ايشان يادآور شدند، آنان را خبر داد و ايشان تصديق كردند، آنان را پند داد و ايشان پندش را پذيرفتند.

نهج البلاغه(صبحی صالح) ص 493 ، حکمت 131

11- امام صادق علیه السلام:

السَّعیدُ یَتَّعِظُ بمَوعِظَهِ التَّقوی و إن کانَ یُرادُ بالمَوعِظَهِ غَیرُهُ؛

انسان سعادتمند، اندرزِ به تقوا را آویزه گوش خود می کند، هرچند مخاطب آن اندرز کسی دیگر باشد.

کافی(ط-الاسلامیه) ج 8، ص 151، ح 132

12- امام علی علیه السلام:

لِلکَیِّسِ فی کُلِّ شَیءٍ اتِّعاظٌ؛

انسان زیرک، از هر چیزی پندی می آموزد.

عیون الحکم و المواعظ(لیثی) ص 404 ، ح 6826

13- امام علی علیه السلام:

أَبْلَغُ الْعِظَاتِ الِاعْتِبَارُ بِمَصَارِعِ الْأَمْوَاتِ

رساترین پندها، عبرت گرفتن از آرامگاه های مردگان است.

تصنیف

ص: 359

غررالحکم و دررالکلم ص 471 ، ح 10764

14-امام صادق علیه السلام: أَصْدَقَ الْقَوْلِ وَ أَبْلَغَ الْمَوْعِظَهِ وَ أَحْسَنَ الْقَصَصِ کِتَابُ اللَّه

راست ترین سخن و رساترین پند و بهترین داستان، کتاب خداست.

من لا یحضره الفقیه ج 4 ، ص 402 ، ح 5868 - أمالی (صدوق) ص 488

15- امام علی علیه السلام:

إِنَّ اللَّهَ سُبْحَانَهُ لَمْ یَعِظْ أَحَداً بِمِثْلِ هَذَا الْقُرْآن

خداوند سبحان هیچ کس را به چیزی چون این قرآن اندرز نداده است.

نهج البلاغه(صبحی صالح) ص 254 ، خطبه 176

16- امام علی علیه السلام:

لا واعِظَ أبلَغُ مِن النُّصحِ؛

هیچ واع-ظ-ی م-ؤثرتر از نصیحت نیست.

عیون الحکم و المواعظ(لیثی) ص 537 ، ح 9887

17- امام علی علیه السلام:

مَن کانَ لَهُ فی نَفسِهِ واعِظٌ کانَ علَیهِ مِن اللّه حافِظٌ؛

هر که واع-ظی درون-ی داشته باشد، او را از جانب خداوند نگهبانی است.

بحار الأنوار(ط-بیروت) ج 75 ، ص 67، ح 11

18- امام سجّاد علیه السلام:

ابْنَ آدَمَ إِنَّکَ لَا تَزَالُ بِخَیْرٍ مَا کَانَ لَکَ وَاعِظٌ مِنْ نَفْسِکَ وَ مَا کَانَتِ الْمُحَاسَبَهُ مِنْ هَمِّکَ وَ مَا کَانَ الْخَوْفُ لَکَ شِعَاراً وَ الْحَذَرُ لَکَ دِثَاراً

ای فرزند آدم ! تا زمانی که واعظی از درون داری و به حسابرسی (اعمالِ خود) اهتمام می ورزی و ترس (از خدا و کیفر الهی) جامه زیرین تو باشد و پرهیز بالاپوشت، پیوسته در خیر و صلاح خواهی بود.

تحف العقول ص 280

19-امام باقر علیه السلام:

مَنْ لَمْ یَجْعَلِ اللَّهُ لَهُ مِنْ نَفْسِهِ وَاعِظاً فَإِنَّ مَوَاعِظَ النَّاسِ لَنْ تُغْنِیَ عَنْهُ شَیْئاً.

کسی که خداوند برای او واعظی درونی قرار ندهد، موعظه های مردم هرگز در او سودمند نمی افتد.

تحف العقول ص 294

20- امام علی علیه السلام:

الجاهِلُ لا یَرتَدِعُ، و بالمَواعِظِ لا یَنتَفِعُ؛

نادان

ص: 360

باز نمی ایستد (هیچ نهی و بازداشتی در او اثر نمی کند) و پند و اندرزها سودش نمی دهد.

غررالحکم و دررالکلم ص 92 ، ح 1757

21- امام علی علیه السلام:

مَن لَم یُعِنْهُ اللّه علی نَفسِهِ لَم یَنتَفِعْ بِمَوعِظَهِ واعِظٍ؛

کسی که خدا او را بر نفسش کمک نکند، از پند هیچ پندگویی سود نبرد.

عیون الحکم و المواعظ(لیثی) ص 427 ، ح 7242

22- امام علی علیه السلام:

بَینَکُم و بَینَ المَوعِظَهِ حِجابٌ مِن الغِرَّهِ؛

میان شما و اندرز، پرده ای از بی خبری آویخته است.

نهج البلاغه(صبحی صالح) ص 525 ، حکمت 282

23- پیامبر خدا صلی الله علیه و آله و سلّم:

عِظْ نَفْسَکَ فَإِنِ اتَّعَظْتَ فَعِظِ النَّاسَ وَ إِلَّا فَاسْتَحْیِ مِنِّی

خودت را اندرز ده. اگر از آن سود بردی، آن گاه مردم را نیز اندرز ده و گرنه از من شرم کن.

مجموعه ورام ج 1 ، ص 239

24- امام علی علیه السلام:

إِنَّ الْوَعْظَ الَّذِی لَا یَمُجُّهُ سَمْعٌ وَ لَا یَعْدِلُهُ نَفْعٌ مَا سَکَتَ عَنْهُ لِسَانُ الْقَوْلِ وَ نَطَقَ بِهِ لِسَانُ الْعَقْلِ.

اندرزی که هیچ گوشی آن را دور نمی اندازد و هیچ سودی با آن برابری نمی کند، آن اندرزی است که زبانِ گفتار از آن خاموش شود و زبانِ کردار

بدان گویا گردد.

عیون الحکم و المواعظ(لیثی) ص 155 ، ح 3372

25- امام علی علیه السلام:

عَوّد اُذُنَکَ حُسنَ الإستِماعِ وَ لا تُصغِ إلی ما لا یَزیدُ فی صَلاحِکَ استِماعُهُ؛

گوش خود را به خوب شنیدن عادت ده و به سخنی که به اصلاح و پاکی تو نمی افزاید گوش مسپار.

تصنیف غررالحکم و دررالکلم ص 215 ، ح 4211

26- امام علی علیه السلام:

خادع نَفسَکَ فی العِبادَهِ وَ ارفُق بِها

ص: 361

وَ لا تَقهَرها وَ خُذ عَفوَها وَ نَشاطَها إلّا ما کان مَکتوباً عَلَیکَ مِنَ الفَریضَهِ.

برای عبادت نفس خود را بفریب و با او ملایمت کن، با زور وادار به عبادتش نکن و در زمان فراغت و نشاطش او را به عبادت نگیر، مگر در واجباتی که باید آنها را در وقتشان به جای آوری.

نهج البلاغه(صبحی صالح) ص 460 ، نامه 69

ایثار

حدیث (1)امام علی علیه السلام:

الإِیثارُ أعلَی المَکارِمِ

ایثار ، عالی ترین خصلت اخلاقی است.

عیون الحکم و المواعظ(لیثی) ص 19 ، ح 91

حدیث (2)امام علی علیه السلام:

الإِیثارُ شیمَهُ الأَبرارِ

ایثار ، خوی نیکان است.

عیون الحکم و المواعظ(لیثی) ص 23 ، ح 197

حدیث (3)امام علی علیه السلام:

الإِیثارُ أحسَنُ الإِحسانِ ، و أعلی مَراتِبِ الإِیمانِ

ایثار ، بهترین احسان و بالاترین مرتبه ایمان است.

تصنیف غررالحکم و دررالکلم ص 396 ، ح 9162

حدیث (4)امام علی علیه السلام:

الإِیثارُ أفضَلُ عِبادَهٍ ، و أجَلُّ سِیادَهٍ

ایثار ، برترین عبادت و شکوهمندترین آقایی است.

عیون الحکم و المواعظ(لیثی) ص 29 ، ح 439

حدیث (5)امام علی علیه السلام:

أفضَلُ السَّخاءِ الإيثارُ

برترین سخاوت ، ایثار است.

تصنیف غررالحکم و دررالکلم ص 396 ، ح 9164

حدیث (6)امام علی علیه السلام:

عَامِلْ سَائِرَ النَّاسِ بِالْإِنْصَافِ وَ عَامِلِ الْمُؤْمِنِينَ بِالْإِيثَار

با دیگر مردمان به انصاف رفتار کن و با مؤمنان به ایثار .

تصنیف غررالحکم و دررالکلم ص 394 ، ح 9109

حدیث (7)امام علی علیه السلام:

غايَةُ المَكارِمِ الإيثارُ

نقطه اوجِ خصلت های اخلاقی ، ایثار است.

تصنیف غررالحکم و دررالکلم ص 396 ، ح 9171

حدیث (8)امام علی علیه السلام:

بِالإيثارِ يُستَرَقُّ الأَحرارُ

با ایثار ، آزادگان به بندگی کشیده می شوند .

تصنیف غررالحکم و دررالکلم ص 396 ، ح 9167

ضد اخلاقیات و آثارش

بخل

1- امام رضا علیه السلام:

السَّخِیُّ یَأْکُلُ مِنْ طَعَامِ النَّاسِ لِیَأْکُلُوا مِنْ

ص: 362

طَعَامِهِ وَ الْبَخِيلُ لَا يَأْكُلُ مِنْ طَعَامِ النَّاسِ لِئَلَّا يَأْكُلُوا مِنْ طَعَامِه

سخاوتمند، از غذای مردم می خورد، تا مردم از غذای او بخورند، اما بخیل از غذای مردم نمی خورد تا آنها نیز از غذای او نخورند.

عیون اخبار رضا ج 2 ، ص 12 ، ح 26 - تحف العقول ص 446 - وسایل الشیعه ج 24 ، ص 270

2- پیامبر صلی الله علیه و آله:

طَعامُ السَّخیِّ دَواءٌ وَ طَعامُ الشَّحیحِ داءٌ؛

غذای سخاوتمند، داروست و غذای بخیل، درد.

بحارالأنوار(ط-بیروت) ج 68 ، ص 357، ح 22 - نهج الفصاحه ص 556 ، ح 1900

3- پیامبر صلی الله علیه و آله:

إیّاکُم وَ الشُّحَّ فَإِنَّما هَلَکَ مَن کانَ قَبلَکُم بِالشُّحِّ اَمَرَهُم بِالبُخلِ فَبَخِلوا وَ أَمَرَهُم بِالقَطیعَهِ فَقَطَعوا وَ أَمَرَهُم بِالفُجورِ فَفَجَروا؛

از حرص بپرهیزید که پیشینیان شما در نتیجه حرص هلاک شدند، حرص آنها را به بخل وادار کرد و بخیل شدند. به قطع رحم وادار کرد و قطع رابطه کردند با خویشاوندان. به بدی وادارشان کرد و بدکار شدند.

نهج الفصاحه ص 353 ، ح 992

4- امام علی علیه السلام:

إِنَّ الْبُخْلَ وَ الْجَوْرَ وَ الْحِرْصَ غَرَائِزُ شَتَّى يَجْمَعُهَا سُوءُ الظَّنِّ بِاللَّه

به درستی که بخل و ظلم و حرص، غریزه ها و تمایلات متعدد و پراکنده ای هستند که سوءظن به خداوند آنها را جمع می کند.

تحف العقول ص 129

5- پیامبر صلی الله علیه و آله:

یَا عَلِیُّ لَا تُشَاوِرْ جَبَاناً فَإِنَّهُ یُضَیِّقُ عَلَیْکَ الْمَخْرَجَ وَ لَا تُشَاوِرِ الْبَخِیلَ فَإِنَّهُ یَقْصُرُ بِکَ عَنْ غَایَتِکَ وَ لَا تُشَاوِرْ حَرِیصاً فَإِنَّهُ یُزَیِّنُ لَکَ شَرَهاً

ای علی با ترسو مشورت مکن، زیرا او راه بیرون آمدن از مشکل را بر تو تنگ می کند و با بخیل مشورت مکن،

ص: 363

زیرا او تو را از هدفت باز می دارد و با حریص مشورت مکن، زیرا او حریص بودن را در نظرت زیبا جلوه می دهد.

علل الشرایع ص 559 ، ح 1 - بحارالانوار(ط-بیروت) ج 70 ، ص 304 ، ح 21

6- پیامبر صلی الله علیه و آله:

أَنَا أَدِیبُ اللَّهِ وَ عَلِیٌّ أَدِیبِی أَمَرَنِی رَبِّی بِالسَّخَاءِ وَ الْبِرِّ وَ نَهَانِی عَنِ الْبُخْلِ وَ الْجَفَاءِ وَ مَا شَیْ ءٌ أَبْغَضَ إِلَی اللَّهِ عَزَّ وَ جَلَّ مِنَ الْبُخْلِ وَ سُوءِ الْخُلُقِ وَ إِنَّهُ لَیُفْسِدُ الْعَمَلَ کَمَا یُفْسِدُ الْخَلُّ الْعَسَلَ.

من ادب آموخته خدا هستم و علی، ادب آموخته من است . پروردگارم مرا به سخاوت و نیکی کردن فرمان داد و از بخل و سختگیری بازَم داشت . در نزد خداوند عزّوجلّ چیزی منفورتر از بخل و بد اخلاقی نیست. بد اخلاقی ، عمل را ضایع می کند ، آن سان که سرکه عسل را.

مکارم الاخلاق ص 17

7- امام علی علیه السلام:

تِسْعَهُ أَشْیَاءَ قَبِیحَهٌ وَ هِیَ مِنْ تِسْعَهِ أَنْفُسٍ أَقْبَحُ مِنْهَا مِنْ غَیْرِهِمْ ضِیقُ الذَّرْعِ مِنَ الْمُلُوکِ وَ الْبُخْلُ مِنَ الْأَغْنِیَاءِ وَ سُرْعَهُ الْغَضَبِ مِنَ الْعُلَمَاءِ وَ الصِّبَا مِنَ الْکُهُولِ وَ الْقَطِیعَهُ مِنَ الرُّءُوسِ وَ الْکَذِبُ مِنَ الْقُضَاهِ وَ الزَّمَانَهُ مِنَ الْأَطِبَّاءِ وَ الْبَذَاءُ مِنَ النِّسَاءِ وَ الطَّیْشُ مِنْ

ذَوِی السُّلْطَان

نُه چیز زشت است، اما از نه گروه زشت تر: درماندگی و ناتوانی از دولتمردان؛ بخل از ثروتمندان؛ زود خشمی از دانشمندان؛ حرکات بچگانه از میانسالان؛ جدایی حاکمان از مردم؛ دروغ از قاضیان؛ بیماری کهنه از پزشکان؛ بدزبانی از زنان و سختگیری و ستمگری از سلاطین.

دعائم الإسلام ج 1، ص 83

8- پیامبر صلی الله علیه و آله:

أ لَا أخْبِرُكُمْ بِأبْعَدِكُمْ مِنِّی شَبَهاً قَالُوا بَلَی یَا رَسُولَ اللّهِ

ص: 364

قَالَ الْفَاحِشُ الْمُتَفَحِّشُ الْبَذِی ءُ الْبَخِیلُ الْمُخْتَالُ الْحَقُودُ الْحَسُودُ الْقَاسِی الْقَلْبِ الْبَعِیدُ مِنْ کُلِّ خَیْرٍ یُرْجَی غَیْرُ الْمَأْمُونِ مِنْ کُلِّ شَرٍّ یُتَّقَی.

آیا شما را از کم شباهت ترینتان به خودم آگاه نسازم؟ عرض کردند: چرا، ای رسول خدا! فرمودند: زشتگویِ بی آبرویِ بی شرم، بخیل، متکبر، کینه توز، حسود، سنگدل، کسی که هیچ امیدی به خیرش و امانی از شرش نیست.

کافی(ط-الاسلامیه) ج 2، ص 291، ح 9 - وسایل الشیعه ج 15 ، ص 341 ، ح 20691

9- امام باقر علیه السلام:

و ما مِنْ عَبْدٍ یَبْخَلُ بِنَفَقَهٍ یُنْفِقُها فیما یُرْضِی اللّه َ اِلاَّ ابْتُلیَ بِاَنْ یُنْفِقَ اَضْعافَها فیما اَسْخَطَ اللّه َ؛

هر کس از خرج کردن مالی در راه خداپسندانه بخل ورزد، چند برابر آن را در راه غیر خداپسندانه هزینه خواهد کرد.

تحف العقول ص 293

10-امام حسن سلام الله علیه :

اَلبُخلُ أن یَرَی الرَّجُلُ ما أنفَقَهُ تَلَفاً و ما أمسَکَهُ شَرَفاً.

بخل آن است که آدمی آنچه را بخشیده است، تلف و آنچه را نگه داشته شرف بپندارد.

بحار الانوار(ط-بیروت) ج 71 ، ص 417 ، ح 38 - الدره الباهره ص 21

حرص

1- پیامبر صلی الله علیه و آله:

إیّاکُم وَالشُّحَّ فَإِنَّما هَلَکَ مَن کانَ قَبلَکُم بِالشُّحِّ اَمَرَهُم بِالبُخلِ فَبَخِلوا وَأَمَرَهُم بِالقَطیعَهِ فَقَطَعوا وَأَمَرَهُم بِالفُجورِ فَفَجَروا؛

از حرص بپرهیزید که پیشینیان شما در نتیجه حرص هلاک شدند، حرص آنها را به بخل وادار کرد و بخیل شدند. به قطع رحم وادار کرد و قطع رابطه کردند با خویشاوندان. به بدی وادارشان کرد و بدکار شدند.

نهج الفصاحه ص 353 ، ح 992

2- امام علی علیه السلام:

إِنَّ الدُّنْيَا مَشْغَلَةٌ عَنْ غَيْرِهَا وَ لَمْ يُصِبْ صَاحِبُهَا مِنْهَا شَيْئاً إِلَّا فَتَحَتْ لَهُ حِرْصاً عَلَيْهَا وَ لَهَجاً بِهَا وَ لَنْ

ص: 365

يَسْتَغْنِيَ صَاحِبُهَا بِمَا نَالَ فِيهَا عَمَّا لَمْ يَبْلُغْهُ مِنْهَا

براستی که دنیا آدمی را به کلّی سرگرم خود می سازد و دنیاپرست به چیزی از آن نرسد، مگر آن که باب حرص و شیفتگی به آن بر رویش گشوده شود و به آنچه از این دنیا دست یافته اکتفا نمی کند تا در پی چیزی که بدست نیاورده نرود.

نهج البلغه(صبحی صالح) ص 423 ، نامه 49

3- امام حسین علیه السلام:

لَيْسَتِ الْعِفَّةُ بِمَانِعَةٍ رِزْقاً وَ لَا الْحِرْصُ بِجَالِبٍ فَضْلًا وَ إِنَّ الرِّزْقَ مَقْسُومٌ وَ الْأَجَلَ مَحْتُومٌ وَ اسْتِعْمَالَ الْحِرْصِ طَالِبُ الْمَأْثَمِ

نه خودداری از حرام و ناپسند، مانع روزی می شود و نه حرص روزیِ بیشتر می آورد، که روزی تقسیم شده و اجل حتمی است و حرص به سوی گناه می کشد.

اعلام الدین ص 428

4- امام صادق علیه السلام:

حُرِمَ الْحَرِيصُ خَصْلَتَيْنِ وَ لَزِمَتْهُ خَصْلَتَانِ حُرِمَ الْقَنَاعَةَ فَافْتَقَدَ الرَّاحَةَ وَ حُرِمَ الرِّضَا فَافْتَقَدَ الْيَقِينَ.

حریص از دو خصلت محروم شده و در نتیجه دو خصلت را با خود دارد: از قناعت محروم است و در نتیجه آسایش را از دست داده است، از راضی بودن محروم است و در نتیجه یقین را از دست داده است.

خصال ص 69 - وسایل الشیعه ج 16 ، ص 20 ، ح 20856

5- امام باقر علیه السلام:

مَثَلُ الْحَرِيصِ عَلَى الدُّنْيَا مَثَلُ دُودَةِ الْقَزِّ كُلَّمَا ازْدَادَتْ مِنَ الْقَزِّ عَلَى نَفْسِهَا لَفّاً كَانَ أَبْعَدَ لَهَا مِنَ الْخُرُوجِ حَتَّى تَمُوتَ غَمّاً

مَثَلِ حریص به دنیا، مثل کرم ابریشم است که هر چه بیشتر دور خود ببافد خارج شدن از پیله بر او سخت تر می شود تا آن که از غصه می میرد.

کافی(ط-السلامیه)

ص: 366

ج 2 ، ص 316 ، ح 7

6-امام علی علیه السلام:

اَلحِرصُ موقِعٌ فی کَثیرِ العُیوبِ؛

حرص انسان را به عیب های زیادی مبتلا می کند.

تصنیف غررالحکم و درر الکلم ص 295 ، ح 6639

7- امام علی علیه السلام:

أَغْنَی الْأَغْنِیَاءِ مَنْ لَمْ یَکُنْ لِلْحِرْصِ أَسِیراً.

بی نیازترین بی نیازان کسی است که اسیر حرص نباشد.

تصنیف غررالحکم و درر الکلم ص 295 ، ح 6631

8-امام علی علیه السلام:

اِنتَقِم مِنَ الحِرصِ بِالقَناعَهِ کَما تَنتَقِمُ مِنَ العَدُوِّ بِالقِصاصِ؛

از حرص، با قناعت انتقام بگیر، چنان که با قصاص از دشمن انتقام می گیری.

شرح نهج البلاغه(ابن ابی الحدید) ج 20 ، ص 304 ، ح 607

9- امام علی علیه السلام:

أَعْظَمُ النَّاسِ ذُلًّا الطَّامِعُ الْحَرِیصُ الْمُرِیب

ذلیل ترین مردم، کسی است که طمعکار، حریص و وسوسه گر باشد.

تصنیف غررالحکم و درر الکلم ص 295 ، ح 6618

10- امام علی علیه السلام:

إِنَّ الْبُخْلَ وَ الْجَوْرَ وَ الْحِرْصَ غَرَائِزُ شَتَّى يَجْمَعُهَا سُوءُ الظّنِّ بِاللّه

به درستی که بخل و ظلم و حرص، غریزه ها و تمایلات متعدد و پراکنده ای هستند که سوءظن به خداوند آنها را جمع می کند.

تحف العقول ص 129

11-امام علی علیه السلام:

أَعْجَبُ مَا فِی الْإِنْسَانِ قَلْبُهُ وَ لَهُ مَوَارِدُ مِنَ الْحِكْمَهِ وَ أَضْدَادٌ مِنْ خِلَافِهَا فَإِنْ سَنَحَ لَهُ الرَّجَاءُ أَذَلَّهُ الطَّمَعُ وَ إِنْ هَاجَ بِهِ الطَّمَعُ أَهْلَكَهُ الْحِرْصُ وَ إِنْ مَلَكَهُ الْيَأْسُ قَتَلَهُ الْأَسَفُ ... فَكُلُّ تَقْصِيرٍ بِهِ مُضِرٌّ وَ كُلُّ إِفْرَاطٍ بِهِ مُفْسِدٌ.

شگفت ترین عضو انسان قلب اوست و قلب مایه هایی از حکمت و ضد حکمت دارد. اگر آرزو به آن دست دهد، طمع خوارش می گرداند و اگر طمع در آن سر برکشد، حرص نابودش می کند و

ص: 367

اگر ناامیدی بر آن مسلّط شود، اندوه، او را می کُشد... هر کوتاهی برایش زیانبار است و هر زیاده روی برایش تباهی آفرین.

علل الشرایع ص 109، ح 7

12-پیامبر صلی الله علیه و آله:

یَا عَلِیُّ لَا تُشَاوِرْ جَبَاناً فَإِنَّهُ یُضَیِّقُ عَلَیْکَ الْمَخْرَجَ وَ لَا تُشَاوِرِ الْبَخِیلَ فَإِنَّهُ یَقْصُرُ بِکَ عَنْ غَایَتِکَ وَ لَا تُشَاوِرْ حَرِیصاً فَإِنَّهُ یُزَیِّنُ لَکَ شَرَهاً

ای علی با ترسو مشورت مکن، زیرا او راه بیرون آمدن از مشکل را بر تو تنگ می کند و با بخیل مشورت مکن، زیرا او تو را از هدفت باز می دارد و با حریص مشورت مکن، زیرا او حریص بودن را در نظرت زیبا جلوه می دهد.

علل الشرایع ص 559 ، ح 1 - بحارالانوار(ط-بیروت) ج 70 ، ص 304 ، ح 21

13- امام علی علیه السلام:

الْحِرْصُ وَ الْکِبْرُ وَ الْحَسَدُ دَوَاعٍ إِلَی التَّقَحُّمِ فِی الذُّنُوب

حرص و تکبّر و حسادت، انگیزه های فرو رفتن در گناهانند.

نهج البلاغه(صبحی صالح) ص 541 ، ح 371

14- امام باقر علیه السلام:

مَثَلُ الْحَریصِ عَلَی الدُّنْیا مَثَلُ دودَهِ القَزِّ: کُلَّمَا ازْدادَتْ مِنَ القَزِّ عَلی نَفْسِها لَ-فّ-ا کانَ أَبْعَدَ لَها مِنَ الْخُروجِ حَتّی تَموتَ غَمّا؛

حریص به دنیا، همانند کرم ابریشم است که هر چه بیشتر دور خود می تند، خارج شدن از پیله بر او سخت تر می شود، تا آن که از غصه می میرد.

کافی(ط-الاسلامیه) ج 2، ص 316، ح 7

15- امام صادق علیه السلام:

اصولُ الکُفرِ ثَلاثَهٌ الحِرصُ وَ الاِستِکبارُ وَ الحَسَدُ؛

ریشه های کفر سه چیز است: حرص و بزرگ منشی نمودن و حسد ورزیدن.

کافی(ط-الاسلامیه) ج 2، ص 289، ح 1 - امالی(صدوق) ص 419 - خصال ص 90

16- امام باقر علیه السلام:

لَا حِرْصَ کَالْمُنَافَسَهِ فِی الدَّرَجَات

هیچ

ص: 368

آزی [در شایستگی] همانند رقابت برای رسیدن به درجات عالیه نیست!

تحف العقول ص 286 - بحار الانوار(ط-بیروت) ج 75 ، ص 165

طمع

حدیث (1) امام علی علیه السلام :

أَعْجَبُ مَا فِی الْإِنْسَانِ قَلْبُهُ وَ لَهُ مَوَارِدُ مِنَ الْحِکْمَهِ وَ أَضْدَادٌ مِنْ خِلَافِهَا فَإِنْ سَنَحَ لَهُ الرَّجَاءُ أَذَلَّهُ الطَّمَعُ وَ إِنْ هَاجَ بِهِ الطَّمَعُ أَهْلَکَهُ الْحِرْصُ وَ إِنْ مَلَکَهُ الْیَأْسُ قَتَلَهُ الْأَسَفُ ... فَکُلُّ تَقْصِیرٍ بِهِ مُضِرٌّ وَ کُلُّ إِفْرَاطٍ بِهِ مُفْسِد

شگفت ترین عضو انسان قلب اوست و قلب مایه هایی از حکمت و ضد حکمت دارد. اگر آرزو به آن دست دهد، طمع خوارش می گرداند و اگر طمع در آن سر برکشد، حرص نابودش می کند و اگر ناامیدی بر آن مسلّط شود، اندوه، او را می کُشد... هر کوتاهی برایش زیانبار است و هر زیاده روی برایش تباهی آفرین.

علل الشرایع ج 1 ، ص 109، ح 7

حدیث (2) امام علی علیه السلام :

الْکَفُّ عَمَّا فِی أَیْدِی النَّاسِ عِفَّهٌ وَ کِبَرُ هِمَّه

طمع نداشتن به آنچه در نزد مردم است، (نشان) عزت نفس و بلند همتی است.

تصنیف غررالحکم و دررالکلم ص 398 ، ح 9245

حدیث (3) امام علی علیه السلام :

أَعْظَمُ النَّاسِ ذُلًّا الطَّامِعُ الْحَرِیصُ الْمُرِیب

ذلیل ترین مردم، کسی است که طمعکار، حریص و وسوسه گر باشد.

تصنیف غررالحکم و دررالکلم ص 295 ، ح 6618

حديث (4) امام علی علیه السلام :

أَكْثَرُ مَصَارِعِ الْعُقُولِ تَحْتَ بُرُوقِ الْمَطَامِعِ

قربانگاه عقلها غالبا در پرتو طمعها است.

نهج البلاغه(صبحی صالح) ص 507 ، ح 219 - تصنیف غررالحکم و دررالکلم ص 298 ، ح 6750

حديث (5) امام علی علیه السلام :

الطَّمَعُ رِقٌّ مُؤَبَّدٌ؛

طمع ورزی ، بردگیِ همیشگی است.

نهج البلاغه(صبحی صالح) ص 501 ، ح 180

حديث (6) امام سجاد علیه السلام:

الْخَيْرَ كُلَّهُ قَدِ

ص: 369

اجْتَمَعَ فِی قَطْعِ الطَّمَعِ عَمَّا فِی أَیْدِی النَّاس تمامیِ خیر و خوبی در بریدن طمع و چشم نداشتن به آنچه که در دستان مردم جمع شده، است.
کافی(ط-الاسلامیه) ج 2 ، ص 148 ، ح 3

کینه

-1 امام علی علیه السلام:

الدُّنْیَا أَصْغَرُ وَ أَحْقَرُ وَ أَنْزَرُ مِنْ أَنْ تُطَاعَ فِیهَا الْأَحْقَاد

دنیا کوچک تر و حقیر تر و ناچیز تر از آن است که در آن از کینه ها پیروی شود.

تصنیف غررالحکم و دررالکلم ص 142 ، ح 2544

-2 امام علی علیه السلام:

الْغِلُّ یُحْبِطُ الْحَسَنَاتِ.

کینه، خوبی ها را نابود می کند.

تصنیف غررالحکم و دررالکلم ص 301 ، ح 6846

-3 امام علی علیه السلام:

مَنِ اطَّرَحَ الْحِقْدَ اسْتَرَاحَ قَلْبُهُ وَ لُبُّه

هر کس کینه را از خود دور کند، قلب و عقلش آسوده گردند.

تصنیف غررالحکم و دررالکلم ص 299 ، ح 6774

-4 امام علی علیه السلام:

سَبَبُ الْفِتَنِ الْحِقْد علت فتنه ها و آشوب ها کینه توزی است.

تصنیف غررالحکم و دررالکلم ص 299 ، ح 6781

5- امام حسین علیه السلام:

إِنَّ شِيعَتَنَا مَنْ سَلِمَتْ قُلُوبُهُمْ مِنْ كُلِّ غِشٍّ وَ غِلٍّ وَ دَغَل

بی گمان شیعیان ما دل هایشان از هر خیانت، کینه و فریبکاری پاک است.

تفسیر منسوب به امام حسن عسکری ص 309 ، ح 154

6- پیامبر صلی الله علیه و آله:

تَهادَوا فَإِنَّها تَذهَبُ بِالضَّغائِنِ؛ به یکدیگر هدیه بدهید، زیرا کینه ها را از بین می برد.

کافی(ط-الاسلامیه) ج5، ص 144، ح 14

7- امام علی علیه السلام:

اِحصِدِ الشَّرَّ مِن صَدرِ غَیرِکَ بِقَلعِهِ مِن صَدرِکَ؛ برای دِرو کردن بدی از سینه دیگران، آن را از سینه خودت ریشه کَن کُن.

نهج البلاغه(صبحی صالح) ص 501 ، ح 178 - تصنیف غررالحکم و دررالکلم ص 106 ، ح 1911

8- امام علی علیه السلام:

احْتَمِلْ أَخَاكَ

ص: 370

عَلَی مَا فِیهِ وَ لَا تُکْثِرِ الْعِتَابَ فَإِنَّهُ یُورِثُ الضَّغِینَه

برادرت را با همان وضعی که دارد تحمل کن و زیاد سرزنش نکن، زیرا این کار کینه می آورد.

تحف العقول ص84

9- امام علی علیه السلام:

عِندَ الشَّدائِدِ تَذهَبُ الأَحقادُ؛ در هنگام سختی ها و گرفتاری ها کینه ها از بین می رود.

تصنیف غررالحکم و دررالکلم ص 102 ، ح 1785

10-امام هادی علیه السلام:

الْعِتَابُ مِفْتَاحُ الثِّقَالِ وَ الْعِتَابُ خَیْرٌ مِنَ الْحِقْدِ. گلایه کردن کلید سرسنگینی و بهتر از کینه است.

بحارالأنوار(ط-بیروت) ج 75 ، ص369، ح4

11-امام علی علیه السلام:

اَلحَسودُ سَریعُ الوَثبَهِ، بَطیءُ العَطفَهِ؛ حسود زود خشمگین می شود و دیر کینه از دلش می رود.

بحارالأنوار(ط-بیروت) ج 70، ص256، ح29

12-امام علی علیه السلام:

الْحَقُودُ مُعَذِّبُ النَّفْسِ مُتَضَاعِفُ الْهَم

کینه توز، روحش در عذاب است و اندوهش دو چندان.

تصنیف غررالحکم و دررالکلم ص 299 ، ح 6778

13- پیامبر صلی الله علیه و آله:

الهَدِیَّهُ تُذهِبُ الضَّغائنَ مِن الصُّدورِ؛

هدیه دادن، کینه ها را از سینه ها می برد.

عیون اخبار الرضا ج 2 ، ص 74 ، ح 343 - بحارالانوار(ط-بیروت) ج 72 ، ص 45

حسد

1- امام صادق علیه السلام:

قالَ لُقمانُ لاِبِنِه : .... وَ لِلْحَاسِدِ ثَلَاثُ عَلَامَاتٍ یَغْتَابُ إِذَا غَابَ وَ یَتَمَلَّقُ إِذَا شَهِدَ وَ یَشْمَتُ بِالْمُصِیبَه

لقمان به فرزندش گفت: حسود را سه نشانه است: پشت سر غیبت می کند، روبه رو تملّق می گوید و از گرفتاری دیگران شاد می شود.

خصال ص 121

2- امام علی علیه السلام:

اَلحَسَدُ عَیبٌ فاضِحٌ وَشُحٌّ فادِحٌ لایَشفی صاحِبَهُ إِلاّ بُلوغُ آمالِهِ فیمَن یَحسِدُهُ؛

حسادت عیبی رسوا و بخلی سهمگین است و حسود تا به آرزوی خود درباره محسودش نرسد آرام نمی گیرد.

غررالحکم و دررالکلم ص 128 ،

ح 2229

-3 امام علی علیه السلام:

اَلحَسودُ سَریعُ الوَثبَهِ، بَطی ءُ العَطفَهِ؛

حسود زود خشمگین می شود و دیر کینه از دلش می رود.

بحارالأنوار(ط-بیروت) ج 70، ص256، ح29

-4 امام علی علیه السلام:

الْحَسَدُ لَا یَجْلِبُ إِلَّا مَضَرَّهً وَ غَیْظاً یُوهِنُ قَلْبَکَ وَ یُمْرِضُ جِسْمَک

حسادت نتیجه ای جز زیان و ناراحتی که دلت را سست و تنت را بیمار می گرداند به بار نمی آورد.

بحارالأنوار(ط-بیروت) ج 70، ص256، ح29

-5 امام صادق علیه السلام:

یَقُولُ إِبْلِیسُ لِجُنُودِهِ أَلْقُوا بَیْنَهُمُ الْحَسَدَ وَ الْبَغْیَ فَإِنَّهُمَا یَعْدِلَانِ عِنْدَ اللَّهِ الشِّرْک

شیطان به سپاهیانش می گوید: میان مردم حسد و تجاوزگری بیاندازید چون این دو، نزد خدا برابر با شرک است.

کافی(ط-الاسلامیه) ج 2 ، ص 327، ح 2

-6 امام صادق علیه السلام:

اَلنَّصیحَهُ مِنَ الحاسِدِ مُحالٌ؛

نصیحت و خیرخواهی از حسود محال است.

من لا یحضره الفقیه ج 4 ، ص 58 ، ح 5092 - خصال ص 269

7- پیامبر صلی الله علیه و آله:

اِستَعینوا عَلی قَضاءِ حَوائِجِکُم بِالکِتمانِ، فَإِنَّ کُلَّ ذی نِعمَهٍ مَحسودٌ؛

در برآوردن نیازهای خود از پنهان کاری کمک بگیرید، زیرا هر صاحب نعمتی مورد حسد واقع می شود.

شرح نهج البلاغه(ابن ابی الحدید) ج 1 ، ص 316

8- پیامبر صلی الله علیه و آله:

إِیَّاکُمْ وَ الْحَسَدَ فَإِنَّهُ یَأْکُلُ الْحَسَنَاتِ کَمَا تَأْکُلُ النَّارُ الْحَطَب

از حسادت بپرهیزید، زیرا حسد نیکی ها را می خورد چنان که آتش هیزم را می خورد.

جامع الأخبار(شعیری) ص 159

9- امام علی علیه السلام:

لِلّهِ دَرُّ الحَسَدِ ما اَعدَلَهُ ! بَداَ بِصاحِبِهِ فَقَتلَهُ؛

آفرین بر حسادت ! چه عدالت پیشه است ! پیش از همه صاحب خود را می کشد.

شرح نهج البلاغه(ابن ابی الحدید) ج 1 ، ص 316 - ارشاد القلوب(دیلمی) ج 1 ، ص 129

10- امام صادق علیه السلام:

ِتَّهٌ لا تَکونُ فِی مُؤمِنِ : اَلعُسرُ وَ النَّکَدُ وَ الحَسَدُ وَ اللَّجاجَهُ وَ الکَذِبُ وَ البَغیُ؛

شش (صفت) در مؤمن نیست: سخت گیری، بی خیری، حسادت، لجاجت، دروغگویی و تجاوز.

تحف العقول ص 377

11- امام علی علیه السلام:

اَلحَسَدُ یُضنِی الجَسَدَ ؛

حسد، بدن را فرسوده و علیل می کند.

تصنیف غررالحکم و دررالکلم ص 301 ، ح 6833

12- امام علی علیه السلام:

الثَّنَاءُ بِأَکْثَرَ مِنَ الِاسْتِحْقَاقِ مَلَقٌ وَ التَّقْصِیرُ عَنِ الِاسْتِحْقَاقِ عِیٌّ أَوْ حَسَد

تعریف بیش از استحقاق، چاپلوسی و کمتر از استحقاق، از ناتوانی در سخن و یا حسد است.

نهج البلاغه(صبحی صالح) ص 535 ، ح 347

13- امام صادق علیه السلام:

إِنَّ المُؤمِنَ یَغبِطُ وَ لا یَحسُدُ وَ المُنافِقُ یَحسُدُ وَ لا یَغبِطُ؛

مؤمن غبطه می خورد و حسادت نمی ورزد، منافق حسادت می ورزد و غبطه نمی خورد. (غبطه آن است که آرزو کنی آنچه دیگری دارد، داشته باشی بدون اینکه آرزوی نابودی نعمت دیگری را داشته باشی و حسد آن است که بخواهی نعمتی را که دیگری دارد، نداشته باشد).

کافی(ط-الاسلامیه) ج 2 ، ص 307، ح 7

14- پیامبر صلی الله علیه و آله:

رَأى مُوسَى علیه السلام رَجُلًا عِنْدَ الْعَرْشِ فَغَبَطَهُ بِمَكَانِهِ فَسَأَلَ عَنْهُ فَقَالَ كَانَ لَا يَحْسُدُ النَّاسَ عَلى ما آتاهُمُ اللَّهُ مِنْ فَضْلِه

حضرت موسی علیه السلام مردی را نزد عرش دید و به جایگاه او غبطه خورد و در مورد او سؤال کرد. به او گفته شد که او به آنچه خداوند از فضل خود به مردم داده است حسد نمی برد.

روضه الواعظین(ط-القدیمه) ص 424

15- امام علی علیه السلام:

الْحِرْصُ وَ الْكِبْرُ وَ الْحَسَدُ دَوَاعٍ إِلَى التَّقَحُّمِ فِی الذُّنُوب

حرص و تکبّر و حسادت، انگیزه های فرورفتن

ص: 373

در گناهانند.

نهج البلاغه(صبحی صالح) ص 541 ، ح 377

-16 امام حسن عسکری علیه السلام:

التَّواضُعُ نِعمَهٌ لا یُحسَدُ عَلیها؛

تواضع و فروتنی نعمتی است که بر آن حسد نبرند.

تحف العقول ص489

-17 امام صادق علیه السلام:

اِنَّ صاحِبَ الدّینِ فَکَّرَ فَ-عَ-لَ-تهُ السَّکینَهُ وَ استَ-کانَ فَ-تَواضَعَ وَ قَنِعَ فَاستَغنی وَ رَضیَ بِما اُعطیَ وَ انفَرَدَ فَکُفیَ الخوانَ وَ رَفَضَ الشَّهَواتِ فَصارَ حُرّا وَ خَلَعَ الدُّنیا فَتَحامَی الشُّرورَ وَ اطَّرَحَ الحَسَدَ فَظَهَرتِ المَحَبَّهُ وَ لَم یُخِفِ النّاسَ فَ-لَ-م یَخَفهُم وَ لَم یُذنِب اِلَیهِم فَسَلِمَ مِنهُم وَ سَخَت نَفسُهُ عَن کُلِّ

شَی ءٍ ففازَ وَ استَکمَلَ الفَضلَ وَ اَبصَرَ العافیَهَ فَاَمِنَ النَّدامَهَ؛

آدم دین دار چون می اندیشد، آرامش بر جان او حاکم است. چون خضوع می کند متواضع است. چون قناعت می کند، بی نیاز است. به آنچه داده شده خشنود است. چون تنهایی را برگزیده از دوستان بی نیاز است. چون هوا و هوس را رها کرده آزاد است. چون دنیا را فرو گذارده از بدی ها و گزندهای آن در امان است. چون حسادت را دور افکنده محبتش آشکار است.مردم را نمی ترساند پس از آنان نمی هراسد و به آنان تجاوز نمی

کند پس از گزندشان در امان است. به هیچ چیز دل نمی بندد پس به رستگاری و کمال فضیلت دست می یابد و عافیت را به دیده بصیرت می نگرد پس کارش به پشیمانی نمی کشد.

امالی (مفید) ص 52، ح 14

-18پیامبر صلی الله علیه و آله:

أ لَا أخْبِرُكُمْ بِأبْعَدِكُمْ مِنِّی شَبَهاَ قَالَوا بَلَی یَا رَسُولَ اللّهِ قَالَ الْفَاحِشُ الْمُتَفَحِّشُ الْبَذِی ءُ الْبَخِیلُ الْمُخْتَالُ الْحَقُودُ الْحَسُودُ الْقَاسِی الْقَلْبِ الْبَعِیدُ مِنْ کُلِّ خَیْرٍ یُرْجَی غَیْرُ الْمَأْمُونِ مِنْ کُلِّ شَرٍّ یُتَّقَی.

آیا شما را

ص: 374

از کم شباهت ترینتان به خودم آگاه نسازم؟ عرض کردند: چرا، ای رسول خدا ! فرمودند: زشتگویِ بی آبرویِ بی شرم، بخیل، متکبر، کینه توز، حسود، سنگدل، کسی که هیچ امیدی به خیرش و امانی از شرش نیست.

کافی(ط-الاسلامیه) ج 2، ص 291، ح 9

-19 امام صادق علیه السلام:

إِیَّاکُمْ أَنْ یَحْسُدَ بَعْضُکُمْ بَعْضاً فَإِنَّ الْکُفْرَ أَصْلُهُ الْحَسَد

از حس-د ورزی به یک-دیگ-ر بپ-رهیزی-د، زی-را ریشه کف-ر، حس-د است. کافی(ط-الاسلامیه) ج 8، ص 8 - تحف العقول ص 315

-20 امام صادق علیه السلام:

اصولُ الکُفرِ ثَلاثَةٌ الحِرصُ وَ الاِستِکبارُ وَ الحَسَدُ؛

ریشه های کفر سه چیز است:حرص و بزرگ منشی نمودن و حسد ورزیدن.

کافی(ط-الاسلامیه) ج 2 ، ص 289 ، ح 1- امالی(صدوق) ص 419 ، ح 7 - خصال ص 90 ، ح 28

-21 امام صادق علیه السلام:

آفَةُ الدِّینِ الحَسَدُ وَ العُجبُ وَ الفَخرُ؛

آفت دینداری حسد و خودبینی و فخر فروشی است. کافی(ط-الاسلامیه) ج2 ، ص 307 ، ح 5

خشم

-1 پیامبر صلی الله علیه و آله:

اَلا اِنَّ خَیرَ الرِّجالِ مَن کانَ بَطیءَ الغَضَبِ سَریعَ الرِّضا؛

بدانید که بهترین انسان ها کسانی هستند که دیر به خشم آیند و زود راضی شوند.

نهج الفصاحه ص 243 ، ح 469

2- پیامبر صلی الله علیه و آله:

ما تَجَرَّعَ عَبدٌ جُرعَةً اَفضَل عِندَ اللّه مِن جُرعَةِ غَیظٍ کَظَمَها اِبتِغاءَ وَجهِ اللّه ؛

انسان هیچ جرعه ای ننوشید که نزد خدا از جرعه خشمی که برای رضای خدا فرو خورد بهتر باشد.

نهج الفصاحه ص 697 ، ح 2628

3- پیامبر صلی الله علیه و آله:

إنّ الغضب من الشّیطان و إنّ الشّیطان خلق من النّار و إنّما تطفا النّار بالماء فإذا غضب أحدكم فليتوضّأ.

خشم از شیطان و شیطان از آتش آفریده شده است و آتش با

ص: 375

آب خاموش می شود، پس هرگاه یکی از شما به خشم آمد، وضو بگیرد.

نهج الفصاحه ص 286 ، ح 660

4- پیامبر صلی الله علیه و آله:

اَلصَّرعَهُ كُلُّ الصَّرعَهِ الَّذی یَغضبُ فَیَشتَدُّ غَضَبُهُ وَ یَحمَرُّ وَجهُهُ وَ یَقشَعِرُّ شَعرُهُ فَیَصرَعُ غَضَبَهُ؛

کمال دلیری آن است که کسی خشمگین شود و خشمش شدّت گیرد و چهره اش سرخ شود و موهایش بلرزد، امّا بر خشم خود چیره گردد.

نهج الفصاحه ص 549 ، ح 1872

5- امام علی علیه السلام:

بِئْسَ الْقَرِینُ الْغَضَبُ یُبْدِی الْمَعَایِبَ وَ یُدْنِی الشَّرَّ وَ یُبَاعِدُ الْخَیْرَ خشم هم نشین بسیار بدی است: عیب ها را آشکار، بدی ها را نزدیک و خوبی ها را دور می کند.

تصنیف غررالحکم و دررالکلم ص 302 ، ح 6893

6- امام علی علیه السلام:

اَقدَرُ النّاسِ عَلَی الصَّوابِ مَن لَم یَغضَب؛ تواناترین مردم در تشخیص درست کسی است که خشمگین نشود.

تصنیف غررالحکم و دررالکلم ص 246 ، ح 5062

7- امام صادق علیه السلام:

لَیسَ مِنّا مَن لَم یَملِکُ نَفسَهُ عِندَ غَضَبِهِ؛ کسی که هنگام خشم خوددار نباشد، از ما نیست.

کافی(ط-الاسلامیه) ج 2 ، ص 637، ح 2

8- امام صادق علیه السلام:

مَنْ غَضِبَ عَلَیْکَ ثَلَاثَ مَرَّاتٍ وَ لَمْ یَقُلْ فِیکَ سُوءً فَاتَّخِذْهُ لِنَفْسِکَ خَلِیلاً. هر کس سه بار بر تو خشم گرفت ولی به تو بد نگفت، او را برای خود به دوستی انتخاب کن.

معدن الجواهر ص 34

9- امام صادق علیه السلام:

الْمُؤْمِنُ إِذَا غَضِبَ لَمْ یُخْرِجْهُ غَضَبُهُ مِنْ حَقٍّ وَ إِذَا رَضِیَ لَمْ یُدْخِلْهُ رِضَاهُ فِی بَاطِلٍ وَ الَّذِی إِذَا قَدَرَ لَمْ یَأْخُذْ أَکْثَرَ مِمَّا لَهُ. مؤمن چون خشمگین شود، خشمش او را از حق بیرون نبرد و چون خشنود شود، خشنودیش او را به باطل نکشاند و چون قدرت

ص: 376

یابد بیش از حقّ خود نگیرد.

بحارالأنوار(ط-بیروت) ج 75 ، ص 209، ح 85

10-امام هادی علیه السلام:

اَلغَضَبُ عَلی مَن تَملِکُ لُؤمٌ؛

بر زیردستان خشمگین شدن نشانه پَستی است.

بحارالأنوار(ط-بیروت) ج 75 ، ص 370

11- پیامبر صلی الله علیه و آله:

اَلا وَ اِنَّ الغَضَبَ جَمرَهٌ فی قَلبِ ابنِ آدَمَ، اَما رَأیتُم اِلی حَمرَهِ عَینَیهِ وَ انتِفاخِ اَو داجِهِ؟! فَمَن اَحَسَّ بِشَی ءٍ مِن ذلِکَ فَلیَلصَق بِالارضِ؛

بدانید که خشم پاره آتشی در دل انسان است. مگر چشمان سرخش و رگ های گردنش را [هنگام خشم] ندیده اند. هر کس چنین احساسی پیدا کرد، روی زمین بنشیند.

مفردات الفاظ قرآن ص 608

12- امام علی علیه السلام:

لا أدَبَ مَعَ غَضَبٍ؛

با خشم، تربیت {ممکن} نیست .

تصنیف غررالحکم و دررالکلم ص 303 ، ح 6912

13-امام سجاد علیه السلام:

مَرَّ رَسولُ اللّه صلی الله علیه و آله بِقَومٍ یَرفَعونَ حَجَرا فَقالَ : ما هذا ؟ قالوا : نَعرِفُ بِذاکَ اَشَدَّنا وَ اَقوانا . فَقالَ صلی الله علیه و آله : اَلا اُخبِرُ کُم بِاَشَدِّکُم وَ اَقواکُم؟ قالوا: بَلی، یا رَسولَ اللّه. قالَ: اَشَدُّکُم وَ اَقواکُمُ الَّذی

اِذا رَضیَ لَم یُدخِلهُ رِضاهُ فی اِثمٍ وَ لا باطِلٍ وَ اِذا سَخِط لَم یُخرِجهُ سَخَطَهُ مِن قَولِ الحَقِّ وَ اِذا

قَدَرَ لَم یَتَعاطَ مالَیسَ لَه بِحَقٍّ ؛

پیامبر صلی الله علیه و آله بر گروهی گذشتند که سنگی را بلند می کردند . فرمودند : این چه کاری است؟ گفتند : با این کار ، نیرومندترین و محکم تریِن خود را می شناسیم . فرمودند : آیا به شما خبر دهم که محکم ترین و قویَ تریِن شما کیست؟ گفتند : بلی ای پیامبر خدا ! فرمودند

ص: 377

: محکم ترین و قوی ترین شما ، کسی است که هر گاه خشنود شود ، خشنودی اش او را به گناه و باطل نکشاند ، و هر گاه خشمگین شود ، خشمش او را از سخن

حق ، بیرون نبرد ، و هر گاه به قدرت رسید ، آنچه برایش حق نیست، دست نزند.

معانی الأخبار ص 366

14- امام علی علیه السلام:

شیعَتُنَا المُتَباذِلونَ فی وِلایَتِنا، اَلمُتَحابّونَ فی مَوَدَّتِنا اَلمُتَزاوِرونَ فی اِحیاءِ اَمرِنا اَلَّذینَ اِن غَضِبوا لَم یَظلِموا وَ اِن رَضوا لَم یُسرِفوا، بَرَکَهٌ عَلی مَن جاوَروا سِلمٌ لِمَن خالَطوا؛

شیعیان ما کسانی اند که در راه ولایت ما بذل و بخشش می کنند، در راه دوستی ما به یکدیگر محبت می نمایند، در راه زنده نگه داشتن امر و مکتب ما به دیدار هم می روند. چون خشمیگین شوند، ظلم نمی کنند و چون راضی شوند، زیاده روی نمی کنند، برای همسایگانشان مایه برکت اند و نسبت به هم نشینان خود در صلح و آرامش اند.

کافی(ط-الاسلامیه) ج 2، ص 236، ح 24

15- امام علی علیه السلام:

الْحِلْمُ یُطْفِئُ نَارَ الْغَضَبِ وَ الْحِدَّهُ تُؤَجِّجُ إِحْرَاقَه

بردباری آتش خشم را فرو می نشاند و تندی آن را شعله ورتر می کند.

تصنیف غررالحکم و دررالکلم ص 287 ، ح 6450

16- امام علی علیه السلام:

مَنْ غَاظَکَ بِقُبْحِ السَّفَهِ عَلَیْکَ فَغِظْهُ بِحُسْنِ الْحِلْمِ عَنْه

هر کس با زشتيِ سبکسری تو را خشمگین کرد تو با زیبایی بردباری او را به خشم آور.

تصنیف غررالحکم و دررالکلم ص 285 ، ح 6400

17- امام صادق علیه السلام:

مَا مِنْ عَبْدٍ كَظَمَ غَيْظاً إِلَّا زَادَهُ اللَّهُ عَزَّ وَ جَلَّ عِزّاً فِی الدُّنْيَا وَ الْآخِرَه

هیچ بنده ای خشم خود

ص: 378

را فرو نخورد، مگر این که خداوند عزّوجلّ بر عزّت او در دنیا و آخرت افزود.

کافی(ط-الاسلامیه) ج2، ص 110، ح5

18- امام علی علیه السلام:

اَلحَسودُ سَریعُ الوَثبَهِ، بَطی ءُ العَطفَهِ؛ حسود زود خشمگین می شود و دیر کینه از دلش می رود.

بحارالأنوار(ط-بیروت) ج 70، ص256، ح29

19- امام علی علیه السلام:

جَاهِدْ شَهْوَتَکَ وَ غَالِبْ غَضَبَکَ وَ خَالِفْ سُوءَ عَادَتِکَ تَزْکُ نَفْسُکَ وَ یَکْمُلْ عَقْلُکَ وَ تَسْتَکْمِلْ ثَوَابَ رَبِّکَ.

با هوا و هوس خود جهاد کن، بر خشمت مسلّط شو و با عادتهای بد خود مخالفت کن تا نفست پاکیزه شود، عقلت به کمال برسد و از پاداش پروردگارت بهره کامل ببری.

تصنیف غررالحکم و دررالکلم ص 242 ، ح 4919

20- امام صادق علیه السلام:

ثَلَاثَهٌ لَا تُعْرَفُ إِلَّا فِی ثَلَاثِ مَوَاطِنَ- لَا یُعْرَفُ الْحَلِیمُ إِلَّا عِنْدَ الْغَضَبِ وَ لَا الشُّجَاعُ إِلَّا عِنْدَ الْحَرْبِ وَ لَا أَخٌ إِلَّا عِنْدَ الْحَاجَهِ سه کس اند که جز در سه جا شناخته نمی شوند: بردبار جز در هنگام خشم، شجاع جز در جنگ و برادر جز در هنگام نیازمندی.

بحارالأنوار(ط-بیروت) ج 75، ص 229، ح 9

21- امام رضا علیه السلام:

تزاوَرُوا تَح-اب-ّوا و تَص-افَحُ-وا و لا تَح-اشَمُ-وا؛ به دیدن یکدیگر روید تا یکدیگر را دوست داشته باشید و دست یکدیگر را بفشارید و به هم خشم

نگیرید.

بحارالأنوار(ط-بیروت) ج 75، ص 347

22- امام علی علیه السلام:

إِذَا احْتَشَمَ الْمُؤْمِنُ أَخَاهُ فَقَدْ فَارَقَه

به خشم درآوردن و شرمنده ساختن دوست، مقدمه جدایی از اوست.

نهج البلاغه(صبحی صالح) ص 559 ، ح 480

23-امام علی علیه السلام:

خَیرُ النّاسِ مَن اِن اُغضِبَ حَلُمَ وَ اِن ظُلِمَ غَفَرَ وَ اِن اُسی ءَ اِلَیهِ اَحسَنَ؛

بهترین مردم کسی است که اگر او را به خشم آورند، بردباری نماید و

ص: 379

چنانچه به او ظلم شود، ببخشاید و چون به او بدی شود، خوبی کند.

تصنیف غررالحکم و دررالکلم ص 285 ، ح 6394

24- پیامبر صلی الله علیه و آله:

مَن دَفَعَ غَضَبَهُ دَفَعَ اللّه ُ عَنهُ عَذابَهُ وَ مَن حَفِظَ لِسانَهُ سَتَرَ اللّه ُ عَورَتَهُ؛

هر کس خشمش را برطرف سازد، خداوند کیفرش را از او بردارد و هر کس زبانش را نگه دارد، خداوند عیبش را بپوشاند.

نهج الفصاحه ص 767 ، ح 3004

25- امام صادق علیه السلام:

ثَلَاثٌ مَنْ کُنَّ فِیهِ کَانَ سَیِّداً کَظْمُ الْغَیْظِ وَ الْعَفْوُ عَنِ الْمُسِیءِ وَ الصِّلَهُ بِالنَّفْسِ وَ الْمَال

سه چیز است که در ه-ر که ب-اش-د آق-ا و س-رور است: خش-م ف-رو خ-وردن ،گذشت از بدک-ردار، کمک و صله رح-م ب-ا ج-ان و م-ال.

تحف العقول ص 317

26- امام باقر علیه السلام:

مَنْ کَفَّ غَضَبَهُ عَنِ النَّاسِ کَفَّ اللَّهُ عَنْهُ عَذَابَ یَوْمِ الْقِیَامَهِ.

کسی که خشمش را از مردمان باز دارد خداوند نیز در روز قیامت عذابش را از او باز می دارد. کافی(ط-الاسلامیه) ج 2 ، ص 305 ، ح 15

27- امام علی علیه السلام:

لا تَسرَعَنَّ إلَی الغَضَبِ فَیَتَسَلَّطَ عَلَیکَ بِالعِبادَهِ؛

هرگز در خشم گرفتن شتاب مکن چرا که به صورت عادت بر تو مسلّط می شود.

تصنیف غررالحکم و دررالکلم ص 302 ، ح 6879

28- امام صادق علیه السلام:

مَن کَفَّ غَضَبَهُ سَتَرَ اللهُ عَورَتَهُ؛

کسی که جلوی خشمش را بگیرد خداوند نقصها و کاستی های او را می پوشاند.

کافی(ط-الاسلامیه) ج 2 ، ص 303 ، ح 6

29- امام صادق علیه السلام:

قالَ رَجُلٌ لِلنَّبی صلی الله علیه و آله: یا رَسُولَ اللهِ عَلِّمنی. فَقالَ : إذهَب فَلا تَغضَب؛

مردی به پیامبر اکرم صلی الله علیه و آله عرض کرد: ای

رسول خدا چیزی به من بیاموز، حضرت فرمود: برو و خشمگین مشو.

وسایل الشیعه ج 15 ، ص 359 ، ح 20735

زنا

حدیث (1) پیامبر صلی الله علیه و آله و سلم :

فِی الزِّنَا سِتُّ خِصَالٍ ثَلَاثٌ مِنْهَا فِی الدُّنْیَا وَ ثَلَاثٌ فِی الْآخِرَهِ فَأَمَّا الَّتِی فِی الدُّنْیَا فَیَذْهَبُ بِالْبَهَاءِ وَ یُعَجِّلُ الْفَنَاءَ وَ یَقْطَعُ الرِّزْقَ وَ أَمَّا الَّتِی فِی الْآخِرَهِ فَسُوءُ الْحِسَابِ وَ سَخَطُ الرَّحْمَنِ وَ الْخُلُودُ فِی النَّارِ.

زِنا، شش پیامد دارد: سه در دنیا و سه در آخرت. سه پیامد دنیایی اش این است که: آبرو را می بَرد، مرگ را شتاب می بخشد و روزی را می بُرد و سه پیامد آخرتی اش: سختی حسابرسی، خشم خدای رحمان و ماندگاری در آتش است.

خصال ص 321 ، ح 3

حدیث (2) امام صادق علیه السلام:

اَلذُّنوبُ الَّتی تُغَیِّرُ النِّعَمَ البَغیُ وَ الذُّنُوبُ الَّتِی تُورِثُ النَّدَمَ الْقَتْلُ وَ الَّتِی تُنْزِلُ النِّقَمَ الظُّلْمُ وَ الَّتِی تَهْتِکُ السِّتْرَ شُرْبُ الْخَمْرِ وَ الَّتِی تَحْبِسُ الرِّزْقَ الزِّنَا وَ الَّتِی تُعَجِّلُ الْفَنَاءَ قَطِیعَهُ الرَّحِمِ وَ الَّتِی تَرُدُّ الدُّعَاءَ وَ تُظْلِمُ الْهَوَاءَ عُقُوقُ الْوَالِدَیْنِ.

گناهی که نعمت ها را تغییر می دهد، تجاوز به حقوق دیگران است. گناهی که پشیمانی می آورد، قتل است. گناهی که گرفتاری ایجاد می کند، ظلم است. گناهی که آبرو می بَرد، شرابخواری است. گناهی که جلوی روزی را می گیرد، زناست. گناهی که مرگ را شتاب می بخشد، قطع رابطه با خویشان است. گناهی که مانع استجابت دعا می شود و زندگی را تیره و تار می کند، نافرمانی از پدر مادر است.

کافی(ط-الاسلامیه) ج 2، ص 448، ح 1

حدیث (3) امام صادق علیه السلام :

دِرْهَمٌ رِبًا أعْظَمُ عِنْدَ اللّٰهِ مِنْ سَبْعِینَ زَنْیَهً بِذَاتِ مَحْرَمٍ فِی بَیْتِ اللّٰهِ الْحَرَام

یک درهم ربا نزد خداوند سنگین تر است از هفتاد بار زنا کردن با محارم در خانه خدا.

بحار الانوار(ط-بیروت) ج 100 ، ص 117 ، ح 13 - نورالثقلین ج 1، ص 295، ح 1177

حدیث (4) رسول اکرم صلی الله علیه و آله :

اِذا ظَهَرَ الزِّنا وَ الرِّبا فی قَرْیَهٍ فَقَدْ اَحَلّوا بِاَنْفُسِهِمْ عَذابَ اللّه ؛

هرگاه زنا و ربا در جایی آشکار شود، مردم آنجا خود را در عذاب خدا افکنده اند.

نهج الفصاحه ص 196 ، ح 118

عذاب

1- امام صادق علیه السلام:

مَن اَحصی عَلی اَخیهِ المُؤمِنِ عَیبا لِیَعیبَهُ بِهِ یَوما ما کانَ مِن اَهلِ هذِهِ الآیَهِ قالَ اللّهُ عَزَّ وَ جَلَّ: اِنَّ الَّذینَ یُحِبّونَ اَن تَشیعَ الفاحِشَهُ فِی الَّذینَ آمَنوا لَهُم عَذابٌ اَلیمٌ فِی الدُّنیا وَ الآخِرَهِ وَ اللّهُ یَعلَمُ وَ اَ نتُم لا تَعلَمونَ؛

هر کس درصدد عیب جویی برادر مؤمنش برآید، تا با آن روزی او را سرزنش کند، مشمول این آیه است: کسانی که دوست دارند، زشتی ها در میان مردم با ایمان شیوع پیدا کند، عذاب دردناکی برای آنان در دنیا و آخرت خواهد بود و خداوند می داند و شما نمی دانید.

مستدرک الوسایل ج 9، ص 110، ح 10379

2- پیامبر صلی الله علیه و آله:

إنّ النّاس إذا رأوا الظّالم فلم یأخذوا علی یدیه أوشک أن یعمّهم اللَّه بعقاب منه

مردم آنگاه که ظالم را ببینند و او را باز ندارند، انتظار می رود که خداوند همه را به عذاب خود گرفتار سازد.

نهج الفصاحه ص 323 ، ح 833

3- امام باقر علیه السلام:

إِنَّ لِلَّهِ عُقُوبَاتٍ فِی الْقُلُوبِ وَ الْأَبْدَانِ ضَنْکٌ فِی الْمَعِیشَهِ وَ وَهْنٌ فِی الْعِبَادَهِ وَ مَا ضُرِبَ عَبْدٌ بِعُقُوبَهٍ أَعْظَمَ مِنْ قَسْوَهِ الْقَلْبِ.

خداوند برای دلها و

ص: 382

بدنها کیفرهایی دارد:تنگی در معیشت، ستی در عبادت و به هیچ وجه بنده ای کیفری بزرگتر از قساوت قلب چشانده نشده است.

تحف العقول ص 296 - بحارالانوار(ط-بیروت) ج75، ص176

-4 امام صادق علیه السلام:

ما عَذَّبَ اللهُ اُمَّةً اِلا عِندَ استِهانَتِهِم بِحُقُوقِ فُقَراءِ اِخوانِهِم؛ خداوند امتی را عذاب نخواهد کرد، مگر در وقتی که نسبت به حقوق برادران نیازمند خود سستی نمایند. تحف العقول ص 303

-5 امام باقر علیه السلام:

مَن کَفَّ غَضَبَهُ عن النّاس کَفَّ اللهُ عنهُ عَذابَ یومَ القِیامه؛کسی که خشمش را از مردمان باز دارد خداوند نیز در روز قیامت عذابش را از او باز می دارد. کافی(ط-الاسلامیه) ج 2 ، ص 305 ، ح 15

-6 امام علی علیه السلام:

أَ لَا أُخْبِرُکُمْ بِالْفَقِیهِ حَقِّ الْفَقِیهِ مَنْ لَمْ یُرَخِّصِ النَّاسَ فِی مَعَاصِی اللَّهِ وَ لَمْ یُقَنِّطْهُمْ مِنْ رَحْمَهِ اللَّهِ وَ لَمْ یُؤْمِنْهُمْ مِنْ مَکْرِ اللَّهِ وَ لَمْ یَدَعِ الْقُرْآنَ رَغْبَهً عَنْهُ إِلَی مَا سِوَاهُ

آیا شما را از فقیهِ حقیقی آگاه نکنم؟ کسی که در معاصی خدا به مردم جواز ندهد و از رحمت خدا نومیدشان نکند و از مکر و عذاب خدا آسوده خاطرشان نسازد و از قرآن ، به چیز دیگر رو نکند .

تحف العقول ص 204

-7 پیامبر صلی الله علیه و آله:

عَلَیْکَ بِقِرَاءَهِ الْقُرْآنِ فَإِنَّ قِرَاءَتَهُ کَفَّارَهٌ لِلذُّنُوبِ وَ سِتْرٌ فِی النَّارِ وَ أَمَانٌ مِنَ الْعَذَاب

ب-ر ت-و ب-اد خواندن قرآن؛ زیرا خواندن آن کفّاره گناهان است و پرده ای در برابر آتش و موجب ایمنی از عذاب.

بحار الأنوار(ط-بيروت) ج 89 ،ص 17، ح 18

8- امام رضا عليه السلام:

الْمَرَضُ لِلْمُؤْمِنِ تَطْهِيرٌ وَ رَحْمَةٌ وَ لِلْكَافِرِ تَعْذِيبٌ وَ لَعْنَةٌ وَ إِنَّ الْمَرَضَ لَا يَزَالُ بِالْمُؤْمِنِ حَتَّى لَا يَكُونَ عَلَيْهِ ذَنْبٌ.

ص: 383

یماری برای مؤمن ، تطهیر و رحمت ، و برای کافر ، عذاب و لعنت است . بیماری ، همدم مؤمن می ماند ، تا هنگامی که هیچ گناهی بر وی نباشد .

جامع الاخبار(شعیری) ص 163 - مکارم الاخلاق ص 358 - ثواب الاعمال ص 193

9-امام صادق علیه السلام:

إِنَّ امْرَأَةً عُذِّبَتْ فِی هِرَّهٍ رَبَطَتْهَا حَتَّی مَاتَتْ عَطَشاً.

زنی به سبب آن که گربه ای را بسته بود ، تا از تشنگی مُرد ، به عذاب گرفتار آمد .

ثواب الاعمال ص 278 - مکارم الاخلاق ص 129

10- امام علی علیه السلام:

ثَمَرَهُ الْکَذِبِ الْمَهَانَهُ فِی الدُّنْیَا وَ الْعَذَابُ فِی الْآخِرَه

ن-تیجه دروغ ، خ-واری در دن-یا و ع-ذاب در آخرت است .

تصنیف غررالحکم و دررالکلم ص 220 ، ح 4400

بلا

1- امام صادق علیه السلام:

صِلَهُ الْأَرْحَامِ تُزَکِّی الْأَعْمَالَ وَ تُنْمِی الْأَمْوَالَ وَ تَدْفَعُ الْبَلْوَی وَ تُیَسِّرُ الْحِسَابَ وَ تُنْسِئُ فِی الْأَجَلِ.

صله رحم، اعمال را پاکیزه، اموال را بسیار، بلا را برطرف و حساب (قیامت) را آسان می کند و مرگ را به تأخیر می اندازد.

کافی(ط-الاسلامیه) ج 2 ، ص 150 ، ح 4

2- امام رضا علیه السلام:

لَا یَسْتَکْمِلُ عَبْدٌ حَقِیقَهَ الْإِیمَانِ حَتَّی تَکُونَ فِیهِ خِصَالٌ ثَلَاثٌ التَّفَقُّهُ فِی الدِّینِ وَ حُسْنُ التَّقْدِیرِ فِی الْمَعِیشَهِ وَ الصَّبْرُ عَلَی الرَّزَایَا.

هیچ بنده ای حقیقت ایمانش را کامل نمی کند مگر این که در او سه خصلت باشد: شناخت عمیق در دین ، تدبیر نیکو در زندگی، و شکیبایی در مصیبت ها و بلاها.

تحف العقول ص 446 - بحار الانوار(ط-بیروت) ج 75، ص 339

3- امام موسی کاظم علیه السلام:

اَلمُومِنُ مِثلُ کفَّتی المیزانِ کلَّما زیدَ فی ایمانِهِ زیدَ فی بَلائِهِ؛

مومن همانند دو کفه ترازوست.

ص: 384

هرگاه به ایمانش افزوده گردد، به بلایش نیز افزوده می گردد.

امالی(طوسی) ص 631 - تحف العقول ص 408

4- امام صادق علیه السلام:

مَنْ قالَ فی کُلِّ یَوْمٍ مِائَهَ مَرَّهٍ لا حَوْلَ وَ لا قُوَّهَ اِلاّ بِاللّهِ دَفَعَ اللّهُ بِها عَنْهُ سَبْعینَ نَوْعا مِنَ الْبَلاءِ اَیْسَرُهَا الْهَمُّ؛

هر کس در هر روز صد مرتبه لا حَوْلَ وَ لا قُوَّهَ اِلاّ بِاللّهِ بگوید، خداوند هفتاد نوع بلا را از او دفع می کند، که کوچکترین آن غم و اندوه است.

ثواب الأعمال ص 162

5- امام علی علیه السلام:

ما خَیْرٌ بِخَیْرٍ بَعْدَهُ النّارُ و ما شَرٌّ بِشَرٍّ بَعْدَهُ الجَنَّهُ وَ کُلُّ نَعیمٍ دونَ الْجَنَّهِ فَهُوَ مَحْقورٌ وَ کُلُّ بَلاءٍ دونَ النّارِ عافیَهٌ؛

خیری که به دنبال آن آتش باشد، خیر نیست و شری که به دنبال آن بهشت باشد، شر نیست. هر نعمتی جز بهشت ناچیز است و هر بلایی جز آتش، سلامتی.

نهج البلاغه(صبحی صالح) ص 544 ، ح 387

6- امام صادق علیه السلام:

السَّوِیقُ یَجْرُدُ الْمِرَّهَ وَ الْبَلْغَمَ مِنَ الْمَعِدَهِ جَرْداً وَ یَدْفَعُ سَبْعِینَ نَوْعاً مِنْ أَنْوَاعِ الْبَلَاءِ.

سویق، تلخه را از تن، و بلغم را از معده، کاملاً جدا می کند و هفتاد گونه بلا را دور می سازد.

کافی(ط-الاسلامیه) ج 6، ص 306، ح 11

7- پیامبر صلی الله علیه و آله:

يَا عَلِيُّ افْتَتِحْ طَعَامَکَ بِالْمِلْحِ وَ اخْتِمْ بِالْمِلْحِ فَإِنَّ مَنِ افْتَتَحَ طَعَامَهُ بِالْمِلْحِ وَ خَتَمَ بِالْمِلْحِ عُوفِیَ مِنِ اثْنَیْنِ وَ سَبْعِینَ نَوْعاً مِنْ أَنْوَاعِ الْبَلَاءِ مِنْهُ الْجُذَامُ وَ الْجُنُونُ وَ الْبَرَصُ.

در سفارش های ایشان به امام علی علیه السلام - : ای علی! غذا را با نمک، آغاز کن و با نمک ، پایان ده؛ چه ، هر کس غذای خویش را

ص: 385

با نمک آغاز کند و با نمک پایان دهد، از هفتاد و دو نوع از انواع بلا که جذام، دیوانگی و پیسی از آن جمله است، به دور باشد.

کافی(ط-الاسلامیه) ج 6، ص 326، ح 2

8- پیامبر صلی الله علیه و آله:

لَا یَزَالُ الْبَلَاءُ فِی الْمُؤْمِنِ وَ الْمُؤْمِنَهِ فِی جَسَدِهِ وَ مَالِهِ وَ وُلْدِهِ حَتَّی یَلْقَی اللَّهَ وَ مَا عَلَیْهِ مِنْ خَطِیئَهٍ.

زن و م-رد م-ؤمن پ-یوسته در ج-ان و م-ال و فرزندشان گرفتار بلا می شوند تا آن که بدون گناه ، خدا را دیدار کنند.

بحار الأنوار(ط-بیروت) ج 64 ، ص 236 ، ح 54

9- امام رضا علیه السلام:

رَأَی عَلِیُّ بْنُ الْحُسَیْنِ علیه السلام رَجُلًا یَطُوفُ بِالْکَعْبَهِ وَ هُوَ یَقُولُ اللَّهُمَّ إِنِّی أَسْأَلُکَ الصَّبْرَ قَالَ فَضَرَبَ عَلِیُّ بْنُ الْحُسَیْنِ علیه السلام عَلَی کَتِفِهِ [ثَمَ] سَأَلْتَ الْبَلَاءَ قُلْ اللَّهُمَّ إِنِّی أَسْأَلُکَ الْعَافِیَهَ وَ الشُّکْرَ عَلَی الْعَافِیَه

امام سجّاد علیه السلام مردی را دید که طواف کعبه می کند و می گوید: بار خدایا ! به من صبر عطا فرما. دستی به شانه او زد و فرمود : بلا می طلبی؟ بگو: بار خدایا ! به من عافیت و شکر بر عافیت عطا فرما.

دعوات(راوندی) ص 114، ح 261

ریا

حدیث (1) پیامبر صلی الله علیه و آله و سلم :

الْوَلِیمَهُ أَوَّلَ یَوْمٍ حَقٌّ وَ الثَّانِیَ مَعْرُوفٌ وَ مَا زَادَ رِیَاءٌ وَ سُمْعَهٌ.

ولیمه (سور) دادن، روز اول حق است و روز دوم احسان، از دو روز که گذشت، خودنمایی و شهرت طلبی است.

کافی(ط-الاسلامیه) ج 5، ص 368، ح 4

حدیث (2) امام باقر علیه السلام :

مَن کانَ ظاهِرُهُ أرجَحَ مِن باطِنِهِ خَفَّ میزانُهُ.

هر کس ظاهرش بهتر از باطنش باشد، ترازویش سبک آید.

امالی(صدوق) ص 492 ، ح 8 - من لا یحضره الفقیه

ص: 386

ج 4 ، ص 404 ، ح 5870 - تحف العقول ص 294

فسق

-1 پیامبر صلی الله علیه و آله:

لَا تَأْكُلْ طَعَامَ الْفَاسِقِينَ.

غذای مردم فاسق را نخور.

مجموعه ورام ج 2 ، ص 61 - امالی(طوسی) ص 535 - مکارم الاخلاق ص 466

-2 امام صادق علیه السلام:

إِذا جاهَرَ الفاسِقُ بِفِسقِهِ فَلا حُرمَةَ لَهُ وَ لا غيبَةَ؛

هرگاه شخص فاسق و گنهکار آشکارا گناه کند، نه حرمتی دارد و نه غیبتی.

امالی(صدوق) ص 39 - بحارالأنوار(ط-بیروت) ج 72 ، ص 253، ح 32

-3 امام صادق علیه السلام:

قَدْ يَخْرُجُ مِنَ الْإِيمَانِ بِخَمْسِ جِهَاتٍ مِنَ الْفِعْلِ كُلُّهَا مُتَشَابِهَاتٌ مَعْرُوفَاتٌ الْكُفْرُ وَ الشِّرْكُ وَ الضَّلَالُ وَ الْفِسْقُ وَ رُكُوبُ الْكَبَائِرِ

بی گمان بنده به سبب یکی از پنج کار که همگی مانند هم و شناخته شده هستند، از ایمان خارج می شود : کفر، شرک، گمراهی، فسق و ارتکاب کبائر.

تحف العقول ص 330

-4 پیامبر صلی الله علیه و آله:

أَرْبَعَةٌ لَيْسَ غِيبَتُهُمْ غِيبَةً الْفَاسِقُ الْمُعْلِنُ بِفِسْقِهِ وَ الْإِمَامُ الْكَذَّابُ إِنْ أَحْسَنْتَ لَمْ يَشْكُرْ وَ إِنْ أَسَأْتَ لَمْ يَغْفِرْ وَ الْمُتَفَكِّهُونَ بِالْأُمَّهَاتِ وَ الْخَارِجُ مِنَ الْجَمَاعَةِ الطَّاعِنُ عَلَى أُمَّتِي الشَّاهِرُ عَلَيْهَا بِسَيْفِهِ.

چ-هار کسند ک-ه غیبت کردن از آنها غ-یبت نیست : فاسقی که فسق خود را آشکار می سازد، پیشوای دروغگویی که اگر خوبی کنی، سپاسگزاری نمی کند و اگر بدی کنی، نمی بخشد، کسانی که از سر خنده و شوخی فحش مادر می دهند و کسی که از جماعت مسلمانان کناره گیرد و بر امّت من عیب گیرد و به روی آنها شمشیر کشد.

بحار الأنوار(ط-بیروت) ج 72 ، ص 261 ، ح 64 - نوادر(راوندی) ص 18 ، 19

5- پیامبر صلی الله علیه و آله:

سِبابُ

ص: 387

المؤمِنِ فُسوقٌ و قِتالُهُ كُفرٌ و أكلُ لَحمِهِ مِن مَعصيَهِ اللّه؛

ناسزاگفتن به مؤمن فسق است و جنگيدن با او كفر و خوردن گوشت او (غيبت كردن از وى) معصيت خداست.

(بحار الأنوار(ط-بيروت) ج 72 ، ص 148، ح 6 - من لايحضره الفقيه ج 4 ، ص 418 ، ح 5913

6- امام على عليه السلام:

اِحذَرْ مُصاحَبَهَ الفُسّاقِ و الفُجّارِ و الُمجاهِرِينَ بِمَعاصِى اللّه؛

از همنشينى با افراد ف-اس-ق و فاجر و متظاهر به معاصى خدا دورى كن.

تصنيف غررالحكم و دررالكلم ص 433 ، ح 9883

7- امام على عليه السلام:

إيّاکَ و مُصاحَبَهَ الفُسّاقِ؛ فإنَّ الشَّرَّ بالشَّرِّ مُلحَقٌ؛

از همنشينى با فاسقان دورى كن ؛ زيرا بدى به بدى مى پيوندد.

(بحار الأنوار(ط-بيروت) ج 71، ص 199، ح 36 - نهج البلاغه(صبحى صالح) ص 460 ، نامه 69

8- امام على عليه السلام:

يَجِبُ على الإمامِ أنْ يَحْبِسَ الفُسّاقَ مِن العُلَماءِ، و الجُهّالَ مِن الأطِبّاءِ، و المَفالِيسَ مِن الأكْرِياءِ؛

بر امام واجب است كه علماى فاسق و پزشكان نادان و كرايه كنندگان بى چيز و ورشكسته را بازداشت كند.

من لا يحضره الفقيه ج 3، ص 31، ح 3266 - تهذيب الاحكام(تحقيق خرسان) ج 6 ، ص 319 ، ح 85

9- امام صادق عليه السلام:

لَا أقْبَلُ شَهَادَهَ الْفَاسِقِ إِلّا عَلَی نَفْسِهِ.

شهادت فاسق را جز بر ضدّ خودش نمی پذیرم.

کافی(ط-الاسلامیه) ج 7، ص 395، ح 5 - من لا یحضره الفقیه ج 3 ، ص 50 ، ح 3306

-10 لقمان علیه السلام :

یَا بُنَیَّ مُعَادَاهُ الْمُؤْمِنِینَ خَیْرٌ مِنْ مُصَادَقَهِ الْفَاسِق

ای پسرم ! دشمنی با مؤمنان، از دوستی با فاسق، بهتر است.

اختصاص ص 338

جهنم

-1 امام علی علیه السلام:

اعْلَمُوا أَنَّهُ لَیْسَ

ص: 388

لِهَذَا الْجِلْدِ الرَّقِيقِ صَبْرٌ عَلَى النَّارِ فَارْحَمُوا نُفُوسَكُمْ فَإِنَّكُمْ قَدْ جَرَّبْتُمُوهَا فِی مَصَائِبِ الدُّنْيَا أَ فَرَأَيْتُمْ جَزَعَ أَحَدِكُمْ مِنَ الشَّوْكَهِ تُصِيبُهُ وَ الْعَثْرَهِ تُدْمِيهِ وَ الرَّمْضَاءِ تُحْرِقُهُ فَكَيْفَ إِذَا كَانَ بَيْنَ طَابَقَيْنِ مِنْ نَارٍ ضَجِيعَ حَجَرٍ وَ قَرِينَ شَيْطَان بدانید که

این پوست نازک تحمل آتش را ندارد، پس به خودتان رحم کنید، شما در مصیبت های دنیا آزمایش کرده اید که وقتی خاری به بدن یکی از شما می رود و یا به زمین می خورد و خونی می شود و یا شن های داغ پایش را می سوزاند چگونه بیتابی می کند؟! پس، چگونه خواهد بود اگر میان دو لایه از آتش قرار گیرد و هم بسترش سنگ و همدمش شیطان باشد؟!

نهج البلاغه(صبحی صالح) ص 267 ، خطبه 183

2- پیامبر صلی الله علیه و آله:

لَو أَنَّ دَلوا صُبَّ مِن غِسلينٍ فی مَطلَعِ الشَّمسِ لَغَلَت مِنهُ جَماجِمُ مَن فی مَغرِبِها؛ اگر یک سطل از چرک و خون دوزخیان در شرق عالم ریخته شود بر اثر آن جمجمه کسانی که در غرب عالمند به جوش می آید.

امالی (طوسی) ص 533، ح 1162

3- پیامبر صلی الله علیه و آله:

أَدنی اَهلِ النّارِ عَذابا يَنتَعِلُ بِنَعلَينِ مِن نارٍ يَغلی دِماغُهُ مِن حَرارَهِ نَعلَيهِ؛ کم عذاب ترین اهل جهنم دو کفش از آتش به پا دارد که از حرارت آنها مغزش به جوش می آید.

(کنزالعمال، ج14، ص527، ح39507)

4- پیامبر صلی الله علیه و آله:

إنّ أكثر ما يدخل النّاس النّار الأجوفان: الفم و الفرج.

دو چیز میان تهی بیش از همه مردم را به جهنم می برد: دهان و شرمگاه.

نهج الفصاحه ص 275 ، ح 607

5- پیامبر صلی الله علیه و آله:

أَوَّلُ مَنْ يَدْخُلُ النَّارَ أَمِيرٌ مُتَسَلِّطٌ لَمْ يَعْدِلْ وَ ذُو ثَرْوَهٍ مِنَ

ص: 389

الْمَالِ لَمْ يُعْطِ الْمَالَ حَقَّهُ وَ فَقِيرٌ فَخُورٌ.

اولین کسی که به جهنم می رود فرمانروای قدرتمندی است که به عدالت رفتار نمی کند و ثروتمندی که حقوق مالی خود را نمی پردازد و نیازمند متکبر.

امالی(مفید) ص 99 - عیون الاخبارالرضا ج 2 ، ص 28 ، ح 20 - بحار الانوار(ط-بیروت) ج 66 ، ص 393 ، ح 75

6- پیامبر صلی الله علیه و آله:

إِنَّ لِجَهَنَّمَ بَاباً لَا يَدْخُلُهَا إِلَّا مَنْ شَفَى غَيْظَهُ بِمَعْصِيَهِ اللَّهِ تَعَالَى.

جهنّم را دری است که جز کسی که با معصیت خدای تعالی خشم خود را فرونشاند، از آن وارد نمی شود.

تنبیه الخواطر ج1، ص 121

7- قال الله تعالی:

یا عیسی ... هی(جهنم) دَارُ الْجَبَّارِينَ وَ الْعُتَاهِ الظَّالِمِينَ وَ كُلِّ فَظٍّ غَلِيظٍ وَ كُلِّ مُخْتَالٍ فَخُور

به عیسی علیه السلام وحی شد که : جهنم سرای جباران و سرکشان ظالم است و جایگاه هر تندخوی خشن و هر متکبر مغروری.

کافی(ط-الاسلامیه) ج 8 ، ص 136، ح 103

8- پیامبر صلی الله علیه و آله:

وَ الَّذِی بَعَثَنِی بِالْحَقِّ بَشِيراً لَا يُعَذِّبُ اللَّهُ بِالنَّارِ مُوَحِّداً أَبَداً

سوگند به آن کس که مرا نوید دهنده برانگیخت، خداوند هرگز یکتا پرست را در آتش عذاب ندهد.

امالی(صدوق) ص 296 - توحید(صدوق) ص 29، ح 31

10- امام صادق علیه السلام:

إِنَّمَا خُلِّدَ أَهْلُ النَّارِ فِی النَّارِ لِأَنَّ نِیَّاتِهِمْ کَانَتْ فِی الدُّنْیَا أَنْ لَوْ خُلِّدُوا فِیهَا أَنْ یَعْصُوا اللَّهَ أَبَداً وَ إِنَّمَا خُلِّدَ أَهْلُ الْجَنَّهِ فِی الْجَنَّهِ لِأَنَّ نِیَّاتِهِمْ کَانَتْ فِی الدُّنْیَا أَنْ لَوْ بَقُوا فِیهَا أَنْ یُطِیعُوا اللَّهَ أَبَداً فَبِالنِّیَّاتِ خُلِّدَ هَؤُلَاءِ وَ هَؤُلَاءِ ثُمَّ تَلَا قَوْلَهُ

تَعَالَی- قُلْ کُلٌّ یَعْمَلُ عَلی شاکِلَتِهِ قَالَ عَلَی نِیَّتِهِ. جهنمیان از این رو در آتش جاویدانند

ص: 390

که در دنیا نیّتشان این بود که چنانچه تا ابد زنده بمانند تا ابد خدا را نافرمانی کنند و بهشتیان نیز از این رو در بهشت جاویدانند که در دنیا بر این نیت بودند که اگر برای همیشه ماندگار باشند برای همیشه خدا را فرمان برند. پس، جاودانگی هر دو گروه به سبب نیتهایشان است. آن گاه حضرت این

آیه را تلاوت کردند: «بگو هر کس طبق نیت خود عمل می کند».

محاسن ص 331 ، ح 94 - کافی(ط-بیروت) ج 2، ص 85 ، ح 5

12- امام علی علیه السلام:

اَلا وَ مَن اَکَلَهُ الحَقُّ فَاِلَی الجَنَّهِ وَ مَن اَکَلَهُ الباطِلُ فَاِلَی النّارِ؛ بدانید که هر کس در راه حق از دنیا برود، به بهشت و هر کس در راه باطل از دنیا برود، به جهنم می رود.

نهج البلاغه(صبحی صالح) ص 374 ، نامه 17

13- امام کاظم علیه السلام:

الْحَیَاءُ مِنَ الْإِیمَانِ، وَ الْإِیمَانُ فِی الْجَنَّهِ، وَ الْبَذَاءُ مِنَ الْجَفَاءِ، وَ الْجَفَاءُ فِی النَّارِ.

حیا از ایمان و ایمان در بهشت است و بد زبانی از بی مهری و بدرفتاری است و بدرفتاری در جهنم است.

تحف العقول ص 394 - بحارالأنوار(ط-بیروت) ج 75، ص 309 ، ح 1

14- امام حسین علیه السلام:

الْبُکَاءُ مِنْ خَشْیَهِ اللَّهِ نَجَاهٌ مِنَ النَّارِ.

گریه از ترس خدا سبب نجات از آتش جهنّم است

جامع الاخبار(شعیری) ص 97

15-پیامبر صلی الله علیه و آله:

مَنْ قالَ: اِنّی خَیْرُ النّاسِ فَهُوَ مِنْ شَرِّ النّاسِ وَ مَنْ قالَ: اِنّی فِی الْجَنَّهِ فَهُوَ فِی النّارِ؛

هر کس بگوید: من از همه مردم بهترم، او بدترین مردم است و هر کس بگوید: من بهشتی هستم، او جهنمی است.

نوادر(راوندی) ص

ص: 391

-16 امام صادق علیه السلام:

الْخَيْرُ كُلُّهُ أَمَامَكَ وَ إِنَّ الشَّرَّ كُلَّهُ أَمَامَكَ وَ لَنْ تَرَى الْخَيْرَ وَ الشَّرَّ إِلَّا بَعْدَ الْآخِرَهِ لِأَنَّ اللَّهَ عَزَّ وَ جَلَّ جَعَلَ الْخَيْرَ كُلَّهُ فِى الْجَنَّهِ وَ الشَّرَّ كُلَّهُ فِى النَّارِ

همه خوبی ها و بدی ها در مقابل توست و هرگز خوبی و بدی واقعی را جز در آخرت نمی بینی، زیرا خداوند همه خوبی ها را در بهشت و همه بدی ها را در جهنم قرار داده است.

تحف العقول ص 306

-17 پیامبر صلی الله علیه و آله:

مَنِ اشْتاقَ اِلَى الْجَنَّهِ سارَعَ اِلَى الْخَيْراتِ وَ مَنْ اَشْفَقَ مِنَ النّارِ لَهى عَنِ الشَّهَواتِ؛

هر کس مشتاق بهشت است، به سوی نیکی ها می شتابد و هر کس از جهنم بترسد، از هوا و هوس روی می گرداند.

نهج الفصاحه ص 726 ، ح 2768

غفلت

-1 امام علی علیه السلام:

وَيْحَ النَّائِمِ مَا أَخْسَرَهُ قَصُرَ عُمُرُهُ وَ قَلَّ أَجْرُهُ.

وای بر آن که در خواب (غفلت) است! چه زیانکار است! عمر او کوتاه شده است و پاداش او کم.

عیون الحکم و المواعظ(لیثی) ص 504، ح 9239

-2 امام علی علیه السلام:

إِنَّ الْمُؤْمِنَ إِذَا نَظَرَ اعْتَبَرَ وَ إِذَا سَكَتَ تَفَكّر ... و الْمُنَافِقُ إِذَا نَظَرَ لَهَا وَ إِذَا سَكَتَ سَهَا

سکوت مؤمن تفکر و .... سکوت منافق غفلت است.

تحف العقول ص 212

3- امام علی علیه السلام:

مَنْ نَامَ عَنْ عَدُوِّهِ أَنْبَهَتْهُ الْمَكَايِدُ.

هر کس از دشمن خود غافل شود دسیسه ها او را به خود آورد

تصنیف غررالحکم و دررالکلم ص 334 ، ح 7687

4- امام صادق علیه السلام:

ذِكْرُ الْمَوْتِ يُمِيتُ الشَّهَوَاتِ فِی النَّفْسِ وَ يَقْطَعُ مَنَابِتَ الْغَفْلَهِ وَ يُقَوِّی الْقَلْبَ بِمَوَاعِدِ اللَّهِ تَعَالَی وَ يُرِقُّ الطَّبْعَ وَ يَكْسِرُ أَعْلَامَ الْهَوَی وَ يُطْفِئُ نَارَ الْحِرْصِ وَ يُحَقِّرُ الدُّنْيَا

ص: 392

یاد مرگ، خواهش های نفس را می میراند و رویشگاه های غفلت را ریشه کن می کند و دل را با وعده های خدا نیرو می بخشد و طبع را نازک می سازد و پرچم های هوس را درهم می شکند و آتش حرص را خاموش می سازد و دنیا را در نظر کوچک می کند.

مصباح الشریعه ص 171

5- امام باقر و امام صادق علیهما السلام:

مَا لَکَ مِنْ صَلَاتِکَ إِلَّا مَا أَقْبَلْتَ عَلَیْهِ فِیهَا فَإِنْ أَوْهَمَهَا کُلَّهَا أَوْ غَفَلَ عَنْ أَدَائِهَا لُفَّتْ فَضُرِبَ بِهَا وَجْهُ صَاحِبِهَا.

تنها آن مقدار از نمازت بهره توست که با توجّه قلبی همراه باشد. پس، اگر کسی در همه نماز سهو کند (حواسش بکلّی پرت باشد) یا از ادای آن غفلت ورزد (به وقت نگزارد) آن نماز مچاله شده و به صورت صاحبش زده می شود.

بحار الأنوار(ط-بیروت) ج 81، ص 260، ح 59

6- امام علی علیه السلام:

أَیُّهَا النَّاسُ اتَّقُوا اللَّهَ فَمَا خُلِقَ امْرُؤٌ عَبَثاً فَیَلْهُوَ وَ لَا تُرِکَ سُدًی فَیَلْغُو

ای م-ردم ! از خ-دا بترسید ؛ زیرا هیچ ک-سی عبث آفریده نشده است، تا به سرگرمی و غفلت گذراند و مهمل رها نشده است تا بیهودگی کند.

نهج البلاغه(صبحی صالح) ص 540 ، ح 370

7- امام علی علیه السلام:

اِعلَموا أنَّ الأمَلَ یُسهی العَقلَ، و یُنسی الذِّکرَ؛

بدانید، که آرزو خرد را دچار غفلت می سازد و یاد خدا را به فراموشی می سپارد.

نهج البلاغه(صبحی صالح) ص 118 ، خطبه 86

8- امام علی علیه السلام:

بِالْمَوَاعِظِ تَنْجَلِی الْغَفْلَهُ.

با اندرزهاست که (پرده) غفلت کنار می رود.

تصنیف غررالحکم و دررالکلم ص 224 ، ح 4530

9-امام سجّاد علیه السلام :

اللَّهُمَّ صَلِّ عَلَی مُحَمَّدٍ وَ آلِهِ، وَ نَبِّهْنِی لِذِکْرِکَ

ص: 393

فِی أَوْقَاتِ الْغَفْلَهِ، وَ اسْتَعْمِلْنِی بِطَاعَتِکَ فِی أَیَّامِ الْمُهْلَهِ، وَ انْهَجْ لِی إِلَی مَحَبَّتِکَ سَبِیلاً سَهْلَهً، أَکْمِلْ لِی بِهَا خَیْرَ الدُّنْیَا وَ الْآخِرَهِ.

بارالها ! بر محمّد و آل محمّد درود فرست و به هنگام غفلت، مرا به یاد خود هشیار ساز. به روزگار مهلت، مرا در راه طاعت خود به کار گیر و راه آسانی به سوی دوستی ات برایم بگشا که با آن، خیر دنیا و آخرت را بر من کامل گردانی.

صحیفه سجّادیه ص 102 ، دعاء 20

ترس

حدیث (1) رسول اکرم علیه السلام :

یَا عَلِیُّ لَا تُشَاوِرْ جَبَاناً فَإِنَّهُ یُضَیِّقُ عَلَیْکَ الْمَخْرَجَ وَ لَا تُشَاوِرِ الْبَخِیلَ فَإِنَّهُ یَقْصُرُ بِکَ عَنْ غَایَتِکَ وَ لَا تُشَاوِرْ حَرِیصاً فَإِنَّهُ یُزَیِّنُ لَکَ شَرَهاً

ای علی با ترسو مشورت مکن، زیرا او راه بیرون آمدن از مشکل را بر تو تنگ می کند و با بخیل مشورت مکن، زیرا او تو را از هدفت باز می دارد و با حریص مشورت مکن، زیرا او حریص بودن را در نظرت زیبا جلوه می دهد.

علل الشرایع ج2، ص559، ح1

حدیث (2) امام علی علیه السلام :

اَلشَّجاعَهُ عِزٌّ حاضِرٌ، اَلجُبنُ ذُلٌّ ظاهِرٌ؛

شجاعت عزّتی است آماده، ترس ذلّتی است آشکار.

شرح آقا سید جمال الدین خوانساری ج 1، ص 152، ح 572

حدیث (3) امام علی علیه السلام :

إذا هِبتَ أمراً فَقَع فیهِ فإنَّ شِدَّهَ تَوَقّیهِ أعظَمُ مِمّا تَخافُ مِنهُ.

هرگاه از کاری ترسیدی خود را در آن بینداز زیرا ترس از آن کار بزرگتر از خود آن کار است.

نهج البلاغه(صبحی صالح) ص 501 ، ح 175

تکبر

حدیث (1) امام صادق علیه السلام :

اَلكِبرُ أَن تَغمِصَ النّاسَ وَتُسَفِّهَ الحَقَّ؛

تکبر، این است که مردم را تحقیر کنی و حق را خوار شماری.

الكافى(ط-الاسلاميه)، ج2،

ص: 394

ص310

حديث (2) امام على عليه السلام :

اَلحِرصُ وَالكِبرُ وَالحَسَدُ دَواعٍ إِلَى التَّقَحُّمِ فِى الذُّنوبِ؛

حرص و تكبّر و حسادت، انگيزه هاى فرورفتن در گناهانند.

نهج البلاغه(صبحى صالح)،ص541 ،حكمت 371

حديث (3) رسول اكرم صلى الله عليه و آله :

أَلا اُخبِرُكُم بِأَهلِ النّارِ؟ كُلُّ عُتُلٍّ جَوّاظٍ مُستَكبِرٍ؛

آيا شما را از اهل دوزخ آگاه نكنم؟ هر درشتخوىِ خشنِ متكبّر.

كتاب العين،ج6،ص170

حديث (4) امام صادق عليه السلام :

ما مِن أَحَدٍ يَتيهُ إِلاّ مِن ذِلَّهٍ يَجِدُها فى نَفسِهِ؛

هيچ كس نيست كه تكبّر ورزد، مگر بر اثر خوارى و حقارتى است كه در خود مى بيند.

الكافى(ط-الاسلاميه)، ج2، ص312

حديث (5) امام على عليه السلام :

عَجِبتُ لِلمُتَكَبِّرِ الَّذى كانَ بِالمسِ نُطفَةً وَيَكونُ غَدا جيفَةً؛

در شگفتم از شخص متكبّر، كه ديروز نطفه اى بوده و فردا لاشه اى است.

نهج البلاغه(صبحى صالح)،ص491، حكمت 126

حديث (6) رسول اكرم صلى الله عليه و آله :

إِنَّهُ لَیُعجِبُنی أن یَحمِلَ الرَّجُلُ الشَّی ءَ فی یَدِهِ یَکونُ مَهنَئا لِأهلِهِ یَدفَعُ بِهِ الکِبرَ عَن نَفسِهِ؛

براستی که خوش دارم مرد با خوشحالی و افتخار چیزی را با دست خودش برای خانواده اش ببرد و بدین وسیله تکبر را از خود دور کند.

مجموعه ورام، ج1، ص201

حدیث (7) امام صادق علیه السلام :

مَن ذَهَبَ یَری أَنَّ لَهُ عَلَی الآخَرِ فَضلاً فَهُوَ مِنَ المُستَکبِرینَ، (قالَ حَفصُ بنُ غیاثٍ): فَقُلتُ لَهُ إِنَّما یَری أَنَّ لَهُ عَلَیهِ فَضلاً بِالعافیَهِ إذا رَآهُ مُرتَکِبا لِلمَعاصی، فَقالَ: هَیهاتَ هَیهاتَ! فَلَعَلَّهُ أَن یَکونَ قَد غُفِرَ لَهُ ما أَتی وَ أَنتَ مَوقوفٌ مُحاسَبٌ أَما تَلَوتَ قِصَّةَ سَحَرَهِ موسی علیه السلام ؛

هر کس خودش را بهتر از دیگران بداند، او از متکبران است. حفص بن غیاث می گوید: عرض کردم: اگر گنهکاری را ببیند و به سبب بی گناهی و پاکدامنی خود، خویشتن را از او بهتر بداند چه؟ فرمودند: هرگز هرگز! چه بسا که او

آمرزیده شود اما تو را برای حسابرسی نگه دارند، مگر داستان جادوگران و موسی علیه السلام را نخوانده ای؟

الکافی(ط-الاسلامیه)، ج8، ص128

حدیث (8) امام علی علیه السلام :

وَعَن ذلِکَ ما حَرَسَ اللّه عِبادَهُ المُؤمِنینَ بِالصَّلَواتِ وَالزَّکَواتِ وَمُجاهَدَهِ الصِّیامِ فِی الیّامِ المَفروضاتِ تَسکینا لأَطرافِهِم وَتَخشیعا لأَبصارِهِم وَتَذلیلاً لِنُفوسِهِم وَتَخفیضا لِقُلُوبِهِم وَإِذهابا لِلخُیَلاءِ عَنهُم... اُنظُروا إِلی ما فی هذِهِ الفعالِ مِن قَمعِ نَواجِمِ الفَخرِ وَقَدعِ طَوالِعِ الکِبرِ؛

از این جاست که خداوند بندگان مؤمن خود را به وسیله نمازها و زکاتها و جدّیت در روزه داری در روزهای واجب، نگهبانی می کند، زیرا که این امور باعث آرام شدن اعضاء و جوارح و خشوع دیدگان و فروتنی جانها و خضوع دلها و بیرون راندن کبر و نخوت از وجود آنان می شود... بنگرید، که این اعمال چگونه نمودهای فخر فروشی را در هم می شکند و آثار و نشانه های تکبر را می زداید !

نهج البلاغه (صبحی صالح)، ص294

حدیث (9) امام حسن مجتبی علیه السلام :

لَمّا قیلَ لَهُ إِنَّ فیکَ کِبرا - : کَلاّ، اَلکِبرُ لِلّهِ وَحدَهُ وَلکِن فیَّ عِزَّهٌ، قالَ اللّه تَعالی: (وَلِلّهِ العِزَّهُ وَلِرَسولِهِ وَلِلمُؤمِنینَ)؛

در پاسخ کسی که به ایشان گفت: در وجود شما تکبّر است، فرمودند: هرگز، تکبّر تنها از آن خداست. اما در وجود من، عزّت است. خدای متعال فرموده است: «و عزّت از آن خدا و پیامبر او و مؤمنان است».

بحارالأنوار، ج24، ص325

حدیث (10) امام صادق علیه السلام :

إِنَّ فِی السَّماءِ مَلَکَینِ مُوَکَّلَینِ بِالعِبادِ، فَمَن تَواضَعَ لِلّهِ رَفَعاهُ وَمَن تَکَبَّرَ وَضَعاهُ؛

در آسمان دو فرشته بر بندگان گماشته شده اند پس هر کس برای خدا تواضع کند، او را بالا برند و هر کس تکبر ورزد او را پَست گردانند.

کافی(ط-الاسلامیه)، ج2،

ص: 396

ص122

حدیث (11) امام کاظم علیه السلام :

إنَّ الزَّرعَ یَنبُتُ فِی السَّهلِ وَلایَنبُتُ فِی الصَّفا فَكَذلِكَ الحِكمَةُ تَعمُرُ فی قَلبِ اَلمُتَواضِعِ وَلا تَعمُرُ فی قَلبِ المُتَكَبِّرِ الجَبّارِ، لأِنَّ اللّه جَعَلَ التَّواضُعَ آلَهَ العَقلِ وَجَعَلَ التَّكَبُّرَ مِن آلَهِ الجَهلِ؛

زراعت در زمین هموار می روید، نه بر سنگ سخت و چنین است که حکمت، در دل های متواضع جای می گیرد نه در دل های متکبر. خداوند متعال، تواضع را وسیله عقل و تکبر را وسیله جهل قرار داده است.

تحف العقول، ص 396

حدیث (12) پیامبر اکرم صلی الله علیه و آله :

اَلا اُخْبِرُكُمْ بِاَبْعَدِكُمْ مِنّی شَبَها؟ قَالُوا: بَلی یا رَسولَ اللّه . قالَ: اَلْفاحِشُ الْمُتَفَحِّشُ الْبَذی ءُ، اَلْبَخِیلُ، اَلْمُخْتَالُ، اَلْحَقودُ، اَلْحَسُودُ، اَلْقاسِی الْقَلْبِ، اَلْبَعِیدُ مِنْ كُلِّ خَیْرٍ یُرْجی، غَیْرُ المَاْمونِ مِنْ كُلِّ شَرٍّ یُتَّقی؛

آیا شما را از کم شباهت ترینتان به خودم آگاه نسازم؟ عرض کردند: چرا، ای رسول خدا! فرمودند: زشتگویِ بی آبرویِ بی شرم، بخیل، متکبر، کینه توز، حسود، سنگدل، کسی که هیچ امیدی به خیرش و امانی از شرش نیست.

الکافی(ط-الاسلامیه)، ج 2، ص 291

حدیث (13) امام محمد باقر علیه السلام:

الجَبّارونَ اَبعَدُ النّاس منَ اللهِ عزُّ و جلَّ یومَ القیامَهِ؛

دورترین مردم ار خداوند عزّو جل در روز قیامت سرکشانِ متکبّر هستند.

ثواب الاعمال(ترجمه حسن زاده)ص688

حدیث (14) امام صادق علیه السلام:

ما من رَجُلٍ تَکبّرَ أو تَجبَّرَ الّا لذلّهٍ یَجدُها فی نَفسِهِ؛

هیچ مردی نیست که تکبر بورزد یا خود را بزرگ بشمارد مگر بخاطر ذلتی که در نفس خود می یابد.

وسایل الشیعه ج15 ص380

حدیث(15) حضرت زهرا سلام الله علیها:

فَجَعلَ اللهُ الایمانَ تَطهیراً لَکم مِنَ الشِّرکِ ، وَ الصَّلاةَ تَنزیهاً لَکم عَن الکِبرِ؛ خدای تعالی ایمان را برای پاکیزگی از شرک قرار داد ، و نماز را برای دوری از تکبر و خودخواهی. الاحتجاج علی اهل اللجاج

ص: 397

(طبرسی)، ج1، ص99

حدیث (16) امام صادق علیه السلام:

لا يَدخُلُ الجَنَّةَ مَن فِی قَلبهِ مِثقالَ ذَرَّهٍ مِن كِبر؛كسی كه در قلبش به اندازه ذره ای كبر و خود بزرگ بینی باشد به بهشت وارد

نمی شود. الكافی(ط-اسلامی) ج2 ص310

حدیث (17) امام علی علیه السلام:

ما أقبَحَ الخُضوعَ عِندَ الحاجَهِ وَالجَفاءَ عِندَ الغِنی.

چه زشت است فروتنی هنگام نیاز و درشتی هنگام بی نیازی.

نهج البلاغه(صبحی صالح)، نامه 31،ص404

اقتصادی

اقتصاد و معاملات

معامله

حدیث (1) پیامبر صلی الله علیه و آله و سلم:

الْبَيِّعَانِ بِالْخِيَارِ مَا لَمْ يَفْتَرِقَا فَإِنْ صَدَقَا وَ بَيَّنَا بُورِكَ لَهُمَا فِی بَيْعِهِمَا وَ إِنْ كَتَمَا وَ كَذَبَا مُحِقَ بَرَكَةُ بَيْعِهِمَا

خریدار و فروشنده، تا از یکدیگر جدا نشده اند، اختیار [فسخ معامله را] دارند. اگر راست بگویند و [عیب را] آشکار بگویند، داد و ستد برای هر دو، برکت خواهد داشت، و اگر [عیب را] بپوشانند و دروغ بگویند برکت دادوستدشان خواهد رفت.

مستدرک الوسایل و مستنبط المسایل ج 13 ، ص 298 ، ح 15410

حدیث (2) امام باقر علیه السلام یا امام صادق علیه السلام:

أَنَّهُ سُئِلَ عَنِ الرَّجُلِ يَتَقَبَّلُ بِالْعَمَلِ فَلَا يَعْمَلُ فِيهِ وَ يَدْفَعُهُ إِلَى آخَرَ فَيَرْبَحُ فِيهِ قَالَ لَا إِلَّا أَنْ يَكُونَ قَدْ عَمِلَ فِيهِ شَيْئا

فردی کاری را بر می دارد ؛ اما خودش آن را انجام نمی دهد ؛ بلکه به دیگری وا می گذارد و در این میان سود می برد. فرمود: نه، مگر آن که خودش نیز مقداری از آن کار را انجام دهد.

کافی(ط-الاسلامیه) ج 5 ، ص 273 و 274 ، ح 1

حدیث (3) پیامبر اکرم صلی الله علیه و آله و سلم:

مَنْ ظَلَمَ أَجِيراً أَجْرَهُ أَحْبَطَ اللَّهُ عَمَلَهُ وَ حَرَّمَ عَلَيْهِ رِيحَ الْجَنَّهِ وَ إِنَّ رِيحَهَا لَيُوجَدُ مِنْ مَسِيرَهِ خَمْسِمِائَهِ عَام

کسی که مزدِ اجیری را کم دهد ، خداوند عملش را باطل می گرداند و

بوی بهشت را که از مسافت پانصد ساله به مشام می رسد، بر وی حرام می کند.

من لا یحضر الفقیه ج 4 ، ص 12 ، ح 4968 {شبیه این حدیث در امالی(صدوق) ص 427 ، ح 1 }

حدیث (4) پیامبر اکرم صلی الله علیه و آله و سلم:

ظُلمُ الأجِيرِ أجرَهُ مِن الكبائرِ .

کم دادن مزد اجیر (کارگر) ، از گناهان کبیره است.

بحار الانوار(ط-بیروت) ج 100 ، ص 170 ، ح 27

حدیث (5) پیامبر اکرم صلی الله علیه و آله و سلم:

أعطُوا الأجيرَ أجرَهُ قَبلَ أنْ يَجِفَّ عَرَقُهُ

مزد کارگر را پیش از آن که عرقش خشک شود بدهید

صحیفه امام رضا علیه السلام ص 88 ، ح 5

حدیث (6) امام علی علیه السلام :

نَهى [رسولُ اللّه ِ صلی الله علیه و آله] أن يُسْتَعمَلَ أجيرٌ حتّى يُعلمَ ما اُجرتُهُ .

[پیامبر خدا صلی الله علیه و آله] نهی فرمود از این که کارگری، پیش از تعیین مزدش، به کار گرفته شود.

من لا یحضره الفقیه ج 4 ، ص 10 ، ح 4968 - امالی(صدوق) ص 426 ، ح 1

انحرافات اقتصادی

اسراف

حدیث (1) امام صادق علیه السلام :

إِنَّ السَّرَفَ یورِثُ الفَقرَ وَ إِنَّ القَصدَ یورِثُ الغِنی؛

اسراف باعث فقر و میانه روی موجب بی نیازی می شود.

کافی(ط-الاسلامیه)ج 4 ، ص 53 ، ح 8 - من لا یحضره الفقیه ج 3 ، ص 174 ، ح 3659

حدیث (2) امام باقر علیه السلام :

یا بُنَیَّ عَلَیکَ بِالحَسَنَهِ بَینَ السَّیِّئَتَینِ تَمحو هُما قالَ: وَ کَیفَ ذلِکَ یا أَبَهِ؟ قالَ: مِثلُ قَولِهِ، «وَ الَّذینَ إِذا أَنفَقوا لَم یُسرِفوا وَ لَم یَقتُروا»؛

امام باقر علیه السلام به فرزندش امام صادق علیه السلام فرمودند: تو را سفارش می کنم به انجام کار خیر وسط دو کار بد تا آن دو را محو کند، امام

ص: 399

صادق علیه السلام سئوال کردند چگونه چنین چیزی ممکن است؟ امام فرمودند: همانطور که قرآن می گوید مؤمنین کسانی هستند که وقتی خرج می کنند اسراف و یا سختگیری نمی کنند (اسراف و سختگیری هر دو بدند و میانه روی وسط آنها خوب است)

تفسیر نورالثقلین ج4، ص27، ح98

حدیث (3) امام صادق علیه السلام :

لَيْسَ فِيمَا أَصْلَحَ الْبَدَنَ إِسْرَاف ... إِنَّمَا الْإِسْرَافُ فِيمَا أَفْسَدَ الْمَالَ وَ أَضَرَّ بِالْبَدَن

در آنچه بدن را سالم نگه می دارد اسراف نیست ... بلکه اسراف در چیزهایی است که مال را از بین ببرد و به بدن صدمه بزنند.

کافی(ط-الاسلامیه) ج 4 ، ص 54 ، ح 10

حدیث (4) امام صادق علیه السلام :

لِلمُسرِفِ ثَلاثُ عَلاماتٍ: يَشتَرى ما لَيسَ لَهُ وَ يَلبِسُ ما لَيسَ لَهُ وَ َيَاكُلُ ما لَيسَ لَهُ؛

اسراف کننده سه نشانه دارد: آنچه در شأنش نیست خریداری می کند، آنچه در شأنش نیست می پوشد و آنچه در شأنش نیست می خورد.

خصال ص 121 ، ح 113 -تفسیر نورالثقلین ج1، ص772، ح 313 {شبیه این حدیث در من لا یحضره الفقیه ج 3 ، ص 167 ، ح 3624 }

حدیث (5) امام صادق علیه السلام :

أَنَّهُ نَظَرَ إِلَى فَاكِهَةٍ قَدْ رُمِيَتْ مِنْ دَارِهِ لَمْ يُسْتَقْصَ أَكْلُهَا فَغَضِبَ (علیه السلام) وَ قَالَ مَا هَذَا إِنْ كُنْتُمْ شَبِعْتُمْ فَإِنَّ كَثِيراً مِنَ النَّاسِ لَمْ يَشْبَعُوا فَأَطْعِمُوهُ مَنْ يَحْتَاجُ إِلَيْه

(امام صادق علیه السلام) مشاهده کردند که سیبی را نیم خورده از خانه بیرون انداخته اند، خشمگین شدند و فرمودند: اگر شما سیر هستید، خیلی

از مردم گرسنه اند خوب بود آن را به نیازمندش می دادید.

دعائم الاسلام ج 2 ، ص 115 ، ح 381 - بحارالأنوار(ط-بيروت) ج 63، ص432،

حدیث (6) امام علی علیه السلام :

فَدَعِ الْإِسْرَافَ مُقْتَصِداً وَ اذْكُرْ فِی الْیَوْمِ غَداً وَ أَمْسِكْ مِنَ الْمَالِ بِقَدْرِ ضَرُورَتِكَ وَ قَدِّمِ الْفَضْلَ لِیَوْمِ حَاجَتِكَ

اسراف را رها کن و میانه روی در پیش گیر و امروز به یاد فردا باش و از مال به اندازه ضرورتت نگه دار و اضافی آن را برای روز نیازمندیت (قیامت) پیش فرست.

تصنیف غررالحکم و دررالکلم ص 359 ، ح 8128 - نهج البلاغه(صبحی صالح) ص 377 ،از نامه 21

حدیث (7) امام صادق علیه السلام :

{لَمّا سُئِلَ عَن أَدنَی الاسرافِ - :} إِبذالُكَ ثَوبَ صَونِكَ و َإِهراقُكَ فَضلَ إِنائِكَ... ؛

{در پاسخ به سئوال از کم ترین حدّ اسراف فرمودند:} کم ترین اندازه آن این است که لباس بیرونت را لباس خانه دم دستی قرار دهی و ته مانده ظرفت را دور بریزی.

کافی(ط-الاسلامیه) ج4، ص56، ح10

حدیث (8) امام علی علیه السلام :

اَلاسرافُ مَذمومٌ فی كُلِّ شَیْ ءٍ إِلاّ فی أَفعالِ البِرِّ؛

اسراف در هر چیزی ناپسند است، مگر در کارهای خیر.

تصنیف غررالحکم و دررالکلم ص 359 ، ح 8120

حدیث (9) دیلمی :

كانَ النَّبىُّ صلى الله عليه و آله و سلم ... يُسَلَمُ عَلى مَنِ اسْتَقْبَلَهُ مِنْ كَبيرٍ وَ صَغيرٍ وَ غَنىٍّ وَ فَقيرٍ و لا يُحَقِّرُ ما دُعِىَ اِلَيهِ و لو اِلى حَشفِ التَّمْرِ وَ كانَ خَفيفَ المَئونَهِ كَريمَ الطَّبيعَهِ، جَميلَ المُعاشَرَهِ، طَلِقَ الوَجهِ، بَشّاشا من غَيرِ ضِحكٍ، مَحْزونا مِن غَيرِ عَبوسٍ، مُتَواضِعا مِنْ غَيْرِ مَذَلَّهٍ، جَوادا مِن غَيْرِ سَرَفٍ، رَقيقَ

القَلبِ، رَحيما بِكُلِّ مُسْلِمٍ... ؛

رسول اكرم صلى الله عليه و آله و سلم ... به هر كس برخورد مى نمودند، از بزرگ و كوچک، ثروتمند و فقير، سلام مى كردند و اگر به جايى حتى براى خوردن خرمايى خشک دعوت مى شدند،

ص: 401

آن را کوچک نمی شمردند. زندگیشان کم هزینه بود، بزرگ طبع، خوش معاشرت و گشاده رو بودند، بی آن که بخندند، همیشه متبسم بودند، بی آن که اخمو باشند، محزون بودند، بی آن که از خود ذلّتی نشان دهند، متواضع بودند، می

بخشیدند ولی اسراف نمی نمودند، دل نازک و نسبت به تمام مسلمانان مهربان بودند.

ارشاد القلوب(دیلمی) ج 1، ص 115

تبذیر

حدیث (1) امام صادق علیه السلام :

مَن أَنفَقَ شَیئا فی غَیرِ طاعَهِ اللّهِ فَهُوَ مُبَذِّرٌ وَ مَن أَنفَقَ فی سَبیلِ الخَیرِ فَهُوَ مُقتَصِدٌ؛

هر کس مالی را در غیر طاعت خداوند خرج کند، اسرافکار و هر کس که در راه خیر خرج نماید، میانه رو است.

تفسیر العیاشی ج 2 ، ص 288 ، ح 53 - بحار الانوار(ط-بیروت) ج72، ص302، ح1

حرام

حدیث (1) امام هادی علیه السلام:

اِنَّ الحَرامَ لا یَنمی وَ اِن نَمی لا یُبارَکُ لَهُ فیهِ وَ ما اَنفَقَهُ لَم یُؤجَر عَلَیهِ وَ ما خَلَّ-فَهُ کانَ زادَهُ اِلَی النّارِ؛

به راستی که حرام، افزایش نمی یابد و اگر افزایش یابد، برکتی ندارد و اگر انفاق شود، پاداشی ندارد و اگر بماند، توشه ای به سوی آتش خواهد بود.

کافی(ط-الاسلامیه) ج 5، ص 125، ح 7

حدیث (2) امام صادق علیه السلام :

إذا أرادَ أحَدُكُم أن يُستَجابَ لَهُ فَليُطَيِّب كَسبَهُ و َليَخرُج مِن مَظالِمِ النّاسِ ، وَ إِنَّ اللّه َ لا يَرفَعُ إِلَيهِ دُعاء عَبدٍ وَفی بَطنِهِ حَرامٌ أَو عِندَهُ مَظلَمَةٌ لِأحَدٍ مِن خَلقِهِ؛

هر کس بخواهد دعایش مستجاب شود، باید کسب خود را حلال کند و حق مردم را بپردازد. دعای هیچ بنده ای که مال حرام در شکمش باشد یا حق کسی بر گردنش باشد، به درگاه خدا بالا نمی رود.

بحارالأنوار(ط-بيروت) ج 90، ص321، ح31

حدیث (3) پیامبر صلی الله علیه و آله و سلم :

ص: 402

َلصُّلحُ جائِزٌ بَینَ المُسلِمینَ، إِلاّ صُلحا أَحَلَّ حَراما وَ حَرَّمَ حَلالاً؛

صلح میان مسلمانان جایز است، مگر صلحی که حرامی را حلال یا حلالی را حرام کند.

من لا یحضره الفقیه ج3، ص32، ح3267 {شبیه این حدیث در کافی(ط-الاسلامیه) ج 7 ، ص 413 ، ح 1 و تهذیب الاحکام(تحقیق خرسان) ج 6 ، ص 226 ، ح 541 }

حدیث (4) پیامبر صلی الله علیه و آله و سلم :

أَلا وَ إِنَّ اللّهَ حَرَّمَ الحَرامَ وَ حَدَّ الحُدودَ وَ ما أَحَدٌ أَغیَرُ مِنَ اللّهِ وَ مِن غَیرَتِهِ حَرَّمَ الفَواحِشَ؛

بدانید که خدا حرام را ممنوع فرموده و حدود را مشخص کرده است و احدی غیرتمندتر از خدا نیست و از غیرت اوست که زشتی ها را حرام فرموده است.

بحار الانوار(ط-بیروت) ج 73 ، ح 332

حدیث (5) امام صادق علیه السلام :

اَلغُلامُ... یَتَعَلَّمُ الحَلالَ وَ الحَرامَ سَبعَ سِنینَ؛

فرزند... را در هفت سال سوم (از چهارده سالگی به بعد) حلال و حرام یاد دهید.

کافی(ط-الاسلامیه) ج6، ص47، ح3

حدیث (6) امام باقر علیه السلام :

وَ اللّهِ لَحَدیثٌ تُصیبُهُ مِن صادِقٍ فی حَلالٍ وَ حَرامٍ خَیرٌ لَکَ مِمّا طَلَعَت عَلَیهِ الشَّمسُ حَتّی تَغرُبَ؛

به خدا قسم اگر از شخصی راستگو حدیثی درباره حلال و حرام بشنوی، از آنچه که آفتاب بر آن طلوع و غروب می کند برای تو بهتر است.

محاسن ص227، ح 157 - کافی(ط-الاسلامیه) مقدمه ص 7

حدیث (7) امام علی علیه السلام :

إذا رَغِبتَ فِی المَکارِمِ فَاجتَنِبِ المَحارِمَ؛

اگر خواهان مکارم و بزرگواری ها هستی از حرام ها دوری کن.

تصنیف غررالحکم و دررالکلم ص 317 ، ح 7317

حدیث (8) پیامبر صلی الله علیه و آله و سلم :

مَنْ أَعْرَضَ عَنْ مُحَرَّمٍ أَبْدَلَهُ اللّه ُ بِهِ عِبادَةً تَسُرُّهُ؛

هر کس از حرام دوری کند، خداوند به جای آن عبادتی که او را

شاد کند نصیبش می گرداند.

بحارالأنوار(ط-بیروت) ج 74، ص 121، ح 20

حدیث (9) امام علی علیه السلام :

اَحْسَنُ الاْدابِ ما کَفَّکَ عَنِ الْمَحارِمِ؛

بهترینِ ادب ها آن است که تو را از حرام ها باز دارد.

تصنیف غررالحکم و دررالکلم ص 247 ، ح 5079

حدیث (10) امام علی علیه السلام :

حُسْنُ الْخُلْقِ فی ثَلاثٍ: اِجْتِنابُ الْمَحارِمِ وَ طَ-لَبُ الْحَلالِ وَ التَّ-وَسُّعُ عَلَی الْعِیالِ؛

خوش اخلاقی در سه چیز است: دوری کردن از حرام، طلب حلال و فراهم آوردن آسایش و رفاه برای خانواده.

مجموعه ورام ج 1 ، ص 90 - بحارالأنوار(ط-بیروت) ج 68 ، ص 394، ح 63

حدیث(11) حضرت فاطمه سلام الله علیها :

اَزهَدُ الناسِ مَن تَرَکَ الحَرام ، اَشَدُّ الناسِ اِجتهاداً مَن تَرکَ الذُّنوب؛

زاهد ترین مردم کسی است که حرام را وانهد، کوشاترین مردم تارک گناهان است.امالی(صدوق) ص 21 - تحف العقول ص 489

ربا

حدیث (1) رسول اکرم صلی الله علیه و آله :

إِنَّ اللَّهَ عَزَّ وَ جَلَّ لَعَنَ آکِلَ الرِّبَا وَ مُؤْکِلَهُ وَ کَاتِبَهُ وَ شَاهِدَیْهِ

خدای عز و جل رباخوار و ربا دهنده و نویسنده و شاهد بر آن را لعنت کرده است.

من لا یحضره الفقیه ج 4 ، ص 8 ، ح 4968 - امالی(صدوق) ص 425 ، ح 1

حدیث (2) امام صادق علیه السلام :

دِرْهَمُ رِبا أَعْظَمُ عِنْدَ اللّه مِنْ سَبْعینَ زِنْیَهً بِذاتِ مَحْرَمٍ فی بَیْتِ اللّه الْحَرامِ و قال: الربا سبعون جزءا أیسره ان ینکح الرجل امه فی بیت الله الحرام

یک درهم ربا نزد خداوند سنگین تر است از هفتاد بار زنا کردن با محارم در خانه خدا و فرمود ربا هفتاد جزء دارد که آسانترینش اینست که مرد با مادرش در بیت الله الحرام ازدواج کند

بحار الانوار(ط-بیروت) ج 100 ، ص 117 ، ح 13 - تفسیر نور

ص: 404

نورالثقلین ج 1، ص 295، ح 1177

حدیث (3) امام باقر علیه السلام :

إِنَّما حَرَّمَ اللّه عَزَّ وَ جَلَّ الرِّبا لِئَلاّ یَذْهَبَ الْمَعْروفُ؛

خدای عز و جل ربا را حرام فرمود تا احسان کردن از بین نرود.

من لا یحضره الفقیه ج 3 ، ص 566 ، ح 4936

حدیث (4) امام صادق علیه السلام :

آکِلُ الرِّبا لا یَخْرُجُ مِنَ الدُّنْیا حَتّی یَتَخَبَّطُهُ الشَّیْطانُ؛

ربا خوار از دنیا نرود، تا آن که شیطان دیوانه اش کند.

بحارالانوار(ط-بیروت) ج 100 ، ص 120، ح 30

حدیث (5) امام علی علیه السلام :

یَا مَعْشَرَ التُّجَّارِ الْفِقْهَ ثُمَّ الْمَتْجَرَ الْفِقْهَ ثُمَّ الْمَتْجَرَ الْفِقْهَ ثُمَّ الْمَتْجَرَ وَ اللَّهِ لَلرِّبَا فِی هَذِهِ الْأُمَّهِ أَخْفَی مِنْ دَبِیبِ النَّمْلِ عَلَی الصَّفَا

ای گروه تاجران ! ابتدا احکام را یاد بگیرید، سپس تجارت کنید !ابتدا احکام را یاد بگیرید، سپس تجارت کنید !ابتدا احکام را یاد بگیرید، سپس تجارت کنید ! به خدا قسم که ربا در میان این امت ناپیداتر از حرکت مورچه بر روی تخته سنگ است.

کافی(ط-الاسلامیه) ج 5 ، ص 150 ، ح 1 - من لا یحضره الفقیه ج 3 ، ص 195 ، ح 3731

حدیث (6) رسول اکرم صلی الله علیه و آله :

مَنْ أَکَلَ الرِّبا مَلأَ اللّه عَزَّ وَ جَلَّ بَطْنَهُ مِنْ نارِ جَهَنَّمَ بِقَدْرِ ما أَکَلَ ، وَ إِنِ اکْتَسَبَ مِنْهُ مالاً لا یَقْبَلُ اللّه تَعالی مِنْهُ شَیْئا مِنْ عَمَلِهِ ، وَلَمْ یَزَلْ فی لَعْنَهِ اللّه وَالْمَلائِکَهِ ما کانَ عِنْدَهُ مِنْهُ قیراطٌ واحِدٌ؛

هر کس ربا بخورد خداوند عز و جل به اندازه ربایی که خورده شکمش را از آتش دوزخ پر کند و اگر از طریق ربا مالی به دست آورد، خدای تعالی هیچ عمل او را نپذیرد و تا زمانی که قیراطی (کمترین مقدار) از مال ربا

ص: 405

نزدش باشد، پیوسته خداوند و فرشتگانش او را نفرین کنند.

بحار الانوار(ط-بیروت) ج 73 ، ص 364 ، ح 30 { شبیه این حدیث در ثواب الاعمال ص 285 }

حدیث (7) امام صادق علیه السلام :

إنَّهُ لَو کانَ الرِّبا حَلالاً لَتَرَکَ النّاسُ التِّجاراتِ وَ ما یَحْتاجونَ إلَیْهِ فَحَرَّمَ اللّه الرِّبا لِیَفِرَّ النّاسُ مِنَ الْحَرامِ إلَی الْحَلالِ وَ إلَی التِّجاراتِ وَ إلَی الْبَیْعِ و الشِّراءِ فَیَبْقی ذلِکَ بَیْنَهُمْ فِی الْقَرْضِ؛

براستی، اگر ربا حلال بود، مردم تجارت و تلاش برای معاش را رها می کردند. به همین دلیل خداوند ربا را حرام کرد تا مردم از حرام به حلال و تجارت و خرید و فروش رو بیاورند و به یکدیگر قرض بدهند.

من لایحضره الفقیه ج 3، ص 567، ح 4937

حدیث (8) امام صادق علیه السلام :

{لَمّا سُئِلَ عَنْ قَوْلِ اللّه عَزَّ وَجَلَّ } (یَمْحَقُ اللّه الرِّبا وَ یُرْبِی الصَّدَقاتِ) و قَد أری مَنْ یَأکُلُ الرِّبا یَرْبُو مالُهُ؟ فقال فَأَیُّ مَحْقٍ أَمْحَقُ مِنْ دِرْهَمِ رِبا یَمْحَقُ الدّینَ فَإِنْ تابَ مِنْهُ ذَهَبَ مالُهُ وَ افْتَقَرَ؛

مردی از امام صادق علیه السلام درباره آیه «خداوند ربا را نابود می کند و صدقات را افزایش می دهد» سئوال کرد و گفت: گاه کسی را می بینم که ربا می خورد و با این حال ثروتش زیاد می شود؟ حضرت فرمودند: کدام نابودی، نابود کننده تر از یک درهم ربا که دین را نابود می کند. که اگر توبه هم کند ثروتش از دست می رود و فقیر می شود.

تهذیب الاحکام(تحقیق خرسان) ج 7، ص 19، ح 65 - من لا یحضره الفقیه ج3 ، ص 279 ، ح 4005

حدیث (10) امام رضا علیه السلام :

اِعْلَمْ یَرْحَمُکَ اللّه اَنَ الرِّبا حَرامٌ

سُحتٌ،مِنَ الكَبائِرِ وَ مِمّا قَدْ وَعَدَ اللّه عَلَيْهِ النّارَ فَنَعوذُ بِاللّه مِنْها، وَ هُوَ مُحَرَّمٌ عَلى لِسانِ كُلِّ نَبىٍّ وَ فى كُلِّ كِتابٍ؛

خدايت رحمت كند! بدان كه ربا حرام و از گناهان كبيره است و خداوند بر آن وعده آتش داده است پس پناه مى بريم به خدا از آتش. ربا را همه پيامبران و همه كتاب هاى آسمانى حرام كرده اند.

فقه الرضا عليه السلام ص 256

حديث (11) رسول اكرم صلى الله عليه و آله :

اِذا ظَهَرَ الزِّنا وَ الرِّبا فى قَرْيَهٍ فَقَدْ اَحَلّوا بِاَنْفُسِهِمْ عَذابَ اللّه ؛

هرگاه زنا و ربا در جايى آشكار شود، مردم آنجا خود را در عذاب خدا افكنده اند.

نهج الفصاحه ص 196 ، ح 118

حديث (12) رسول اكرم صلى الله عليه و آله :

اِنَّ اَخْوَفَ ما اَخافُ عَلى اُمَّتى مِنْ بَعْدى هذِهِ الْمَكاسِبُ المُحَرَّمَهُ وَ الشَّهْوَهُ الخَفيَّهُ وَ الرِّبا؛

آنچه بيش از هر چيز بر امتم بعد از خود مى ترسم، درآمدهاى حرام، هواپرستى پنهان و رباست.

مستدرک الوسايل و مستنبط المسايل ج 13 ، ص 67 ، ح 14763 - بحارالانوار(ط-بيروت) ج 100 ، ص 54، ح 26

حديث (13) رسول اكرم صلى الله عليه و آله :

اَلرِّبا وَ اِنْ كَثُرَ فَاِنَّ عاقِبَتَهُ تَصيرُ اِلى قُلٍّ؛

سود ربا گرچه بسيار باشد ولى سرانجام به كمى (و بى بركتى) مى گرايد.

نهج الفصاحه ص 507 ، ح 1684

حدیث (14) امام کاظم علیه السلام :

سَأَلْتُهُ عَنْ رَجُلٍ أَعْطَى رَجُلاً مِائَةَ دِرْهَمٍ يَعْمَلُ بِهَا عَلَى أَنْ يُعْطِيَهُ خَمْسَةَ دَرَاهِمَ أَوْ أَقَلَّ أَوْ أَكْثَرَ هَلْ يَحِلُّ ذَلِكَ قَالَ لاَ هَذَا الرِّبَا مَحْضاً.

در مورد مردی که صد درهم قرض به دیگری داد به این شرط که پنج درهم یا کمتر یا بیشتر به او بدهد پرسیدم؟ فرمودند: این عمل ربای محض است.

وسائل

ص: 407

الشیعه ج 18، ص 137 ، ح 23325

حدیث (15) امام رضا علیه السلام :

لَیْسَ بَیْنَ الْوالِدِ وَ وَلَدِهِ رِبا وَ لا بَیْنَ الزَّوْجِ وَ الْمَرأَهِ رِبا؛

بین پدر و فرزند و بین شوهر و همسرش ربا (حرام) نیست.

فقه الرضا علیه السلام ص 258

حدیث (16) رسول اکرم صلی الله علیه و آله :

لَیْسَ بَیْنَنا وَ بَیْنَ اَهْلِ حَرْبِنا رِبا، نَأْخُذُ مِنْهُمْ اَلْفِ دِرْهَمٍ بِدِرْهَمٍ وَ نَأْخُذُ مِنْهُمْ وَ لا نُعْطیهِمْ؛

بین ما و دشمنانمان، ربا (حرام) نیست، از آنان هزاران درهم در مقابل یک درهم می گیریم آری، از آنان ربا می گیریم و به آنان ربا نمی دهیم.

تهذیب الاحکام(تحقیق خرسان) ج 7 ، ص 18 ، ح 77 - من لا یحضره الفقیه ج 3 ، ص 277 ، ح 4000 - کافی(ط-الاسلامیه) ج 5 ، ص 147 ، ح 2

حدیث (17) امام صادق علیه السلام :

(عَنْ اَبی بصیرٍ قال) قُلْتُ: آکِلُ الرِّبا بَعْدَ البَیِّنَهِ؟ قالَ: یُؤَدَّبُ فَاِنْ عادَ اُدِّبَ فَاِنْ عادَ قُتِلَ؛

(ابو بصیر از امام صادق علیه السلام پرسید) حکم رباخوار بعد از روشن بودن حکم ربا برای وی چیست؟ حضرت فرمودند: تأدیب می شود و اگر (برای بار دوم) ربا گرفت باز تأدیب می شود و (برای بار سوّم) اگر ربا گرفت، کشته می شود.

کافی(ط-الاسلامیه) ج 7، ص 242، ح 9

حدیث (18) امام صادق علیه السلام :

لَوْ أنَّ رَجُلَاَ وَرِثَ مِنْ أبِیهِ مَالاَ وَ قَدْ عَرَفَ أنَّ فِی ذَلِکَ الْمَالِ رِبًا وَ لَکِنْ قَدِ اخْتَلَطَ فِی التِّجَارَهِ بِغَیْرِهِ حَلَالٍ کَانَ حَلَالاً طَیِّباً فَلْیَأْکُلْهُ وَ إِنْ عَرَفَ مِنْهُ شَیْئاً أَنَّهُ رِبًا فَلْیَأْخُذْ رَأْسَ مَالِهِ وَ لْیَرُدَّ الرِّبَا

اگر کسی از پدرش مالی به ارث ببرد و بداند که در آن مال ربا وجود دارد، ولی مال ربوی با مال

های دیگر مخلوط شده، آن مال برای او حلال و پاکیزه است و می تواند از آن استفاده کند، و اگر به ربوی بودن مقدار مشخصی از آن یقین دارد باید اصل مال را برای خود بردارد و مال ربوی را به صاحبش رد نماید.

کافی(ط-الاسلامیه) ج 5، ص 145، ح 4

حدیث (19) رسول اکرم صلی الله علیه و آله :

مَن باعَ وَ اشتَرَی فَلیَحفَظ خَمسَ خِصال وَ إلّا فَلا یَشتَرینَّ وَ لَا یَبیعَنَّ: ألرِّبا وَ الحَلفَ وَ کِتمانَ العَیبِ وَ الحَمدَ إذا باع وَ الذَّمَّ إذا اشتَرَی.

هر که تجارت می کند باید از پنج چیز دوری گزیند و گرنه اصلا خرید و فروش نکند: ربا، قسم خوردن، کتمان عیب، تعریف از کالایی که می فروشد و بدگویی از کالایی که می خرد

من لا یحضره الفقیه ج 3 ، ص 194 ، ح 3727

احتکار

حدیث (1) رسول اکرم صلی الله علیه و آله :

لا یحتکر إلّا خاطئ

جز خطاکار احتکار نمی کند.

نهج الفصاحه ص 680 ، ح 2524

حدیث (2) حضرت علی علیه السلام :

مِنْ طَبَائِعِ الْأَغْمَارِ إِتْعَابُ النُّفُوسِ فِی الِاحْتِکَار

به رنج افکندن خود برای احتکار از خصلت های ابلهان است .

تصنیف غررالحکم و دررالکلم ص 361 ، ح 8207

حدیث (3) حضرت علی علیه السلام :

اَلِاحْتِكَارُ شِيمَهُ الْفُجَّار

احتكار خوى نابكاران است .

تصنيف غررالحكم و دررالكلم ص 361 ، ح 8203

حديث (4) حضرت على عليه السلام :

الْإِيثَارُ فَضِيلَهٌ اَلِاحْتِكَارُ رَذِيلَه

ايثار فضيلت است و احتكار رذيله است.

تصنيف غررالحكم و دررالكلم ص 361 ، ح 8200

حديث (5) حضرت على عليه السلام :

اَلِاحْتِكَارُ دَاعِيَهُ الْحِرْمَان

احتكار به حرمان و بى بهره ماندن (محتكر) انجامد.

تصنيف غررالحكم و دررالكلم ص 361 ، ح 8201

حديث (6) حضرت على عليه السلام :

الْمُحْتَكِرُ مَحْرُومٌ نِعْمَتَه

احتكار كننده از نعمت خود محروم و بى بهره خواهد ماند

تصنيف غررالحكم

و دررالکلم ص 361 ، ح 8202

حديث (7) حضرت علی عليه السلام :

الْمُحْتَكِرُ الْبَخِيلُ جَامِعٌ لِمَنْ لَا يَشْكُرُهُ وَ قَادِمٌ عَلَى مَنْ [لِمَنْ] لَا يَعْذِرُه

آنکه احتکار کند و بخل ورزد گرد آورد (اموال را) برای کسی که سپاسش نگوید (یعنی ورثه او) و در آید بر کسی که عذرش نپذیرد و معذورش ندارد.

تصنیف غررالحکم و دررالکلم ص 361 ، ح 8205

حديث (8) حضرت علی عليه السلام :

هَلَكَ خُزَّانُ الْأَمْوَالِ وَ هُمْ أَحْيَاءٌ وَ الْعُلَمَاءُ بَاقُونَ مَا بَقِيَ اللَّيْلُ وَ النَّهَارُ أَعْيَانُهُمْ مَفْقُودَهٌ وَ أَمْثَالُهُمْ فِی الْقُلُوبِ مَوْجُودَه

ثروت اندوزان در حالی که زنده اند مرده اند؛ و دانشمندان تا جایی که روزگار باقی است باقی اند؛تن هایشان(با از دنیا رفتن) گم شده؛و نشانه هایشان در دل ها موجود است.

تصنیف غررالحکم و دررالکلم ص 361 ، ح 8208 {شبیه این حدیث در نهج البلاغه(صبحی صالح) ص 496 ، ح 147 }

حديث (9) حضرت علی عليه السلام :

أيُّما رجُلٍ اشْتَرى طَعاما فكَبَسَهُ أربَعينَ صَباحا يُريدُ بهِ غَلاءَ المُسلِمينَ ، ثُمَّ باعَهُ فتَصَدّقَ بثَمنِهِ لَم يَكُنْ كَفّارَةً لِما صَنَعَ .

هرکس مواد غذایی بخرد و برای این که آن را به مسلمانان گران بفروشد چهل روز انبار کند و پس از چهل روز آن را بفروشد و همه درآمد آن را هم صدقه بدهد کفاره گناه او نخواهد شد .

امالی(طوسی) ص 676

حديث (10) حضرت محمد صلی الله عليه و آله و سلم :

بئس العبد المحتکر: إن أرخص اللّه تعالی الأسعار حزن و إن أغلاها اللّه فرح.

چه بد بنده ای است محتکر ! اگر خداوند متعال قیمتها را کاهش دهد ، او اندوهگین می شود و اگر گران کند شاد می گردد .

نهج الفصاحه ص 371 ، ح 1079

حدیث (11) حضرت محمد صلی الله علیه و آله و سلم :

الُمحتَکِرُ

ص: 410

فی سُوقِنا کالمُلْحِدِ فی کِتابِ اللّه .

کسی که در بازار ما دست به احتکار زند به منزله کسی است که کتاب خدا را انکار کند .

نهج الفصاحه ص 432 ، ح 1317

حدیث (12) حضرت محمد صلی الله علیه و آله و سلم :

الُمحْتَکِرُ مَلْعونٌ .

محتکر از رحمت خدا به دور است .

کافی(ط-الاسلامیه) ج 5 ، ص 165 ، ح 6

حدیث (13) حضرت محمد صلی الله علیه و آله و سلم :

مَنْ جَمَعَ طَعَاماً یَتَرَبَّصُ بِهِ الْغَلَاءَ أَرْبَعِینَ یَوْماً فَقَدْ بَرِئَ مِنَ اللَّهِ وَ بَرِئَ اللَّهُ مِنْهُ.

هرکس خوراکی را به امید گران شدن چهل روز انبار کند از خداوند بری شده و خدا نیز از او بری و بیزار است .

بحار الانوار(ط-بیروت) ج 59 ، ص 292

حدیث (14) امام صادق علیه السلام :

کُلُّ حُکْرَهٍ تَضُرُّ بالنّاسِ و تُغْلی السِّعْرَ علَیهِم فلا خَیرَ فیها

هر احتکاری که به مردم زیان رساند و نرخها را بالا برد خیر و برکتی در آن نیست .

دعائم الاسلام ج 2 ، ص 35 ، ح 78

حدیث (15) امام علی علیه السلام :

(فیما کَتَبَهُ للأشتَرِ حینَ وَلاّهُ مِصرَ) و اعْلَمْ مَع ذلکَ أنّ فی کثیرٍ مِنهُم(التُجّار و ذَوِی الصَناعاتِ) ضِیقا فاحِشا ، و شُحّا قَبیحا ، و احْتِکارا للمَنافِعِ ، و تَحَکُّما فی البِیاعاتِ ، و ذلکَ بابُ مَضَرَّهٍ للعامَّهِ ، و عَیْبٌ علی الوُلاهِ ، فامْنَعْ مِن الاحْتِکارِ ؛ فإنَّ رسولَ اللّه (صلی الله علیه و آله و سلّم) مَنعَ مِنهُ .

(در فرمان زمامداری مصر به مالک اشتر) با این همه ، بدان که بسیاری از آنان - تجّار و صاحبان صنعت - در داد و ستد بیش از اندازه سختگیرند و بخل ورزی ناپسندی دارند و به منظور سود بیشتر کالا را احتکار

ص: 411

می کنند و به دلخواه نرخ گران می بندند و این کار برای توده مردم زیانبار و برای حکمرانان عیب و ننگ است . بنابراین ، از احتکار جلوگیری کن ؛ زیرا که رسول خدا (صلی الله علیه و آله و سلّم) از آن منع

فرموده است .

تحف العقول ص 140 - نهج البلاغه(صبحی صالح) ص 438 از نامه 53

فقر و غنا

فقر

حدیث (1) امام صادق علیه السلام :

اِغسِلُوا اَیدیَکُم قَبلَ الطَّعامِ وَ بَعدَهُ فَاِنَّهُ یَنفِی الفَقرَ وَ یَزیدُ فِی العُمُرِ؛

دست هایتان را قبل و بعد از غذا خوردن بشویید، که فقر را می بَرَد و بر عمر می افزاید.

محاسن ص 425، ح 225

حدیث (2) امام باقر علیه السلام:

اَلبِرُّ وَ الصَّدَقَهُ یَنفیانِ الفَقرَ وَ یَزیدانِ فِی العُمرِ وَ یَدفَعانِ عَن صاحِبِهِما سَبعینَ میتَهَ سوءٍ ؛

کار خیر و صدقه، فقر را می بَرند، بر عمر می افزایند و هفتاد مرگ بد را از صاحب خود دور می کنند.

من لا یحضره الفقیه ج 2 ، ص 66 ، ح 1729

حدیث (3) امام علی علیه السلام :

اَلامانَهُ تَجُرُّ الرِّزقَ، وَ الخیانَهُ تَجُرُّ الفَقرَ؛

امانتداری روزی می آورد و خیانت در امانت فقر.

تحف العقول ص 221 - بحارالأنوار(ط-بیروت) ج 75، ص 60، ح 138

حدیث (4) امام صادق علیه السلام :

إِنَّ اللَّهَ يُحِبُّ الْجَمَالَ وَ التَّجَمُّلَ وَ يَكْرَهُ الْبُؤْسَ وَ التَّبَاؤُسَ فَإِنَّ اللَّهَ إِذَا أَنْعَمَ عَلَى عَبْدٍ نِعْمَةً أَحَبَّ أَنْ يَرَى عَلَيْهِ أَثَرَهَا قِيلَ كَيْفَ ذَلِكَ قَالَ يُنَظِّفُ ثَوْبَهُ وَ يُطَيِّبُ رِيحَهُ وَ يُجَصِّصُ دَارَهُ وَ يَكْنُسُ أَفْنِيَتَهُ حَتَّى إِنَّ السِّرَاجَ قَبْلَ مَغِيبِ الشَّمْسِ يَنْفِى الْفَقْرَ وَ يَزِيدُ فِى

الرِّزْقِ.

امام صادق علیه السلام : خداوند زیبایی و خودآرایی را دوست دارد و از فقر و تظاهر به فقر بیزار است. هرگاه خداوند

ص: 412

به بنده ای نعمتی بدهد، دوست دارد اثر آن را در او ببیند. عرض شد: چگونه؟ فرمودند: لباس تمیز بپوشد، خود را خوشبو کند، خانه اش را گچکاری کند، جلوی در حیاط خود را جاروکند، حتی روشن کردن چراغ قبل از غروب خورشید فقر را می برد و روزی را زیاد می کند.

وسایل الشیعه ج 5 ، ص 7 ، ح 5746 {شبیه این حدیث در ارشاد القلوب دیلمی ص195 }

حدیث (5) امام علی علیه السلام :

نَظِّفوا بُیوتَکُم مِن حَوکِ العَنکَبوتِ، فَإِنَّ تَرکَهُ فِی البَیتِ یورِثُ الفَقرَ؛

خانه های خود را از تار عنکبوت تمیز کنید، زیرا باقی گذاشتن آن در خانه، فقر می آورد.

وسائل الشیعه ج5، ص322، ح6674

حدیث (6) امام باقر علیه السلام:

کَنسُ البُیوتِ یَنفِی الفَقرَ؛

جارو کردن اتاق ها فقر را از بین می برد.

وسایل الشیعه ج 5 ، ص 317 ، ح 6658

حدیث (7) رسول خدا صلی الله علیه و آله:

اَلوُضوءُ قَبلَ الطَّعامِ یَنفِی الفَقرَ، وَ بَعدَهُ یَنفِی الهَمَّ وَ یُصَحِّحُ البَصَرَ؛

شستن دست قبل از غذا، فقر را و پس از غذا، غم و اندوه را برطرف می کند و به چشم سلامتی می بخشد.

مکارم الاخلاق ص 139

حدیث (8) امام صادق علیه السلام :

غَسلُ الرَّأسِ بِالخَطمیِّ اَمانٌ مِنَ الصُّداعِ وَ بَراءَهٌ مِنَ الفَقرِ وَ طَهورٌ لِلرَّأسِ مِنَ الحَزاز؛

شستن سر با خطمی، مایه ایمنی از سر درد، برکنار ماندن از فقر و پاکیزگی سر از شوره است.

ثواب الاعمال ص 19

حدیث (9) امام صادق علیه السلام :

إِنَّ السَّرَفَ یورِثُ الفَقرَ و َإِنَّ القَصدَ یورِثُ الغِنی؛

اسراف باعث فقر و میانه روی موجب بی نیازی می شود .

کافی(ط-الاسلامیه)ج 4 ، ص 53 ، ح 8 - من لا یحضره الفقیه ج 3 ، ص 174 ،

ص: 413

ح 3659

حدیث (10) امام صادق علیه السلام :

{قُلتُ لاَبی عَبدِ اللّهِ علیه السلام} اُطعِمُ سائِلاً لا اَعرِفُهُ مُسلِما؟ فَقالَ: نَعَم اَعطِ مَن لا تَعرِفُهُ بِوِلایَهٍ وَ لا عَداوَهٍ لِلحَقِّ اِنَّ اللّهَ عَزَّ وَ جَلَّ یَقولُ: و قولوا لِلنّاسِ حُسنا» و لا تُطعِم مَن نَصَبَ لِشَیْ ءٍ مِنَ الحَقِّ اَو دَعا اِلی شَیْ ءٍ مِنَ الباطِلِ؛

{به امام صادق علیه السلام گفتم} آیا به فقیری که نمی دانم مسلمان است غذا بدهم؟ حضرت فرمود: آری، به کسی که نمی دانی دوست است یا دشمن حق، غذا بده؛ زیرا خداوند می فرماید: با مردم به نیکی سخن بگویید» ولی به کسی که با حق دشمنی می کند و یا به باطلی دعوت می کند غذا مده.

تهذیب الاحکام(تحقیق خرسان) ج 4 ، ص 107 ، ح 306 - کافی(ط-الاسلامیه) ج 4، ص 13 ، ح 1

حدیث (11) امام علی علیه السلام :

اَلعَفافُ زِینَهُ الفَقرِ، وَ الشُّکرُ زِینَهُ الغِنَی.

خویشتن داری، زینت فقر است و سپاس گزاری زینت غنا و توانگری.

تحف العقول ص 90 - نهج البلاغه(صبحی صالح) ص 479 ، ح 68

حدیث (12) امام علی علیه السلام :

لا غِنَی کالعَقلِ، و لا فَقرَ کالجَهلِ، و لا میراثَ کالاَدَب و لا ظَهیرَ کالمُشاوَرَه؛

هیچ ثروتی چون عقل و هیچ فقری چون جهل و هیچ میراثی چون ادب و هیچ پشتیبانی چون مشورت نخواهد بود.

نهج البلاغه(صبحی صالح) ص 478 ، ح 54

حدیث (13) رسول خدا صلی الله علیه و آله:

لا فقرَ اَشدُّ مِنَ الجَهلِ ، لا مالَ اَعودُ مِن العَقلِ؛

هيچ تهيدستى سخت تر از نادانى و هيچ مالى سودمندتر از عقل نيست.

محاسن ص 17 ، ح 47 - كافى(ط-الاسلاميه) ج 1 ، ص 26 ، ح 26

حديث (14) امام على عليه السلام :

اِنَّ اللّٰهَ عَزَّوَ جَلَّ

ص: 414

فَرَضَ عَلى اَئِمَّهِ الْعَدْلِ اَنْ یُقَدِّروا اَنْفُسَهُمْ بِضَعَفَهِ النّاسِ کَیْلا یَتَبَیَّغَ بِالْفَقیرِ فَقْرُهُ؛

خداوند عز و جل بر پیشوایان عادل واجب کرده که سطح زندگی خود را با مردم ناتوان برابر کنند تا فقیر را، فقرش برآشفته نکند.

کافی(ط-الاسلامیه) ج 1 ، ص 411 ، ح 3

حدیث (15) امام موسی کاظم علیه السلام :

اَداءُ الاَمانَهِ و َالصِّدْقُ یَجْلِبانِ الرِّزْقَ، و َالْخیانَهُ و َالْکَذِبُ یَجْلِبانِ الفَقْرَ وَ النِّفاقَ؛

ادای امانت و راستگویی روزی را زیاد می کند و خیانت و دروغگویی باعث فقر و نفاق می شود.

تحف العقول ص 403 - بحارالأنوار(ط-بیروت) ج 75، ص 327 ، ح 4

حدیث (16) پیامبر صلی الله علیه و آله و سلم :

اَلْعَدْلُ حَسَنٌ وَلکِنْ فِی الاُمَراءِ اَحْسَنُ، وَ السَّخاءُ حَسَنٌ وَلکِنْ فِی الاَغْنیاءِ اَحْسَنُ، اَلْوَرَعُ حَسَنٌ وَلکِنْ فِی الْعُلَماءِ اَحْسَنُ، اَلصَّبْرُ حَسَنٌ وَلکِنْ فِی الْفُقَراءِ اَحْسَنُ، اَلتَّوبَهُ حَسَنٌ وَلکِنْ فِی الشَّبابِ اَحْسَنُ، اَلْحَیاءُ حَسَنٌ وَلکِنْ فِی النِّساءِ اَحْسَنُ؛

عدالت نیکو است اما از دولتمردان نیکوتر، سخاوت نیکو است اما از ثروتمندان نیکوتر؛ تقوا نیکو است اما از علما نیکوتر؛ صبر نیکو است اما از فقرا نیکوتر، توبه نیکو است اما از جوانان نیکوتر و حیا نیکو است اما از زنان نیکوتر.

نهج الفصاحه ص578 ، ح 2006

حدیث (17) پیامبر صلی الله علیه و آله و سلم :

اُمِرْتُ اَن آخُذَ الصَّدَقَهَ مِن اَغْنیاءِکُم فَاَرُدَّها فی فُقَراءِکُم؛

من مأمورم که صدقه (و زکات) را از ثروتمندانتان بگیرم و به فقرایتان بدهم.

مستدرک الوسائل و مستنبط المسایل ج 7، ص 105 ، ح 7762

حدیث (18) طبرسی :

کانَ مِن افِعاْلِهِ صلی الله علیه و آله و سلم اِذا لَبِسَ الثَّوبَ الجَدیدَ حَمِدَ اللّه ثُمَّ یَدعو مِسکینا فَیُعطیهِ القَدیمَ، ثُمَّ یَقولُ: ما مِن مُسلِمٍ یَکسو مُسلِما مِن شَمْلِ ثیابِهِ - لا یَکْسوهُ

ص: 415

اِلاّ لِلّهِ عزّ َوَ جَلَّ - الاّ كانَ فى ضَمانِ اللّهِ عزّ َوَ جَلَّ و حِرزِهِ و خَيْرِهِ و اَمانِهِ حَيّا و مَيّتا؛

هر وقت رسول اکرم صلی الله علیه و آله و سلم لباس جدیدی می پوشیدند، خداوند را سپاس می گفتند و سپس بینوایی را می خواستند و لباس قدیمشان را به او می دادند و می فرمودند: مسلمانی که فقط برای رضایت خداوند عز و جل، لباس کهنه خود را به مسلمان فقیری بدهد، تا هنگامی که لباس به تن آن فقیر است، در پناه و خیر و ضمانت خداوند است، چه زنده بماند و چه بمیرد.

مکارم الاخلاق ص 36

حدیث (19) حضرت محمد صلی الله علیه و آله و سلم :

اِتَّخِذُوا عِنْدَ الْفُقَراءِ اَيادى فَاِنَّ لَهُمْ دَوْلَهٌ يَوْمَ الْقيامَهِ؛

[با نیکی و کمک به نیازمندان] نزد آنان جایگاهی برای خود بیابید، که آنان روز قیامت مقام و منزلتی دارند.

نهج الفصاحه ص 160 ، ح 29

حدیث (20) پیامبر صلی الله علیه و آله و سلم :

مَن اقْتَصَدَ اَغْناهُ اللّه ُ وَ مَنْ بَذَّرَ اَفْقَرَهُ اللّه ُ وَ مَنْ تَواضَعَ رَفَعَهُ اللّه ُ وَ مَنْ تَجَبَّرَ قَصَمَهُ اللّه ُ؛

هر کس میانه روی کند، خداوند بی نیازش سازد و هر کس ریخت و پاش نماید، خداوند فقیرش کند، هر کس فروتنی پیشه کند، خداوند بلندش نماید و هر کس بزرگی کند، خداوند خُردش نماید.

نهج الفصاحه ص 755 ، ح 2939

ثروت

حدیث (1) رسول اکرم صلی الله علیه و آله و سلم :

لا تَزولُ قَدَما عَبدٍ یَومَ القیامَهِ حَتّی یُسأَلَ عَن اَربَعٍ عَن عُمُرِهِ فیما اَفناهُ وَ عَن شَبابِهِ فیما اَبلاهُ وَ عَن مالِهِ مِن اَینَ اکْتَسَبَهُ وَ فِیمَا أَنْفَقَهُ وَ عَنْ حُبِّنَا أَهْلَ الْبَیْتِ؛

انسان، در روز قیامت، قدم از قدم برنمی دارد، مگر آن که از چهار چیز پرسیده می

شود : از عمرش که چگونه گذرانده است، از جوانی اش که چگونه سپری کرده، از ثروتش که از کجا به دست آورده و چگونه خرج کرده است و از دوستی ما اهل بیت [پیامبر صلی الله علیه و آله و سلم].

خصال ص 253، ح 125

حدیث (2) رسول اکرم صلی الله علیه و آله و سلم :

مَن قَلَّمَ اَظفارَهُ یَومَ الجُمُعَهِ یَزیدُ فی عُمُرِهِ و مالِهِ؛

هر کس در روز جمعه ناخن هایش را کوتاه کند، عمر و مالش زیاد می شود.

جامع الأخبار(شعیری) ص 121

حدیث (3) امام علی علیه السلام :

یَنْبَغِی لِلْعَاقِلِ أَنْ یَحْتَرِسَ مِنْ سُکْرِ الْمَالِ وَ سُکْرِ الْقُدْرَهِ وَ سُکْرِ الْعِلْمِ وَ سُکْرِ الْمَدْحِ وَ سُکْرِ الشَّبَابِ فَإِنَّ لِکُلِّ ذَلِکَ رِیَاحاً خَبِیثَهً تَسْلُبُ الْعَقْلَ وَ تَسْتَخِفُّ الْوَقَار

سزاوار است که عاقل ، از مستی ثروت، قدرت ، دانش ، ستایش و مستی جوانی بپرهیزد، چرا که هر یک را بادهای پلیدی است که عقل را نابود می کند و وقار و هیبت را کم می نماید .

تصنیف غررالحکم و دررالکلم ص 66 ، ح 875

حدیث (4) امام محمد باقر علیه السلام :

صِلَهُ الْأَرْحَامِ تُزَکِّی الْأَعْمَالَ وَ تُنْمِی الْأَمْوَالَ وَ تَدْفَعُ الْبَلْوَی وَ تُیَسِّرُ الْحِسَابَ وَ تُنْسِئُ فِی الْأَجَل

صله رحم، اعمال را پاکیزه، اموال را بسیار، بلا را برطرف و حساب (قیامت) را آسان می کند و مرگ را به تأخیر می اندازد.

کافی(ط-الاسلامیه) ج 2، ص 150، ح 4 - تحف العقول ص 299

حديث (5) امام صادق عليه السلام :

ثَلاثَةٌ اُقسِمُ بِاللّهِ أَنَّهَا الحَقُّ ما نَقَصَ مالٌ مِن صَدَقَهٍ و َلا زَكاهٍ و َلا ظُلِمَ أَحَدٌ بِظَلامَهٍ فَقَدَرَ أَن يُكافِئَ بِها فَكَظَمَها إِلاّ أَبدَ لَهُ اللّهُ مَكانَها عِزّا و َلا فَتَحَ عَبدٌ عَلى نَفسِهِ بابَ مَسأَلَهٍ إِلاّ فُتِحَ عَلَيهِ بابُ

ص: 417

فَقرٍ؛

به خدا قسم سه چیز حق است: هیچ ثروتی بر اثر پرداخت صدقه و زکات کم نشد، در حق هیچ کس ستمی نشد که بتواند تلافی کند، اما خویشتنداری نمود مگر این که خداوند بجای آن به او عزت بخشید و هیچ بنده ای درِ خواهشی را به روی خود نگشود مگر این که دری از فقر به رویش باز شد.

بحارالأنوار(ط-بیروت) ج 75، ص209، ح79

حدیث (6) رسول اکرم صلی الله علیه و آله و سلم :

أَوَّلُ مَن يَدخُلُ النّارَ أَميرٌ مُتَسَلِّطٌ لَم يَعدِل، وَ ذو ثَروَةٍ مِنَ المالِ لَم يُعطِ المالَ حَقَّهُ و َفَقيرٌ فَخورٌ؛

اولین کسی که به جهنم می رود فرمانروای قدرتمندی است که به عدالت رفتار نمی کند و ثروتمندی که حقوق مالی خود را نمی پردازد و نیازمند متکبر.

عیون الاخبارالرضا ج 2، ص 28، ح20

حدیث (7) رسول اکرم صلی الله علیه و آله و سلم :

اَلمُروءَةُ إِصلاحُ المالِ؛

مردانگی، اصلاح ثروت است.

تحف العقول ص 46

حدیث (8) امام علی علیه السلام :

مَن أَتی غَنيّا فَتَواضَعَ لَهُ لِغِناهُ ذَهَبَ ثُلُثا دينِهِ؛

هر کس در مقابل ثروتمند به خاطر ثروتش تواضع کند دو سوم دینش از بین برود.

نهج البلاغه(صبحی صالح) ص 508 ، ح 228

حدیث (9) امام علی علیه السلام :

لا غِنَی کالعَقلِ، و لا فَقرَ کالجَهلِ، و لا میراثَ کالاَدَب و لا ظَهیرَ کالمُشاوَرَه؛

هیچ ثروتی چون عقل و هیچ فقری چون جهل و هیچ میراثی چون ادب و هیچ پشتیبانی چون مشورت نخواهد بود.

نهج البلاغه(صبحی صالح) ص 478 ، ح 54

حدیث (10) رسول اکرم صلی الله علیه و آله و سلم :

اِنَّ الدینارَ وَ الدِّرهَمَ اَهلَکا مَن کانَ قَبلکم و هُما مُهلِکاکم؛

همانا دینار و درهم پیشینیان شما را به هلاکت رساند و همین دو نیز هلاک کننده شماست.

کافی(ط-الاسلامیه) ج 2 ، ص 316 ، ح 6

حدیث (11) پیامبر صلی الله علیه و آله :

عَلیٌّ

يَعْسوبُ الْمُؤْمِنينَ وَ الْمالُ يَعْسوبُ الْمُنافِقينَ؛

على پیشوای مؤمنان و ثروت پیشوای منافقان است.

الأمالی(طوسی) ص 355 ، ح 735

حدیث (12) امام علی علیه السلام :

إنَّ كَثْرَةَ الْمالِ عَدُوٌّ لِلْمُؤْمِنينَ و يَعْسُوبُ الْمُنافِقينَ؛

ثروت فراوان، دشمن مؤمنان و پیشوای منافقان است.

التمحیص ص 48 ، ح 78

حدیث (13) امام علی علیه السلام :

تِسْعَةُ اَشْياءَ قَبيحهٌ وَ هِيَ مِنْ تِسْعَهِ اَن ْفُسٍ اَقبَحُ مِنها مِنْ غَيْرِهِمْ: ضيقُ الذَّرْعِ مِنَ الْ-مُلوكِ وَ الْبُخْلُ مِنَ الاَغْنياءِ وَ سُرْعَةُ الْغَضَبِ مِنَ الْعُلَماءِ وَ الصِّبا مِنَ الْكُهولِ وَ الْقَطيعَةُ مِنَ الرُّؤوسِ وَ الْكِذْبُ مِنَ الْ-قُضاهِ وَ الزَّمانَةُ مِنَ الاَطِبّاءِ وَ الْبَذاءُ مِنَ النِّساءِ وَ الطَّيشُ مِن ذَوِى السُّلْطانِ؛

نُه چیز زشت است، اما از نه گروه زشت تر: درماندگی و ناتوانی از دولتمردان؛ بخل از ثروتمندان؛ زود خشمی از دانشمندان؛ حرکات بچگانه از میانسالان؛ جدایی حاکمان از مردم؛ دروغ از قاضیان؛ بیماری کهنه از پزشکان؛ بدزبانی از زنان و سختگیری و ستمگری از سلاطین.

دعائم الإسلام ج 1، ص 83

حدیث (14) پیامبر صلی الله علیه و آله و سلم :

اُمِرْتُ اَن آخُذَ الصَّدَقَةَ مِن اَغْنياءِكُم فَاَرُدَّها فى فُقَراءِكُم؛

من مأمورم که صدقه (و زکات) را از ثروتمندانتان بگیرم و به فقرایتان بدهم.

مستدرک الوسائل و مستنبط المسایل ج 7، ص 105 ، ح 7762

حدیث (15) امام صادق علیه السلام :

اَوْحَی اللّهُ عَزَّ وَجَلَّ اِلی مُوسی (علیه السلام) یا مُوسی (علیه السلام) لا تَفْرَحْ بِکَثْرَهِ الْمالِ وَ لا تَدَعْ ذِکْری عَلی کُلِّ حالٍ فَاِنَّ کَثْرَهَ الْمالِ تُنْسِی الذُّنوبَ وَ اِنَّ تَرْکَ ذِکری یُقْسِی الْقُلوبَ؛

خدای عزّوجلّ به موسی علیه السلام وحی کرد: ای موسی ! به زیادی ثروت شاد مشو و در هیچ حالی مرا فراموش مکن، زیرا با زیادی ثروت گناهان فراموش می شود و از یاد بردن من قساوت قلب

ص: 419

می آورد.

کافی(ط-الاسلامیه) ج 2 ، ص 497 ، ح 7

حدیث (16) امام علی علیه السلام :

مَن أتَی غَنیاً فَتَواضَعَ لِغِنائِهِ ذَهَبَ اللهُ بِثُلُثَی دینِهِ.

هر که نزد ثروتمندی رود و به خاطر دارائیش در برابر او کرنش کند خداوند دو سوم دینش را می برد.

تفسیر العیاشی ج 1 ، ص 120 ، ح 379

حدیث (17) امام علی علیه السلام :

إنَّ اللهَ سُبحانَهُ فَرَضَ فی أموالِ الاغنیاء أقواتَ الفُقَراء فَما جاعَ فَقیرُ إلّا بِما مُتِّعَ بِهِ غَنی وَ اللهُ تَعالَی سائِلُهُم عَن ذَلِکَ

خداوند سبحان خوراک تهیدستان را در اموال توانگران قرار داده، هیچ فقیری گرسنه نمی ماند مگر به واسطه اینکه ثروتمندی از حق او بهره مند شده و خدا تعالی در این باره از آنان بازخواست می کند.

منهاج البراعه فی شرح نهج البلاغه(خویی) ج 21 ، ص 415

بی نیازی

حدیث (1) امام علی علیه السلام :

الغِنَی الاکبَرُ الیَأسُ عَمّا فی اَیدِی الناسِ؛

بی اعتنائی و امید نداشتن بدانچه در دست مردم است بزرگترین توانگری است.

نهج البلاغه(صبحی صالح) ص 534

اخلاق اقتصادی

سخاوت

حدیث (1) امام علی علیه السلام :

اَلسَّخاءُ یُکسِبُ المَحَبَّهَ و َیُزَیِّنُ الاخلاقَ؛

سخاوت، محبّت آور و زینت اخلاق است.

تصنیف غررالحکم و دررالکلم ص 378 ، ح 8523

حدیث (2) امام صادق علیه السلام :

السَّخَاءُ مِنْ أَخْلَاقِ الْأَنْبِيَاءِ وَ هُوَ عِمَادُ الْإِيمَانِ وَ لَا يَكُونُ مؤمنا [مُؤْمِنٌ] إِلَّا سَخِيّاً- وَ لَا يَكُونُ سَخِيّاً إِلَّا ذُو يَقِينٍ وَ هِمَّةٍ عَالِيَهٍ لِأَنَّ السَّخَاءَ شُعَاعُ نُورِ الْيَقِينِ- مَنْ عَرَفَ مَا قَصَدَ هَانَ عَلَيْهِ مَا بَذَلَ

سخاوت از اخلاق پیامبران و ستون ایمان است . هیچ مؤمنی نیست مگر آن که بخشنده است و تنها آن کس بخشنده است که از یقین و همّت والا برخوردار باشد ؛ زیرا که بخشندگی پرتو نور یقین است . هر کس

ص: 420

هدف را بشناسد بخشش بر او آسان شود .

مصباح الشريعه ص 82 - بحارالأنوار(ط-بيروت) ج 68، ص355، ح17

حديث (3) رسول اكرم صلى الله عليه و آله :

اَلسَّخىُّ قَريبٌ مِنَ اللّه ، قَريبٌ مِنَ النّاسِ ، قَريبٌ مِنَ الجَنَّهِ؛

سخاوتمند به خدا، مردم و بهشت نزديک است.

كافى(ط-الاسلاميه) ج4 ، ص 40 ، ح 9 - بحارالأنوار(ط-بيروت) ج 70، ص308، ح 37 {شبيه اين حديث در مصباح الشريعه ص 83 }

حديث (4) امام صادق عليه السلام :

اَلسَّخاءُ ما كانَ ابتِداءً ، فَأمّا ما كانَ مِن مَسألَهٍ فَحَياءٌ و تَذَمُّمٌ؛

سخاوت آن است كه بى درخواست انجام گيرد، اما سخاوتى كه در مقابل درخواست باشد ناشى از شرمندگى و براى فرار از سرزنش است.

بحارالأنوار(ط-بيروت) ج 68 ، ص357، ح 21 {شبيه اين حديث در نهج البلاغه(صبحى صالح) ص 478 ، ح 53 - تصنيف غررالحكم و دررالكلم ص 377 ، ح 8504 }

حديث (5) امام رضا عليه السلام :

اَلسَّخىُّ يَأكُلُ مِن طَعامِ النّاسِ لِيَأكُلوا مِن طَعامِهِ ، و البَخيلُ لا يَأكُلُ مِن طَعامِ النّاسِ لِئَلاّ يَأكُلوا مِن طَعامِهِ؛

سخاوتمند از غذاى مردم مى خورد، تا مردم از غذاى او بخورند اما بخيل از غذاى مردم نمى خورد تا آنها نيز از غذاى او نخورند.

تحف العقول ص 446 - بحارالأنوار(ط-بيروت) ج 68، ص352،ح8

حديث (6) رسول اكرم صلى الله عليه و آله :

طَعامُ السَّخىِّ دَواءٌ و طَعامُ الشَّحيحِ داءٌ؛

غذای سخاوتمند، داروست و غذای بخیل، درد.

نهج الفصاحه ص 556 ، ح 1900 - بحارالأنوار(ط-بیروت) ج 68، ص357، ح22

حدیث (7) امام صادق علیه السلام :

قُلْتُ لَهُ مَا حَدُّ السَّخَاءِ فَقَالَ تُخْرِجُ مِنْ مَالِکَ الْحَقَّ الَّذِی أَوْجَبَهُ اللَّهُ عَلَیْکَ فَتَضَعُهُ فِی مَوْضِعِهِ.

در پاسخ به سئوال از مرز سخاوت فرمودند: حقوقی را که خداوند بر اموال تو واجب کرده است، خارج کنی و

ص: 421

آن را در جای خودش قرار دهی.

کافی(ط-الاسلامیه) ج 4 ، ص 39 ، ح 2

حدیث (8) رسول اکرم صلی الله علیه و آله :

السَّخِیُّ بِمَا مَلَکَ وَ أَرَادَ بِهِ وَجْهَ اللَّهِ تَعَالَی وَ أَمَّا السَّخِیُّ فِی مَعْصِیَهِ اللَّهِ فَحَمَّالُ سَخَطِ اللَّهِ وَ غَضَبِهِ وَ هُوَ أَبْخَلُ النَّاسِ عَلَی نَفْسِهِ فَکَیْفَ لِغَیْرِهِ

سخاوتمند کسی است که از اموال خود و برای رضای خدا سخاوت داشته باشد ، اما کسی که در راه معصیت خدا دست و دل باز باشد ، بارکش ناخشنودی و خشم خداست. چنین کسی بخیل ترین مردمان نسبت به خود است چه رسد به دیگران .

مستدرک الوسایل و مستنبط المسایل ج 7 ، ص 17 ،ح 14

حدیث (9) امام حسن عسگری علیه السلام :

إنَّ لِلسَّخاءِ مِقدارا فَإن زادَ عَلَیهِ فَهُوَ سَرَفٌ؛

سخاوت اندازه ای دارد که اگر از آن فراتر رود اسراف است.

اعلام الدین فی صفات المؤمنین ص 313

حدیث (10) رسول اکرم صلی الله علیه و آله :

إنَّ اللّه یُبغِضُ البَخیلَ فی حَیاتِهِ ، اَلسَّخیَّ عِندَ وَفاتِهِ؛

خداوند از کسی که در زندگی بخیل باشد و در هنگام مرگ سخی شود، نفرت دارد.

بحارالانوار(ط-بیروت) ج 74 ، ص 173

حدیث (11) امام صادق علیه السلام :

صِلَهُ الْأَرْحَامِ تُحَسِّنُ الْخُلَقَ وَ تُسَمِّحُ الْكَفَّ وَ تُطَيِّبُ النَّفْسَ وَ تَزِيدُ فِی الرِّزْقِ وَ تُنْسِئُ فِی الْأَجَلِ.

صله رحم، انسان را خوش اخلاق، با سخاوت و پاکیزه جان می نماید و روزی را زیاد می کند و مرگ را به تأخیر می اندازد.

کافی(ط-الاسلامیه) ج 2، ص 151، ح 6

حدیث (12) پیامبر صلی الله علیه وآله :

إنَّ اللّه تَعالی جَمیلٌ یُحِبُّ الجَمالَ، سَخیٌّ یُحِبُّ السَّخاءَ، نَظیفٌ یُحِبُّ النَّظافَهَ؛

خداوند زیباست و زیبایی را دوست دارد، بخشنده است و بخشش را دوست دارد، پاکیزه است و پاکیزگی را دوست دارد.

نهج

ص: 422

الفصاحه ص 293 ، ح 690

حديث (13) امام على عليه السلام :

اَلسَّخاءُ وَ َالشَّجاعَةُ غَرائِزُ شَريفَةٌ، يَضَعُهَا اللّه ُ سُبحانَهُ فيمَن أَحَبَّهُ وَ امتَحَنَهُ؛

سخاوت و شجاعت خصلت هاى والايى هستند كه خداوند سبحان آن دو را در وجود هر كس كه دوستش داشته و او را آزموده باشد مى گذارد.

تصنيف غررالحكم و دررالكلم ص 375 ، ح 8443

حديث (14) رسول اكرم صلى الله عليه و آله و سلم :

اَنَ َا اَديبُ اللّه ِ وَ عَلىٌّ اَديبى ، اَمَرَنى رَبّى بِالسَّخاءِ وَ الْبِرِّ وَ نَهانى عَنِ الْبُخْلِ وَ الْجَفاءِ وَ ما شَى ءٌ اَبْغَضُ اِلَى اللّه ِ عَزَّ وَ َجَلَّ مِنَ الْبُخْلِ وَ سوءِ الْخُلُقِ، وَ اِنَّهُ لَيُفْسِدُ العَمَلَ كَما يُفْسِدُ الخَلُّ الْعَسَلَ؛

من ادب آموخته خدا هستم و على، ادب آموخته من است . پروردگارم مرا به سخاوت و نيكى كردن فرمان داد و از بخل و سختگيرى بازَم داشت . در نزد خداوند عزّ و جلّ چيزى منفورتر از بخل و بد اخلاقى نيست . بد اخلاقى ، عمل را ضايع مى كند ، آن سان كه سركه عسل را.

مكارم الاخلاق ص 17

حديث (15) ابن شهر آشوب :

كانَ النَّبىّ (صلى الله عليه و آله و سلم) قَبْلَ المَبْعَثِ مَوصوفا بِعِشرينَ خَصلَةً مِن خِصالِ الاَنْبياءِ لَوِ انْفَرَدَ واحِدٌ بِاَحَدِها لَدَلَّ عَلى جَلالِهِ فَكَيْفَ مَنِ اجْتَمَعَت فيهِ؟ ! كانَ نَبيّا اَمينا، صادِقا، حاذِقا، اَصيلاً، نَبيلاً، مَكينا، فَصيحا، عاقِلاً، فاضِلاً، عابِدا، زاهِدا، سَخيا، كميا، قانِعا، مُتَواضِعا، حَليما، رَحيما، غَيورا، صَبورا، مُوافِقا،

مُرافِقا، لَم يُخالِطْ مُنَجِّما وَ لا كاهِنا و لا عَيافا؛

رسول اكرم صلى الله عليه و آله و سلم پيش از مبعوث شدن، بيست خصلت از خصلت هاى پيامبران را دارا بودند، كه اگر كسى يكى از آنها را

داشته باشد، دلیل عظمت اوست؛ چه رسد به

ص: 423

کسی که همه آنها را دارا باشد، آن حضرت پیامبری امین، راستگو، ماهر، اصیل، شریف، استوار، سخنور، عاقل، با فضیلت، عابد، زاهد، سخاوتمند، دلیر و با شهامت، قانع، متواضع، بردبار، مهربان، غیرتمند، صبور، سازگار، و نرم خو بودند و با

هیچ منجّم (قائل به تأثیر ستارگان)، غیب گو و پیش گویی هم نشین نبودند.

مناقب آل ابی طالب(ابن شهر آشوب) ج 1، ص 123

حدیث (16) امام باقر علیه السلام :

شِیعَهُ عَلِیٍّ الْمُتَبَاذِلُونَ فِی وَلَایَتِنَا الْمُتَحَابُّونَ فِی مَوَدَّتِنَا الَّذِینَ إِذَا غَضِبُوا لَمْ یَظْلِمُوا وَ إِنْ رَضُوا لَمْ یُسْرِفُوا بَرَکَهٌ عَلَی مَنْ جَاوَرُوا سِلْمٌ لِمَنْ خَالَطُوا

شیعیان علی علیه السّلام کسانی هستند که در راه دوستی ما مال خود را به یک دیگر می بخشند، و به دوستی ما با یک دیگر دوست می شوند، اگر به خشم آیند ستم روا نمی دارند، و اگر خوشنود شوند زیاده روی نمی کنند، برای همسایگان برکت هستند، و برای معاشرین خود سلامتی و آسایشند.

خصال ص 397 ، ح 104

نیکوکاری و سخاوت

حدیث (1) رسول اکرم صلی الله علیه و آله :

اَلصَّدَقَهُ عَلی وَجهِها وَ اصطِناعُ المَعروفِ وَ بِرُّ الوالِدَینِ وَ صِلَهُ الرَّحِمِ تُحَوِّلُ الشِّقاءَ سَعادَهً وَ تَزیدُ فِی العُمرِ وَ تَقی مَصارِعَ السُّوءِ؛

صدقه بجا و نیکوکاری و نیکی به پدر و مادر و صله رحم، بدبختی را به خوشبختی تبدیل و عمر را زیاد و از مرگ بدجلوگیری می کند.

نهج الفصاحه ص 549 ، ح 1869

حدیث (2) رسول اکرم صلی الله علیه و آله :

عَلَیکُم بِالصِّدقِ فَاِنَّهُ مَعَ البِرِّ وَ هُما فِی الجَنَّهِ وَ ایّاکُم وَ الکِذبِ فَاِنَّهُ مَعَ الفُجورِ وَ هُما فِی النّارِ ؛

شما را سفارش می کنم به راستگویی، که راستگویی با نیکوکاری همراه است و هر دو در بهشت اند و از دروغگویی بپرهیزید که دروغگویی

ص: 424

همراه با بدکاری است و هر دو در جهنم اند.

نهج الفصاحه ص 572 ، ح 1976

حدیث (3) رسول اکرم صلی الله علیه و آله :

اِنَّ القَومَ لَیَکونونَ فَجَرَةً وَ لا یَکونونَ بَرَرَةً فَیَصِلونَ اَرحامَهُم فَتَنمی اَموالُهُم وَ تَطولُ اَعمارُهُم فَکَیفَ اِذا کانوا اَبرارا بَرَرَةً !؟

مردمی که گناهکارند و نه نیکوکار، با صله رحم، اموالشان زیاد و عمرشان طولانی می شود. حال اگر نیک و نیکوکار باشند، چه خواهد شد !؟

کافی(ط-الاسلامیه) ج 2، ص 155، ح 21

حدیث (4) امام علی علیه السلام:

کَثرَةُ اصطِناعِ المَعروفِ تَزیدُ فِی العُمُرِ وَ تَنشُرُ الذِّکرَ ؛

زیاد کار نیک انجام دادن، عمر را می افزاید و نام را پرآوازه می سازد.

تصنیف غررالحکم و دررالکلم ص 386 ، ح 8830

حدیث (5) امام صادق علیه السلام :

اَلبِرُّ وَ حُسنُ الخُلقِ یَعمُرانِ الدّیارَ وَ یَزیدانِ فِی الاعمارِ ؛

نیکوکاری و خوش اخلاقی، خانه ها را آباد و عمرها را طولانی می کنند.

کافی(ط-الاسلامیه) ج 2، ص 100، ح 8

حدیث (6) رسول اکرم صلی الله علیه و آله :

(لأَمیرِ المُؤمِنین علیه السلام) أَ لا اُخبِرُکُم، بِأَشبَهِکُم بی خُلقا؟ قالَ: بَلی یا رَسولَ اللّه قالَ: أَحسَنُکُم خُلقا، وَ أَعظَمُکُم حِلما، وَ أَبَرُّکُم بِقَرابَتِهِ وَ أَشَدُّکُم مِن نَفسِهِ إِنصافا؛

(به امیرالمؤمنین علیه السلام فرمودند) آیا تو را خبر ندهم که اخلاق کدام یک از شما به من شبیه تر است؟ عرض کردند: آری، ای رسول خدا. فرمودند: آن کس که از همه شما خوش اخلاق تر و بردبارتر و به خویشاوندانش نیکوکارتر و با انصاف تر باشد.

مکارم الاخلاق ص 442

حدیث (7) امام موسی کاظم علیه السلام:

مَن لَم یجِد لِلاساءَهِ مَضَضّا لَم یکن عِندَهُ لِلاِحسانِ مَوقعٌ؛

کسی که مزه رنج و سختی را نچشیده، نیکی و احسان در نزد او جایگاهی ندارد.

اعلام الدین فی صفات المؤمنین ص 305

حدیث (8) امام صادق علیه السلام :

يَعيشُ النّاسُ بِاِحْسانِهِمْ اَكْثَرَ مِمّا يَعيشونَ بِاَعْمارِهِمْ وَ يَموتون بِذُنوبِهِمْ اَكْثَرَ مِمّا يَموتونَ بِآجالِهِمْ؛

مردم، بيشتر از آن كه با عمر خود زندگى كنند، با احسان و نيكوكارى خود زندگى مى كنند و بيشتر از آن كه با اجل خود بميرند، بر اثر گناهان خود مى ميرند.

دعوات(راوندى) ص 291، ح 33

حديث (9) پيامبر صلى لله عليه و آله :

اِنَّ اَسْرَعَ الْخَيْرِ ثَوابا البِرُّ وَ اِنَّ اَسْرَعَ الشَّرِّ عِقابا البَغْىُ؛

پاداش نيكوكارى زودتر از هر كار خوب ديگرى مى رسد و كيفر ستم و تجاوز زودتر از هر كار بد ديگرى گريبان مى گيرد.

ثواب الاعمال و عقاب الاعمال ص 166 - خصال ص 110، ح 81

حديث (10) امام صادق عليه السلام :

اِنَّ لاِهْلِ الْجَنَّهِ اَرْبَعَ عَلاماتٍ : وَجْهٌ مُنْبَسِطٌ وَ لِسانٌ لَطيفٌ وَ قَلْبٌ رَحيمٌ وَ يَدٌ مُعْطيَهٌ؛

بهشتى ها چهار نشانه دارند: روى گشاده، زبان نرم، دل مهربان و دستِ دهنده.

مجموعه ورام ج 2، ص 91 - امالى(طوسى) ص 683 ، ح 1454

حديث (11) پيامبر صلى الله عليه و آله :

اَلْعَدْلُ حَسَنٌ و َلكِنْ فِى الاُمَراءِ اَحْسَنُ،السَّخاءُ حَسَنٌ و َلكِنْ فِى الاَغْنياءِ اَحْسَنُ، اَلْوَرَعُ حَسَنٌ ورَلكِنْ فِى الْعُلَماءِ اَحْسَنُ، اَلصَّبْرُ حَسَنٌ و َلكِنْ فِى الْفُقَراءِ اَحْسَنُ، اَلتَّوبَهُ حَسَنٌ و َلكِنْ فِى الشَّبابِ اَحْسَنُ، اَلْحَياءُ حَسَنٌ وَ لكِنْ فِى النِّساءِ اَحْسَنُ؛

عدالت نیکو است اما از دولتمردان نیکوتر، سخاوت نیکو است اما از ثروتمندان نیکوتر؛ تقوا نیکو است اما از علما نیکوتر؛ صبر نیکو است اما از فقرا نیکوتر، توبه نیکو است اما از جوانان نیکوتر و حیا نیکو است اما از زنان نیکوتر.

نهج الفصاحه ص 578 ، ح 2006

حدیث (12) امام علی علیه السلام :

اَلْكَريمُ يَرى مَكارِمَ اَفْعالِهِ دَيْنا عَلَيْهِ يَقْضيهِ

بزرگوار، نیکوکاری های خود را بدهی به گردن خود می داند که باید بپردازد .

تصنیف غررالحکم و دررالکلم ص 388 ،

ص: 426

ح 8886

اَللَّئیمُ یَری سَوالِفَ اِحْسانِهِ دَیْنا لَهُ یَقْتَضیهِ

فرومایه، احسان های گذشته خود را بدهی به گردن دیگران می داند که باید پس بگیرد.

تصنیف غررالحکم و دررالکلم ص 261 ، ح 5581

حدیث (13) امام باقر علیه السلام :

أربَعٌ مِن کُنُوز البِرّ: کِتمانُ الحاجَه وَ کِتمانُ الصَّدَقَهِ وَ کِتمانُ الوَجَع وَ کِتمانُ المصیبَهِ.

چهار چیز از گنجهای نیکوکاری است: پنهان داشتن حاجت، صدقه پنهانی، نهان داشتن درد و نهان داشتن مصیبت.

تحف العقول ص 295 - بحارالانوار(ط-بیروت) ج75 ، ص 175

حدیث (14) پیامبر صلی الله علیه و آله :

أ لا اُخْبِرُکُمْ بِاَشبَهِکُم بی؟ قَالوا: بَلی یا رَسولَ اللّه . قالَ: اَحسَنُکُم خُلقا وَ اَلیَنُکُم کَنَفا وَ اَبَرُّکُم بِقَرَابَتِهِ وَ اَشَدُّکُم حُبّا لِاِخوانِهِ فی دینِهِ وَ اَصبَرُکُم عَلَی الحَقِّ وَ اَکظَمُکُم لِلغَیظِ وَ اَحسَنُکُم عَفْوا وَ اَشَدُّکُم مِن نَفْسِهِ اِنْصافا فِی الرِّضا وَ الْغَضَبِ؛

آیا شما را از شبیه ترینتان به خودم با خبر نسازم؟ گفتند: آری ای رسول خدا ! فرمودند: هر کس خوش اخلاق تر، نرم خوتر، به خویشانش نیکوکارتر، نسبت به برادران دینی اش دوست دارتر، بر حق شکیباتر، خشم را فروخورنده تر و با گذشت تر و در خرسندی و خشم با انصاف تر باشد.

کافی(ط-الاسلامیه) ج 2، ص 240 و 241 ، ح 35

حدیث (15) امام حسین علیه السلام :

اَیُّهَا النّاسُ نافِسوا فِی الْمَکارِمِ وَ سارِعوا فِی الْمَغانِمِ وَ لا تَحْتَسِبوا بِمَعْروفٍ لَمْ تَجْعَلوا؛

ای مردم در خوبی ها با یکدیگر رقابت کنید و در کسب غنائم (بهره گرفتن از فرصت ها) شتاب نمایید و کار نیکی را که در انجامش شتاب نکرده اید، به حساب نیاورید.

کشف الغمه(ط-القدیمه)ج 2 ، ص 29 {شبیه این حدیث در نزهه الناظر و تنبیه الخاطر ص 81

ص: 427

، ح 6 }

حدیث (16) امام علی علیه السلام :

قِیمَهُ کُلِّ امْرِئٍ مَا یُحْسِنُه

ارزش هر کس به اندازه خوبی های اوست.

نهج البلاغه(صبحی صالح) ص 482 ، ح 81 - امالی(صدوق) ص 447

حدیث (17) امام صادق علیه السلام:

لا یَت-ِمُّ المَعروفُ اِلا بِثَلاثِ خِص-الٍ: تَعجیلِه وَ تقلیلِ کَثیرِه وَ تَرکِ الامتِنانِ بِه؛

احسان و نیکی کامل نباشد،مگر با سه خصلت: شتاب در آن،کم شمردن بسیار آن و منت ننهادن بر آن.

تحف العقول ص 323 {شبیه این حدیث در فقه الرضا ص 374 -بحار الانوار(ط-بیروت) ج 71 ، ص 413 ، ح 27 }

حدیث (18) امام صادق علیه السلام:

ثَلاثٌ ت-ُورِثُ المَحَبَّه: ال-دَی-نُ وَ التَّ-واضُعُ وَ البَذلُ؛

سه چیز است که محبت آورد: ق-رض دادن و ف-روتن-ی و بخش-ش.

تحف العقول ص 316

حدیث (19) امام صادق علیه السلام:

قَضَاءُ حَاجَهِ المُؤمِن خَیرٌ مِن عِتقِ ألفِ رَقَبَهٍ وَ خَیرٌ مِن حُملَانِ ألفِ فَرَسٍ فی سَبِیلِ اللهِ.

بر آوردن نیاز مؤمن بهتر است از آزاد کردن هزار بنده و بهتر است از تجهیز کردن هزار اسب برای جهاد در راه خدا.

کافی(ط-الاسلامیه) ج2، ص193 ، ح 3

حدیث (20) امام صادق علیه السلام:

مَا قَضَی مُسلِمٌ لِمُسلِمٍ حَاجَةً إلَّا نَادَاهُ اللهُ تَبَارَکَ وَ تَعَالَی عَلَیَّ ثَوابُکَ وَ لا أرضَی لَکَ بِدونِ الجَنَّةَ.

هیچ مسلمانی نیاز مسلمانی را برآورده نکند مگر اینکه خدای تبارک و تعالی او را ندا دهد: پاداش تو بر عهده من است و من به کمتر از بهشت برای تو راضی نخواهم بود.

کافی(ط-الاسلامیه) ج2، ص 194 ، ح 7

قناعت

حدیث (1) امام علی علیه السلام :

اَطیَبُ العَیشِ القَناعَةُ؛

خوش ترین زندگی، زندگی با قناعت است.

تصنیف غررالحکم و درر الکلم ص391 ، ح 8982

حدیث (2) امام علی علیه السلام :

مَنِ اقتَصَرَ عَلی بُلغَهِ الکَفافِ فَقَدِ انتَظَمَ الراحَةَ وَ تَبَوَّأَ خَفضَ الدَّعَهِ؛

هر کس

ص: 428

به مقدار کفایت، قناعت کند، آسایش می یابد و برای خویش زمینه گشایش فراهم می کند.

کافی(ط-الاسلامیه) ج 8 ، ص 19 - نهج البلاغه(صبحی صالح) ص 540 ، حکمت 371

حدیث (3) امام علی علیه السلام :

مِن شَرَفِ الهِمَّهِ لُزومِ القِناعَهِ؛

پایبندی به قناعت، از والایی همّت است.

تصنیف غررالحکم و درر الکلم ص391 ، ح 8999

حدیث (4) امام صادق علیه السلام :

حُرِمَ الحَریصُ خَصلَتَینِ و َلَزِمَتهُ خَصلَتانِ: حُرِمَ القَناعَهَ فَافتَقَدَ الرّاحَهَ و َحُرِمَ الرِّضا فَافتَقَدَ الیَقینَ؛

حریص از دو خصلت محروم شده و در نتیجه دو خصلت را با خود دارد: از قناعت محروم است و در نتیجه آسایش را از دست داده است، از راضی بودن محروم است و در نتیجه یقین را از دست داده است.

خصال ص 69 ، ح 104

حدیث (5) امام علی علیه السلام :

اِنتَقِم مِنَ الحِرصِ بِالقَناعَهِ کَما تَنتَقِمُ مِنَ العَدُوِّ بِالقِصاصِ؛

از حرص، با قناعت انتقام بگیر، چنان که با قصاص از دشمن انتقام می گیری.

شرح نهج البلاغه(ابن ابی الحدید) ج 20 ، ص 314 ، ح 607

حدیث (6) امام صادق علیه السلام :

اِنَّ صاحِبَ الدّینِ فَکّرَ فَ-عَ-لَ-تْهُ السَّکینَهُ وَ اسْتَ-کانَ فَ-تَواضَعَ وَ قَنِعَ فَاسْتَغْنی وَ رَضیَ بِما اُعْطیَ وَ انْفَرَدَ فَکُفیَ الاْخْوانَ وَ رَفَضَ الشَّهَواتِ فَصارَ حُرّا وَ خَلَعَ الدُّنْیا فَتَحامَی الشُّرورَ وَ اطَّرَحَ الْحَسَدَ فَظَهَرتِ الْمَحَبَّهُ وَ لَمْ یُخِفِ النّاسَ فَ-لَ-مْ یَخَفْهُمْ وَ لَمْ یُذْنِبْ اِلَیْهِمْ فَسَلِمَ مِنْهُمْ وَ

سَخَتْ نَفْسُهُ عَنْ کُلِّ شَی ءٍ ففازَ وَ اسْتَکْمَلَ الْفَضْلَ وَ اَبْصَرَ العافیَهَ فَاَمِنَ النَّدامَهَ؛

آدم دین دار چون می اندیشد، آرامش بر جان او حاکم است. چون خضوع می کند متواضع است. چون قناعت می کند، بی نیاز است. به آنچه داده شده خشنود است. چون تنهایی را برگزیده از دوستان

ص: 429

بی نیاز است. چون هوا و هوس را رها کرده آزاد است. چون دنیا را فرو گذارده از بدی ها و گزندهای آن در امان است. چون حسادت را دور افکنده محبتش آشکار است.مردم را نمی ترساند پس از آنان نمی هراسد و به آنان تجاوز نمی

کند پس از گزندشان در امان است. به هیچ چیز دل نمی بندد پس به رستگاری و کمال فضیلت دست می یابد و عافیت را به دیده بصیرت می نگرد پس کارش به پشیمانی نمی کِشد.

امالی(مفید) ص 52، ح 14

حدیث (7) ابن شهر آشوب :

کانَ النَّبیّ (صلی الله علیه و آله و سلم) قَبْلَ المَبْعَثِ مَوصوفا بِعِشرینَ خَصلَةً مِن خِصالِ الاَنْبیاءِ لَو انْفَرَدَ واحِدٌ بِاَحَدِها لَدَلَّ عَلی جَلالِهِ فَکَیْفَ مَن اجْتَمَعَت فیهِ؟ ! کانَ نَبیّا اَمینا، صادِقا، حاذِقا، اَصیلاً، نَبیلاً، مَکینا، فَصیحا، عاقِلاً، فاضِلاً، عابِدا، زاهِدا، سَخیا، کمیا، قانِعا، مُتَواضِعا، حَلیما، رَحیما، غَیورا، صَبورا، مُوافِقا،

مُرافِقا، لَم یُخالِطْ مُنَجِّما وَ لا کاهِنا و لا عَیافا؛

رسول اکرم صلی الله علیه و آله و سلم پیش از مبعوث شدن، بیست خصلت از خصلت های پیامبران را دارا بودند، که اگر کسی یکی از آنها را داشته باشد، دلیل عظمت اوست؛ چه رسد به کسی که همه آنها را دارا باشد، آن حضرت پیامبری امین، راستگو، ماهر، اصیل، شریف، استوار، سخنور، عاقل، با فضیلت، عابد، زاهد، سخاوتمند، دلیر و با شهامت، قانع، متواضع، بردبار، مهربان، غیرتمند، صبور، سازگار، و نرم خو بودند و با

هیچ منجّم (قائل به تأثیر ستارگان)، غیب گو و پیش گویی هم نشین نبودند.

مناقب آل ابی طالب(ابن شهر آشوب) ج 1، ص 123

انصاف

حدیث (1) امام علی علیه السلام :

اَلانصافُ أفضَلُ الفَضائِلِ؛

انصاف، برترين ارزشهاست.

تصنيف غررالحكم

ص: 430

و دررالکلم ص 394 ، ح 9096

حدیث (2) رسول اکرم صلی الله علیه و آله و سلم :

(لأَميرِ المُؤمِنين عليه السلام) أَ لا أُخبِرُكُم، بِأَشبَهِكُم بى خُلقا؟ قالَ: بَلى يا رَسولَ اللّه ِ قالَ: أَحسَنُكُم خُلقا، وَ أَعظَمُكُم حِلماً، وَ أَبَرُّكُم بِقَرابَتِهِ وَ أَشَدُّكُم مِن نَفسِهِ إِنصافا؛

(به امیرالمؤمنین علیه السلام فرمودند:) آیا تو را خبر ندهم که اخلاق کدام یک از شما به من شبیه تر است؟ عرض کردند: آری، ای رسول خدا. فرمودند: آن کس که از همه شماخوش اخلاق تر و بردبارتر و به خویشاوندانش نیکوکارتر و با انصاف تر باشد.

من لا یحضره الفقیه ج 4 ، ص 370 - مکارم الاخلاق ص 442

حدیث (3) امام علی علیه السلام :

الْإِنْصَافُ يَرْفَعُ الْخِلَافَ وَ يُوجِبُ الِائْتِلَاف

انصاف، اختلافات را از بین می برد و موجب الفت و همبستگی می شود.

تصنیف غررالحکم و دررالکلم ص 394 ، ح 9116

حدیث (4) امام علی علیه السلام :

مَن أَنصَفَ اُنصِفَ؛

هر کس با انصاف باشد، انصاف می بیند.

تصنیف غررالحکم و دررالکلم ص 394 ، ح 9120

حدیث (5) امام علی علیه السلام :

زَكاةُ القُدرَةِ النصافُ؛

زکات قدرت، انصاف است.

تصنیف غررالحکم و دررالکلم ص 342 ، ح 7821

حدیث (6) امام صادق علیه السلام :

مَن أَنصَفَ النّاسَ مِن نَفسِهِ رُضِیَ بِهِ حَکَما لِغَیرِهِ؛

هر کس با مردم منصفانه رفتار کند، دیگران داوری او را می پذیرند.

من لا یحضر الفقیه ج 3 ، ص 13 ، ح 3237 - کافی(ط-الاسلامیه) ج 2 ، ص 146 ، ح 12 - تحف العقول ص 357

حدیث (7) امام علی علیه السلام :

أَعدَلُ النّاسِ مَن أَنصَفَ مَن ظَلَمَهُ؛

عادل ترین مردم کسی است که با کسی که به او ظلم کرده با انصاف رفتار کند.

تصنیف غررالحکم و دررالکلم ص 394 ، ح 9104

حدیث (8) رسول اکرم صلی الله علیه و آله و سلم :

مَن واسَی الفَقیرَ وَ أَنصَفَ النّاسَ مِن نَفسِهِ فَذلِکَ

ص: 431

المُؤمِنُ حَقّا؛

هر کس به نیازمند کمک مالی کند و با مردم منصفانه رفتار نماید چنین کسی مؤمن حقیقی است.

خصال ص 47 ، ح 48

حدیث (9) امام علی علیه السلام :

أَنصِفِ النّاسَ مِن نَفسِکَ وَ أَهلِکَ وَ خاصَّتِکَ وَ مَن لَکَ فیهِ هَویً و َاعدِل فِی العَدُوِّ و َالصَّدیقِ؛

خودت و خانواده ات و نزدیکانت و کسانی که به آنان علاقه داری، با مردم منصفانه رفتار کنید و با دوست و دشمن به عدالت رفتار کن.

تصنیف غررالحکم و دررالکلم ص 394 ، ح 9101

حدیث (10) رسول اکرم صلی الله علیه و آله و سلم :

أَنصِفِ النّاسَ مِن نَفسِکَ وَ انصَحِ الأُمَّةَ و َارحَمهُم فَإِذا کُنتَ کَذلِکَ وَ غَضِبَ اللّه ُ عَلی أَهلِ بَلدَهٍ أَنتَ فیها و َأَرادَ أَن یُنزِلَ عَلَیهِمُ العَذابَ نَظَرَ إِلَیکَ فَرَحِمَهُم بِکَ، یَقولُ اللّه ُ تَعالی: (و َما کانَ رَبُّکَ لِیُهلِکَ القُری بِظُلمٍ و َأَهلُها مُصلِحونَ)؛

با مردم منصفانه رفتار کن و نسبت به آنان خیرخواه و مهربان باش، زیرا اگر چنین بودی و خداوند بر مردم آبادیی که تو در آن به سر می بری خشم گرفت و خواست بر آنان عذاب فرو فرستد، به تو نگاه می کند و به خاطر تو به آن مردم رحم می کند. خدای متعال می فرماید «و پروردگار تو (هرگز) بر آن نبوده است که شهرهایی را که مردمش درستکارند، به ستمی هلاک کند».

مکارم الاخلاق ص 457

حدیث (11) امام علی علیه السلام :

اَلانصافُ راحَهٌ؛

انصاف، مایه آسایش است.

تصنیف غررالحکم و دررالکلم ص 394 ، ح 9113

حدیث (12) رسول اکرم صلی الله علیه و آله و سلم :

مَن اُلهِمَ الصِّدقَ فی کَلامِهِ وَ الانصافَ مِن نَفسِهِ وَ بِرَّ والِدَیهِ وَ وَصلَ رَحِمِهِ، اُنسِیءَ لَهُ فی اَجَلُهُ وَ وُسِّعَ عَلَیهِ فی رِزقِهِ وَ مُتِّعَ بِعَقلِهِ وَ لُ-قِّنَ حُجَّتَهُ وَقتَ مُساءَلَتِهِ ؛

ص: 432

ه هر کس، راستگویی در گفتار، انصاف در رفتار، نیکی به والدین و صله رحم الهام شود، اجلش به تأخیر می افتد، روزیش زیاد می گردد، از عقلش بهره مند می شود و هنگام سئوال [مأموران الهی] پاسخ لازم به او تلقین می گردد.

اعلام الدین ص 265

حدیث (13) امام علی علیه السلام :

وَابذُل ... لِلعامَّهِ بِشرَکَ وَ مَحَبَّتَکَ وَ لِعَدُوِّکَ عَدلَکَ وَ إِنصافَکَ ... ؛

گشاده رویی و دوستی ات را برای عموم مردم و عدالت و انصافت را برای دشمنت بکار گیر.

خصال ص 147 ، ح 178

حدیث (14) امام علی علیه السلام :

مَنْ طَلَبَ عِزّا بِظُلْمٍ وَ باطِلٍ أَوْرَثَهُ اللّهُ ذُلاًّ بِإِنْصافٍ وَ حَقٍّ؛

هر کس عزّت را با ظلم و باطل طلب کند، خداوند به انصاف و حق ذلّت نصیبش می نماید.

شرح نهج البلاغه(ابن ابی الحدید) ج 20، ص 309، ح 536

حدیث (15) پیامبر صلی الله علیه و آله و سلم :

ألا أُخْبِرُکُمْ بِاَشبَهِکُم بی؟ قَالوا: بَلی یا رَسولَ اللّهِ. قالَ: اَحسَنُکُم خُلقا وَ اَلیَنُکُم کَنَفا وَ اَبَرُّکُم بِقَرابَتِهِ وَ اَشَدُّکُم حُبّا لاِخوانِهِ فی دینِهِ وَ اَصبَرُکُم عَلَی الحَقِّ وَ اَکظَمُکُم لِلغَیظِ وَ اَحسَنُکُم عَفْوا وَ اَشَدُّکُم مِن نَفْسِهِ اِنْصافا فِی الرِّضا وَ الْغَضَبِ؛

آیا شما را از شبیه ترینتان به خودم با خبر نسازم؟ گفتند: آری ای رسول خدا ! فرمودند: هر کس خوش اخلاق تر، نرم خوتر، به خویشانش نیکوکارتر، نسبت به برادران دینی اش دوست دارتر، بر حق شکیباتر، خشم را فروخورنده تر و با گذشت تر و در خرسندی و خشم با انصاف تر باشد.

کافی(ط-الاسلامیه) ج 2، ص 240 و 241 ، ح 35

حدیث (16) امام صادق علیه السلام :

ثَلاثٌ مَنْ اَتَى اللّهَ بِواحِدَهٍ مِنْهُنَّ اَوْجَبَ اللّهُ لَهُ الْجَنَّهَ: اَلاْنْفاقُ مِنْ اِقْتارٍ وَ الْبِشْرُ لِجَميعِ الْعالَمِ وَ الاِنْصافُ مِنْ نَفْسِهِ؛

ص: 433

ر کس یکی از این کارها را به درگاه خدا ببرد، خداوند بهشت را برای او واجب می گرداند: انفاق در تنگدستی، گشاده رویی با همگان و رفتار منصفانه.

کافی(ط-الاسلامیه) ج 2 ، ص 103 ، ح 2

حدیث (17) از حسن بزاز که گفت امام صادق علیه السلام به من فرمود:

أَ لَا أُخبِرُکَ بِأَشَدِّ مَا فَرَضَ اللهُ عَلَی خَلقِهِ ثَلَاثٌ قُلتُ بَلَی قَالَ إِنصَافُ النَّاسِ مِن نَفسِکَ وَ مُوَاسَاتُکَ أَخَاکَ وَ ذِکرُ اللهِ فِی کُلِّ مَوطِنٍ أَمَا إِنِّی لَا أَقُولُ سُبحَانَ اللهِ وَ الحَمدُ لِلّهِ وَ لَا إِلَهَ إِلَّا اللهُ وَ اللهُ أَکبَرُ وَ إِن کَانَ هَذَا مِن ذَاکَ وَلَکِن ذِکرُ اللهِ جَلَّ وَ عَزَّ فِی کُلِّ مَوطِنٍ إِذَا هَجَمتَ عَلَی

طَاعَهٍ أَو عَلَی مَعصِیَهٍ.

آیابه سه چیز از سخت ترین اموری که خدا بر بندگانش واجب کرده، آگاهت نکنم گفتم: چرا؟ فرمود :منصفانه برخورد کردن تو با مردم هم دردی با برادرت به یاد خدا بودن در هر جا منظور من ازیاد خدا «سبحان الله و الحمد الله و لا إله إلا الله و الله أکبر» گفتن نیست؛ اگر چه این هم یاد خداست، اما ذکر خدا به یاد خدا بودن است آنگاه که به اطاعت یا معصیتی اقدام می کنی.

کافی(ط-الاسلامیه) ج2،ص 145،ح8

صدقه

حدیث (1) پیامبر صلی الله علیه و آله و سلم :

الصَّدَقَهُ تَدْفَعُ الْبَلَاءَ وَ هِیَ أَنْجَحُ دَوَاءً وَ تَدْفَعُ الْقَضَاءَ وَ قَدْ أُبْرِمَ إِبْرَاماً وَ لَا یَذْهَبُ بِالْأَدْوَاءِ إِلَّا الدُّعَاءُ وَ الصَّدَقَه

صدقه بلا را برطرف می کند و مؤثرترینِ داروست. همچنین، قضای حتمی را برمی گرداند و درد و بیماری ها را چیزی جز دعا و صدقه از بین نمی برد.

بحارالأنوار(ط-بیروت) ج 93، ص 137، ح 71

حدیث (2) پیامبر صلی الله علیه و آله و سلم :

اَلصَّدَقَهُ عَلی وَجهِها و َاصطِناعُ المَعروفِ وَ بِرُّ الوالِدَینِ

ص: 434

وَصِلَهُ الرَّحِمِ تُحَوِّلُ الشِّقاءَ سَعادَهً وَ تَزيدُ فِی العُمرِ وَ تَقی مَصارِ عَ السُّوءِ؛

صدقه بجا، نیکوکاری، نیکی به پدر و مادر و صله رحم، بدبختی را به خوش بختی تبدیل و عمر را زیاد و از پیشامدهای بد جلوگیری می کند.

نهج الفصاحه ص 549 ، ح 1869

حدیث (3) پیامبر صلی الله علیه و آله و سلم :

اَلصَّدَقَهُ بِعَشرَهٍ وَ القَرضُ بِثَمانِیَهَ عَشرَ وَ صِلَهُ الاِخوانِ بِعِشرینَ وَ صِلَهُ الرَّحِمِ بِاَربَعَهٍ وَ عِشرینَ؛

صدقه دادن، ده حسنه، قرض دادن، هجده حسنه، رابطه با برادران [دینی]، بیست حسنه و صله رحم، بیست و چهار حسنه دارد.

کافی(ط-الاسلامیه) ج4، ص10

حدیث (4) امام علی علیه السلام :

کَفِّروا ذُنوبَکُم وَ تَحَبَّبوا اِلی رَبِّکُم بِالصَّدَقَهِ وَ صِلَهِ الرَّحِمِ؛

با صدقه و صله رحم، گناهان خود را پاک کنید و خود را محبوب پروردگارتان گردانید.

تصنیف غررالحکم و دررالکلم ص 395 ، ح 9152

حدیث (5) پیامبر صلی الله علیه و آله و سلم :

اَلضّیافَهُ اَوَّلُ یَومٍ وَ الثانی وَ الثالثُ وَ ما بَعدَ ذلِکَ فَاِنَّها صَدَقَهٌ تُصَدّق بِها عَلَیهِ؛

میهمانی یک روز و دو روز و سه روز است، بعد از آن هر چه به او دهی صدقه محسوب می شود.

کافی(ط-الاسلامیه) ج 6، ص 283، ح 2

حدیث (6) پیامبر صلی الله علیه و آله و سلم :

اَ لا اَخبِرُکُم بِاَفضَلَ مِن دَرَجَهِ الصّیامِ وَ الصَّلاهِ وَ الصَّدَقَهِ؟ صَلاحُ ذاتِ البَینِ، فَاِنَّ فَسادَ ذاتِ البَینِ هِیَ الحالِقَهُ؛

آیا به چیزی با فضیلت تر از نماز و روزه و صدقه (زکات) آگاهتان نکنم؟ و آن اصلاح میان مردم است، زیرا تیره شدن رابطه بین مردم ریشه کن کننده دین است.

نهج الفصاحه ص 240 ، ح 458

حدیث (7) امام باقر علیه السلام:

اَلبِرُّ وَ الصَّدَقَهُ یَنفیانِ الفَقرَ وَ یَزیدانِ فِی العُمرِ وَ یَدفَعانِ عَن صاحِبِهِما سَبعینَ میتَهَ سوءٍ ؛

کار خیر و صدقه، فقر را

ص: 435

می بَرند، بر عمر می افزایند و هفتاد مرگ بد را از صاحب خود دور می کنند.

من لا يحضره الفقيه ج 2 ، ص 66 ، ح 1729

حدیث (8) امام صادق علیه السلام :

صَدَقَةٌ يُحِبُّهَا اللّه ُ: إِصلاحٌ بَينَ النّاسِ إِذا تَفاسَدوا، وَتَقارُبٌ بَينَهُم إِذا تَباعَدوا؛

صدقه ای كه خداوند آن را دوست دارد عبارت است از: اصلاح ميان مردم هرگاه رابطه شان تيره شد و نزديک كردن آنها به يكديگر هرگاه از هم دور شدند.

كافى(ط-الاسلاميه) ج2، ص209، ح1

حدیث (9) امام صادق علیه السلام :

ثَلاثَةٌ اُقسِمُ بِاللّه ِ أَنَّهَا الحَقُّ ما نَقَصَ مالٌ مِن صَدَقَةٍ و َلا زَكاةٍ وَ لا ظُلِمَ أَحَدٌ بِظَلامَةٍ فَقَدَرَ أَن يُكافِئَ بِها فَكَظَمَها إِلاّ أَبدَ لَهُ اللّه ُ مَكانَها عِزّا و َلا فَتَحَ عَبدٌ عَلى نَفسِهِ بابَ مَسأَلَةٍ إِلاّ فُتِحَ عَلَيهِ بابُ فَقرٍ؛

به خدا قسم سه چيز حق است: هيچ ثروتى بر اثر پرداخت صدقه و زكات كم نشد، در حق هيچ كس ستمى نشد كه بتواند تلافى كند، اما خويشتندارى نمود مگر اين كه خداوند بجاى آن به او عزت بخشيد و هيچ بنده اى درِ خواهشى را به روى خود نگشود مگر اين كه درى از فقر به رويش باز شد.

بحارالأنوار(ط-بيروت) ج 75، ص209، ح79

حدیث (10) پیامبر صلی الله علیه و آله و سلم :

إنَّ الصَّدَقَه َلتُطفِئُ غَضَبَ الرَّبِّ؛

صدقه، خشم پروردگار را فرو می نشاند.

نهج الفصاحه ص 283 ، ح 646

حدیث (11) رسول اکرم صلی الله علیه و آله :

دخلت الجنّه فرأیت علی بابها: الصّدقه بعشره و القرض بثمانیه عشر فقلت یا جبریل کیف صارت الصّدقه بعشره و القرض بثمانیه عشر قال لأنّ الصّدقه تقع فی ید الغنیّ و الفقیر و القرض لا یقع إلّا فی ید من یحتاج إلیه.

وارد بهشت شدم، دیدم بر در آن نوشته است (ثواب)

ص: 436

صدقه ده برابر است و قرض هجده برابر. گفتم: ای جبرئیل چرا صدقه ده برابر و قرض هجده برابر است؟ گفت: زیرا صدقه به دست نیازمند و بی نیاز می رسد اما قرض جز به دست کسی که به آن نیاز دارد، نمی رسد.

نهج الفصاحه ص 480 ، ح 1557

حدیث (12) امام صادق علیه السلام :

مَنْ تَصَدَّقَ في يَوْمٍ اَو لَيْلَهٍ اِنْ كَانَ يَوْمٌ فَيَوْمٌ وَ اِنْ كانَ لَيْلَةٌ فَلَيْلٌ دَفَعَ اللّه ُ عَزَّوَجَلَّ عَنْهُ الْهَمَّ وَ السَّبُعَ وَ ميتَةَ السَّوءِ؛

هر کس در روز و یا شب صدقه بدهد - اگر روز است روز و اگر شب است، شب - خداوند از او غم و اندوه، درنده و مرگ بد را دور می کند.

ثواب الأعمال ص 140

حدیث (13) پیامبر صلی الله علیه و آله و سلم :

أُمِرْتُ أَنْ آخُذَ الصَّدَقَةَ مِنْ أَغْنِيَائِكُمْ فَأَرُدَّهَا فِى فَقُرَائِكُم

من مأمورم که صدقه (و زکات) را از ثروتمندانتان بگیرم و به فقرایتان بدهم.

مستدرک الوسائل و مستنبط المسیل ج 7، ص 105 ، ح 7762

حدیث (14) پیامبر صلی لله علیه و آله :

اَ لا اُخْبِرُكُمْ بِشَىْ ءٍ اِنْ اَن-ْتُمْ فَعَلْتُموهُ تَباعَدَ الشَّيْطانُ مِنْ-كُمْ كَما تَباعَدَ الْمَشْرِقُ مِنَ الْمَغْرِبِ؟ قالوا: بَلى، قالَ: اَلصَّوْمُ يُسَوِّدُ وَجْهَهُ وَ الصَّدَقَةُ تَ-كْسِرُ ظَهْرَهُ وَ الْحُبُّ فِى اللّهِ وَ الْمُوازَرَةُ عَلَى الْعَمَلِ الصّالِحِ يَقْطَعُ دابِرَهُ وَ الاِسْتِغْفارُ يَقْطَعُ وَ تينَهُ ؛

آیا شما را از چیزی خبر ندهم که اگر به آن عمل کنید، شیطان از شما دور شود، چندان که مشرق از مغرب دور است؟ عرض کردند: چرا. فرمودند: روزه روی شیطان را سیاه می کند، صدقه پشت او را می شکند، دوست

داشتن برای خدا و همیاری در کار نیک، ریشه او را می کند و استغفار شاه رگش را

ص: 437

می زند.

کافی(ط-الاسلامیه) ج 4 ، ص 62 ، ح 2 {شبیه این حدیث در مکارم الاخلاق ص 138 }

حدیث (15) امام صادق علیه السلام :

صدقه درهم افضل من صیام یوم؛

یک درهم صدقه دادن از یک روز روزه مستحبی برتر و والاتر است.

من لا یحضره الفقیه ج 2 ، ص 84 ، ح 1794 - ثواب الاعمال ص 82

حدیث (16) امام علی علیه السلام :

إستَنزلوا الرِّزقَ بِالصَّدَقَهِ

با صدقه دادن، روزی خود را فرود آورید

کافی(ط-الاسلامیه) ج 4 ، ص 3 ، ح 5 - تحف العقول ص 60 - من لا یحضره الفقیه ج 2 ، ص 66 ، ح 1730

روزی

حدیث (1) پیامبر صلی الله علیه و آله:

باکِروا فی طَ-لَبَ الرِّزقِ وَ الحَوائِجِ فَاِنَّ الغُدُوَّ بَرَکَهٌ وَ نَجاحٌ؛

در پی روزی و نیازها، سحر خیز باشید؛ چرا که حرکت در آغاز روز، [مایه] برکت و پیروزی است.

نهج الفصاحه ص 371 ، ح 1078

حدیث (2) پیامبر صلی الله علیه و آله:

إِنَّ لِکُلِّ امْرِئٍ رِزْقاً هُوَ یَأْتِیهِ لَا مُحَالَهَ فَمَنْ رَضِیَ بِهِ بُورِکَ لَهُ فِیهِ وَ وَسِعَهُ وَ مَنْ لَمْ یَرْضَ لَمْ یُبَارَکْ لَهُ فِیهِ وَ لَمْ یَسَعْهُ إِنَّ الرِّزْقَ لَیَطْلُبُ الرَّجُلَ کَمَا یَطْلُبُهُ

أجَلَه

هر کس روزی ای دارد که حتما به او خواهد رسید. پس هر کس به آن راضی شود، برایش پُر برکت خواهد شد و او را بس خواهد بود و هر کس به آن راضی نباشد، نه برکت خواهد یافت و نه او را بس خواهد بود. روزی در پی انسان است، آن گونه که اجلش در پی اوست.

اعلام الدین ص 342

حدیث (3) امام صادق علیه السلام :

اللَّهُمَّ صَلِّ عَلَى مُحَمَّدٍ وَ آلِ مُحَمَّدٍ وَ مَا قَسَمْتَ لِی مِنْ قِسْمٍ أَوْ رَزَقْتَنِی مِنْ رِزْقٍ فَاجْعَلْهُ حَلَالًا طَيِّباً وَاسِعاً مُبَارَكاً قَرِيبَ

ص: 438

الْمَطْلَبِ سَهْلَ الْمَأْخَذِ فِی یُسْرٍ مِنْکَ وَ عَافِیَهٍ وَ سَلَامَهٍ وَ سَعَادَهٍ إِنَّکَ عَلی کُلِّ شَیْ ءٍ قَدِیر

خدایا ! بر محمّد و خاندان او، درود فرست و آنچه را برایم قسمت کرده و یا روزی نموده ای، حلال، پاک، فراوان، با برکت، دست یافتنی و آسان به دست آمدنی قرار بده، با راحتی، عافیت، تندرستی و خوش بختی از سوی خود مقرر کن ! به درستی که تو بر هر چیز توانایی.

بحارالأنوار(ط-بیروت) ج 86، ص 377

حدیث (4) امام صادق علیه السلام :

صِلَهُ الْأَرْحَامِ تُحَسِّنُ الْخُلُقَ وَ تُسَمِّحُ الْکَفَّ وَ تُطَیِّبُ النَّفْسَ وَ تَزِیدُ فِی الرِّزْقِ وَ تُنْسِئُ فِی الْأَجَلِ.

صله رحم، انسان را خوش اخلاق، با سخاوت و پاکیزه جان می نماید و روزی را زیاد می کند و مرگ را به تأخیر می اندازد.

کافی(ط-الاسلامیه) ج 2، ص 151، ح 6

حدیث (5) امام صادق علیه السلام :

لَا تَدَعْ زِیَارَهَ الْحُسَیْنِ بْنِ عَلِیٍّ (علیه السلام) وَ مُرْ أَصْحَابَکَ بِذَلِکَ یَمُدُّ اللَّهُ فِی عُمُرِکَ وَ یَزِیدُ اللَّهُ فِی رِزْقِکَ وَ یُحْیِیکَ اللَّهُ سَعِیداً وَ لَا تَمُوتُ إِلَّا سَعِیداً [شَهِیداً] وَ یَکْتُبُکَ سَعِیداً.

زیارت امام حسین علیه السلام را رها نکن و دوستان خود را هم به آن سفارش کن، که در این صورت، خداوند عمرت را طولانی و روزی ات را زیاد می کند و زندگی ات را همراه با سعادت می کند و جز سعادتمند نمی میری و نام تو را در شمار سعادتمندان، ثبت می کند.

کامل الزیارات ص 152

حدیث (6) پیامبر صلی الله علیه و آله:

مَنْ أُلْهِمَ الصِّدْقَ فِی كَلَامِهِ وَ الْإِنْصَافَ مِنْ نَفْسِهِ وَ بِرَّ وَالِدَیْهِ وَ وَصَلَ رَحِمَهُ أُنْسِئَ لَهُ فِی أَجَلِهِ وَ وُسِّعَ عَلَیْهِ فِی رِزْقِهِ وَ مُتِّعَ بِعَقْلِهِ وَ لُقِّنَ حُجَّتَهُ وَقْتَ

ص: 439

مُسَاءَلَتِه

به هر کس، راستگویی در گفتار، انصاف در رفتار، نیکی به والدین و صله رحم الهام شود، اجلش به تأخیر می افتد، روزیش زیاد می گردد، از عقلش بهره مند می شود و هنگام سئوال [مأموران الهی] پاسخ لازم به او تلقین می گردد.

اعلام الدین ص 265

حديث (7) پیامبر صلی الله علیه و آله:

فِی الزِّنا سِتُّ خِصالٍ: ثَلاثٌ مِنها فِی الدُّنیا وَ ثلاثٌ فِی الآخِرَهِ، فَاَمّا الَّتی فِی الدُّنیا فَیَذهَبُ بِالبَهاءِ وَ یُعَجِّلُ الفَناءَ وَ یَقطَعُ الرِّزقَ وَ اَمّا الَّتی فِی الآخِرَهِ فَسوءُ الحِسابِ وَ سَخَطُ الرَّحمنِ وَ الخُلودُ فِی النّارِ ؛

زنا، شش پیامد دارد: سه در دنیا و سه در آخرت. سه پیامد دنیایی اش این است که: آبرو را می بَرد، مرگ را شتاب می بخشد و روزی را می بُرد و سه پیامد آخرتی اش: سختی حسابرسی، خشم خدای رحمان و ماندگاری در آتش است.

مکارم الاخلاق ص 441 - خصال ص 321، ح 3

حديث (8) پیامبر صلی الله علیه و آله:

مَنْ سَرَّهُ أَنْ یُنْسَأَ لَهُ فِی عُمُرِهِ وَ یُوَسِّعَ لَهُ فِی رِزْقِهِ فَلْیَتَّقِ اللَّهَ وَ لْیَصِلْ رَحِمَهُ.

هر کس دوست دارد که عمرش طولانی و روزی اش زیاد شود، تقوای الهی پیشه کند و صله رحم نماید.

بحارالأنوار(ط-بیروت) ج 71 ، ص 102، ح 56

حديث (9) امام صادق علیه السلام:

اَلذُّنوبُ الَّتی تُغَیِّرُ النِّعَمَ البَغیُ وَ الذُّنوبُ الَّتی تورِثُ النَّدَمَ القَتلُ وَ الَّتی تُنزِلُ النِّقَمَ الظُّلمُ وَ الَّتی تَهتِکُ السُّتورَ شُربُ الخَمرِ وَ الَّتی تَحبِسُ الرِّزقَ

الزِّنا وَ الّتی تُعَجِّلُ الفَناءَ قَطیعَهُ الرَّحِمِ و َالّتی تَرُدُّ الدَّعاءَ وَ تُظلِمُ الهَواءَ عُقوقُ الوالِدَینِ؛

گناهی که نعمت ها را تغییر می دهد، تجاوز به حقوق دیگران است. گناهی که پشیمانی می آورد،

ص: 440

قتل است. گناهی که گرفتاری ایجاد می کند، ظلم است. گناهی که آبرو می بَرد، شرابخواری است. گناهی که جلوی روزی را می گیرد، زناست. گناهی که مرگ را شتاب می بخشد، قطع رابطه با خویشان است. گناهی که مانع استجابت دعا می شود و زندگی را تیره و تار می کند، نافرمانی از پدر مادر است.

علل الشرایع ج 2، ص 584 ، ح 27

حدیث (10) امام باقر علیه السلام:

إِنَّ الْحُسَيْنَ صَاحِبَ كَرْبَلَاءَ قُتِلَ مَظْلُوماً مَكْرُوباً عَطْشَاناً لَهْفَاناً فَآلَى اللَّهُ عَزَّ وَ جَلَّ عَلَى نَفْسِهِ أَنْ لَا يَأْتِيَهُ لَهْفَانٌ وَ لَا مَكْرُوبٌ وَ لَا مُذْنِبٌ وَ لَا مَغْمُومٌ وَ لَا عَطْشَانٌ وَ لَا مَنْ بِهِ عَاهَةٌ ثُمَّ دَعَا عِنْدَهُ وَ تَقَرَّبَ بِالْحُسَيْنِ بْنِ عَلِيٍّ (علیه السلام) إِلَى اللَّهِ عَزَّ وَ جَلَّ إِلَّا نَفَّسَ

اللَّهُ كُرْبَتَهُ وَ أَعْطَاهُ مَسْأَلَتَهُ وَ غَفَرَ ذَنْبَهُ وَ مَدَّ فِی عُمُرِهِ وَ بَسَطَ فِی رِزْقِهِ فَاعْتَبِرُوا يا أُولِی الْأَبْصارِ.

حسین، بزرگ مرد کربلا، مظلوم و رنجیده خاطر و لب تشنه و مصیب زده به شهادت رسید. پس خداوند، به ذات خود، قسم یاد کرد که هیچ مصیبت زده و رنجیده خاطر و گنهکار و اندوهناک و تشنه ای و هیچ بَلا دیده ای به خدا روی نمی آورد و نزد قبر حسین علیه السلام دعا نمی کند و آن حضرت را به درگاه خدا شفیع نمی سازد، مگر این که خداوند، اندوهش را برطرف و حاجاتش را برآورده می کند و گناهش را می بخشد و عمرش را طولانی و

روزی اش را گسترده می سازد. پس ای اهل بینش، درس بگیرید!

بحارالأنوار(ط-بیروت) ج 98، ص 46، ح 5

حدیث (11) امام علی علیه السلام :

وُصولُ المَرءِ

ص: 441

اِلی کُلِّ ما یَبتَغیهِ مِن طیبِ عَیشِهِ وَ اَمنِ سِربِهِ وَ سَعَهِ رِزقِهِ بِحُسنِ نیَّتِهِ وَ سَعَهِ خُلقِهِ؛

انسان، با نیّت خوب و اخلاق خوب، به تمام آنچه در جستجوی آن است، از زندگی خوش و امنیت محیط و روزی زیاد، دست می یابد.

تصنیف غررالحکم و دررالکلم ص 92 ، ح 1607

حدیث (12) امام علی علیه السلام :

الْأَمَانَهُ تَجُرُّ الرِّزْقَ وَ الْخِیَانَهُ تَجُرُّ الْفَقْر

امانتداری روزی می آورد و خیانت در امانت فقر.

تحفل العقول ص 221 - بحارالأنوار(ط-بیروت) ج 75، ص60، ح138

حدیث (13) امام علی علیه السلام :

إِنَّ الْأَمْرَ بِالْمَعْرُوفِ وَ النَّهْیَ عَنِ الْمُنْکَرِ لَا یُقَرِّبَانِ مِنْ أَجَلٍ وَ لَا یَنْقُصَانِ مِنْ رِزْقٍ لَکِنْ یُضَاعِفَانِ الثَّوَابَ وَ یُعْظِمَانِ الْأَجْرَ وَ أَفْضَلُ مِنْهُمَا کَلِمَهُ عَدْلٍ عِنْدَ إِمَامٍ جَائِر

امر به معروف و نهی از منکر نه اجلی را نزدیک می کنند و نه از روزی کم می نمایند، بلکه ثواب را دو چندان و پاداش را بزرگ می سازند و برتر از امر به معروف و نهی از منکر سخن عادلانه ای است نزد حاکمی ستمگر.

تصنیف غررالحکم و دررالکلم ص 332 ، ح 7637 {شبیه این حدیث در نهج البلاغه(صبحی صالح) ص 542 ، ح 374 }

حدیث (14) پیامبر صلی الله علیه و آله:

الصَّلَاهُ مِنْ شَرَائِعِ الدِّینِ وَ فِیهَا مَرْضَاهُ الرَّبِّ عَزَّ وَ جَلَّ وَ هِیَ مِنْهَاجُ الْأَنْبِیَاءِ وَ لِلْمُصَلِّی حُبُّ الْمَلَائِکَهِ وَ هُدًی وَ إِیمَانٌ وَ نُورُ الْمَعْرِفَهِ وَ بَرَکَهٌ فِی الرِّزْقِ

نماز، از آیین های دین است و رضای پروردگار، در آن است. و آن راه پیامبران است. برای نمازگزار، محبت فرشتگان، هدایت، ایمان، نور

معرفت و برکت در روزی است.

خصال ص 522، ح 11

حدیث (15) امام صادق علیه السلام :

إِنَّ اللَّهَ يُحِبُّ الْجَمَالَ وَ التَّجَمُّلَ

ص: 442

وَ يَكْرَهُ الْبُؤْسَ وَ التَّبَاؤُسَ وَ إِنَّ اللَّهَ عَزَّ وَ جَلَّ إِذَا أَنْعَمَ عَلَى عَبْدِهِ نِعْمَةً يُحِبُّ أَنْ يَرَى أَثَرَ نِعْمَتِهِ عَلَيْهِ قِيلَ وَ كَيْفَ ذَلِكَ قَالَ يُنَظِّفُ ثَوْبَهُ وَ يُطَيِّبُ رِيحَهُ وَ يُحَسِّنُ دَارَهُ وَ يَكْنُسُ أَفْنِيَتَهُ حَتَّى إِنَّ السِّرَاجَ قَبْلَ مَغِيبِ الشَّمْسِ

يَنْفِى الْفَقْرَ وَ يَزِيدُ فِى الرِّزْق

امام صادق عليه السلام : خداوند زيبايى و خودآرايى را دوست دارد و از فقر و تظاهر به فقر بيزار است. هرگاه خداوند به بنده اى نعمتى بدهد، دوست دارد اثر آن را در او ببيند. عرض شد: چگونه؟ فرمودند: لباس تميز بپوشد، خود را خوشبو كند، خانه اش را گچكارى كند، جلوى در حياط خود را جاروكند، حتى روشن كردن چراغ قبل از غروب خورشيد فقر را مى برد و روزى را زياد مى كند.

ارشاد القلوب(ديلمى) ج 1 ، ص 195

حديث (16) امام صادق عليه السلام :

غَسْلُ الْإِنَاءِ وَ كَسْحُ الْفِنَاءِ مَجْلَبَةٌ لِلرِّزْق

شستن ظرف و جارو زدن جلو در منزل، باعث جلب روزى مى شود.

مكارم الاخلاق ص 127 - خصال ص 54، ح 73

حديث (17) رسول اكرم صلى الله عليه و آله :

اَلكَذِبُ يَنقُصُ الرِّزقَ؛

دروغ، روزى را كم مى كند.

نهج الفصاحه ص 373 ، ح 1087

حديث (18) امام صادق عليه السلام:

إِنَّ النَّاسَ يَسْتَغْنُونَ إِذَا عُدِلَ بَيْنَهُمْ وَ تُنْزِلُ السَّمَاءُ رِزْقَهَا وَ تُخْرِجُ الْأَرْضُ بَرَكَتَهَا بِإِذْنِ اللَّهِ تَعَالَى.

اگر در میان مردم عدالت برقرار شود، همه بی نیاز می شوند و به اذن خداوند متعال آسمان روزی خود را فرو می فرستد و زمین برکت خویش را بیرون می ریزد.

کافی(ط-الاسلامیه) ج 3، ص 568، ح 6

حدیث (19) امام علی علیه السلام :

إِنَّ العَبدَ لَيَحرُمُ نَفسَهُ الرِّزقَ الحَلالَ بِتَركِ الصَّبرِ، وَ لا يُزادُ عَلى ما قُدِّرَ لَهُ؛

ص: 443

نده به سبب بی صبری، خودش را از روزی حلال محروم می کند و بیشتر از روزی مقدّر هم نصیبش نمی شود.

شرح نهج البلاغه(ابن ابی الحدید) ج3، ص160

حدیث (20) امام حسین علیه السلام :

لَيْسَتِ الْعِفَّهُ بِمَانِعَهٍ رِزْقاً وَ لَا الْحِرْصُ بِجَالِبٍ فَضْلًا وَ إِنَّ الرِّزْقَ مَقْسُومٌ وَ الْأَجَلَ مَحْتُومٌ وَ اسْتِعْمَالَ الْحِرْصِ طَالِبُ الْمَأْثَمِ

نه خودداری از حرام و ناپسند، مانع روزی می شود و نه حرص روزیِ بیشتر می آورد، که روزی تقسیم شده و اجل حتمی است و حرص به سوی گناه می کشد.

اعلام الدین ص 428

حدیث (21) امام رضا علیه السلام:

مَنْ رَضِیَ عَنِ اللَّهِ تَعَالَی بِالْقَلِیلِ مِن الرِّزْقِ رَضِیَ اللَّهُ مِنْهُ بِالْقَلِیلِ مِنَ الْعَمَلِ.

هر ک-س به رزق و روزی کم از خدا راضی باشد، خداوند از عمل کم او راضی خواهد بود.

بح-ارالان-وار(ط-بیروت)ج 75،ص 356 و 357 ، ح 12

حدیث (22) امام موسی کاظم علیه السلام :

اَداءُ الاَمانَهِ و َالصِّدْقُ یَجْلِبانِ الرِّزْقَ، و َالْخیانَهُ وَ الْکَذِبُ یَجْلِبانِ الفَقْرَ وَ النِّفاقَ؛

ادای امانت و راستگویی روزی را زیاد می کند و خیانت و دروغگویی باعث فقر و نفاق می شود.

تحف العقول ص 403 - بحارالأنوار(ط-بیروت) ج 75، ص 327

حدیث (23) امام صادق علیه السلام :

صَلاهُ اللّیْلِ تُحَسِّنُ الْوَجْهَ وَ تُحَسِّنُ الْخُلْقَ وَ تُطَیِّبُ الرِّیحَ وَ تَدُرُّ الرِّزْقَ وَ تَقْضِی الدَّیْنَ وَ تَذْهَبُ بِالْهَمِّ وَ تَجْلُو الْبَصَرَ؛

نماز شب، انسان را خوش سیما، خوش اخلاق و خوشبو می کند و روزی را زیاد و قرض را ادا می نماید و غم و اندوه را از بین می برد و چشم را نورانی می کند.

ثواب الأعمال ص 42

حدیث (24) امام علی علیه السلام :

تَغَرَّبْ عَنِ الْأَوْطَانِ فِی طَلَبِ الْعُلَی وَ سَافِرْ فَفِی الْأَسْفَارِ خَمْسُ فَوَائِدَ

تَفَرُّجُ هَمٍ وَ اکْتِسَابُ مَعِیشَهٍ

وَ عِلْمٌ وَ آدَابٌ وَ صُحْبَهُ مَاجِد

برای کسب بلند مرتبگی از وطن خود دور شو و سفر کن که در مسافرت پنج فایده است: برطرف شدن اندوه، بدست آوردن روزی و دانش و آداب زندگی، و هم نشینی با بزرگواران.

مستدرک الوسائل و مستنبط المسایل ج 8، ص 115، ح 9199

حدیث (25) امام علی علیه السلام :

اللَّهُمَّ ارْزُقْنِی عَقْلًا کَامِلًا وَ عَزْماً ثَاقِباً وَ لُبّاً رَاجِحاً وَ قَلْباً زَکِیّاً وَ عِلْماً کَثِیراً وَ أَدَباً بَارِعاً وَ اجْعَلْ ذَلِکَ کُلَّهُ لِی وَ لَا تَجْعَلْهُ عَلَیَّ بِرَحْمَتِکَ یَا أَرْحَمَ الرَّاحِمِینَ

خدایا مرا عقلی کامل ، تصمیمی نافذ، خردی برتر، دلی پاک، دانشی فراوان و ادبی والا روزی کن و تمام اینها را به سود من قرار ده نه به زیانم،ای مهربان ترین مهربانان.

بحار الانوار(ط-بیروت) ج 84 ، ص 325 ، ح 14

حدیث (26) امام علی علیه السلام :

فی سَعَهِ الاَخْلاقِ کُنوزُ الاَرْزاقِ؛

گنج های روزی در وسعت اخلاق نهفته است.

کافی(ط-الاسلامیه) ج 8 ، ص 23

حدیث (27) امام علی علیه السلام :

مَنْ ساءَ خُلْقُهُ ضاقَ رِزْقُهُ؛

هر کس بد اخلاق باشد، روزی اش تنگ می شود.

تصنیف غررالحکم و دررالکلم ص 264 ، ح 5711

حدیث (28) پیامبر صلی الله علیه و آله و سلم :

مَنِ انْقَطَعَ اِلَي اللّه ِ كَفاهُ اللّه ُ كُلِّ مَؤُنَهٍ وَ رَزَقَهُ مِنْ حَيْثُ لا يَحْتَسِبُ وَ مَنِ انْقَطَعَ اِلَى الدُّنْيا وَ كَلَهُ اللّه ُ اِلَيْها؛

هر كس از غير خدا بِبُرد، خداوند، هزينه زندگى او را تأمين مى كند و از جايى كه انتظار ندارد، روزى اش مى دهد؛ امّا هر كس چشم اميدش به دنيا باشد، خداوند، او را به دنيا وا مى گذارد.

نهج الفصاحه ص 731 ، ح 2796

حديث (29) امام على عليه السلام :

ألاستِغفارُ يَزيدُ فى الرّزقِ.

استغفار روزى را زياد مى كند.

خصال ص 505 - جامع الاخبار(شعيرى)

ص: 445

ص 124

حدیث (30) امام صادق علیه السلام :

مَن حَسُنَ بِرُّهُ بِأهل بَیتِهِ زیدَ فی رزقِه.

کسی که به خانواده اش خوب احسان کند روزیش زیاد میشود.

بحارالانوار(ط-بیروت) ج71، ص 104 ، ح 64

حدیث (31) امام باقر علیه السلام:

مَن حَسُنَت نِیتُه زِیدَ فِی رِزقِه؛

هر که خوش نیت باشد ، روزی اش افزایش می یابد. کافی(ط-الاسلامیه) ج 2 ، ص 105 ، ح 11

حدیث (32) امام علی علیه السلام :

فَعَدَلَ فیها لیبتَلی مَن أرادَ بِمَیسورِها وَ مَعسورَها وَ لیختَبِرَ بِذَلِکَ الشُّکرَ وَ الصَّبرَ مِن غَنیها وَ فَقیرِها

خداوند متعال روزی ها را عادلانه تقسیم کرد تا هر که را بخواهد به وسعت روزی یا تنگی آن بیازماید و میزان سپاسگزاريِ توانگر و شکیبايیِ تهیدست را امتحان کند.

نهج البلاغه(صبحی صالح) ص 134 از خطبه 91

حدیث (33) امام صادق علیه السلام :

قلتُ لأبی عبدِاللّهِ (علیه السلام) : الرّجُلُ یَتّجِرُ ، فإنْ هُو آجَرَ نَفسَهُ اُعطِیَ ما یُصِیبُ فی تجارتِهِ ، فقالَ: لا یُؤاجِرْ نفسَهُ، و لکنْ یَسترزِقُ اللّهَ عزّ و جلّ و یَتَّجِرُ، فإنّهُ إذا آجَرَ نفسَهُ حَظَرَ علی نفسِهِ الرِّزْقَ .

به ابو عبداللّه امام صادق (علیه السلام) عرض کردم:شخصی می تواند تجارت کند، با این حال اگر خودش را اجیر [دیگری] سازد، به اندازه ای که

خودش تجارت کند، به او داده می شود. فرمود: اجیر نشود؛ بلکه از خداوند بزرگ روزی طلبد و دست به تجارت زند؛ زیرا اگر اجیر شود ، مانع روزی خود شده است. کافی(ط-الاسلامیه) ج 5 ، ص90 ، ح 3

انفاق

حدیث (1) امام هادی علیه السلام:

اِنَّ الحَرامَ لا یَنمی وَ اِن نَمی لا یُبارَکُ لَهُ فیهِ وَ ما اَنفَقَهُ لَم یُؤجَر عَلَیهِ وَ ما خَلَّ-فَهُ کانَ زادَهُ اِلَی النّارِ؛

به راستی که حرام، افزایش نمی یابد

ص: 446

و اگر افزایش یابد، برکتی ندارد و اگر انفاق شود، پاداشی ندارد و اگر بماند، توشه ای به سوی آتش خواهد بود.

کافی(ط-الاسلامیه) ج 5، ص 125، ح 7

حدیث (2) امام صادق علیه السلام :

ثَلاثٌ مَنْ اَتَى اللّه َ بِواحِدَةٍ مِنْهُنَّ اَوْجَبَ اللّه ُ لَهُ الْجَنَّهَ: اَلاْنْفاقُ مِنْ اِقْتارٍ وَ الْبِشْرُ لِجَميعِ الْعالَمِ وَ الاِنْصافُ مِنْ نَفْسِهِ؛

هر کس یکی از این کارها را به درگاه خدا ببرد، خداوند بهشت را برای او واجب می گرداند: انفاق در تنگدستی، گشاده رویی با همگان و رفتار منصفانه.

کافی(ط-الاسلامیه) ج 2 ، ص 103 ، ح 2

حلال

حدیث (1) قال الله تعالی:

یا أَحمَدُ إِنَّ العِبادَهَ عَشَرَهُ أَجزاءَ: تِسعَهٌ مِنها طَلَبُ الحَلالِ فَإِذا طَيَّبتَ مَطعَمَکَ وَ مَشرَبَکَ فَأَنتَ فی حِفظی وَ کَنَفی؛

در حدیث قدسی آمده است که خداوند می فرماید: ای احمد همانا عبادت ده جزء است که نه جزء آن طلب روزی حلال است، پس چون خوراکی و نوشیدنی خود را پاک کردی در پناه و حمایت من هستی.

بحار الانوار(ط-بیروت) ج 74 ، ص 27

حدیث (2) رسول اکرم صلی الله علیه و آله و سلم :

طَلَبُ الْحَلَالِ فَرِيضَهٌ عَلَى كُلِّ مُسْلِمٍ وَ مُسْلِمَهٍ.

کسب درآمد حلال، بر هر مسلمانی واجب است.

بحار الانوار(ط-بیروت) ج 100 ، ص 9 ، ح 35

حدیث (3) امام علی علیه السلام :

إِنَّ العَبدَ لَیَحرُمُ نَفسَهُ الرِّزقَ الحَلالَ بِتَرکِ الصَّبرِ، وَ لا یُزادُ عَلی ما قُدِّرَ لَهُ؛

بنده به سبب بی صبری، خودش را از روزی حلال محروم می کند و بیشتر از روزی مقدّر هم نصیبش نمی شود.

شرح نهج البلاغه(ابن ابی الحدید) ج3، ص160

حدیث (4) امام صادق علیه السلام :

اَلفَضلُ بنُ أَبی قُرَّةَ: دَخَلنا عَلی أَبی عَبدِاللّهِ (علیه السلام) وَ هُوَ یَعمَلُ فی حائِطٍ لَهُ فَقُلنا: جَعَلَنَا اللّهُ فِداکَ: دَعنا نَعمَل لَکَ أَو تَعمَلهُ الغِلمانُ،

ص: 447

قالَ: لا دَعونی فَإِنّی أَشتَهی أَن یَرانِیَ اللّه ُ عَزَّ و َجَلَّ أَعمَلُ بِیَدی وَأَطلُبُ الحَلالَ فی أَذی نَفسی؛

فضل بن ابی قرّه: خدمت امام صادق علیه السلام که در باغش مشغول کار بود رسیدم و عرض کردم: خدا ما را فدای شما کند، اجازه بدهید ما برایتان کار کنیم یا غلامان این کار را انجام دهند. حضرت فرمودند: نه، مرا به حال خود بگذارید، زیرا دوست دارم خداوند عز و جل مرا در حال کار کردن و زحمت کشیدن برای کسب روزی حلال ببیند.

من لا یحضره الفقیه ج3، ص163، ح3595

حدیث (5) رسول اکرم صلی الله علیه و آله و سلم :

حَقُّ الوَلَدِ عَلی والِدِهِ... أَن لا یَرزُقَهُ إِلاّ طَیِّبا؛

حق فرزند بر پدرش این است که... جز از راه حلال، روزی او را تامین نکند.

نهج الفصاحه ص 447 ، ح 1394

حدیث (6) رسول اکرم صلی الله علیه و آله و سلم :

مَنْ أَكَلَ مِنَ الْحَلَالِ الْقُوتَ صَفَا قَلْبُهُ وَ رَقَّ وَ دَمَعَتْ عَيْنَاهُ وَ لَمْ يَكُنْ لِدَعْوَتِهِ حِجَابٌ

هر کس از قوت حلال بخورد،قلبش رقت و صفا می یابد ، چشمانش پر اشک می شود و برای (استجابت) دعایش مانعی نمی باشد.

مجمع البحرين ج 5 ، ص 353

حدیث (7) امام صادق علیه السلام :

اَلغُلامُ... یَتَعَلَّمُ الحَلالَ و َالحَرامَ سَبعَ سِنینَ؛

فرزند... را در هفت سال سوم (از چهارده سالگی به بعد) حلال و حرام یاد دهید.

کافی(ط-الاسلامیه) ج 6، ص 47، ح 3

حدیث (8) امام باقر علیه السلام :

وَ اللّه ِ لَحَدیثٌ تُصیبُهُ مِن صادِقٍ فی حَلالٍ وَ حَرامٍ خَیرٌ لَکَ مِمّا طَلَعَت عَلَیهِ الشَّمسُ حَتّی تَغرُبَ؛

به خدا قسم اگر از شخصی راستگو حدیثی درباره حلال و حرام بشنوی، از آنچه که آفتاب بر آن طلوع و غروب می کند برای تو بهتر است.

کافی(ط-الاسلامیه) مقدمه ص 7

ص: 448

-محاسن ص227، ح157

حديث (9) امام صادق عليه السلام :

لا خَيرَ فی مَن لا يُحِبَّ جَمعَ المالِ مِن حَلالٍ فَيَكُفَّ بِهِ وَجهَهُ و َيَقضیَ بِهِ دَينَهُ؛

خیری در آن كس نيست كه دوست ندارد از راه حلال مالی بدست آورد كه آبرويش را حفظ و قرضش را با آن ادا نمايد.

بحارالأنوار(ط-بيروت) ج 100 ، ص7، ح30

حديث (10) امام علی عليه السلام :

مَن يَكتَسِب مالاً مِن غَيرِ حِلِّهِ يَصرِفهُ فی غَيرِ حَقِّهِ؛

هر كس مالی را از راه غير حلال بدست آوَرَد، آن را در راه غير حق مصرف خواهد نمود.

تصنيف غررالحكم و دررالكلم ص 355 ، ح 8109

حديث (11) امام صادق عليه السلام :

إذا أرادَ أَحَدُكُم أَن يُستَجابَ لَهُ فَليُطَيِّب كَسبَهُ و َليَخرُج مِن مَظالِمِ النّاسِ ، وَ إِنَّ اللّه َ لا يَرفَعُ إِلَيهِ دُعاء عَبدٍ وَفی بَطنِهِ حَرامٌ أَو عِندَهُ مَظلَمَهٌ لِأَحَدٍ مِن خَلقِهِ؛

هر كس بخواهد دعايش مستجاب شود، بايد كسب خود را حلال كند و حق مردم را بپردازد. دعای هيچ بنده ای كه مال حرام در شكمش باشد يا حق كسی بر گردنش باشد، به درگاه خدا بالا نمی رود.

بحارالأنوار(ط-بيروت) ج 90، ص321، ح31

حديث (12) رسول اكرم صلی الله عليه و آله و سلم :

اَلصُّلحُ جائِزٌ بَينَ المُسلِمينَ، إِلاّ صُلحا أَحَلَّ حَراما و َحَرَّمَ حَلالاً؛

صلح میان مسلمانان جایز است، مگر صلحی که حرامی را حلال یا حلالی را حرام کند.

من لا یحضره الفقیه ج3، ص32، ح 3267 {شبیه این حدیث در کافی(ط-الاسلامیه) ج 7 ، ص 413 }

حدیث (13) امام باقر علیه السلام :

قالَ لَهُ رَجُلٌ إِنّی ضَعیفُ العَمَلِ قَلیلُ الصَّلاهِ قَلیلُ الصَّومِ وَ لکِن أَرجو أَن لا آکُلَ إِلاّ حَلالاً و لا أَنکَحَ إِلاّ حَلالاً: وَ أَیُّ جِهادٍ أَفضَلُ مِن عِفَّهِ بَطنٍ وَ فَرجٍ؟ !؛

در پاسخ به کسی که عرض کرد: من

در عمل ناتوانم و نماز و روزه کم به جا می آورم اما سعی می کنم جز حلال نخورم و جز با حلال نزدیکی نکنم فرمودند: چه جهادی برتر از پاک نگه داشتن شکم و شرمگاه؟!

محاسن ص292، ح448

حدیث (14) امام علی علیه السلام :

أَربَعٌ مَن أُعطیَهُنَّ فَقَد أُعطیَ خَیرَ الدُّنیا وَ الآخِرَهِ صِدقُ حَدیثٍ وَ أَداءُ أَمانَهٍ وَ عِفَّهُ بَطنٍ وَ حُسنُ خُلقٍ؛

چهار چیز است که به هر کس داده شود خیر دنیا و آخرت به او داده شده است: راستگویی، اداء امانت، حلال خوری و خوش اخلاقی.

تصنیف غررالحکم و دررالکلم ص 217 ، ح 4282

حدیث (15) رسول اکرم صلی الله علیه و آله و سلم :

الْعِبَادَهُ سَبْعُونَ جُزْءاً أَفْضَلُهَا طَلَبُ الْحَلَالِ

عبادت هفتاد جزء است و بالاترین و بزرگترین جزء آن کسب حلال است.

بحار الانوار(ط-بیروت) ج 100 ، ص 9 ، ح 36

حدیث (16) امام علی علیه السلام :

حُسْنُ الْخُلْقِ فی ثَلاثٍ: اِجْتِنابُ الْمَحارِمِ وَ طَ-لَبُ الْحَلالِ وَ التَّ-وَسُّعُ عَلَی الْعِیالِ؛

خوش اخلاقی در سه چیز است: دوری کردن از حرام، طلب حلال و فراهم آوردن آسایش و رفاه برای خانواده.

مجموعه ورام ج 1 ، ص 90 - بحارالأنوار(ط-بیروت) ج 68 ، ص 394، ح 63

حدیث (17) حضرت محمد صلی الله علیه و آله و سلم :

الْعِبَادَهُ عَشَرَهُ أَجْزَاءٍ تِسْعَهُ أَجْزَاءٍ فِی طَلَبِ الْحَلَال

عبادت ده جز دارد که نه جزء آن در طلب روزی حلال است.

بحارالأنوار(ط-بیروت) ج 100 ، ص 9 ، ح 37

حدیث (18) ابن عباس :

كَانَ رَسُولُ اللَّهِ (صلی الله علیه و آله و سلم) إِذَا نَظَرَ إِلَى الرَّجُلِ فَأَعْجَبَهُ فَقَالَ هَلْ لَهُ حِرْفَهٌ فَإِنْ قَالُوا لَا قَالَ سَقَطَ مِنْ عَيْنِی قِيلَ وَ كَيْفَ ذَاکَ يَا رَسُولَ اللَّهِ قَالَ لِأَنَّ الْمُؤْمِنَ إِذَا لَمْ يَكُنْ لَهُ حِرْفَهٌ يَعِيشُ بِدِينِه

هر گاه پیامبر

ص: 450

اکرم صلی الله علیه و آله و سلم به مردی نگاه می کرد و از او خوشش می آمد می پرسید: کاری دارد؟ اگر می گفتند: نه، می فرمود: از چشمم افتاد. پرسیدند: ای پیامبر خدا چرا چنین است؟ فرمود: برای اینکه مؤمن اگر حرفه ای نداشته باشد با دینش زندگی می کند (و به نام دین، بار دوش این و آن می شود)

بحارالأنوار(ط-بیروت) ج 100 ، ص 9 ، ح 38

حدیث (19) حضرت محمد صلی الله علیه و آله و سلم :

مَنْ أَكَلَ مِنْ كَدِّ يَدِهِ مَرَّ عَلَى الصِّرَاطِ كَالْبَرْقِ الْخَاطِف

هر کس از دسترنج خود بخورد، مثل برق از پل صراط خواهد گذشت.

بحارالأنوار(ط-بیروت) ج 100 ، ص 9 ، ح 39

حدیث (20) حضرت محمد صلی الله علیه و آله و سلم :

مَنْ أَكَلَ مِنْ كَدِّ يَدِهِ نَظَرَ اللَّهُ إِلَيْهِ بِالرَّحْمَهِ ثُمَّ لَا يُعَذِّبُه أَبَدا

هر کس از دسترنج خویش بخورد خداوند با نظر رحمت به او نگاه خواهد ک-رد و او را ع-ذاب ن-م-ی کند.

بحارالأنوار(ط-بیروت) ج 100 ، ص 9 ، ح 40

حدیث (21) حضرت محمد صلی الله علیه و آله و سلم :

مَنْ أَكَلَ مِنْ كَدِّ يَدِهِ حَلَالًا فُتِحَ لَهُ أَبْوَابُ الْجَنَّهِ يَدْخُلُ مِنْ أَيِّهَا شَاء

هر کس از دسترنج حلال خویش معاش و هزینه خود را تأمین کند. درهای بهشت بر او گشوده شود تا از هر یک که خواست داخل گردد.

بحارالأنوار(ط-بیروت) ج 100 ، ص 10 ، ح 41

حدیث (22) حضرت محمد صلی الله علیه و آله و سلم :

مَنْ أكَلَ مِنْ كَدِّ يَدِهِ كَانَ يَوْمَ الْقِيَامَهِ فِی عِدَادِ الْأنْبِيَاءِ وَ يَأْخُذُ ثَوَابَ الْأنْبِيَاءِ ؛

اگر کسی با دستش کار کند و روزی بخورد ، در روز قیامت در زمره و گروه انبیا است و خدا ثواب انبیا را به او می دهدَ»

بحارالأنوار(ط-بیروت) ج 100 ، ص

ص: 451

10 ، ح 42

قرض

حديث (1) پيامبر صلى الله و عليه و آله و سلم :

اَلصَّدَقَةُ بِعَشرَهٍ وَ القَرضُ بِثَمانِيَهَ عَشرَ وَ صِلَةُ الاِخوانِ بِعِشرينَ وَ صِلَةُ الرَّحِمِ بِاَربَعَهٍ وَ عِشرينَ؛

صدقه دادن، ده حسنه، قرض دادن، هجده حسنه، رابطه با برادران [دينى]، بيست حسنه و صله رحم، بيست و چهار حسنه دارد.

كافى(ط-الاسلاميه) ج4، ص10

حديث (2) امام صادق عليه السلام :

لَا خَيْرَ فِيمَنْ لَا يُحِبُّ جَمْعَ الْمَالِ مِنْ حَلَالٍ فَيَكُفَّ بِهِ وَجْهَهُ وَ يَقْضِىَ بِهِ دَيْنَه

خيرى در آن كس نيست كه دوست ندارد از راه حلال مالى بدست آورد كه آبرويش را حفظ و قرضش را با آن ادا نمايد.

من لا يحضره الفقيه ج 3، ص 166 ، ح3615

حديث (3) پيامبر صلى الله و عليه و آله و سلم :

مَنْ أَخَذَ أَمْوالَ النّاسِ يُريدُ أَداءَها أَدَّى اللّهُ عَنْهُ وَ مَنْ أَخَذَها يُريدُ إِتْلافَها اَتْلَفَهُ اللّهُ؛

هر كس اموال مردم را بگيرد و قصد پرداخت آن را داشته باشد خداوند آن را بپردازد (او را يارى مى كند) و هر كس اموال مردم را بگيرد و قصد تلف كردن داشته باشد خداوند آن را تلف كند.

نهج الفصاحه ص762 ، ح 2979

حديث (4) پيامبر صلى الله و عليه و آله و سلم :

إِنَّ اللّهَ تَعالى مَعَ الدّائِنِ حَتّى يَقْضىَ دَيْنَهُ مالَمْ يَكُنْ دَيْنُهُ فيما يَكْرَهُ اللّهُ؛

خداوند یار قرض دار است تا قرض خود را بپردازد به شرط آن که قرض وی بر خلاف رضای خدا نباشد.

نهج الفصاحه ص303، ح 733 {شبیه این حدیث در بحارالانوار(ط-بیروت) ج100 ، ص143 ، ح14 }

حدیث (5) پیامبر صلی الله و علیه و آله و سلم :

مَنْ أَقْرَضَ مَلْهوفا فَأَحْسَنَ طِلْبَتَهُ اسْتَأْنَفَ الْعَمَلَ وَ أَعْطاهُ اللّه بِكُلِّ دِرْهَمٍ أَلْفَ قِنْطارٍ مِنَ الْجَنَّهِ؛

هر کس به گرفتار و درمانده ای قرض بدهد و در پس گرفتن آن خوشرفتاری کند [گناهانش پاک شده] اعمالش را دوباره شروع می کند و خداوند

ص: 452

در برابر هر درهم، هزار قنطار (ثروتی فراوان) در بهشت به او عطا کند.

ثواب الاعمال و عقاب الاعمال ص 289

حدیث (6) پیامبر صلی الله و علیه و آله و سلم :

مَن احْتاجَ إِلَیْهِ أَخوهُ الْمُسْلِمُ فی قَرْضٍ وَ هُوَ یَقْدِرُ عَلَیْهِ فَلَمْ یَفْعَلْ حَرَّمَ اللّه عَلَیْهِ ریحَ الْجَنَّهِ؛

کسی که برادر مسلمانش در قرضی به او نیاز پیدا کند و او بتواند قرض بدهد و چنین نکند، خداوند بوی بهشت را بر او حرام می کند.

امالی (صدوق) ص 430 - من لا یحضر الفقیه ج4 ، ص15

حدیث (7) پیامبر صلی الله و علیه و آله و سلم :

کَما لا یَحِلُ لِغَریمِکَ أَنْ یَمْطُلَکَ وَ هُوَ مُؤْسِرٌ فَکَذلِکَ لا یَحِلُّ لَکَ أَنْ تَعْسِرَهُ إِذا عَلِمْتَ أَنَّهُ مُعْسِرٌ؛

همانطور که برای آن کسی که از تو قرض گرفته جایز نیست که اداء آن را به تأخیر بیندازد، پس برای تو هم جایز نخواهد بود که با این که می دانی او تنگدست است از او مطالبه کنی.

تهذیب الأحکام (تحقیق خرسان) ج 6، ص 193 ، ح418 - مجموعه ورام ج2 ، ص265

حدیث (8) امام رضا علیه السلام :

اِعْلَمْ أَنَّه مَنِ اسْتَدانَ دَیْنا وَ نَوی قَضاءَهُ، فَهُوَ فی أَمانِ اللّه حَتّی یَقْضیَهُ، فَإِنْ لَمْ یَنْوِ قَضاءَهُ فَهُوَ سارِقٌ؛

کسی که قرض بگیرد در صورتی که تصمیم داشته باشد آن را پس دهد در امان خداست تا آن را اداء کند ولی اگر تصمیم نداشته باشد آن را به صاحبش برگرداند، دزد محسوب می شود.

فقه الرضا ص 268

حدیث (9) پیامبر صلی الله و علیه و آله و سلم :

مَنْ أَرادَ ان تُسْتَجابُ دَعْوَتُهُ وَ أَنْ تُكْشَفَ كُرْبَتُهُ فَلْيُفَرِّجْ عَنْ مُعْسِرٍ؛

هر کس می خواهد دعایش مستجاب و اندوهش برطرف شود، به تنگدست مهلت دهد.

نهج الفصاحه ص759 ، ح2961

حدیث (10) پیامبر صلی الله و علیه و آله و سلم :

أَقِلَّ مِنَ

ص: 453

الدَّیْنِ تَعِشْ حُرّا؛

قرض کمتر گیر تا آزاد باشی.

نهج الفصاحه ص235، ح 432

حدیث (11) امام صادق علیه السلام :

لاِنْ اُقْرِضَ قَرْضا اَحَبُّ اِلَیَّ مِنْ اَنْ اَصِلَ بِمِثْلِهِ؛

مالی را قرض بدهم، بیشتر دوست دارم تا آن را ببخشم.

بحارالانور(ط-بیروت) ج 100، ص 139، ح 5

حدیث (12) امام صادق علیه السلام :

عَنْ اَبی موسی، قالَ: قُلْتُ لاَبی عَبْدِاللّه علیه السلام : جُعِلْتُ فِداکَ یَسْتَقْرِضُ الرَّجُلُ وَ یَحِجُّ؟ قالَ: نَعَمْ، قُلْتُ: یَسْتَقْرِضُ وَ یَتَزَوَّجُ؟ قالَ: نَعَمْ، اِنَّهُ یَنْتَظِرُ رِزْقَ اللّه غُدْوَةً وَ عَشیَّةً؛

ابو موسی می گوید: به امام صادق علیه السلام عرض کردم: فدایت شوم، آیا مرد، می تواند قرض بگیرد و حج برود؟ فرمودند: بله، عرض کردم: آیا می تواند قرض بگیرد و ازدواج کند؟ فرمودند: بله، قرض کند و ازدواج نماید و شب و روز منتظر روزی خدا باشد.

من لا یحضر الفقیه ج3 ، ص182 و ص183 ،ح3685

حدیث (13) امام صادق علیه السلام :

فَاِنْ اَعْطاهُ اَکْثَرَ مِمّا اَخَذَهُ بلا شَرْطٍ بَیْنَهُما فَهُوَ مُباحٌ لَهُ، وَ لَیْسَ لَهُ عِنْدَ اللّه ثَوابٌ فیما اَقْرَضَهُ؛

اگر قرض گیرنده بدون قرار قبلی، سودی به قرض دهنده بدهد مُباح است، ولی آن قرض دهنده پاداشی از خدا نخواهد گرفت.

وسایل الشیعه ج18 ، ص161 ، ح23389 {شبیه این حدیث در تفسیر القمی ج 2 ، ص159 - بحارالانوار(ط-بیروت) ج 100، ص 157، ح 1 }

حدیث (14) امام علی علیه السلام :

وَ اغْتَنِمْ مَنِ اسْتَقْرَضَکَ فی حالِ غِناکَ لِیَجْعَلَ قَضاءَهُ لَکَ فی یَوْمِ عُسْرَتِکَ؛

غنیمت بدان کسی را که در زمان توانگریت از تو قرض بخواهد تا در روز تنگدستی ات (قیامت) بپردازد.

نهج البلاغه(صبحی صالح) ص 398 ، از نامه 31

حدیث (15) رسول اکرم صلی الله علیه و آله :

اَلدَّیْنُ دَیْنانِ: فَمَنْ ماتَ وَ هُوَ یَنْوی قَضاءَهُ

ص: 454

فَاَنَا وَلیُّهُ وَ مَنْ ماتَ و َلا یَنْوی قَضاءَهُ فَذاکَ الَّذی یُؤْخَذُ مِنْ حَسَناتِهِ لَیْسَ یَوْمَئِذٍ دینار ٌو َلا دِرْهَمٌ؛

قرض بر دو نوع است: هر کس از دنیا برود و قصد داشته باشد که قرض خود را بپردازد من سرپرست او خواهم بود و هر کس از دنیا برود و قصد داشته باشد که قرض خود را نپردازد، در مقابل آن از اعمال نیک او بر می دارند، زیرا در آن روز دینار و درهمی نیست.

نهج الفصاحه ص490، ح 1609

حدیث (16) امام علی علیه السلام :

اِیّاکُمْ وَ الدَّیْنَ فَاِنَّهُ مَذَلَّهٌ بِالنَّهارِ، وَ مَهَمَّهٌ بِاللَّیلِ وَ قَضاءٌ فِی الدُّنْیا وَ قَضاءٌ فِی الاْخِرَهِ؛

زیر بار بدهی نروید زیرا بدهکاری خواری روز و اندوه شب است و در دنیا و آخرت باز پرداختی دارد.

کافی(ط-الاسلامیه) ج 5، ص 95، ح 11

حدیث (17) امام علی علیه السلام :

کَثْرَهُ الدَّیْنِ تُصَیِّرُ الصّادِقَ کاذِبا وَ المُنْجِزَ مُخْلِفا؛

بدهی بسیار، راستگو را دروغگو و خوش قول را بدقول می گرداند.

تصنیف غررالحکم و دررالکلم ص362 ، ح8214

حدیث (18) امام علی علیه السلام :

اَلدَّیْنُ رِقٌّ فَلا تَبْذُلْ رِقَّکَ لِمَنْ لا یَعْرِفُ حَقَّکَ؛

بدهی (نوعی) بندگی است، پس زمام اختیار خود را به کسی که حق تو را نمی شناسد مسپار (کنایه از این است که از هر کس قرض نگیر).

شرح نهج البلاغه (ابن ابی الحدید)ج20،ص306،ح503

حدیث (19) امام علی علیه السلام :

وَ اغْتَنِمْ مَنِ اسْتَقْرَضَکَ فی حالِ غِناکَ لِیَجْعَلَ قَضاءَهُ لَکَ فی یَوْمِ عُسْرَتِکَ؛

غنیمت بدان کسی را که در زمان توانگریت از تو قرض بخواهد تا در روز تنگدستی ات (قیامت) بپردازد.

نهج البلاغه(صبحی صالح) ص398 ، از نامه 31

حدیث (20) امام کاظم علیه السلام :

عَنْ عَلیِّ بْنِ جَعْفَرٍ عَنْ اَخیهِ موسَی بْنِ جَعْفَرٍ علیه

ص: 455

السلام قالَ: وَ سَاَلْتُهُ عَنْ رَجُلٍ اَعْطى رَجُلاً مِاَئةَ دِرْهَمٍ عَلى اَنْ يُعْطيَهُ خَمْسَةَ دَراهِمَ اَوْ اَقَلَّ اَوْ اَكْثَرَ قالَ: هذَا الرِّبَا الْمَحْضُ؛

على بن جعفر مى گويد: از برادرم امام كاظم عليه السلام در مورد مردى كه صد درهم قرض به ديگرى داد به اين شرط كه پنج درهم يا كمتر يا بيشتر (اضافه)به او بدهد پرسيدم؟ فرمودند: اين عمل رباى محض است.

وسائل الشيعه ج 18، ص 359، ح 23847

حديث (21) امام صادق عليه السلام:

ثَلاثٌ ت-ُورِثُ المَحَبَّه: ال-دَی-نُ وَ التَّ-واضُعُ وَ البَذلُ؛

سه چيز است كه محبت آورد: ق-رض دادن و ف-روتن-ى و بخش-ش.

تحف العقول ص 316

حديث (22) امام حسين سلام الله عليه :

لا تَرفَعْ حاجَتَکَ إلّا إلی أحَدِ ثَلاثَهٍ: إلی ذی دینٍ أو مُرُوَّهٍ أو حَسَبٍ

جز به نزد یکی از این سه کس حاجت مبر: دیندار یا صاحب مروّت یا دارای اصالت خانوادگی

تحف العقول ص247

میانه روی

حديث (1) پيامبر صلى الله عليه و آله :

مَنِ اقْتَصَدَ اَغْناهُ اللّه ُ وَ مَنْ بَذَّرَ اَفْقَرَهُ اللّه ُ وَ مَنْ تَواضَعَ رَفَعَهُ اللّه ُ وَ مَنْ تَجَبَّرَ قَصَمَهُ اللّه ُ؛

هر كس ميانه روى كند، خداوند بى نيازش سازد و هر كس ريخت و پاش نمايد، خداوند نادارش كند، هر كس فروتنى پيشه كند، خداوند بلندش نمايد و هر كس بزرگى كند، خداوند خُردش نمايد.

نهج الفصاحه ص 755 ،ح 2939

حديث (2) امام على عليه السلام :

مَنِ اقتَصَدَ فى الغِنى والفَقرِ فَقَدِ استَعَدَّ لِنَوائِبِ الدَّهرِ.

هر كه در توان گرى و تهيدستى ميانه رو باشد، براى [مقابله با]حوادث روزگار آماد شده است.

تصنيف غررالحكم و دررالكلم ص 354 ، ح 8070

ديگر

چهل حديث همت و كار

حديث (1) پيامبر صلى الله عليه و آله :

طَلَبُ الْحَلَالِ فَرِيضَهٌ عَلَى كُلِّ مُسْلِمٍ وَ مُسْلِمَه

كار كردن براى كسب روزى حلال بر هر زن و مرد مسلمان واجب است

ص: 456

امع الاخبار (شعیری) ص 139

حدیث (2) حضرت محمد صلی الله علیه و آله و سلم :

امْنُنْ عَلَيْنَا بِالنَّشَاطِ وَ أَعِذْنَا مِنَ الْفَشَلِ وَ الْكَسَلِ وَ الْعَجْزِ وَ الْعِلَلِ وَ الضَّرَرِ وَ الضَّجَرِ وَ الْمَلَل

خدایا نعمت سرزندگی و کوشایی را به ما ارزانی دار و از سستی ، تنبلی ، ناتوانی ، بهانه آوری ، زیان ، دل مردگی و ملال ، محفوظمان دار

بحار الانوار (ط - بیروت) ج 91 ، ص 125

حدیث (3) پیامبر صلی الله علیه و آله :

إِنَّ مِنَ الذُّنُوبِ ذُنُوباً لَا يُكَفِّرُهَا صَلَاةٌ وَ لَا صَدَقَةٌ قِيلَ يَا رَسُولَ اللَّهِ فَمَا يُكَفِّرُهَا قَالَ الْهُمُومُ فِي طَلَبِ الْمَعِيشَه

بعضی از گناهان به وسیله نماز و صدقه هم آمرزیده نمی شوند. سوال شد یا رسول الله !پس چه چیز موجب آمرزش آن است؟ فرمود : جدیت و تلاش در طلب معیشت

مستدرک الوسائل و مستنبط المسائل ج 13، ص 13

حدیث (4) حضرت محمد صلی الله علیه و آله و سلم :

الْعِبَادَةُ عَشَرَةُ أَجْزَاءٍ تِسْعَةُ أَجْزَاءٍ فِي طَلَبِ الْحَلَال

عبادت ده جز است که نه جز آن در کار و تلاش برای به دست آوردن روزی حلال است

مستدرک الوسائل و مستنبط المسائل ج 13، ص 12

حدیث (5) امام علی علیه السلام :

الْعَمَلَ الْعَمَلَ ثُمَّ النِّهَايَةَ النِّهَايَةَ وَ الِاسْتِقَامَةَ الِاسْتِقَامَةَ ثُمَّ الصَّبْرَ الصَّبْرَ وَ الْوَرَعَ الْوَرَعَ إِنَّ لَكُمْ نِهَايَةً فَانْتَهُوا إِلَى نِهَايَتِكُم

کار کنید و آن را به پایانش رسانید و در آن پایداری کنید ؛ آن گاه شکیبایی ورزید و پارسا باشید.

نهج البلاغه (للصبحی صالح) ص 252

حدیث (6) امام علی علیه السلام :

قَلِیلٌ تَدُومُ عَلَیْهِ أَرْجَی مِنْ کَثِیرٍ مَمْلُولٍ مِنْه

کار (خیر) اندک ، که بر آن مداومت ورزی ، از کار بسیار که از آن خسته شوی ، امیدوار کننده تر است

نهج البلاغه (للصبحی صالح) ص 525 ، ح 278

حدیث (7) حضرت علی علیه السلام :

ص: 457

َلَیْکُمْ بِالْجِدِّ وَ الِاجْتِهَادِ وَ التَّأَهُّبِ وَ الِاسْتِعْدَاد

بر شما باد به تلاش و سخت کوشی و مهیا شدن و آماده شدن

وسایل الشیعه ج 1 ، ص 92 ، ح 217

حدیث (8) امام علی علیه السلام :

إِذَا هِبْتَ أَمْراً فَقَعْ فِیهِ فَإِنَّ شِدَّهَ تَوَقِّیهِ أَعْظَمُ مِمَّا تَخَافُ مِنْه

هر گاه از کاری ترسیدی ، خود را به کام آن بینداز ، زیرا ترس شدید از آن کار ، دشوارتر و زیان بار تر از اقدان به آن کار است.

نهج البلاغه (صبحی صالح) ص 501 ، ح175

حدیث (9) حضرت علی علیه السلام :

طاعه اللّه سبحانه لا یجوزها الا من بذل الجد و استفرغ الجهد

به طاعت خدای سبحان دست نیابد مگر کسی که تلاش کند و نهایت کوشش خود را به کار گیرد

شرح آقا جمال الدین خوانساری بر غررالحکم ج 7 ، ص 219

حدیث (10) امام علی علیه السلام :

الشَّرَفُ بِالْهِمَمِ الْعَالِیَهِ لَا بِالرِّمَمِ الْبَالِیَه

شرافت به همت های بلند است نه به استخوان های پوسیده

تصنیف غررالحکم و دررالکلم ص 448 ، ح 10273

حدیث (11) امیرالمومنان علیه السلام :

اقْصِرْ هِمَّتَکَ عَلَی مَا یَلْزَمُکَ وَ لَا تَخُضْ فِیمَا لَا یَعْنِیک

همت خود را صرف چیزهایی کن که به آن نیاز داری و آنچه به کارت نمی آید پی گیری مکن

تصنیف غررالحکم و دررالکلم ص 477 ، ح 10936

حدیث (12) امام علی علیه السلام :

الْمَرْءُ بِهِمَّتِهِ لَا بِقُنْیَتِه

ارزش انسان به همت اوست ، نه به ثروت او

تصنیف غررالحکم و دررالکلم ص 447 ، ح 10264

حدیث (13) حضرت علی علیه السلام :

قَدْرُ الرَّجُلِ عَلَی قَدْرِ هِمَّتِه

اندازه هر کس به اندازه همت اوست

نهج البلاغه (صبحی صالح) ص 477 ، ح 47 – تصنیف غررالحکم و دررالکلم ص 93

ص: 458

، ح 1627

حدیث (14) امام علی علیه السلام :

الْكَرَمُ نَتِيجَهُ عُلُوِّ الْهِمَّه

کرامت زاییده بلند همتی است

تصنیف غررالحکم و دررالکلم ص 382 ، ح 8678

حدیث (15) امیرالمومنین علی علیه السلام :

كَفَى بِالْمَرْءِ غَفْلَةً أَنْ يَصْرِفَ هِمَّتَهُ فِيمَا لَا يَعْنِيه

از غفلت برای آدمی همین بس که همتش را در آنچه به کارش نمی آید ، صرف کند

تصنیف غررالحکم و دررالکلم ص 477 ، ح 10942

حدیث (16) امام علی علیه السلام :

كُنْ بَعِيدَ الْهِمَمِ إِذَا طَلَبْتَ كَرِيمَ الظَّفَرِ إِذَا غَلَبْت

هر گاه در پی چیزی هستی ، بلند همت باش و آن گاه که چیره شدی ، در پیروزی کریم باش

تصنیف غررالحکم و دررالکلم ص 448 ، ح 10276

حدیث (17) امیر المومنین علی علیه السلام :

آفَةُ النُّجْحِ الْكَسَل

آفت موفقیت تنبلی است

تصنیف غررالحکم و دررالکلم ص 463 ، ح 10617

حدیث (18) امام علی علیه السلام :

مَنْ دَامَ كَسَلَهُ خَابَ أمَلَه

کسی که پیوسته تنبلی کند ، در رسیدن به آرزویش ناکام ماند

تصنیف غررالحکم و دررالکلم ص 463 ، ح 10627

حدیث (19) امیرالمومنین علی علیه السلام :

مِنْ سَبَبِ الْحِرْمَانِ التَّوَانِی

یکی از عوامل محرومیت سستی (در کار) است

تحف العقول ص 80

حدیث (20) امام علی علیه السلام :

ضَادُّوا التَّوَانِیَ بِالْعَزْم

با عزم و اراده به جنگ سستی بروید

تصنیف غررالحکم و دررالکلم ص 476 ، ح 10908

حدیث (21) امام حسن مجتبی علیه السلام :

لَا مُرُوَّةَ لِمَنْ لَا هِمَّةَ لَه

کسی که همت ندارد مروت ندارد

کشف الغمه (ط-القدیمه) ج 1 ، ص 571 – بحار الانوار (ط-بیروت) ج 75 ، ص 111

حدیث (22) امام حسن مجتبی علیه السلام :

اتَّقُوا اللَّهَ عِبَادَ اللَّهِ وَ جِدُّوا فِی الطَّلَبِ وَ تُجَاهَ الْهَرَبِ وَ بَادِرُوا الْعَمَلَ قَبْلَ مُقَطِّعَاتِ النَّقِمَاتِ وَ هَاذِمِ اللَّذَّات

ای بندگان خدا ! تقوا پیشه کرده و برای رسیدن به خواسته ها تلاش کنید و از

کارهای ناروا بگریزید و قبل از آنکه ناگواری ها به شما روی آورند و نابود کننده لذات (مرگ) فرا رسد ، به کار (های نیک) مبادرت ورزید

تحف العقول ص 236 – بحارالانوار(ط - بیروت) ج 75 ، ص 109

حدیث (23) امام حسن مجتبی علیه السلام :

و اعمل لدنیاک کأنّک تعیش أبدا و اعمل لآخرتک کأنّک تموت غدا

برای دنیایت چنان کار کن که گویا برای همیشه (در این دنیا) خواهی بود. و برای آخرتت (نیز چنان) سعی و تلاش کن که گویا فردا از این دنیا خواهی رفت

مستدرک الوسایل و مستنبط المسایل ج 12 ، ص 52 ، ح 13489 – بحارالانوار(ط - بیروت) ج 44 ، ص 139

حدیث (24) امام صادق علیه السلام :

اللَّهُمَّ إِنِّی أَعُوذُ بِکَ مِنَ الْهَمِّ وَ الْحَزَنِ وَ الْعَجْزِ وَ الْکَسَل

بار خدایا ، من از غم و اندوه و ناتوانی و تنبلی به تو پناه می برم

من لا یحضره الفقیه ج 1 ، ص 335 ، ح 981

حدیث (25) امام محمد باقر علیه السلام :

إِیَّاکَ وَ الْکَسَلَ وَ الضَّجَرَ فَإِنَّهُمَا مِفْتَاحُ کُلِّ شَر

از تنبلی و بی حوصلگی بپرهیز ، زیرا که این دو کلید هر بدی می باشند

تحف العقول ص 295

حدیث (26) امام محمد باقر علیه السلام :

إِنِّی لَأُبْغِضُ الرَّجُلَ أَوْ أُبْغِضُ لِلرَّجُلِ أَنْ یَکُونَ کَسْلَاناً [کَسْلَانَ] عَنْ أَمْرِ دُنْیَاهُ وَ مَنْ کَسِلَ عَنْ أَمْرِ دُنْیَاهُ فَهُوَ عَنْ أَمْرِ آخِرَتِهِ أَکْسَلُ

من مردی را که در کار دنیایش تنبل باشد مبغوض میدارم و کسی که در کار دنیا تنبل باشد ، در کار آخرتش تنبل تر است

کافی (ط-الاسلامیه) ج 5 ، ص 85 ، ح 4

حدیث (27) امام محمد باقر علیه السلام :

إِیاکَ وَ الْکَسَلَ وَ الضَّجَرَ فَإِنَّهُمَا یمْنَعَانِکَ مِنْ حَظِّکَ مِنَ الدُّنْیا وَ

ص: 460

الْآخِرَه

از تنبلی و بی حوصلگی بپرهیز زیرا که این دو خصلت تو را از بهره دنیا و آخرت باز می دارند

کافی (ط-الاسلامیه) ج 5 ، ص 85 ، ح 2

حدیث (28)امام جعفر صادق علیه السلام :

ترک التجاره ینقص العقل

رها کردن کسب و کار ، عقل را کم می کند

کافی (ط-الاسلامیه) ج 5 ، ص 148 ، ح 1

حدیث (29) امام جعفر صادق علیه السلام :

كُلُّ ذِی صِنَاعَهٍ مُضْطَرٌّ إِلَى ثَلَاثِ خِصَالٍ يَجْتَلِبُ بِهَا الْمَكْسَبَ وَ هُوَ أَنْ يَكُونَ حَاذِقاً بِعَمَلِهِ مُؤَدِّياً لِلْأَمَانَهِ فِيهِ مُسْتَمِيلاً لِمَنِ اسْتَعْمَلَهُ

هر اهل فنی برای موفقیت در کسب و کار خود به سه مطلب نیازمند است : تخصص و باهوشی در فن و حرفه مورد نظر؛ امین باشد و در کار و مال مردم ، امانت و درستی را حفظ کند. با کارفرما و صاحب کار ، خوش برخورد و خوش قلب باشد

تحف العقول ص 322

حدیث (30) امام جعفر صادق علیه السلام :

مَنْ طَلَبَ التِّجَارَهَ اسْتَغْنَى عَنِ النَّاس

هر کس دنبال تجارت رود از مردم بی نیاز می شود

کافی (ط-الاسلامیه) ج 5 ، ص 148 ، ح 3

حدیث (31) امام جعفر صادق علیه السلام :

يَا هِشَامُ إِنْ رَأَيْتَ الصَّفَّيْنِ قَدِ الْتَقَيَا فَلَا تَدَعْ طَلَبَ الرِّزْقِ فِی ذَلِکَ الْيَوْم

اگر در خط مقدم جبهه ، درگیری شروع شد ، باز هم کار کردن و طلب روزی را در آن روز ترک نکن

کافی (ط-الاسلامیه) ج 5 ، ص 78 ، ح 7

حدیث (32) امام جعفر صادق علیه السلام :

الْكَادُّ عَلَى عِيَالِهِ كَالْمُجَاهِدِ فِی سَبِيلِ اللَّه

کسی که خود را برای روزی خانواده اش به زحمت می اندازد و کار می کند مانند رزمنده ایست که در راه خدا می جنگد

کافی (ط-الاسلامیه) ج 5 ،

ص 88 ، ح 1

حديث (33) امام جعفر صادق عليه السلام :

أُوصِيکَ بِتَقْوَى اللَّهِ وَ الْوَرَعِ وَ الِاجْتِهَادِ وَ اعْلَمْ أَنَّهُ لَا يَنْفَعُ اجْتِهَادٌ لَا وَرَعَ فِيه

تو را به تقوای الهی و پارسایی و کوشش سفارش می کنم و بدان که کوششی که در آن پارسایی نباشد ، سودی نمی دهد

کافی (ط – الاسلاميه) ج 2 ، ص 76 ، ح 1

حديث (34)امام جعفر صادق عليه السلام :

لَا تَکْسَلُوا فِی طَلَبِ مَعَايِشِکُمْ فَإِنَّ آبَاءَنَا کَانُوا يَرْکُضُونَ فِيهَا وَ يَطْلُبُونَهَا

در طلب روزی و نیازهای زندگی تنبلی نکنید ، چرا که پدران و نیاکان ما به دنبال آن می دویدند و آن را طلب می کردند

من لا يحضره الفقيه ج 3 ، ص 157 ، ح 3576

حديث (35) امام جعفر صادق عليه السلام :

لَا تَکْسَلْ عَنْ مَعِيشَتِکَ فَتَکُونَ کَلًّا عَلَى غَيْرِک

در معاش دنيوی خود تنبلی مکن که سربار ديگران باشی

کافی (ط – الاسلاميه) ج 5 ، ص 86 ، ح 9

حديث (36) امام موسی کاظم عليه السلام :

إِنَّ اللَّهَ تَعَالَى لَيُبْغِضُ الْعَبْدَ النَّوَّامَ إِنَّ اللَّهَ لَيُبْغِضُ الْعَبْدَ الْفَارِغ

خداوند دشمن بنده ای است که زياد می خوابد و بيکار است

وسايل الشيعه ج 17 ، ص 58 ، ح 21972

حديث (37) امام رضا عليه السلام :

إِنَّ الّذِی یَطّلَبُ مِنْ فَضْلٍ یَکُفَّ بِهِ عِیَالَهُ أعْظَمُ أجْراَ مِنَ الّمُجَاهِدِ فِی سَبِیلِ اَللّه

کسی که دنبال روزی می رود تا آبروی خود و خانواده اش را حفظ کند اجر و پاداشش از رزمنده ای که در راه خدا جنگ می کند بیشتر است

تحف العقول ص 445

حدیث (38) امیر المومنین علی علیه السلام :

أَحْسَنُ الشِّیَمِ شَرَفُ الْهِمَم

نیکوترین خصلت ها ارجمندی همت هاست

تصنیف غررالحکم و دررالکلم ص 448 ، ح 10274

حدیث (39) حضرت علی علیه السلام :

مَنْ رَقَی دَرَجَاتِ الْهِمَمِ عَظَّمَتْهُ الْأُمَم

هر که بر نردبان همت ها بالا رود ، ملت ها او را بزرگ دارند

تصنیف غررالحکم و دررالکلم ص 448 ، ح 10270

حدیث (40) امام محمد باقر علیه السلام :

لَا شَرَفَ کَبُعْدِ الْهِمَّه

هیچ شرافتی چون بلند همتی نیست

تحف العقول ص 286 – بحار الانوار (ط –بیروت) ج 75 ، ص 165

اجتماعی

خانواده

خانواده

حدیث (1) رسول اکرم صلی الله علیه و آله :

خَيرُكُم خَيرُكُم لأَهلِهِ و َأنَا خَيرُكُم لأَهلی ما أَكرَمَ النِّساءَ إلاّ كَريمٌ و َلا أَهانَهُنَّ إلاّ لَئيمٌ؛

بهترین شما کسی است که برای خانواده اش بهتر باشد، و من از همه شما برای خانواده ام بهترم، زنان را گرامی نمی دارد، مگر انسان بزرگوار و به آنان اهانت نمی کند مگر شخص پَست و بی مقدار.

نهج الفصاحه ص472 ح 1520

حدیث (2) رسول اکرم صلی الله علیه و آله :

الرَّجُلُ رَاعٍ عَلَى أَهْلِ بَيْتِهِ وَ هُوَ مَسْئُولٌ عَنْهُمْ فَالْمَرْأَةُ رَاعِيَةٌ عَلَى أَهْلِ بَيْتِ بَعْلِهَا وَ وُلْدِهِ وَ هِيَ مَسْئُولَةٌ عَنْهُم

مرد، سرپرست خانواده است و درباره آنان از او سئوال می شود و زن، سرپرست خانه شوهرش و فرزندان اوست و درباره آنان از وی سئوال می شود.

مجموعه ورام ج1 ، ص6

حدیث (3) رسول اکرم صلی الله علیه و آله :

خَيرُ الرِّجالِ مِن اُمَّتیَ الَّذينَ لا يَتَطاوَلُونَ عَلى أَهليهِم و َيَحِنُّونَ عَلَيهِم و َلا يَظلِمُونَهُم؛

بهترین مردان امّت من کسانی هستند که نسبت به خانواده خود خشن نباشند و اهانت نکنند و دلسوزشان باشند و به آنان ظلم نکنند.

مکارم الأخلاق ص 216

حدیث (4) امام صادق علیه السلام :

مَن حَسُنَ بِرُّهُ بِأَهلِ بَیتِهِ مُدَّ لَهُ فی عُمُرِهِ؛

هر کس به شایستگی در حقّ خانواده اش نیکی کند، عمرش طولانی می شود.

کافی(ط-الاسلامیه) ج2، ص105

حدیث (5) امام صادق علیه السلام :

لَا یَزَالُ الْمُؤْمِنُ یُورِثُ أَهْلَ بَیْتِهِ الْعِلْمَ وَ الْأَدَبَ الصَّالِحَ حَتَّى یُدْخِلَهُمُ الْجَنَّهَ [جَمِیعاً]

ص: 463

ؤمن همواره خانواده خود را از دانش و ادب شایسته بهره مند می سازد تا همه آنان را وارد بهشت کند.

مستدرک الوسایل و مستنبط المسایل ج12، ص201، ح13881

حدیث (6) رسول اکرم صلی الله علیه و آله :

إذا أرادَ اللّه بِأهلِ بَیتٍ خَیرا فَقَّهَهُم فِی الدّینِ و َوَقَّرَ صَغیرُهُم کَبیرَهُم و َرَزَقَهُمُ الرِّفقَ فی مَعیشَتِهِم و َالقَصدَ فی نَفَقاتِهِم وَ بَصَّرَهُم عُیُوبَهُم فَیَتُوبُوا مِنها؛

هرگاه خداوند برای خانواده ای خیر بخواهد آنان را در دین دانا می کند، کوچک ترها بزرگ ترهایشان را احترام می نمایند، مدارا در زندگی و میانه روی در خرج روزیشان می نماید و به عیوبشان آگاهشان می سازد تا آنها را برطرف کنند.

نهج الفصاحه ص181 ، ح 147

حدیث (7) رسول اکرم صلی الله علیه و آله :

یا علی: خِدمَةُ العِیالِ کَفّارَةٌ لِلکَبائِرِ و َتُطفی غَضَبَ الرَّبِّ، وَ مُهُورُ الحُورِ العینِ، و َتَزیدُ فِی الحَسَناتِ و َالدَّرَجاتِ؛

یا علی: خدمت به خانواده، کفاره گناهان کبیره و خاموش کننده خشم خداوند و مهریه حورالعین و زیاد کننده حسنات و درجات است.

جامع احادیث الشیعه(بروجردی) ج22 ، ص306

حدیث (8) رسول اکرم صلی الله علیه و آله :

اَلمُؤمِنُ یَأکُلُ بِشَهوَةِ أَهلِهِ، اَلمُنافِقُ یَأکُلُ أَهلُهُ بِشَهوَتِهِ؛

مؤمن به میل و رغبت خانواده اش غذا می خورد ولی منافق میل و رغبت خود را به خانواده اش تحمیل می کند.

کافی(ط-الاسلامیه) ج4، ص12

حدیث (9) امام صادق علیه السلام :

فِی قَوْلِ اللَّهِ عَزَّ وَ جَلَّ- "قُوا أَنْفُسَکُمْ وَ أَهْلِیکُمْ ناراً " کَیْفَ نَقِی أَهْلَنَا قَالَ تَأْمُرُونَهُمْ {بِما یُحِبُّ اللّه } وَ تَنْهَوْنَهُم ْ {عَمّا یَکرَهُ اللّه }.

خداوند می فرمایند : «خود و خانواده تان را از آتش دوزخ حفظ کنید»، گفتند: چگونه خانواده مان را از آتش دوزخ حفظ کنیم؟ فرمودند: {به آنچه خدا دوست دارد} امرشان کنید

و {از آنچه خدا

ص: 464

نمی پسندد } نهی شان نمائید.

کافی(ط-الاسلامیه) ج5 ص 62

حدیث (10) امام صادق علیه السلام :

إنَّ المَرءَ یَحتاجُ فی مَنزِلِهِ وَ عِیالِهِ إلی ثَلاثِ خِلالٍ یَتَکَلَّفُها وَ إن لَم یَکُن فی طَبعِهِ ذلِکَ : مُعاشَرَةٌ جَمیلَةٌ وَ سَعَةٌ بِتَقدیرٍ وَ غَیرَةٌ بِتَحَصُّنٍ؛

مرد در خانه و نسبت به خانواده اش نیازمند رعایت سه صفت است هر چند در طبیعت او نباشد: خوشرفتاری ، گشاده دستی به اندازه و غیرتی همراه با خویشتن داری.

تحف العقول ص 322

حدیث (11) رسول اکرم صلی الله علیه و آله :

یا علی: لا یَخدِمُ العِیالَ إلاّ صِدّیقٌ أَو شَهیدٌ أَو رَجُلٌ یُریدُ اللّه بِهِ خَیرَ الدُّنیا وَالخِرَهِ؛

یا علی: به خانواده خود خدمت نمی کند مگر صدّیق یا شهید یا مردی که خداوند خیر دنیا و آخرت را برای او می خواهد.

جامع الاخبار (شعیری) ص103 - بحارالأنوار(ط-بیروت) ج101، ص132

حدیث (12) امام صادق علیه السلام :

ثَلاثَةٌ اِن یَعلَمُهنَّ المُؤمِنُ کانَت زیادَةً فی عُمُرِهِ وَ بَقاءَ النِّعمَهِ عَلَیهِ: تَطویلُهُ فی رُکوعِهِ وَ سجودِهِ فی صلاتِهِ وَ تَطویلُهُ لِجلوسِهِ عَلی طَعامِهِ اِذا اَطعَمَ عَلی مائِدَتِهِ وَ اصطِناعُهُ المَعروفَ اِلی اَهلِهِ؛

سه چیز است که اگر مؤمن از آنها مطلع شود، باعث طول عمر و دوام بهره مندی او از نعمت ها می شود: طول دادن رکوع و سجده، زیاد نشستن بر سر سفره ای که در آن دیگران را اطعام می کند و خوش رفتاری اش با خانواده.

کافی(ط-الاسلامیه) ج 4، ص 49

حدیث (13) رسول اکرم صلی الله علیه و آله :

اَلمَرأَةُ الصّالِحَهُ أَحَدُ الکاسِبَینِ؛

زن شایسته یکی از دو عامل پیشرفت خانواده است.

امالی(طوسی) ص614 - مستدرک الوسایل ومستنبط المسایل ج14 ، ص171 - بحارالأنوار(ط-بیروت) ج100، ص238

حدیث (14) امام حسین علیه السلام:

لات-َرفع ح--اجَتَک إلاّ إل-ی أح-َدٍ ثَلاثه: إل-ی ذِی دی-نٍ، اَو مُ--رُوّه اَو حَسَب؛

جز به

ص: 465

یکی از سه نفر حاجت مبر: به دیندار، یا صاحب مروت، یا کسی که اصالت خانوادگی داشته باشد.

تحف العقول ص 247

حديث (15) امام على عليه السلام :

حُسْنُ الْخُلْقِ فى ثَلاثٍ: اِجْتِنابُ الْمَحارِمِ وَ طَ-لَبُ الْحَلالِ وَ التَّ-وَسُّعُ عَلَى الْعِيالِ؛

خوش اخلاقى در سه چيز است: دورى كردن از حرام، طلب حلال و فراهم آوردن آسايش و رفاه براى خانواده.

مجموعه ورام ج1 ، ص90 - بحارالأنوار(ط-بيروت) ج 68، ص 394

حديث (16) امام على عليه السلام :

مَنْ ساءَ خُلْقُهُ مَلَّهُ اَهْلُهُ؛

هر كس بد اخلاق باشد، خانواده اش از او دلتنگ و خسته مى شوند.

تحف العقول ص 214

حديث (17) امام صادق عليه السلام :

مَن حَسُنَ بِرُّهُ بِأَهلِهِ زادَ اللَّهُ فى عُمرِهِ.

هر كه به خانواده اش نيكى كند، خداوند بر عمرش بيفزايد.

كافى(ط-الاسلاميه) ج8 ، ص219

همسر

حديث (1) رسول اكرم صلى الله عليه و آله :

مِن سَعادَهِ المَرءِ المُسلِمِ الزَّوجَهُ الصّالِحَهُ وَالمَسكَنُ الواسِعُ وَالمَركَبُ البَهىُّ وَالوَلَدُ الصّالِحُ؛

از خوشبختی مرد مسلمان، داشتن همسری شایسته، خانه ای بزرگ، وسیله ای راحت برای سواری و فرزندی خوب است.

بحارالأنوار(ط-بیروت) ج73، ص155

حدیث (2) امام علی علیه السلام :

أَحسِنِ الصُّحبَهَ لَها فَیَصفُوَ عَیشُکَ؛

با همسرت خوش رفتار باش تا زندگی ات با صفا گردد.

من لایحضره الفقیه، ج4، ص392، ح5834

حدیث (3) امام باقر علیه السلام :

اِنَّ اَکرَمَکُم عِندَ اللّه اَشَّدُّکُم اِکراما لِحَلائِلِهِم؛

گرامی ترین شما نزد خدا، کسی است که بیشتر به همسر خود احترام بگذارد.

وسایل الشیعه ج 21 ، ص311 ، ح27157 {شبیه این حدیث در من لایحضر الفقیه ج3 ، ص506 و تهذیب الاحکام ج8، ص141 }

حدیث (4) رسول اکرم صلی الله علیه و آله :

إنَّ الرَّجُلَ إذا نَظَرَ إلَی امرَأَتِهِ وَنَظَرَت إلَیهِ نَظَرَ اللّه تَعالی إلَیهِما نَظَرَ الرَّحَمَهِ؛

وقتی مردی به همسر خود نگاه کند و همسرش به او نگاه کند خداوند بدیده رحمت به آنان نگاه می کند.

ص: 466

نهج الفصاحه ص278 ، ح 621

حدیث (5) حضرت زهرا سلام الله علیها:

خِیارُکم اَلیَنُکم مَناکِبَهً وَ اَکرَمُهم لِنِسائِهِم؛

بهترین شما کسی است که در برخورد با مردم نرم تر و مهربان تر باشد و ارزشمندترین مردم کسانی هستند که با همسرانشان مهربان و بخشنده اند.

عوالم العلوم و المعارف ج11 ، ص909

حدیث (6) امام رضا علیه السلام :

لَیْسَ بَیْنَ الْوالِدِ وَ وَلَدِهِ رِبا وَ لا بَیْنَ الزَّوْجِ وَ الْمَرأَهِ رِبا؛

بین پدر و فرزند و بین شوهر و همسرش ربا (حرام) نیست.

فقه الرضا، ص 258

حدیث (7) امام صادق علیه السلام :

خَمْسُ خِصالٍ مَنْ فَ-قَ-دَ واحِدَهً مِنْهُنَّ لَمْ یَزَلْ ناقِصَ العَیْشِ زائِلَ الْعَقْلِ مَشْغولَ الْقَلْبِ، فَاَوَّلُها: صِحَّهُ البَدَنِ وَ الثّانیَهُ: اَلاْمْنُ وَ الثّالِثَهُ: اَلسَّعَهُ فِی الرِّزْقِ، وَ الرّابِعَهُ: اَلاَنیسُ الْمُوافِقُ (قال الراوی:) قُلْتُ: و مَا الأْنیسُ الْمُوافِقُ؟ قال: اَلزَّوجَهُ الصّالِحَهُ، وَ الوَلَدُ الصّالِحُ، وَ الْخَلیطُ الصّالِحُ وَ

الخامِسَهُ: وَ هِیَ تَجْمَعُ هذِه الْخِصالَ: الدَّعَهُ؛

پنج چیز است که هر کس یکی از آنها را نداشته باشد، همواره در زندگی اش کمبود دارد و کم خرد و دل نگران است: اول، تندرستی، دوم امنیت، سوم روزی فراوان، چهارم همراهِ همرأی. راوی پرسید: همراهِ همرأی کیست؟ امام فرمودند: همسر و فرزند و همنشین خوب و پنجم که در برگیرنده همه اینهاست، رفاه و آسایش است.

خصال ج1 ، ص 284

حدیث (8) امام سجاد علیه السلام :

وَ اَمّا حَقُّ الزَّوجَهِ فَاَنْ تَعْلَمَ اَنَّ اللّه َ عَزَّوَجَلَّ جَعَلَها لَکَ سَکَنا وَ اُنْسا فَتَعْلَمَ اَنَّ ذلِکَ نِعْمَهٌ مِنَ اللّهِ عَلَیْکَ فَ-تُ-کْرِمَها وَ تَرْفُقَ بِها وَ اِنْ کانَ حَقُّکَ اَوجَبَ فَاِنَّ لَها عَلَیْکَ اَنْ تَرْحَمَها؛

حق زن این است که بدانی خداوند عزوجل او را مایه آرامش و انس تو قرار داده و این نعمتی از جانب اوست، پس

ص: 467

احترامش کن و با او مدارا نما، هر چند حق تو بر او واجب تر است اما این حق اوست که با او مهربان باشی.

من لایحضره الفقیه ج 2، ص 621، ح 3214

حدیث (9) پیامبر صلی الله علیه و آله :

خَیْرُکُم خَیْرُکُم لِنِسائِهِ و اَنَا خَیْرُکُم لِنِسائی؛

بهترین شما کسی است که برای زنان خود بهتر باشد و من بهترین شما برای زن خود هستم.

من لایحضره الفقیه ج 3، ص 443

قطع و صله رحم

حدیث (1) رسول اکرم صلی الله علیه و آله :

اَلصَّدَقَةُ عَلی وَجهِها وَاصطِناعُ المَعروفِ وَ بِرُّ الوالِدَینِ وَ صِلَةُ الرَّحِمِ تُحَوِّلُ الشِّقاءَ سَعادَةً وَتَزیدُ فِی العُمرِ وَ تَقی مَصارِعَ السُّوءِ؛

صدقه بجا و نیکوکاری و نیکی به پدر و مادر و صله رحم، بدبختی را به خوشبختی تبدیل و عمر را زیاد و از مرگ بد جلوگیری می کند.

نهج الفصاحه ص549 ، ح 1869

حدیث (2) رسول اکرم صلی الله علیه و آله :

اَلصَّدَقَةُ بِعَشرَةٍ وَالقَرضُ بِثَمانِیَةَ عَشرَةَ وَصِلَةُ الاِخوانِ بِعِشرینَ وَصِلَةُ الرَّحِمِ بِاَربَعَةٍ وَعِشرینَ؛

صدقه دادن ده حسنه، قرض دادن هجده حسنه، رابطه با برادران (دینی) بیست حسنه و صله رحم بیست و چهار حسنه دارد.

کافی(ط-الاسلامیه) ج4، ص10

حدیث (3) امام علی علیه السلام :

صِلَةُ الرَّحِمِ توجِبُ المَحَبَّةَ وَتَکبِتُ العَدُوَّ؛

صله رحم محبّت آور است و دشمن را خوار می گرداند.

شرح آقا جمال الدین خوانساری بر غرر الحکم و درر الکلم ج4، ص209، ح5825

حدیث (4) امام علی علیه السلام :

کَفِّروا ذُنوبَکُم وَتَحَبَّبوا اِلی رَبِّکُم بِالصَّدَقَهِ وَصِلَهِ الرَّحِمِ؛

با صدقه و صله رحم گناهان خود را پاک کنید و خود را محبوب پروردگارتان گردانید.

شرح آقا جمال الدین خوانساری بر غررالحکم و دررالکلم ج4، ص635، ح7258

حدیث (5) امام علی علیه السلام :

صِلَةُ الرَّحِمِ تُدِرُّ النِّعَمَ وَتَدفَعُ النِّقَمَ؛

صله رحم نعمت ها را فراوان می کند و سختی ها را از بین می برد.

شرح

ص: 468

آقا جمال الدین خوانساری بر غررالحکم و دررالکلم ج4، ص204، ح5836

حدیث (6) امام علی علیه السلام :

زَکوهُ الیَسارِ بِرُّ الجیرانِ وَ صِلَهُ الاَرحامِ؛

زکاتِ رفاه، نیکی با همسایگان و صله رحم است.

شرح آقا جمال الدین خوانساری بر غررالحکم و دررالکلم ج4، ص106، ح5453

حدیث (7) امام باقر علیه السلام :

اِنَّ اَعجَلَ الخَیرِ ثَوابا صِلَهُ الرَّحِمِ؛

ثواب صله رحم سریع تر از هر کار خیری به صاحبش می رسد.

کافی(ط-الاسلامیه) ج2، ص152

حدیث (8) امام باقر علیه السلام :

صِلَهُ الاَرحامِ تُزکی اَلاَعمالَ وَتُنمی اَلاَموالَ وَتَدفَعُ اَلبَلوی وَ تُیَسِّرَ الحِسابَ وَتُنسِئُ فِی الاَجَلِ؛

صله رحم اعمال را پاکیزه، اموال را بسیار، بلا را دفع، حساب (قیامت) را آسان می کند و مرگ را به تأخیر می اندازد.

کافی(ط-الاسلامیه) ج2 ، ص150 - تحف العقول، ص 299

حدیث (9) امام صادق علیه السلام :

اِنَّ صِلَهَ الرَّحِمِ وَالبِرَّ لَیُهَوِّنانِ الحِسابَ وَیَعصِمانِ مِنَ الذُّنوبِ؛

صله رحم و نیکی، حساب (قیامت) را آسان می کند و از گناهان جلوگیری می نماید.

کافی(ط-الاسلامیه) ج2 ، ص157 - تحف العقول ص 376

حدیث (10) امام صادق علیه السلام :

صِلَهُ الارحامِ تُحَسِّنُ الخُلُقَ وَ تُسمِحُ الکَفَّ وَ تُطیبُ النَّفسَ وَ تَزیدُ فِی الرِّزقِ وَ تُنسِئُ فِی الاَجَلِ؛

صله رحم اخلاق را خوب، دست را بخشنده، جان را پاکیزه، روزی را زیاد می کند و مرگ را به تأخیر می اندازد.

کافی(ط-الاسلامیه) ج2 ، ص151

حدیث (11) رسول اکرم صلی الله علیه و آله :

اَلصَّدَقَهُ بِعَشرَهٍ وَ القَرضُ بِثَمانِیَهَ عَشرَ وَ صِلَهُ الاِخوانِ بِعِشرینَ وَ صِلَهُ الرَّحِمِ بِاَربَعَهٍ وَ عِشرینَ؛

صدقه دادن، ده حسنه، قرض دادن، هجده حسنه، رابطه با برادران [دینی]، بیست حسنه و صله رحم، بیست و چهار حسنه دارد.

کافی(ط-الاسلامیه) ج 4 ، ص 10

حدیث (12) رسول اکرم صلی الله علیه و آله :

مَن مَشی اِلی ذی قَرابَهٍ بِنَفسِهِ وَ مالِهِ لِیَصِلَ رَحِمَهُ اَعطاهُ اللَّهُ

ص: 469

عَزَّوَجَلَّ اَجرَ مِأَهِ شَهیدٍ؛

هر کس با جان و مال خود در راه صله رحم کوشش کند، خداوند عزّوجلّ پاداش یکصد شهید به او می دهد.

من لایحضره الفقیه ج 4، ص 16

حدیث (13) امام علی علیه السلام :

صِلَهُ الرحمِ مِن اَفضَلِ شِیَمِ الکِرامِ؛

صله رحم، از بهترین خصلت های بزرگواران است.

مستدرک الوسایل و مستنبط المسایل ج15 ، ص251

حدیث (14) امام علی علیه السلام :

اِنَّ صِلَهَ الرحامِ لَمِن موجِباتِ السلامِ وَ اِنَّ اللّهَ سُبحانَهُ اَمَرَ بِاِکرامِها وَ اِنَّهُ تَعالی یَصِلُ مَن وَصَلَها وَ یَقطَعُ مَن قَطَعَها وَ یُکرِم مَن اَکرَمَها؛

به راستی که صله رحم از واجبات اسلام است و خدای سبحان، امر فرموده که آن را گرامی بدارند و خداوند متعال با هر کس که صله رحم کند، رابطه برقرار می کند و با هر کس که قطع رحم کند، قطع رابطه می کند و هر کس که صله رحم را گرامی بدارد، گرامی اش می دارد.

تصنیف غررالحکم و دررالکلم ص405 و ص 406 ،ح9290

حدیث (15) امام علی علیه السلام :

حِراسَهُ النِّعَمِ فی صِلَهِ الرَّحِمِ؛

حفظ نعمت ها در صله رحم است.

تصنیف غررالحکم و دررالکلم ص 406 ،ح9303

حدیث (16) امام علی علیه السلام :

اِذا قَطّعُوا الرحامَ جُعِلَتِ الموالُ فی أیدیِ الشرارِ ؛

هرگاه مردم قطع رحم کنند، ثروت ها در دست افراد شرور قرار می گیرد.

کافی(ط--الاسلامیه) ج 2، ص 348

حدیث (17) امام صادق علیه السلام :

أفضَلُ ما یوصَلُ بِهِ الرَّحِمُ کَفُّ الأذی عَنها؛

بهترین صله رحم، خودداری از آزار و اذیت خویشاوندان است .

قرب الاسناد(ط-حدیثه) ص355 - بحارالأنوار ج 71، ص 88

حدیث (18) امام صادق علیه السلام :

صِلُوا أرحامَکُم و بِرّوا بِإخوانِکُم وَ لَو بِحُسنِ السَّلامِ وَ رَدِّ الجَوابِ ؛

صله رحم نمایید و به برادران (دینی) خود نیکی کنید، هر چند

ص: 470

با سلام کردن خوب و یا جواب سلام خوب باشد.

کافی(ط-الاسلامیه) ج 2، ص 157

حدیث (19) امام صادق علیه السلام :

صِلَةُ الرَّحِمِ تَعمُرُ الدِّیارَ وَ تَزیدُ فی الأعمارِ وَ اِن کانَ اَهلُها غَیرَ اَخیارٍ؛

صله رحم، خانه ها را آباد و عمرها را طولانی می کند، هر چند صله رحم کنندگان مردمان خوبی نباشند.

امالی(طوسی) ص 481

حدیث (20) امام رضا علیه السلام :

وَقِّرُوا کِبارَکُم وَ ارحَمُوا صِغارَکُم وَ صِلُوا اَرحامَکُم؛

به بزرگترهایتان احترام بگذارید و با کوچکترها مهربان باشید و صله رحم نمایید.

امالی(صدوق) ص94 - عیون اخبار الرضا ج 1، ص 295

حدیث (21) رسول اکرم صلی الله علیه و آله :

مَن اُلهِمَ الصِّدقَ فی کَلامِهِ وَ النصافَ مِن نَفسِهِ وَ بِرَّ والِدَیهِ وَ وَصلَ رَحِمِهِ، اُنسِیءَ لَهُ فی اَجَلُهُ وَ وُسِّعَ عَلَیهِ فی رِزقِهِ وَ مُتِّعَ بِعَقلِهِ وَ لُ-قِّنَ حُجَّتَهُ وَقتَ مُساءَلَتِهِ ؛

به هر کس، راستگویی در گفتار، انصاف در رفتار، نیکی به والدین و صله رحم الهام شود، اجلش به تأخیر می افتد، روزیش زیاد می گردد، از عقلش بهره مند می شود و هنگام سئوال [مأموران الهی] پاسخ لازم به او تلقین می گردد.

اعلام الدین فی صفات المونین ص 265

حدیث (22) رسول اکرم صلی الله علیه و آله :

اِنَّ القَومَ لَیَکونونَ فَجَرَةً وَ لا یَکونونَ بَرَرَةً فَیَصِلونَ اَرحامَهُم فَتَنمی اَموالَهُم وَ تَطولُ اَعمارُهُم فَکَیفَ اِذا کانوا اَبرارا بَرَرَةً !؟

مردمی که گناهکارند و نه نیکوکار، با صله رحم، اموالشان زیاد و عمرشان طولانی می شود. حال اگر نیک و نیکوکار باشند، چه خواهد شد !؟

کافی(ط-الاسلامیه) ج 2، ص 155

حدیث (23) رسول اکرم صلی الله علیه و آله :

مَن سَرَّهُ اَن یُنسَاَل-َهُ فی عُمُرِهِ وَ یُوَسَّعَ لَهُ فی رِزقِهِ فَلیَتَّقِ اللّه وَ لیَصِل رَحِمَهُ؛

هر کس دوست دارد که عمرش طولانی و روزی اش زیاد شود، تقوای الهی پیشه

ص: 471

کند و صله رحم نماید.

بحارالأنوار(ط-بیروت) ج 71، ص 102

حدیث (24) امام صادق علیه السلام :

ما نَعلَمُ شَیئا یَزیدُ فِی العُمرِ اِلاّ صِلَةَ الرَّحِمِ، حَتّی اِنَّ الرَّجُلَ یَکونُ اَجَلُهُ ثَلاثَ سِنینَ فَیکونُ وَصولاً لِلرَّحِمِ فَیَزیدُ اللّه فی عُمرِهِ ثَلاثینَ سَنَةً فَیَجعَلُها ثَلاثا وَ ثَلاثینَ سَنَةً، وَ یَکونُ اَجَلُهُ ثَلاثا وَ ثَلاثینَ سَنَةً فَیَکونَ قاطِعا لِلرَّحِمِ، فَیَنقُصُهُ اللّه ثَلاثینَ سَنَةً وَ یَجعَلُ اَجَلَهُ اِلی ثَلاثِ سِنینَ؛

ما، غیر از صله رحم، چیزی نمی شناسیم که بر عمر بیفزاید، تا آن جا که گاهی عمر کسی سه سال است، و وقتی که اهل صله رحم می شود، خداوند هم سی سال بر عمرش می افزاید و آن را سی و سه سال می کند و گاهی عمر کسی سی و سه سال است و قطع رحم می کند و خداوند هم سی سال از عمر او می کاهد و عمرش را به سه سال، کاهش می دهد.

کافی(ط-الاسلامیه) ج 2، ص 152 و ص153

حدیث (25) امام صادق علیه السلام :

اَلذُّنوبُ الَّتی تُغَیِّرُ النِّعَمَ البَغیُ وَ الذُّنوبُ الَّتی تورِثُ النَّدَمَ القَتلُ وَ الَّتی تُنزِلُ النِّقَمَ الظُّلمُ وَالَّتی تَهتِکُ السُّتورَ شُربُ الخَمرِ وَ الَّتی تَحبِسُ الرِّزقَ الزِّنا وَ الَّتی تُعَجِّلُ الفَناءَ قَطیعَهُ الرَّحِمِ وَالَّتی تَرُدُّ الدُّعاءَ وَ تُظلِمُ الهَواءَ عُقوقُ الوالِدَینِ؛

گناهی که نعمت ها را تغییر می دهد، تجاوز به حقوق دیگران است. گناهی که پشیمانی می آورد، قتل است. گناهی که گرفتاری ایجاد می کند، ظلم است. گناهی که آبرو می بَرد، شرابخواری است. گناهی که جلوی روزی را می گیرد، زناست. گناهی که مرگ را شتاب می بخشد، قطع رابطه با خویشان است. گناهی که مانع استجابت دعا می شود و زندگی

را تیره و تار می کند، نافرمانی از پدر و مادر است.

علل الشرایع ج 2، ص 584

حدیث (26) امام علی علیه السلام :

زِیَادَهُ الشُّکْرِ وَ صِلَهُ الرَّحِمِ تَزِیدَانِ النِّعَمَ وَ تَفْسَحَانِ فِی الْأَجَل

شکرگزاری فراوان و صله رحم، نعمت ها را زیاد می کنند و بر مُهلت زندگی می افزایند.

تصنیف غررالحکم و دررالکلم ص406 ، ح9304

حدیث (27) رسول اکرم صلی الله علیه و آله :

إیّاکُم وَ الشُّحَّ فَإِنَّما هَلَکَ مَن کانَ قَبلَکُم بِالشُّحِّ اَمَرَهُم بِالبُخلِ فَبَخِلوا وَ أَمَرَهُم بِالقَطیعَهِ فَقَطَعوا وَ أَمَرَهُم بِالفُجورِ فَفَجَروا؛

از حرص بپرهیزید که پیشینیان شما در نتیجه حرص هلاک شدند، حرص آنها را به بخل وادار کرد و بخیل شدند. به قطع رحم وادار کرد و قطع رابطه کردند با خویشاوندان. به بدی وادارشان کرد و بدکار شدند.

نهج الفصاحه ص353

حدیث (28) امام صادق علیه السلام :

وَ قَد سُئِلَ عَنِ مَکارِمِ الخلاقِ: اَلعفوُ عَمَّن ظَلَمَکَ وَصِلَهُ مَن قَطَعَکَ وَ إعطاءُ مَن حَرَمَکَ وَ قَولُ الحَقِّ وَ لَو عَلی نَفسِکَ؛

درباره مکارم الاخلاق سئوال شد، فرمودند: گذشت از کسی که به تو ظلم کرده، رابطه با کسی که با تو قطع رابطه کرده، عطا به آن کس که از تو دریغ داشته است و گفتن حق اگر چه بر ضد خودت باشد.

منهاج البراعه فی شرح نهج البلاغه(خویی) ج6 ، ص218

حدیث (29) امام صادق علیه السلام :

اَلمَكارِمُ عَشرٌ ، فَإِن استَطَعتَ أن تَكونَ فيكَ فَلتَكُن... : صِدقُ البَسِ ، و َصِدقُ اللِّسانِ ، و َأداءُ الأمانَهِ ، و َصِلَهُ الرَّحِم ، وَ إقراءُ الضَّيفِ ، وَ إطعامُ السّائِلِ ، و َالمُكافاهُ عَلیَ الصَّنائعِ ، و َالتَّذَمُّمُ لِلجارِ ، و َالتَّذَمُّمُ لِلصّاحِبِ ، و َرَأسُهُنَّ الحَیاءُ؛

مکارم ده تاست : اگر می توانی آنها را داشته

باش ... : استقامت در سختی ها، راستگویی، امانتداری، صله رحم، میهمان نوازی، اطعام نیازمند، جبران کردن نیکی ها، رعایت حق و حرمت همسایه، مراعات حق و حرمت رفیق و در رأس همه، حیا.

خصال ج2 ، ص431

حدیث (30) رسول اکرم صلی الله علیه و آله :

لَیسَ شَئْ ءٌ اُطیعَ اللّهُ فیهِ اَعجَلَ ثَوابا مِن صِلَهِ الرَّحِمِ وَ لَیسَ شَئْ ءٌ اَعجَلَ عِقابا مِنَ البَغیِ وَ قَطیعَهِ الرَّحِمِ؛

هیچ طاعتی نیست که پاداشش زودتر از صله رحم برسد و مجازاتی سریع تر از مجازات ظلم و قطع رحم نیست.

نهج الفصاحه ص 661 ، ح 2398

حدیث (31) امام علی علیه السلام :

عَلَیکَ بِمُداراهِ النّاسِ وَ اِکرامِ العُلَماءِ وَ الصَّفحِ عَن زَلاّتِ الخوانِ فَقَد اَدَّبَکَ سَیِّدُ الاَوَّلینَ وَ الخِرینَ بِقَولِهِ صلی الله علیه و آله : اُعفُ عَمَّن ظَ-لَمَکَ وَ صِل مَن قَطَعَکَ وَ اَعطِ مَن حَرَمَکَ ؛

تو را سفارش می کنم به مدارای با مردم و احترام به علما و گذشت از لغزش برادران (دینی)؛ چرا که سرور اولین و آخرین، تو را چنین ادب آموخته و فرموده است : «گذشت کن از کسی که به تو ظلم کرده ، رابطه برقرار کن با کسی که با تو قطع رابطه کرده و عطا کن به کسی که از تو دریغ نموده است».

بحار الانوار(ط-بیروت) ج75 ، ص71

حدیث (32) پیامبر صلی الله علیه و آله :

اَوصانی رَبّی بِسَبعٍ: اَوصانی بِالاِخلاصِ فِی السِّرِّ وَ العَلانیَهِ وَ اَن اَعفُوَ عَمَّن ظَلَمَنی و اُعطیَ مَن حَرَمَنی و اَصِلَ مَن قَطَعَنی و اَن یَکونَ صَمتی فِکرا وَ نَظَری عِبَرا؛

پروردگارم هفت چیز را به من سفارش فرمود: اخلاص در نهان و آشکار، گذشت از کسی که به من ظلم نموده، بخشش به کسی که مرا محروم کرده، رابطه با کسی

ص: 474

که با من قطع رابطه کرده، و سکوتم همراه با تفکّر و نگاهم برای عبرت باشد.

کنزالفوائد ج2 ، ص11

حدیث (33) پیامبر صلی الله علیه و آله :

اَمَرَنی رَبّی بِسَبعِ خِصالٍ: حُبِّ المَساکینِ وَ الدُّنُوِّ مِنهُم و اَن أکثِرَ مِن «لا حَولَ وَ لا قُوَّةَ اِلاّ بِاللّه» وَ اَن اَصِلَ بِرَحِمی و اِن قَطَعَنی و اَن اَنظُرَ الی مَن هُوَ اَسفَلُ مِنّی و لا اَنظُرَ اِلی مَن هُوَ فَوقی و اَن لا یَأخُذَنی فِی اللّه ِ لَومَةُ لائِمٍ و اَن اَقولَ الحَقَّ وَ اِن کانَ مُرّا و اَن لا اَسألَ اَحَدا شَیئا؛

پروردگارم مرا به هفت خصلت امر نموده است: دوست داشتن بینوایان و نزدیک شدن به آنها، ذکر لا حول و لا قوه الا باللّه را بسیار گفتن، با خویشاوندان رابطه برقرار کردن؛ هر چند آنان قطع رابطه کنند، [و در مسائل مادی]، به پایین تر از خود نگاه کنم نه به بالاتر، در راه خدا سرزنش ملامتگران را به خود نگیرم، حق را بگویم اگر چه تلخ باشد و از کسی چیزی نخواهم.

الاصول السته عشر(ط-دارالشبستری) ص 75

حدیث (34) امام محمدباقر علیه السلام:

اِنَّ اَعجَلَ الطاعَةِ ثَواباً لِصِلَةِ الرَّحِم؛

نزدیکترین و سریعترین طاعت در ثواب ، پیوند با خویشان است.

کافی(ط-الاسلامیه) ج2 ، ص347 - خصال ج1 ، ص 124 - تحف العقول ص294

حدیث (35) امام صادق علیه السلام:

ثَلاثٌ م-َن ک-ُنَّ فِیهِ ک-انَ سَیِّ-داً: کَظمُ الغَیظِ و-َالعَف-وُ عَن المَسیىءِ والصِّله بِ-النَف-سِ و-َالم-الِ؛

سه چیز است که در ه-ر که ب-اش-د آق-ا و س-رور است: خش-م ف-رو خ-وردن ، گذشت از بدک-ردار ، کمک و صله رح-م ب-ا ج-ان و م-ال.

تحف العقول ص 317

حدیث (36) امام صادق علیه السلام:

مَن زَارَ أخاهُ فِی اللهِ قالَ اللهُ عَزَّ وَ جَلَّ

ص: 475

إیّایَ زُرتَ وَ ثَوَابُکَ عَلَیَّ وَ لَستُ أرضَی لَکَ ثَوَاباً دونَ الجَنَّهِ.

هر که برای خدا برادرش را زیارت کند ،خدای عزوجل می فرماید: به زیارت من آمدی و پاداش تو بر عهده من است و من غیر از بهشت برای تو، به پاداش دیگری راضی نمی شوم.

کافی(ط-الاسلامیه) ج2 ، ص176

والدین

حدیث (1) پیامبر صلی الله علیه وآله :

اَلصَّدَقَهُ عَلی وَجهِها و َاصطِناعُ المَعروفِ وَ بِرُّ الوالِدَینِ و َصِلَهُ الرَّحِمِ تُحَوِّلُ الشِّقاءَ سَعادَهً وَ تَزیدُ فِی العُمرِ وَ تَقی مَصارِ عَ السُّوءِ؛

صدقه بجا، نیکوکاری، نیکی به پدر و مادر و صله رحم، بدبختی را به خوش بختی تبدیل و عمر را زیاد و از پیشامدهای بد جلوگیری می کند.

نهج الفصاحه ص549 ، ح 1869

حدیث (2) امام صادق علیه السلام :

اِن اَحبَبتَ اَن یَزیدَ اللّه ُ فی عُمُرِکَ فَسُرَّ اَبَ-وَیکَ ؛

اگر دوست داری که خداوند عمرت را زیاد کند، پدر و مادرت را شاد کن.

وسایل الشیعه ج18 ، ص372 - بحارالأنوار(ط-بیروت) ج 71 ، ص 81

حدیث (3) امام صادق علیه السلام :

اَلذُّنوبُ الَّتی تُغَیِّرُ النِّعَمَ البَغیُ وَ الذُّنوبُ التَّی تورِثُ النَّدَمَ القَتلُ وَ الَّتی تُنزِلُ النِّقَمَ الظُّلمُ وَالَّتی تَهتِکُ السُّتورَ شُربُ الخَمرِ وَ الَّتی تَحبِسُ الرِّزقَ الزِّنا وَ الَّتی تُعَجِّلُ الفَناءَ قَطیعَهُ الرَّحِمِ وَالَّتی تَرُدُّ الدُّعاءَ وَ تُظلِمُ الهَواءَ عُقوقُ الوالِدَینِ؛

گناهی که نعمت ها را تغییر می دهد، تجاوز به حقوق دیگران است. گناهی که پشیمانی می آورد، قتل است. گناهی که گرفتاری ایجاد می کند، ظلم

است. گناهی که آبرو می بَرد، شرابخواری است. گناهی که جلوی روزی را می گیرد، زناست. گناهی که مرگ را شتاب می بخشد، قطع رابطه با خویشان است. گناهی که مانع استجابت دعا می شود و زندگی

ص: 476

را تیره و تار می کند، نافرمانی از پدر مادر است.

علل الشرایع ج 2، ص 584

حدیث (4) امام صادق سلام الله علیه :

ثَلَاثٌ لَمْ یَجْعَلِ اللَّهُ لِأَحَدٍ مِنَ النَّاسِ فِیهِنَّ رُخْصَهً بِرُّ الْوَالِدَیْنِ بَرَّیْنِ کَانَا أَوْ فَاجِرَیْنِ وَ وَفَاءٌ بِالْعَهْدِ لِلْبَرِّ وَ الْفَاجِرِ وَ أَدَاءُ الْأَمَانَهِ إِلَی الْبَرِّ وَ الْفَاجِر

سه چیز است که ترک آن برای هیچ کس جایز نیست: نیکی به پدر و مادر نیکو کار باشند یا فاجر ، وفای به عهد با نیکو کار یا فاجر و ادای امانت به نیکو کار یا فاجر .

تحف العقول ص367

حدیث (5) پیامبر صلی الله علیه و آله :

اثنان یعجّلهما اللَّه فی الدّنیا البغی و عقوق الوالدین.

دو چیز را خداوند در این جهان کیفر می دهد تعدی و ناسپاسی پدر و مادر.

نهج الفصاحه ص165

حدیث (6) امام صادق علیه السلام :

بِرُّوا آباءَکُمْ یَبِرَّکُمْ اَبْناؤُکُمْ وَ عِفُّوا عَنْ نِساءِ النّاسِ تَعِفَّ نِساؤُکُمْ؛

به پدر و مادر خود نیکی کنید تا فرزندانتان به شما نیکی کنند و به زنان مردم عفّت ورزید تا زنانتان عفّت ورزند.

کافی(ط-الاسلامیه) ج5 ، ص554 - من لایحضرالفقیه ج4 ، ص21

حدیث (7) پیامبر اکرم صلی الله علیه و آله:

یُقالُ لِلعاقِّ إعمَل مَا شَئتَ فانّی لا أغفِرُ لک

به فرزندی که عاق (والدین) شده گفته می شود: هر کاری می خواهی انجام بده که من تو را نمی آمرزم.

بحار الانوار(ط-بیروت) ج71، ص 80

حدیث (8) پیامبراکرم صلی الله علیه و آله:

اَحَبُّ الاعمالِ اِلَی اللهِ الصَّلاهُ لِوَقتِها ثُمَّ بِرُّ الوالِدَین ثُمَّ الجِهادُ فی سَبیلِ اللهِ؛

بهترین کارها در نزد خدا نماز به وقت است ، آنگاه نیکی به پدر و مادر ، آنگاه جنگ در راه خدا.

نهج الفصاحه ص167

حدیث (9) امام هادی علیه السلام :

العقوق یعقب القله و یؤدی الی الذله؛نارضایتی پدر و مادر ، کم توانی را

به دنبال دارد و آدمی را به ذلت می کشاند.مستدرک الوسایل و مستنبط المسایل ج 15 ، ص195

حدیث (10) پیامبر اکرم(صلی الله علیه و آله) :

مَنْ بَرَّ بِوَالِدَیْهِ زَادَ اللَّهُ فِی عُمُرِه

هر که به پدر و مادرش نیکی کندخداوند بر عمرش افزوده است.مشکاه الانوار فی غرر الاخبار ص162

حدیث (11) امام هادی علیه السلام :

اَلعُقوقُ یُعقِبُ القِلَّهَ و یُؤَدِّی إلَی الذِّلَّهِ

آزردن و نافرمانی [پدر و مادر]، نداری می آورد و به خواری می کشاند.

بحارالأنوار(ط-بیروت) ج 71 ، ص 84

حدیث (12) امام صادق علیه السلام :

مَنْ نَظَرَ إِلَی أَبَوَیْهِ نَظَرَ مَاقِتٍ وَ هُمَا ظَالِمَانِ لَهُ لَمْ یَقْبَلِ اللَّهُ لَهُ صَلَاهً.

هر که به پدر و مادر خود - اگر چه به وی ستم کرده باشند - با نگاه غضب آلود بنگرد خداوند نمازش را نمی پذیرد.

کافی(ط-الاسلامیه) ج2 ، ص349

پدر

حدیث (1) امام علی علیه السلام :

ثَلاثٌ لایُستَحیی مِنهُنَّ: خِدمَهُ الرَّجُلِ ضَیفَهُ وَ قیامُهُ عَن مَجلِسِهِ لأَبیهِ وَ مُعَلِّمِهِ و َطَلَبُ الحَقِّ وَإن قَلّ ؛

از سه کار حیا نباید کرد: خدمت به میهمان، از جا برخاستن در برابر پدر و آموزگار خویش و طلب حق گرچه اندک باشد.

شرح آقا جمال الدین خوانساری بر غررالحکم و دررالحکم ج3، ص338، ح4666

حدیث (2) پیامبر صلی الله علیه و آله:

رَحِمَ اللّه ُ اَبَا البَناتِ، اَلبَناتُ مُبارَكاتٌ مُحَبِّباتٌ وَ البَنونَ مُبَشِّراتٌ وَ هُنَّ الباقیاتُ الصّالِحاتُ؛

رحمت خدا بر پدری كه دارای دخترانی است! دختران، با بركت و دوست داشتنی اند و پسران، مژده آورند. دختران باقیات الصالحات (بازماندگان شایسته)اند.

مستدرک الوسائل و مستنبط المسایل ج 15، ص 115، ح 17700

حدیث (3) امام رضا علیه السلام :

لَیْسَ بَیْنَ الْوالِدِ وَ وَلَدِهِ رِبا وَ لا بَیْنَ الزَّوْجِ وَ الْمَرأَهِ رِبا؛

بین پدر و فرزند و بین شوهر و همسرش ربا (حرام) نیست.

فقه الرضا ص

ص: 478

حدیث (4) امام علی علیه السلام:

قُم عَن مَجلِسِکَ لِاَبیکَ وَ مُعَلِّمِکَ وَ اِن کُنتَ اَمیراً؛

به احترام پدر و معلمت از جای برخیز هرچند فرمان روا باشی.

تصنیف غرر الحکم و دررالکلم ص435 ، ح9970

حدیث (5) امام صادق علیه السلام:

بَرّوا آبائَکُم یَبَرُّکُم أبناؤُکُم

با پدرانتان خوشرفتاری کنید تا فرزندانتان با شما خوشرفتاری کنند.

الوافی ج22 ، ص866

فرزند

حدیث (1) امام باقر علیه السلام :

اَللّهُمَّ ارزُقنی وَلَدا وَاجعَلهُ تَقیّا زَکیّا لَیسَ فی خَلقِهِ زیادَهٌ وَ لا نُقصانٌ وَ اجعَل عاقِبَتَهُ إلی خَیرٍ؛

خداوندا به من فرزندی عطا کن و او را پرهیزگار و پاک قرار ده که در آفرینشش کم و زیادی نباشد و سرانجامش را نیکو گردان.

وسایل الشیعه ج20 ، ص117 - تهذیب الاحکام (تحقیق خرسان)ج7، ص411، ج1641

حدیث (2) رسول اکرم صلی الله علیه و آله :

مَنْ قَبَّلَ وَلَدَهُ کَتَبَ اللَّهُ عَزَّ وَ جَلَّ لَهُ حَسَنَهً وَ مَنْ فَرَّحَهُ فَرَّحَهُ اللَّهُ یَوْمَ الْقِیَامَهِ وَ مَنْ عَلَّمَهُ الْقُرْآنَ دُعِیَ بِالْأَبَوَیْنِ فَیُکْسَیَانِ حُلَّتَیْنِ یُضِی ءُ مِنْ نُورِهِمَا وُجُوهُ أَهْلِ الْجَنَّهِ.

هر کس فرزندش را ببوسد ، خداوند عزّوجلّ برای او ثواب می نویسد و هر کسی که او را شاد کند ، خداوند روز قیامت او را شاد خواهد کرد و هر کس قرآن به او بیاموزد ، پدر و مادرش دعوت می شوند و دو لباس بر آنان پوشیده می شود که از نور آنها ، چهره های بهشتیان نورانی می گردد .

کافی(ط-الاسلامیه) ج6، ص49، ح1

حدیث (3) امام صادق علیه السلام :

اَلبَناتُ حَسَناتٌ وَ البَنُونَ نِعَمٌ فَالحَسَناتُ تُثابُ عَلَیهِنَّ وَ النِّعمَهُ تُسأَلُ عَنها؛

دختران خوبی ها و پسران نعمت اند، به خوبی ها ثواب می دهند و از نعمت ها سئوال می شود.

تحف العقول ص 382

حدیث (4) امام موسی کاظم علیه السلام :

کانَ النَّبیُّ صلی الله علیه و آله إذا

أَصبَحَ مَسَحَ عَلى رُؤُوسِ وُلدِهِ وَ وُلدِ وُلدِهِ؛

پیامبر صلی الله علیه و آله هر روز صبح بر سر فرزندان و نوادگانشان دست (نوازش) می کشیدند.

عدهالداعی و نجاح الساعی ص 89 - بحارالأنوار(ط-بیروت) ج101، ص99، ح75

حدیث (5) رسول اکرم صلی الله علیه و آله :

إنَّ الوَلَدَ الصّالِحَ رَیحانَهٌ مِن رَیاحینِ الجَنَّهِ؛

فرزند شایسته و خوب گلی از گل های بهشت است.

کافی(ط-الاسلامیه) ج6، ص3، ح10

حدیث (6) امام موسی کاظم سلام الله علیه :

قالَ بَعضُهُم : شَکوَتُ اِلی ابِی الحَسَنِ موسی علیه السلام ابنا لی ، فَقالَ : لا تَضرِبهُ، وَ اهجُرهُ وَ لا تُطِل؛

کسی گفت : از فرزندم به امام کاظم علیه السلام شکایت کردم . ایشان فرمودند : «او را نزن بلکه با او قهر کن ولی نه به مدّت طولانی.

عدهالداعی و نجاح الساعی ص 89

حدیث (7) رسول اکرم صلی الله علیه و آله :

حَقُّ الوَلَدِ عَلی والِدِهِ... أن یَستَفرِهَ اُمَّهُ؛

حق فرزند بر پدر این است که مادر او را گرامی بدارد.

کافی(ط-الاسلامیه) ج6، ص49، ح6

حدیث (8) رسول اکرم صلی الله علیه و آله :

أَحِبُّوا الصِّبيانَ وَ ارحَمُوهُم و َإذا وَعَدتُمُوهُم شَيئا فَفُوا لَهُم فَإنَّهُم لا يَدرُونَ إلاّ أَنَّكُم تَرزُقُونَهُم؛

کودکان را دوست بدارید و به آنان مهربانی کنید و هرگاه به آنها وعده دادید وفا کنید زیرا آنها شما را روزی دهنده خود می دانند.

کافی(ط-الاسلامیه) ج6، ص49، ح3

حدیث (9) رسول اکرم صلی الله علیه و آله :

مِن سَعادَهِ المَرءِ المُسلِمِ الزَّوجَهُ الصّالِحَهُ و َالمَسكَنُ الواسِعُ و َالمَركَبُ البَهِیُّ و َالوَلَدُ الصّالِحُ؛

از خوشبختی مرد مسلمان، داشتن همسری شایسته، خانه ای بزرگ، وسیله ای راحت برای سواری و فرزندی خوب است.

بحارالأنوار(ط-بیروت) ج73، ص155، ح35

حدیث (10) امام باقر علیه السلام :

اِذا اَرَدتَ الوَلَدَ فَقُل عِندَ الجِماعِ : اَللّهُمَّ ارزُقنی وَلَدا وَ اجعَلَهُ تَقیّا لَیسَ فی خَلقِهِ زِیادَهٌ وَ لا نُقصانٌ وَ اجعَل عاقِبَتَهُ اِلی خَیرٍ؛

هرگاه فرزند خواستی ، هنگام

ص: 480

آمیزش بگو : بار الها ! به من فرزندی عطا کن و او را با تقوا قرار ده و در آفرینش او، کم و زیادی نباشد و او را عاقبت به خیر گردان .

کافی(ط-الاسلامیه) ج 6، ص 10، ح 12

حدیث (11) امام صادق علیه السلام :

مَن اَکَلَ سَفَرجَلَةً عَلَی الرِّیقِ طابَ ماؤُهُ وَ حَسُنَ وَلَدُهُ ؛

هر کس ناشتا یک بِه بخورد ، نطفه اش پاکیزه می شود و فرزندش نیکو می گردد.

کافی(ط-الاسلامیه) ج 6، ص357، ح 3

حدیث (12) پیامبر صلی الله علیه و آله :

ما مِن اِمرَاَةٍ حامِلَةٍ اَکَلَتِ البِطِّیخَ اِلاّ یَکونُ مَولودُها حَسَنَ الوَجهِ وَ الخُلُقِ ؛

هیچ زن بارداری نیست که خربزه بخورد ، مگر این که فرزندش زیبا و خوش اخلاق می گردد .

طب النبی صلی الله علیه و آله، ص 29

حدیث (13) پیامبر صلی الله علیه و آله :

اَطعِمُوا المَرأَةَ فی شَهرِها الَّذی تَلِدُ فیهِ التَّمرَ فَاِنَّ وَلَدَها یَکونُ حَلیما نَقیّا ؛

به زن، در ماهی که زایمان کرده ، خرما بدهید ، چرا که فرزند او بردبار و پاک می شود.

مکارم الأخلاق ص 169

حدیث (14) پیامبر صلی الله علیه و آله :

مَن وُلِدَ لَهُ مَولودٌ فَلیُؤَذِّن فی اُذُنِهِ الیُمنی بِاَذانِ الصَّلاهِ و َلیُقِم فِی الیُسری فَاِنَّها عِصمَةٌ مِنَ الشَّیطانِ الرَّجیمِ ؛

به هر کس فرزندی داده شود ، باید در گوش راست او اذان نماز و در گوش چپ او اقامه بگوید ؛ چرا که مایه ایمنی از شیطانِ رانده شده است .

کافی(ط-الاسلامیه) ج 6، ص 24، ح 6

حدیث (15) پیامبر صلی الله علیه و آله :

طَهِّروا اَولادَکُم یَومَ السّابِ-عِ فَاِنَّهُ اَطیَبُ وَ اَطهَرُ و اَسرَعُ لِنَباتِ اللَّحمِ، وَ اِنَّ الارضَ تَنجُسُ مِن بَولِ الغلَفِ اَربَعینَ صَباحا؛

روز هفتم [تولّد] ، فرزندتان را [با ختنه] پاک کنید ، چرا

ص: 481

که مایه تمیزی و پاکیزگی بیشتر و رویش شتابنده ترِ گوشت است و زمین ، چهل روز از بول شخص ختنه نشده ، آلوده می ماند.

کافی(ط-الاسلامیه) ج6، ص35، ح2

حدیث (16) امام علی علیه السلام :

وَ حَقُّ الوَلَدِ عَلَی الوالِدِ أن یُحَسِّنَ اِسمَهُ وَ یُحَسِّنَ اَدَبَهُ، و یُعَلِّمَهُ القُرآنَ؛

حقّ فرزند بر پدر ، آن است که نام خوب بر او بگذارد و او را خوب تربیت کند و قرآن به او بیاموزد .

نهج البلاغه(صبحی صالح) ص546 ، ح 399

حدیث (17) امام صادق علیه السلام :

اِنَّ اللّه َ لَیَرحَمُ العَبدَ لِشِدَّهِ حُبِّهِ لِوَلَدِهِ ؛

بدون تردید ، خداوند بر بنده خود به خاطر شدّت محبّت به فرزندش ، رحم می کند.

کافی(ط-الاسلامیه) ج 6، ص50، ح 5

حدیث (18) پیامبر صلی الله علیه و آله :

اَلوَلَدُ سَیِّدٌ سَبعَ سِنینَ، وَ عَبدٌ سَبعَ سِنینَ، وَ وَزیرٌ سَبعَ سِنینَ؛

فرزند هفت سال سروَر، هفت سال فرمانبردار، و هفت سال وزیر است .

مکارم الاخلاق ص 222

حدیث (19) امام علی علیه السلام :

اِنَّ النَّبیَّ صلی الله علیه و آله اَبصَرَ رَجُلاً لَهُ وَلَدانِ فَقَ-بَّلَ اَحَدَهُما وَتَرَکَ الخَرَ . فَقالَ رَسولُ اللّهِ صلی الله علیه و آله : فَهَلاّ واسَیتَ بَینَهُما؛

أَ

پیامبر صلی الله علیه و آله کسی را دیدند که دو فرزند داشت . یکی را بوسید و دیگری را رها کرد . پیامبر خدا به او فرمودند : چرا میان آنان یکسان عمل نکردی؟

جعفریّات ص 55

حدیث (20) امام علی علیه السلام :

لا تَقسِروا اَولادَکُم عَلی آدابِکُم ، فَاِنَّهُم مَخلوقونَ لِزَمانٍ غَیرِ زَمانِکُم؛

آداب و رسوم خود را به فرزندانتان تحمیل نکنید، زیرا آنان برای زمانی غیر از زمان شما آفریده شده اند .

شرح نهج البلاغه ابن ابی الحدید ج20، ص267، ح102

حدیث (21) پیامبر صلی الله علیه و آله :

قالَ رَجُلٌ: یا رَسولَ اللّهِ !

ص: 482

ما حَقُّ ابنی هذا؟ قالَ: تُحسِنُ اسمَهُ وَ اَدَبَهُ وَ تَضَعُهُ مَوضِعا حَسَنا؛

مردی به رسول خدا صلی الله علیه و آله عرض کرد: حق این فرزند بر من چیست؟ پیامبر فرمودند: اسم خوب برایش انتخاب کنی، به خوبی او را تربیت نمایی و به کاری مناسب و پسندیده بگماری.

وسایل الشیعه ج21 ، ص390 ، ح27380

حدیث (22) امام صادق علیه السلام :

اَلحِنّاءُ یَذهَبُ بالسَّهَکِ وَ یَزیدُ فی ماءِ الوَجهِ وَ یُطَیِّبُ النَّکهَةَ وَ یُحَسِّنُ الوَلَدَ؛

حنا، بوی بد عرق را از بین می برد، چهره را شاداب، دهان را خوشبو و فرزند را زیبا می کند.

من لایحضر الفقیه ج1 ، ص121 ، ح273 - کافی(ط-الاسلامیه) ج 6، ص 484، ح 5

حدیث (23) رسول اکرم صلی الله علیه و آله :

حقّ الولد علی الوالد أن یعلّمه الکتابه و السّباحه و الرّمایه و أن لا یرزقه إلّا طیّبا و أن یزوّجه إذا بلغ.

حق پسر بر پدر آنست که نوشتن و شنا کردن و تیر انداختن به او بیاموزد و جز روزی پاکیزه (حلال) برای ش مهیا نکند و همین که بالغ شد به او زن بدهد.

نهج الفصاحه ص447 ، ح1394

حدیث (24) امام صادق علیه السلام :

اَلغُلامُ... یَتَعَلَّمُ الحَلالَ وَ الحَرامَ سَبعَ سِنینَ؛

فرزند... را در هفت سال سوم (از چهارده سالگی به بعد) حلال و حرام یاد دهید.

کافی(ط-الاسلامیه) ج6، ص47، ح3

حدیث (25) رسول اکرم صلی الله علیه و آله :

أکرِموا أولادَکُم وَ أَحسِنوا آدابَهُم یُغفَرلَکُم؛

فرزندان خود را گرامی بدارید و خوب تربیتشان کنید تا گناهان شما آمرزیده شود.

مکارم الأخلاق ص 222

حدیث (26) رسول اکرم صلی الله علیه و آله :

ادّبوا اولادکم علی ثلث خصال حبّ نبیّکم و حبّ اهل بیته و تلاوه القرآن

فرزندان خود را به کسب سه خصلت تربیت کنید: دوستی پیامبرتان و دوستی خاندانش

ص: 483

و تلاوت قرآن.

مقدمه قاموس قرآن ص2

حدیث (27) رسول اکرم صلی الله علیه و آله و سلم :

یا عَلیُّ: رَحِمَ اللّه والِدَینَ حَمَلا وَلَدَهُما عَلی بِرِّهِما؛

ای علی: خداوند رحمت کند پدر و مادری را که فرزند خویش را بر نیکی کردن به خودشان یاری کنند.

من لا یحضر الفقیه ج4 ، ص372

حدیث (28) امام صادق علیه السلام :

خَمْسُ خِصالٍ مَنْ فَ-قَ-دَ واحِدَةً مِنْهُنَّ لَمْ یَزَلْ ناقِصَ العَیْشِ زائِلَ الْعَقْلِ مَشْغولَ الْقَلْبِ، فَاَوَّلُها: صِحَّةُ البَدَنِ وَ الثّانیَهُ: اَلاْمْنُ وَ الثّالِثَةُ: اَلسَّعَةُ فِی الرِّزْقِ، وَ الرّابِعَهُ: اَلاَنیسُ الْمُوافِقُ (قال الراوی:) قُلْتُ: و مَا الأنیسُ الْمُوافِقُ؟ قال: اَلزَّوجَهُ الصّالِحَهُ، وَ الوَلَدُ الصّالِحُ، وَ الْخَلیطُ الصّالِحُ وَ

الخامِسَهُ: وَ هِیَ تَجْمَعُ هذِه الْخِصالَ: الدَّعَهُ؛

پنج چیز است که هر کس یکی از آنها را نداشته باشد، همواره در زندگی اش کمبود دارد و کم خرد و دل نگران است: اول، تندرستی، دوم امنیت، سوم روزی فراوان، چهارم همراهِ همرأی. راوی پرسید: همراهِ همرأی کیست؟ امام فرمودند: همسر و فرزند و همنشین خوب و پنجم که در برگیرنده همه اینهاست، رفاه و آسایش است.

خصال ج1 ، ص 284

حدیث (29) امام علی علیه السلام :

أَکلُ السَّفَر جَلِ قُوَّهٌ لِلقَلبِ الضَّعیفِ و َهُوَ یُطَیِّبُ المِعدَهَ و َیُذَکِّی الفُؤادَ وَ یُشَجِّعُ الجَبانَ و َیُحَسِّنُ الوَلَدَ؛

خوردن به، قلب ضعیف را قوی، معده را پاک، ترسو را شجاع و فرزند را زیبا می کند.

تحف العقول ص 101

جوان و نوجوان

حدیث (1) امام صادق علیه السلام :

عَلَیکَ بِالحداثِ فَإنَّهُم أَسرَعُ إلی کُلِّ خَیرٍ؛

نوجوانان را دریاب زیرا که آنان سریع تر به کارهای خیر روی می آورند.

کافی(ط-الاسلامیه) ج8، ص93، ح66

حدیث (2) امام علی علیه السلام :

إنَّما قَلبُ الحَدَثِ کَالارضِ الخالیَهِ ما اُلقیَ فیها مِن شَیْ ءٍ قَبِلَتهُ؛

دل نوجوان مانند زمین آماده است که هر بذری در آن افشانده

ص: 484

شود، می پذیرد.

نهج البلاغه(صبحی صالح) ص393 ، نامه 31 - تحف العقول ص70

حديث (3) امام صادق عليه السلام :

بادِروا أَحداثَكُم بِالحَديثِ قَبلَ أَن تَسبِقَكُم إِلَيهِمُ المُرجِئَهِ؛

به آموختن حدیث به نوجوانانتان پیش از آن که منحرفین آنان را گمراه سازند، اقدام نمائید.

تهذيب الأحكام(تحقيق خرسان) ج8، ص111، ح30

حديث (4) امام على عليه السلام :

لاتَقسِروا أَولادَكُم عَلى آدابِكُم فَإِنَّهُم مَخلوقونَ لِزَمانٍ غَيرِ زَمانِكُم؛

آداب و رسوم خود را به فرزندانتان تحمیل نکنید زیرا آنان برای زمانی غیر از زمان شما آفریده شده اند.

شرح نهج البلاغه ابن ابى الحديد ج20، ص267، ح102

حديث (5) رسول اكرم صلى الله عليه و آله :

قالَ رَجُلٌ: يا رَسولَ اللّه ! ما حَقُّ ابنى هذا؟ قالَ: تُحسِنُ اسمَهُ و َأَدَبَهُ وَ تَضَعُهُ مَوضِعا حَسَنا؛

مردی به رسول خدا صلی الله علیه و آله عرض کرد: حقّ این فرزند بر من چیست؟ پیامبر فرمودند: اسم نیکو برایش انتخاب کنی و به خوبی او را تربیت نمایی و به کاری مناسب و پسندیده بگماری.

وسايل الشيعه ج21 ، ص390 ، ح27380

حديث (6) امام على عليه السلام :

أَولَى الشياءِ أَن يَتَعَلَّمَهَا الحداثُ الشياءُ الَّتى إذا صاروا رِجالاً اَحتاجوا إِلَيها؛

شایسته ترین چیزهایی که نوجوانان باید بیاموزند، آن چیزهایی هستند که هنگام بزرگسالی به آنها نیاز دارند.

شرح نهج البلاغه ابن ابی الحدید ج20، ص333، ح817

حدیث (7) رسول اکرم صلی الله علیه و آله :

إنَّ اللّه یُحِبُّ الشّابَّ الَّذی یُفنی شَبابَهُ فی طاعَهِ اللّه ؛

خداوند جوانی که جوانی اش را در اطاعت از او بگذراند دوست دارد.

نهج الفصاحه ص316 ، ح 800

حدیث (8) امام علی علیه السلام :

إذَا احتَجتَ إلَی المَشوَرَهِ فی أَمرٍ قَد طَرَأَ عَلَیکَ، فَاستَبدِهِ بِبِدایَهِ الشُّبّانِ، فَإِنَّهُم أَحَدُّ أَذهانا وَأَسرَعُ حَدسا، ثُمَّ رُدَّهُ بَعدَ ذلِکَ إلی رَیِ الکُهولِ وَالشُیوخِ لِیَستَعقِبوهُ وَیُحسِنُوا، الاِختیارَ لَهُ فَإِنَّ تَجرِبَتَهُم أَکثَرُ؛

هنگامی که در

ص: 485

پیش آمدی احتیاج به مشورت داشتی ابتدا به جوانان مراجعه نما زیرا که آنان ذهنی تیزتر و حدسی سریع تر دارند سپس (نتیجه) آن را به نظر بزرگسالان و پیران برسان تا پیگیری نموده، عاقبت آن را بسنجند و راه بهتر را انتخاب کنند زیرا تجربه آنان بیشتر است.

شرح نهج البلاغه ابن ابی الحدید ج20، ص337، ح866

حدیث (9) رسول اکرم صلی الله علیه و آله :

مَن تَعَلَّمَ فی شَبابِهِ کانَ بِمَنزِلَهِ الوَشمِ فِی الحَجَرِ وَ مَن تَعَلَّمَ وَ هُوَ کَبیرٌ کانَ بِمَنزِلَهِ الکِتابِ عَلی وَجهِ الماءِ؛

هر کس در جوانی اش بیاموزد، آموخته اش مانند نقش بر سنگ است و هر کس در بزرگ سالی بیاموزد، مانند نوشتن بر روی آب است.

نوادر راوند ص18

حدیث (10) رسول اکرم صلی الله علیه و آله :

یا عَلیُّ بادِر بِاَربَعٍ قَبلَ اَربَعٍ : شَبابِکَ قَبلَ هَرَمِکَ وَ صِحَّتِکَ قَبلَ سُقمِکَ وَ غِناکَ قَبلَ فَقرِکَ، وَ حَیاتِکَ قَبلَ مَوتِکَ ؛

ای علی ! چهار چیز را پیش از چهار چیز دریاب : جوانی ات را پیش از پیری؛ و سلامتی ات را پیش از بیماری؛ و ثروتت را پیش از فقر و زندگی ات را پیش از مرگ.

من لا یحضره الفقیه ج 4، ص 357، ح 5762

حدیث (11) امام علی علیه السلام :

فی قَولِ اللّه عَزَّوَجَلَّ «وَ لاَ تَنسَ نَصیبَکَ مِنَ الدُّنیا» : لا تَنسَ صِحَّتَکَ وَ قُوَّتَکَ وَ فَراغَکَ وَ شَبابَکَ وَ نَشاطَکَ اَن تَطلُبَ بِهَا الخِرَهَ ؛

درباره آیه سهم خود را از دنیا فراموش مکن : [یعنی] سلامتی، توانایی، فرصت، جوانی و شادابی ات را فراموش مکن، تا با آنها، آخرت را به دست آوری.

قصص، آیه 77 ؛ معانی الاخبار ص325

حدیث (12) رسول اکرم صلی الله علیه و آله :

یا مَعشَرَ الشَّبابِ عَلَیکُم بِالباهِ فَاِن لَم تَستَطیعوهُ

ص: 486

فَعَلَی-کُم بِالصّیامِ فَاِنَّهُ وِجاؤُهُ ؛

ای گروه جوانان ! ازدواج کنید. اگر نمی توانید، روزه بگیرید، که روزه مهارِ شهوت است.

کافی(ط-الاسلامیه) ج 4، ص 180، ح 2

حدیث (13) امام علی علیه السلام :

یَنبَغی لِلعاقِلِ اَن یَحتَرِسَ مِن سُکرِ المالِ وَ سُکرِ القُدرَهِ، وَ سُکرِ العِلمِ، وَ سُکرِ المَدحِ وَ سُکرِ الشّبابِ، فَاِنَّ لِکُلِّ ذالِکَ ریاحا خَبیثَهً تَسلُبُ العَقلَ وَ تَستَخِفُّ الوَقارَ ؛

سزاوار است که عاقل، از مستی ثروت، قدرت، دانش، ستایش و مستی جوانی بپرهیزد، چرا که هر یک را بادهای پلیدی است که عقل را نابود می کند و وقار و هیبت را کم می نماید.

تصنیف غررالحکم و درر الحکم ص66 ، ح875

حدیث (14) امام صادق علیه السلام :

اِعلَمی اَنَّ الشّابَّ الحَسَنَ الخُلُقِ مِفتاحٌ لِلخَیرِ، مِغلاقٌ لِلشَّرِّ وَ اِنَّ الشّابَّ الشَّحیحَ الخُلُقِ مِغلاقٌ لِلخَیرِ مِفتاحٌ لِلشَّرِّ ؛

بِدان که جوانِ خوش اخلاق، کلید خوبی ها و قفل بدی هاست و جوانِ بداخلاق، قفل خوبی ها و کلید بدی هاست.

امالی (طوسی) ص 302، ح 598

حدیث (15) امام صادق علیه السلام :

لَستُ اُحِبُّ اَن اَرَی الشّابَّ مِن-کُم اِلاّ غادیاً فی حالَینِ: اِمّا عالِماً اَو مُتَعَلِّما، فَاِن لَم یَفعَل فَرَّطَ، فَاِن فَرَّطَ ضَیَّعَ، وَ اِن ضَیَّعَ اَثِمَ، وَ اِن اَثِمَ سَ-کَنَ النّارَ وَ الَّذی بَعَثَ مُحَمَّدا بِالحَقِّ ؛

دوست ندارم جوانانِ شما را جز در دو حالت ببینم : دانشمند یا دانش اندوز. اگر جوانی چنین نکند، کوتاهی کرده و اگر کوتاهی کرد، تباه ساخته و اگر تباه ساخت، گناه کرده است و اگر گناه کند، سوگند به آن کس که محمّد صلی الله علیه و آله را به حق برانگیخت، دوزخ نشین خواهد شد.

امالی (طوسی) ص 303، ح 604

حدیث (16) امام صادق علیه السلام :

مَن قَرَاَ القُرآنَ وَ

ص: 487

هُوَ شابٌّ مُؤمِنٌ اِختَلَطَ القُرآنُ بِلَحمِهِ وَ دَمِهِ وَ جَعَلَهُ اللّه عَزَّوَجَلَّ مَعَ السَّفَرَهِ الکِرامِ البَرَرَهِ، وَ کانَ القُرآنُ حَجیزا عَنهُ یَومَ القیامَهِ ؛

هر جوان مؤمنی که در جوانی قرآن تلاوت کند، قرآن با گوشت و خونش می آمیزد و خداوند عزّوجلّ او را با فرشتگان بزرگوار و نیک قرار می دهد و قرآن نگهبان او در روز قیامت، خواهد بود.

کافی(ط-الاسلامیه) ج 2، ص 603، ح 4

حدیث (17) امام علی علیه السلام :

مُرُوا الاَحداثَ بِالمِراءِ وَ الجِدالِ وَ ال-کُهولَ بِالفِکَرِ وَ الشُّیوخَ بِالصَّمتِ ؛

جوانان را به مباحثه و مناظره، و میان سالان را به اندیشیدن، و پیران را به سکوت، فرمان دهید.

شرح نهج البلاغه ابن ابی الحدید ج 20، ص 285، ح 260

حدیث (18) امام علی علیه السلام :

اَصحابُ المَهدیِّ شَبابٌ لا کُهولٌ فیهِم اِلاّ مِثلَ کُحلِ العَینِ وَ المِلحِ فِی الزّادِ وَ اَقَلُّ الزّادِ المِلحُ؛

یاران مهدی(عج) جوان اند و کهن سالان در میان آنان کم اند، مانند سُرمه در چشم و نمک در زاد و توشه، که کمترین قسمت توشه، نمک است.

الغیبه (طوسی) ص 476

حدیث (19) رسول اکرم صلی الله علیه و آله :

خَیرُ شَبابِکُم مَن تَزَیّا بِزِیِّ کُهولِکُم وَ شَرُّ کُهولِکُم مَن تَزَیّا بِزِیِّ شَبابِکُم ؛

بهترین جوانانِ شما آنان اند که خود را به سبک بزرگسالان بیارایند و بدترین بزرگسالان ، کسانی اند که خود را شبیه جوانان کنند.

ارشاد القلوب الی الصواب (دیلمی) ج1 ، ص 41

حدیث (20) رسول اکرم صلی الله علیه و آله :

مَن اَحسَنَ عِبادَةَ اللّه فی شَبیبَتِهِ ، لَقّاهُ اللّه الحِکمَةَ عِندَ شَیبَتِهِ ، قالَ اللّه تَعالی : «وَ لَمَّا بَلَغَ اَشُدَّهُ وَاستَوی ءَآتَیناهُ حُکما وَ عِلما» ثُمَّ قالَ تَعالی : «وَ کَذالِکَ نَجزِی المُحسِنینَ» ؛

هر کس

ص: 488

که در جوانی خوب بندگی خدا کند ، خداوند در پیری به او حکمت می آموزد . خدای متعال می فرماید : «و چون به رشد و کمال خویش رسید ، به او حکمت و دانش عطا کردیم» و در ادامه آیه می فرماید : «و نیکوکاران را چنین پاداش می دهیم».

قصص، آیه 14؛ أعلام الدین فی صفات المومنین ص 296

حدیث (21) امام صادق علیه السلام :

اِجتَهَدتُ فِی العِبادَهِ وَ اَ نَا شابٌّ ، فَقالَ لی اَبی : یا بُنَیَّ دونَ ما اَراکَ تَصنَعُ، فَاِنَّ اللّه عَزَّوَجَلَّ اِذا اَحَبَّ عَبداً رَضیَ عَنهُ بِالیَسیرِ ؛

در جوانی زیاد عبادت می کردم. پدرم به من فرمود: فرزندم ! کمتر عبادت کن، زیرا خداوند عزوجل ، اگر بنده ای را دوست بدارد، با عبادت کم هم از او خشنود می گردد.

کافی(ط-الاسلامیه) ج 2، ص 87 ، ح 5

حدیث (22) رسول اکرم صلی الله علیه و آله :

لِیَتَزَوَّدِ العَبدُ مِن دُنیاهُ لاِخِرَتِهِ ، وَ مِن حَیاتِهِ لِمَوتِهِ وَ مِن شَبابِهِ لِهَرَمِهِ ، فَاِنَّ الدُّنیا خُلِقَت لَکُم وَ اَ نتُم خُلِقتُم لِلآخِرَهِ ؛

انسان باید برای آخرتش از دنیا، برای مرگش از زندگی و برای پیری اش از جوانی، توشه برگیرد، چرا که دنیا برای شما آفریده شده و شما برای آخرت آفریده شده اید .

تنبیه الخواطر و نزهه النواظر معروف به مجموعه ی ورام ج 1، ص 131

حدیث (23) رسول اکرم صلی الله علیه و آله :

اَلتَّوبَهُ حَسَنٌ وَ لکِن فِی الشَّبابِ اَحسَنُ ؛

توبه زیباست، ولی در جوانی زیباتر .

نهج الفصاحه ص578 ، ح2006

حدیث (24) امام علی علیه السلام :

إذا عاتبت الحدث فاترک له موضعا من ذنبه لئلا یحمله الإخراج علی المکابره

هرگاه جوان را توبیخ کردی ، برخی خطاهای او را نادیده بگیر،

ص: 489

تا توبیخ تو، او را به مقابله وادار نسازد.

شرح نهج البلاغه ابن ابی الحدید ج 20، ص 333، ح 819

حدیث (25) رسول اکرم صلی الله علیه و آله :

لا تَزولُ قَدَما عَبدٍ یَومَ القیامَهِ حَتّی یُسالَ عَن اَربَعٍ عَن عُمُرِهِ فیما اَفناهُ وَ عَن شَبابِهِ فیما اَبلاهُ وَ عَن مالِهِ مِن اَینَ ا کتَسَبَهُ وَ فیما ا نفَقَهُ وَ عَن حُبِّنا اَهلَ البَیتِ ؛

انسان، در روز قیامت، قدم از قدم برنمی دارد، مگر آن که از چهار چیز پرسیده می شود : از عمرش که چگونه گذرانده است، از جوانی اش که چگونه سپری کرده، از ثروتش که از کجا به دست آورده و چگونه خرج کرده است و از دوستی ما اهل بیت [پیامبر صلی الله علیه و آله].

خصال ج1 ، ص 253، ح 125

حدیث (26) پیامبر صلی الله علیه و آله :

اَلْعَدْلُ حَسَنٌ و َلکِنْ فِی الاُمَراءِ اَحْسَنُ، وَ السَّخاءُ حَسَنٌ وَ لکِنْ فِی الاَغْنیاءِ اَحْسَنُ، اَلْوَرَعُ حَسَنٌ و َلکِنْ فِی الْعُلَماءِ اَحْسَنُ، اَلصَّبْرُ حَسَنٌ و َلکِنْ فِی الْفُقَراءِ اَحْسَنُ، اَلتَّوبَهُ حَسَنٌ وَلکِنْ فِی الشَّبابِ اَحْسَنُ، اَلْحَیاءُ حَسَنٌ وَ لکِنْ فِی النِّساءِ اَحْسَنُ؛

عدالت نیکو است اما از دولتمردان نیکوتر، سخاوت نیکو است اما از ثروتمندان نیکوتر؛ تقوا نیکو است اما از علما نیکوتر؛ صبر نیکو است اما از فقرا نیکوتر، توبه نیکو است اما از جوانان نیکوتر و حیا نیکو است اما از زنان نیکوتر.

نهج الفصاحه ص578 ، ح2006

حدیث (27) پیامبر صلی الله علیه و آله :

فَضلُ الشّابِّ العابِدِ الَّذی تَعَبَّدَ فی صِباهُ عَلَی الشَّیخِ الَّذی تَعَبَّدَ بَعدَ ما کَبُرَت سِنُّهُ کَفَضلِ المُرسَلینَ عَلی سائِرِ النّاسِ .

برتری جوان عابدی که در کمی سنّش بندگی ورزد بر پیری که پس از سالمندی رو به

ص: 490

بندگی آرد همچون برتری پیامبران بر دیگر مردم است .

نهج الفصاحه ص588 ، ح2050

حديث (28) امام على عليه السّلام :

شيئانِ لايَعرِفُ فَضلَهُما اِلّا مَن فَقَدَهُما : الشَباب وَ العافِيَه؛

دو نعمت است كه ارزش آنها را نمى دانند مگر كسى كه آنها را از دست داده باشد : جوانى و تندرستى.

شرح آقا جمال الدين خوانسارى بر غرر الحكم و درر الحكم ج4 ، ص 183 ، حديث 5764

مریض

حديث (1) پيامبر صلى الله عليه و آله :

عائِدُ المَريضِ يَخوضُ فِى البَرَكَهِ فَاِذا جَلَسَ انغَمَسَ فيها؛

عيادت كننده بيمار، در بركت فرو مى رود و چون نزد بيمار بنشيند، در آن غوطه ور مى شود.

كنزالفوائد ج 1، ص 379

حديث (2) امام على عليه السلام :

اَلمُريبُ اَبَدا عَليلٌ؛

آدم بدبين، هميشه بيمار است.

تصنيف غرر الحكم و دررالكلم ص72 ، ح1066

حديث (3) امام على عليه السلام :

اَلحَسَدُ لا يَجلِبُ إلاّ مَضَرَّةً وَ غَيظا يوهِنُ قَلبَكَ وَ يَمرِضُ جِسمَكَ؛

حسادت نتیجه ای جز زیان و ناراحتی که دلت را سست و تنت را بیمار می گرداند به بار نمی آورد.

کنزالفوائد ج 1، ص 137

حديث (4) پيامبر صلى الله عليه و آله :

مَنْ قَلَّ طَعْمُهُ صَحَّ بَدَنُهُ وَ مَنْ كَثُرَ طَعْمُهُ سَقُمَ بَدَنُهُ وَ قَسا قَلْبُهُ؛

هر کس کم بخورد، سالم می ماند و هر کس زیاد بخورد تنش بیمار می شود و قساوت قلب پیدا می کند.

نهج الفصاحه ص728 ، ح2779

خانه

حديث (1) امام على عليه السلام:

اِنَّ لِلّدارِ شَرَفا وَ شَرَفُهَا السّاحَةُ الواسِعَةُ وَ الخُلَطاءُ الصّالِحونَ وَ اِنَّ لَها بَرَكَةً وَ بَرَكَتُها جَودَةُ مَوضِعِها وَسَعَةُ ساحَتِها وَ حُسنُ جِوارِ جيرانِها؛

خانه را شرافتی است. شرافت خانه به وسعت حیاط (قسمت جلوی خانه) و هم نشینان خوب است. و خانه را برکتی است، برکت خانه جایگاه خوب آن، وسعت محوطه آن و همسایگان خوب آن است.

ص: 491

مکارم الاخلاق، ص 125 و 126

حدیث (2) رسول اکرم صلی الله علیه و آله :

كُلُّ بَيْتٍ لَا يَدْخُلُ فِيهِ الضَّيْفُ لَا يَدْخُلُهُ الْمَلَائِكَه

هر خانه ای که میهمان بر آن وارد نشود، فرشتگان واردش نمی شوند.

جامع الأخبار(شعیری) ص 136

حدیث (3) امام باقر علیه السلام :

اِذا دَخَلَ اَحَدُكُم عَلى اَخيهِ فى رَحلِهِ فَليَقعُد حَيثُ يَأمُرُهُ صاحِبُ الرَّحلِ فَاِنَّ صاحِبَ الرَّحلِ اَعرَفُ بِعَورَهِ بَيتِهِ مِنَ الدّاخِلِ عَلَيهِ؛

هرگاه یکی از شما به خانه برادرش وارد شد، هر جا صاحب خانه گفت، همان جا بنشیند، زیرا صاحب خانه به وضع اتاق خود از میهمان آشناتر است.

قرب الإسناد(ط-الحديثه) ص 69، ح 222

حدیث (4) رسول اکرم صلی الله علیه و آله :

مِن سَعادَهِ المَرءِ المُسلِمِ الزَّوجَهُ الصّالِحَهُ وَ َالمَسكَنُ الواسِعُ وَ المَركَبُ البَهىُّ وَ الوَلَدُ الصّالِحُ؛

از خوشبختی مرد مسلمان، داشتن همسری شایسته، خانه ای بزرگ، وسیله ای راحت برای سواری و فرزندی خوب است.

بحارالأنوار(ط-بيروت) ج73، ص155، ح35

حدیث (5) رسول اکرم صلی الله علیه و آله :

اِذا دَخَلَ اَحَدُكُم بَيتَهُ فَليُسَلِّم، فَاِنَّهُ يُنزِلُهُ البَرَكَهَ وَ تُؤنِسُهُ المَلائِكَهُ؛

هرگاه یکی از شما به خانه خود وارد می شود، سلام کند، چرا که سلام برکت می آورد و فرشتگان با سلام دهنده انس می گیرند.

علل الشرایع ج 2، ص 583، ح 23

حدیث (6) رسول اکرم صلی الله علیه و آله :

بَیتٌ لا صِبیانَ فیهِ لا بَرَکَةَ فیهِ؛

خانه ای که کودک در آن نباشد ، برکت ندارد.

نهج الفصاحه ص374 ، ح1096

حدیث (7) رسول اکرم صلی الله علیه و آله :

غَسلُ اِلناءِ وَ طَهارَةُ الفِناءِ یورِثانِ الغِنی؛

شستن ظرف ها و پاکیزگی حیاط خانه مایه غناست.

نهج الفصاحه ص584 ، ح 2031

حدیث (8) امام علی علیه السلام:

نَظِّفوا بُیوتَکُم مِن حَوکِ العَنکَبوتِ، فَاِنَّ تَرکَهُ فِی البَیتِ یورِثُ الفَقرَ؛

خانه های خود را از تار عنکبوت پاک کنید، زیرا باقی گذاشتن آن در خانه، فقر می آورد.

قرب الاسناد(ط-الحدیثه) ص52

حدیث (9) رسول اکرم صلی الله علیه و آله :

لا تُبَیِّتُوا القُمامَةَ

ص: 492

فی بُیوتِکُم وَ اَخرِجوها نَهارا، فَاِنَّها مَقعَدُ الشَّیطانِ؛

زباله را شب در خانه های خود نگه ندارید و آن را در روز به بیرون از خانه منتقل کنید، زیرا زباله نشیمنگاه شیطان است.

من لا یحضره الفقیه ج 4، ص 5، ح 4968

حدیث (10) رسول اکرم صلی الله علیه و آله :

بَیتُ الشَّیاطینِ مِن بُیوتِکُم بَیتُ العَنکَبوتِ؛

خانه های عنکبوتی که در اتاق های شماست، لانه شیاطین است.

کافی(ط-الاسلامیه) ج 6، ص 532، ح 11

حدیث (11) رسول اکرم صلی الله علیه و آله :

إِنَّ الْبَیْتَ إِذَا کَثُرَ فِیهِ تِلَاوَهُ الْقُرْآنِ کَثُرَ خَیْرُهُ وَ اتَّسَعَ أَهْلُهُ وَ أَضَاءَ لِأَهْلِ السَّمَاءِ کَمَا تُضِیءُ نُجُومُ السَّمَاءِ لِأَهْلِ الدُّنْیَا

خانه ای که در آن قرآن فراوان خوانده شود، خیر آن بسیار گردد و به اهل آن وسعت داده شود و برای آسمانیان بدرخشد چنان که ستارگان آسمان برای زمینیان می درخشند.

کافی(ط-الاسلامیه) ج2، ص610، ح1

حدیث (12) رسول اکرم صلی الله علیه و آله :

خَیرُ بَیتٍ فِی المُسلِمینَ بَیتٌ فیهِ یَتیمٌ یُحسَنُ إِلَیهِ وَ شَرُّ بَیتٍ فِی المُسلِمینَ بَیتٌ فیهِ یَتیمٌ یُساءُ إِلَیهِ أَنَا وَ کافِلُ الیَتیمِ فِی الجَنَّهِ هکَذا؛

بهترین خانه های مسلمانان خانه ای است که در آن یتیمی باشد و به او نیکی کنند و بدترین خانه های مسلمانان خانه ای است که در آن یتیمی باشد و با او بدی کنند، من و سرپرست یتیم در بهشت مانند دو انگشت همراهیم.

نهج الفصاحه ص470 ، ح 1510

دختر

حدیث (1) پیامبر صلی الله علیه و آله :

رَحِمَ اللّه ُ اَبَا البَناتِ، اَلبَناتُ مُبارَكاتٌ مُحَبِّباتٌ وَ البَنونَ مُبَشِّراتٌ وَ هُنَّ الباقياتُ الصّالِحاتُ؛

رحمت خدا بر پدری كه دارای دخترانی است! دختران، با بركت و دوست داشتنی اند و پسران، مژده آورند. دختران باقيات الصالحات (بازماندگان شايسته)اند.

مستدرک الوسائل ج 15، ص 115، ح 17700

حدیث (2) امام صادق علیه السلام :

ص: 493

اَلبَنونَ نَعيمٌ وَ البَناتُ حَسَناتٌ وَ اللّه ُ يَسألُ عَنِ النَّعيمِ ، وَ يُثيبُ عَلَى الحَسَناتِ ؛

پسران، نعمت اند و دختران خوبى. خداوند ، از نعمت ها سؤال مى كند و به خوبى ها پاداش مى دهد .

كافى(ط-الاسلاميه) ج 6، ص 7، ح 12

حديث (3) امام صادق عليه السلام :

اِذا بَلَغَتِ الجاريَهُ سِتَّ سِنينَ فَلا تُقَبِّلها و َالغُلامُ لا يُقَ-بِّلُ المَراَ ة اِذا جاوَزَ سَبعَ سِنينَ؛

چون دختر [نامحرم] شش ساله شد ، او را مبوس و پسر نيز چون از هفت سالگى گذشت ، زن [نامحرم] را نبوسد.

مكارم الأخلاق ص 223

پسر

حديث (1) امام صادق عليه السلام :

اَلبَنونَ نَعيمٌ وَ البَناتُ حَسَناتٌ وَ اللّه ُ يَسألُ عَنِ النَّعيمِ ، وَ يُثيبُ عَلَى الحَسَناتِ ؛

پسران، نعمت اند و دختران خوبى. خداوند ، از نعمت ها سؤال مى كند و به خوبى ها پاداش مى دهد .

كافى(ط-الاسلاميه) ج 6، ص 7، ح 12

حديث (2) امام صادق عليه السلام :

اِذا بَلَغَتِ الجاريَهُ سِتَّ سِنينَ فَلا تُقَبِّلها وَالغُلامُ لا يُقَ-بِّلُ المَراَ ة اِذا جاوَزَ سَبعَ سِنينَ؛

چون دختر [نامحرم] شش ساله شد ، او را مبوس و پسر نيز چون از هفت سالگى گذشت ، زن [نامحرم] را نبوسد.

مکارم الأخلاق ص 223

حديث (3) پيامبر صلى الله عليه و آله:

رَحِمَ اللّه ُ اَبَا البَناتِ، اَلبَناتُ مُبارَكاتٌ مُحَبِّباتٌ وَ البَنونَ مُبَشِّراتٌ وَ هُنَّ الباقياتُ الصّالِحاتُ؛

رحمت خدا بر پدرى كه داراى دخترانى است! دختران، با بركت و دوست داشتنى اند و پسران، مژده آورند. دختران باقيات الصالحات (بازماندگان شايسته)اند.

مستدرک الوسائل ج 15، ص 115، ح 17700

حديث (4) امام رضا عليه السلام :

لَيْسَ بَيْنَ الْوالِدِ وَ وَلَدِهِ رِبا وَ لا بَيْنَ الزَّوْجِ وَ الْمَرأَهِ رِبا؛

بين پدر و فرزند و بين شوهر و همسرش ربا (حرام) نيست.

فقه الرضا ص 258

مرد

حديث (1) رسول اكرم صلى الله عليه و آله :

مِن سَعادَهِ المَرءِ المُسلِمِ الزَّوجَهُ الصّالِحَهُ وَ المَسكَنُ الواسِعُ وَ المَركَبُ البَهِىُّ وَ الوَلَدُ الصّالِحُ؛

ص: 494

ز خوشبختی مرد مسلمان، داشتن همسری شایسته، خانه ای بزرگ، وسیله ای راحت برای سواری و فرزندی خوب است.

بحارالأنوار ج73، ص155، ح35

حدیث (2) امام جعفر صادق علیه السلام :

الْحَيَاءُ عَشَرَةُ أَجْزَاءٍ تِسْعَةٌ فِی النِّسَاءِ وَ وَاحِدَةٌ فِی الرِّجَال

حیا ده جز دارد، نه جزء آن در زنان است و یک جزء در مردان.

من لا یحضر الفقیه ج3 ، ص468

حدیث (3) رسول اکرم صلی الله علیه و آله :

الرَّجُلُ رَاعٍ عَلَى أَهْلِ بَيْتِهِ وَ هُوَ مَسْئُولٌ عَنْهُمْ فَالْمَرْأَةُ رَاعِيَةٌ عَلَى أَهْلِ بَيْتِ بَعْلِهَا وَ وُلْدِهِ وَ هِیَ مَسْئُولَةٌ عَنْهُم

مرد، سرپرست خانواده است و درباره آنان از او سئوال می شود و زن، سرپرست خانه شوهرش و فرزندان اوست و درباره آنان از وی سئوال می شود.

مجموعه ورام ج1 ، ص6

حدیث (4) رسول اکرم صلی الله علیه و آله :

خَيرُ الرِّجالِ مِن اُمَّتیَ الَّذينَ لا يَتَطاوَلُونَ عَلى أَهليهِم وَ يَحِنُّونَ عَلَيهِم و َلا يَظلِمُونَهُم؛

بهترین مردان امّت من کسانی هستند که نسبت به خانواده خود خشن نباشند و اهانت نکنند و دلسوزشان باشند و به آنان ظلم نکنند.

مکارم الأخلاق ص 216

حدیث (5) امام صادق علیه السلام :

إنَّ المَرءَ یَحتاجُ فی مَنزِلِهِ وَ عِیالِهِ إلی ثَلاثِ خِلالٍ یَتَکَلَّفُها وَ إن لَم یَکُن فی طَبعِهِ ذلِکَ: مُعاشَرَهٌ جَمیلَهٌ وَ سَعَهٌ بِتَقدیرٍ وَ غَیرَهٌ بِتَحَصُّنٍ؛

مرد در خانه و نسبت به خانواده اش نیازمند رعایت سه صفت است هر چند در طبیعت او نباشد: خوشرفتاری، گشاده دستی به اندازه و غیرتی همراه با خویشتن داری.

تحف العقول ص 322

حدیث (6) رسول اکرم صلی الله علیه و آله :

یا علی ! لا یَخدِمُ العِیالَ إلاّ صِدّیقٌ أَو شَهیدٌ أَو رَجُلٌ یُریدُ اللّه بِهِ خَیرَ الدُّنیا وَ الآخِرَهِ؛

ای علی ! به خانواده خود خدمت نمی کند مگر صدّیق یا شهید یا مردی که خداوند خیر دنیا و آخرت

ص: 495

را برای او می خواهد.

جامع الاخبار (شعیری) ص103 - بحارالأنوار(ط-بیروت) ج101، ص132

حدیث (7) رسول اکرم صلی الله علیه و آله :

جَمالُ الرَّجُلِ فَصاحَةُ لِسانِهِ؛

زیبایی مرد به شیوایی زبان اوست.

شرح فارسی شهاب الاخبار ص73

زن

حدیث (1) امام صادق علیه السلام :

أَكثَرُ الخَيرِ فِی النِّساءِ؛

بیشترین خیر و برکت در زنان است.

من لايحضره الفقيه، ج3، ص385، ح4352

حدیث (2) رسول اکرم صلی الله علیه و آله :

اَلمَرأَةُ الصّالِحَةُ أَحَدُ الكاسِبَينِ؛

زن شایسته یکی از دو عامل پیشرفت خانواده است.

مستدرک الوسایل و مستنبط المسایل ج14 ، ص171 ، ح16411 - بحارالأنوار(ط-بیروت) ج100، ص238، ح39

حدیث (3) رسول اکرم صلی الله علیه و آله :

وَ نِساءٌ كاسياتٌ عارياتٌ مُميلاتٌ مائِلاتٌ رُؤُوسُهُنَّ كَأَسنِمَهِ البُختِ المائِلَهِ لايَدخُلنَ الجَنَّهَ وَ لايَجِدنَ ريحَها وَ إنَّ رِيحَها لَيُوجَدُ مِن مَسيرَهِ كَذا وَ كَذا؛

(در آینده) زنانی پیدا می شوند که در عین پوشیدگی برهنه اند (لباس های بدن نما و جوراب های نازک می پوشند) هوسباز و دلفریب می باشند، موهای خود را طوری آرایش می کنند که مانند کوهان شتر جلوه می کند. اینان داخل بهشت نمی شوند و حتی بوی آن را استشمام نمی کنند، با این که بوی بهشت از راه بسیار دور شنیده می شود.

لسان العرب ج11 ، ص637 - تاج العروس من جواهر القاموس ج15 ، ص708

حدیث (4) رسول اکرم صلی الله علیه و آله :

إنَّ خَیرَ نِسائِکُمُ الوَلُودُ الوَدُودُ لعَفیفَهُ، العَزیزَهُ فی أَهلِهَا، الذَّلیلَهُ مَعَ بَعلِهَا، المُتَبَرِّجَهُ مَعَ زَوجِها، الحِصانُ عَلی غَیرِهِ الَّتی تَسمَعُ قَولَهُ وَ تُطیعُ أَمرَهُ... ؛

بهترین زنانتان، آن زن زایا، بسیار مهربان و پاکدامن است که برای شوهرش خودآرایی می کند و از غیر او خود را محفوظ نگه می دارد، حرف شوهرش را می شنود و فرمان او را اطاعت می کند... .

کافی(ط-الاسلامیه) ج5، ص324، ح1

حدیث (5) امام باقر علیه السلام :

لا

شَفیعَ لِلمَرأَهِ أَنجَحُ عِندَ رَبِّها مِن رِضا زَوجِها؛

هیچ شفیعی برای زن نزد پروردگارش نجات بخش تر از رضایت شوهرش نیست.

خصال ج2 ، ص 588

حدیث (6) امام علی علیه السلام :

صیانَهُ المَرأَهِ أَنعَمُ لِحالِها وَ أَدوَمُ لِجَمالِها؛

محفوظ بودن و پاکدامنی برای سلامتی زن مفیدتر است و زیبایی او را بادوام تر می کند.

تصنیف غررالحکم و دررالکلم 405 ، ح9286

حدیث (7) رسول اکرم صلی الله علیه و آله :

إنَّ اللّه تَبارَکَ وَ تَعالی عَلَی الناثِ أَرأَفُ مِنهُ عَلَی الذُّکُورِ وَ ما مِن رَجُلٍ یُدخِلُ فَرحَهً عَلَی امرَأَهٍ بَینَهُ وَ بَینَها حُرمَهٌ إلاّ فَرَّحَهُ اللّه تَعالی یَومَ القیامَهِ؛

خدای بزرگ، به زنان مهربان تر از مردان است و هیچ مردی، زنی از محارم خود را خوشحال نمی کند، مگر آن که خداوند متعال او را در قیامت شاد می کند.

کافی(ط-الاسلامیه) ج6، ص6، ح7

حدیث (8) امام علی علیه السلام :

وَ لا تُمَلِّکِ المَرأَهَ أَمرَها ما جاوَزَ نَفسَها فَإِنَّ المَرأَهَ رَیحانَهٌ وَ لَیسَت بِقَهرَمانَهٍ... ؛

کاری که در توان زن نیست به او مسپار زیرا او چون گُلی است (ظریف و آسیب پذیر) نه قهرمان و کار فرما.

نهج البلاغه(صبحی صالح) ص 405 ، نامه 31

حدیث (9) رسول اکرم صلی الله علیه و آله :

اَلحَیاءُ حَسَنٌ وَلکِن فِی النِّساءِ أَحسَنُ؛

حیا خوب است ولی برای زنان خوب تر است.

نهج الفصاحه ص578 ، ح 2006

حدیث (10) رسول اکرم صلی الله علیه و آله :

أَیُّمَا امرَأَهٍ ماتَت وَ َزَوجُها عَنها راضٍ دَخَلَتِ الجَنَّهَ؛

هر زنی، از دنیا برود و شوهرش از او راضی باشد، به بهشت می رود.

نهج الفصاحه ص359 ، ح 1022

حدیث (11) رسول اکرم صلی الله علیه و آله :

اِستَوصُوا بِالنِّساءِ خَیرا؛

یکدیگر را به رفتار نیک با زنان سفارش کنید.

مسترک الوسایل و مستنبط المسایل ج14 ، ص253 ، ح16628 - بحارالأنوار(ط-بیروت) ج33، ص628

حدیث (12) رسول اکرم صلی الله علیه و آله :

عِفُّوا تَعِفَّ نِساؤُکُم؛

ص: 497

اکدامن باشید تا زنانتان پاکدامن باشند.

نهج الفصاحه ص373 ، ح 1089

حدیث (13) رسول اکرم صلی الله علیه و آله :

اِذا حَمَلَتِ المَرأَةُ کانَت بِمَنزِلَةِ الصّائِمِ القائِمِ المُجاهِدِ بِنَفسِهِ وَ مالِهِ فی سَبیلِ اللّه ، فَاِذا وَضَعَت کانَ لَها مِنَ الأَجرِ ما لا تَدری ما هُوَ لِعِظَمِهِ، فَاِذا اَرضَعَت کانَ لَها بِکُلِّ مَصَّةٍ کَعِدلِ عِتقِ مُحَرَّرٍ مِن وُلدِ اِسماعیلَ ، فَاِذا فَرَغَت مِن رَضاعِهِ ضَرَبَ مَلَکٌ عَلی جَنبِها وَ قالَ : اِستَأنِفِی العَمَلَ، فَقَد غُفِرَ لَکِ ؛

هنگامی که زن باردار می شود ، همانند روزه دارِ شب زنده دار و مجاهدی است که با جان و مالش در راه خدا جهاد می کند و هنگامی که فارق شود ، پاداشی دارد که نمی دانی عظمت آن چه قدر است و هنگامی که شیر بدهد ، در هر بار مکیدن ، پاداش آزاد کردن یکی از فرزندان اسماعیل علیه السلام برای اوست و آن گاه که شیردادن تمام شود ، فرشته ای بر پهلوی او می زند و می گوید : «عمل را از نو آغاز کن که بی تردید ، آمرزیده

شدی» .

امالی (صدوق) ص 412 - 411

حدیث (14) رسول اکرم صلی الله علیه و آله :

خیرهنّ أیسرهنّ صداقا

با برکت ترین زنان، کم مهریّه ترین آنان است.

نهج الفصاحه ص475 ، ح1536

حدیث (15) امام جعفر صادق علیه السلام :

اَلحَیاءُ عَشَرَةُ أَجزاءٍ فَتِسعَةٌ فِی النِّساءِ وَ واحِدٌ فِی الرِّجالِ؛

حیا ده جز دارد، نه جزء آن در زنان است و یک جزء در مردان.

من لا يحضر الفقيه ج3 ، ص468

حديث (16) امام على عليه السلام :

جِهادُ المَرأَهِ حُسنُ التَّبَعُّلِ؛

جهاد زن خوب شوهردارى كردن است.

كافى(ط-الاسلاميه) ج5 ، ص9 - خصال ج2 ، ص 620

حديث (17) پيامبر صلى الله عليه و آله :

اَطْعِمُوا الْمَرأَهَ فى شَهْرِها الَّذى تَلِدُ

ص: 498

فيهِ التَّمْرَ فَاِنَّ وَلَدَها يَكونُ حَليما نَقيّا ؛

به زن، در ماهی که زایمان کرده ، خرما بدهید ، چرا که فرزند او بردبار و پاک می شود.

مکارم الأخلاق ص 169

حدیث (18) پیامبر صلی الله علیه و آله :

ما مِن اِمْرَاَهٍ حامِلَهٍ اَكَلَتِ الْبِطِّيخَ اِلاّ يَكونُ مَولودُها حَسَنَ الْوَجْهِ وَ الْخُلُقِ ؛

هیچ زن بارداری نیست که خربزه بخورد ، مگر این که فرزندش زیبا و خوش اخلاق می گردد .

طب النبی صلی الله علیه و آله ، ص 29

حدیث (19) پیامبر صلی الله علیه و آله :

اَلْعَدْلُ حَسَنٌ وَلكِنْ فِی الاُمَراءِ اَحْسَنُ، وَ السَّخاءُ حَسَنٌ وَلكِنْ فِی الاَغْنیاءِ اَحْسَنُ، اَلْوَرَعُ حَسَنٌ وَلكِنْ فِی الْعُلَماءِ اَحْسَنُ، اَلصَّبْرُ حَسَنٌ وَلكِنْ فِی الْفُقَراءِ اَحْسَنُ، اَلتَّوبَهُ حَسَنٌ وَلكِنْ فِی الشَّبابِ اَحْسَنُ، اَلْحَیاءُ حَسَنٌ وَلكِنْ فِی النِّساءِ اَحْسَنُ؛

عدالت نیکو است اما از دولتمردان نیکوتر، سخاوت نیکو است اما از ثروتمندان نیکوتر؛ تقوا نیکو است اما از علما نیکوتر؛ صبر نیکو است اما از فقرا نیکوتر، توبه نیکو است اما از جوانان نیکوتر و حیا نیکو است اما از زنان نیکوتر.

نهج الفصاحه ص578 ، ح 2006

حدیث (20) پیامبر اعظم صلی الله علیه و آله :

أيُّما امراهٍ آذَت زَوجَها بِلِسانِها لَم يَقبَلِ اللهُ مِنها صَرفاً وَ لا عَدلاً وَ لا حَسَنَهً مِن عَمَلِها حَتّی تُرضيهُ وَ إن صامَت نَهارَها وَ قامَت لَيلَها ... وَ كانَت فی أوَّلِ مَن تَرِدُ النّارَ وَ كَذَلِکَ الرَّجُلُ إذا كانَ لَها ظالِما

هر زنی که شوهر خود را بیازارد، خداوند هیچ انفاق و عوض و کار نیکی را نمی پذیرد تا او را راضی کند، حتی اگر روزها روزه بگیرد و شبها به عبادت بگذراند و ... چنین زنی اولین کسی است که وارد آتش خواهد شد، و همچنین است اگر

ص: 499

مرد به زنش ستم روا دارد.

وسائل الشيعه ج20 ص211

حديث (21) امام على عليه السلام:

إِنَّ الْمَرْأَهَ رَيْحَانَهٌ وَ لَيْسَتْ بِقَهْرَمَانَه

همانا زن گل است و قهرمان نيست

نهج البلاغه(صبحى صالح) ص 405 ، از نامه 31 - كافى(ط-الاسلاميه) ج 5 ، ص 510 ، ح 3 - من لا يحضره الفقيه ج 3 ، ص 556 ، ح 4911

يتيم

حديث (1) رسول اكرم صلى الله عليه و آله :

خَيرُ بَيتٍ فِى المُسلِمينَ بَيتٌ فيهِ يَتيمٌ يُحسَنُ إِلَيهِ وَشَرُّ بَيتٍ فِى المُسلِمينَ بَيتٌ فيهِ يَتيمٌ يُساءُ إِلَيهِ أَنَا وَكافِلُ اليَتيمِ فِى الجَنَّهِ هكَذا؛

بهترين خانه هاى مسلمانان خانه اى است كه در آن يتيمى باشد و به او نيكى كنند و بدترين خانه هاى مسلمانان خانه اى است كه در آن يتيمى باشد و با او بدى كنند، من و سرپرست يتيم در بهشت مانند دو انگشت همراهيم.

نهج الفصاحه ص470 ، ح 1510

حديث (2) امام على عليه السلام :

ما مِن مُؤمِنٍ و َلا مُؤمِنَهٍ يَضَعُ يَدَهُ عَلى رَسِ يَتيمٍ تَرَحُّما لَهُ إِلاّ كَتَبَ اللّه لَهُ بِكُلِّ شَعرَهٍ مَرَّت يَدُهُ عَلَيها حَسَنَهً؛

هيچ مرد و زن مؤمنى نيست كه دست محبت بر سر يتيمى بگذارد، مگر اين كه خداوند به اندازه هر تار مويى كه بر آن دست كشيده است ثوابى برايش بنويسد.

وسايل الشيعه ج21 ، ص375 - بحارالأنوار(ط-بيروت)ج72، ص4، ح9

حدیث (3) رسول اکرم صلی الله علیه و آله :

کُنْ لِلْیَتِیمِ کَالْأَبِ الرَّحِیمِ وَ اعْلَمْ أَنَّکَ تَزْرَعُ کَذَلِکَ تَحْصُد

برای یتیم چون پدر مهربان باش، و بدان که هر چه کِشت کنی همان می دروی.

بحارالأنوار(ط-بیروت)ج74، ص171

حدیث (4) رسول اکرم صلی الله علیه و آله :

مَنْ عَالَ یَتِیماً حَتَّی یَسْتَغْنِیَ عَنْهُ أَوْجَبَ اللَّهُ عَزَّ وَ جَلَّ لَهُ بِذَلِکَ الْجَنَّهَ کَمَا أَوْجَبَ لِأَکْلِ مَالِ الْیَتِیمِ النَّارَ.

هر کس یتیمی را سرپرستی کند تا آن که

ص: 500

بی نیاز گردد، خداوند به سبب این کار بهشت را بر او واجب سازد، همچنان که آتش دوزخ را بر خورنده مال یتیم واجب ساخته است.

بحارالأنوار(ط-بیروت) ج72، ص4، ح8

حدیث (5) رسول اکرم صلی الله علیه و آله :

أَ تُحِبُّ أَن یَلینَ قَلبُکَ وَتُدرِکَ حاجَتَکَ؟ اِرحَمِ الیَتیمَ وَ امسَح رَاسَهُ وَ أَطعِمهُ مِن طَعامِکَ یَلِن قَلبُکَ وَ تُدرِک حاجَتَکَ؛

آیا دوست داری نرمدل شوی و به خواسته ات برسی؟ به یتیم مهربانی کن و دست محبت بر سر او بکش و از غذایت به او بخوران، تا دلت نرم شود و به خواسته ات برسی.

نهج الفصاحه ص160 ، ح 27

حدیث (6) رسول اکرم صلی الله علیه و آله :

ثلاثه فی ظلّ العرش یوم القیامه یوم لا ظلّ إلّا ظلّه: و اصل الرّحم یزید اللّه فی رزقه و یمدّ فی أجله و امرأه مات زوجها و ترک علیها أیتاما صغارا و قالت: لا أتزوّج علی أیتامی حتّی یموتوا أو یغنیهم اللّه و عبد صنع طعاما فأضاف ضیفه و أحسن نفقته فدعا علیه الیتیم و المسکین فأطعمهم لوجه اللّه عزّ و جل

سه کس روز رستاخیز هنگامی که سایه ای جز سایه عرش نیست در سایه آن جای دارند، کسی که با خویشان نیکی کند خداوند روزی او را زیاد و عمرش را دراز کند و زنی که شوهرش بمیرد و اطفال صغیری باقی گذارد و وی گوید من با وجود یتیمان خود شوهر نمیکنم تا بمیرند یا خداوند آنها را بی نیاز کند و کسی که غذائی فراهم آورد و بمهمان خود بخوراند و پذیرائی او را کامل کند سپس یتیم و فقیر را بر آن دعوت کند و آنها را

برای رضای خدا غذا دهد.

نهج الفصاحه ص420 ،

ح 1220

حديث (7) رسول اكرم صلى الله عليه و آله :

مَنْ كَفَلَ يَتِيماً وَ كَفَلَ نَفَقَتَهُ، كُنْتُ أَنَا وَ هُوَ فِى الْجَنَّهِ كَهَاتَيْن

كسى كه يتيمى را كفالت كند و نفقه اش را كفالت كند، من و او در بهشت مانند اين دو انگشت همسايه يكديگريم.

قرب الاسناد(ط-الحديثه) ص94

حديث (8) امام باقر عليه السلام :

أَربَعٌ مَن كُنَّ فيهِ بَنَى اللّه لَهُ بَيتا فِى الجَنَّهِ: مَن آوَى اليَتيمَ وَ رَحِمَ الضَّعيفَ و أشفَقَ عَلى والِدَيهِ وَ أنفَقَ عَلَيهِما وَ رَفِقَ بِمَملوكِهِ؛

چهار چيز است كه اگر در كسى باشد خداوند خانه اى در بهشت براى او بنا مى كند: كسى كه يتيمى را پناه بدهد، به ناتوان رحم كند، نسبت به پدر و مادرش دلسوز و مهربان باشد، براى آنها خرج كند و با مملوک خود مدارا نمايد.

محاسن ج1، ص8، ح23

حديث (9) رسول اكرم صلى الله عليه و آله :

لَمَّا أُسْرِىَ بِى إِلَى السَّمَاءِ رَأَيْتُ قَوْماً تُقْذَفُ فِى أَجْوَافِهِمُ النَّارُ- وَ تَخْرُجُ مِنْ أَدْبَارِهِمْ فَقُلْتُ مَنْ هَؤُلَاءِ يَا جَبْرَئِيلُ فَقَالَ هَؤُلَاءِ الَّذِينَ يَأْكُلُونَ أَمْوَالَ الْيَتَامَى ظُلْماً

شبى كه به آسمان برده شدم گروهى را ديدم كه در شكم هاى آنان آتش افكنده مى شود و از مخرجشان خارج مى گردد. گفتم: اى جبرئيل، اينها كيستند؟ گفت: اينها كسانى هستند كه اموال يتيمان را به ناحق مى خورند.

وسايل الشيعه ج17 ، ص248 -بحارالأنوار(ط-بيروت) ج76، ص267، ح2

حديث (10) رسول اكرم صلى الله عليه و آله :

اِنَّ فِی الجَنَّهِ دارا یُقالُ لَها دارُ الفَرَحِ لایَدخُلَها اِلاّ مَن فَرَّحَ یَتامَی المُؤمِنینَ؛

در بهشت خانه ای هست که آن را شادی سرا گویند و جز آنان که یتیمان مؤمنان را شاد کرده اند وارد آن نمی شوند.

نهج الفصاحه ص 329 ، ح 864

حدیث (11) پیامبر صلی ا لله علیه و آله :

خَیْرُ بَیْتٍ فِی الْمُسلِمینَ بَیْتٌ فیهِ یَتیمٌ یُحْسَنُ اِلَیْهِ

ص: 502

وَ شَرُّ بَيْتٍ فِی الْمُسْلِمينَ بَيْتٌ فيهِ يَتيمٌ يُساءُ إِلَيْهِ اَنَا وَ كافِلُ الْيَتيمِ فِی الْجَنَّهِ هكَذا؛

بهترین خانه های مسلمانان، خانه ای است که در آن یتیمی باشد که به او نیکی می شود و بدترین خانه های مسلمانان خانه ای است که در آن یتیمی باشد که با او بدی می شود، من و سرپرست یتیم در بهشت مانند دو انگشت همراهیم.

نهج الفصاحه ص470 ، ح 1510

ازدواج

حدیث (1) پیامبر صلی الله علیه و آله :

إِذَا تَزَوَّجَ الرَّجُلُ أَحْرَزَ نِصْفَ دِينِهِ فَلْيَتَّقِ اللَّهَ فِی النِّصْفِ الْآخَر

شخصی که ازدواج می کند. در حقیقت نصف دین و آئین خود را حفظ کرده است. پس بر او لازم است که برای حفظ باقیمانده ی آن. تقوای الهی را پیشه ی خود سازد

مستدرک الوسایل ج 14 ، ص 154 ، ح 16351

حدیث (2) امام صادق علیه علیه السلام :

مَنْ تَرَكَ التَّزْوِيجَ مَخَافَهَ الْفَقْرِ فَقَدْ أَسَاءَ الظَّنَّ بِاللَّهِ عَزَّ وَ جَلَّ إِنَّ اللَّهَ عَزَّ وَ جَلَّ يَقُولُ إِنْ يَكُونُوا فُقَراءَ يُغْنِهِمُ اللَّهُ مِنْ فَضْلِهِ

هر کس از ترس فقر ازدواج نکند نسبت به لطف خداوند بدگمان شده است. چرا که خداوند می فرماید: اگر آنان فقیر باشند خداوند از فضل و کرم خود بی نیازشان می کند.

من لایحضر الفقیه ج 3 ، ص 385 ، ح 4353

حدیث (3) پیامبر صلی الله علیه و آله :

يُفَتَّحُ أَبْوَابُ السَّمَاءِ بِالرَّحْمَهِ فِی أَرْبَعِ مَوَاضِعَ عِنْدَ نُزُولِ الْمَطَرِ وَ عِنْدَ نَظَرِ الْوَلَدِ فِی وَجْهِ الْوَالِدَيْنِ وَ عِنْدَ فَتْحِ بَابِ الْكَعْبَهِ وَ عِنْدَ النِّكَاح

درهای رحمت آسمان َدر چهار وقَت گشوده می شود:

1- موقع بارش باران.

2- زمانی که فرزند به چهره پدر و مادرش می نگرد.

3- هنگام گشوده شدن در کعبه.

ص: 503

4- هنگام برپایی مراسم عقد و عروسی.

جامع الاخبار (شعیری) ص 101 – بحار الانوار (ط-بیروت) ج 100 ، ص 221

حدیث (4) پیامبر صلی الله علیه و آله :

اکثر اهل النار العزاب.

بیشترین اهل جهنم انسانهای بی همسر هستند.

من لا یحضره الفقیه، ج 3، ص 384 ، ح 4349

حدیث (5) امام صادق علیه السلام :

مَنْ زَوَّجَ أَعْزَباً، كَانَ مِمَّنْ يَنْظُرُ اللَّهُ إِلَيْهِ يَوْمَ الْقِيَامَهِ.

کسی که مجردی را تزویج کند و امکان ازدواج او را فراهم نماید از کسانی است که در قیامت خداوند به آنان نظر لطف می کند.

وسایل الشیعه ج 20 ، ص 45 ، ح 1938

حدیث (6) امام موسی کاظم علیه السلام :

ثَلَاثَهٌ يَسْتَظِلُّونَ بِظِلِّ عَرْشِ اللَّهِ يَوْمَ لَا ظِلَّ إِلَّا ظِلُّهُ رَجُلٌ زَوَّجَ أَخَاهُ الْمُسْلِمَ أَوْ أَخْدَمَهُ أَوْ كَتَمَ لَهُ سِرّا

سه دسته در روز قیامت، روزی که سایه و پناهی جزء سایه خداوند نیست، در سایه و پناه خدا هستند:

1-مردی که زمینه ازدواج برادر مسلمانش را آماده نماید.

2- مردی که (به برادر مسلمانش خدمت کند.)

3-کسی که سر برادر مسلمانش را بپوشاند.

خصال ص 141 – وسایل الشیعه ج 20 ، ص 46 ، ح 24994 – بحار الانوار(ط-بیروت) ج 71 ، ص 356

حدیث (7) امام صادق علیه السلام :

اربعه ینظر الله الیهم یوم القیامه

من اقال نادما او اغاث لهفان او اعتق نسمه او زوج عزبا

چهار کس در قیامت مورد نظر پروردگارند:

1-آنکه چون طرف معامله پشیمان شود، معامله را برگرداند.

2- کسی که غم از دلی برگیرد.

3- کسی که برده ای را آزاد کند.

4- کسی که بی همسران را به ازدواج درآورد.

وسایل الشیعه

ص: 504

ج 20 ، ص 46 ، ح 24995

حدیث (8) امیر المومنین علی ابن ابی طالب علیه السلام :

أَفْضَلُ الشَّفَاعَاتِ أَنْ تَشْفَعَ بَيْنَ اثْنَيْنِ فِی نِكَاحٍ حَتَّى يَجْمَعَ اللَّهُ بَيْنَهُمَا.

از بهترین شفاعتها، شفاعت بین دو نفر در امر ازدواج است تا اینکه خداوند آنان را مجذوب یکدیگر گرداند.

کافی(ط-الاسلامیه) ج 5 ، ص 331 – تهذیب الاحکام (تحقیق خرسان) ج 7 ، ص 405 – مکارم الاخلاق ص 196

حدیث (9) حضرت محمد صلی الله علیه و آله و سلم :

مَنْ تَزَوَّجَ امْرَأَةً لِمَالِهَا وَكَلَهُ اللَّهُ إِلَيْهِ وَ مَنْ تَزَوَّجَهَا لِجَمَالِهَا رَأَى فِيهَا مَا يَكْرَهُ وَ مَنْ تَزَوَّجَهَا لِدِينِهَا جَمَعَ اللَّهُ لَهُ ذَلِكَ.

هر که با زنی به خاطر مالش ازدواج کند، خداوند او را به مال وی واگذار می کند، و هر که با او به خاطر جمال و زیبائی اش ازدواج نماید، در او چیزی را که خوشایند او نیست، خواهد دید، و هر که با وی به خاطر دینش ازدواج کند، خداوند تمامی این مزایا را برای او جمع می کند.

تهذیب الاحکام(تحقیق خرسان) ج 7 ، ص 400 – وسایل الشیعه ج 20 ، ص 51 ، ح 25008

حدیث (10) امام صادق علیه السلام :

لَا بَأْسَ بِأَنْ يَنْظُرَ الرَّجُلُ إِلَى الْمَرْأَةِ إِذَا أَرَادَ أَنْ يَتَزَوَّجَهَا يَنْظُرَ إِلَى خَلْفِهَا وَ إِلَى وَجْهِهَا

مانعی ندارد که مرد قامت و صورت زنی را که قصد ازدواج با او دارد، ببیند.

کافی(ط-الاسلامیه) ج 5 ، ص 365 ، ح 3

حدیث (11) محمد بن مسلم :

سَأَلْتُ أبَا جَعْفَرٍ علیه السلام عَنِ الرَّجُلِ يُرِيدُ أنْ يَتَزَوَّجَ الْمَرْأهَ أ يَنْظَرُ إِلَيْهَا قَالَ نَعَمْ إِنَّمَا يَشْتَرِيهَا بِأَغْلَى الثَّمَنِ.

از امام باقر علیه السلام پرسیدم:

مردی که می خواهد با زنی ازدواج کند آیا حق

ص: 505

دارد او را ببیند؟

امام علیه السلام فرمودند: آری، چون در برابر آن بهای سنگینی می پردازد.

کافی(ط-الاسلامیه) ج 5 ، ص 365 ، ح 1

حدیث (12) امام علی علیه السلام :

إِذَا أَرَادَ أَحَدُكُمْ أَنْ يَتَزَوَّجَ فَلْيَسْأَلْ عَنْ شَعْرِهَا كَمَا يَسْأَلُ عَنْ وَجْهِهَا فَإِنَّ الشَّعْرَ أَحَدُ الْجَمَالَيْن

هر وقت یکی از شما، بخواهد، ازدواج کند، از اوصاف موی سر زن نیز سؤال کند همچنانکه از چگونگی رخسار او می پرسد. چون که موی زن یکی از دو زیبایی (مو و صورت) اوست.

من لا یحضره الفقیه، ج 3، ص 388 ، ح 4364 – مکارم الاخلاق ص 200

حدیث (13) پیامبر صلی الله علیه و آله :

إِنْ خَطَبَ إِلَيْكَ رَجُلٌ رَضِيتَ دِينَهُ وَ خُلُقَهُ فَزَوِّجْهُ وَ لَا يَمْنَعْكَ فَقْرُه

هنگامی که مردی از شما خواستگاری کرد که از دین و اخلاق او راضی بودید به ازدواج با او رضایت دهید. و مبادا فقر او ترا از این رضایت باز دارد

مستدرک الوسایل ج 14 ، ص 188 ، ح 16468

حدیث (14) پیامبر صلی الله علیه و آله :

إذا جاءكم الأكفاء فأنكحوهنّ و لا تربّصوا بهنّ الحدثان

وقتی که اشخاص هم شان به خواستگاری دختران شما آمدند، به آنها دختر دهید و در کار آنها منتظر حوادث نباشید.

نهج الفصاحه، ص 191، ح 193

حدیث (15) پیامبر صلی الله علیه و آله :

مَا اسْتَفَادَ امْرُؤٌ مُسْلِمٌ فَائِدَهً بَعْدَ الْإِسْلَامِ أَفْضَلَ مِنْ زَوْجَهٍ مُسْلِمَهٍ تَسُرُّهُ إِذَا نَظَرَ إِلَيْهَا وَ تُطِیعُهُ إِذَا أَمَرَهَا وَ تَحْفَظُهُ إِذَا غَابَ عَنْهَا فِی نَفْسِهَا وَ مَالِه

پس از اسلام، هیچ نعمتی برای مرد بهتر از زن مسلمانی نیست که هر گاه به او بنگرد، مسرورش کند و هر گاه به او فرمان دهد، اطاعتش نماید و

ص: 506

در غیاب او حافظ ناموس و مالش باشد.

کافی(ط-الاسلامیه) ج 5 ، ص 327 ، ح 1 - من لا یحضره الفقیه، ج 3، ص 389 ، ح 4368 – تهذیب الاحکام (تحقیق خرسان) ج 7 ، ص 240

حدیث (16) امام صادق علیه السلام :

إِنَّمَا الْمَرْأَةُ قِلَادَةٌ فَانْظُرْ مَا تَتَقَلَّد

زن همانا گردنبندی است، نیک بنگر که چه گردنبندی را به گردنت آویزان می کنی.

معانی الاخبار ص 144 – وسایل الشیعه ج 20 ، ص 33 ، ح 24956

حدیث (17) پیامبر صلی الله علیه و آله :

إِيَّاكُمْ وَ خَضْرَاءَ الدِّمَنِ قِيلَ يَا رَسُولَ اللَّهِ وَ مَا خَضْرَاءُ الدِّمَنِ قَالَ الْمَرْأَةُ الْحَسْنَاءُ فِی مَنْبِتِ السَّوْءِ.

بپرهیزید از سبزه هایی که در مزبله می روید. عرض شد: یا رسول الله! سبزه هایی که در مزبله می روید چیست؟ حضرت صلی الله علیه و آله و سلم فرمودند:زن زیبایی که در خانواده پست و ناشایست به وجود آمده باشد.

کافی(ط-الاسلامیه) ج 5 ، ص 332 – من لا یحضره الفقیه ج 3 ، ص 391 ، ح 4377 – مکارم الاخلاق ص 203

حدیث (18) پیامبر صلی الله علیه و آله :

تَزَوَّجُوا الْأَبْكَارَ فَإِنَّهُنَّ أَعْذَبُ أَفْوَاهاً وَ أَرْتَقُ أَرْحَاماً وَ أَسْرَعُ تَعَلُّماً وَ أَثْبَتُ لِلْمَوَدَّه

با دختران باکره ازدواج کنید زیرا که دهان آنان شیرین و رحمشان مناسبتر است و زود چیزی را یاد می گیرند و محبتشان پایدارتر است.

نوادر(راوندی) ص 12 – بحار الانوار(ط-بیروت) ج 100 ، ص 237 ، ح 30

حدیث (19) امام صادق علیه السلام:

إِنِّی أُرِیدُ أَنْ أَتَزَوَّجَ امْرَأَهً وَ إِنَّ أَبَوَیَّ أَرَادَا غَیْرَهَا قَالَ تَزَوَّجِ الَّتِی هَوِیتَ وَ دَعِ الَّتِی یَهْوَی أَبَوَاکَ.

من می خواهم با زنی ازدواج کنم ولی پدر و مادرم

ص: 507

مایلند با دیگری ازدواج کنم. امام علیه السلام فرمودند: با زنی که خودت مایل هستی ازدواج کن، و زنی را که پدر و مادرت [بدون رضایت تو] انتخاب کرده اند، رها کن.

کافی(ط-الاسلامیه) ج 5 ، ص 401 – تهذیب الاحکام (تحقیق خرسان) ج 7 ، ص 392 – وسایل الشیعه ج 20 ، ص 293

حدیث (20) حضرت محمد صلی الله و آله و سلم:

إنّ من یمن المرأه تیسیر خطبتها و تیسیر صداقها

از نشانه های برکت زن آن است که خواستگاریش بی تکلف و آسان انجام گیرد.

نهج الفصاحه ص 342 ، ح 929

حدیث (21) حضرت محمد صلی الله علیه و آله و سلم :

لا یخطب احدکم علی خطبه اخیه

هیچ یک از شما زنی را که دیگری خواستگاری می کند، خواستگاری نکند. [تا اینکه با او ازدواج کند و یا اینکه منصرف شود. اگر منصرف شد خواستگاریش بلامانع است.]

الفائق فی غریب الحدیث ج 1 ، ص 126

حدیث (22) حضرت محمد صلی الله علیه و آله و سلم :

شَارِبَ الْخَمْرِ لَا یُزَوَّجُ إِذَا خَطَبَ

شرابخوار اگر تقاضای ازدواج کرد قبول نکنید.

کافی(ط-الاسلامیه) ج 5 ، ص 300 – تهذیب الاحکام(تحقیق خرسان) ج 7 ، ص 398 ، ح 1591

حدیث (23) امام رضا علیه السلام :

مِنَ السُّنَّهِ التَّزْوِیجُ بِاللّیْلِ لِأنَّ اللّهَ جَعَلَ اللّیْلَ سَکَناً وَ النِّسَاءُ إِنَّمَا هُنَّ سَکَنٌ.

مراسم عروسی در شب، سنت پیامبر اسلام صلی الله علیه و آله و سلم است، چرا که خداوند شب را مایه آرامش قرار داده و زن هم آرامش خاطر است.

کافی(ط-الاسلامیه) ج 5 ، ص 366 ، ح 1 – تهذیب الاحکام (تحقیق خرسان) ج 7 ، ص 418

حدیث (24) حضرت محمد صلی الله علیه و آله و سلم :

لَا وَلِیمَهَ إِلَّا فِی خَمْسٍ فِی عُرْسٍ أَوْ خُرْسٍ أَوْ عِذَارٍ أَوْ

ص: 508

وِكَارٍ أَوْ رِكَاز

سور و وليمه در پنج مورد است:

1- عروسى 2- تولد اولاد 3- ختنه كردن نوزاد 4- خريدن خانه 5- بازگشت از سفر مكه.

من لا يحضره الفقيه ج 3 ، ص 402 – خصال ص 313

حديث (25) امام صادق عليه السلام :

إِنَّ رَسُولَ اللَّهِ (صلى الله و آله و سلم) حِينَ تَزَوَّجَ مَيْمُونَةَ بِنْتَ الْحَارِثِ أَوْلَمَ عَلَيْهَا وَ أَطْعَمَ النَّاسَ الْحَيْسَ.

پيامبر خدا صلى الله عليه و آله و سلم در هنگام تزويج «ميمونه» دختر «حارث» وليمه داد و با غذاى معجون خرما از حاضرين پذيرايى فرمود.

محاسن ص 418 – كافى(ط-الاسلاميه) ج 5 ، ص 368 - تهذيب الاحكام (تحقيق خرسان) ج 7 ، ص 409

حديث (26) امام رضا عليه السلام :

إِنَّ مِنْ سُنَنِ الْمُرْسَلِينَ الْإِطْعَامَ عِنْدَ التَّزْوِيج

سور دادن و اطعام در ازدواج، از سنت پيامبران است.

محاسن ص 418 – كافى(ط-الاسلاميه) ج 5 ، ص 367

حديث (27) حضرت محمد صلى الله عليه و آله و سلم :

أَفْضَلُ نِسَاءِ أُمَّتِى أَصْبَحُهُنَّ وَجْهاً وَ أَقَلُّهُنَّ مَهْراً.

بهترين زنان امت من زنانى هستند كه خوشروتر و مهريه ايشان كمتر باشد.

كافى(ط-الاسلاميه) ج 5 ، ص 324 – من لا يحضره الفقيه ج 3 ، ص 386

حدیث (28) امام صادق علیه السلام :

أَنَّ مِنْ بَرَكَهِ الْمَرْأَهِ قِلَّهَ مَهْرِهَا وَ مِنْ شُؤْمِهَا كَثْرَهَ مَهْرِهَا

از برکات زن کمی مهریه اوست ، و از شومی اش زیادی مهریه

من لا یحضر الفقیه ج 3 ، ص 387 – مکارم الاخلاق ص 198

حدیث (29) امام علی علیه السلام :

لَا تُغَالُوا بِمُهُورِ النِّسَاءِ فَتَكُونَ عَدَاوَه

مهریه زنها را سنگین نگیرید که موجب کدورت و دشمنی گردد.

وسایل الشیعه ج 21 ،

ص: 509

حدیث (30) حضرت محمد صلی اله علیه و آله و سلم :

لَوْ أَنَّ جَمِيعَ مَا فِى الْأَرْضِ مِنْ ذَهَبٍ وَ فِضَّهٍ حَمَلَتْهُ الْمَرْأَهُ إِلَي بَيْتِ زَوْجِهَا ثُمَّ ضَرَبَتْ عَلَى رَأْسِ زَوْجِهَا يَوْماً مِنَ اَلْأَيَّامِ تَقُولُ مَنْ أَنْتَ إِنَّمَا الْمَالُ مَالِى حَبِطَ عَمَلُهَا وَ لَوْ كَانَتْ مِنْ أَعْبَدِ النَّاسِ إِلَّا أَنْ تَتُوبَ وَ تَرْجِعَ وَ تَعْتَذِرَ إِلَى زَوْجِهَا

اگر تمام چیزهایی که در روی زمین از طلا و نقره وجود دارد و زن آنها را به خانه شوهرش بیاورد. آنگاه یک روز از روزها بر سر شوهرش منت بگذارد و بگوید تو کیستی؟ این اموال مال من است. در این صورت اجر و عمل زن از بین می رود اگر چه از عابدترین مردم باشد. مگر اینکه توبه کند و برگردد و از شوهرش عذرخواهی کند.

مکارم الاخلاق ص 202

حدیث (31) امام محمد باقر علیه السلام :

الصَّدَاقُ مَا تَرَاضَيَا عَلَيْهِ مِنْ قَلِيلٍ أَوْ كَثِيرٍ فَهَذَا الصَّدَاقُ.

مهریه همان چیزی است که طرفین بر آن توافق می کنند، کم باشد یا زیاد.

کافی(ط-الاسلامیه) ج 5 ، ص 378 – وسایل الشیعه ج 21 ، ص 240 ، ح 26989

حدیث (32) امام صادق علیه السلام :

مَنْ أَمْهَرَ مَهْراً ثُمَّ لَا يَنْوِى قَضَاءَهُ كَانَ بِمَنْزِلَهِ السَّارِقِ.

کسی که مهریه ای (برای زن قرار دهد) و قصدش این باشد که به او ندهد او همانند دزد است.

کافی(ط-الاسلامیه) ج5 ، ص 383

حدیث (33) امام صادق علیه السلام :

إِنَّ اللّهَ عَزَّ وَ جَلّ يُحِبُّ الّبَيْتَ الّذِي فِيهِ الّعُرْسُ وَ يُبْغِضُ الّبَيْتَ الّذِى فِيهِ الطّلَاقُ وَ مَا مِنْ شَىْ ءٍ أَبْغَضَ إِلَى اللّهِ عَزَّ وَ جَلّ مِنَ الطّلَاقِ.

همانا خداوند عز و جل خانه ای که در آن عروسی باشد را دوست می دارد و از

ص: 510

خانه ای که در آن طلاق است مبغوض است و همانا چیزی مبغوض تر از طلاق نزد خدای عز و جل نیست.

کافی(ط-الاسلامیه) ج 6 ، ص 54 – وسایل الشیعه ج 22 ، ص 7 ، ح 27875

حدیث (34) حضرت محمد صلی الله و علیه و آله و سلم :

لَا سَهَرَ إِلَّا فِی ثَلَاثٍ مُتَهَجِّدٍ بِالْقُرْآنِ أَوْ طَالِبِ الْعِلْمِ أَوْ عَرُوسٍ تُهْدَی إِلَی زَوْجِهَا.

شب بیداری روا نیست، مگر در سه مورد:

1-تلاوت قرآن.

2-تحصیل علم.

3-بردن عروس به خانه داماد.

خصال ص 112 – دعائم الاسلام ج 2 ، ص 210 – جعفریات(اشعثیات) ص 94

حدیث (35) ابن بابویه رضی الله عنه :

أنّ النبیّ صلّی اللّه علیه و آله أمر بنات عبد المطّلب و نساء المهاجرین و الأنصار أن یمضین فی صحبه فاطمه علیها السلام، و أن یفرحن و یرجزن و یکبّرن و یحمدن، و لا یقلن ما لا یرضی اللّه.

پیامبر خدا صلی الله علیه و آله و سلم امر فرمود، دختران عبدالمطلب و زنان مهاجر و انصار در شب عروسی حضرت فاطمه علیها السلام به همراه او بروند و شادی کنند، شعر و سرود بخوانند، تکبیر و حمد بگویند. و از گفتن حرفهایی که خدا بدان راضی نیست، بپرهیزند

تسلیه المجالس ج 1 ، ص 542

حدیث (36) امام صادق علیه السلام :

زُفّوا عَرَائِسَکُمْ لَیْلاَ وَ أطْعِمُوا ضُحًی

مراسم عروسی را در شب و مهمانی را در روز انجام دهید.

کافی(ط-الاسلامیه) ج 5 ، ص 366 ، ح 2 – جعفریات(اشعثیات) ص 110 – مکارم الاخلاق ص 208

حدیث (37)امام صادق علیه السلام :

إِذَا أُدْخِلَتْ عَلَیْکَ أَهْلُکَ فَخُذْ بِنَاصِیَتِهَا وَ اسْتَقْبِلْ بِهَا الْقِبْلَهَ وَ قُلْ- اللَّهُمَّ بِأَمَانَتِکَ أَخَذْتُهَا وَ بِکَلِمَاتِکَ اسْتَحْلَلْتُ فَرْجَهَا

فَإِنْ قَضَيْتَ لِی مِنْهَا وَلَداً فَاجْعَلْهُ مُبَارَکاً سَوِیّاً وَ لَا تَجْعَلْ لِلشَّیْطَانِ فِیهِ شِرْکاً وَ لَا نَصِیباً.

چون همسرت به خانه تو آمد، دست بر پیشانیش بگذار، و رو به قبله اش برگردان و [دعا کن و] بگو: خداوندا !... اگر از این همسرم، فرزندی برای من تقدیر نمایی، فرزند مبارک و سالم عنایت فرمای.

من لایحضره افقیه ج 3 ، ص 402 ، ح 4405

حدیث (38)امام صادق علیه السلام :

فِی الرَّجُلِ یَتَزَوَّجُ الْبِکْرَ قَالَ یُقِیمُ عِنْدَهَا سَبْعَهَ أَیَّام

از امام صادق علیه السلام سؤال شد در مورد مردی که با دختر باکره ای ازدواج می کند، امام علیه السلام فرمودند:

شوهر یک هفته در پیش او باشد

کافی(ط-الاسلامیه) ج 5 ، ص 565 ، ح 39 – من لا یحضره الفقیه ج 3 ، ص 427

حدیث (39)امام باقر علیه السلام :

مَا مِنِ امْرَأَهٍ تَسْقِی زَوْجَهَا شَرْبَهً مِنْ مَاءٍ إِلَّا کَانَ خَیْراً لَهَا مِنْ عِبَادَهِ سَنَه

هر زنی که به شوهرش قدری آب آشامیدنی بدهد، پاداش آن از عبادت یک ساله بالاتر است.

وسائل الشیعه ج 20، ص 172 ، ح 25343

حدیث (40)امام صادق علیه السلام :

الْعَبْدُ کُلَّمَا ازْدَادَ لِلنِّسَاءِ حُبّاً ازْدَادَ فِی الْإِیمَانِ فَضْلًا.

هر چه محبت مرد بر زن بیشتر گردد، بر فضیلت ایمانش افزوده می شود.

من لایحضره الفقیه ج 3 ، ص 384 ، ح 4350 – وسایل الشیعه ج 20 ، ص 24 ، ح 24931

حدیث (41)حضرت محمد صلی الله علیه و آله و سلم :

ما مِن شابٍ تَزَوَّجَ فی حَداثَهِ سِنِّهِ اِلاّ عَجَّ شَیطانُهُ : یا وَیلَهُ ، یا وَیلَهُ ! عَصَمَ مِنّی ثُلُ-ثَی دینِهِ ، فَلیَتَّقِ اللّه العَبدُ فِی الثُّ-لُثِ الباقی ؛

هر جوانی که در

ص: 512

سن کم ازدواج کند ، شیطان فریاد بر می آورد که : وای برمن ، وای بر من! دو سوم دینش را از دستبرد من ، مصون نگه داشت . پس بنده باید برای حفظ یک سومِ باقی مانده دینش ، تقوای الهی پیشه سازد

نوادر (راوندی) ص12

حدیث (42)حضرت محمد صلی الله علیه و آله و سلم :

مَن تَزَوَّجَ فقد اُعطِیَ نِصفَ العِبادَهِ.

هر که ازدواج کند، نصف عبادت به او داده شده است.

بحار الانوار (ط-بیروت)ج100 ، ص220

حدیث (43)امام صادق علیه السلام :

مَنْ تَرَکَ التَّزْوِیجَ مَخَافَهَ الْعَیْلَهِ فَقَدْ أَسَاءَ بِاللَّهِ الظَّنَّ.

هر که از ترس تنگدستی ازدواج نکند، همانا به خداوند سوء ظن دارد.

کافی(ط-الاسلامیه)ج 5 ،ص330

مَئُونَه

حدیث (1) پیامبر صلی الله علیه و آله :

اَعظَمُ النِّساءِ بَرَکَهً اَیسَرُهُنَّ مَئُونَه ؛

با برکت ترین زنان، کم نفقه ترین آنان است.

مستدرک الوسایل و مستنبط المسایل ج14 ، ص162

کودک

حدیث (1) پیامبر صلی الله علیه و آله :

بَیتٌ لا صِبیانَ فیهِ لا بَرَکَهَ فیهِ؛

خانه ای که کودک در آن نباشد ، برکت ندارد.

نهج الفصاحه ص 374 ، ح1096

حدیث (2) پیامبر صلی الله علیه و آله :

لَیسَ لِلصَّبیِّ لَبَنٌ خَیرٌ مِن لَبَنِ اُمِّهِ ؛

برای کودک ، هیچ شیری بهتر از شیر مادرش نیست.

عیون اخبار الرضا، ج 2، ص 34، ح 69

حدیث (3) امام صادق علیه السلام :

اَلرَّضاعُ واحِدٌ وَ عِشرونَ شَهرا، فَما نَقَصَ فَهُوَ جَورٌ عَلَی الصَّبیِّ ؛

شیرخواری ، 21 ماه است . پس هر چه کم شود ، ظلم بر کودک است .

کافی(ط-الاسلامیه) ج 6، ص 40، ح 3

حدیث (4) پیامبر صلی الله علیه و آله :

مَن کانَ عِندَهُ صَبِیٌّ فَلیَتَصابَ لَهُ ؛

هر کس با کودک سروکار دارد ، با او کودکانه رفتار کند.

من لا یحضره الفقیه، ج 3، ص 483، ح 4707

حدیث (5) امام علی علیه السلام :

مَن سَاَلَ فی

ص: 513

صِغَرِهِ اَجابَ فی کِبَرِهِ ؛

هر کس در خردسالی سئوال کند، در بزرگ سالی اش پاسخ می دهد .

تصنیف غررالحکم و دررالکلم ص60 ، ح 662

حدیث (6) پیامبر صلی الله علیه و آله :

اَحِبُّوا الصِّبیانَ وَ ارحَمُوهُم ، وَ اِذا وَعَدتُموهُم شَیئا فَفُوا لَهُم ، فَاِنَّهُم لا یَدرونَ اِلاّ اَ نَّ-کُم تَرزُقونَهُم ؛

کودکان را دوست بدارید و با آنان مهربان باشید و هرگاه به آنان وعده دادید ، به آن وفا کنید ، زیرا آنان ، روزی دهنده خود را کسی غیر از شما نمی دانند.

کافی(ط-الاسلامیه) ج 6، ص 49، ح 3

حدیث (7) امام کاظم علیه السلام :

تُستَحَبُّ عَرامَهُ الصَّبیِّ فی صِغَرِهِ لِیَکونَ حَلیما فی کِ-بَرِهِ، ما یَنبَغی اَن یَکونَ اِلاّ هکَذا؛

خوب است بچّه در کودکی بازی گوش باشد تا در بزرگ سالی بردبار گردد و شایسته نیست که جز این باشد .

کافی(ط-الاسلامیه) ج 6، ص 51، ح 2

حدیث (8) امام باقر علیه السلام :

اِنّا نَمُرُ صِبیانَنا بِالصَّلاهِ اِذا کانوا بَنی خَمسِ سِنینَ ، فَمُروا صِبیانَ-کُم بِالصَّلاهِ اِذا کانوا بَنی سَبعِ سِنینَ، وَ نَح-نُ نَأمُرُ صِبیانَ-ا بِالصَّ-ومِ اِذا کانوا بَنی سَبعِ سِنینَ بِما اَطاقوا مِن صیامِ الیَومِ اِن کانَ اِلی نِصفِ النَّهارِ اَو اَکثَرَ مِن ذلِکَ اَو اَقَلَّ، فَاِذا غَلَبَهُمُ العَطَشُ وَ الغَرَثُ اَفطَروا، حَتّی یَتَعَوَّدُوا الصَّومَ وَ

یُطیقوهُ، فَمُروا صِبیانَ-کُم اِذا کانوا بَنی تِسعِ سِنینَ بِالصَّومِ مَا استَطاعوا مِن صیامِ الیَومِ، فَاِذا غَلَبَهُمُ العَ-طَشُ اَفطَروا ؛

ما کودکان خود را وقتی پنج ساله اند ، به نماز امر می کنیم ؛ ولی شما کودکانتان را وقتی هفت ساله شدند ، به نماز امر کنید . ما کودکان خود را وقتی هفت ساله اند ، به روزه وامی داریم ، به اندازه ای که توان دارند ،

ص: 514

چه نصف روز باشد یا بیشتر یا کمتر . وقتی تشنگی و گرسنگی بر آنان چیره شد ، افطار می کنند تا این که به روزه ، عادت کنند و توان آن را بیابند ، ولی شما کودکانتان را وقتی نُه ساله شدند

، به اندازه ای که توان دارند ، به روزه وا دارید و وقتی تشنگی بر آنان چیره شد ، افطار کنند .

کافی(ط-الاسلامیه) ج 3، ص 409، ح 1

حدیث (9) پیامبر صلی الله علیه و آله :

عَرامَهُ الصَّبِیِّ فی صِغَرِهِ زیادَهٌ فی عَقلِهِ فی کِبَرِهِ؛

بازی گوشی کودک در خردسالی اش مایه فزونی عقل در بزرگسالی اوست.

نهج الفصاحه ص564 ، ح1940

نام

حدیث (1) امام جعفر صادق سلام الله علیه:

یُسَمَّی الْمَوْلُودُ فِی یَوْمِ سَابِعِه

مولود را روز هفتم نامگذاری کنید

مستدرک الوسایل و مستنبط المسایل ج 15 ، ص143 ، ح17803

حدیث (2) امام علی علیه السلام :

وَ حَقُّ الوَلَدِ عَلَی الوالِدِ أن یُحَسِّنَ اِسمَهُ وَ یُحَسِّنَ اَدَبَهُ، و یُعَلِّمَهُ القُرآنَ؛

حقّ فرزند بر پدر ، آن است که نام خوب بر او بگذارد و او را خوب تربیت کند و قرآن به او بیاموزد .

نهج البلاغه(صبحی صالح) ص546 ، حکمت 399

حدیث (3) پیامبر صلی الله علیه و آله :

قالَ رَجُلٌ: یا رَسولَ اللّهِ ! ما حَقُّ ابنی هذا؟ قالَ: تُحسِنُ اسمَهُ وَ اَدَبَهُ وَ تَضَعُهُ مَوضِعا حَسَنا؛

مردی به رسول خدا صلی الله علیه و آله عرض کرد: حق این فرزند بر من چیست؟ پیامبر فرمودند: اسم خوب برایش انتخاب کنی، به خوبی او را تربیت نمایی و به کاری مناسب و پسندیده بگماری.

وسایل الشیعه ج21 ، ص390 ، ح27380

پیری و کهولت

حدیث (1) امام سجاد(ع):

حق الکبیر توقیرهُ لِسنَّهِ و اجلالُهُ لِتَقدَّمَهُ فی الاسلام؛

حق آنکه بزرگتر است این است که او را به خاطر

ص: 515

سنش احترام کنی و او را به خاطر اینکه برتو در مسلمانی پیشی داشته است، بزرگ شماری.

تحف العقول ص 270

حدیث (2) پیامبر اکرم صلی الله و علیه و آله :

مَنْ وَقَّرَ ذَا شَیْبَهٍ فِی الْإِسْلَامِ آمَنَهُ اللَّهُ عَزَّ وَ جَلَّ مِنْ فَزَعِ یَوْمِ الْقِیَامَهِ.

هر کس پیری را که موی خود را در اسلام سپید کرده است حرمت نهد، خداوند از هراس روز قیامت امانش دهد.

کافی(ط-الاسلامیه) ج 2 ، ص 658 ، ح 3 {شبیه این حدیث در بحارالأنوار(ط-بیروت) ج 7 ، ص 302 }

حدیث (2) امام صادق علیه السلام :

لَیسَ مِنّا مَن لَم یُوَقِّر کَبیرَنا ویَرحَم صَغیرَنا.

از ما نیست کسی که به بزرگسالان ما حرمت ننهد و با خردسالان ما مهربان نباشد.

کافی(ط-الاسلامیه) ج 2 ، ص 165 ، ح 2

همنشینی و دوستی

همسایه

حدیث (1) امام صادق علیه السلام :

حُسنُ الجِوارِ یُعَمِّرُ الدِّیارَ وَیَزیدُ فِی العمارِ؛

خوش همسایگی شهرها را آباد و عمرها را زیاد می کند.

کافی(ط-الاسلامیه) ج2، ص667، ح8

حدیث (2) رسول اکرم صلی الله علیه و آله :

إِن أحبَبتُم أن يُحِبَّكُمُ اللّه وَ رَسولَهُ فَأَدّوا إِذَا ائتُمِنتُم و َاصدُقوا إِذا حَدَّثتُم و َأَحسِنوا جِوارَ مَن جاوَرَكُم؛

اگر می خواهید که خدا و پیغمبر شما را دوست بدارند وقتی امانتی به شما سپردند رد کنید و چون سخن گویید راست گویید و با همسایگان خود به نیکی رفتار نمایید.

نهج الفصاحه ص264 ، ح 554

حدیث (3) امام علی علیه السلام :

وَالجِوارُ أَربَعونَ دارا مِن أَربَعَهِ جَوانِبِها؛

تا چهل خانه از چهار طرف همسایه به شمار می آیند.

خصال ج2 ، ص 544

حدیث (4) امام علی علیه السلام :

سَل عَنِ الرَّفیقِ قَبلَ الطَّریقِ، وَ عَنِ الجارِ قَبلَ الدّارِ؛

قبل از مسافرت ببین همسفرت کیست و پیش از خرید خانه ببین همسایه ات کیست.

کافی(ط-الاسلامیه) ج8 ، ص24 - نهج البلاغه ص405 ، نامه 31

حدیث (5) امام سجاد علیه السلام :

ص: 516

َمّا حَقُّ جارِکَ فَحِفظُهُ غائِبا وَ إِکرامُهُ شاهِدا وَ نُصرَتُهُ إِذا کانَ مَظلوما و َلا تَتَّبِع لَهُ عَورَةً فَإِن عَلِمتَ عَلَیهِ سوءً سَتَرتَهُ عَلَیهِ وَ إِن عَلِمتَ أَنَّهُ یَقبَلُ نَصیحَتَکَ نَصَحتَهُ فیما بَینَکَ و َبَینَهُ وَ لا تُسَلِّمهُ عِندَ شَدیدَهٍ وَ تُقیلُ عَثرَتَهُ وَ تَغفِرُ ذَنبَهُ وَ تُعاشِرُهُ مُعاشَرَةً کَریمَةً؛

اما حق همسایه ات این است که درغیاب او آبرویش را حفظ کنی و در حضورش او را احترام نهی. اگر به او ظلمی شد یاریش رسانی، دنبال عیبهایش نباشی، اگر بدی از او دیدی بپوشانی، اگر بدانی نصیحت تو را می پذیرد او را در خفا نصیحت کنی، در سختی ها رهایش نکنی، از لغزشش درگذری، گناهش را ببخشی و با او به خوبی و بزرگواری معاشرت کنی.

خصال ج2 ، ص 569

حدیث (6) رسول اکرم صلی الله علیه و آله :

فی حُقوقِ الجارِ -: إِنِ اسْتَغَاثَکَ أَغَثْتَهُ وَ إِنِ اسْتَقْرَضَکَ أَقْرَضْتَهُ وَ إِنِ افْتَقَرَ عُدْتَ عَلَیْهِ وَ إِنْ أَصَابَتْهُ مُصِیبَهٌ عَزَّیْتَهُ وَ إِنْ أَصَابَهُ خَیْرٌ هَنَّأْتَهُ وَ إِنْ مَرِضَ عُدْتَهُ وَ إِنْ مَاتَ تَبِعْتَ جَنَازَتَهُ وَ لَا تَسْتَطِیلُ عَلَیْهِ بِالْبِنَاءِ فَتَحْجُبَ الرِّیحَ عَنْهُ إِلَّا بِإِذْنِهِ ...

درباره حقوق همسایه فرمودند: اگر از تو کمک خواست کمکش کنی، اگر از تو قرض خواست به او قرض دهی، اگر نیازمند شد نیازش را برطرف سازی، اگر مصیبتی دید او را دلداری دهی، اگر خیری به او رسید به وی تبریک گویی، اگر بیمار شد به عیادتش روی، وقتی مرد در تشییع جنازه اش شرکت کنی، خانه ات را بلندتر از خانه او نسازی تا جلوی جریان هوا را بر او بگیری مگر آن که خودش اجازه دهد... .

مسکّن الفؤاد

ص 114

حدیث (7) رسول اکرم صلی الله علیه و آله :

ما آمَنَ بی مَن باتَ شَبعانَ وَجارُهُ طاوِیا، ما آمَنَ بی مَن باتَ کاسیا وَجارُهُ عاریا؛

به من ایمان نیاورده است آن کس که شب سیر بخوابد و همسایه اش گرسنه باشد. به من ایمان نیاورده است آن کس که شب پوشیده بخوابد و همسایه اش برهنه باشد.

مستدرک الوسائل و مستنبط المسایل ج8، ص429، ح9897

حدیث (8) امام کاظم علیه السلام :

لَیْسَ حُسْنُ الْجِوَارِ کَفَّ الْأَذَی وَ لَکِنَّ حُسْنَ الْجِوَارِ الصَّبْرُ عَلَی الْأَذَی

خوش همسایگی تنها این نیست که آزار نرسانی، بلکه خوش همسایگی این است که در برابر آزار و اذیت همسایه صبر داشته باشی.

تحف العقول ص 409

حدیث (9) رسول اکرم صلی الله علیه و آله :

لایَدخُلُ الجَنَّهَ عَبدٌ لا یَأَمَنُ جارُهُ بَوائِقَهُ؛

کسی که همسایه از شرش در امان نباشد به بهشت نمی رود.

نهج الفصاحه ص681 ، ح 2532

حدیث (10) امام صادق علیه السلام :

مَن لَهُ جارٌ وَ یَعمَلُ بِالمَعاصی فَلَم یَنهَهُ فَهُوَ شَریکُهُ؛

هر کس همسایه ای را داشته باشد که گناه می کند ولی او را نهی نکند، شریک در گناه اوست.

ارشادالقلوب(دیلمی) ج1، ص183

حدیث (11) امام علی علیه السلام :

اِنَّ لِلّدارِ شَرَفا وَ شَرَفُهَا السّاحَةُ الواسِعَةُ وَ الخُلَطاءُ الصّالِحونَ وَ اِنَّ لَها بَرَكَةً وَ بَرَكَتُها جَودَةُ مَوضِعِها وَسَعَةُ ساحَتِها وَ حُسنُ جِوارِ جيرانِها؛

خانه را شرافتی است. شرافت خانه به وسعت حیاط (قسمت جلوی خانه) و هم نشینان خوب است. و خانه را برکتی است، برکت خانه جایگاه خوب آن، وسعت محوطه آن و همسایگان خوب آن است.

مکارم الاخلاق، ص 125

حدیث (12) امام علی علیه السلام :

زَكوةُ اليَسارِ بِرُّ الجيرانِ وَ صِلَةُ الارحامِ؛

زکاتِ رفاه، نیکی با همسایگان و صله رحم است.

شرح آقا جمال خوانساری بر غرر الحکم و درر الکلم ج 4، ص 106 ،

ص: 518

ح 5453

حدیث (13) رسول اکرم صلی الله علیه و آله :

صله الرّحم و حسن الخلق و حسن الجوار یعمران الدّیار و یزدن فی الأعمار.

صله رحم، خوش اخلاقی و خوش همسایگی، شهرها را آباد و عمرها را زیاد می کند.

نهج الفصاحه ص554 ، ح 1839

حدیث (14) امام علی علیه السلام:

شیعَتُنَا المُتَباذِلونَ فی وِلایَتِنا، اَلمُتَحابّونَ فی مَوَدَّتِنا اَلمُتَزاوِرونَ فی اِحیاءِ اَمرِنا اَلَّذینَ اِن غَضِبوا لَم یَظلِموا وَ اِن رَضوا لَم یُسرِفوا، بَرَکَهٌ عَلی مَن جاوَروا سِلمٌ لِمَن خالَطوا؛

شیعیان ما کسانی اند که در راه ولایت ما بذل و بخشش می کنند، در راه دوستی ما به یکدیگر محبت می نمایند، در راه زنده نگه داشتن امر و مکتب ما به دیدار هم می روند. چون خشمیگین شوند، ظلم نمی کنند و چون راضی شوند، زیاده روی نمی کنند، برای همسایگانشان مایه برکت اند و نسبت به هم نشینان خود در صلح و آرامش اند.

کافی(ط-الاسلامیه) ج 2، ص236 و 237، ح 24

حدیث (15) رسول اکرم (ص):

حُرمَهُ الجارِ عَلَی الجارِ کَحُرمَهِ اُمِّه.

رعایت حرمت همسایه همانند احترام مادر لازم است.

کافی(ط-الاسلامیه) ج 2، ص 666

دوست

حدیث (1) امام علی علیه السلام :

خَیرُ اِخوانِکَ مَن دَعاکَ اِلی صِدقِ المَقالِ بِصِدقِ مَقالِهِ وَ نَدَبَکَ اِلی اَفضَلِ العمالِ بِحُسنِ اَعمالِهِ؛

بهترین برادرانت (دوستانت)، کسی است که با راستگویی اش تو را به راستگویی دعوت کند و با اعمال نیک خود، تو را به بهترین اعمال برانگیزد.

تصنیف غررالحکم و دررالکلم ص417 ، ح9535

حدیث (2) پیامبر صلی الله علیه و آله :

مَن اَرادَ اللّه بِهِ خَیرا رَزَقَهُ اللّه خَلیلاً صالحِا؛

هر کس که خداوند برای او خیر بخواهد، دوستی شایسته نصیب وی خواهد نمود.

نهج الفصاحه ص776 ، ح 3064

حدیث (3) لقمان حکیم رحمه الله :

یا بُنَیَّ اتَّخِذ أَلفَ صَدیقٍ وَ أَلفٌ قَلیلٌ وَ

ص: 519

لا تَتَّخِذ عَدُوّا واحِدا وَ الواحِدُ کَثیرٌ؛

فرزندم هزار دوست بگیر که هزار دوست هم کم است و یک دشمن مگیر که یک دشمن هم زیاد است.

امالی (صدوق) ص669 - بحارالأنوار ج13، ص414، ح4

حدیث (4) رسول اکرم صلی الله علیه و آله :

اَلجَلیسُ الصّالِحُ خَیرٌ مِنَ الوَحدَهِ، وَ الوَحدَهُ خَیرٌ مِن جَلیسِ السّوءِ؛

هم نشین خوب، از تنهایی بهتر است و تنهایی از هم نشین بد بهتر است.

امالی(طوسی) ص535

حدیث (5) امام علی علیه السلام :

مَن لَم یُقَدِّم فِی اتِّخاذِ الإِخوانِ الاِعتِبارَ دَفَعَهُ الاِغتِرارُ إِلی صُحبَهِ الفُجّارِ؛

هر کس در انتخاب برادران (دوستان) امتحان را مقدم ندارد، فریب خوردگی او را به مصاحبت با بدکاران می کشاند.

تصنیف غررالحکم و دررالکم ص416 ، ح9495

حدیث (6) امام حسین علیه السلام :

مَن اَحَبَّکَ نَهاکَ وَ مَن اَبغَضَکَ اَغراک.

کسی که تو را دوست دارد، از تو انتقاد می کند و کسی که با تو دشمنی دارد، از تو تعریف و تمجید می کند.

بحار الانوار(ط-بیروت)ج75،ص128

حدیث (7) امام صادق علیه السلام :

لا یَنبَغی لِلمَرءِ المُسلِمِ أَن یُواخیَ الفاجِرَ وَ لاَ الاحمَقَ وَ لاَ الکَذّابَ؛

سزاوار نیست که مسلمان با بدکار و احمق و دروغگو رفاقت کند.

کافی(ط-الاسلامیه) ج2، ص640

حدیث (8) رسول اکرم صلی الله علیه و آله :

ثَلاثَهٌ تُخلِصُ المَوَدَّهَ : إهداءُ العَیبِ ، وَ حِفظُ الغَیبِ ، وَ المَعونَهُ فِی الشِّدَّهِ؛

سه چیز دوستی را یکرنگ می سازد : هدیه کردن عیب های یکدیگر ، پاسداری در غیاب(و بدگویی نکردن) و یاری رساندن در سختی.

مجموعه ورام ج2، ص121

حدیث (9) امام علی علیه السلام :

اَلصَّدیقُ مَن کانَ ناهیا عَنِ الظُّلمِ وَ العُدوانِ مُعینا عَلَی البِرِّ وَ الحسانِ؛

دوست، کسی است که از ظلم و تجاوزگری باز دارد و بر انجام خوبی و نیکی یاری کند.

تصنیف غرر الحکم و دررالکلم ص415 ،ح9477

حدیث (10) امام علی علیه السلام :

لِلعامَّهِ بِشرَکَ

ص: 520

وَ مَحَبَّتَکَ وَلِعَدُوِّکَ عَدلَکَ وَ إنصافَکَ

گشاده رویی و محبتت را برای عموم مردم و عدالت و انصافت را برای دشمنت بکار گیر.

خصال ص147، ح178

حدیث (11) امام علی علیه السلام :

حُسنُ الاخلاقِ یُدِرُّ الرزاقَ وَیونِسَ الرِّفاقَ؛

خوش اخلاقی روزی ها را زیاد می کند و میان دوستان انس و الفت پدید می آورد.

تصنیف غرر الحکم و درر الکلم ص255 ، ح5382

حدیث (12) رسول اکرم صلی الله علیه و آله :

لَا تَزَالُ أُمَّتِی بِخَیْرٍ مَا تَحَابُّوا وَ تَهَادَوْا وَ أَدَّوُا الْأَمَانَه

امّت من تا هنگامی که یکدیگر را دوست بدارند، به یکدیگر هدیه دهند و امانتداری کنند، در خیر و خوبی خواهند بود.

عیون اخبار الرضا ج2 ، ص29

حدیث (13) امام علی علیه السلام:

اَلکَ-یِّسُ صَدیقُهُ الحَقُّ وَ عَدُوُّهُ الباطِلُ

انسان زیرک، دوستش حق است و دشمنش باطل.

تصنیف غرر الحکم و درر الکلم ص68 ، ح945

حدیث (14) امام صادق علیه السلام :

مَن غَضِبَ عَلَیکَ ثَلاثَ مَرّاتٍ وَلَم یَقُل فیکَ سوء فَاتَّخِذهُ لِنَفسکَ خَلیلاً

هر کس سه بار بر تو خشم گرفت ولی به تو بد نگفت، او را برای خود به دوستی انتخاب کن.

معدن الجواهر ص 34

حدیث (15) امام علی علیه السلام:

إِذَا احْتَشَمَ الْمُؤْمِنُ أَخَاهُ فَقَدْ فَارَقَه

به خشم درآوردن و شرمنده ساختن دوست، مقدمه جدایی از اوست.

نهج البلاغه (صبحی صالح) ص559

حدیث (16) امام علی علیه السلام:

أَعْجَزُ النَّاسِ مَنْ عَجَزَ عَنِ اكْتِسَابِ الْإِخْوَانِ وَ أَعْجَزُ مِنْهُ مَنْ ضَيَّعَ مَنْ ظَفِرَ بِهِ مِنْهُم

عاجز ترین مردم کسی است که از بدست آوردن دوست عاجز بماند و از او عاجزتر کسی است که دوستان بدست آورده را از دست بدهد.

نهج البلاغه (صبحی صالح) ص470

حدیث (17) امام علی علیه السلام :

جَليسُ الخَيرِ نِعمَةٌ، جَليسُ الشَّرِّ نِقمَةٌ؛

همنشین خوب نعمت و همنشین بد، بلا و

ص: 521

مصیبت است.

شرح آقا جمال خوانساری بر غرر الحکم و درر الکلم ج 3، ص 356 ، ح 4719 و 4720

حدیث (18) امام علی علیه السلام :

قارِن اَهلَ الخَیرِ تَکُن مِنهُم وَ بایِن اَهلَ الشَّرِّ تَبِن عَنهُم؛

با خوبان معاشرت کن تا از آنان باشی و از بدان دوری کن تا از آنان نباشی.

نهج البلاغه(صبحی صالح) نامه 31 ،ص 402

حدیث (19) امام علی علیه السلام :

لا تَصفُو الخِلَّهُ مَعَ غَیرِ اَدیبٍ ؛

دوستی با شخص بی ادب ، صمیمانه نخواهد شد.

تصنیف غررالحکم و دررالکلم ص 434 ، ح9912

حدیث (20) امام صادق علیه السلام :

اَدَّبَنی اَبی بِثَلاثٍ ... ونَهانی عَن ثَلاثٍ : قالَ لی : یا بُنَیَّ مَن یَصحَب صاحِبَ السّوءِ لا یَسلَم وَ مَن لا یُقَ-یِّد اَلفاظَهُ یَندَم ، وَ مَن یَدخُل مَداخِلَ السَّوءِ یُتَّهَم... وَ نَهانی اَن اُصاحِبَ حاسِدَ نِعمَهٍ وَ شامِتا بِمُصیبَهٍ ، اَو حامِلَ نَمیمَهٍ ؛

پدرم مرا به سه چیز ادب آموخت و از سه چیز نهی ام فرمود . سه نکته ادب این بود که فرمود : فرزندم! هرکس با دوست بد بنشیند ، سالم نمی ماند و هر کس گفتارش را کنترل نکند ، پشیمان می شود ، و هر کس به جایگاه های بد وارد شود ، مورد بدگمانی قرار می گیرد (زیر سؤال می رود) و آن سه چیز که مرا از آن نهی فرمود: دوستی با کسی که چشم دیدن نعمت کسی را ندارد، و با کسی که از مصیبت دیگران شاد می شود و با

سخن چین.

تحف العقول ص376

حدیث (21) امام علی علیه السلام :

عَوِّد لِسانَکَ لینَ الکَلامِ وَ بَذلَ السَّلامِ، یَکثُر مُحِبّوکَ وَ یَقِلَّ مُبغِضوکَ؛

زبان خود را به نرمگویی و سلام کردن عادت ده،

تا دوستانت زیاد و دشمنانت کم شوند.

تصنیف غررالحکم و دررالکلم ص435 ح9946

حدیث (22) رسول اکرم صلی الله علیه و آله :

ألمَرءُ عَلَی دین خَلیلِهِ فَلیَنظُر أحَدُکُم مَن یُخالِلُ.

آدمی بر آیین دوست خود است پس بنگرید با که دوستی می کنید.

امالی (طوسی) ص518 - بحارالانوار(ط-بیروت) ج71 ص192

حدیث (23) امام جواد علیه السلام :

اِیاکَ وَ مصاحِبَهَ الشِّریرِ ، فَاِنَّهُ کالسَّیفِ المَسلولِ یُحسِنُ مَنظَرَه وَ یَقبَحُ اَثَره؛

از همراهی و رفاقت با آدم شرور بپرهیز ،زیرا که او مانند شمشیر برهنه است که ظاهرش نیکو و اثرش زشت است.

عوالم العلوم و المعارف (مستدرک حضرت زهرا تا امام جواد علیهم السلام) ج 23 (امام جواد) ، ص 288

حدیث (24) امام صادق علیه السلام:

لا تُش-اوِر اَحمَق وَ لا تَستَعِنَّ بَکَذّابٍ وَ لا تَثق بِمَوَدَهِ مُلُوک؛

با احمق مشورت نکن و از دروغگو یاری مجو و به دوستی زمامداران اعتماد مکن.تحف العقول ص316

حدیث (25) امام رضا علیه السلام:

صدیقُ کلُّ امرئٍ عَقلُهُ و عَدُوُّهُ جَهلُهُ؛

دوست هرکسی عقل اوست و دشمن هر کس نادانی اوست.

کافی (ط-الاسلامیه)ج1 ، ص11

حدیث (26) امام علی علیه السلام:

لا یکونُ الصَّدیقُ صَدیقاً حَتی یَحفَظُ اَخاهُ فی ثَلاثٍ:فی نکبَتِه وَ غَیبَتِه وَ وَفاتِه؛

دوست اگر در سه مورد دوستش را حمایت نکند دوست نیست:در شدت و گرفتاری او ، در غیبت وی و پس از مرگش.

نهج البلاغه(صبحی صالح) ص494

حدیث (27) امام محمد باقر علیه السلام:

اِعرِف المَودَّهَ فِی قَلبِ اَخیکَ بِما لَه فِی قَلبِکَ؛

دوستی قلبی برادرت را از اندازه دوستی قلبی خودت نسبت به او بفهم.
تحف العقول ، ص 295

حدیث (28) پیامبر اکر م (صلی الله علیه وآله):

اِختَبِرُوا النّاسَ بِأخدانِهِم فَإنَّما یُخادِنُ الرَّجُلُ مَن یُعجِبُهُ نَحوُهُ؛

مردم را به دوستانشان بیازمایید؛ زیرا آدمی با کسی که از رفتارش خوشش بیاید، دوستی می کند.

مجموعه ورام ج 2، ص 249

حدیث (29) امام علی علیه السلام:

اُبذُل لِصَدیقِکَ

كُلَّ المَوَدَّهِ وَ لاتَبذُل لَهُ كُلَّ الطُّمانينَهِ.

هر چه محبت داری نثار دوستت کن امّا هر چه اطمینان داری به پای او مریز.

تصنیف غررالحکم و دررالکلم ص 421 ، ح9665 - بحارالانوار(ط-بیروت) ج71 ، ص165

حدیث (30) امام علی علیه السلام:

فِی الضَّیقِ یَتَبَیَّنُ حُسنُ مُواساهِ الرَّفِیقِ

خوب یاری رساندن به دوست، در تنگنا آشکار می شود.

تصنیف غررالحکم و دررالکلم ص424 ، ح9732

حدیث (31) امام عسکری سلام الله علیه :

خَیرُ إخوانِکَ مَن نَسِیَ ذَنبَکَ، و ذَکَرَ إحسانَکَ إلَیهِ.

بهترین برادر تو آن کسی است که گناه و خطای تو را به خود، فراموش کند.

اعلام الدین فی صفات المونین ص313

حدیث (32) امام سجاد سلام الله علیه :

نَظَرُ المُؤمِنِ فی وَجهِ أخیهِ المُؤمِنِ لِلمَوَدَّهِ وَ المَحَبَّهِ لَهُ عِبادَهٌ.

نگاه مؤمن به چهرۀ برادر مؤمن خود از روی دوستی و محبت به او، عبادت است.

تحف العقول ص 282

همنشینی

حدیث (1) امام علی(ع):

لا تَصحَب المائِق فَاِنَّهُ یُزَیِّنُ لَکَ فِعلَه وَ یَوَدَّ اَن تَکُونَ مِثلَه؛

همنشین بی خرد مباش که او کار (نابخردانه) خود را برای تو آراید و دوست دارد تو را چون خود نماید.

نهج البلاغه(صبحی صالح) ص 527 ، ح 293

حدیث (2) پیامبر اکرم (ص):

الجَلیسُ الصالِحُ خَیرٌ مِن الوَحدَهِ وَ الوَحدَهُ خَیرٌ مِن جَلِیسِ السُّوء؛همنشین خوب بهتر از تنهایی است و تنهایی بهتر از همنشین بد.الامالی(طوسی) ص 535

حدیث (3) امام صادق (ع):

إِیَّاکُمْ وَ مُجَالَسَهَ الْمُلُوکِ وَ أَبْنَاءِ الدُّنْیَا فَفِی ذَلِکَ ذَهَابُ دِینِکُمْ وَ یُعْقِبُکُمْ نِفَاقا

از همنشینی با صاحب منصبان و دنیا پرستان بپرهیزید که این همنشینی دین شما را برده و نفاق می آورد.

بحارالانوار(ط-بیروت) ج 72 ، ص 367 ، ح 78

حدیث (4) امام علی(سلام الله علیه) :

مُجالَسَهُ الحُکَماءِ حَیاهُ العُقُولِ و شِفاءُ النُّفُوسِ

همنشینی با حکیمان، مایه حیات خرد و شفای جان ها است. تصنیف

ص: 524

غررالحکم و دررالکلم ص 430 ، ح 9790

حدیث (5) امام سجّاد (سلام الله علیه) :

هَلَکَ مَن لَیسَ لَهُ حَکیمٌ یُرشِدُهُ.

هلاک شد آن که راهنمای حکیمی ندارد تا ارشادش کند.بحارالأنوار(ط-بیروت) ج 75 ، ص 159

حدیث (6) پیامبر اکرم (ص):

مَن تَتَبَّعَ عَثَراتِ أخیهِ تَتَبَّعَ اللهُ عَثَراتِهِ وَ مَن تَتَبَّعَ اللهُ عَثَراتِهِ یَفضَحهُ.

هر که به دنبال لغزشهای برادرش باشد خدا لغزشهای او را پیگیری می کند و هر که خدا لغزشهای او را پیگیری کند رسوایش می کند.

کافی(ط-الاسلامیه) ج 2 ، ص 355 ، ح 5

خوردن

خواص خوراکیها

حدیث (1) امام علی علیه السلام :

أَکْلُ السَّفَرْجَلِ قُوَّهٌ لِلْقَلْبِ الضَّعِیفِ وَ هُوَ یُطَیِّبُ الْمَعِدَهَ وَ یُذَکِّی الْفُؤَادَ وَ یُشَجِّعُ الْجَبَانَ وَ یُحَسِّنُ الْوَلَد

خوردن به،قوه ای برای قلب ضعیف ، معده را پاک، ترسو را شجاع و فرزند را زیبا می کند.

تحف العقول ص 101

حدیث (2) امام صادق علیه السلام :

لَوْ یَعْلَمُ النَّاسُ مَا فِی التُّفَّاحِ مَا دَاوَوْا مَرْضَاهُمْ إِلَّا بِهِ أَلَا وَ إِنَّهُ أَسْرَعُ شَیْ ءٍ مَنْفَعَهً لِلْفُؤَادِ خَاصَّهً وَ إِنَّهُ نَضُوحُه

اگر مردم می دانستند چه خواصی در سیب وجود دارد، بیماران خود را تنها با آن درمان می کردند. سیب از هر چیزی سریع تر به قلب فایده می بخشد به ویژه آن که خوشبو کننده می باشد.

طب الأئمه ص 135

حدیث (3) امام علی علیه السلام :

الْعَسَلُ شِفَاءٌ مِنْ كُلِّ دَاءٍ وَ لَا دَاءَ فِيهِ يُقِلُّ الْبَلْغَمَ وَ يَجْلُو الْقَلْب

عسل شفای هر بیماری ای است و هیچ بیماری در آن نیست، بلغم را کم و قلب را جلا می دهد.

مکارم الأخلاق ص 166

حدیث (4) رسول اکرم صلی الله علیه و آله :

یا عَلیُّ عَلَیکَ بِالعَدَسِ فَإِنَّهُ مُبارَکٌ مُقَدَّسٌ وَ هُوَ یُرِقُّ القَلبَ و َیُکثِرُ الدَّمعَةَ و َإِنَّهُ بارَکَ عَلَیهِ سَبعونَ نَبیًّا؛

ای علی تو را سفارش می کنم

به خوردن عدس، زیرا مبارک و پاک است، قلب را رقیق و اشک را زیاد می کند و هفتاد پیامبر پیوسته از آن استفاده می کردند.

وسایل الشیعه ج25، ص129، ح31414

حدیث (5) رسول اکرم صلی الله علیه و آله :

نِعْمَ الطَّعَامُ الزَّيْتُ يُطَيِّبُ النَّكْهَةَ وَ يَذْهَبُ بِالْبَلْغَمِ وَ يُصَفِّی اللَّوْنَ وَ يَشُدُّ الْعَصَبَ وَ يَذْهَبُ بِالْوَصَبِ وَ يُطْفِئُ الْغَضَب

زیتون غذای خوبی است، دهان را خوشبو می کند، بلغم را از بین می برد، چهره را باز، اعصاب را محکم می کند و مرض را می برد و خشم را خاموش می کند.

مکارم الاخلاق ص 190

حدیث (6) امام رضا علیه السلام :

اَلتّینُ یَذهَبُ بِالبَخرِ و َیَشُدُّ العَظمَ و َیُنبِتُ الشَّعرَ و َیَذهَبُ بِالدّاءِ وَ لایُحتاجُ مَعَهُ إِلی دَواءٍ؛

انجیر بوی بد دهان را برطرف، استخوانها را محکم، رویش مو را زیاد، بیماری را برطرف می کند و با وجود آن احتیاجی به دارو نیست.

وسائل الشیعه ج25، ص170، ح31554

حدیث (7) امام صادق علیه السلام :

(سَمِعتُ أَبا عَبدِاللّه علیه السلام یَقولُ فِی الغُبَیرا:) إِنَّ لَحْمَهُ يُنْبِتُ اللَّحْمَ وَ عَظْمَهُ يُنْبِتُ الْعَظْمَ وَ جِلْدَهُ يُنْبِتُ الْجِلْدَ وَ مَعَ ذَلِکَ فَإِنَّهُ يُسَخِّنُ الْكُلْيَتَيْنِ وَ يَدْبُغُ الْمَعِدَةَ وَ هُوَ أَمَانٌ مِنَ الْبَوَاسِيرِ وَ التَّقْطِيرِ وَ يُقَوِّی السَّاقَيْنِ وَ يَقْمَعُ عِرْقَ الْجُذَام

از امام صادق علیه السلام درباره سنجد شنیدم که می فرمودند: گوشت سنجد برای گوشت، هسته آن برای استخوان و پوست آن برای پوست مفید است و در عین حال کلیه ها را گرم، معده را ضدعفونی کرده و

بازدارنده از بواسیر و تسلسل بول است. ساق پا را تقویت و جذام را از بدن ریشه کن می کند.

کافی(ط- الاسلامیه) ج 6، ص 361، ح 1 - مکارم الاخلاق ص

ص: 526

حدیث (8) رسول اکرم صلی الله علیه و آله :

کُلُوا الثّومَ و َتَداوَوا بِهِ فَإِنَّ فیهِ شِفاءً مِن سَبعینَ داءً؛

سیر بخورید و با آن مداوا کنید، که هفتاد بیماری را شفا می دهد.

مکارم الاخلاق ص 182

حدیث (9) امام علی علیه السلام :

کُلُوا التَّمْرَ فَإِنَّ فِیهِ شِفَاءً مِنَ الْأَدْوَاء.

خرما بخورید که شفای دردهاست

مکارم الاخلاق ص 168

حدیث (10) رسول اکرم صلی الله علیه و آله :

عَلَیْکُمْ بِالزَّبِیبِ فَإِنَّهُ یَکْشِفُ الْمِرَّةَ وَ یَذْهَبُ بِالْبَلْغَمِ وَ یَشُدُّ الْعَصَبَ وَ یَذْهَبُ بِالْإِعْیَاءِ وَ یُحَسِّنُ الْخُلُقَ وَ یُطَیِّبُ النَّفَسَ وَ یَذْهَبُ بِالْغَم

شما را سفارش می کنم به خوردن مویز، زیرا صفرا را برطرف می کند، بلغم را از بین می برد، اعصاب را قوی، خستگی را دور،اخلاق را خوب می کند، به روح آرامش می بخشد و غم را می برد.

خصال ص 344

حدیث (11) امام صادق علیه السلام :

مَنْ اَکَلَ سَفَرجَلَةً عَلَی الرِّیقِ طابَ ماؤُهُ وَ حَسُنَ وَلَدُهُ ؛

هر کس ناشتا یک بِهْ بخورد ، نطفه اش پاکیزه می شود و فرزندش نیکو می گردد .

کافی(ط-الاسلامیه) ج 6، ص 357، ح 3

حدیث (12) پیامبر صلی الله علیه و آله :

أَطْعِمُوا الْمَرْأَةَ فِی شَهْرِهَا الَّتِی تَلِدُ فِیهِ التَّمْرَ فَإِنَّ وَلَدَهَا یَکُونُ حَلِیماً نَقِیّا

به زن باردار در ماهی که در آن وضع حمل می کند، خرما بخورانید که فرزند او بردبار و پرهیزکار خواهد

مکارم الأخلاق ص 169

حدیث (13) پیامبر صلی الله علیه و آله :

ما مِن اِمْرَاَهٍ حامِلَهٍ اَکَلَتِ الْبِطِّیخَ اِلاّ یَکونُ مَولودُها حَسَنَ الْوَجْهِ وَ الْخُلُقِ ؛

هیچ زن بارداری نیست که خربزه بخورد ، مگر این که فرزندش زیبا و خوش اخلاق می گردد .

طب النبی ص 29

حدیث (14) امام علی علیه السلام :

کُلُوا التُّفّاحَ فَاِنَّهُ یَدْبَغُ المَعِدَهَ؛

سیب بخورید، چرا که معده را پاک می کند.

کافی(ط-الاسلامیه) ج 6، ص 357، ح 11

حدیث (15) امام صادق علیه السلام :

الْکُمَّثْرَی یَدْبُغُ الْمَعِدَهَ وَ

ص: 527

يُقَوِّيهَا هُوَ وَ السَّفَرْجَلُ سَوَاءٌ وَ هُوَ عَلَى الشِّبَعِ أَنْفَعُ مِنْهُ عَلَى الرِّيقِ وَ مَنْ أَصَابَهُ طَخَاءٌ «2» فَلْيَأْكُلْهُ يَعْنِی عَلَى الطَّعَامِ.

گلابی، معده را پاک و تقويت می كند و بِه هم مثل گلابی است. خوردنش روی غذا سودمندتر است تا ناشتا. هر كس احساس سنگينی می كند، آن را روی غذا بخورد.

كافی(ط-الاسلاميه) ج 6، ص 358، ح 2

حديث (16) امام صادق عليه السلام :

كُلُوا الرُّمَّانَ بِشَحْمِهِ فَإِنَّهُ يَدْبُغُ الْمَعِدَةَ وَ يَزِيدُ فِی الذِّهْن

انار را با پيه اش بخوريد، چرا كه معده را پاک می كند و مايه رشد ذهن می شود.

كافی(ط-الاسلاميه) ج 6، ص 354، ح 12

حديث (17) امام صادق عليه السلام :

اَكْلُ الباقِلّی يُمَخِّخُ السّاقَينِ وَ يَزيدُ فِی الدِّماغِ وَ يُوَلِّدُ الدَّمَ الطَّرِیَّ؛

خوردن باقلا، مايه تقويت مغز استخوان های ساق پا می شود، توان مغز را افزون می سازد و خون تازه توليد می كند.

كافی(ط-الاسلاميه) ج 6، ص 344، ح 1

حديث (18) پيامبر صلی الله عليه و آله :

عَلَيْكُمْ بِالدُّبّاءِ فَاِنَّهُ يُذَكِّی الْعَقْلَ وَ يَزيدُ فِی الدِّماغِ؛

كدو بخوريد، چرا كه عقل را تيز و (كارآيی) مغز را زياد می كند.

بحارالأنوار(ط-بيروت) ج 63، ص 229

حديث (19) پيامبر صلی الله عليه و آله :

الْكَرَفْسُ بَقْلَهُ الْأَنْبِيَاءِ وَ يُذْكَرُ أَنَّ طَعَامَ الْخَضِرِ وَ إِلْيَاسَ الْكَرَفْسُ وَ الْكَمْأَه

مستدرک الوسائل و مستنبط المسائل ج 16، ص 420 ،ح20406

حدیث (20) امام صادق علیه السلام :

أَطْعِمُوا الْمَبْطُونَ خُبْزَ الْأَرُزِّ فَمَا دَخَلَ جَوْفَ الْمَبْطُونِ شَیْ ءٌ أَنْفَعُ مِنْهُ أَمَا إِنَّهُ يَدْبُغُ الْمَعِدَهَ وَ يَسُلُّ الدَّاءَ سَلًّا

به کسی که دل درد (اسهال)، دارد نان برنجی بدهید، چرا که برای دل درد چیزی مفیدتر از آن نیست. بدانید که آن، معده را پاک و درد را کاملاً آرام می کند.

کافی(ط-الاسلامیه) ج 6، ص

ص: 528

305، ح 2

حديث (21) امام على عليه السلام :

نِعْمَ الاِدامُ اَلْخَلُّ يَكْسِرُ الْمِرَّةَ وَ يَطْفِئُ الصَّفْراءَ وَ يُحْيِى الْقَلْبَ؛

سركه، خوب خورشتى است، زرداب را مى شكند، صفرا را فرو مى نشاند و قلب را زنده مى كند.

كافى(ط-الاسلاميه) ج 6، ص 329، ح 7

حديث (22) امام صادق عليه السلام :

اَلْبَصَلُ يَذْهَبُ بِالنَّصَبِ وَ يَشُدُّ الْعَصَبَ وَ يَزيدُ فِى الْخُطى وَ يَزيدُ فِى الْماءِ وَ يَذْهَبُ بِالحُمَّى؛

پياز، خستگى را مى برد، اعصاب را قوى مى كند، قدم ها را چاپک و نيروى جنسى را زياد مى كند و تب را مى برد.

كافى(ط-الاسلاميه) ج 6، ص 374، ح 2

حديث (23) امام صادق عليه السلام :

نِعْمَ الاِدامَ السَّمْنُ وَ اِنّى لاَكْرَهُهُ لِلشَّيْخِ؛

روغن حيوانى، خوب خورشتى است، ولى من آن را براى پير، خوشايند نمى دانم.

دعوات(راوندى) ص 152، ح 408

حديث (24) امام على عليه السلام :

أَكْلُ الْجَوْزِ فِي شِدَّهِ الْحَرِّ يُهَيِّجُ الْحَرَّ فِى الْجَوْفِ وَ يُهَيِّجُ الْقُرُوحَ عَلَى الْجَسَدِ وَ أَكْلُهُ فِى الشِّتَاءِ يُسَخِّنُ الْكُلْيَتَيْنِ وَ يَدْفَعُ الْبَرْدَ.

خوردن گردو در گرمای شدید، حرارت بدن و زخم های تن را تحریک می کند، امّا خوردن آن در زمستان، کلیه ها را گرم می کند و سرما را دفع می کند.

کافی(ط-الاسلامیه) ج 6، ص 340، ح 1

حدیث (25) امام کاظم علیه السلام :

عَلَيْکَ بِاللِّفْتِ فَکُلهُ - یَعْنی اَلسَّلجَمَ - فَاِنَّهُ لَیْسَ مِنْ اَحَدٍ اِلاّ وَ لَهُ عِرْقٌ مِنَ الْجُذامِ، وَ اللِّفْتُ یُذیبُهُ؛

شلغم بخور، زیرا هیچ کس نیست که در او رگی از جذام نباشد، و شلغم این رگ را می سوزاند.

کافی(ط-الاسلامیه) ج 6 ، ص 372، ح 1

حدیث (26) امام علی علیه السلام :

ادَّهِنُوا بِالزَّيْتِ وَ أْتَدِمُوا بِهِ فَإِنَّهُ دُهْنَةُ الْأَخْيَارِ وَ إِدَامُ الْمُصْطَفَيْنَ مُسِحَتْ بِالْقُدْسِ مَرَّتَيْنِ بُورِكَتْ مُقْبِلَةً وَ بُورِكَتْ مُدْبِرَةً لَا

ص: 529

يَضُرُّ مَعَهَا دَاء

با روغن زیتون، بدن را چرب کنید و با آن خورش درست کنید، چرا که روغن زیتون، روغن نیکان و خورشِ برگزیدگان است، دوبار به آن تقدس داده شده و در آن، چه در آغاز فصلش و چه در پایان آن، برکت نهاده شده است و با وجود آن، هیچ بیماری ای زیان نمی رساند.

کافی(ط-الاسلامیه) ج 6، ص 331، ح 4

حدیث (27) پیامبر صلی الله علیه و آله :

مَنْ تَرَکَ اللَّحْمَ اَرْبَعینَ صَباحا ساءَ خُلُقُهُ.

هر کس چهل روز گوشت نخورد، بد اخلاق می شود.

بحار الانوار (ط-بیروت)ج59 ، ص293

مَنْ اَکَلَ اللَّحْمَ اَرْبَعینَ صَباحا، قَسا قَلْبُهُ؛

هر کس چهل روز گوشت بخورد، سنگ دل می شود.

بحار الانوار (ط-بیروت)ج59 ، ص294

حدیث (28) امام صادق علیه السلام :

سُئِلَ اَبو عَبْدِاللّهِ علیه السلام عَنِ الکُرّاثِ، فَقالَ: کُلْهُ، فَاِنَّ فیهِ اَرْبَعَ خِصالٍ: یُطَیِّبُ النَّکْهَهَ وَ یَطْرُدُ الرِّیاحَ وَ یَقْطَعُ البَواسیرَ وَ هُوَ اَمانٌ مِنَ الْجُذامِ لِمَنْ اَدْمَنَ عَلَیْهِ؛

از امام صادق علیه السلام درباره تره پرسیدند، فرمودند: آن را بخورید، چرا که در آن، چهار ویژگی است: دهان را خوشبو می کند، بادها را از بدن می برد، بواسیر را ریشه کن می کند، و برای کسی که پیوسته بخورد، مایه ایمنی از جذام است.

کافی(ط-الاسلامیه) ج 6، ص 365، ح 4

حدیث (29) امام رضا علیه السلام :

كَثْرَةُ اَكْلِ الْبَيْضِ وَ اِدْمانُهُ يورِثُ الطّحالَ وَ رياحا فى رَأسِ الْمَعِدَهِ وَ الامْتِلاءُ مِنَ الْبَيْضِ الْمَسْلوقِ يورِثُ الرَّبوَ وَ الاْبْتِهارَ؛

زياد خوردن تخم مرغ و معتاد شدن به آن، بيمارى ورم طحال مى آورد و ايجاد كننده بادهايى در سرِ معده است و زياد خوردن تخم مرغ آب پز، نفَس تنگى و نفَس بريدگى مى

ص: 530

آورد.

طب الرضا ص28 - شبیه این حدیث در بحارالأنوار(ط-بیروت) ج 59، ص 321

حدیث (30) امام رضا علیه السلام :

یَنْبَغی اَنْ تَحْذَرَ... أَنْ تَجْمَعَ فِی جَوْفِکَ الْبَیْضَ وَ السَّمَکَ فِی حَالٍ وَاحِدَهٍ فَإِنَّهُمَا إِذَا اجْتَمَعَا وَلَدَا الْقُولَنْجَ وَ رِیَاحَ الْبَوَاسِیرِ وَ وَجَعَ الْأَضْرَاس

بپرهیز از این که... تخم مرغ و ماهی را هم زمان بِخوری، چرا که هرگاه این دو با یکدیگر خورده شوند، قولنج، باد بواسیر و دندان درد می آورند.

طب الرضا ص63

حدیث (31) پیامبر صلی الله علیه و آله :

کُلِ الخَسَّ، فَاِنَّهُ یورِثُ النُّعاسَ وَ یَهْضِمُ الطَّعامَ؛

کاهو بخورید، چرا که خواب آور است و غذا را هضم می کند.

مکارم الاخلاق ص 183

حدیث (32) امام رضا علیه السلام :

لِبَعْضِ قَهارِمَتِهِ : اِسْتَ-کْثِروا لَنا مِنَ الباذَنْ-جانِ، فَاِنَّهُ حارٌّ فی وَقْتِ الْبَرْدِ، بارِدٌ فی وَقْتِ الْحَرِّ، مُعْتَدِلٌ فِی الاوقاتِ کُلِّها جَیِّدٌ فی کُلِّ حالٍ؛

به یکی از پیشکاران خود : برای ما، بادمجان زیاد تهیه کنید، چرا که در هنگام سرما، گرم و در هنگام گرما، سرد است، در همه اوقات، معتدل و در هر حال، خوب است.

طب الائمه ص 139

حدیث (33) امام صادق علیه السلام :

اَلْجَزَرُ اَمانٌ مِنَ القُولَنْجِ وَ الْبَواسيرِ وَ يُعينُ عَلَى الجِماعِ؛

هويج، مايه ايمنى از قولنج و بواسير است و آميزش جنسى را تقويت مى كند.

كافى(ط-الاسلاميه) ج 6 ، ص 372، ح 2

حديث (34) پيامبر صلى الله عليه و آله :

يا عَلىُّ اِفْتَتِحْ طَعامَكَ بِالْمِلْحِ، فَاِنَّ فيهِ شِفاءً مِنْ سَبْعينَ داءً مِنهَا: الجُنونُ وَ الْجُذامُ وَ الْبَرَصُ وَ وَجَعُ الْحَلْقِ وَ الْاضراسِ وَ وَجَعُ الْبَطْنِ ؛

اى على! غذاى خود را با نمك آغاز كن، چرا كه در نمك درمان هفتاد درد است؛ ديوانگى، خوره، پيسى، گلودرد، دندان درد و دل درد، از جمله اين دردهاست.

ص: 531

سائل الشيعه ج 24، ص 406، ح 30906

حديث (35) امام صادق عليه السلام :

نِعْمَ اللُّقْمَهُ الْجُبْنُ، تُعْذِبُ الْ-فَمَ وَ تُطَيِّبُ النَّ-كْهَهَ وَ تَهْضِمُ ما قَبْلَهُ وَ تُشَهّى الطَّعامَ؛

چه خوب لقمه ای است پنير، دهان را تر و تازه و خوشبو می كند، غذای قبلی را هضم و غذا را مطبوع می سازد.

بحارالأنوار(ط-بيروت) ج 63، ص 105، ح 11

حديث (36) امام صادق عليه السلام :

سَاَ لَهُ رَجُلٌ عَنِ الْجُبْنِ... فَقالَ لی: هُوَ ضارٌّ بِالْغَداهِ نافِعٌ بِالْعَشیِّ وَ يَزِيدُ فِی مَاءِ الظَّهْر

مردی درباره پنير از امام صادق عليه السلام پرسيد... امام فرمودند: خوردن پنير، صبحگاهان مضرّ است و شامگاهان مفيد و آب كمر را زياد می كند.

كافی(ط-الاسلاميه) ج 6، ص 340، ح 3

حديث (37) امام صادق عليه السلام :

شَكا ذَريحٌ المُحارِبیُّ قَراقِرَ فی بَطْنِهِ اِلی اَبی عَبْدِاللّهِ عليه السلام فَقالَ: اَ توجِعُكَ؟ قالَ: نَعَمْ. قالَ: ما يَمْنَعُكَ مِنَ الحَبَّهِ السَّوداءِ وَ الْعَسَلِ لَها؛

ذريح محاربی، به امام صادق عليه السلام گفت كه شكم او غُرغُر می كند. امام پرسيدند: آيا درد هم دارد؟ گفت: آری. امام فرمودند: چرا برای درمان آن از سياه دانه و عسل استفاده نمی كنی؟

طب الائمه ص 100

حديث (38) امام صادق عليه السلام :

اَلّحَوکُ بَقْلَهُ الأنْبیاءِ، اَما اِنَّ فیهِ ثَمانَ خِصالٍ: یُمْرِئُ وَ یَفْتَحُ السُّدَدَ وَ یُطَیِّبُ الجُشاءَ وَ یُطَیِّبُ النَّ-کْهَهَ وَ یُشَهِّی الطَّعامَ وَ یَسُلُّ الدّاءَ وَ هُوَ أمانٌ مِنَ الجُذامِ وَ إذا اسْتَقَ-رَّ فی جَوْفِ الإنسانِ قَمَعَ الدّاءَ کُلَّهُ؛

امام صادق علیه السلام : ریحان، سبزی انبیاست و در آن هشت خاصیت است: هضم کننده است، رگ ها و مجاری را باز می کند، بازدم را خوشبو می سازد، بدن را بوی خوش می بخشد، اشتها آور است، درد را

ص: 532

از بدن بیرون می برد، از جذام در امان می دارد و چون وارد معده شود درد را به کلّی از بین می برد.

کافی(ط-الاسلامیه) ج 6، ص 364، ح 4

حدیث (39) امام رضا علیه السلام :

اَلْحِمَّصُ جَیِّدٌ لِوَجَعِ الظَّهْرِ؛

نخود برای کمر درد مفید است.

کافی(ط-الاسلامیه) ج 6، ص 343، ح 4

حدیث (40) امام صادق علیه السلام :

اَلْفُجُلُ اَصْلُهُ یَقْطَعُ الْبَلْغَمَ وَ لُ-بُّهُ یَهْضِمُ وَ وَرَقُه ُیَحْدِرُ البَولَ حَدرا؛

تُرب، ساقه اش بلغم را از بین می برد، خودش غذا را هضم می کند و برگش به دفع کامل ادرار کمک می کند.

کافی(ط-الاسلامیه) ج 6، ص 371، ح 2

حدیث (41) امام صادق علیه السلام :

لَوْ عَلِمَ اللّه ُ فی شَیْ ءٍ شِفاءً اَکْثَرَ مِنَ الشَّعیرِ ما جَعَلَهُ غِذاءَ الاَنْبیاءِ علیهم السلام ؛

اگر خداوند در چیزی بیشتر از جو شفادهندگی می دید، آن را خوراک پیامبران قرار نمی داد.

مکارم الاخلاق ص 154

حدیث (42) امام صادق علیه السلام :

عَنْ اَبی الْحَسَنِ الاصبهانی: کُنْتُ عِنْدَ اَبی عَبْدِاللّه ِ علیه السلام فَقالَ لَهُ رَجُلٌ وَ اَن-َا اَسْمَعُ: جُعِلْتُ فِداکَ! اِنّی اَجِدُ الضَّعْفَ فی بَدَنی. فَقال لَهُ:

عَلَيْکَ بِاللّبَنِ، فَاِنَّهُ یُنْبِتُ اللّحْمَ وَ یَشُدُّ الْعَظْمَ؛

ابوالحسن اصفهانی : نزد امام صادق علیه السلام بودم. شنیدم، مردی به ایشان گفت: فدایت شوم! در بدنم احساس ضعف می کنم. امام علیه السلام به او فرموند: شیربخور، چرا که گوشت می رویاند و استخوان را محکم می کند.

کافی(ط-الاسلامیه) ج 6، ص 336، ح 7

حدیث (43) امام صادق علیه السلام :

شَكَا نَبِيٌّ مِنَ الْأَنْبِيَاءِ إِلَى اللَّهِ عَزَّ وَ جَلَّ الْغَمَّ فَأَمَرَهُ اللَّهُ عَزَّ وَ جَلَّ بِأَكْلِ الْعِنَبِ.

پیامبری از پیامبران به درگاه خداوند عزوجل از غم و اندوه شکایت نمود. خداوند عزوجل او را به خوردن انگور،

ص: 533

امر فرمود.

کافی(ط-الاسلامیه) ج 6، ص 351، ح 4

حدیث (44) پیامبر صلی الله علیه و آله :

عَلَیْکُمْ بِاللُّبَانِ فَإِنَّهُ یَمْسَحُ الْحَرَّ مِنَ الْقَلْبِ کَمَا یَمْسَحُ الْإِصْبَعُ الْعَرَقَ عَنِ الْجَبِینِ وَ یَشُدُّ الظَّهْرَ وَ یَزِیدُ فِی الْعَقْلِ وَ یُذَکِّی الذِّهْنَ وَ یَجْلُو الْبَصَرَ وَ یُذْهِبُ النِّسْیَانَ.

کندر بخورید؛ زیرا همان طور که انگشت، عرق را از پیشانی پاک می کند، کندر هم سوزش قلب را می برد و کمر را محکم و عقل را زیاد می کند و ذهن را ذکاوت و چشم را جلا می بخشد و فراموشی را از میان می برد.

بحار الانوار(ط-بیروت) ج 59 ،ص294

حدیث (45) پیامبر صلی الله علیه و آله :

عَلَیْکُمْ بِالبِطّیخِ، فَاِنَّ فیهِ عَشْرَ خِصالٍ: هُوَ طَعامٌ وَ شَرابٌ وَ اُشْنانٌ وَ رَیحانٌ وَ یَغْسِلُ الْمَثانَهَ وَ یَغْسِلُ الْبَطْنَ وَ یَکْثِرُ ماءَ الظَّهْرِ وَ یَزیدُ فِی الْجماعِ وَ یَقْطَعُ البُرودَهَ وَ یُنَقِّی الْبَشَرَهَ ؛

خربزه بخورید، چرا که ده خاصیت دارد:غذاست، آب است، شستشو دهنده و خوش بو کننده است، مثانه را می شوید، آب کمر را زیاد می کند، بر نیروی هم بستری می افزاید، سردی مزاج را می بَرَد و پوست را شاداب می کند.

مستدرک الوسائل و مستنبط المسائل ج 16، ص 411 ،ح 20373

حدیث (46) پیامبر صلی الله علیه و آله :

کُلُوا التّینَ الرَّطْبَ وَ الْیابِسَ فَاِنَّهُ یَزیدُ فِی الجِماعِ وَ یَقْطَعُ الْبَواسیرَ وَ یَنْفَعُ مِنَ النِّقْرِسِ ,والاِبرِدَهِ؛

انجیر تازه و خشک بخورید، چرا که قدرت هم بستری را زیاد، بواسیر را ریشه کن می کند و برای نِقرِس و سردی مزاج مفید است.

مکارم الاخلاق ص 174

زیتون

حدیث (1) پیامبر صلی الله علیه و آله :

نِعْمَ السِّوَاکُ الزَّیْتُونُ مِنَ الشَّجَرَهِ الْمُبَارَکَهِ یُطَیِّبُ الْفَمَ وَ یَذْهَبُ بِالْحَفْرِ وَ هِیَ سِوَاکِی وَ سِوَاکُ الْأَنْبِیَاءِ قَبْلِی

چه خوب مسواکی است زیتون ! از درختی پر خیر و برکت که دهان

را خوشبو می کند و جِرم دندان را از میان می برد. این مسواک من و پیامبران پیش از من است.

مستدرک الوسائل و مستنبط المسائل ج 1، ص 369 ،ح885 -شبیه این حدیث مکارم الاخلاق ص 49

میوه

حدیث (1) امام صادق علیه السلام :

إِنَّ لِكُلِّ ثَمَرَهٍ سَمّاً فَإِذَا أَتَيْتُمْ بِهَا فَمَسُّوهَا بِالْمَاءِ أَوِ اغْمِسُوهَا فِي الْمَاءِ يَعْنِى اغْسِلُوهَا

هر میوه ای سمّی دارد، هرگاه میوه به دستتان رسید، آن را با آب بشویید و یا در آب فرو برید.

کافی(ط-الاسلامیه) ج 6، ص 350، ح 4

ولیمه

حدیث (1) پیامبر صلی الله علیه و آله :

الوَليمَهُ اَوَّلُ يومٍ حَقٌّ وَ الثانى مَعروفٌ وَ مازادَ رياءٌ وَ سُمعَهٌ؛

ولیمه (سور) دادن، روز اول حق است و روز دوم احسان، از دو روز که گذشت، خودنمایی و شهرت طلبی است.

کافی(ط-الاسلامیه) ج 5، ص 368، ح 4

اطعام

حدیث (1) امام علی علیه السلام :

قوتُ الجسادِ الطَّعامُ وَ قوتُ الرواحِ الطعامُ؛

غذای جسم، خوردن و غذای روح، خوراندن است.

دعوات(راوندی) ص142 - مشکاه الأنوار ص 325

حدیث (2) امام صادق علیه السلام :

ثَلَاثَهٌ إِنْ یَعْلَمْهُنَّ الْمُؤْمِنُ کَانَتْ زِیَادَهً فِی عُمُرِهِ وَ بَقَاءَ النِّعْمَهِ عَلَیْهِ...تَطْوِیلُهُ فِی رُکُوعِهِ وَ سُجُودِهِ فِی صَلَاتِهِ وتَطْوِیلُهُ لِجُلُوسِهِ عَلَی طَعَامِهِ إِذَا أَطْعَمَ عَلَی مَائِدَتِهِ وَ اصْطِنَاعُهُ الْمَعْرُوفَ إِلَی أَهْلِهِ.

سه چیز است که اگر مؤمن از آنها مطلع شود، باعث طول عمر و دوام بهره مندی او از نعمت ها می شود...طول دادن رکوع و سجده، زیاد نشستن بر سر سفره ای که در آن دیگران را اطعام می کند و خوش رفتاری اش با خانواده.

کافی(ط-الاسلامیه) ج 4، ص 49، ح 15

حدیث (3) امام صادق علیه السلام :

الْمَکَارِمُ عَشْرٌ فَإِنِ اسْتَطَعْتَ أَنْ تَکُونَ فِیکَ فَلْتَکُنْ ..... صِدْقُ الْبَأْسِ وَ صِدْقُ اللِّسَانِ وَ أَدَاءُ الْأَمَانَهِ وَ صِلَهُ

ص: 535

الرَّحِمِ وَ إِقْرَاءُ الضَّيْفِ وَ إِطْعَامُ السَّائِلِ وَ الْمُكَافَأَةُ عَلَى الصَّنَائِعِ وَ التَّذَمُّمُ لِلْجَارِ وَ التَّذَمُّمُ لِلصَّاحِبِ وَ رَأْسُهُنَّ الْحَيَاءُ

مکارم ده تاست : اگر می توانی آنها را داشته باش ... : استقامت در سختی ها، راستگویی، امانتداری، صله رحم، میهمان نوازی، اطعام نیازمند، جبران کردن نیکی ها، رعایت حق و حرمت همسایه، مراعات حق و حرمت رفیق و در رأس همه، حیا.

کافی(ط-الاسلامیه) ج 2، ص 55، ح 1

حدیث (4) امام باقر علیه السلام :

إنَّ اللّه یُحِبُّ إطعامَ الطَّعامِ وَ إفشاءَ السَّلامِ؛

خداوند غذا دادن و (به همه) سلام کردن را دوست دارد.

محاسن ج2، ص388، ح7

حدیث (5) پیامبر صلی الله علیه و آله :

مَنْ اَطْعَمَ مُسْلِما جائِعا اَطْعَمَهُ اللّه ُ مِنْ ثِمارِ الْجَنَّهِ؛

هر کس مسلمان گرسنه ای را غذا بدهد، خداوند از میوه های بهشت به او بخوراند.

نهج الفصاحه ص757 ، ح 22951

خوردن

حدیث (1) پیامبر صلی الله علیه و آله :

کُلوا جَمیعا وَ لا تَفَرَّقوا فَاِنَّ البَرَکَهَ مَعَ الجَماعَهِ؛

با هم غذا بخورید و پراکنده نباشید، که برکت با جماعت است.

نهج الفصاحه ص 615 ، ح2180 - بحارالأنوار(ط-بیروت) ج 63، ص 349 ، ح9

حدیث (2) پیامبر صلی الله علیه و آله :

اَلْمُؤمِنُ یَأْکُلُ فی مِعاءٍ واحِدَهٍ وَ الْمُنافِقُ یَأْکُلُ فی سَبعَهِ أمْعاءٍ؛

مؤمن کم خوراک است و منافق پرخور.

وسائل الشیعه، ج 24، ص 241، ح30436

حدیث (3) پیامبر صلی الله علیه و آله :

مَنْ اَکَلَ وَ ذو عَیْنَیْنِ یَنْظُرُ اِلَیْهِ وَ لَمْ یُواسِهِ ابْتُلی بِداءٍ لا دَواءَ لَهُ ؛

هر کس غذا بخورد و دیگری به او نگاه کند، و به او ندهد، به دردی بی درمان مبتلا می شود.

تنبیه الخواطر معروف به مجموعه ورام ج 1 ، ص 47

حدیث (4) پیامبر صلی الله علیه و آله :

مَنْ قَلَّ طَعْمُهُ صَحَّ بَدَنُهُ وَ مَنْ کَثُرَ طَعْمُهُ سَقُمَ بَدَنُهُ

ص: 536

وَ قَسا قَلْبُهُ؛

هر کس کم بخورد، سالم می ماند و هر کس زیاد بخورد تنش بیمار می شود و قساوت قلب پیدا می کند.

نهج الفصاحه ص728 ، ح 2779

حدیث (5) پیامبر صلی الله علیه و آله :

لاتأكُل طَعامَ الفاسِقينَ.

از غذای مردم فاسق تناول مکن.

وسائل الشيعه، ج24 ص 274 ، ح30531

حدیث (6) امام کاظم علیه السلام :

إنَّ اللهَ لَم يُحَرّم الخَمرَ لِاسمِها وَ لَكِنَّهُ حَرَّمَها لِعاقِبَتِها فَما كانَ عاقِبَتُهُ عاقِبَةَ الخَمر فَهو خَمرُ

خداوند شراب را به خاطر نامش حرام نکرده بلکه به خاطر عاقبتش حرام فرموده و هر چه پیامدهای شراب را داشته باشد نیز (در حکم) شراب است.

کافی(ط-الاسلامیه) ج6 ، ص 412 ،ح 2

زعفران

حدیث (1) رسول اکرم صلی الله علیه و آله :

اَلجَنَّهُ بَناؤُها لَبِنَهٌ مِن فِضَّهٍ وَ لَبِنَهٌ مِن ذَهَبٍ وَ مِلاطُهَا المِسكُ الأَذفَرُ وَ حَصباؤُهَا اللُّؤلُؤُ وَ الياقوتُ وَ تُربَتُهَا الزَّعفرانُ... ؛

ساختمان بهشت خشتی از نقره و خشتی از طلاست، گِل آن مُشک بسیار خوشبو و سنگریزه آن لؤلؤ و یاقوت و خاک آن زعفران است... .

نهج الفصاحه ص434 ، ح 1327

شام

حدیث (1) پیامبر صلی الله علیه و آله :

لا تَدَعُوا العَشاءَ وَ لَو عَلی حَشَفَهٍ اِنّی اَخشی عَلی اُمَّتی مِن تَرکِ العَشاءِ الهَرَمَ فَاِنَّ العَشاءَ قُوَّهُ الشَیخِ وَ الشّابِّ؛

شام را ترک نکنید، هر چند به خوردن دانه خرمای خشکیده ای باشد. من بر امّتم از این بیم دارم که با ترکِ خوردن شام، پیری و شکستگی به سراغشان آید؛ چرا که خوردنِ شام، مایه نیرومندی پیر و جوان است.

محاسن ج 2، ص 421، ح 202

حدیث (2) امام علی علیه السلام :

کانَ رَسولُ اللّهِ صلی الله علیه و آله لا یُؤْثِرُ عَلَی الصَّلاهِ عَشاءً وَ لا غَیْرَهُ وَ کانَ اِذا دَخَلَ وَقْتُها کَاَن-َّهُ لا یَعْرِفُ اَهْلاً وَ لا

حَمیما؛

رسول اکرم صلی الله علیه و آله چیزی مثل شام و غیر آن را بر نماز مقدم نمی داشتند و هنگامی که وقت نماز می رسید، گویی که هیچ یک از اهل خانه و دوستان را نمی شناختند.

مجموعه ورام ج 2، ص 78

سفره

حدیث (1) پیامبر صلی الله علیه و آله :

إِذَا وُضِعَتِ الْمَائِدَهُ حَفَّتْهَا أَرْبَعَهُ آلَافِ مَلَکٍ فَإِذَا قَالَ الْعَبْدُ بِسْمِ اللَّهِ قَالَتِ الْمَلَائِکَهُ بَارَکَ اللَّهُ عَلَیْکُمْ فِی طَعَامِکُمْ ثُمَّ یَقُولُونَ لِلشَّیْطَانِ اخْرُجْ یَا فَاسِقُ لَا سُلْطَانَ لَکَ عَلَیْهِمْ

هرگاه سفره پهن می شود، چهار هزار فرشته در اطراف آن گرد می آیند. چون بنده بگوید: «بسم اللّه» فرشتگان می گویند: «خداوند، به غذایتان برکت دهد!» سپس به شیطان می گ ویند: «ای فاسق! بیرون شو. تو بر آنان، راه تسلّط نداری».

کافی(ط-الاسلامیه) ج 6، ص 292، ح 1

حدیث (2) پیامبر صلی الله علیه و آله :

زَی-ِّنوا مَوائِدَکُم بِالْبَقْلِ؛ فإِنَّها مَطرَدَهٌ لِلشَّیاطینِ مَعَ التَّسمیَهِ؛

سفره هایتان را با سبزی، زینت دهید ؛ زیرا سبزی با بسم اللّه الرحمن الرحیم، شیطان را طرد می کند.

طب النبی ص30 - مکارم الأخلاق، ص 176

سحری

حدیث (1) پیامبر صلی الله علیه و آله :

تَسَحَّرُوا وَ لَوْ بِجُرْعَهٍ مِنْ مَاءٍ أَلَا صَلَوَاتُ اللَّهِ عَلَى الْمُتَسَحِّرِین

سحری بخورید هر چند یک جرعه آب باشد همانا صلوات خدا بر سحرخورندگان است.

مقنعه ص316

مصالح اجتماعی

مشورت

حدیث (1) رسول اکرم صلی الله علیه و آله :

ما یَستَغنی رَجُلٌ عَن مَشوَرَهٍ؛

هیچ کس از مشورت بی نیاز نیست.

نهج الفصاحه ص497 ، ح 1637

حدیث (2) امام حسن علیه السلام :

ما تَشاوَرَ قَومٌ إلاّ هُدوا إلی رُشدِهِم؛

هیچ ملّتی با هم مشورت نکردند مگر آن که راه درست خود را پیدا کردند.

تحف العقول ص 233

حدیث (3) امام علی علیه السلام :

خَیرُ مَن شاوَرتَ ذَوُوا النُّهی وَالعِلمِ وَ اولُو التَّجارِبِ وَ الحَزمِ؛

بهترین کسی که با

او مشورت کنی کسی است که صاحب عقل و علم و تجربه ها و دوراندیشی باشد.

شرح آقا جمال خوانساری بر غرر الحکم و درر الکلم ج3، ص428، ح4990

حدیث (4) امام علی علیه السلام :

مَنِ اسْتَبَدَّ بِرَأْیِهِ هَلَکَ وَ مَنْ شَاوَرَ الرِّجَالَ شَارَکَهَا فِی عُقُولِهَا

هر کس خود رأی شد هلاک می شود و هر کس با افراد صاحب نظر مشورت کند در عقل آنان شریک می شود.

نهج البلاغه(صبحی صالح) ص500 ، قصار161

حدیث (5) رسول اکرم صلی الله علیه و آله :

مُشاوَرَهُ العاقِلِ الناصِحِ رُشدٌ و َیُمنٌ و َتَوفیقٌ مِنَ اللّه فَإِذا أَشارَ عَلَیکَ النّاصِحُ العاقِلُ فَإِیّاکَ و َالخِلافَ فَإِنَّ فی ذلِکَ العَطَبَ؛

مشورت کردن با عاقِل خیرخواه مایه هدایت و میمنت است و توفیقی است از جانب خداوند، پس هرگاه خیرخواه عاقل تو را راهنمایی کرد، مبادا مخالفت کنی که موجب نابودی می شود.

محاسن ج2، ص602، ح25

حدیث (6) امام علی علیه السلام :

شاوِر فی اُمورِکَ الَّذینَ یَخشَونَ اللّه تَرشُد؛

در کارهای خود با افراد خدا ترس مشورت کن، تا راه درست را بیابی.

تصنیف غررالحکم و دررالکلم ص442 ، ح10077

حدیث (7) امام علی علیه السلام :

لا تَستَشِرِ الکَذّابَ فَإِنَّهُ کَالسَّرابِ یُقَرِّبُ عَلَیکَ البَعیدَ و یُبَعِّدُ عَلَیکَ القَریبَ؛

با دروغگو مشورت نكن، چون دروغگو، مانند سراب ، دور را در نظرت نزديک نشان می دهد و نزديک را دور.

تصنيف غررالحكم و دررالكلم ص442 ، ح10092

حديث (8) رسول اكرم صلى الله عليه و آله :

مَنِ استَشارَهُ أَخوهُ المُؤمِنُ فَلَم يَمحَضهُ النَّصيحَهَ سَلَبَهُ اللّه لُبَّهُ؛

هر كس برادر مؤمنش با او مشورت كند و او صادقانه راهنمائيش نكند، خداوند عقلش را از او بگيرد.

وسايل الشيعه ج17 ، ص208

حديث (9) امام سجاد عليه السلام :

حَقُّ الْمُسْتَشِيرِ إِنْ عَلِمْتَ أَنَّ لَهُ رَأْياً أَشَرْتَ عَلَيْهِ وَ إِنْ لَمْ تَعْلَمْ أَرْشَدْتَهُ إِلَى مَنْ يَعْلَمُ

حقّ مشورت كننده

ص: 539

این است، که اگر برای راهنمایی او نظر داری، راهنمائیش کنی و اگر اطلاعی نداشته باشی او را به کسی که (در آن زمینه) آگاهی دارد راهنمایی کنی.

خصال ص 570

حديث (10) رسول اكرم صلى الله عليه و آله :

يَا عَلِيُّ لَا تُشَاوِرْ جَبَاناً فَإِنَّهُ يُضَيِّقُ عَلَيْكَ الْمَخْرَجَ وَ لَا تُشَاوِرِ الْبَخِيلَ فَإِنَّهُ يَقْصُرُ بِكَ عَنْ غَايَتِكَ وَ لَا تُشَاوِرْ حَرِيصاً فَإِنَّهُ يُزَيِّنُ لَكَ شَرَّهَا

ای علی با ترسو مشورت مکن، زیرا او راه بیرون آمدن از مشکل را بر تو تنگ می کند و با بخیل مشورت مکن، زیرا او تو را از هدفت باز می دارد و با حریص مشورت مکن، زیرا او حریص بودن را در نظرت زیبا جلوه می دهد.

علل الشرایع ج2، ص559، ح1

حديث (11) امام على عليه السلام :

قَد خاطَرَ بِنَفسِهِ مَنِ استَغنی بِرَأیِهِ؛

هر کس خود را، از رأی و نظر دیگران بی نیاز بداند، خودش را به خطر انداخته است.

من لايحضره الفقيه ج 4، ص 388، ح 5834

حديث (12) امام على عليه السلام :

اِذَا احتَجتَ اِلَی المَشوَرَهِ فی اَمرٍ قَد طَرَاَ عَلَیکَ فَاستَبدِهِ بِبِدایَهِ الشُّبّانِ، فَاِنَّهُم اَحَدُّ اَذهانا وَ اَسرَعُ حَدسا، ثُمَّ رُدَّهُ بَعدَ ذلِکَ اِلی رأی الکُهولِ وَ الشُیوخِ لِیَستَعقِبوهُ وَ یُحسِنُوا، الاختیار لَهُ، فَاِنَّ تَجرِبَتَهُم اَکثَرُ؛

هرگاه به مشورت نیازمند شدی، نخست به جوانان مراجعه نما، زیرا آنان ذهنی تیزتر و حدسی سریع تر دارند. سپس (نتیجه) آن را به نظر میان

سالان و پیران برسان تا پیگیری نموده، عاقبت آن را بسنجند و راه بهتر را انتخاب کنند، چرا که تجربه آنان بیشتر است.

شرح نهج البلاغه ابن ابی الحدید ج 20، ص 337، ح 866

حدیث (13) امام علی علیه السلام :

لا غِنَی کالعَقلِ، و لا فَقرَ کالجَهلِ، و لا

ص: 540

میراثَ کالاَدَب و لا ظَهیرَ کالمُشاوَرَه؛

هیچ ثروتی چون عقل و هیچ فقری چون جهل و هیچ میراثی چون ادب و هیچ پشتیبانی چون مشورت نخواهد بود.

نهج البلاغه(صبحی صالح) ص478

حدیث (14) امام علی علیه السلام :

مَن شاوَرَ ذَوِی العُقولِ استَضاءَ بِاَنوارِ العُقولِ؛

هر کس با عقلا مشورت کند، از نور عقل ها بهره می برد.

تصنیف غررالحکم و دررالکلم ص442 ، ح10080

حدیث (15) امام صادق علیه السلام:

لا تُش-اوِر اَحمَق وَ لا تَستَعِنَّ بَکَذّابٍ وَ لا تَثق بِمَوَدَهِ مُلُوک؛ با احمق مشورت نکن و از دروغگو یاری مجو و به دوستی زمامداران اعتماد مکن.تحف العقول ص316

حدیث (16) امام علی علیه السلام :

ثَلاثٌ مَن کُنَّ فِیهِ لَم یَندَم: تَرکُ العَجَله ، وَ المَشوِرَه ، وَ التوکّل عند العزم علی اللّه عزّ و جل سه چیز است که هر کس آن را مراعات کند ، پشمیان نگردد : 1 - اجتناب از عجله ، 2 - مشورت

کردن ، 3 - و توکل بر خدا در هنگام تصمیم گیری . بحار الانوار (ط-بیروت) ج 75 ، ص 81 ، ح 74

حدیث (17) امام حسن علیه السلام :

ما تَشاوَرَ قَومٌ إلاّ هُدُوا إلی رُشدِهِم.

هیچ قومی با یکدیگر مشورت نکردند مگر آن که به راه پیشرفت خود رهنمون شدند.

تحف العقول ص233

حدیث (18) امام علی علیه السلام :

المُستَشیرُ مُتَحَصِّنٌ مِنَ السَّقَطِ.

مشورت کننده مصون از خطا است. تصنیف غرر الحکم و درر الکلم ص442 ، ح10068

مدارا

حدیث (1) رسول اکرم صلی الله علیه و آله :

أَمَرَنی رَبّی بِمُداراهِ النّاسِ کَما أَمَرَنی بِأَداءِ الفَرائِضِ؛

پروردگارم، همان گونه که مرا به انجام واجبات فرمان داده، به مدارا کردن با مردم نیز فرمان داده است.

کافی(ط-الاسلامیه) ج2، ص117، ح4

حدیث (2) رسول اکرم صلی الله علیه و آله :

أَعقَلُ النّاسِ أَشَدُّهُم مُداراهً لِلنّاسِ؛

عاقل ترین مردم کسی است که بیشتر با مردم مدارا کند.

ن لایحضره الفقیه ج4، ص395، ح5840

حدیث (3) رسول اکرم صلی الله علیه و آله :

مَن أُعطِیَ حَظَّهُ مِنَ الرِّفقِ فَقَد أُعطِیَ حَظَّهُ مِن خَیرِ الدُّنیا وَ الآخِرَهِ؛

هر کس را که بهره ای از مدارا داده اند، بدون شک بهره اش را از خیر دنیا و آخرت داده اند.

نهج الفصاحه ص738 ، ح2838

حدیث (4) رسول اکرم صلی الله علیه و آله :

ما کانَ الرِّفقُ فی شَیءٍ إلاّ زانَهُ؛

مدارا با چیزی همراه نشد مگر آن که آن را زینت بخشید.

تحف العقول ص 47

حدیث (5) رسول اکرم صلی الله علیه و آله :

إنَّ اللّه یُحِبُّ الرِّفقَ وَ یُعینُ عَلَیهِ؛

خداوند مدارا را دوست دارد و انسان را بر انجام آن یاری می کند.

کافی(ط-الاسلامیه) ج2، ص120، ح12

حدیث (6) امام علی علیه السلام :

لَیسَ الحَکیمُ مَن لَم یُدارِ مَن لا یَجِدُ بُدّا مِن مُداراتِهِ؛

حکیم نیست آن کس که مدارا نکند با کسی که چاره ای جز مدارا کردن با او نیست.

تحف العقول ص218 - بحارالأنوار(ط-بیروت) ج75، ص57، ح121

حدیث (7) رسول اکرم صلی الله علیه و آله :

إِنَّ الانبیاءَ إِنَّما فَضَّلَهُمُ اللّه عَلی خَلقِهِ بِشِدَّهِ مُداراتِهِم لأعداءِ دینِ اللّه و حُسنِ تَقیَّتِهِم لأَجلِ إِخوانِهِم فِی اللّه ؛

خداوند از این رو پیامبران را بر دیگر مردمان برتری داد که با دشمنان دین خدا بسیار با مدارا رفتار می کردند و برای حفظ برادران همکیش خود نیکو تقیه می کردند.

بحارالأنوار(ط-بیروت) ج72، ص401، ح42

حدیث (8) امام حسین علیه السلام :

مَن أَحجَمَ عَنِ الرَّایِ وَعَیِیَت بِهِ الحِیَلُ کانَ الرِّفقَ مِفتاحُهُ؛

هر کس فکرش به جایی نرسد و راه تدبیر بر او بسته شود، کلیدش مداراست.

اعلام الدین فی صفات المومنین ص298 - بحارالأنوار(ط-بیروت) ج75، ص128، ح11

حدیث (9) امام صادق علیه السلام :

فی قَولِهِ تَعالی (وَقولوا لِلنَّاسِ حُسنا) - : أی لِلنّاسِ کُلِّهِم مُؤمِنِهِم وَ مُخالِفِهِم ، أَمَّا المُؤمِنونَ فَیَبسُطُ لَهُم وَجهَهُ ، وَ أَمَّا المُخالِفونَ فَیُکَلِّمُهُم

بِالمُداراهِ لاِجتِذابِهِم إلَی الایمانِ ، فَإِنَّهُ بِأَیسَرَ مِن ذلِکَ یَکُفُّ شُرورَهُم عَن نَفسِهِ ، و عَن إخوانِهِ المُؤمِنینَ؛

درباره آیه (و با مردم سخن نیکو گویید) فرمود: مقصود همه مردمان اعم از مؤمن و کافر است. اما با مؤمنان باید گشاده رو بود و اما با کافران باید به نرمی و مدارا سخن گفت، تا به سوی ایمان کشیده شوند و کمترین ثمرش این است که خود و برادران مؤمنش را از گزند آنان مصون می دارد.

مرآه العقول ج9 ، ص5 - بحارالأنوار(ط-بیروت) ج72، ص401، ح42

{شبیه این حدیث در مستدرک الوسائل و مستنبط المسایل ج 12، ص 261 ، ح14061 }

حدیث (10) امام علی علیه السلام :

دَارِ النَّاسَ تَأْمَنْ غَوَائِلَهُمْ وَ تَسْلَمْ مِنْ مَکَایِدِهِم

با مردم مدارا کن، تا از گزندهایشان در امان باشی و از نیرنگهایشان سالم بمانی.

تصنیف غرر الحکم و درر الکلم ص445 ، ح10179

حدیث (11) رسول اکرم صلی الله علیه و آله :

اِنَّ فِی الرِّفقِ الزِّیادَهَ وَ البَرَکَهَ وَ مَن یُحرَمِ الرِّفقُ یُحرَمِ الخَیرَ؛

در مدارا، فزونی و برکت است، و هر کس از مدارا محروم باشد، از خیر، محروم شده است.

کافی(ط-الاسلامیه) ج 2، ص 119، ح 7

حدیث (12) رسول اکرم صلی الله علیه و آله :

لا یَأمُرُ بِالمَعروفِ و َلا یَنهی عَنِ المُنکَرِ إلاّ مَن کانَ فیهِ ثَلاثُ خِصالٍ : رَفیقٌ بِما یَأمُرُ بِهِ رَفیقٌ فیما یَنهی عَنهُ ، عَدلٌ فیما یَأمُرُ بِهِ عَدلٌ فیما یَنهی عَنهُ،

عالِمٌ بِما یَأمُرُ بِهِ عالِمٌ بِما یَنهی عَنهُ؛

امر به معروف و نهی از منکر نکند مگر کسی که سه خصلت در او باشد: در امر و نهی خود مدارا کند، در امر و نهی خود میانه روی نماید و به آنچه امر

ص: 543

و نهی می کند، دانا باشد.

نوادر (راوندی) ص21 - بحارالأنوار(ط-بیروت)ج97، ص87، ح64

حدیث (13) پیامبر صلی الله علیه و آله :

رَاْسُ الْعَقْلِ بَعْدَ الْایمانِ بِاللّهِ ِ مُداراهُ النّاسِ فی غَیْرِ تَرْکِ حَقٍّ؛

کمال عقل پس از ایمان به خدا، مدارا کردن با مردم است به شرط آن که حق، ترک نشود.

تحف العقول ص 42

حدیث (14) امام علی علیه السلام :

عَلَیکَ بِمُداراهِ النّاسِ وَ اِکْرامِ الْعُلَماءِ وَ الصَّفْحِ عَنْ زَلاّتِ الاِخْوانِ فَقَدْ اَدَّبَکَ سَیِّدُ الاَوَّلینَ وَ الاْخِرینَ بِقَولِهِ صلی الله علیه و آله : اُعْفُ عَمَّنْ ظَ-لَمَکَ وَ صِلْ مَنْ قَطَعَکَ وَ اَعْطِ مَنْ حَرَمَکَ ؛

تو را سفارش می کنم به مدارای با مردم و احترام به علما و گذشت از لغزش برادران (دینی)؛ چرا که سرور اولین و آخرین، تو را چنین ادب آموخته و فرموده است : «گذشت کن از کسی که به تو ظلم کرده ، رابطه برقرار کن با کسی که با تو قطع رابطه کرده و عطا کن به کسی که از تو دریغ نموده است».

بحار الانوار(ط-بیروت) ج75 ، ص71 ، ح34

حدیث (15) امام صادق علیه السلام :

کَمالُ الاَدَبِ وَ الْمُروءَهِ سَبْعُ خِصالٍ : اَلْعَقلُ وَ الْحِلْمُ ، وَالصَّبْرُ ، وَالرِّفْقُ ، وَالصَّمْتُ ، وَحُسْنُ الْخُلْقِ وَ الْمُداراهُ؛

کمال ادب و مروت در هفت چیز است: عقل، بردباری، صبر، ملایمت، سکوت، خوش اخلاقی و مدارا.

معدن الجواهر و ریاضه الخواطر ص59

حديث (16) پيامبر صلى الله عليه و آله :

اِنّا اُمِرْنا مَعاشِرَ الاَنْبياءِ بِمُداراهِ النّاسِ، كَما اُمِرْنا بِاِقامَهِ الفَرائِضِ؛

ما پيامبران، همان گونه كه به برپا داشتن واجبات مأمور شده ايم، به مدارا كردن با مردم نيز مأمور شده ايم.

امالى (طوسى) ص 521 ، ح1150

حديث (17) پيامبر صلى الله عليه و آله :

مَنْ حُرِمَ الرِّفْقَ فَقَدْ حُرِمَ الْخَيْرَ كُلَّهُ؛

هر كس از

ص: 544

مدارا بی بهره باشد، از همه خوبی ها بی بهره مانده است.

تحف العقول ص49 - نهج الفصاحه ص775 ، ح 3057

حدیث (18) امام باقر علیه السلام :

لَو یَعلَمُ السّائِلُ ما فی المَسألَهِ ما سالَ أحَدٌ أحَداً وَ لَو یَعلَمُ المَسئولُ ما فی المَنع ما مَنَعَ أَحَدٌا أحَداً؛

اگر سائل می دانست که در درخواست چه چیزی نهفته است هرگز کسی از دیگری چیزی درخواست نمی کرد و اگر کسی که از او چیزی درخواست شده می دانست که در ناامید کردن چه چیزی نهفته است هرگز کسی دیگری را ناامید برنمی گرداند.

تحف العقول ص300 - بحار الانوار(ط-بیروت) ج75، ص180

حدیث (19) امام محمد باقر علیه السلام:

اِنَّ لِکُلِّ شَیءٍ قُفلاً وَ قُفلُ الایمانِ الرِّفقُ؛ هر چیزی قفلی دارد و قفل ایمان مدارا کردن و نرمی است. کافی (ط-الاسلامیه) ج2 ، ص118 ، ح1

حدیث (20) امام صادق علیه السلام:

إنَ اللهَ رَفیقٌ یُحِبُّ الرّفقَ و یُعینُ عَلَیهِ؛

با خداوند اهل مدارا است و مدارا را دوست دارد و (آدمی را) بر مدارا یاری می کند.

وسایل الشیعه ج15 ، ص271 ، ح20489

حدیث (21) امام سجاد علیه السلام:

کَفّ الْأذی مِن کَمالِ الْعَقلِ و فِیهِ راحَهٌ لِلبَدَنِ عاجِلاً و آجِلاً؛

خودداری از آزار دیگران، نشانه کمال خرد و مایه آسایش دو گیتی است

تحف العقول ص 283

حدیث (22) امام حسین علیه السلام:

إنَّ حَوائِجَ الناسِ إلَیکم مِن نِعَمِ اللهِ عَلَیکم فَلا تَمَلّوا النِّعَمَ

نیاز مردم به شما از نعمتهای خدا بر شما است. از این نعمت ها خسته و بیزار نباشید

نزهه الناظر و تنبیه الخاطر ص81 ، ح6 - بحارالانوار(ط-بیروت) ج71 ، ص318 ، ح 80

همت

حدیث (1) امام علی علیه السلام :

اَلشَّرَفُ بِالهِمَمِ العالیَهِ لا بِالرِّمَمِ البالیَهِ؛

شرافت به همّت های بلند است نه به استخوان های پوسیده.

ص: 545

صنيف غررالحکم و دررالکلم ص448 ، ح10273

حديث (2) امام على عليه السلام :

اَلفِعلُ الجَميلُ يُنبِئُ عَن عُلُوِّ الهِمَّهِ؛

كردار زيبا از بلندى همّت خبر مى دهد.

تصنيف غررالحکم و دررالکلم ص153 ، ح2845

حديث (3) امام على عليه السلام :

اَلطّاعَهُ هِمَّهُ الاكياسِ؛

فرمانبرى از خداوند همّت زيركان است.

تصنيف غررالحکم و دررالکلم ص181 ، ح3384

حديث (4) امام على عليه السلام :

أَشرَفُ الهِمَمِ رِعايَهُ الذِّمامِ؛

شريف ترين همّت ها رعايت حرمت ها (حق-آبرو-عهد و پيمان)ست.

تصنيف غررالحکم و دررالکلم ص252 ، ح5274

حديث (5) امام على عليه السلام :

اَلكَفُّ عَمّا فى أَيدِى النّاسِ عِفَّهٌ وَكِبَرُ هِمَّهٍ؛

طمع نداشتن به آنچه در نزد مردم است، (نشان) عزت نفس و بلند همتى است.

تصنيف غررالحکم و دررالکلم ص398 ، ح9245

حديث (6) امام على عليه السلام :

مِن شَرَفِ الهِمَّهِ لَزومِ القِناعَهِ؛

پايبندى به قناعت، از والايى همّت است.

تصنيف غررالحكم و دررالكلم ص391 ، ح8999

حديث (7) امام على عليه السلام :

اِقصِر هِمَّتَكَ عَلى ما يَلزَمُكَ وَلا تَخُض فيما لا يَعنيكَ؛

همّت خود را صرف چيزهايى كن كه به آن نياز دارى و آنچه را به كار تو نمى آيد پى گيرى مكن.

تصنيف غررالحكم و دررالكلم ص477 ، ح10936

حديث (8) امام على عليه السلام :

نَعوذُ بِاللّه مِنَ المَطامِعِ الدَّنيَّهِ وَالهِمَمِ الغَيرِ المَرضيَّهِ؛

به خدا پناه مى بريم از مطامع پَست و همّت ها و خواسته هاى ناپسند.

تصنيف غررالحكم و دررالكلم ص297 ، ح6702

حديث (9) امام على عليه السلام :

إِنْ سَمَتْ هِمَّتُكَ لِإِصْلَاحِ النَّاسِ فَابْدَأْ بِنَفْسِكَ فَإِنَّ تَعَاطِيَكَ صَلَاحَ غَيْرِكَ وَ أَنْتَ فَاسِدٌ أَكْبَرُ الْعَيْب

اگرهمّت والاى اصلاح مردم را در سردارى، از خودت آغاز كن، زيرا پرداختن تو به اصلاح ديگران، در حالى كه خود فاسد باشى بزرگترين عيب است.

تصنيف غررالحكم و دررالكلم ص237 ، ح4765

حديث (10) امام على عليه السلام :

ما أَبعَدَ الخَيرَ مِمَّن هِمَّتُهُ بَطنُهُ وَفَرجُهُ؛

چه دور است

ص: 546

خیر و خوبی از کسی که همتش (همّ و غمش) شکم و شرمگاه اوست.

تصنیف غررالحکم و دررالکلم ص143 ، ح2580

حدیث (11) امام علی علیه السلام :

اَلمَعصیَهُ هِمَّهُ الارجاسِ؛

گناه همّت پلیدان است.

تصنیف غررالحکم و دررالکلم ص185 ، ح3512

حدیث (12) پیامبر صلی الله علیه و آله :

إِنَّ الْمُؤْمِنَ هِمَّتُهُ فِی الصَّلَاهِ وَ الصِّیَامِ وَ الْعِبَادَهِ وَ الْمُنَافِقَ هِمَّتُهُ فِی الطَّعَامِ وَ الشَّرَابِ کَالْبَهِیمَه

همّت مؤمن در نماز و روزه و عبادت است و همّت منافق در خوردن و نوشیدن مانند حیوانات.

مجموعه ورام ج1 ، ص99

رحم

حدیث (1) رسول اکرم صلی الله علیه و آله :

لا یَدخُلُ الجَنَّهِ إلاّ رَحیمٌ

جز رحیم به بهشت نمی رود

نهج الفصاحه ص680 ، ح2529

حدیث (2) رسول اکرم صلی الله علیه و آله :

مَن رَحِمَ وَ لَو ذَبیحَهَ عُصفورٍ رَحِمَهُ اللّه ُ یَومَ القیامَهِ؛

هر کس حتی به لاشه گنجشکی رحم کند، خداوند در روز قیامت به او رحم خواهد کرد.

نهج الفصاحه ص 768 ، ح3013

حدیث (3) امام صادق علیه السلام :

اَلمُؤمِنُ... یَنصُرُ المَظلومَ وَ یَرحَمُ المِسکینَ. نَفسُهُ مِنهُ فی عَناءٍ و َالنّاسُ مِنهُ فی راحَهٍ؛

مؤمن... مظلوم را یاری می کند و به مسکین و درمانده رحم می نماید، جانش از او در رنج است و مردم از او در آسایش.

کافی(ط-الاسلامیه) ج2 ، ص231 ، ح4

حدیث (4) امام علی علیه السلام :

إنَّما یَنبَغی لأَهلِ العِصمَهِ وَ المَصنوعِ إلَیهِم فِی السَّلامَهِ أَن یَرحَموا أَهلَ الذُّنوبِ و َالمَعصیَهِ و َیَکونَ الشُّکرَ هُوَ الغالِبَ عَلَیهِم؛

شایسته است که افراد پاکدامن و بهره مند از سلامت، با گنه کاران و اهل معصیت، رحیم باشند و سپاسگزاریِ (حق) بر جان آنان چیره شود.

نهج البلاغه(صبحی صالح) ص197

حدیث (5) رسول اکرم صلی الله علیه و آله :

مَن لا یَرحَم لا یُرحَم وَ مَن لا یَغفِر لا یُغفَر لَهُ

هر کس رحم نکند به او رحم نشود، هر کس نبخشد بخشیده

ص: 547

نشود

نهج الفصاحه ص745 ، ح2885

حدیث (6) امام علی علیه السلام :

یا أَیُّهَا النسانُ ما جَرَّأَکَ عَلی ذَنبِکَ...؟! أَما تَرحَمُ مِن نَفسِکَ ما تَرحَمُ مِن غَیرِکَ؛

ای انسان، چه چیز تو را در گناه کردن گستاخ کرده است...؟! چرا همچنان که به دیگران رحم می کنی به خودت رحم نمی کنی؟!

الذریعه إلی حافظ الشریعه (شرح أصول الکافی جیلانی) ج 2، ص453 و 454

حدیث (7) رسول اکرم صلی الله علیه و آله :

اِرحَموا عَزیزا ذَلَّ، وَ غَنیّا افتَقَرَ وَ عالِما ضاعَ فی زَمانِ الجُهّالِ؛

به عزیزی که خوار گشته و ثروتمندی که فقیر شده و دانشمندی که در روزگار نادانان تباه گردیده است، رحم کنید.

کافی (ط - الإسلامیه) ج 8، ص 150 ، ح131

حدیث (8) امام علی علیه السلام :

اِرحَم مَن دونَکَ یَرحَمکَ مَن فَوقَکَ وَ قِس سَهوَهُ بِسَهوِکَ و َمَعصیَتَهُ لَکَ بِمَعصیَتَکَ لِرَبِّکَ و َفَقرَهُ إِلی رَحمَتِکَ بِفَقرِکَ إِلی رَحمَهِ رَبِّکَ؛

به زیر دست خود رحم کن تا بالا دستت به تو رحم کند و خطای او را با خطای خودت و نافرمانی اش از تو را با نافرمانی خود از پروردگارت و احتیاج او به ترحم تو را به احتیاجت به رحمت و بخشایش خدایت بسنج.

تصنیف غررالحکم دررالکلم ص435 ، ح 9974

حدیث (9) امام صادق علیه السلام :

اِنَّ اللّهَ لَيَرحَمُ العَبدَ لِشِدَّهِ حُبِّهِ لِوَلَدِهِ ؛

بدون ترديد ، خداوند بر بنده خود به خاطر شدّت محبّت به فرزندش ، رحم می کند.

كافى(ط-الاسلاميه) ج 6، ص50، ح 5

وحدت

حديث (1) پيامبر صلی الله عليه و آله:

اِعلَموا اَنَّ اللّهَ تعالى قَد فَرَضَ عَلَيكُم الجُمُعَهَ فَمَن تَرَكَها فى حَياتى وَ بَعدَ مَماتى وَ لَهُم اِمامٌ عادِلٌ اِستِخفافا بِها وَ جُحودا لَها فَلا جَمَعَ اللّهُ شَملَهُ وَ لا بارَکَ لَهُ فى اَمرِهِ اَلا وَ لا صَلاهَ لَهُ اَلا وَ لا

ص: 548

زَكاةَ لَهُ اَلا وَ لا حَجَّ لَهُ اَلا وَ لا صَومَ لَهُ اَلا وَ لا بَرَكَةَ لَهُ حَتّى يَتوبَ؛

بدانيد كه خداوند متعال نماز جمعه را بر شما واجب ساخته است پس آنان كه در زندگى و پس از مرگ من، از روى سبک شمردن و يا انكار، آن را ترک كنند، با وجود اين كه پيشواى عادلى دارند، خداوند وحدتشان نبخشد و در كارشان بركت ندهد، آگاه باشيد نه زكات، نه نماز، نه حج و نه روزه آنان پذيرفته است. بدانيد كه زندگى آنان بركتى نخواهد داشت، مگر توبه كنند.

عوالى اللئالى العزيزيه فى الأحاديث الدينيه ج 2، ص 54 ، ح146

حديث (2) امام على عليه السلام :

الْإِنْصَافُ يَرْفَعُ الْخِلَافَ وَ يُوجِبُ الِائْتِلَاف

انصاف، اختلافات را از بين مى برد و موجب الفت و همبستگى مى شود.

تصنيف غررالحكم و دررالكلم ص394 ، ح9116

حديث (3) حضرت زهرا سلام الله عليها:

فَجَعَلَ اللهُ...طاعَتَنا نِظاماً لِلمِلَّهِ وَ اِمامَتَنا أماناً لِلفِرقَه

خدا اطاعت و پيروى از ما (اهل بيت) را سبب برقرارى نظم (اجتماعى) براى ملت (امت اسلامى) و امامت (و رهبرى) ما را (عامل وحدت) براى در امان ماندن از تفرقه قرار داده است.

احتجاج(طبرسى) ج1 ، ص99 {شبيه اين حديث در وافى ج5 ، ص1064 }

حديث (4) امام على عليه السلام :

- وَ قَدْ سُئِلَ عَنْ تَفسيرِ السُّنَّهِ وَ الْبِدْعَهِ وَ الْجَماعَهِ وَ الْفُرْقَهِ - : اَلسُّنَّهُ - و اللّه ِ - سُنَّهُ مُحمِّدٍ صلى الله عليه و آله وَ الْبِدْعَهُ ما فارَقَها وَ الْجَماعَهُ - وَ اللّه ِ - مُجامَعَهُ اَهْلِ الْحَقِّ وَ اِنْ قَلّوا وَ الْفُرقَهُ مُجامَعَهُ اَهْلِ الْباطِلِ وَ اِنْ كَثُروا؛

در پاسخ به پرسش از معنای سنّت، بدعت، جماعت و تفرقه فرمودند: به خدا سوگند، سنّت،

ص: 549

همان سنّت محمّد صلی الله علیه و آله است و بدعت آنچه خلاف آن باشد و به خدا قسم، جماعت، همدست شدن با اهل حق است هر چند اندک باشند و تفرقه، همدستی با اهل باطل است هر چند بسیار باشند.

کتاب سلیم بن قیس الهلالی ج 2، ص 964

حدیث (5) پیامبر صلی الله علیه و آله :

اِیّاکُمْ وَ التَّلَوُّنَ فی دینِ اللّه ِ فَاِنَّ جَماعَةً فیما تَ-کْرَهونَ مِنَ الْحَقِّ خَیْرٌ مِنْ فُرْقَةٍ فیما تُحِبّونَ مِنَ الْباطِلِ وَ اِنَّ اللّه َ سُبْحانَهُ لَمْ یُعْطِ اَحَدا بِفُرْقَةٍ خَیْرا مِمَّنْ مَضی وَ لا مِمَّنْ بَقیَ ؛

از چند رنگی و اختلاف در دین خدا بپرهیزید، زیرا یکپارچگی در آنچه حق است ولی شما آن را ناخوش می دارید، از پراکندگی در آنچه باطل است اما خوشایند شما می باشد، بهتر است. خدای سبحان به هیچ یک از گذشتگان و باقی ماندگان بر اثر تفرقه و جدایی خیر و خوبی عطا نکرده است.

نهج البلاغه، از خطبه 176

حدیث (6) پیامبر اکرم صلی الله علیه و آله و سلم :

عَلَیْکُمْ بِالْجَمَاعَهِ؛ فَإِنَّ یَدَ اللَّهِ عَلَی الْفُسْطَاط

به جماعت (یکپارچگی) روی آرید همانا دست خدا با جماعات است

مجازات النبویه ص34

ادب

حدیث (1) امام صادق علیه السلام :

لَا یَزَالُ الْمُؤْمِنُ یُورِثُ أَهْلَ بَیْتِهِ الْعِلْمَ وَ الْأَدَبَ الصَّالِحَ حَتَّی یُدْخِلَهُمُ الْجَنَّهَ [جَمِیعاً]

مؤمن همواره خانواده خود را از دانش و ادب شایسته بهره مند می سازد تا همه آنان را وارد بهشت کند.

مستدرک الوسایل و مستنبط المسایل ج12، ص201، ح13881

حدیث (2) امام حسن عسکری علیه السلام:

کَفاکَ ادباً تَجنُّبُکَ ما تَکرهُ مِن غَیرکَ؛

در مقام ادب همین بس که آنچه برای دیگران نمی پسندی، خود از آن دوری کنی.

دره الباهره ص45 - بحارالانوار(ط-بیروت)ج66 ،ص407 ، ح115

حدیث (3) امام حسن عسکری علیه السلام:

لَیسَ مِنَ الاَدَبِ اِظهارِ الفَرَح عِندَ المَحزونِ؛

اظهار شادی

ص: 550

نزد غمدیده، از بی ادبی است.

تحف العقول ص489

حدیث (4) امام علی علیه السلام:

لا غِنَی کالعَقلِ، و لا فَقرَ کالجَهلِ، و لا میراثَ کالاَدَب و لا ظَهیرَ کالمُشاوَرَه؛

هیچ ثروتی چون عقل و هیچ فقری چون جهل و هیچ میراثی چون ادب و هیچ پشتیبانی چون مشورت نخواهد بود.

نهج البلاغه(صبحی صالح) ص478

حدیث (5) امام علی علیه السلام:

العِلمُ وَراثَهٌ کَریمَهٌ ، وَ الاداب حُلَلٌ مُجَدَّدَهٌ ، وَ الفِکرُ مِرآهٌ صافِیَهٌ؛

علم میراث گرانبهائی است و ادب لباس فاخر و زینتی است و فکر آئینه ای است صاف.

نهج البلاغه(صبحی صالح) ص469

حدیث (6) رسول اکرم صلی الله علیه و آله :

اَنَ-ا اَدیبُ اللّه ِ وَ عَلیٌّ اَدیبی ، اَمَرَنی رَبّی بِالسَّخاءِ وَ الْبِرِّ وَ نَهانی عَنِ الْبُخْلِ وَ الْجَفاءِ وَ ما شَی ءٌ اَبْغَضُ اِلَی اللّه ِ عَزَّوَجَلَّ مِنَ الْبُخْلِ وَ سوءِ الْخُلُقِ، وَ اِنَّهُ لیُفْسِدُ العَمَلَ کَما یُفْسِدُ الخَلُّ الْعَسَلَ؛

من ادب آموخته خدا هستم و علی، ادب آموخته من است . پروردگارم مرا به سخاوت و نیکی کردن فرمان داد و از بخل و سختگیری بازَم داشت . در نزد خداوند عزّوجلّ چیزی منفورتر از بخل و بد اخلاقی نیست . بد اخلاقی ، عمل را ضایع می کند ، آن سان که سرکه عسل را.

مکارم الاخلاق ص 17

حدیث (7) امام علی علیه السلام :

اِنَّ النّاسَ اِلی صالِحِ الاَدَبِ اَحْوَجُ مِنْهُمْ اِلَی الْفِضَّهِ وَ الذَّهَبِ؛

مردم، به ادب (فرهنگ و تربیتِ) درست ، نیازمندترند، تا به طلا و نقره.

تصنیف غررالحکم و دررالکلم ص247 ، ح5080

حدیث (8) امام علی علیه السلام :

اَلنَّفْسُ مَجْبولَهٌ عَلی سوءِ الاَدَبِ وَ الْعَبْدُ مَأمورٌ بَمُلازَمَهِ حُسْنِ الاَدَبِ وَ النَّفْسُ تَجری [بِطَبعِها] فی مَیَدانِ المُخالَفَهِ وَ الْعَبْدُ یَجْهَدُ بِرَدِّها عَنْ سوءِ الْمُطالَبَهِ فَمتی اَطْلَقَ عِنانَها فَهُوَ شَریکٌ فی فَسادِها وَ مَنْ اَعانَ نَفْسَهُ

ص: 551

فی هَوی نَفسِهِ فَقَدْ اَشْرَکَ نَفْسَهُ فی قَتْلِ نَفْسِهِ؛

نفس آدمی بر بی ادبی سرشته شده است و بنده فرمان دارد که پایبند ادب نیکو باشد. نفس آدمی با طینت خود در میدان مخالفت می تازد و بنده می کوشد آن را از خواسته ناروایش برگرداند، پس هرگاه عنان نفس را رها سازد، شریک تبهکاری اوست و هر کس نفس خود را در خواهش هایش یاری رساند، در قتل خود همدستِ نفس شده است.

مستدرک الوسایل و مستنبط المسایل ج11 ، ص 138 - مشکاه الانوار فی غرر الاخبار ص247

حدیث (9) امام علی علیه السلام :

عَلَیْکُمْ بِالاَدَبِ ، فَاِنْ کُنْتُمْ مُلوکا بَرَزْتُمْ وَ اِنْ کُنْتُمْ وَسَطا فُقْتُمْ ، وَ اِنْ اَعْوَزَتْکُمُ الْمَعیشَهُ عِشْتُمْ بِاَدَبِکُم؛

ادب بیاموزید، زیرا که [در این صورت] اگر پادشاه باشید، برجسته می شوید، اگر میانه باشید، سرآمد می شوید و اگر تنگ دست باشید، با ادبتان گذران زندگی می کنید.

شرح نهج البلاغه ابن ابی الحدید ج20 ، ص304 ،ح483

حدیث (10) امام علی علیه السلام :

کَفاکَ مُؤَدِّبا لِنَفْسِکَ تَجَنُّبُ ما کَرِهْتَهُ مِنْ غَیْرِکَ؛

برای ادب آموزی ات همین بس که از آنچه از دیگران نمی پسندی ، دوری کنی.

تصنیف غررالحکم و دررالکلم ص247 ، ح5089

حدیث (11) اَنَس :

حَیَّتْ جاریَهٌ لِلْحَسَنِ بْنِ عَلیٍّ علیه السلام بِطاقَهِ رَیْحانٍ ، فَقالَ لَها : اَن ْتِ حُرَّهٌ لِوَجْهِ اللّه ِ ، فَقُلْتُ لَهُ فی ذلِکَ ، فَقالَ : اَدَّبَنَا اللّه ُ تَعالی فَقالَ : «و إِذا حُیّیتُم بِتَحیَّهٍ فَحَیُّوا بِاَحْسَنَ مِنْها»الآیَهِ، وَ کانَ اَحْسَنُ مِنْها اِعْتاقَها؛

یکی از کنیزان امام حسن علیه السلام دسته گلی به ایشان تقدیم کرد. امام به او فرمود: تو در راه خدا آزادی! دلیل این کارشان را پرسیدم. فرمود: خداوند، ما را [این گونه] ادب

ص: 552

آموخته است ، آن جا که {در قرآن کریم} می گوید: «و چون احترام شُدید، به بهتر از آن، پاسخ گویید» و بهتر از هدیه او، آزادی او بود!

مناقب(ابن شهر آشوب) ج4 ، ص18

حدیث (12) علی بن حَکَم:

عَنْ دِعْبِلِ بنِ علیّ : اَنَّهُ دَخَلَ عَلی اَبِی الحَسَنِ الرِّضا علیه السلام وَ اَمَرَ لَهُ بِشَیْ ءٍ ، فَاَخَذَهُ وَ لَمْ یَحْمَدِ اللّه َ . قالَ : فَقالَ لَهُ : لِمَ لَمْ تَحْمَدِ اللّه َ؟! قالَ : ثُمَّ دَخَلْتُ بَعْدُ عَلی اَبی جَعفَرٍ علیه السلام وَ اَمَرَ لی بِشَیْ ءٍ ، فَقُلْتُ : اَلْحَمدُ لِلّهِ . فَقالَ لی : تَاَدَّبْتَ؛

دعبل بن علی به خدمت امام رضا علیه السلام رسید و امام امر فرمودند انعامی به او بدهند . دعبل آن را گرفت، اما خدا را سپاس نگفت . امام به او فرمودند : چرا خداوند را سپاس نگفتی؟! دعبل گفت : پس از مدّتی بار دیگر خدمت امام رضا علیه السلام رسیدم و ایشان فرمودند انعامی به من بدهند . من گفتم : خدا را سپاسگزارم . امام به من فرمودند : ادب را به جا آوردی.

کافی(ط-الاسلامیه) ج1 ، ص496 ، ح8

حدیث (13) امام علی علیه السلام :

اَدَّبْتُ نَفْسی فَما وَجَدْتُ لَها بِغَیرِ تَقْوَی الْالهِ مِنْ اَدَبِ

فی کُلِّ حالاتِها وَ اِن قَصُرَتْ اَفْضَلَ مِنْ صَمْتِها عَنِ الْکَذِبِ

وَ غیبَهِ النّاسِ اَن غیبَتَهُم حَرَّمَها ذُوالْجَلالِ فِی الْکُتُبِ

اِن کانَ مِن فِضَّهٍ کَلامُکِ یا نَفْسُ فَاِنَّ السُّکوتَ مِن ذَهَبِ

به ادب و تربیت نفس خود پرداختم و برای آن / ادبی بهتر از تقوای الهی در تمام حالاتش نیافتم

و اگر از پس این امر برنیامد / برای آن چیزی بهتر از دم فروبستن از دروغ

نیافتم

و از غیبت مردمان، همانا غیبت آنان را / خداوند با عظمت در کتاب ها حرام کرده است

ای نفس، اگر سخن تو / نقره است، سکوت طلاست

دیوان امیرالمومنین ص 69

حدیث (14) نوف البکالی :

رَاَیْتُ أمیرَ المُؤمِنینَ صَلَوَاتُ اللَّهِ عَلَیْهِ مُوَلِّیا مُبادِرا ، فَقُلْتُ : اَیْنَ تُریدُ یا مَولایَ؟ فَقالَ : دَعنی یا نَوفُ ، اِنَّ آمالی تُقَدِّمُنی فِی المَحبوبِ. فَقُلتُ : یا مَولایَ وَ ما آمالُکَ؟ قالَ : قَدْ عَلِمَهَا الْمَأمولُ وَ اسْتَغنَیتُ عَنْ تَبیینِها لِغَیْرِهِ ، وَ کَفی بِالْعَبْدِ اَدَبا اَلاّ یُشْرِکَ فی نِعَمِهِ و اِرْبِهِ غَیْرَ رَبِّهِ؛

امیر المؤمنین صلوات الله علیه را دیدم که شتابان می رود . عرض کردم : مولای من کجا می روی؟ فرمودند : «ای نوف رهایم کن ! آرزوهایم مرا به پیشگاه محبوب می کشانَد». عرض کردم : مولای من ! آرزوهایتان چیست؟ فرمودند : «آن کس که مورد آرزوست ، خود آنها را می داند و نیازی نیست به غیر او بگویم . بنده را همین ادب بس که در نعمت ها و نیازش ، غیر پروردگارش را شریک نگردانَد» .

بحارالانوار(ط-بیروت) ج91 ، ص94 ، ح12

حدیث (15) پیامبر صلی الله علیه و آله :

ایّاکَ اَنْ تَضْحَکَ مِنْ غَیْرِ عَجَبٍ ، اَوْ تَمْشیَ و تَتَ-کَلَّمَ فی غَیْرِ اَدَبٍ؛

از خندیدنِ بی تعجّب [و بی جا] یا راه رفتن و سخن گفتنِ بی ادبانه بپرهیز.

أعلام الدین فی صفات المؤمنین ص 273

حدیث (16) امام علی علیه السلام :

لا تَصْفُو الْخِلَّهُ مَعَ غَیْرِ اَدیبٍ ؛

دوستی با شخص بی ادب ، صمیمانه نخواهد شد.

تصنیف غررالحکم و دررالکلم ص434 ، ح9912

حدیث (17) امام علی علیه السلام :

فَکونوا اَقَلَّ ما یَکونونَ فِی الْباطِنِ اَمْوالاً ، اَحْسَنَ ما یَکونونَ فِی الظّاهِرِ اَحْوالاً فَاِنَّ اللّهَ تَعالی

اَدَّبَ عِبادَهُ الْمُؤمِنينَ الْعارِفينَ اَدَبا حَسَنا ، فَقالَ جَلَّ مِن قائِلٍ : يَحْسَبُهُمُ الْجاهِلُ اَغْنياءَ مِنَ التَّعَفُّفِ تَعْرِفُهُم بِسيماهُمْ لاَ يَسْئَلونَ النَّاسَ اِلْحافا؛

در حالی که در واقع از کمترین مال برخوردار هستید، در ظاهر بهترین حال را از خود نشان دهید ؛ زیرا خداوند متعال ، بندگان با ایمان با معرفتش را این گونه نیکو ادب نموده که [در وصف فقیران پارسا] فرموده است : شخص بی خبر آنان را از شدّت خویشتنداری توانگر می پندارد . ایشان را از نشانه هایشان می شناسی ، با اصرار (چیزی) از مردم نمی خواهند .

بحار الانوار(ط-بیروت) ج75 ، ص8 ، ح63

حدیث (18) امام صادق علیه السلام :

مَنْ عَرَفَ اللّه َ خافَهُ ، وَ مَنْ خافَ اللّه َ حَثَّهُ الْخَوفُ مِنَ اللّه ِ عَلَی الْعَمَلِ بِطاعَتِهِ وَ الاَخْذِ بِتَأديبِهِ ، فَبَشِّرِ الْمُطيعينَ المُتَأَدِّبينَ بِاَدَبِ اللّه ِ وَ الاْخِذينَ عَنِ اللّه ِ اَنَّهُ حَقٌّ عَلَی اللّه ِ اَنْ يُنْجيَهُ مِنْ مُضِلاّتِ الْفِتَنِ؛

آن که خدا را شناخت ، از او ترسید و آن کس که از خدا ترسید ، ترس از خدا او را به عمل به فرمان او و در پیش گرفتن ادبش واداشت . پس فرمان برداران ادب شده به ادب خدا و اطاعت کنندگان دستورهای او را بشارت ده که بر خداست که آنها را از فتنه های گمراه کننده برهاند.

اصول السته عشر (ط - دار الشبستری) ص 50

حدیث (19) امام حسن عسکری علیه السلام :

لَيْسَ مِنَ الاَدَبِ اِظْهارُ الْفَرَحِ عِنْدَ الْمَحْزونِ؛

شادی کردن در حضور غمگین، از ادب به دور است.

تحف العقول ص489

حدیث (20) امام صادق علیه السلام :

ما خَسِرَ وَ اللّه ِ مَنْ اَتی بِحَقيقَهِ السُّجودِ ... وَ لَا بَعُدَ أَبَداً عَنِ اللَّهِ مَنْ أَحْسَنَ تَقَرُّبَهُ فِی السُّجُودِ وَ لَا قَرُبَ

إِلَيْهِ أَبَداً مَنْ أَسَاءَ أَدَبَهُ وَ ضَيَّعَ حُرْمَتَهُ بِتَعْلِيقِ قَلْبِهِ بِسِوَاهُ

سوگند به خدا ، هر کس که حقیقت سجده را به جای آورد ، زیان نکرد و کسی که در سجده، به خوبی به خداوند نزدیک شد، هرگز از خداوند دور نیست. و آن که به {ساحت مقدس} او بی ادبی کرد و حرمتش را زیر پا گذاشت ، و به غیر او دل بست، هرگز به او نزدیک نشد.

بحار الأنوار(ط-بيروت) ج 82، ص 136، ح 16

حدیث (21) امام علی علیه السلام :

لا يَرْأَسُ مَنْ خَلا عَنِ الاَدَبِ وَ صَبا اِلَى اللَّعِبِ؛

کسی که از ادب بی بهره باشد و شیفته بازی شود، به ریاست نمی رسد.

تصنیف غررالحکم و دررالکلم ص247 ، ح5096

حدیث (22) امام علی علیه السلام :

عَلَيكَ بِمُداراةِ النّاسِ وَ اِكْرامِ الْعُلَماءِ وَ الصَّفْحِ عَنْ زَلاّتِ الاِخْوانِ فَقَدْ اَدَّبَكَ سَيِّدُ الاَوَّلينَ وَ الآخِرينَ بِقَولِهِ صلی الله علیه و آله : اُعْفُ عَمَّنْ ظَـلَمَكَ وَ صِلْ مَنْ قَطَعَكَ وَ اَعْطِ مَنْ حَرَمَكَ ؛

تو را سفارش می کنم به مدارای با مردم و احترام به علما و گذشت از لغزش برادران (دینی)؛ چرا که سرور اولین و آخرین، تو را چنین ادب آموخته و فرموده است : «گذشت کن از کسی که به تو ظلم کرده ، رابطه برقرار کن با کسی که با تو قطع رابطه کرده و عطا کن به کسی که از تو دریغ نموده است».

بحار الأنوار(ط-بيروت) ج 75، ص 71، ح 34

حدیث (23) امام علی علیه السلام :

جالِسِ الْعُلَماءَ يَزْدَدْ عِلْمُكَ وَ يَحْسُنْ اَدَبُكَ وتَزكُ نَفسُكَ؛

با علما معاشرت کن تا علمت زیاد، ادبت نیکو و جانت پاک شود.

تصنیف غررالحکم و دررالکلم ص430 ، ح9791

حدیث (24) امام صادق علیه السلام :

اِنَّ الشَّیْطانَ لَیَطْمَعُ فی عالِمٍ بِغَیْرِ اَدَبٍ اَکْثَرُ مِنْ طَمَعِهِ فی عالِمٍ بِاَدَبٍ ، فَتَاَدَّبوا وَ اِلاّ فَاَنْتُمْ اَعرابٌ ؛

شیطان ، در عالِمِ بی بهره از ادب بیشتر طمع می کند تا عالِمِ برخوردار از ادب . پس ادب داشته باشید و گرنه شما، بی ابانی (فاقد تمدّن) هستید.

اعلام الدین فی صفات المومنین ص96

حدیث (25) امام علی علیه السلام :

عَلَی الْعاقِلِ اَنْ یُحْصی عَلی نَفْسِهِ مَساویَها فِی الدّینِ وَ الرَّأیِ وَ الاَخْلاقِ وَ الاَدَبِ ، فَیَجْمَعُ ذلِکَ فی صَدْرِهِ اَوْ فی کِتابٍ وَ یَعْمَلُ فی اِزالَتِها ؛

بر عاقل است که بدی هایش را در دین، اندیشه، اخلاق و ادب یادداشت کند و به خاطرش بسپارد و برای از بین بردن آنها بکوشد.

بحار الأنوار(ط-بيروت) ج 75، ص 6، ح 58

حدیث (26) پیامبر صلی الله علیه و آله :

ادّبوا اولادکم علی ثلث خصال حبّ نبیّکم و حبّ اهل بیته و تلاوه القرآن

فرزندانتان را به سه چیز ادب کنید: عشق به پیامبرتان، عشق به خاندان او، و قرآن خواندن.

قاموس قرآن مقدمه ص2

حدیث (27) امام صادق علیه السلام :

اَدَّبَنی اَبی علیه السلام بِثَلاثٍ ... ونَهانی عَنْ ثَلاثٍ : قالَ لی : یا بُنَیَّ مَنْ یَصْحَبْ صاحِبَ السّوءِ لا یَسْلَمْ وَ مَن لا یُقَ-یِّد اَ لْفاظَهُ یَنْدَم ، وَ مَنْ یَدْخُلِ مَداخِلَ السَّوءِ یُتَّهَمْ... وَ نَهانی اَنْ اُصاحِبَ حاسِدَ نِعْمَهٍ وَ شامِتا بِمُصیبَهٍ ، اَو حامِلَ نَمیمَهٍ ؛

پدرم علیه السلام مرا به سه چیز ادب آموخت و از سه چیز نهی ام فرمود . سه نکته ادب این بود که فرمود : فرزندم ! هرکس با دوست بد بنشیند ،

سالم نمی ماند و هر کس گفتارش را کنترل نکند ، پشیمان می شود ، و هر کس به جایگاه های بد وارد شود ، مورد بدگمانی قرار می گیرد (زیر سؤال می رود) و

ص: 557

آن سه چیز که مرا از آن نهی فرمود: دوستی با کسی که چشم دیدن نعمت کسی را ندارد، و با کسی که از مصیبت دیگران شاد می

شود و با سخن چین.

تحف العقول ص376

حدیث (28) امام علی علیه السلام :

تَحَرِّی الصِّدْقِ وَ تَجَنُّبُ الْکَذِبِ اَجْمَلُ شیمَهٍ وَ اَفْضَلُ اَدَبٍ؛

راستگو بودن و پرهیز نمودن از دروغ، زیباترین اخلاق و بهترین ادب است.

تصنیف غررالحکم و دررالکلم ص217 ، ح4294

حدیث (29) امام علی علیه السلام :

مَنْ نَصَبَ نَفْسَهُ لِلنّاسِ اِماما فَلیَبْدَأ بِتَعْلیمِ نَفْسِهِ قَبْلَ تَعْلیمِ غَیْرِهِ وَلْیَکُنْ تَأْدیبُهُ بِسیرَتِهِ قَبْلَ تَأْدیبِهِ بِلِسانِهِ وَ مُعَلِّمُ نَفْسِهِ وَ مُؤَدِّبُها اَحَقُّ بِالاِجْلالِ مِنْ مُعَلِّمِ النّاسِ ومُؤَدِّبِهِمْ؛

کسی که خود را پیشوای مردم قرار داده، باید پیش از آموزش دیگران، خود را آموزش دهد و پیش از آن که دیگران را با زبان، ادب بیاموزد، با کردارش ادب آموزد و البته آموزش دهنده و ادب آموز خود بیش از آموزگار و ادب آموز مردم، شایسته تجلیل است.

نهج البلاغه(صبحی صالح) ص480 ،ح 73

حدیث (30) امام صادق علیه السلام :

اِنْ اُجِّلْتَ فی عُمُرِکَ یَومَیْنِ فَاجْعَلْ اَحَدَهُما لاِدَبِکَ لِتَسْتَعینَ بِهِ عَلی یَومِ مَوتِکَ. فَقیلَ لَهُ : وَ ما تِلْکَ الاِسْتِعانَهُ؟ قالَ : تُحْسِنُ تَدبیرَ ما تُخَلِّفُ وَ تُحْکِمُهُ؛

اگر در عُمرت دو روز مهلت داده شدی ، یک روز آن را برای ادب خود قرار ده تا از آن برای روز مُردنت کمک بگیری. به امام گفته شد : این کمک

گرفتن چگونه است؟ فرمودند : به این که آنچه را از خود برجا می گذاری ، خوب برنامه ریزی کنی و محکم کاری نمایی.

کافی(ط-الاسلامیه) ج8 ، ص150 ، ح132

حدیث (31) امام علی علیه السلام :

كَفى بِالتَّجارِبِ مُؤَدِّبا ؛

برای ادب آموزی، تجربه ها کافی اند.

ص: 558

صنیف غررالحکم و دررالکلم ص444 ، ح10155

حديث (32) امام علی علیه السلام :

اَحْسَنُ الاْدابِ ما کَفَّکَ عَنِ الْمَحارِمِ؛

بهترینِ ادب ها آن است که تو را از حرام ها باز دارد.

تصنیف غررالحکم و دررالکلم ص247 ، ح5079

حديث (33) امام علی علیه السلام :

مَنْ عَطَفَ عَلَیْهِ اللَّیْلُ وَ النَّهارُ اَدَّباهُ وَ اَبلَیاهُ وَ اِلَی الْمَنایا اَدْنَیاهُ ؛

شب و روز بر هر کس بگذرد، او را ادب می کند، فرسوده اش می نماید و به مرگ نزدیکش می سازد.

تصنیف غررالحکم و دررالکلم ص133 ، ح2282

حديث (34) امام صادق علیه السلام :

کَمالُ الاَدَبِ وَ الْمُروءَهِ سَبْعُ خِصالٍ : اَلْعَقلُ وَ الْحِلْمُ ، وَ الصَّبْرُ ، وَ الرِّفْقُ ، و الصَّمْتُ ، وَ حُسْنُ الْخُلْقِ وَ الْمُداراهُ؛

کمال ادب و مروت در هفت چیز است: عقل، بردباری، صبر، ملایمت، سکوت، خوش اخلاقی و مدارا.

معدن الجواهر ص 59

حديث (35) امام سجاد علیه السلام :

اِعْتَبِروا یا اُولِی الاَبْصارِ وَ احْمَدُوا اللّهَ عَلی ما هَداکُمْ ، وَ اعْلَموا اَنَّ-کُمْ لا تَخْرُجونَ مِنْ قُدْرَهِ اللّهِ اِلی غَیْرِ قُدْرَتِهِ، وَ سَیَرَی اللّهُ عَمَلَکُمْ وَ رَسولُهُ ثُمَّ اِلَیْهِ تُحْشَرونَ ، فَانْتَفِعوا بِالْعِظَهِ وَ تَأَدَّبوا بِآدابِ الصّالِحینَ؛

شما ای اهل بصیرت! پند گیرید و خدا را برای این که هدایتتان کرد ، سپاس گویید و بدانید که از قبضه قدرت خداوند ، به سوی قدرتی دیگر بیرون نتوانید رفت ، و خدا و فرستاده اش ، به زودی کردار شما را می بینند و آن گاه ، در پیشگاه او ، گرد آورده می شوید . پس از اندرزها بهره گیرید و ادب شایستگان را داشته باشید.

کافی(ط-الاسلامیه) ج8 ، ص17

حدیث (36) امام علی علیه السلام :

اَللّهُمَّ ارْزُقنی عَقْلاً کامِلاً وَ عَزْما ثاقِبا وَ لُبّا راجِحا وَ قَلْبا زَکیّا وَ عِلْما کَثیرا

ص: 559

وَ اَدَبا بارِعا وَ اجْعَلْ ذلِکَ کُلَّهُ لى وَلا تَجْعَلْهُ عَلَىَّ بِرَحْمَتِکَ یا اَرْحَمَ الرّاحِمینَ؛

خدایا مرا عقلى کامل ، تصمیمى نافذ، خردى برتر، دلى پاک، دانشى فراوان و ادبى والا روزى کن و تمام اینها را به سود من قرار ده نه به زیانم،اى مهربان ترین مهربانان.

بحار الانوار(ط-بیروت)ج 84 ، ص325 ،ح14

حدیث (37) امام على علیه السلام :

کُلُّ شَىْ ءٍ یَحتاجُ اِلَى الْعَقْلِ وَالْعَقْلُ یَحْتاجُ اِلَى الاَدَبِ؛

هر چیزى به عقل نیاز دارد و عقل به ادب نیازمند است.

تصنیف غررالحکم و دررالکلم ص248 ، ح5102

حدیث (38) امام على علیه السلام :

اِنَّکَ مُقَوَّمٌ بِاَدَبِکَ فَزَیِّنْهُ بِالْحِلْمِ؛

تو با ادبت ارزش گذارى مى شوى، پس آن را با بردبارى زینت بخش.

تصنیف غررالحکم و دررالکلم ص247 ، ح5082

حدیث (39) امام رضا علیه السلام :

اَروى اَنَّ جَبْرَئیلَ علیه السلام اُهْبِطَ اِلى رَسولِ اللّهِ صلى الله علیه و آله فَقالَ : یا رَسولَ اللّهِ ، اِنَّ اللّهَ عَزَّوَجَلَّ یَقْرَاُ عَلَیْکَ السَّلامَ وَ یَقولُ لَکَ : اِقْرَأ : بِسمِ اللّهِ الرَّحمنِ الرَّحیمِ «لاَ تَمُدَّنَّ عَیْنَیْکَ إِلَى مَا مَتَّعْنَا بِهِ اَزْو جا مِنْهُمْ» اَلآیَهَ. فَاَمَرَ النَّبىُّ صلى الله علیه و آله مُنادیا

یُنادى: مَنْ لَمْ یَتَاَدَّبْ بِاَدَبِ اللّهِ تَقَطَّعَتْ نَفْسُهُ عَلَى الدُّنْیا حَسَراتٍ؛

روایت مى کنم که جبرئیل علیه السلام به نزد پیامبر خدا فرود آمد و گفت : اى پیامبر خدا ! خداوند تو را سلام مى رساند و به تو مى فرماید : بخوان به نام خداى مهر گسترِ مهربان، هرگز به آنچه اصنافى از ایشان را از آن

برخوردار کرده ایم ، چشم مدوز که زیور زندگی دنیاست تا ایشان را بیازماییم . و بدان که روزیِ پروردگار تو بهتر و پایدارتر است ، پس پیامبر

ص: 560

خدا صلی الله علیه و آله به کسی فرمود تا

جار بزند : هر کس [با عمل به این آیه] به ادب خدا آراسته نگردد ، روحش با حسرت از دنیا جدا می شود.

فقه الرضا علیه السلام ص364

حدیث (40) امام علی علیه السلام :

یا مُؤمِنُ اِنَّ هذَا العِلمَ و َالاَدَبَ ثَمَنُ نَفْسِکَ فَاجْتَهد فی تَعَلُّمِهِما ، فَما یَزیدُ مِنْ عِلْمِکَ وَ اَدَبِکَ یَزیدُ فی ثَمَنِکَ وَ قَدْرِکَ ، فَاِنَّ بِالْعِلْمِ تَهْتَدی اِلی رَبِّکَ وَ بِالاَدَبِ تَحْسِنُ خِدْمَةَ رَبِّکَ وَ بِأَدَبِ الْخِدْمَهِ یَسْتَوجِبُ الْعَبْدُ وَلایَتَهُ و َقُرْبَهُ ، فَاقْبَلِ النَّصیحَةَ کی تَنْجُوَ مِنَ الْعَذابِ؛

ای مؤمن ! به تحقیق این دانش و ادب بهای جان توست پس در آموختن آن دو بکوش که هر چه بر دانش و ادبت افزوده شود بر قیمت و قَدْرت افزوده می شود ؛ زیرا با دانش به پروردگارت راه می یابی و با ادب به پروردگارت خوش خدمتی می کنی و با ادب در خدمت گزاری، بنده سزاوار دوستی و نزدیکی به او می شود . پس [این [نصیحت را بپذیر تا از عذاب بِرَهی.

مشکاه الانوار ص135

حدیث (41) امام علی علیه السلام :

مَنْ قَعَدَ بِهِ حَسَبُهُ، نَهَضَ بِهِ اَدَبُهُ؛

هر کس اصل و نسبش او را [سُست گرداند و] بنشاند، ادبش او را [حرکت بخشد و] برخیزاند.

تصنیف غررالحکم و دررالکلم ص248 ،ح5116

حدیث (42) امام حسین علیه السلام :

اَللّهُمَّ لا تَسْتَدْرِجنی بِالاِحسانِ وَ لا تُؤَدِّبْنی بِالْبَلاءِ ؛

خدایا! با غرق کردن من در ناز و نعمت، مرا به پرتگاه عذاب خویش مَکشان و با بلایا (گرفتاری ها) ادبم مکن.

نزهه الناظر و تنبیه الخاطر ص83 ، ح10

حدیث (43) امام رضا علیه السلام :

... فَاِن قالَ قائِلٌ : فَلِمَ وَجَبَ عَلَیْهِمْ مَعْرِفَهُ الرُّسُلِ وَ َالاِقْرارُ بِهِم وَ َالاِذعانُ لَهُم

بِالطّاعَهِ؟ قیلَ : لاِنَ-ّهُ لَمّا اَنْ لَمْ یَکُنْ فی خَلْقِهِمْ وَ قُواهُم ما یُکْمِلونَ بِهِ مَصالِحَهُم وَ کانَ الصّانِعُ مُتَعالیا عَنْ اَنْ یُری وَ کانَ ضَعْفُهُمْ وَ عَجْزُهُمْ عَنْ اِدْراکِهِ ظاهِرا ، لَمْ یَکُنْ بُدٌّ لَهُمْ مِنْ رَسولٍ بَیْنَهُ وَ بَیْنَهُمْ

مَعْصوم ، یُؤَدّی اِلَیْهِم اَمْرَهُ وَ نَهْیَهُ وَ اَدَبَهُ ، و یَقِفُهُمْ عَلی ما یَکونُ بِهِ اجْتِرارُ مَنافِعِهِمْ وَ مَضارِّهِم ؛

اگر کسی بگوید : چرا شناخت پیامبران و اعتراف به آنها و اقرار به (لزوم) اطاعت از آنان ، بر مردم واجب است؟ در پاسخ گفته شود : چون در وجود مردم و قوای آنان ، چیزی نیست که با آن ، مصالحشان را کامل سازند و آفریدگار نیز برتر از آن است که دیده شود ، سستی و ناتوانی آنان از ادراک او آشکار است ، پس چاره ای جز این نیست که میان خداوند و مردم ، پیام آوری معصوم باشد که اوامر و نواهی و ادب (و آموزه های) او

را به ایشان برساند و آنها را به آنچه مایه سود و زیانشان است ، آگاه سازد.

عیون اخبار الرضا ج2 ، ص100 ،ح34

امانتداری

حدیث (1) رسول اکرم صلی الله علیه و آله :

لا تَزالُ اُمَّتی بِخَیرٍ ما تَحابّوا وَ تَهادَوا وَ أَدَّوُا الامانَهَ؛

امّت من تا هنگامی که یکدیگر را دوست بدارند، به یکدیگر هدیه دهند و امانتداری کنند، در خیر و خوبی خواهند بود.

عیون اخبار الرضا ج2، ص29، ح25

حدیث (2) امام صادق علیه السلام :

اُنظُر ما بَلَغَ بِهِ عَلیٌّ علیه السلام عِندَ رَسولِ اللّه صلی الله علیه و آله فَالزَمهُ فَإِنَّ عَلیّا علیه السلام إِنَّما بَلَغَ ما بَلَغَ بِهِ عِندَ رَسولِ اللّه صلی الله علیه و آله بِصِدقِ الحَدیثِ

وَ أَداءِ الامانَهِ؛

بنگر على عليه السلام با چه چيز آن مَقام را نزد پيامبر خدا صلى الله عليه و آله پيدا كرد همان را پيروى كن. همانا على عليه السلام آن مقام را نزد پيامبر خدا صلى الله عليه و آله با راستگويى و امانتدارى بدست آورد.

كافى(ط-الاسلاميه) ج2، ص104، ح5

حديث (3) امام صادق عليه السلام :

اِتَّقُوا اللّه، وَ عَلَيكُم بِأَداءِ الامانَهِ إِلى مَن ائتَمَنَكُم فَلَو أَنَّ قاتِلَ أَميرِالمُؤمِنينَ عليه السلام ائتَمَنَنى عَلى أَمانَهٍ لأَدَّيتُها إِلَيهِ؛

تقواى الهى پيشه كنيد و امانت را به كسى كه شما را امين دانسته است، باز گردانيد، زيرا حتّى اگر قاتل اميرالمؤمنين عليه السلام امانتى را به من بسپرد هر آينه آن را به او بر مى گردانم.

امالى(صدوق) ص 245 {شبيه اين حديث در كافى(ط-الاسلاميه)ج5 ، ص133، ح4 }

حديث (4) امام على عليه السلام :

اَلامانَهُ تَجُرُّ الرِّزقَ، وَ الخيانَهُ تَجُرُّ الفَقرَ؛

امانتدارى روزى مى آورد و خيانت در امانت فقر.

تحف العقول ص221 - بحارالأنوار(ط-بيروت) ج78، ص60، ح138

حديث (5) رسول اكرم صلى الله عليه و آله :

لا تَنظُروا إِلى كَثرَهِ صَلاتِهِم وَ صَومِهِم وَ كَثرَهِ الحَجِّ وَ المَعروفِ وَ طَنطَنَتِهِم بِاللَّيلِ، وَ لكِنِ انظُروا إِلى صِدقِ الحَديثِ وَ أَداءِ الامانَهِ؛

به زيادى نماز و روزه و حج و احسان و مناجات شبانه مردم نگاه نكنيد، بلكه به راستگويى و امانتدارى آنها توجه كنيد.

عیون اخبار الرضا ج2، ص51 - بحارالأنوار(ط-بیروت) ج72، ص114، ح5 {شبیه این حدیث در امالی(صدوق) ص303 }

حدیث (6) امام علی علیه السلام :

لا تَخُن مَنِ ائتَمَنَکَ وَ إِن خانَکَ وَ لا تُذِع سِرَّهُ وَ إِن أَذاعَ سِرَّکَ؛

به کسی که تو را امین قرار داده است خیانت مکن هر چند او به تو خیانت کرده باشد و راز او را فاش مساز

ص: 563

اگر چه او راز تو را فاش ساخته باشد.

مستدرک الوسایل و مستنبط المسایل ج9 ،ص136 ، ح10476 - بحارالأنوار(ط-بيروت) ج74، ص208

حديث (7) امام على عليه السلام :

لا تَمَنَنَّ مَلولاً؛

شخص به ستوه آمده و رنجيده را امين مشمار.

نهج البلاغه(صبحی صالح) ص506 ، حكمت 211

حديث (8) رسول اكرم صلى الله عليه و آله :

مَن خانَ أَمانَةً فِى الدُّنيا وَ لَم يَرُدَّها إِلى أَهلِها ثُمَّ أَدرَكَهُ المَوتُ ماتَ عَلى غَيرِ مِلَّتى وَ يَلقَى اللّه وَ هُوَ عَلَيهِ غَضبانٌ؛

كسى كه در دنيا به امانتى خيانت كند و آن را به صاحبش برنگرداند و آنگاه بميرد بر دين من نمرده است و با خدا ديدار مى كند در حالى كه بر او خشمگين است.

من لا يحضر الفقيه ج4 ، ص 15 - امالى (صدوق) ص 430

حديث (9) رسول اكرم صلى الله عليه و آله :

مَنِ ائتَمَنَ غَيرَ أَمينٍ فَلَيسَ لَهُ عَلَى اللّه ضَمانٌ لأَنَّهُ قَد نَهاهُ أَن يَاتَمِنَهُ؛

هر كس به فردى غير امين امانت بسپارد، خداوند ضامن او نيست، زيرا او را از امانت سپارى به غير امين بازداشته است.

وسايل الشيعه ج 19 ، ص84 ،ح24210 - بحارالأنوار(ط-بيروت) ج100، ص179، ح3

حديث (10) رسول اكرم صلى الله عليه و آله :

لَیسَ مِنّا مَن یُحَقِّرُ الامانَهَ حَتّی یَستَهلِکَها إِذَا استُودِعَها؛

از ما نیست کسی که امانت را کوچک بشمارد و از آن مواظبت نکند و در معرض تلف شدن قرار بدهد.

بحارالأنوار(ط-بیروت) ج72، ص172، ح13 {شبیه این حدیث در مستدرک الوسایل و مستنبط المسایل ج14، ص13،ح15967 }

حدیث (11) امام صادق علیه السلام :

إِنَّهُ قالَ لِبَعضِ شیعَتِهِ - عَلَیکُم بِالوَرَعِ و َالاِجتِهادِ، وَ صِدقِ الحَدیثِ و َأَداءِ الامانَهِ و َالتَّمَسُّکِ بِما أَنتُم عَلَیهِ، فَإِنَّما یَغتَبِطُ أَحَدُکُم إِذا انتَهَت نَفسُهُ إِلی هاهُنا، وَ أَومی بِیَدِهِ إِلی حَلقِهِ؛

همانا ایشان به

بعضی از شیعیان خود فرمودند: بر شما لازم است پرهیزکاری و تلاش و راستگویی و امانت داری و چنگ زدن به مذهب خود، زیرا هر یک از شما به هنگام جان دادن، غبطه او را خواهند خورد.

دعائم الاسلام ج1، ص66

حدیث (12) رسول اکرم صلی الله علیه و آله :

إن أَحبَبتُم أَن یُحِبَّکُمُ اللّه و َرَسولُهُ فَأَدّوا إِذَا ائتُمِنتُم و َاصدُقوا إِذا حَدَّثتُم وَ أَحسِنوا جِوارَ مَن جاوَرَکُم؛

اگر می خواهید که خدا و پیغمبر شما را دوست بدارند وقتی امانتی به شما سپردند رد کنید و چون سخن گویید راست گویید و با همسایگان خود به نیکی رفتار نمایید.

نهج الفصاحه ص264 ، ح 554

حدیث (13) امام صادق علیه السلام :

اَلمَکارِمُ عَشرٌ ، فَإِن استَطَعتَ أن تَکونَ فیکَ فَلتَکُن... : صِدقُ الَبسِ ، وَ صِدقُ اللِّسانِ ، و َأداءُ الامانَهِ ، و َصِلَهُ الرَّحِمِ ، و َإقراءُ الضَّیفِ ، وَ إطعامُ السّائِلِ ، وَ المُکافاهُ عَلیَ الصَّنائعِ ، و َالتَّذَمُّمُ لِلجارِ ، و َالتَّذَمُّمُ لِلصّاحِبِ ، و َرَأسُهُنَّ الحَیاءُ؛

مکارم ده تاست : اگر می توانی آنها را داشته باش ... : استقامت در سختی ها، راستگویی، امانتداری، صله رحم، میهمان نوازی، اطعام نیازمند، جبران کردن نیکی ها، رعایت حق و حرمت همسایه، مراعات حق و حرمت رفیق و در رأس همه، حیا.

خصال ج2 ، ص431

حدیث (14) امام علی علیه السلام :

أَربَعٌ مَن أُعطیَهُنَّ فَقَد أُعطیَ خَیرَ الدُّنیا و َالخِرَهِ صِدقُ حَدیثٍ و َأَداءُ أَمانَهٍ وَ عِفَّهُ بَطنٍ و َحُسنُ خُلقٍ؛

چهار چیز است که به هر کس داده شود خیر دنیا و آخرت به او داده شده است: راستگویی، اداء امانت، حلال خوری و خوش اخلاقی.

شرح آقا جمال خوانساری بر غررالحکم و دررالکلم ج2، ص151، ح2142

حدیث (15) امام صادق علیه السلام :

ص: 565

لا تَغتَرّوا بِصَلاتِهِم و َلا بِصیامِهِم، فَإِنَّ الرَّجُلَ رُبَما لَهِجَ بِالصَّلاهِ و َالصَّومِ حَتّی لَو تَرَکَهُ استَوحَشَ ، وَ لکِنِ اختَبِروهُم عِندَ صِدقِ الحَدیثِ و أداءُ الامانَهِ؛

فریب نماز و روزه مردم را نخورید، زیرا آدمی گاه چنان به نماز و روزه خو می کند که اگر آنها را ترک گوید، احساس ترس می کند، بلکه آنها را به راستگویی و امانتداری بیازمایید.

کافی(ط-الاسلامیه) ج2، ص104، ح2

حدیث (16) رسول اکرم صلی الله علیه و آله :

إِذا رَأَیتَ مِن أَخیکَ ثَلاثَ خِصالٍ فَارجُه ُ: اَلحَیاءُ و َالمانَهُ و َالصِّدقُ؛

هر گاه در برادر (دینی) خود سه صفت دیدی به او امیدوار باش: حیا، امانتداری و راستگویی.

نهج الفصاحه ص193 ، ح 205

حدیث (17) رسول اکرم صلی الله علیه و آله :

أَقْرَبُکُمْ مِنِّی غَداً فِی الْمَوْقِفِ أَصْدَقُکُمْ لِلْحَدِیثِ وَ آدَاکُمْ لِلْأَمَانَهِ وَ أَوْفَاکُمْ بِالْعَهْدِ وَ أَحْسَنُکُمْ خُلُقاً وَ أَقْرَبُکُمْ مِنَ النَّاس

نزدیک ترین شما به من در قیامت، راستگوترین، امانتدارترین، وفادارترین به عهد، خوش اخلاق ترین و نزدیک ترین شما به مردم است.

تحف العقول ص46 {شبیه این حدیث در بحارالأنوار(ط-بیروت) ج72، ص94، ح12 }

حدیث (18) رسول اکرم صلی الله علیه و آله :

ثَلاثٌ لَیسَ لاَحَدٍ النّاسِ فیهِ رُخصَهٌ: بِرُّ الوالِدَینِ مُسلِما کانَ اَؤ کافِرا وَ الوَفاءُ بِالعَهدِ لِمُسلِمٍ اَو کافِرا وُ الاَمانَهُ اِلی مُسلِمٍ کانَ اَؤ کافِرا؛

سه چیز است که ترک آن برای هیچ کس جایز نیست: نیکی به پدر و مادر مسلمان باشند یا کافر، وفای به عهد با مسلمان یا کافر و ادای امانت به

مسلمان یا کافر.

نهج الفصاحه ص416 ،ح1264

حديث (19) امام صادق عليه السلام :

إنَّ اللّهَ عَزَّ وَ جَلَّ لَم یَبعَث نَبیّا إلاّ بِصِدقِ الحَدیثِ و َأَداءِ المانَهِ إلَی البَرِّ و َالفاجِرِ؛

خدای عزوجل هیچ پیامبری را نفرستاد، مگر با راستگویی، و برگرداندن امانت به نیکوکار و یا بدکار.

کافی(ط-الاسلامیه) ج 2، ص 104، ح 1 - مجموعه ورام ج2 ،ص188

حديث (20) امام موسى كاظم عليه السلام :

اَداءُ الاَمانَهِ وَ الصِّدقُ یَجلِبانِ الرِّزقَ،

وَ الخيانَهُ وَ الكَذِبُ يَجلِبانِ الفَقرَ وَ النِّفاقَ؛

ادای امانت و راستگویی روزی را زیاد می کند و خیانت و دروغگویی باعث فقر و نفاق می شود.

تحف العقول ص403 - بحارالأنوار(ط-بيروت) ج 75، ص 327

حدیث (21) امام علی علیه السلام :

لَيسَ لِكَذوبٍ اَمانَهٌ، وَ لا لِفُجورٍ صيانَهٌ؛

دروغگو امانتدار نیست و بدکار، نگهدارنده اسرار.

تصنيف غررالحكم و دررالكلم ص220 ،ح4387

حدیث (22) رسول اکرم صلی الله علیه و آله :

ثَلاثٌ مَن كُنَّ فيهِ فَهُوَ مُنافِقٌ وَ اِن صامَ وَ صَلّى وَحَجَّ وَ اعتَمَرَ وَ قالَ «اِنّى مُسلِمٌ» مَن اِذا حَدَّثَ كَذِبَ وَ اِذا وَعَدَ اَخلَفَ وَ اِذَا ائتُمِنَ خانَ؛

سه چیز است که در هر کس باشد منافق است اگر چه روزه دارد و نماز بخواند و حج و عمره کند و بگوید من مسلمانم، کسی که هنگام سخن گفتن دروغ بگوید و وقتی که وعده دهد تخلف نماید و چون امانت بگیرد، خیانت نماید.

نهج الفصاحه ص422 ، ح 1280

حدیث (23) ابن شهر آشوب :

كانَ النَّبىّ صلى الله عليه و آله قَبلَ المَبعَثِ مَوصوفا بِعِشرينَ خَصلَةً مِن خِصالِ الاَنبياءِ لَوِ انفَرَدَ واحِدٌ بِاَحَدِها لَدَلَّ عَلى جَلالِهِ فَكَيفَ مَن اجتَمَعَت فيهِ؟! كانَ نَبيّا اَمينا، صادِقا، حاذِقا، اَصيلاً، نَبيلاً، مَكينا، فَصيحا، عاقِلاً، فاضِلاً، عابِدا،

زاهِدا، سَخيا، كميا، قانِعا، مُتَواضِعا، حَليما، رَحيما، غَيورا، صَبورا، مُوافِقا، مُرافِقا، لَميُخالِط مُنَجِّما وَ لا كاهِنا و لا عَيافا؛

رسول اکرم صلی الله علیه و آله پیش از مبعوث شدن، بیست خصلت از خصلت های پیامبران را دارا بودند، که اگر کسی یکی از آنها را داشته باشد، دلیل عظمت اوست؛ چه رسد به کسی که همه آنها را دارا باشد، آن حضرت پیامبری امین، راستگو، ماهر، اصیل، شریف، استوار، سخنور، عاقل، با

فضیلت، عابد، زاهد، سخاوتمند، دلیر و با شهامت، قانع، متواضع، بردبار، مهربان، غیرتمند، صبور، سازگار، و نرم خو بودند و

با هیچ منجّم (قائل به تأثیر ستارگان)، غیب گو و پیش گویی هم نشین نبودند.

مناقب (ابن شهر آشوب) ج 1، ص 123

حدیث (24) رسول خدا صلی الله علیه و آله:

ثَلَاثٌ مَنْ كُنَّ فِيهِ فَهُوَ مُنَافِقٌ وَ إِنْ صَامَ وَ صَلَّى مَنْ إِذَا حَدَّثَ كَذَبَ وَ إِذَا وَعَدَ أَخْلَفَ وَ إِذَا اؤْتُمِنَ خَانَ

سه چیز در هر کس باشد منافق است اگر چه نماز بخواند و روزه بگیرد 1 - سخن به دروغ بگوید . 2 - از وعده تخلف کند .3 - در امانت خیانت نماید .

تحف العقول ص316

دست دادن

حدیث (1) امام رضا علیه السلام:

تزاوَرُوا تَح-اب-ّوا و تَص-افَحُ-وا و لا تَح-اشَمُ-وا؛

به دیدن یکدیگر روید تا یکدیگر را دوست داشته باشید و دست یکدیگر را بفشارید و به هم خشم نگیرید.

بحارالانوار(ط-بیروت) ج75، ص 347

وفای به عهد

حدیث (1) رسول اکرم صلی الله علیه و آله :

اَقرَبُکُم غَدا مِنّی فِی المَوقِفِ اَصدَقُکُم لِلحَدیثِ و َاَدّاکُم لِلاَمانَهِ و َاوفاکُم بِالعَهدِ و َاَحسَنُکُم خُلقا وَ اَقرَبُکُم مِن النّاسِ؛

نزدیک ترین شما به من در قیامت، راستگوترین، امانتدارترین، وفادارترین به عهد، خوش اخلاق ترین و نزدیک ترین شما به مردم است.

امالی(طوسی) ص229 - بحارالأنوار(ط-بیروت) ج72، ص94، ح12

حدیث (2) رسول اکرم صلی الله علیه و آله :

مَن کانَ یُؤمِنُ بِاللّٰه وَ الیَومِ الآخِر فَلیَفِ اِذا وَعَدَ؛

هر کس به خدا و روز قیامت ایمان دارد، هرگاه وعده می دهد باید وفا کند.

کافی(ط-الاسلامیه) ج2، ص364، ح2

حدیث (3) رسول اکرم صلی الله علیه و آله :

مَن عامَلَ النّاسَ فَلَم یَظلِمهُم وَ حَدَّثَهُم فَلَم یَکذِبهُم وَ وَعَدَهُم فَلَم یَخلفهُم فَهُوَ مِمَّن کَمُلَت مُرُوَّتُهُ وَ ظَهَرَت عَدالَتُهُ وَ وَجَبَت اُخُوَّتُهُ وَ حَرُمَت غیبَتُهُ؛

هر کس در معاشرت با مردم به آنان ظلم نکند، دروغ نگوید،

ص: 568

خلف وعده ننماید، جوانمردیش کامل، عدالتش آشکار، برادری با او واجب و غیبتش حرام است.

عیون اخبار الرضا ج2 ، ص30 - نهج الفصاحه ص725 ، ح2762

حدیث (4) رسول اکرم صلی الله علیه و آله :

ثَلاثٌ لَیسَ لاَحَدٍ النّاسِ فیهِ رُخصَهٌ: بِرُّ الوالِدَینِ مُسلِما کانَ اَؤ کافِرا وَ الوَفاءُ بِالعَهدِ لِمُسلِمٍ اَو کافِرا وُ الاَمانَهُ اِلی مُسلِمٍ کانَ اَؤ کافِرا؛

سه چیز است که ترک آن برای هیچ کس جایز نیست: نیکی به پدر و مادر مسلمان باشند یا کافر، وفای به عهد با مسلمان یا کافر و ادای امانت به مسلمان یا کافر.

نهج الفصاحه ص416 ،ح1264

حدیث (5) رسول اکرم صلی الله علیه و آله :

ثَلاثٌ مَن کُنَّ فیهِ فَهِیَ راجِعَهٌ عَلی صاحِبِها: اَلبَغیُ وَ المَکرُ وَ النَّکثُ؛

سه خصلت است که در هر کس باشد (آثارش) به خود او بر می گردد: ظلم کردن، فریب دادن و تخلّف از وعده.

نهج الفصاحه ص422، ح 1281

حدیث (6) امام علی علیه السلام :

لَیسَ مِن فَرائِضِ اللّه شَیءٌ اَلنّاسُ اَشَدُّ عَلَیهِ اجتِماعا مَعَ تَفَرُّقِ اَهوائِهِم وَ تَشَتُّتِ آرائِهِم مِن تَعظیمِ الوَفاءِ بِالعُهودِ؛

هیچ یک از فرائض الهی همانند وفای به عهد نیست که مردم با همه خواسته های گوناگون و دیدگاه های مختلف، بیشتر بر آن اتّفاق نظر داشته باشند.

نهج البلاغه(صبحی صالح) نامه 53 ،ص442

حدیث (7) امام علی علیه السلام :

وَ إيّاکَ ... اَن تَعِدَهُم فَتُتبِعَ مَوعِدَکَ بِخُلفِکَ... الخُلفَ یوجبُ المَقتَ عِندَ اللّه وَ النّاسِ؛

بپرهیز از خلف وعده که آن موجب نفرت خدا و مردم از تو می شود.

نهج البلاغه(صبحی صالح) نامه 53 ،ص444

حدیث (8) امام علی علیه السلام :

لا تَعِدَنَّ عِدَةً لاتَثِقُ مِن نَفسِکَ بِانجازِها؛

وعده ای نده که از وفای به آن اطمینان نداری.

تصنیف غررالحکم و دررالکلم ص253 ، ح5316

حدیث (9) امام علی علیه السلام :

لا تَعتَمِد عَلی مَوَدَّهِ

ص: 569

مَن لا یوفِی بِعَهدِهِ؛

به دوستی که به عهد خود وفا نمی کند اعتماد نکن.

تصنیف غررالحکم و دررالکلم ص418 ، ح9562

حدیث (10) امام سجّاد علیه السلام :

قُلتُ لِعَلِیّ بنِ الحُسَینِ علیه السلام : اَخبِرنی بِجَمیعِ شَرایِعِ الدّینِ قالَ علیه السلام : قَولُ الحَقِّ وَ الحُکمُ بِالعَدلِ وَ الوَفاءُ بِالعَهدِ؛

به امام سجّاد علیه السلام عرض کردم: مرا از تمام دستورهای دین آگاه کنید امام علیه السلام فرمودند: حقگویی، قضاوت عادلانه و وفای به عهد.

خصال ص 113 ، ح90

حدیث (11) رسول اکرم صلی الله علیه و آله :

اِضمَنوا لی سِتّا مِن اَنفُسِکُم اَضمَن لَکُمُ الجَنَّهَ اُصدُقُوا اِذا حَدَّثتُم وَ أوفُوا اِذا وَعَدتُم وَ اَدُّوا اِذا ائتُمِنتُم وَ احفَظوا فُروجَکُم وَ غُضّوا اَبصارَکُم وَ کُفّوا اَیدیَکُم؛

شش چیز را برای من ضمانت کنید تا من بهشت را برای شما ضمانت کنم، راستی در گفتار، وفای به عهد، بر گرداندن امانت، پاکدامنی، چشم بستن از گناه و نگه داشتن دست (از غیر حلال).

نهج الفصاحه ص216 ، ح 321

حدیث (12) امام صادق علیه السلام :

فَهَلُمَّ اَیُّهَا النّاسُ اِلَی التَّعاوُنِ عَلی طاعَهِ اللّه عَزَّ وَ جَلَّ وَ القیامِ بِعَدلِهِ وَ الوَفاءِ بِعَهدِهِ وَ الانصافِ لَهُ فی جَمیعِ حَقِّهِ فَاِنَّهُ لَیسَ العِبادُ اِلی شَیءٍ اَحوَجَ مِنهُم اِلَی التَّناصُحِ فی ذلِکَ وَ حُسنِ التَّعاوُنِ عَلَیهِ ؛

ای مردم ! بیایید یکدیگر را بر اطاعت خدا یاری کنید و عدالتش را بپادارید و به عهدش (در عبودیت او و ترک طاعت شیطان) وفا کنید و در تمامی

حقوق الهی منصفانه رفتار کنید، زیرا که بندگان خدا به چیزی نیازمندتر از این نیستند که در این امور یکدیگر را نصیحت و خوب یاری کنند.

کافی(ط-الاسلامیه) ج 8 ، ص 354، ح 550

حدیث (13) رسول اکرم صلی الله علیه و آله :

اَحِبُّوا

ص: 570

الصِّبيانَ وَ ارحَمُوهُم ، وَ اِذا وَ عَدتُموهُم شَيئا فَفُوا لَهُم ، فَاِنَّهُم لا يَدرونَ اِلاّ اَنَّ-کُم تَرزُقونَهُم ؛

کودکان را دوست بدارید و با آنان مهربان باشید و هرگاه به آنان وعده دادید ، به آن وفا کنید ، زیرا آنان ، روزی دهنده خود را کسی غیر از شما نمی دانند.

کافی(ط-الاسلامیه) ج 6، ص 49، ح 3

حدیث (14) امام حسن علیه السلام:

المَسؤولُ حُرّ حَتی یَعِد ، وَ مُستَرِقُ المَسئولِ حَتی یَنجَز؛

انسان تا وعده نداده ، آزاد است . اما وقتی وعده میدهد زیر بار مسؤولیت میرود، و تا به وعده اش عمل نکند رها نخواهد شد.

بحار الانوار(ط-بیروت) ج75، ص113

حدیث (15) امام سجاد علیه السلام :

خَیرُ مَفاتیحِ الاُمورِ الصِّدقُ وَ خَیرُ خَواتیمِهَا الوَفاءُ؛

بهترین شروع کارها صداقت و راستگویی و بهترین پایان آنها وفا است.

بحارالأنوار(ط-بیروت) ج 75، ص 161 - نزهه الناظر و تنبیه الخاطر ص 93 ح21،

حدیث (16) رسول خدا صلی الله علیه و آله: ثَلاثٌ مَن کُنَّ فیهِ فَهُوَ مُنافِقٌ وَ اِن صامَ وَ صَلّی وَحَجَّ وَ اعتَمَرَ وَقالَ «اِنّی مُسلِمٌ» مَن اِذا حَدَّثَ کَذِبَ وَ اِذا وَعَدَ اَخلَفَ وَ اِذَا ائتُمِنَ خانَ؛

سه چیز است که در هر کس باشد منافق است اگر چه روزه دارد و نماز بخواند و حج و عمره کند و بگوید من مسلمانم، کسی که هنگام سخن گفتن دروغ بگوید و وقتی که وعده دهد تخلف نماید و چون امانت بگیرد، خیانت نماید.

نهج الفصاحه ص422 ، ح 1280

حدیث (17) امام صادق(سلام الله علیه):

لا تَعِدَنَّ أخاکَ وَعداً لَیسَ فی یَدِکَ وَفاؤُهُ.

به برادرت وعده ای مده که وفای به آن در توان تو نباشد.

بحارالأنوار(ط-بیروت) ج 75 ، ص 250 - تحف العقول ص367

گذشت

حدیث (1) امام علی علیه السلام :

اَلعَفوُ تاجُ المَکارِمِ؛

گذشت، اُوج بزرگواریهاست.

تصنیف غررالحکم و دررالکلم ص245 ،ح5001

حدیث (2) رسول اکرم صلی الله علیه و آله :

إِذَا کَانَ یَوْمُ الْقِیَامَهِ نَادَی مُنَادٍ مَنْ کَانَ أَجْرُهُ عَلَی اللَّهِ فَلْیَدْخُلِ الْجَنَّهَ فَیُقَالُ مَنْ ذَا

الَّذِی أَجْرُهُ عَلَی اللَّهِ فَیُقَالُ الْعَافُونَ عَنِ النَّاسِ

هنگامی که بندگان در پیشگاه خدا می ایستند، آواز دهنده ای ندا دهد: آن کس که مزدش با خداست برخیزد و به بهشت رود. گفته می شود: چه کسی مزدش با خداست؟ می گوید: گذشت کنندگان از مردم.

بحارالانوار(ط-بیروت) ج64، ص266

حدیث (3) رسول اکرم صلی الله علیه و آله :

مَن کَثُرَ عَفوُهُ مُدَّ فی عُمُرِهِ؛

هر کس پر گذشت باشد، عمرش طولانی شود.

اعلام الدین ص 315

حدیث (4) امام رضا علیه السلام :

مَا التَقَت فِئَتانِ قَطُّ إِلاّ نُصِرَ أَعظَمُهُما عَفوا؛

هرگز دو گروه با هم رویاروی نشدند، مگر این که با گذشت ترین آنها پیروز شد.

کافی(ط-الاسلامیه) ج2، ص108، ح8

حدیث (6) امام حسین علیه السلام :

إِنَّ أَعفَی النّاسِ مَن عَفا عِندَ قُدرَتِهِ؛

با گذشت ترین مردم، کسی است که در زمان قدرت داشتن، گذشت کند.

الدره الباهره ص 23

حدیث (7) پیامبر صلی الله علیه و آله :

تعافوا یسقط الضّغائن بینکم

از یکدیگر گذشت کنید، تا کینه های میان شما از بین برود.

نهج الفصاحه ص385 ،ح1155

حدیث (8) امام رضا علیه السلام :

فی قَولِهِ تَعالی: (فَاصفَحِ الصَّفحَ الجَمیلَ) - : عَفوٌ مِن غَیرِ عُقوبَهٍ و َلا تَعنیفٍ وَ لا عَتبٍ؛

درباره آیه «پس گذشت کن گذشتی زیبا...» فرمودند: مقصود، گذشت بدون مجازات و تندی و سرزنش است.

اعلام الدین ص 307

حدیث (9) امام علی علیه السلام :

شَرُّ النّاسِ مَن لا یَعفو عَنِ الزَّلَّهِ و َلا یَستُر ُالعَورَهَ؛

بدترین مردم کسی است که خطای دیگران را نبخشد و عیب را نپوشاند.

تصنیف غررالحکم و دررالکلم ص245 ،ح5016

حدیث (10) امام علی علیه السلام :

جَازِ بِالْحَسَنَهِ وَ تَجَاوَزْ عَنِ السَّیِّئَهِ مَا لَمْ یَکُنْ ثَلْماً فِی الدِّینِ أَوْ وَهْناً فِی سُلْطَانِ الْإِسْلَامِ

(بدی یا خوبی را) به نیکی پاداش ده و از بدی درگذر، به شرط آن که به دین لطمه ای نزند یا در

ص: 572

قدرت اسلام ضعفی پدید نیاورد.

تصنیف غررالحکم و دررالکلم ص245 ،ح5014

حدیث (11) امام صادق علیه السلام :

أَ لَا أُحَدِّثُکَ بِمَکَارِمِ الْأَخْلَاقِ الصَّفْحُ عَنِ النَّاسِ وَ مُوَاسَاهُ الرَّجُلِ أَخَاهُ فِی مَالِهِ وَ ذِکْرُ اللَّهِ کَثِیر

آیا به شما بگویم که مکارم اخلاق چیست؟ گذشت کردن از مردم، کمک مالی به برادر (دینی) خود و بسیار به یاد خدا بودن.

وسایل الشیعه ج15 ، ص199 ، ح20273 {شبیه این حدیث در معانی الأخبار ص 191، ح2 }

حدیث (12) امام علی علیه السلام :

عَلَیْکَ بِمُدَارَاهِ النَّاسِ وَ إِکْرَامِ الْعُلَمَاءِ وَ الصَّفْحِ عَنْ زَلَّاتِ الْإِخْوَانِ فَقَدْ أَدَّبَکَ سَیِّدُ الْأَوَّلِینَ وَ الْآخِرِینَ بِقَوْلِهِ ص اعْفُ عَمَّنْ ظَلَمَکَ وَ صِلْ مَنْ قَطَعَکَ وَ أَعْطِ مَنْ حَرَمَک

تو را سفارش می کنم به مدارای با مردم و احترام به علما و گذشت از لغزش برادران (دینی)؛ چرا که سرور اولین و آخرین، تو را چنین ادب آموخته و فرموده است : «گذشت کن از کسی که به تو ظلم کرده ، رابطه برقرار کن با

کسی که با تو قطع رابطه کرده و عطا کن به کسی که از تو دریغ نموده است».

اعلام الدین، ص 96 - بحار الانوار(ط-بیروت)ج75 ، ص71 ،ح34

حدیث (13) پیامبر صلی الله علیه و آله :

ألا اُخبِرُکُم بِاَشبَهِکُم بی؟ قَالوا: بَلی یا رَسولَ اللّه ِ. قالَ: اَحسَنُکُم خُلقا وَ اَلیَنُکُم کَنَفا وَ اَبَرُّکُم بِقَرَابَتِهِ وَ اَشَدُّکُم حُبّا لاِخوانِهِ فی دینِهِ وَ اَصبَرُکُم عَلَی

الحَقِّ وَ اَكظَمُكُم لِلغَيظِ وَ اَحسَنُكُم عَفوا وَ اَشَدُّكُم مِن نَفسِهِ اِنصافا فِی الرِّضا وَ الغَضَبِ؛

آیا شما را از شبیه ترینتان به خودم با خبر نسازم؟ گفتند: آری ای رسول خدا ! فرمودند: هر کس خوش اخلاق تر، نرم خوتر، به خویشانش نیکوکارتر، نسبت به برادران دینی

ص: 573

اش دوست دارتر، بر حق شکیباتر، خشم را فروخورنده تر و با گذشت تر و در خرسندی و خشم با انصاف تر باشد.

کافی(ط-الاسلامیه) ج 2، ص 240 و 241 ، ح 35

حدیث (14) پیامبر صلی الله علیه و آله :

اَوصانی رَبّی بِسَبعٍ: اَوصانی بِالاخلاصِ فِی السِّرِّ وَ العَلانیَهِ وَ اَن اَعفُوَ عَمَّن ظَلَمَنی و اُعطیَ مَن حَرَمَنی و اَصِلَ مَن قَطَعَنی و اَن یَکونَ صَمتی فِکرا وَ نَظَری عِبَرا؛

پروردگارم هفت چیز را به من سفارش فرمود: اخلاص در نهان و آشکار، گذشت از کسی که به من ظلم نموده، بخشش به کسی که مرا محروم کرده، رابطه با کسی که با من قطع رابطه کرده، و سکوتم همراه با تفکّر و نگاهم برای عبرت باشد.

کنزالفوائد ج2 ، ص 11

حدیث (15) پیامبر صلی الله علیه و آله :

مَن یَغفِر یَغفِرِ اللّه ُ لَهُ وَ مَن یَعفُ یَعفُ اللّه ُ عَنهُ؛

هر کس از خطاها درگذرد، خدایش از او درگذرد و هر کس گذشت کند خدا نیز از او گذشت کند.

نهج الفصاحه ص734 ، ح 2809

حدیث (16) امیرالمومنین علی علیه السلام :

ألعَفوُ یُفسِدُ مِنَ اللَّئیمِ بِقَدر إصلاحِهِ مِنَ الکَریمِ

عفو و گذشت به همان اندازه که در اصلاح شخص بزرگوار موّثر است شخص فرومایه را تباه می کند.

کنز الفوائد ج2 ، ص182 - بحار الانوار(ط-بیروت) ج74، ص419

حدیث (17) امام صادق علیه السلام:

ثَلاثٌ مَ-ن كُ-نَّ فِيهِ كِ-انَ سَىِّ-داً: كَظمُ الغَيظِ وَالعَف-وُ عَنِ المَسيىءِ و الصِّله بِ-النَف-سِ وَالم-الِ

سه چيز است كه در ه-ر كه ب-اش-د آق-ا و س-رور است: خش-م ف-رو خ-وردن ،گذشت از بدك-ردار، كمك و صله رح-م ب-ا ج-ان و م-ال.

تحف العقول ص 317

تربيت

حديث (1) رسول اكرم صلى الله عليه و آله :

اَلنّاسُ مَعادِنُ وَالعِرقُ دَسّاسٌ وَأَدَبُ السّوءِ كَعِرقِ السّوءِ؛

مردم

ص: 574

همانند معدن ها مختلف اند و اصل و نسب در انسان مؤثر است و تربیت بد همانند اصل و نسب بد است.

نهج الفصاحه ص788، ح 3146

حدیث (2) رسول اکرم صلی الله علیه و آله :

أَكْرِمُوا أَوْلَادَكُمْ وَ أَحْسِنُوا أَدَبَهُمْ يُغْفَرْ لَكُم

فرزندان خود را گرامی بدارید و خوب تربیتشان کنید تا گناهان شما آمرزیده شود.

مکارم الأخلاق ص 222

حدیث (3) امام سجاد علیه السلام :

اَللّهُمَّ... أَعِنّی عَلی تَربیَتِهِم وَ تَأدیبِهِم وَ بِرِّهِم؛

خدایا مرا بر تربیت، ادب آموزی و نیکی کردن به فرزندانم یاری فرما.

صحیفه سجادیه دعای 25 ، ص120

حدیث (4) رسول اکرم صلی الله علیه و آله :

ادّبوا اولادکم علی ثلث خصال حبّ نبیّکم و حبّ اهل بیته و تلاوه القرآن

فرزندان خود را به کسب سه خصلت تربیت کنید: دوستی پیامبرتان و دوستی خاندانش و قرائت قرآن.

قاموس قرآن مقدمه ص2

حدیث (5) رسول اکرم صلی الله علیه و آله :

اَلوَلَدُ سَیِّدٌ سَبعَ سِنینَ وَ عَبدٌ سَبعَ سِنینَ وَ وَزیرٌ سَبعَ سِنینَ؛

فرزند هفت سال سروَر، هفت سال فرمانبردار و هفت سال وزیر است.

مکارم الأخلاق ص 222

حدیث (6) رسول اکرم صلی الله علیه و آله :

قالَ رَجُلٌ: یا رَسولَ اللّه ! ما حَقُّ ابنی هذا؟ قالَ: تُحسِنُ اسمَهُ وَ اَدَبَهُ وَ تَضَعُهُ مَوضِعا حَسَنا؛

مردی به رسول خدا صلی الله علیه و آله عرض کرد: حق این فرزند بر من چیست؟ پیامبر فرمودند: اسم خوب برایش انتخاب کنی، به خوبی او را تربیت نمایی و به کاری مناسب و پسندیده بگماری.

وسائل الشیعه ج 21، ص 390 ، ح27380

حدیث (7) امام صادق علیه السلام :

إِنَّا نَأْمُرُ صِبْیَانَنَا بِالصَّلَاهِ وَ الصِّیَامِ مَا أَطَاقُوا مِنْهُ إِذَا کَانُوا أَبْنَاءَ سَبْعِ سِنِین

ما هنگامی که کودکانمان هفت ساله می شوند به اندازه ای که طاقت دارند آنان را به انجام نماز و روزه فرمان می دهیم.

بحار الانوار(ط-بیروت) ج85 ، ص134

حدیث (8) رسول اکرم صلی الله علیه و آله :

عَرامَهُ الصَّبِیِّ فی صِغَرِهِ زیادَهٌ فی عَقلِهِ فی کِبَرِهِ؛

بازی گوشی کودک در خردسالی اش مایه فزونی عقل در بزرگسالی اوست.

دعائم الاسلام، ج1، ص194

حدیث (9) رسول اکرم صلی الله علیه و آله :

یا عَلیُّ رَحِمَ اللّه والِدَینَ حَمَلا وَلَدَهُما عَلی بِرِّهِما

ای علی خداوند رحمت کند پدر و مادری را که فرزند خویش را بر نیکی کردن به خودشان یاری کنند.

من لایحضر الفقیه ج4 ، ص372

حدیث (10) امام علی علیه السلام :

لا أدَبَ مَعَ غَضَبٍ؛

با خشم، تربیت {ممکن} نیست .

تصنیف غررالحکم و دررالکلم ص303 ، ح6912

حدیث (11) امام علی علیه السلام :

وَ حَقُّ الوَلَدِ عَلَی الوالِدِ أن یُحَسِّنَ اِسمَهُ وَ یُحَسِّنَ اَدَبَهُ، و یُعَلِّمَهُ القُرآنَ ؛

حقّ فرزند بر پدر ، آن است که نام خوب بر او بگذارد و او را خوب تربیت کند و قرآن به او بیاموزد .

نهج البلاغه(صبحی صالح) ص546 ،ح399

حدیث (12) امام علی علیه السلام :

فی وَصِیَّتِهِ لاِبنِهِ الحَسَنِ علیه السلام: اِنَّما قَلبُ الحَدَثِ کَالرضِ الخالیَهِ ما اُلقیَ فیها مِن شَیءٍ قَبِلَتهُ فَبادَرتُکَ بِالادَبِ قَبلَ اَن یَقسُوَ قَلبُکَ وَ یَشتَغِلَ لُبُّکَ

؛

در وصیّت به فرزندش امام حسن علیه السلام: دل جوان، مانند زمین کشت نشده است. آنچه در آن افکنده شود، می پذیرد. از این رو، پیش از آن که دلت سخت گردد و خِرَدَت سرگرم شود، به تربیت تو همت گماشتم.

تحف العقول ص70 - نهج البلاغه(صبحی صالح) از نامه 31 ، ص393

هدیه

حدیث (1) پیامبر صلی الله علیه و آله :

لا تَزالُ اُمَّتی بِخَیرٍ ما تَحابّوا وَ َتَهادَوا وَ أَدَّوُا المانَهَ؛

لَا تَزَالُ أُمَّتِی بِخَیْرٍ مَا تَحَابُّوا وَ تَهَادَوْا وَ أَدَّوُا الْأَمَانَه

امّت من تا هنگامی که یکدیگر را دوست بدارند، به یکدیگر هدیه دهند و امانتداری کنند، در خیر و خوبی خواهند بود.

عیون اخبار الرضا ج2 ، ص29 ، ح25

حدیث (2) پیامبر صلی الله علیه و آله :

تَهادَوا فَإِنَّها تَذهَبُ بِالضَّغائِنِ؛

به یکدیگر هدیه بدهید، زیرا کینه ها را از بین می برد.

کافی(ط-الاسلامیه) ج5 ، ص144 ، ح 14 من لا یحضر الفقیه ج3 ، ص299

حدیث (3) امیر المومنین علیه السلام :

هدایا العمّال غلول

هدایای کارگزاران (و کارمندان) غلول* است

*غَلُول در لغت به معنی خیانت است.

لسان العرب ج11، ص499

السرائر الحاوی(برای تحریر الفتاوی) ج 3، ص 178

مسواک

حدیث (1) امام باقر علیه السلام :

لَو یَعلَمُ النّاسُ ما فِی السِّواکِ لأَباتوهُ مَعَهُم فی لِحافٍ؛

اگر مردم نتایج و خواص مسواک کردن را بدانند هیچ گاه مسواک را از خود جدا نمی کنند.

وسایل الشیعه ج2 ، ص13 ، ح 1327 - بحارالانوار(ط-بیروت) ج73، ص130، ح17

حدیث (2) رسول اکرم صلی الله علیه و آله :

ما زالَ جَبرَئیلُ یُوَصّینی بِالسِّواکِ حَتّی خِفتُ أن اُحفیَ اَو اُدرِدَ؛

جبرئیل پیوسته مرا به مسواک سفارش می کرد تا جایی که ترسیدم (از کثرت مسواک زدن) دندانهایم سائیده شود و از بین برود.

وسائل الشیعه ج2، ص5، ح1300

حدیث (3) امام صادق علیه السلام :

فِی السِّواکِ اثنَتا عَشَرَهَ خَصلَهً: هُوَ مِنَ السُّنَّهِ، وَ مَطهَرَهٌ لِلفَمِ، وَ مَجلاهٌ لِلبَصَرِ، و یُرضِی الرَّحمنَ، یُبَیِّضُ السنانَ، یَذهَبُ بِالحَفَرِ، وَ یَشُدُّ اللِّثَّهَ، و یُشَهِّی الطَّعامَ، و یَذهَبُ بِالبَلغَمِ، و یَزیدُ فِی الحِفظِ، وَ یُضاعِفُ الحَسَناتِ، وَ تَفرَحُ بِهِ المَلائِکَهُ؛

در مسواک زدن دوازده فایده وجود دارد: 1. از سنت پیامبر صلی الله علیه و آله است، 2. دهان را پاکیزه می کند، 3. نور چشم را زیاد می کند، 4. باعث خشنودی خداوند است، 5. دندانها را سفید می کند، 6. پوسیدگی آنها را از بین می برد، 7. لثه را محکم می سازد، 8 . اشتها آور است، 9. بلغم را می برد، 10. حافظه را زیاد می کند، 11. حسنات

ص: 577

دو چندان می شوند، 12. فرشتگان شاد می گردند.

خصال ص 481 ، ح53 {شبیه این حدیث در محاسن ج2 ، ص562 ، ح953 - کافی(ط-الاسلامیه) ج6 ، ص496 ،ح6 }

حدیث (4) رسول اکرم صلی الله علیه و آله :

عَلَیکُم بِالسِّواکِ فَنِعمَ الشَّیءُ السِّواکُ یَشُدُّ اللِّثَّةَ وَ یَذهَبُ بِالبَخرِ وَ یُصلِحُ المِعدَةَ وَ یَزیدُ فی دَرَجاتِ الجَنَّهِ وَ یُرضِی الرَّبَّ وَ یُسخِطُ الشَّیطانَ؛

مسواک کنید که مسواک زدن خوب چیزی است لثه را محکم می کند، بوی دهان را می برد، معده را اصلاح می کند، درجات بهشت را می افزاید، پروردگار را خشنود می کند و شیطان را به خشم می آورد.

نهج الفصاحه ص571 ، ح 1975

حدیث (5) امام علی علیه السلام :

اَلسِّواکُ مَرضاةٌ لِلّهِ وَسُنَّةُ النَّبیِّ صلی الله علیه و آله وَ مُطَیِّبَةٌ لِلفَمِ؛

مسواک زدن سبب خشنودی خداوند، اجرای سنت پیغمبر و وسیله خوش بویی و پاکیزگی دهان است.

مکارم الاخلاق ص 51

حدیث (6) امام رضا علیه السلام :

اَلسِّواکُ یَجلُو البَصَرَ وَ یُنبِتُ الشَّعرَ وَ یَذهَبُ بِالدَّمعَهِ؛

مسواک زدن، نور چشم را زیاد می کند، مو را پر پشت می نماید و آبریزش چشم را برطرف می سازد.

مکارم الاخلاق ص50 - بحارالانوار(ط-بیروت) ج73، ص 137

حدیث (7) رسول اکرم صلی الله علیه و آله :

تَخَلّلوا فَإِنَّهُ لَیسَ شَی ءٌ أبغَضُ إِلَی المَلائِکَهِ مِن أن یَرَوا فی أسنانِ العَبدِ طَعاما؛

خلال کنید که بدترین چیز نزد فرشتگان این است که لای دندانهای بنده ای مانده غذا ببینند.

مکارم الاخلاق ص 153 - بحارالانوار(ط-بیروت) ج63 ، ص436 ،ح14

حدیث (8) امام صادق علیه السلام :

ما أَدَرتَ عَلَیهِ لِسانَکَ فَأَخرَجتَهُ فَابلَعهُ وَ ما أَخرَجتَهُ بِالخَلالِ فَارمِ بِهِ؛

بعد از غذا زبان را دور دهان بگردان، هرچه با زبان درآمد فرو ببر، و آنچه را با خلال بیرون آوردی از دهان بیرون

ص: 578

افکن.

من لا يحضر الفقيه ج3 ، ص357 ، ح4262 - مكارم الاخلاق ص 152

حديث (9) رسول اكرم صلى الله عليه و آله :

إِذَا استَكتُم فَاستاكوا عَرضا؛

وقتى مسواک مى كنيد از عرض، دندان ها را مسواک بزنيد.

نهج الفصاحه ص188، ح 178

حديث (10) رسول اكرم صلى الله عليه و آله :

فِى السِّواكِ اِثنَتَا عَشَرَةَ خَصلَةً: مَطهَرَةٌ لِلفَمِ، و مَرضاتٌ لِلرَّبِّ وَ يُبَيِّضُ السنانَ وَ يَذهَبُ بِالحَفَرِ وَ يُقِلُّ البَلغَمَ وَ يُشَهِّى الطَّعامَ وَ يُضاعِفُ الحَسَناتِ وَ تُصابُ بِهِ السُّنَّةُ وَ تَحضَرُهُ المَلائِكَةُ وَ يَشُدُّ اللِّثَةَ وَ هُوَ يَمُرُّ بِطَريقَهِ القُرآنِ وَ رَكعَتَينِ بِسِواكٍ اَحَبُّ اِلَى اللّه عَزَّ وَ جَلَّ مِن سَبعينَ

رَكعَةً بِغَيرِ سِواكٍ؛

پيامبر صلى الله عليه و آله : مسواک زدن دوازده فايده دارد: دهان را پاكيزه، خداوند را خشنود، دندان ها را سفيد، جرم دندان ها را پاک، بلغم را كم، غذا را مطبوع، حسنات را چندين برابر مى كند، به سنت عمل مى شود، فرشتگان حضور پيدا مى كنند، لثه محكم مى شود، بر گذرگاه تلاوت قرآن مى گذرد و دو ركعت نماز با مسواک، نزد خداوند محبوب تر است از هفتاد ركعت نماز بى مسواک.

خصال ص 480، ح 52

حديث (11) امام باقر عليه السلام :

شَكَتِ الكَعبَةُ اِلَى اللّه ما تَلقى مِن اَنفاسِ المُشرِكينَ، فَاَوحَى اللّه اِلَيها: اَن قَرّى يا كَعبَةُ، فَاِنّى اُبدِلُكَ بِهِم قَوما يَتَخَلَّلونَ بِقُضبانِ الشَّجَرِ. فَلَمّا بَعَثَ اللّه مُحَمَّدا صلى الله عليه و آله اَوحى اِلَيهِ مَعَ جَبرَئيلَ بِالسِّواكِ وَالخِلالِ؛

کعبه از زجری که از بوی بد نفس های مشرکین می کشید، به درگاه خداوند شکایت نمود، خداوند به آن وحی کرد، تو را مژده باد که بجای اینان کسانی را جایگزین می کنم که با شاخه های درخت خلال می کنند.

ص: 579

هنگامی که خداوند حضرت محمد صلی الله علیه و آله را مبعوث فرمود، توسط جبرئیل سفارش مسواک و خلال کردن را به او وحی کرد.

محاسن ج 2، ص 558، ح 924

حدیث (12) رسول اکرم صلی الله علیه و آله :

نِعمَ السِّواکُ الزَّیتونُ مِن شَجَرَهٍ مُبارَکَهٍ، یُطَیِّبُ الفَمَ وَ یَذهَبُ بِالحَفَرِ، وَ هُوَ سِواکی وَ سِواکُ النبیاءِ قَبلی؛

چه خوب مسواکی است زیتون! از درختی پر خیر و برکت که دهان را خوشبو می کند و جِرم دندان را از میان می برد. این مسواک من و پیامبران پیش از من است.

مکارم الاخلاق ص 49

حدیث (13) رسول اکرم صلی الله علیه و آله :

مَا لِی أَرَاکُمْ تَدْخُلُونَ عَلَیَّ قُلْحاً مُرْغاً؟ مَا لَکُمْ لَا تَسْتَاکُون؟

شما را چه شده است وقتی بر من وارد می شوید، می بینمتان که دندان هایتان جرم گرفته و زرد و موهایتان ژولیده است. چرا مسواک نمی زنید.

محاسن ج 2، ص 561، ح 943

حدیث (14) پیامبر صلی الله علیه و آله :

خَمْسٌ مِنْ سُنَنِ الْمُرْسَلینَ: اَلْحَیاءُ وَ الْحِلْمُ وَ الْحِجامَهُ وَ السِّواکُ وَ التَّعَطُّرُ؛

پنج چیز از سنت پیغمبران است: حیا، بردباری، حجامت کردن، و مسواک و عطر زدن.

نهج الفصاحه ص462، ح 1463

کوتاه کردن ناخن

حدیث (1) پیامبر صلی الله علیه و آله :

مَن قَلّمَ اَظفارَهُ یَومَ الجُمُعَهِ یَزیدُ فی عُمُرِهِ و مالِهِ ؛

هر کس در روز جمعه ناخن هایش را کوتاه کند، عمر و مالش زیاد می شود.

جامع الأخبار(شعیری) ص 121

حدیث (2) امام علی علیه السلام :

تَقْلِیمُ الْأَظْفَارِ یَمْنَعُ الدَّاءَ الْأَعْظَمَ وَ یُدِرُّ الرِّزْقَ.

گرفتن ناخنها درد بزرگ را مانع می شود و روزی را زیاد می کند.

کافی(ط-الاسلامیه) ج6 ، ص490 ، ح1

سلام

حدیث (1) پیامبر صلی الله علیه و آله :

إنَّ أَولَی النّاسِ بِاللّه وَ بِرَسولِهِ مَن بَدا بِالسَّلامِ؛

نزدیکترین مردم به خدا و رسول او کسی است

ص: 580

که آغازگر سلام باشد.

مستدرک الوسایل و مستنبط المسایل ج8 ، ص 357 ، ح9657 - بحارالانوار(ط-بیروت) ج73 ، ص12 ، ح50

حدیث (2) امام علی علیه السلام :

اَلسَّلامُ سَبعونَ حَسَنَةً تِسعَةٌ وَ سِتّونَ لِلمُبتَدی وَ واحِدَةٌ لِلرّادِّ؛

سلام هفتاد ثواب دارد که شصت و نه تای آن برای سلام کننده است و یکی برای جواب دهنده.

بحارالانوار(ط-بیروت) ج73 ، ص11 ، ح46

حدیث (3) پیامبر صلی الله علیه و آله :

یُسَلِّمُ الرَّاكِبُ عَلَی الْمَاشِی وَ الْمَاشِی عَلَی الْقَاعِدِ وَ إِذَا لَقِیَتْ جَمَاعَةٌ جَمَاعَةً سَلَّمَ الْأَقَلُّ عَلَی الْأَكْثَرِ وَ إِذَا لَقِیَ وَاحِدٌ جَمَاعَةً سَلَّمَ الْوَاحِدُ عَلَی الْجَمَاعَهِ.

سلام میکند سواره بر پیاده و رهگذر بر نشسته و هنگام ملاقات جماعتی با جماعت دیگر سلام کند (گروه) کم بر (گروه) زیاد و هنگام ملاقات (شخص) واحدی با جماعت سلام کند (شخص) واحد بر جماعت

کافی(ط-الاسلامیه) ج 2، ص647 ، ح3

حدیث (4) امام صادق علیه السلام :

اَلسَّلامُ قَبلَ الکَلامِ؛

نخست سلام، سپس کلام.

تحف العقول ص246

حدیث (5) پیامبر صلی الله علیه و آله :

اَلبادی بِالسَّلامِ بَری ءٌ مِنَ الکِبرِ؛

سلام کننده، از تکبر به دور است.

نهج الفصاحه ص375 ، ح1102

حدیث (6) پیامبر صلی الله علیه و آله :

خَمسٌ لا أَدَعُهُنَّ حَتَّی المَماتِ ... و َالتَّسلیمُ عَلَی الصِّبیانِ لِتَکونَ سُنَّةً مِن بَعدی؛

پنج چیز است که تا زنده ام رهایشان نمی کنم... و سلام کردن به کودکان تا بعد از من سنّت شود.

خصال ص 271 ، ح12

حدیث (7) پیامبر صلی الله علیه و آله :

أفشِ السَّلامَ یَکثُر خَیرُ بَیتِکَ؛

سلام را رواج ده تا خیر و برکت خانه ات زیاد شود.

خصال ص 181 ، ح246

حدیث (8) امام باقر علیه السلام :

إنَّ اللّه یُحِبُّ إطعامَ الطَّعامِ و َإفشاءَ السَّلامِ؛

خداوند غذا دادن و به همه سلام کردن را دوست دارد.

محاسن ج2 ، ص388 ، ح7

حدیث (9) پیامبر صلی الله علیه و آله :

إنَّ مِن موجِباتِ المَغفِرَهِ بَذلُ السَّلامِ

وَ حُسنُ الكَلامِ؛

یکی از موجبات مغفرت، سلام کردن و سخن نیکو گفتن است.

نهج الفصاحه ص342 ، ح928

حدیث (10) امام باقر علیه السلام:

سَأَلْتُ أَبَا جَعْفَرٍ علیه السلام عَنْ قَوْلِ اللَّهِ عَزَّ وَ جَلَّ فَإِذا دَخَلْتُمْ بُيُوتاً فَسَلِّمُوا عَلى أَنْفُسِكُمْ الْآيَةَ قَالَ هُوَ تَسْلِيمُ الرَّجُلِ عَلَى أَهْلِ الْبَيْتِ حِينَ يَدْخُلُ ثُمَّ يَرُدُّونَ عَلَيْهِ فَهُوَ سَلَامُكُمْ عَلَى أَنْفُسِكُم

درباره سخن پروردگار از امام باقر علیه السلام پرسیدم آیه «هرگاه وارد خانه هایی شدید به خودتان سلام کنید» فرمود: منظور سلام کردن مرد به اهل خانه است در هنگام وارد شدن به آن و جواب دادن اهل خانه به او. پس، این سلام شماست به خود شما.

وسایل الشیعه ج12 ، ص81 ،ح15696 - بحارالانوار(ط-بیروت) ج73 ، ص5 ،ح16

حدیث (11) پیامبر صلی الله علیه و آله :

اِذا دَخَلَ اَحَدُکُم بَیتَهُ فَلیُسَلِّم، فَاِنَّهُ یُنزِلُهُ البَرَکَهَ وَ تُؤنِسُهُ المَلائِکَهُ؛

هرگاه یکی از شما به خانه خود وارد می شود، سلام کند، چرا که سلام برکت می آورد و فرشتگان با سلام دهنده انس می گیرند.

علل الشرایع ج 2، ص 583، ح 23

حدیث (12) امام صادق علیه السلام :

صِلُوا أرحامَكُم و بِرّوا بِإخوانِكُم وَ لَو بِحُسنِ السَّلامِ وَ رَدِّ الجَوابِ؛ صله رحم نمایید و به برادران (دینی) خود نیکی کنید، هر چند با سلام کردن خوب و یا جواب سلام خوب باشد. کافی(ط-الاسلامیه) ج 2، ص 157، ح 31

حدیث (13) پیامبر صلی الله علیه و آله :

وَ الّذی نَفسی بِیَدِهِ لا تَدخُلَوا الجَنَّهَ حَتّی تُؤمِنوا وَ لا تُؤمِنوا حَتّی تَحابّوا أ و لا أدُلُّ-کُم عَلی شَئیٍ اِذا

فَعَلتُموهُ تَحابَبتُم؟ اَفشُوا السَّلامَ بَینَ-کُم؛

به خدایی که جانم در اختیار اوست، وارد بهشت نمی شوید مگر مؤمن شوید و مؤمن نمی شوید، مگر این که یکدیگر

ص: 582

را دوست بدارید. آیا می خواهید شما را به چیزی راهنمایی کنم که با انجام آن، یکدیگر را دوست بدارید؟ سلام کردن بین یکدیگر را رواج دهید.

مشکاه الانوار ص 123

حدیث (14) امام علی علیه السلام :

عَوِّدْ لِسانَکَ لینَ الْکَلامِ وَ بَذْلَ السَّلامِ، یَکْثُرْ مُحِبّوکَ وَ یَقِلَّ مُبْغِضوکَ؛

زبان خود را به نرمگویی و سلام کردن عادت ده، تا دوستانت زیاد و دشمنانت کم شوند.

تصنیف غررالحکم و دررالکلم ص435 ،ح9946

حدیث (15) دیلمی :

کانَ النَّبیُّ صلی الله علیه و آله ... یُسَلِّمُ عَلی مَنِ اسْتَقْبَلَهُ مِنْ کَبیرٍ وَ صَغیرٍ وَ غَنیٍّ وَ فَقیرٍ و لا یُحَقِّرُ ما دُعِیَ اِلَیهِ و لو اِلی حَشفِ التَّمْرِه وَ کانَ خَفیفَ المَئونَهِ کَریمَ الطَّبیعَهِ، جَمیلَ المُعاشَرَهِ، طَلِقَ الوَجهِ، بَشّاشا من غَیرِ ضِحکٍ، مَحْزونا مِن غَیرِ عَبوسٍ، مُتَواضِعا مِنْ غَیْرِ مَذَلَّهٍ، جَوادا مِن غَیْرِ سَرَفٍ،

رَقیقَ القَلبِ، رَحیما بِکُلِّ مُسْلِمٍ... ؛

رسول اکرم صلی الله علیه و آله به هر کس برخورد می نمودند، از بزرگ و کوچک، ثروتمند و فقیر، سلام می کردند و اگر به جایی حتی برای خوردن خرمایی خشک دعوت می شدند، آن را کوچک نمی شمردند. زندگیشان کم هزینه بود، بزرگ طبع، خوش معاشرت و گشاده رو بودند، بی آن که بخندند، همیشه متبسم بودند، بی آن که اخمو باشند، محزون بودند، بی آن که از خود ذلّتی نشان دهند، متواضع بودند، می

بخشیدند ولی اسراف نمی نمودند، دل نازک و نسبت به تمام مسلمانان مهربان بودند.

ارشاد القلوب(دیلمی) ج 1، ص 115

امنیت

حدیث (1) امام صادق علیه السلام :

ثَلاثَهُ اَشْیاءَ یَحْتاجُ النّاسُ طُرّا اِلَیْها: اَلاَمْنُ و َالْعَدْلُ و َالْخِصْبُ ؛

سه چیز است که همه مردم به آنها نیاز دارند: امنیّت، عدالت و آسایش.

ص: 583

حف العقول ص 320

حدیث (2) امام صادق علیه السلام :

خَمْسُ خِصالٍ مَنْ فَ-قَ-دَ واحِدَةً مِنْهُنَّ لَمْ یَزَلْ ناقِصَ العَیْشِ زائِلَ الْعَقْلِ مَشْغولَ الْقَلْبِ، فَاَوَّلُها: صِحَّهُ البَدَنِ وَ الثّانیَهُ: اَلاْمْنُ وَ الثّالِثَهُ: اَلسَّعَهُ فِی الرِّزْقِ، وَ الرّابِعَهُ: اَلاَنیسُ الْمُوافِقُ (قال الراوی:) قُلْتُ: و مَا الاْنیسُ الْمُوافِقُ؟ قال: اَلزَّوجَهُ الصّالِحَهُ، وَ الوَلَدُ الصّالِحُ، وَ الْخَلیطُ الصّالِحُ وَ

الخامِسَهُ: وَ هِیَ تَجْمَعُ هذِه الْخِصالَ: الدَّعَهُ؛

پنج چیز است که هر کس یکی از آنها را نداشته باشد، همواره در زندگی اش کمبود دارد و کم خرد و دل نگران است: اول، تندرستی، دوم امنیت، سوم روزی فراوان، چهارم همراهِ همرأی. راوی پرسید: همراهِ همرأی کیست؟ امام فرمودند: همسر و فرزند و همنشین خوب و پنجم که در برگیرنده همه اینهاست، رفاه و آسایش است.

خصال ص 284 ، ح34

حدیث (3) امام علی علیه السلام :

وُصولُ الْمَرْءِ اِلی کُلِّ ما یَبْتَغیهِ مِنْ طیبِ عَیْشِهِ وَ اَمنِ سِرْبِهِ وَ سَعَهِ رِزْقِهِ بِحُسْنِ نیَّتِهِ وَ سَعَهِ خُلْقِهِ؛

انسان، با نیّت خوب و اخلاق خوب، به تمام آنچه در جستجوی آن است، از زندگی خوش و امنیت محیط و روزی زیاد، دست می یابد.

تصنیف غررالحکم و دررالکلم ص92 ، ح1607

تشکر از مردم

حدیث (1) امام سجاد علیه السلام :

أمّا حَقُّ ذِی المَعروفِ عَلَیکَ فَأن تَشکُرَهُ و تَذکُرَ مَعروفَهُ، وَ تُکسِبَهُ المَقالَهَ الحَسَنَهَ و َتُخلِصَ لَهُ الدُّعاءَ فیما بَینَکَ وَ بَینَ اللّه عَزَّوَجَلَّ، فَإذا فَعَلتَ ذلِکَ کُنتَ قَد شَکَرتَهُ سِرّا وَ عَلانیَهً ، ثُمَّ إن قَدَرتَ عَلی مُکافاتِهِ یَوما کافَیتَهُ؛

حق کسی که به تو نیکی کرده ، این است که از او تشکر کنی و نیکیش را به زبان آوری و از وی به خوبی یاد کنی و میان خود و خدای عزوجل برایش خالصانه

دعا کنی ، هرگاه چنین کردی بی گمان پنهانی و آشکارا از او تشکر کرده ای . سپس اگر روزی توانستی نیکی او را جبران کنی ، جبران کن .

امالی(صدوق) ص372 {شبیه این حدیث در تحف العقول ص265 و من لا یحضر الفقیه ج2 ، ص622 و 623 }

حدیث (2) امام رضا علیه السلام :

مَن لَم یَشکُرِ المُنعِمَ مِنَ المَخلوقینَ لَم یَشکُرِ اللّه عَزَّوَجَلَّ؛

هر کس در مقابل خوبی مردم تشکر نکند، از خدای عزّوجلّ تشکر نکرده است.

عیون الاخبارالرضا ج2، ص24، ح2

حدیث (3) امام علی علیه السلام :

إنَّ مَکرَمَةً صَنَعتَها إلی أحَدٍ مِنِ النّاسِ ، إنّما أکرَمتَ بِها نَفسَکَ و زَیَّنتَ بِها عِرضَکَ، فَلا تَطلُب مِن غَیرِکَ شُکرَ ما صَنَعتَ إلی نَفسِکَ؛

اگر به کسی خوبی کردی در واقع با این کار خود را گرامی داشته ای و به خودت آبرو داده ای، پس به سبب خوبی ای که به خودت کرده ای از دیگران خواهان تشکر مباش .

تصنیف غرر الحکم و درر الکلم ص382 و 383 ، ح8695

حدیث (4) امام علی علیه السلام :

شُکرُکَ لِلرّاضی عَنکَ یَزیدُهُ رِضا وَ وَفاءً،

سپاسگزاری تو از کسی که از تو راضی است، موجب رضایت و وفاداری بیشتر او می شود.

شرح آقا جمال خوانساری بر غرر الحکم و درر الکلم ج 4، ص 161 ، ح5668

حدیث (5) امام علی علیه السلام :

شُکرُکَ لِلسّاخِطِ عَلَیکَ یوجِبُ لَکَ مِنهُ صَلاحا وَ تَعَطّفا؛

سپاسگزاریت از کسی که از تو ناخشنود است، سبب رفع ناراحتی و مهربانی او نسبت به تو می شود.

تصنیف غررالحکم و دررالکلم ص280 ، ح6198

حدیث (6) امام علی علیه السلام :

مَن صَنَعَ بِمِثلِ ما صُنِعَ اِلَیهِ فَاِنَّما کافاهُ وَ مَن اَضعَفَهُ کانَ شَکورا؛

هر کس در برابر خوبی ای که به او شده

ص: 585

همانند آن را انجام دهد آن را تلافى كرده است و اگر بيشتر از آن خوبى كند، سپاسگزارى نموده است.

كافى(ط-الاسلاميه) ج4، ص28، ح1

حديث (7) امام رضا عليه السلام :

إنَّ اللّه عَزَّوَجَلَّ أَمَرَ ... بِالشُّكرِ لَهُ وَلِلوالِدَينِ فَمَن لَم يَشكُر والِدَيهِ لَم يَشكُرِ اللّه ؛

خداى عزّوجلّ دستور داد ... به سپاسگزارى از خود و از پدر و مادر، پس كسى كه از پدر و مادر خود سپاسگزارى نكند از خداوند سپاسگزارى نكرده است.

عيون اخبار الرضا ج1 ، ص258 ، ح13 - خصال ص156، ح196

حديث (8) امام صادق عليه السلام :

لَعَنَ اللّه قاطِعى سُبُلَ المَعروفِ قيلَ وَما قاطِعوا سُبُلِ المَعروفِ؟ قالَ: اَلرَّجُلُ يُصنَعُ إلَيهِ المَعروفَ فَيَكفُرُهُ ، فَيَمتَنِعُ صاحِبُهُ مِن أن يَصنَعَ ذلِكَ إلى غَيرِهِ؛

خدا لعنت كند راهزنان نيكى را. سئوال شد راهزنان نيكى چه كسانى هستند؟ فرمودند: كسى كه به او نيكى شود، و او ناسپاسى كند، در نتيجه نيكوكار را از نيكى به ديگران باز دارد.

كافى(ط-الاسلاميه) ج4، ص33، ح1

حديث (9) امام على عليه السلام :

لا يُزَهِّدَنَّكَ فِى المَعروفِ مَن لا يَشكُرُ لَكَ، فَقَد يَشكُرُكَ عَلَيهِ مَن لا يَستَمتِعُ بِشَى ءٍ مِنهُ، وَقَد تُدرِكُ مِن شُكرِ الشّاكِرِ أكثَرَ مِمّا أضاعَ الكافِرُ ، واللّه يُحِبُّ المُحسِنينَ؛

تشكر نكردن ديگران از تو نبايد تو را به خوبى كردن بى رغبت سازد، زيرا كسى كه از آن نيكى كم ترين بهره اى نمى برد (يعنى خداوند) از تو

قدردانی می کند و از سپاسگزاری این سپاسگزار به بیش از آن چیزی می رسی که فرد ناسپاس فرو گذاشته است و خداوند نیکوکاران را دوست دارد.

نهج البلاغه(صبحی صالح) ص505 ، حکمت 204

حدیث (10) امام صادق علیه السلام :

إنَّ المُؤمِنَ مُکَفَّرٌ و ذلِکَ أنَّ مَعروفَهُ یَصعَدُ إلیَ اللّه تَعالی

ص: 586

فَلا يَنتَشِرُ فِی النّاسِ ، و الکافِرُ مَشهورٌ و ذلِکَ أنَّ مَعروفَهُ لِلنّاسِ يَنتَشِرُ فِی النّاسِ و لا يَصعَدُ إلَی السَّماءِ؛

مؤمن ناسپاسی می شود، زیرا خوبی او به درگاه خدای تعالی بالا می رود و در میان مردم شایع نمی شود، اما خوبی های کافر شایع می شود چون برای مردم است و به درگاه الهی بالا نمی رود.

علل الشرایع ج2، ص560، ح1

حدیث (11) پیامبر صلی الله علیه و آله :

أفضَلُ النّاسِ عِندَ اللّه مَنزِلَةً و أَقرَبُهُم مِنَ اللّه وَسيلَةً المُحسِنُ يُكَفَّرُ إحسانُهُ؛

بهترین مردم در نزد خداوند و نزدیک ترین آنان به او، نیکوکاری است که از نیکی او قدردانی نمی شود.

نوادر (راوندی) ص9 - بحارالأنوار(ط-بیروت) ج72، ص44، ح1

جماعت

حدیث (1) پیامبر صلی الله علیه و آله :

كُلوا جَميعا وَ لا تَفَرَّقوا فَاِنَّ البَرَكَةَ مَعَ الجَماعَهِ؛

با هم غذا بخورید و پراکنده نباشید، که برکت با جماعت است.

نهج الفصاحه ص615 ، ح2180 - بحارالأنوار(ط-بیروت) ج 63، ص 349 ، ح9

حدیث (2) امام علی علیه السلام :

اَلسُّنَّهُ - و اللّه - سُنَّهُ مُحمّدٍ صلی الله علیه و آله وَ الْبِدْعَهُ ما فارَقَها وَ الْجَماعَهُ - وَ اللّه - مُجامَعَهُ اَهْلِ الْحَقِّ وَ اِنْ قَلّوا وَ الْفُرقَهُ مُجامَعَهُ اَهْلِ الْباطِلِ وَ اِنْ كَثُروا؛

به خدا سوگند، سنّت، همان سنّت محمّد صلی الله علیه و آله است و بدعت آنچه خلاف آن باشد و به خدا قسم، جماعت، همدست شدن با اهل حق است هر چند اندک باشند و تفرقه، همدستی با اهل باطل است هر چند بسیار باشند.

کتاب سلیم بن قیس الهلالی ج 2، ص 964

حیا

حدیث (1) امام علی علیه السلام :

اَلحَیاءُ مِفتاحُ کُلِّ الخَیرِ؛

حیا کلید همه خوبی هاست.

شرح آقا جمال خوانساری بر غرر الحکم و درر الکلم ج 1، ص

ص: 587

93، ح340

حدیث (2) رسول اکرم صلی الله علیه و آله :

اَلحَیاءُ زینَهُ الاسلامِ؛

حیا زینت اسلام است.

مستدرک الوسایل و مستنبط المسایل ج1، ص488، ح1244

قرض

حدیث (1) پیامبر صلی الله و علیه و آله و سلم :

اَلصَّدَقَهُ بِعَشرَهٍ وَ القَرضُ بِثَمانِیَهَ عَشرَ وَ صِلَهُ الاِخوانِ بِعِشرینَ وَ صِلَهُ الرَّحِمِ بِاَربَعَهٍ وَ عِشرینَ؛

صدقه دادن، ده حسنه، قرض دادن، هجده حسنه، رابطه با برادران [دینی]، بیست حسنه و صله رحم، بیست و چهار حسنه دارد.

کافی(ط-الاسلامیه) ج4، ص10

حدیث (2) امام صادق علیه السلام :

لَا خَیْرَ فِیمَنْ لَا یُحِبُّ جَمْعَ الْمَالِ مِنْ حَلَالٍ فَیَکُفَّ بِهِ وَجْهَهُ وَ یَقْضِیَ بِهِ دَیْنَه

خیری در آن کس نیست که دوست ندارد از راه حلال مالی بدست آورد که آبرویش را حفظ و قرضش را با آن ادا نماید.

من لا یحضره الفقیه ج 3، ص 166 ، ح3615

حدیث (3) پیامبر صلی الله و علیه و آله و سلم :

مَنْ أَخَذَ أَمْوالَ النّاسِ یُریدُ أَداءَها أَدَّی اللّه ُ عَنْهُ وَ مَنْ أَخَذَها یُریدُ إِتْلافَها اَتْلَفَهُ اللّه ُ؛

هر کس اموال مردم را بگیرد و قصد پرداخت آن را داشته باشد خداوند آن را بپردازد (او را یاری می کند) و هر کس اموال مردم را بگیرد و قصد تلف کردن داشته باشد خداوند آن را تلف کند.

نهج الفصاحه ص762 ، ح 2979

حدیث (4) پیامبر صلی الله و علیه و آله و سلم :

إِنَّ اللّه َ تَعالی مَعَ الدّائِنِ حَتّی یَقْضیَ دَیْنَهُ مالَمْ یَکُنْ دَیْنُهُ فیما یَکْرَهُ اللّه ُ؛

خداوند یار قرض دار است تا قرض خود را بپردازد به شرط آن که قرض وی بر خلاف رضای خدا نباشد.

نهج الفصاحه ص303، ح 733 {شبیه این حدیث در بحارالانوار(ط-بیروت) ج100 ، ص143 ، ح14 }

حدیث (5) پیامبر صلی الله و علیه و آله و سلم :

مَنْ أَقْرَضَ مَلْهوفا فَأَحْسَنَ طِلْبَتَهُ اسْتَأْنَفَ الْعَمَلَ وَ أَعْطاهُ اللّه بِکُلِّ دِرْهَمٍ أَلْفَ قِنْطارٍ مِنَ الْجَنَّهِ؛

هر کس به گرفتار و درمانده ای

قرض بدهد و در پس گرفتن آن خوشرفتاری کند [گناهانش پاک شده] اعمالش را دوباره شروع می کند و خداوند در برابر هر درهم، هزار قنطار (ثروتی فراوان) در بهشت به او عطا کند.

ثواب الاعمال و عقاب الاعمال ص 289

حدیث (6) پیامبر صلی الله و علیه و آله و سلم :

مَنِ احْتاجَ إِلَيْهِ أَخوهُ الْمُسْلِمُ فی قَرْضٍ وَ هُوَ يَقْدِرُ عَلَيْهِ فَلَمْ يَفْعَلْ حَرَّمَ اللّه عَلَيْهِ ريحَ الْجَنَّهِ؛

کسی که برادر مسلمانش در قرضی به او نیاز پیدا کند و او بتواند قرض بدهد و چنین نکند، خداوند بوی بهشت را بر او حرام می کند.

امالی (صدوق) ص 430 - من لا یحضر الفقیه ج4 ، ص15

حدیث (7) پیامبر صلی الله و علیه و آله و سلم :

كَما لا يَحِلُّ لِغَريمِکَ أَنْ يَمْطُلَکَ وَ هُوَ مُؤْسِرٌ فَكَذلِکَ لا يَحِلُّ لَکَ أَنْ تَعْسِرَهُ إِذا عَلِمْتَ أَنَّهُ مُعْسِرٌ؛

همانطور که برای آن کسی که از تو قرض گرفته جایز نیست که اداء آن را به تأخیر بیندازد، پس برای تو هم جایز نخواهد بود که با این که می دانی او تنگدست است از او مطالبه کنی.

تهذیب الأحکام (تحقیق خرسان) ج 6، ص 193 ، ح418 - مجموعه ورام ج2 ، ص265

حدیث (8) امام رضا علیه السلام :

اِعْلَمْ أَنَّه مَنِ اسْتَدانَ دَيْنا وَ نَوى قَضاءَهُ، فَهُوَ فی أَمانِ اللّه حَتّى يَقْضيَهُ، فَإِنْ لَمْ يَنْوِ قَضاءَهُ فَهُوَ سارِقٌ؛

کسی که قرض بگیرد در صورتی که تصمیم داشته باشد آن را پس دهد در امان خداست تا آن را اداء کند ولی اگر تصمیم نداشته باشد آن را به صاحبش برگرداند، دزد محسوب می شود.

فقه الرضا ص 268

حدیث (9) پیامبر صلی الله و علیه و آله و سلم :

مَنْ أَرادَ ان تُسْتَجابُ دَعْوَتُهُ وَ أَنْ تُكْشَفَ كُرْبَتُهُ فَلْيُفَرِّجْ عَنْ مُعْسِرٍ؛

هر کس

ص: 589

می خواهد دعایش مستجاب و اندوهش برطرف شود، به تنگدست مهلت دهد.

نهج الفصاحه ص759 ، ح2961

حدیث (10) پیامبر صلی الله و علیه و آله و سلم :

أَقِلَّ مِنَ الدَّیْنِ تَعِشْ حُرّا؛

قرض کمتر گیر تا آزاد باشی.

نهج الفصاحه ص235، ح 432

حدیث (11) امام صادق علیه السلام :

لاِنْ اُقْرِضَ قَرْضا اَحَبُّ اِلَیَّ مِنْ اَنْ اَصِلَ بِمِثْلِهِ؛

مالی را قرض بدهم، بیشتر دوست دارم تا آن را ببخشم.

بحارالانور(ط-بیروت) ج 100، ص 139، ح 5

حدیث (12) امام صادق علیه السلام :

عَنْ اَبی موسی، قالَ: قُلْتُ لاَبی عَبْدِاللّه علیه السلام : جُعِلْتُ فِداکَ یَسْتَقْرِضُ الرَّجُلُ وَ یَحِجُّ؟ قالَ: نَعَمْ، قُلْتُ: یَسْتَقْرِضُ وَ یَتَزَوَّجُ؟ قالَ: نَعَمْ، اِنَّهُ یَنْتَظِرُ رِزْقَ اللّه غُدْوَةً وَ عَشیَّةً؛

ابو موسی می گوید: به امام صادق علیه السلام عرض کردم: فدایت شوم، آیا مرد، می تواند قرض بگیرد و حج برود؟ فرمودند: بله، عرض کردم: آیا می تواند قرض بگیرد و ازدواج کند؟ فرمودند: بله، قرض کند و ازدواج نماید و شب و روز منتظر روزی خدا باشد.

من لا یحضر الفقیه ج3 ، ص182 و ص183 ،ح3685

حدیث (13) امام صادق علیه السلام :

فَاِنْ اَعْطاهُ اَكْثَرَ مِمّا اَخَذَهُ بلا شَرْطٍ بَيْنَهُما فَهُوَ مُباحٌ لَهُ، وَ لَيْسَ لَهُ عِنْدَ اللّه ثَوابٌ فيما اَقْرَضَهُ؛

اگر قرض گيرنده بدون قرار قبلى، سودى به قرض دهنده بدهد مُباح است، ولى آن قرض دهنده پاداشى از خدا نخواهد گرفت.

وسايل الشيعه ج18 ، ص161 ، ح23389 {شبيه اين حديث در تفسير القمى ج 2 ، ص159 - بحارالانوار(ط-بيروت) ج 100، ص 157، ح 1 }

حديث (14) امام على عليه السلام :

وَ اغْتَنِمْ مَنِ اسْتَقْرَضَكَ فى حالِ غِناكَ لِيَجْعَلَ قَضاءَهُ لَكَ فى يَوْمِ عُسْرَتِكَ؛

غنيمت بدان كسى را كه در زمان توانگريت از تو قرض بخواهد تا در روز تنگدستى ات

ص: 590

(قیامت) بپردازد.

نهج البلاغه، از نامه 31

حدیث (15) رسول اکرم صلی الله علیه و آله :

اَلدَّیْنُ دَیْنانِ: فَمَنْ ماتَ وَ هُوَ یَنْوی قَضاءَهُ فَاَنَا وَلیُّهُ وَ مَنْ ماتَ و َلا یَنْوی قَضاءَهُ فَذاکَ الَّذی یُؤْخَذُ مِنْ حَسَناتِهِ لَیْسَ یَوْمَئِذٍدینار ٌو َلا دِرْهَمٌ؛

قرض بر دو نوع است: هر کس از دنیا برود و قصد داشته باشد که قرض خود را بپردازد من سرپرست او خواهم بود و هر کس از دنیا برود و قصد داشته باشد که قرض خود را نپردازد، در مقابل آن از اعمال نیک او بر می دارند، زیرا در آن روز دینار و درهمی نیست.

نهج الفصاحه ص490، ح 1609

حدیث (16) امام علی علیه السلام :

اِیّاکُمْ وَ الدَّیْنَ فَاِنَّهُ مَذَلَّهٌ بِالنَّهارِ، وَ مَهَمَّهٌ بِاللَّیلِ وَ قَضاءٌ فِی الدُّنْیا وَ قَضاءٌ فِی الاْخِرَهِ؛

زیر بار بدهی نروید زیرا بدهکاری خواری روز و اندوه شب است و در دنیا و آخرت باز پرداختی دارد.

کافی(ط-الاسلامیه) ج 5، ص 95، ح 11

حدیث (17) امام علی علیه السلام :

کَثْرَهُ الدَّیْنِ تُصَیِّرُ الصّادِقَ کاذِبا وَ المُنْجِزَ مُخْلِفا؛

بدهی بسیار، راستگو را دروغگو و خوش قول را بدقول می گرداند.

تصنیف غررالحکم و دررالکلم ص362 ، ح8214

حدیث (18) امام علی علیه السلام :

اَلدَّیْنُ رِقٌّ فَلا تَبْذُلْ رِقّکَ لِمَنْ لا یَعْرِفُ حَقَّکَ؛

بدهی (نوعی) بندگی است، پس زمام اختیار خود را به کسی که حق تو را نمی شناسد مسپار (کنایه از این است که از هر کس قرض نگیر).

شرح نهج البلاغه (ابن ابی الحدید)ج20،ص306،ح503

حدیث (19) امام علی علیه السلام :

وَ اغْتَنِمْ مَنِ اسْتَقْرَضَکَ فی حالِ غِناکَ لِیَجْعَلَ قَضاءَهُ لَکَ فی یَوْمِ عُسْرَتِکَ؛

غنیمت بدان کسی را که در زمان توانگریت از تو قرض بخواهد تا در روز تنگدستی ات (قیامت) بپردازد.

نهج البلاغه(صبحی صالح)

ص: 591

ص398 ، از نامه 31

حدیث (20) امام کاظم علیه السلام :

عَنْ عَلیِّ بْنِ جَعْفَرٍ عَنْ اَخیهِ موسَی بْنِ جَعْفَرٍ علیه السلام قالَ: وَ سَاَلْتُهُ عَنْ رَجُلٍ اَعْطی رَجُلاً مِائَةَ دِرْهَمٍ عَلی اَنْ یُعْطیَهُ خَمْسَةَ دَراهِمَ اَوْ اَقَلَّ اَوْ اَکْثَرَ قالَ: هذَا الرِّبَا الْمَحْضُ؛

علی بن جعفر می گوید: از برادرم امام کاظم علیه السلام در مورد مردی که صد درهم قرض به دیگری داد به این شرط که پنج درهم یا کمتر یا بیشتر (اضافه)به او بدهد پرسیدم؟ فرمودند: این عمل ربای محض است.

وسائل الشیعه ج 18، ص 359، ح 23847

حدیث (21) امام صادق علیه السلام:

ثَلاثٌ ت-ُورِثُ المَحَبَّه: ال-دَی-نُ وَ التَّ-واضُعُ وَ البَذلُ؛

سه چیز است که محبت آورد: ق-رض دادن و ف-روتن-ی و بخش-ش.

تحف العقول ص 316

حدیث (22) امام حسین سلام الله علیه :

لا تَرفَعْ حاجَتَکَ إلّا إلی أحَدِ ثَلاثَهٍ: إلی ذی دینٍ أو مُرُوَّهٍ أو حَسَبٍ

جز به نزد یکی از این سه کس حاجت مبر: دیندار یا صاحب مروّت یا دارای اصالت خانوادگی

تحف العقول ص247

پاکیزگی

حدیث (1) رسول اکرم صلی الله علیه و آله :

إنَّ اللّه تَعالی جَمیلٌ یُحِبُّ الجَمالَ، سَخیٌّ یُحِبُّ السَّخاءَ، نَظیفٌ یُحِبُّ النَّظافَةَ؛

خداوند زیباست و زیبایی را دوست دارد، بخشنده است و بخشش را دوست دارد، پاکیزه است و پاکیزگی را دوست دارد.

نهج الفصاحه ص293 ، ح 690

حدیث (2) رسول اکرم صلی الله علیه و آله :

تَنَظَّفوا بِكُلِّ مَا استَطَعتُم فَإِنَّ اللّه تَعالی بَنَی السلامَ عَلَی النَّظافَهِ و َلَن یَدخُلَ الجَنَّهَ إِلاّ کُلُّ نَظیفٍ؛

خودتان را با هر وسیله ای که می توانید پاکیزه کنید، زیرا که خدای متعال اسلام را بر پایه پاکیزگی بنا کرده است و هرگز به بهشت نرود مگر کسی که پاکیزه باشد.

نهج الفصاحه ص391، ح 1182

حدیث (3) امام علی علیه السلام :

نِعمَ البَیتُ الحَمّامُ تَذکُرُ فیهِ

ص: 592

النّارَ وَ یَذهَبُ بِالدَّرَنِ؛

چه نیکو جایگاهی است حمّام، یادآور دوزخ است و چرک را از میان می برد.

من لایحضره الفقیه ج1، ص115، ح237

حدیث (4) امام علی علیه السلام :

تَنَظَّفوا بِالماءِ مِنَ النَّتنِ الرِّیحِ الَّذی یُتَأَذّی بِهِ؛

خودتان را با آب، از بوی بد، که دیگران را آزار می دهد بشویید.

خصال ص 620

حدیث (5) امام صادق علیه السلام :

اِنَّ لِکُلِّ ثَمَرَهٍ سَّما فَاِذا اَتَیتُم بِها فَمَسّوها بِالماءِ أو اَغمِسوها فِی الماءِ؛

هر میوه ای سمّی دارد، هرگاه میوه به دستتان رسید آن را با بشویید و یا در آب فرو برید.

کافی(ط-الاسلامیه) ج6، ص350، ح4

حدیث (6) امام علی علیه السلام :

اَلنَّظیفُ مِنَ الثِّیابِ یُذهِبُ الهَمَّ وَ الحُزنَ وَ هُوَ طَهورٌ لِلصَّلاهِ؛

لباس پاکیزه غم و اندوه را می برد و موجب پاکیزگی نماز است.

کافی(ط-الاسلامیه) ج6، ص444، ح14

حدیث (7) رسول اکرم صلی الله علیه و آله :

لَا یُطَوِّلَنَّ أَحَدُکُمْ شَارِبَهُ وَ لَا شَعْرَ إِبْطَیْهِ وَ لَا عَانَتِهِ فَإِنَّ الشَّیْطَانَ یَتَّخِذُهَا مَخْبَأً یَسْتَتِرُ بِهَا

بلند نکند کسی از شما موهای سبیل و موهای زیر بغل و موی زیر شکم خود را، زیرا شیطان این مراکز را پناهگاه خود قرار داده زیر موها پنهان می شود.

وسائل الشیعه ج2، ص115 ، ح1655

حدیث (8) امام صادق علیه السلام :

تَقْلِیمُ الْأَظْفَارِ وَ قَصُّ الشَّارِبِ وَ غَسْلُ الرَّأْسِ بِالْخِطْمِیِّ کُلَّ جُمُعَهٍ یَنْفِی الْفَقْرَ وَ یَزِیدُ فِی الرِّزْق

گرفتن ناخنها و کوتاه کردن سبیل و شستن سر با خطمی در هر جمعه (سبب) جلوگیری از فقر و افزایش روزی است

کافی(ط-الاسلامیه) ج6، ص491، ح10

حدیث (9) امام علی علیه السلام :

نَظِّفوا بُیوتَکُم مِن حَوکِ العَنکَبوتِ، فَإِنَّ تَرکَهُ فِی البَیتِ یورِثُ الفَقرَ؛

خانه های خود را از تار عنکبوت تمیز کنید، زیرا باقی گذاشتن آن در خانه، فقر می آورد.

وسائل الشیعه ج5، ص322، ح6674

حدیث (10) رسول اکرم صلی الله علیه و آله :

ا تُبَیِّتُوا القُمامَهَ فی بُیوتِکُم وَ أَخرِجوها نَهارا، فَإِنَّها مَقعَدُ الشَّیطانِ؛

زباله را شب در خانه های خود نگه ندارید و آن را در روز به بیرون از خانه منتقل کنید، زیرا زباله نشیمنگاه شیطان است.

من لایحضره الفقیه ج4، ص5

بهداشت

حدیث (1) رسول اکرم صلی الله علیه و آله و سلم :

إِنَّ اللّه َ تَعالی جَمیلٌ یُحِبُّ الجَمالَ، سَخیٌّ یُحِبُّ السَّخاءَ، نَظیفٌ یُحِبُّ اَلنَّظافَهَ؛

خداوند زیباست و زیبایی را دوست دارد، بخشنده است و بخشش را دوست دارد، پاکیزه است و پاکیزگی را دوست دارد.

نهج الفصاحه ص293 ، ح 690

حدیث (2) رسول اکرم صلی الله علیه و آله و سلم :

تَنَظَّفوا بِکُلِّ مَا إستَطَعتُم فَإِنَّ اللّه َ تَعالی بَنَی السلامَ عَلَی النَّظافَهِ وَ لَن یَدخُلَ الجَنَّهَ إِلاّکُلُّ نَظیفٍ؛

خودتان را با هر وسیله ای که می توانید پاکیزه کنید، زیرا که خدای متعال اسلام را برپایه پاکیزگی بنا کرده است و هرگز به بهشت نمی رود، مگر کسی که پاکیزه باشد.

نهج الفصاحه ص391، ح 1182

حدیث (3) امام علی علیه السلام :

اَلنَّظیفُ مِنَ الثِّیابِ یُذهِبُ الهَمَّ وَ الحُزنَ وَ هُوَ طَهورٌ لِلصَّلاهِ؛

لباس پاکیزه غم و اندوه را برطرف می کند و باعث پاکیزگی نماز است.

کافی(ط-الاسلامیه) ج6، ص444، ح14

حدیث (4) رسول اکرم صلی الله علیه و آله و سلم :

طَهِّرُوا هَذِهِ الْأَجْسَادَ طَهَّرَكُمُ اللَّهُ فَلَيْسَ مِنْ عَبْدٍ يَبِيتُ طَاهِراً إِلَّا بَاتَ مَعَهُ مَلَكٌ فِي شِعَارِهِ لَا يَنْقَلِبُ سَاعَةً مِنْ لَيْلٍ يَسْأَلُ اللَّهَ شَيْئاً مِنْ أَمْرِ الدُّنْيَا وَ الْآخِرَهِ إِلَّا أَعْطَاهُ إِيَّاه

این بدن ها را پاکیزه کنید، خداوند پاکیزه تان کند، زیرا هیچ بنده ای نیست که شب با بدنی پاکیزه بخوابد مگر این که فرشته ای با وی می خوابد و هیچ لحظه ای از شب از این پهلو به آن پهلو نمی شود، از خدا چیزی از امور دنیا

ص: 594

و آخرت می خواهد مگر اعطا کندبه او

مستدرک الوسائل و مستنبط المسائل ج 1، ص 297 ، ح662

حدیث (5) رسول اکرم صلی الله علیه و آله و سلم :

تَخَلَّلوا، فَاِنَّهُ یُنَقِّی الفَمَ وَ مَصلَحَهٌ لِلِّثَهِ؛

خلال کنید، چرا که دهان را تمیز می کند و مایه سلامت لثه است.

کافی(ط-الاسلامیه) ج 6، ص 376، ح 5

حدیث (6) رسول اکرم صلی الله علیه و آله و سلم :

لَا یُطَوِّلَنَّ أَحَدُکُمْ شَارِبَهُ وَ لَا شَعْرَ إِبْطَیْهِ وَ لَا عَانَتِهِ فَإِنَّ الشَّیْطَانَ یَتَّخِذُهَا مَخْبَأً یَسْتَتِرُ بِهَا

کسی از شما موهای سبیل و موهای زیر بغل و موی زیر شکم خود را بلند نکند؛ چرا که شیطان (میکروب) این نقاط را پناهگاه خود قرار داده، و زیر موها پنهان می شود.

وسائل الشیعه ج2، ص115 ، ح1655

حدیث (7) امام باقر علیه السلام :

شَکَتِ الکَعبَهُ اِلَی اللّه ِ ما تَلقی مِن اَنفاسِ المُشرِکینَ، فَاَوحَی اللّه ُ اِلَیها: اَن قَرّی یا کَعبَهُ، فَاِنّی اُبدِلُکَ بِهِم قَوما یَتَخَلَّلونَ بِقُضبانِ الشَّجَرِ. فَلَمّا بَعَثَ اللّه ُ مُحَمَّدا صلی الله علیه و آله و سلم اَوحی اِلَیهِ مَعَ جَبرَئیلَ بِالسِّواکِ وَ الخِلالِ؛

کعبه از زجری که از بوی بد نفس های مشرکین می کشید، به درگاه خداوند شکایت نمود، خداوند به آن وحی کرد، تو را مژده باد که بجای اینان کسانی را جایگزین می کنم که با شاخه های درخت خلال می کنند. هنگامی که خداوند حضرت محمد صلی الله علیه و آله و سلم را مبعوث فرمود، توسط جبرئیل سفارش مسواک و خلال کردن را به او وحی کرد.

محاسن ج 2، ص 558، ح 924

حديث (8) رسول اكرم صلى الله عليه و آله و سلم :

غَسلُ اِلاناءِ وَ طَهارَةُ الفِناءِ يورِثانِ الغِنى؛

شستن ظرفها و پاكيزگى حياط مايه غناست.

نهج الفصاحه ص 584 ، ح 2031

حديث (9) امام باقر عليه السلام :

اِنَّما قُصَّ الظفارُ، لاِنَّها مَقيلُ

ص: 595

الشَّیطانِ وَ مِنهُ یَکونُ النِّسیانُ؛

کوتاه کردن ناخن، از آن رو لازم است که پناهگاه شیطان است و فراموشی می آورد.

کافی(ط-الاسلامیه) ج 6، ص 490، ح 6

حدیث (10) رسول اکرم صلی الله علیه و آله و سلم :

اِنَّ مِن حَقِ الضَّیفِ اَن یُکرَم وَ اَن یُعِدَّ لَهُ الخِلال؛

از حقوق میهمان است که میزبان او را احترام کند و برایش خلال دندان فراهم نماید.

کافی(ط-الاسلامیه) ج 6، ص 285، ح 3

حدیث (11) امام علی علیه السلام :

نِعمَ البَیتُ الحَمّامُ تَذکُرُ فیهِ النّارَ وَ یَذهَبُ بِالدَّرَنِ؛

چه خوب جایگاهی است حمّام، یادآور دوزخ است و چرک را از میان می برد.

من لایحضره الفقیه ج 1، ص 115، ح 237

حدیث (12) امام رضا علیه السلام :

و مَنِ اغتَسَلَ مِنَ الماءِ الَّذی قَدِ اغتُسِلَ فیهِ فَاَصابَهُ الجُذامُ فَلا یَلومَنَّ اِلاّ نَفسَهُ؛

هر کس با آبی غسل کند که پیش تر در آن غسل شده است و به جذام مبتلا شود، کسی را جز خود سرزنش نکند.

کافی(ط-الاسلامیه) ج 6، ص 503، ح 38

حدیث (13) امام صادق علیه السلام :

اَلحِنّاءُ یَذهَبُ بالسَّهَکِ وَ یَزیدُ فی ماءِ الوَجهِ وَ یُطَیِّبُ النَّکهَهَ وَ یُحَسِّنُ الوَلَدَ؛

حنا، بوی بد (عرق) را از بین می برد، چهره را شاداب، دهان را خوشبو و فرزند را زیبا می کند.

کافی(ط-الاسلامیه) ج 6، ص 484، ح 5

حدیث (14) امام صادق علیه السلام :

إِنَّ اللَّهَ (تَعَالَی) یُحِبُّ الْجَمَالَ وَ التَّجْمِیلَ، وَ یَکْرَهُ الْبُؤْسَ وَ التَّبَاؤُسَ، فَإِنَّ اللَّهَ (عَزَّ وَ جَلَّ) إِذَا أَنْعَمَ عَلَی عَبْدٍ نِعْمَهً أَحَبَّ أَنْ یَرَی عَلَیْهِ أَثَرَهَا.قِیلَ: وَ کَیْفَ ذَلِکَ قَالَ: یُنَظِّفُ ثَوْبَهُ، وَ یُطَیِّبُ رِیحَهُ، وَ یُجَصِّصُ دَارَهُ، وَ یَکْنُسُ أَفْنِیَتَهُ، حَتَّی إِنَّ السِّرَاجَ قَبْلَ مَغِیبِ

الشَّمْسِ یَنْفِی الْفَقْرَ، وَ یَزِیدُ فِی الرِّزْقِ

خداوند زیبایی و خودآرایی را دوست دارد

ص: 596

و از فقر و تظاهر به فقر بیزار است. هرگاه خداوند به بنده ای نعمتی بدهد، دوست دارد اثر آن را در او ببیند. عرض شد: چگونه؟ فرمودند: لباس تمیز بپوشد، خود را خوشبو کند، خانه اش را گچکاری کند، جلوی در حیاط خود را جارو کند، حتی روشن کردن چراغ قبل از غروب خورشید فقر را می برد و روزی را زیاد می کند.

امالی (طوسی) ص 275، ح 526

حدیث (15) رسول اکرم صلی الله علیه و آله و سلم :

نِعمَ السِّواکُ الزَّیتونُ مِن شَجَرَهٍ مُبارَکَهٍ، یُطَیِّبُ الفَمَ وَ یَذهَبُ بِالحَفَرِ، وَ هُوَ سِواکی وَ سِواکُ النبیاءِ قَبلی؛

چه خوب مسواکی است زیتون! از درختی پر خیر و برکت که دهان را خوشبو می کند و جِرم دندان را از میان می برد. این مسواک من و پیامبران پیش از من است.

مکارم الاخلاق ص 49 {شبیه این حدیث در مستدرک الوسایل و مستنبط المسایل ج1 ، ص 369 ، ح885 }

حدیث (16) رسول اکرم صلی الله علیه و آله و سلم :

مَنِ اتَّخَذَ شَعرا فَلیُحسِن وَلایَتَهُ، اَو لِیَجُزَّهُ؛

هر کس مو می گذارد، آن را خوب نگه دارد وگرنه کوتاهش کند.

کافی(ط-الاسلامیه) ج 6، ص 485، ح 2 - من لا یحضر الفقیه ج1 ، ص129 ، ح326

حدیث (17) امام رضا علیه السلام :

عَلَیکَ بِالاِثمِدِ فَاِنَّهُ یَجلُو البَصَرَ وَ یُنبِتُ الشفارَ وَ یُطَیِّبُ النَّکهَهَ وَ یَزیدُ فِی الباه؛

سرمه سیاه بِکشید، چرا که دیده را جلا می دهد، مژه ها را می رویاند، دهان را خوشبو می کند و بر توان جنسی می افزاید.

مکارم الاخلاق ص 46

حدیث (18) امام علی علیه السلام :

نَظِّفوا بُيوتَكُم مِن حَوكِ العَنكَبوتِ، فَاِنَّ تَركَهُ فِى البَيتِ يورِثُ الفَقرَ؛

خانه های خود را از تار عنکبوت پاک کنید، زیرا باقی گذاشتن آن

ص: 597

در خانه، فقر می آورد.

وسائل الشیعه ج5، ص322، ح6674

حدیث (19) رسول اکرم صلی الله علیه و آله و سلم :

لا تُبَیِّتُوا القُمامَهَ فی بُیوتِکُم وَ اَخرِجوها نَهارا، فَاِنَّها مَقعَدُ الشَّیطانِ؛

زباله را شب در خانه های خود نگه ندارید و آن را در روز به بیرون از خانه منتقل کنید، زیرا زباله نشیمنگاه شیطان است.

من لا یحضره الفقیه ج 4، ص 5 ، ح 4968

حدیث (20) امام صادق علیه السلام :

اِنَّ لِکُلِّ ثَمَرَهٍ سَمّا فَاِذا اَتَیتُم بِها فَمَسّوها بِالماءِ أو اَغمِسوها فِی الماءِ؛

هر میوه ای سمّی دارد، هرگاه میوه به دستتان رسید، آن را با آب بشویید و یا در آب فرو برید.

کافی(ط-الاسلامیه) ج 6، ص 350، ح 4

حدیث (21) امام صادق علیه السلام :

اَبصَرَ رسول اللّه صلی الله علیه و آله و سلم رَجُلاً شَعثا شَعرُ رَأسِهِ وَ سَخَهً ثیابُهُ، سَیِّئَهً حالُهُ فَقال رسول اللّه صلی الله علیه و آله و سلم : مِن الدّینِ المُتعَهُ وَ اِظهارُ النِّعمَهِ؛

پیامبر خدا صلی الله علیه و آله و سلم مردی را دیدند که موهای ژولیده و جامه ای چرکین و سر و وضع نامرتّبی داشت، فرمودند: بهره بردن از نعمت های خدا و آشکار ساختن نعمت جزء دین است.

کافی(ط-الاسلامیه) ج 6، ص 439، ح 5

حدیث (22) امام باقر علیه السلام :

كَنسُ البُيوتِ يَنفِى الفَقرَ؛

جارو کردن اتاق ها فقر را از بین می برد.

وسایل الشیعه ج 5 ، ص 317، ح 6658

حدیث (23) امام صادق علیه السلام :

غَسلُ الناءِ وَ كَسحُ الفِناءِ، مَجلَبَهٌ لِلرِّزقِ؛

شستن ظرف و جارو زدن جلو در منزل، باعث جلب روزی می شود.

خصال ص 54، ح 73 - مکارم الاخلاق ص 127

حدیث (24) امام رضا علیه السلام :

مِن اَخلاقِ الانبياءِ التَّنَظُّفُ؛

پاکیزگی از اخلاق پیامبران است.

کافی(ط-الاسلامیه) ج 5، ص

567، ح 50

حديث (25) امام على عليه السلام :

تَنَظَّفوا بِالماءِ مِنَ النَّتنِ الرِّيحِ الَّذى يُتَأَذّى بِهِ وَ تَعَهَّدوا اَنفُسَكُم، فَاِنَّ اللّه َعَزَّوَجَلَّ يُبغِضُ مِن عِبادِهِ القاذورَةَ الَّذى يَتَاَنَّفُ بِهِ مَن جَلَسَ اِلَيهِ؛

خودتان را با آب، از بوى بدى كه ديگران را آزار مى دهد، پاک كنيد و اين كار را پيوسته انجام دهيد؛چرا كه خداوند، از بنده آلوده اى كه هر كس با او بنشيند، بينى اش را از [بوى بد] وى مى گيرد، نفرت دارد.

خصال ص 620

حديث (26) رسول اكرم صلى الله عليه و آله و سلم :

لا تُؤووا التُّرابَ خَلفَ البابِ، فَاِنَّهُ مأوَى الشَّيطانِ؛

زباله را پشت در (حياط) جمع نكنيد، زيرا كه لانه شيطان مى شود.

محاسن ص 624، ح 79

حديث (27) رسول اكرم صلى الله عليه و آله و سلم :

ما لى اَراكُم تَدخُلونَ عَلَىَّ قُلحَا مُرغا؟ ما لَكُم لا تَستاكونَ؟

شما را چه شده است وقتى بر من وارد مى شويد، مى بينمتان كه دندان هايتان جرم گرفته و زرد و موهايتان ژوليده است. چرا مسواک نمى زنيد.

محاسن ص 561، ح 943

حديث (28) امام صادق عليه السلام :

خُذ مِن شارِبِ ـِکَ وَ اَظفارِکَ فى كُلِّ جُمُعَةٍ فَاِن لَم يَكُن فيها شَىْ ءٌ فَحُكَّها لا يُصيبُكَ جُنونٌ وَ لا جُذامٌ وَ لا بَرَصٌ؛

در هر جمعه، اندکی از سبیل و ناخن های خود را بگیر، و اگر هم چیزی وجود نداشته باشد، آن را (کمی) بسای، [که در این صورت] دیوانگی، جذام و پیسی به تو نمی رسد.

کافی(ط-الاسلامیه) ج 6، ص 490، ح 3

حدیث (29) رسول اکرم صلی الله علیه و آله و سلم :

اَلوُضوءُ قَبلَ الطَّعامِ یَنفِی الفَقرَ، وَ بَعدَهُ یَنفِی الهَمَّ وَ یُصَحِّحُ البَصَرَ؛

شستن دست قبل از غذا، فقر را و پس از غذا، غم و اندوه را برطرف می کند و به چشم سلامتی می بخشد.

ص: 599

کارم الاخلاق ص 139

حدیث (30) رسول اکرم صلی الله علیه و آله و سلم :

لِیُبالِغ اَحَدُکُم فِی المَضمَضَهِ وَ ا لستِنشاقِ، فَاِنَّهُ غُفرانٌ لَکُم وَ مَنفَرَهٌ لِلشَّیطانِ؛

سزاوار است هر یک از شما در دهان و بینی زیاد آب بچرخاند، چرا که این کار، مایه آمرزش شما و گریزِ شیطان است.

ثواب الاعمال و عقاب الاعمال ص 19 {شبیه این حدیث در الجعفریات ص16 }

حدیث (31) رسول اکرم صلی الله علیه و آله و سلم :

بَیتُ الشَّیاطینِ مِن بُیوتِکُم بَیتُ العَنکَبوتِ؛

خانه های عنکبوتی که در اتاق های شماست، لانه شیاطین است.

کافی(ط-الاسلامیه) ج 6، ص 532، ح 11

حدیث (32) امام علی علیه السلام :

لا یَدلُکَنَّ رِجلَیهِ بِالخَزَفِ، فَاِنَّهُ یورِثُ الجُذامَ؛

مبادا کسی (در حمام) پای خود را سفال (سنگ پا) بکشد، زیرا این کار جذام می آورد.

کافی(ط-الاسلامیه) ج 6، ص 500، ح 19

حدیث (33) امام صادق علیه السلام :

غَسلُ الرَّأسِ بِالخَطمیِّ اَمانٌ مِنَ الصُّداعِ وَ بَراءَهٌ مِنَ الفَقرِ وَ طَهورٌ لِلرَّأسِ مِنَ الحَزاز؛

شستن سر با خطمی، مایه ایمنی از سر درد، برکنار ماندن از فقر و پاکیزگی سر از شوره است.

ثواب الاعمال و عقاب الاعمال ص 19

حدیث (34) رسول اکرم صلی الله علیه و آله و سلم :

مَرَّ اَخی عیسی علیه السلام بِمَدینَهٍ فَاِذا وُجُوهُهُم صُفرٌ وَ عُیونُهُم زُرقٌ فَشَکَوا اِلَیهِ ما بِهِم مِنَ العِلَلِ. فَقالَ: دَواؤُکُم مَعَکُم، اَنتُم اِذا اَکَلتُمُ اللَّحمَ طَبَختُموهُ غَیرَ مَغسولٍ، وَ لَیسَ یَخرُجُ شَیْ ءٌ مِنَ الدُّنیا اِلاّ بِجَنابَهٍ. فَغَسَلُوا بَعدَ ذلِکَ لُحومَهُم فَذَهَبَت اَمراضُهُم ؛

برادرم عیسی، از شهری عبور کرد و دید که مردمش رنگ چهره هایشان زرد و چشم هایشان کبود است. آنان از بیماری هایی که داشتند، نزد وی اظهار ناراحتی کردند. عیسی علیه السلام گفت: درمانتان همراهتان است. شما هنگامی که گوشت می خورید، آن را ناشسته می پزید، در حالی که هیچ چیزی

ص: 600

بدون نوعی جنابت از دنیا نمی رود. از آن پس، گوشت های مصرفی خود را شستند و در نتیجه بیماری هایشان از میان رفت.

قصص الانبیاء(راوندی) ص 274، ح 330

محبت

حدیث (1) امام جواد علیه السلام :

ثَلاثُ خِصالٍ تَجتَلِبُ بِهِنَّ المَحَبَّهَ: اَلنصافُ فِی المُعاشَرَهِ و َالمُواساهُ فِی الشِّدَّهِ وَ الاِنطِواعِ وَ الرُّجوعُ إِلی قَلبٍ سَلیمٍ؛

با سه خصلت، محبّت (دیگران) به دست می آید: انصاف در معاشرت، همدردی (با دیگران) در سختی ها، و بازگشت به قلبی پاک.

بحارالأنوار(ط-بیروت) ج75، ص82، ح77

حدیث (2) رسول اکرم صلی الله علیه و آله و سلم :

خَیْرُ الْمُؤْمِنِینَ مَنْ کَانَ مَأْلَفَهً لِلْمُؤْمِنِینَ، وَ لَا خَیْرَ فِیمَنْ لَا یَأْلَفُ وَ لَا یُؤْلَف

بهترین مؤمنان کسی است که با مؤمنان اُنس بگیرد و کسی که انس نگیرد و انس نپذیرد، خیری در او نیست.

امالی (طوسی) ص462 - بحارالأنوار(ط-بیروت) ج64، ص298

حدیث (3) امام علی علیه السلام :

اَلنُّصحُ یُثمِرُ المَحَبَّهَ؛

خیرخواهی محبت آور است.

تصنیف غررالحکم و دررالکلم ص224 ، ح4547

حدیث (4) امام صادق علیه السلام :

إنَّ اللّه َ عَزَّوَجَلَّ لَیَرحَمُ الرَّجُلَ لِشِدَّهِ حُبِّهِ لِوُلدِهِ؛

خداوند عزّ و جلّ انسان را برای محبّت بسیار به فرزندانش مورد رحمت خود قرار می دهد.

من لا یحضر الفقیه ج3 ، ص482 ، ح4695- مکارم الاخلاق ص 219

حدیث (5) امام سجاد علیه السلام :

اَلقَولُ الحَسَنُ یُثرِی المالَ وَ یُنمِی الرِّزقَ وَ یُنسِئُ فِی الأَجَلِ وَ یُحَبِّبُ إلَی الاهلِ وَ یُدخِلُ الجَنَّةَ؛

گفتار نیک، ثروت را زیاد و روزی را فراوان می کند، مرگ را به تأخیر می اندازد، (انسان را) محبوب خانواده می کند و به بهشت وارد می نماید.

امالی(صدوق) ص2 - خصال ص317، ح100

حدیث (6) امام علی علیه السلام :

مَن حَسُنَ ظَنُّهُ بِالنّاسِ حازَ مِنهُمُ المَحَبَّةَ؛

هر کس به مردم خوش گمان باشد، محبّت آنان را بدست می آورد.

تصنیف غررالحکم و دررالکلم ص253 ، ح5331

حدیث (7) امام علی علیه السلام :

ص: 601

عَلَیکُمْ بِالسَّخاءِ وَ حُسنِ الخُلقِ فَإِنَّهُما یَزیدانِ الرِّزقَ وَ یو جِبانِ المَحَبَّةَ؛

به یکدیگر هدیه بدهید تا محبّت را در میان خود بیفزایید.

تصنیف غررالحکم و دررالکلم ص378 ، ح8528

حدیث (8) امام صادق علیه السلام :

اَللّهُمَّ اِنّی أَسأَلُکَ الزَّینَ وَالزّینَةَ وَ المَحَبَّةَ وَ أَعوذُ بِکَ مِنَ الشَّینِ وَالشَّنَآنِ وَالمَقتِ؛

خدایا از تو خوبی، آراستگی و محبّت را خواستارم و از بدی و دشمنی و کینه، به تو پناه می برم.

کافی(ط-الاسلامیه) ج6 ، ص 519 و ص520 ، ح6

حدیث (9) امام علی علیه السلام :

صِلَةُ الرَّحِمِ توجِبُ المَحَبَّةَ وَ تَکبِتُ العَدُوَّ؛

صله رحم، محبّت آور است و دشمنی را از بین می برد.

تصنیف غررالحکم و دررالکلم ص406 ، ح9309

حدیث (10) پیامبر صلی الله علیه و آله و سلم :

وَالَّذی نَفسی بِیَدِهِ لا تَدخُلُوا الجَنَّةَ حَتّی تُؤمِنوا وَ لا تُؤمِنوا حَتّی تَحابّوا أ و لا أدُلُّ-کُم عَلی شَئیٍ اِذا فَعَلتُموهُ تَحابَبتُم؟ اَفشُوا السَّلامَ بَینَ-کُم؛

به خدایی که جانم در اختیار اوست، وارد بهشت نمی شوید مگر مؤمن شوید و مؤمن نمی شوید، مگر این که یکدیگر را دوست بدارید. آیا می خواهید شما را به چیزی راهنمایی کنم که با انجام آن، یکدیگر را دوست بدارید؟ سلام کردن بین یکدیگر را رواج دهید.

مشکاه الانوار فی غرر الاخبار ص 123

حدیث (11) امام صادق علیه السلام :

اِنَّ اللّه َ لَيَرحَمُ العَبدَ لِشِدَّهِ حُبِّهِ لِوَلَدِهِ ؛

بدون ترديد ، خداوند بر بنده خود به خاطر شدّت محبّت به فرزندش ، رحم می كند.

كافی(ط-الاسلاميه) ج 6، ص 50، ح 5

حديث (12) امام علی عليه السلام :

صِلَهُ الرَّحِمِ توجِبُ المَحَبَّهَ وَ تَكبِتُ العَدُوَّ؛

صله رحم، محبّت آور است و دشمنی را از بين می برد.

تصنيف غررالحكم و دررالكلم ص406 ، ح9309

حديث (13) امام صادق عليه السلام :

إِذا أَحبَبتَ رَجُلاً فَلا تُمازِحهُ و َلا تُمارِهِ؛

هر گاه كسی را دوست داشتی، با او نه

ص: 602

شوخی کن نه مجادله.

کافی(ط-الاسلامیه) ج2، ص664، ح9

حدیث (14) امام رضا علیه السلام:

تزاوَرُوا تَح-ابّ-وا و تَص-افَحُ-وا و لا تَح-اشَمُ-وا

به دیدن یکدیگر روید تا یکدیگر را دوست داشته باشید و دست یکدیگر را بفشارید و به هم خشم نگیرید.

بحارالانوار(ط-بیروت) ج75، ص 347

حدیث (15) امام حسین علیه السلام:

مَن اَحَبَّکَ نَهاکَ وَ مَن اَبغَضَکَ اَغراکَ؛

کسی که تو را دوست دارد، از تو انتقاد می کند و کسی که با تو دشمنی دارد، از تو تعریف و تمجید می کند.

بحار الانوار(ط-بیروت) ج75، ص128

حدیث (16) امام علی علیه السلام :

لَو ضَرَبْتُ خَیْشُومَ الْمُؤْمِنِ بِسَیْفی هذا عَلی أنْ یُبْغِضَنی ما أبْغَضَنی ولَو صَبَبْتُ الدُّنیا بِجَمّاتِها عَلَی الْمُنافِقِ عَلی أنْ یُحِبَّنی ما أَحَبَّنی؛

اگر با این شمشیرم بر بینی مؤمن بزنم که مرا دشمن بدارد با من دشمنی نمی کند و اگر همه دنیا را به منافق بدهم تا مرا دوست بدارد هیچ گاه دوستم نخواهد داشت.

نهج البلاغه(صبحی صالح) ص477 ، ح 45

حدیث (17) امام علی علیه السلام :

یَکْتَسِبُ الصّادِقُ بِصِدْقِهِ ثَلاثا:حُسْنَ الثِّقَهِ بِهِ، وَالْمَحَبَّهَ لَهُ، وَالْمَهابَهَ عَنْهُ؛

راستگو با راستگویی خود، سه چیز را به دست می آورد: اعتماد، محبت و شکوه (در دل ها).

تصنیف غررالحکم و دررالکلم ص219 ، ح4358

حدیث (18) پیامبر صلی الله علیه و آله و سلم :

ألا اُخْبِرُکُمْ بِاَشبَهِکُم بی؟ قَالوا: بَلی یا رَسولَ اللّه ِ. قالَ: اَحسَنُکُم خُلقا وَ اَلیَنُکُم کَنَفا وَ اَبَرُّکُم بِقَرَابَتِهِ وَ اَشَدُّکُم حُبّا لاِخوانِهِ فی دینِهِ وَ اَصبَرُکُم عَلَی الحَقِّ وَ اَکظَمُکُم لِلغَیظِ وَ اَحسَنُکُم عَفْوا وَ اَشَدُّکُم مِن نَفْسِهِ اِنْصافا فِی الرِّضا وَ الْغَضَبِ؛

آیا شما را از شبیه ترینتان به خودم با خبر نسازم؟ گفتند: آری ای رسول خدا ! فرمودند: هر کس خوش اخلاق تر، نرم خوتر، به خویشانش نیکوکارتر، نسبت به برادران دینی اش

دوست دار تر، بر حق شکیباتر، خشم را فرو خورنده تر و با گذشت تر و در خرسندی و خشم با انصاف تر باشد.

کافی(ط-الاسلامیه) ج 2، ص 241، ح 35

حدیث (19) پیامبر صلی الله علیه و آله و سلم :

ألا أخبركم بشى ء إن أنتم فعلتموه تباعد الشيطان منكم كما تباعد المشرق من المغرب؟ قالوا: بلى يا رسول اللّه، قال: الصوم يسوّد وجهه، و الصّدقه تكسر ظهره، و الحبّ فى اللّه و الموازره على العمل الصّالح يقطع دابره، و الاستغفار يقطع و تينه

آیا شما را از چیزی خبر ندهم که اگر به آن عمل کنید، شیطان از شما دور شود، چندان که مشرق از مغرب دور است؟ عرض کردند: بله یا رسول الله. فرمودند: روزه روی شیطان را سیاه می کند، صدقه پشت او را می شکند، دوست داشتن برای خدا و همیاری در کار نیک، ریشه او را می کند و استغفار شاه رگش را می زند.

منهاج البراعه فی شرح نهج البلاغه (خوئی) ج 7، ص 426

حدیث (20) امام صادق علیه السلام:

ثَلاثٌ ت-ُورِثُ المَحَبَّه: ال-دَى-نُ وَ التَّ-واضُعُ وَ البَذلُ؛

سه چیز است که محبت آورد: ق-رض دادن و ف-روتن-ی و بخش-ش.

تحف العقول ص 316

حدیث (21) امام سجاد علیه السلام:

حُبُّ الدُّنْيَا رَأْسُ كُلِّ خَطِيئَه

ریشه همه خطاها (و بدی ها) ، دلبستگی به دنیا است.

کافی(ط-الاسلامیه) ج2 ، ص131 ، ح11

حدیث (22) حضرت محمد صلی الله علیه و آله و سلم:

حبّک للشّی ء یعمی و یصم

دوست داشتن چیزی،(آدمی را) کور و کر می کند

من لا یحضر الفقیه ج4 ، ص380 ، ح 5814 - الحیاه(ترجمه آرام) ج1 ، ص 298

عیادت مریض

حدیث (1) رسول اکرم صلی الله علیه و آله و سلم :

عائِدُ المَریضِ یَخوضُ فِی الرَّحمَهِ؛

عیادت کننده از بیمار، در رحمت خدا غوطه ور می شود.

نهج الفصاحه

ص: 604

ص562 ، ح1927

حدیث (2) رسول اکرم صلی الله علیه و آله و سلم :

عائدُ المَریضِ فی مَخْرَفَهِ الجنه حتی یَرْجِع

عیادت کننده از بیمار، در بستان بهشتی است تا زمانی که باز می گردد

لسان العرب ج 9، ص 64

حدیث (3) امام صادق علیه السلام :

مَن عادَ مَریضا شَیَّعَهُ سَبعونَ أَلفَ مَلَکٍ یَستَغفِرونَ لَهُ حَتّی یَرجِعَ إِلی مَنزِلِهِ؛

هر کس به عیادت بیمار برود، هفتاد هزار فرشته او را مشایعت می کنند و برایش آمرزش می طلبند تا آن گاه که به منزل خود برگردد.

کافی(ط-الاسلامیه) ج3، ص120، ح2

حدیث (4) رسول اکرم صلی الله علیه و آله و سلم :

إِنَّ اللّهَ تعالی یَقولُ یَومَ القیامَهِ: یَابنَ آدَمَ مَرِضتُ فَلَم تَعُدنی! قالَ: یا رَبِّ کَیفَ أَعودُکَ وَأَنتَ رَبُّ العالَمینَ؟! قالَ: أَما عَلِمتَ أَنَّ عَبدی فُلانا مَرِضَ فَلَم تَعُدهُ؟! أَما عَلِمتَ أَنَّکَ لَو عُدتَهُ لَوَجَدتَنی عِندَهُ؟؛

خدای تعالی در روز قیامت می فرماید: ای پسر آدم! من بیمار شدم اما عیادتم نکردی؟ عرض می کند: پروردگارا چگونه تو را عیادت کنم حال آن که تو پروردگار جهانیانی؟ می فرماید: مگر ندانستی که فلان بنده ام بیمار شد و عیادتش نکردی، مگر نمی دانستی که اگر به عیادتش روی، مرا نزد او می یابی؟

نهج الفصاحه ص311 ، ح775

حدیث (5) رسول اکرم صلی الله علیه و آله و سلم :

عُدْ مَنْ لَا یَعُودُکَ وَ أَهْدِ إِلَی مَنْ لَا یُهْدِی إِلَیْک

از کسی که به عیادت تو نمی آید عیادت کن و به کسی که به تو هدیه نمی دهد، هدیه بده.

من لا یحضره الفقیه ج 3، ص 300 ، ح4076 {شبیه این حدیث در نهج الفصاحه ص564 ، ح1935 }

حدیث (6) رسول اکرم صلی الله علیه و آله و سلم :

للمسلم علی المسلم خمس:

یسلّم علیه إذا لقیه و یجیبه إذا دعاه و یعوّده إذا مرض و یتبع جنازته إذا مات و یحبّ له ما یحبّ لنفسه.

مسلمان

ص: 605

بر مسلمان پنج حق دارد

وقتی ببیندش به او سلام کند و وقتی بخواندش بپذیرد و وقتی بیمار شد عیادتش کند و وقتی بمیرد جنازه اش را تشییع کند و هر چه برای خویش بخواهد برای او بخواهد.

نهج الفصاحه ص 634 ، ح 2272

حدیث (7) امام صادق علیه السلام :

مَولى لِجَعفَرِبنِ مُحَمَّدٍ علیهما السلام مَرِضَ بَعضُ مَوالیهِ فَخَرَجنا إِلَیهِ نَعودُهُ وَ نَحنُ عِدَّةٌ مِن مَوالى جَعفَرٍ فَاستَقبَلَنا جَعفَرٌ علیه السلام فى بَعضِ الطَّریقِ فَقالَ لَنا أَینَ تُریدونَ؟ فَقُلنا: نُریدُ فُلانا نَعودُهُ فَقالَ لَنا: قِفوا، فَوَقَفنا، فَقالَ: مَعَ أَحَدِ کُم تُفّاحَةٌ أَو سَفَرجَلَةٌ أَو اُترُجَّةٌ أَو لُعقَةٌ مِن طیبٍ أَو قِطعَه

ٌ مِنْ عودِ بُخورٍ؟ فَقُلنا: ما مَعَنا شَىْ ءٌ مِن ْ هذا، فَقالَ: أَما تَعلَمونَ أَنَّ المَریضَ یَستَریحُ إِلى کُلِّ ما اُدخِلَ بِهِ عَلَیهِ؛

یکى از وابستگان امام صادق علیه ما السلام گوید: یک نفر از یاران حضرت بیمار شد و ما عده اى از یاران امام براى عیادت او بیرون رفتیم. در راه با حضرت صادق علیه السلام روبرو شدیم. از ما پرسیدند: کجا مى روید؟ عرض کردیم به عیادت فلانى مى رویم. فرمودند: بایستید. ما ایستادیم. حضرت فرمودند: آیا سیبى، بهى، تُرنجى، کمى عطر یا قطعه اى عود با یکى از شما هست؟ عرض کردیم: از این چیزها با خود نداریم.

حضرت فرمودند: مگر نمى دانید که بیمار از این که چیزى برایش ببرند، آرامش مى یابد.

کافى(ط-دار الحدیث) ج5، ص317

حدیث (8) انس :

کانَ رَسولُ اللّه صلى الله علیه و آله اِذا فَقَدَ الرَّجُلَ مِنْ اِخْوانِهِ ثَلاثَةَ اَیّامٍ سَأَلَ عَنْهُ، فَاِنْ کانَ غائِبا، دَعا لَهُ وَ اِنْ کانَ شاهِدا زارَهُ وَ اِنْ کانَ مَریضاً عادَهُ؛

رسول اکرم صلی الله علیه

ص: 606

و آله هرگاه یکی از اصحاب خود را سه روز نمی دیدند از حال او جویا می شدند، آنگاه اگر در سفر بود، دعایش می کردند و اگر در شهر بود به دیدارش و اگر مریض بود، به عیادتش می رفتند.

مکارم الاخلاق ص 19

حدیث (9) رسول اکرم صلی الله علیه و آله و سلم :

قال الله عز و جل مَن مَرِضَ ثَلاثاً فَلَم یَشْکُ إلَی أحَدٍ مِن عوادِهِ أبدَلتُهُ لَحماً خَیراً مِن لَحمِهِ وَ دَماً خَیراً مِن دَمِه

خداوند عز و جل فرمود هر که سه روز بیمار شود و به هیچ یک از عیادت کنندگانش شکایت نکند گوشت و خونی بهتر از آنچه دارد جایگزینش می کنم

کافی(ط-دار الاسامیه) ج3، ص 115 ، ح1

اصلاح بین مردم

حدیث (1) رسول اکرم صلی الله علیه و آله :

اتّقوا اللّٰه و أصلحوا ذات بینکم.

از خدا بترسید و میان خویش را اصلاح کنید

نهج الفصاحه ص164 ، ح49

حدیث (2) رسول اکرم صلی الله علیه و آله :

أَلا اُخبِرُکُم بِأَفضَلَ مِن دَرَجَهِ الصِّیامِ و َالصَّلاهِ و َالصَّدَقَهِ؟ صَلاحُ ذاتِ البَینِ، فَإِنَّ فَسادَ ذاتِ البَینِ هِیَ الحالِقَهُ؛

آیا شما را به چیزی با فضیلت تر از نماز و روزه و صدقه (زکات) آگاه نکنم؟ آن چیز اصلاح میان مردم است، زیرا تیره شدن رابطه میان مردم ریشه کن کننده دین است.

نهج الفصاحه ص240، ح 458

حدیث (3) امام کاظم علیه السلام :

طوبی لِلمُصلِحینَ بَینَ النّاسِ، اُولئِکَ هُمُ المُقَرَّبونَ یَومَ القیامَهِ؛

خوشا به سعادت اصلاح کنندگان بین مردم که آنان همان مقرّبان روز قیامت اند.

تحف العقول ص 393

حدیث (4) امام صادق علیه السلام :

لِلمُفَضَّلِ - : إِذا رَأَیتَ بَینَ اثنَینِ مِنْ شیعَتِنا مُنازَعَهً فَافتَدِها مِنْ مالی؛

به مفضل فرمودند: هرگاه میان دو نفر از شیعیان ما نزاعی دیدی از مال من غرامت بده (یعنی با پرداخت وجه مورد اختلاف، میان آنان

ص: 607

را اصلاح کن).

توحید مفضل ص4 - کافی(ط-الاسلامیه) ج2، ص209، ح3

حديث (5) امام صادق عليه السلام :

صَدَقَةٌ يُحِبُّهَا اللّه : إِصلاحٌ بَينَ النّاسِ إِذا تَفاسَدوا، وَ تَقارُبٌ بَينَهُم إِذا تَباعَدوا؛

صدقه ای که خداوند آن را دوست دارد عبارت است از: اصلاح میان مردم هرگاه رابطه شان تیره شد و نزدیک کردن آنها به یکدیگر هرگاه از هم دور شدند.

کافی(ط-الاسلامیه) ج2، ص209، ح1

حديث (6) امام صادق عليه السلام :

اَلكَلامُ ثَلاثَةٌ: صِدقٌ وَ كِذبٌ وَ إِصلاحٌ بَينَ النّاسِ قالَ: قيلَ لَهُ: جُعِلتُ فِداک مَا الصلاحُ بَينَ النّاسِ؟ قالَ: تَسمَعُ مِنَ الرَّجُلِ كَلاما يَبلُغُهُ فَتَخبُثُ نَفسُهُ، فَتَلقاهُ فَتَقولُ: سَمِعتُ مِن فُلانٍ قالَ فيکَ مِنَ الخَيرِ كَذا وَ كَذا، خِلافَ ما سَمِعتَ مِنهُ؛

سخن سه گونه است: راست و دروغ و اصلاح میان مردم به آن حضرت عرض شد: قربانت اصلاح میان مردم چیست؟ فرمودند: از کسی سخنی درباره دیگری می شنوی که اگر سخن به گوش او برسد، ناراحت می شود. پس تو آن دیگری را می بینی و برخلاف آنچه شنیده ای، به او می گویی: از فلانی شنیدم که در خوبی تو چنین و چنان می گفت.

کافی(ط-الاسلامیه) ج2، ص341، ح16

حديث (7) امام صادق عليه السلام :

... وَ اللّه ما اوتِیَ لُقمانُ الحِكمَةَ بِحَسَبٍ، وَ لا مالٍ وَ لا أَهلٍ وَ لا بَسطٍ فی جِسمٍ وَ لا جَمالٍ وَلكِنَّهُ كانَ رَجُلاً قَوِيّاً إِلى أَن قالَ: وَ لَم يَمُرَّ بِرَجُلَينِ يَختَصِمانِ أَو يَقتَتِلانِ إِلاَّ أَصلَحَ بَينَهُما وَ لَم يَمضِ عَنهُما حَتّى تَحاجَزا؛

... به خدا قسم که: به لقمان تنها حکمت و دانش عطا نشده بود، و نیز دارائی و خانواده و قدرت جسمی و زیبایی چشمگیر نداشت ولی او مردی با اراده بود تا آنجا

ص: 608

که امام فرمودند: و او به دو نفر که با هم نزاع می کردند و یا می جنگیدند نمی گذشت مگر اینکه: میانشان صلح برقرار می کرد و از پیش آنان نمی رفت تا آنکه آنها دست از نزاع و جنگ کشیده و متفرق می شدند.

مستدرک الوسایل و مستنبط المسایل ج13، ص442، ح15851

حدیث (8) رسول اکرم صلی الله علیه و آله :

أَیُّمَا مُسْلِمَیْنِ تَهَاجَرَا فَمَکَثَا ثَلَاثاً لَا یَصْطَلِحَانِ إِلَّا کَانَا خَارِجَیْنِ مِنَ الْإِسْلَامِ وَ لَمْ یَکُنْ بَیْنَهُمَا وَلَایَهٌ فَأَیُّهُمَا سَبَقَ إِلَی کَلَامِ أَخِیهِ کَانَ السَّابِقَ إِلَی الْجَنَّهِ- یَوْمَ الْحِسَابِ.

هر دو مسلمانی که با هم قهر کنند و سه روز به قهر خود ادامه دهند و آشتی نکنند، هر دو از اسلام بیرون روند و میان آنان هیچ پیوند دینی نباشد و هر کدام از آنها پیش از دیگری با برادرش حرف بزند، در روز حسابرسی زودتر به بهشت می رود.

کافی(ط-الاسلامیه) ج2، ص345، ح5

حدیث (9) رسول اکرم صلی الله علیه و آله :

إِنَّ اللّه أَحَبَّ الکَذِبَ فِی الصَّلاحِ وَ أَبغَضَ الصِّدقَ فِی الفَسادِ؛

براستی که خداوند دروغی را که باعث اصلاح باشد دوست می دارد و راستی را که موجب فساد گردد، دشمن می دارد.

وسائل الشیعه ج12، ص252، ح16229

حدیث (10) امام علی علیه السلام :

إِنْ سَمَتْ هِمَّتُکَ لِإِصْلَاحِ النَّاسِ فَابْدَأْ بِنَفْسِکَ فَإِنَّ تَعَاطِیَکَ صَلَاحَ غَیْرِکَ وَ أَنْتَ فَاسِدٌ أَکْبَرُ الْعَیْب

اگر همّت والای اصلاح مردم را در سر داری، از خودت آغاز کن، زیرا پرداختن تو به اصلاح دیگران، در حالی که خود فاسد باشی بزرگترین عیب است.

تصنیف غررالحکم و دررالکلم ص237 ، ح4765

حدیث (11) امام صادق علیه السلام :

مَن اَصلَحَ فیما بَینَهُ وَ بَینَ اللهِ اَصلَحَ اللهُ ما بَینَهُ و بَینَ النّاسِ؛

کسی که بین خود و خدایش را اصلاح کند

ص: 609

خداوند بین او و مردم را اصلاح می کند.

محاسن ص29 ، ح13

حدیث (12)امام هادی(سلام الله علیه) :

لا تَطلُبِ الصَّفاءَ مِمَّن کَدَرتَ عَلَیهِ.

از کسی که مکدّرش کرده ای صفا مجوی.

اعلام الدین فی صفات المونین ص312 - بحار الانوار(بیروت) ج71 ، ص181

حدیث (13) امام علی (سلام الله علیه) :

مِن واجِبِ حُقُوقِ اللَّهِ عَلَی العِبادِ النَّصیحَهُ بِمَبلَغِ جُهدِهِم وَ التَّعاوُنُ عَلی إقامَهِ الحَقِّ بَینَهُم.

از حقوق واجب خدا بر بندگان، خیرخواهی به اندازۀ توان، و یاری کردن یکدیگر برای برپایی حق در میان خود است. بحار الانوار(ط-بیروت) ج27 ، ص252

گشاده رویی

حدیث (1) امام علی علیه السلام :

اَلبِشرُ أَوَّلُ البِرِّ؛

گشاده رویی، سرآغاز نیکی است.

تصنیف غررالحکم و دررالکلم ص434 ، ح9920

حدیث (2) امام علی علیه السلام :

حُسنُ البِشرِ یَذهَبُ بِالسَّخیمَهِ؛

گشاده رویی کینه را از بین می برد.

کافی(ط-الاسلامیه) ج2، ص103 و 104 ، ح6

حديث (3) امام على عليه السلام :

اَلبِشرُ شيمَةُ الحُرِّ؛

گشاده رويى خوىِ آزاده است.

تصنيف غررالحكم و دررالكلم ص434 ، ح9922

حديث (4) امام على عليه السلام :

بِشرُكَ يَدُلُّ عَلى كَرَمِ نَفسِكَ؛

گشاده رويى تو نشانگر بزرگوارى و كرامت نفس توست.

تصنيف غررالحكم و دررالكلم ص434 ، ح9933

حديث (5) امام صادق عليه السلام :

صَنائِعُ المَعروفِ وَ حُسنُ البِشرِ يُكسِبانِ المَحَبَّةَ وَ يُدخِلانِ الجَنَّةَ وَ البُخلُ وَ عَبُوسُ الوَجهِ يُبعِدانِ مِنَ اللّه وَ يُدخِلانِ النّارَ؛

نيكوكارى و گشاده رويى، محبت آورند و به بهشت مى برند و بخل و ترشرويى از خدا دور مى كنند و به دوزخ برند.

کافی(ط-الاسلامیه) ج2، ص103، ح5

حديث (6) امام على عليه السلام :

بِالبِشرِ وَ بَسطِ الوَجهِ يَحسُنُ مَوقِعُ البَذلِ؛

با گشاده رويى و خوشرويى، بخشش ارزش پيدا مى كند.

تصنيف غررالحكم و دررالكلم ص434 ، ح9932

حديث (7) رسول اكرم صلى الله عليه و آله :

بَسطَ الوَجهِ زینَهُ الحِلمِ؛

گشاده رویی زینت بردباری است.

کنز الفوائد ج1 ، ص299

حدیث (8) امام صادق علیه السلام :

اِنَّ لاِهْلِ الْجَنَّهِ اَرْبَعَ عَلاماتٍ: وَجْهٌ مُنْبَسِطٌ

وَ لِسانٌ لَطيفٌ وَ قَلْبٌ رَحيمٌ وَ يَدٌ مُعْطيَهٌ؛

بهشتی ها چهار نشانه دارند: روی گشاده، زبان نرم، دل مهربان و دستِ دهنده.

مجموعه ورام ج 2، ص 91

حدیث (9) دیلمی :

كانَ النَّبیُّ صلی الله علیه و آله و سلم ... يُسَلِّمُ عَلی مَنِ اسْتَقْبَلَهُ مِنْ كَبيرٍ وَ صَغيرٍ وَ غَنیٍّ وَ فَقيرٍ و لا يُحَقِّرُ ما دُعِیَ اِلَيهِ و لو اِلی خَشفِ التَّمْرهِ وَ كانَ خَفيفَ الْمَؤونَهِ كَريمَ الطَّبيعَهِ، جَميلَ المُعاشَرَهِ، طَلِقَ الوَجهِ، بَشّاشا من غَيرِ ضِحكٍ، مَحْزونا مِن غَيرِ عَبوسٍ، مُتَواضِعا مِنْ غَيْرِ مَذَلَّهٍ، جَوادا مِن غَيْرِ سَرَفٍ،

رَقيقَ القَلبِ، رَحيما بِكُلِّ مُسْلِمٍ... ؛

رسول اکرم صلی الله علیه و آله و سلم ... به هر کس برخورد می نمودند، از بزرگ و کوچک، ثروتمند و فقیر، سلام می کردند و اگر به جایی حتی برای خوردن خرمایی خشک دعوت می شدند، آن را کوچک نمی شمردند. زندگیشان کم هزینه بود، بزرگ طبع، خوش معاشرت و گشاده رو بودند، بی آن که بخندند، همیشه متبسم بودند، بی آن که اخمو باشند، محزون بودند، بی آن که از خود ذلّتی نشان دهند، متواضع بودند، می

بخشیدند ولی اسراف نمی نمودند، دل نازک و نسبت به تمام مسلمانان مهربان بودند.

ارشاد القلوب(دیلمی) ج 1، ص 115

حدیث (10) امام علی علیه السلام :

وَ هُوَ خاتَمُ النَّبيّينَ، اَجْوَدُ النّاسِ كَفّا وَ اَرْحَبُ النّاسِ صَدْرا وَ اَصْدَقُ النّاسِ لَهْجَهً وَ اَوْفَی النّاسِ ذِمَّهً وَ اَلْيَنُهُمْ عَريكَهً وَ اَكْرَمُهُمْ عِشْرَهً مَنْ رَآهُ بديهَهً هابَهُ وَ مَنْ خالَطَهُ مَعْرِفَهً اَحَبَّهُ يَقولُ ناعِتُهُ: لَمْ اَرَ قَبْلَهُ وَ لا بَعْدَهُ مِثْلَهُ؛

او که خاتم پیامبران بود، بخشنده ترین، پرحوصله ترین، راستگوترین، پایبندترین مردم به عهد و پیمان، نرم خوترین و خوش مصاحبت ترین

مردم بود، هر کس بدون سابقه قبلی او را می دید، هیبتش او را می گرفت و هر کس با او معاشرت می نمود و او را می شناخت دوستدارش می شد و هر کس می خواست او را تعریف کند، می گفت: نظیر او را پیش از او و پس از او ندیده ام.

بحارالأنوار(ط-بیروت) ج 16، ص 190

حدیث (11) امام صادق علیه السلام :

ثَلاثٌ مَنْ اَتَی اللّه َ بِواحِدَهٍ مِنْهُنَّ اَوْجَبَ اللّه ُ لَهُ الْجَنَّهَ: اَلاْنْفاقُ مِنْ اِقْتارٍ وَ الْبِشْرُ لِجَميعِ الْعالَمِ وَ الاِنْصافُ مِنْ نَفْسِهِ؛

هر کس یکی از این کارها را به درگاه خدا ببرد، خداوند بهشت را برای او واجب می گرداند: انفاق در تنگدستی، گشاده رویی با همگان و رفتار منصفانه.

کافی(ط-الاسلامیه) ج2 ، ص103 ، ح2

عدالت

حدیث (1) امام صادق علیه السلام:

اِنَّ النّاسَ يَستَغنونَ اِذا عُدِلَ بَينَهُم وَ تُنزِلُ السَّماءُ رِزقَها وَ تُخرِجُ الارضُ بَرَكَتَها بِاِذنِ اللّهِ تَعالى ؛

اگر در میان مردم عدالت برقرار شود، همه بی نیاز می شوند و به اذن خداوند متعال آسمان روزی خود را فرو می فرستد و زمین برکت خویش را بیرون می ریزد.

کافی(ط-الاسلامیه) ج 3، ص 568، ح 6 {شبیه این حدیث در من لا یحضر الفقیه ج2 ، ص53 ، ح1677 }

حدیث (2) پیامبر صلی الله علیه و آله و سلم :

مَن عامَلَ النّاسَ فَلَم يَظلِمهُم وَ حَدَّثَهُم فَلَم يَكذِبهُم وَ وَعَدَهُم فَلَم يَخلِفهُم فَهُوَ مِمَّن كَمُلَت مُروءتُهُ وَ ظَهَرَت عَدالَتُهُ وَ وَجَبَت اُخُوَّتُهُ وَ حَرُمَت غيبَتُهُ؛

هر کس در معاشرت با مردم به آنان ظلم نکند، دروغ نگوید و خلف وعده ننماید، جوانمردیش کامل، عدالتش آشکار، برادری با او واجب و غیبتش حرام است.

خصال ص 208، ح 28 {شبیه این حدیث در تحف

ص: 612

العقول ص57 }

حدیث (3) امام علی علیه السلام :

وَ ابذُل ... لِلعامَّهِ بِشرَکَ وَ مَحَبَّتَکَ وَ لِعَدُوِّکَ عَدلَکَ وَ إِنصافَکَ ... ؛

گشاده رویی و دوستی ات را برای عموم مردم و عدالت و انصافت را برای دشمنت بکار گیر.

خصال ص147، ح178

حدیث (4) امام علی علیه السلام :

أَعدَلُ النّاسِ مَن أَنصَفَ مَن ظَلَمَهُ؛

عادل ترین مردم کسی است که با کسی که به او ظلم کرده با انصاف رفتار کند.

تصنیف غررالحکم و دررالکلم ص394 ، ح9104

حدیث (5) امام علی علیه السلام :

أَنصِفِ النّاسَ مِن نَفسِکَ وَ أَهلِکَ وَ خاصَّتِکَ وَ مَن لَکَ فیهِ هَویً وَ اعدِل فِی العَدُوِّ وَ الصَّدیقِ؛

خودت و خانواده ات و نزدیکانت و کسانی که به آنان علاقه داری، با مردم منصفانه رفتار کنید و با دوست و دشمن به عدالت رفتار کن.

تصنیف غررالحکم و دررالکلم ص394 ، ح9101

حدیث (6) پیامبر صلی الله علیه و آله و سلم :

أَوَّلُ مَن یَدخُلُ النّارَ أَمیرٌ مُتَسَلِّطٌ لَم یَعدِل، وَ ذو ثَروَهٍ مِنَ المالِ لَم یُعطِ المالَ حَقَّهُ وَ فَقیرٌ فَخورٌ؛

اولین کسی که به جهنم می رود فرمانروای قدرتمندی است که به عدالت رفتار نمی کند و ثروتمندی که حقوق مالی خود را نمی پردازد و نیازمند متکبر.

عیون الاخبارالرضا ج2، ص28، ح20

حدیث (7) امام علی علیه السلام :

اَلعَدلُ أَفضَلُ مِنَ الشَّجاعَهِ لأَنَّ النّاسَ لَوِ استَعمَلُوا العَدلَ عُموما فی جَمیعِهِم لاَستَغنَوا عَنِ الشَّجاعَهِ؛

عدالت بهتر از شجاعت است زیرا اگر مردم همگی عدالت را درباره همه بکار گیرند از شجاعت بی نیاز می شوند.

شرح نهج البلاغه ج20، ص333، ح816

حدیث (8) امام صادق علیه السلام :

ثَلاثَهُ اَشیاءَ یَحتاجُ النّاسُ طُرّا اِلَیها: اَلامنُ وَ العَدلُ وَ الخِصبُ ؛

سه چیز است که همه مردم به آنها نیاز دارند: امنیّت، عدالت و آسایش.

تحف العقول ص 320

حدیث (9) امام صادق علیه السلام :

اَلعَدلُ

ص: 613

اَحلی مِنَ الشَّهدِ وَاَلیَنُ مِنَ الزُّبدِ وَاَطیَبُ ریحا مِنَ المِسکِ؛

عدالت از عسل شیرین تر، از کره نرم تر و از مُشک خوشبوتر است.

کافی(ط-الاسلامیه) ج 2، ص 147، ح 15

حدیث (10) رسول اکرم صلی الله علیه و آله :

عَدلُ ساعَةٍ خَیرٌ مِن عِبادَةِ سَبعینَ سَنَةً قِیامِ لَیلِها وَ صِیامِ نَهارِها؛

ساعتی عدالت بهتر از هفتاد سال عبادت است که شب هایش به نماز و روزهایش به روزه بگذرد.

مشکاه الانوار ص 316

حدیث (11) رسول اکرم صلی الله علیه و آله :

اَعدَلُ النّاسِ مَن رَضِیَ لِلنّاسِ ما یَرضی لِنَفسِهِ وَ کَرِهَ لَهُم ما یَکرَهُ لِنَفسِهِ؛

عادل ترین مردم کسی است که برای مردم همان را بپسندد که برای خود می پسندد و برای آنان نپسندد آنچه را برای خود نمی پسندد.

من لا یحضر الفقیه ج 4 ،ص 395 - نهج الفصاحه ص 220، ح 340

حدیث (12) رسول اکرم صلی الله علیه و آله :

اِذا حَکَموا بِغَیرِ عَدلٍ اِرتَفَعَتِ البَرَکاتُ؛

هنگامی که به غیر عدالت حکم کنند، برکت ها از بین می روند.

معدن الجواهر ص 73

حدیث (13) امام علی علیه السلام :

اِجعَلِ الدِّینَ کَهفَکَ وَ العَدلَ سَیفَکَ تَنجُ مِن کُلِّ سوءٍ وَ تَظفَر عَلی کُلِّ عَدُوٍّ؛

دین را پناهگاه و عدالت را شمشیر (اسلحه) خود قرار ده تا از هر بدی نجات پیدا کنی و بر هر دشمنی پیروز گردی.

تصنیف غررالحکم و دررالکلم ص86 ، ح1422

حدیث (14) امام علی علیه السلام :

اِنَّ العَدلَ میزانُ اللّهِ سُبحانَهُ الَّذی وَضَعَهُ فِی الخَلقِ و َنَصَبَهُ لاِقامَهِ الحَقِّ فَلا تُخالِفهُ فی میزانِهِ وَ لا تُعارِضهُ فی سُلطانِهِ؛

به راستی که عدالت ترازوی (معیار) خدای سبحان است که در میان خلق نهاده است و برای بر پاداشتن حق نصب فرموده، پس در ترازوی خداوند با او مخالفت نکن و با حکومتش مقابله ننما.

تصنیف غررالحکم و دررالکلم ص99 ، ح 1696

حدیث (15) امام علی علیه السلام :

قُلوبُ

ص: 614

الرَّعِیَّهِ خَزائِنُ راعیها فَما اَودَعَها مِن عَدلٍ اَو جَورٍ وَجَدَهُ؛

دلهای مردم خزانه های حاکم است، پس آنچه از عدالت و یا ظلم در آنها بگذارد، همان را خواهد یافت.

تصنیف غررالحکم و دررالکلم ص 346 ، ح 7982

حدیث (16) امام علی علیه السلام :

اِستَعمِلِ العَدلَ وَ احذَرِ العَسفَ وَ الحَیفَ فَاِنَّ العَسفَ یَعودُ بِالجَلاءِ وَ الحَیفَ یَدعوا اِلَی السَّیفِ؛

عدالت را اجرا کن و از زورگویی و ستمگریبپرهیز زیرا زورگویی مردم را به ترک از وطن وامی دارد، و ستم آنان را به قیام مسلّحانه می کشاند.

نهج البلاغه(صبحی صالح) ص559 ، حکمت 476

حدیث (17) امام علی علیه السلام :

اَحسَنُ العَدلِ نُصرَهُ المَظلومِ؛

بهترین عدالت یاری مظلوم است.

تصنیف غررالحکم و دررالکلم ص 446 ، ح 10210

حدیث (18) امام علی علیه السلام :

اِنَّ اللّه َ عَزَّوَجَلَّ فَرَضَ عَلی اَئِمَّهِ العَدلِ اَن یُقَدِّروا اَنفُسَهُم بِضَعَفَهِ النّاسِ کَیلا یَتَبَیَّغَ بِالفَقیرِ فَقرُهُ؛

خداوند عزوجل بر پیشوایان عادل واجب کرده که سطح زندگی خود را با مردم ناتوان برابر کنند تا فقیر را، فقرش برآشفته نکند.

کافی(ط-الاسلامیه) ج1 ، ص 411 ، ح 3

حدیث (19) رسول اکرم صلی الله علیه و آله :

مَهدیٌّ اَمَّتِی الّذی یَملأُ الارضَ قِسطا وَ عَدلاً کَما مُلِئَت جَورا وَ ظَلما؛

مهدی امت من کسی است که هنگام پر شدن زمین از بیداد و ظلم، آن را پر از قسط و عدل خواهد کرد.

کتاب سلیم بن قیس ص910 - کمال الدین و تمام نعمه ص258

حدیث (20) امام علی علیه السلام :

لا عَدلَ اَفضَلُ مِن رَدِّ المَظالِمِ؛

هیچ عدالتی بهتر از بازگرداندن حقوق پایمال شده نیست.

تصنیف غررالحکم و دررالکلم ص 446 ، ح10222

حدیث (21) امام علی علیه السلام :

مَن عَمِلَ بِالعَدلِ حَصَّنَ اللّهُ مُلکَهُ؛

هر کس به عدالت رفتار کند، خداوند حکومتش را حفظ خواهد کرد.

تصنیف غررالحکم و دررالکلم ص 340 ،

ح 7775

حدیث (22) امام علی علیه السلام :

اِنَّ فِی العَدلِ سَعَةً وَ مَن ضاقَ عَلَیهِ العَدلُ فَالجَورُ عَلَیهِ اَضیَقُ؛

به راستی که در عدالت گشایش است و هر کس عدالت بر او تنگ آید، بی عدالتی بر وی تنگ تر خواهد بود.

نهج البلاغه(صبحی صالح) ص57 ، خطبه 15

حدیث (23) فاطمه زهرا علیها السلام :

فَفَرَضَ اللّه ُ الیمانَ تَطهیرا مِنَ الشِّرکِ... وَ العَدلَ تَسکینا لِلقُلوبِ؛

خداوند ایمان را برای پاکی از شرک... و عدل و داد را برای آرامش دل ها واجب نمود.

من لا یحضر الفقیه ج3 ، ص568 - علل الشرایع ج1، ص 248، ح 2

حدیث (24) امام صادق علیه السلام :

لَم یَبعَثِ اللّه ُ نَبیّا قَطُّ اِلاّ بِالبِرِّ وَالعَدلِ؛

خداوند هیچ پیامبری را جز به نیکی و عدالت بر نینگیخت.

بحارالأنوار(ط-بیروت) ج 24، ص 292

حدیث (25) امام علی علیه السلام :

خَیرُ المُلوکِ مَن اَماتَ الجَورَ وَ اَحیَی العَدلَ؛

بهترین فرمانروا کسی است که ظلم را از بین ببرد و عدل را زنده کند.

شرح آقا جمال خوانساری بر غرر الحکم و درر الکلم ج3، ص 431، ح 5005

حديث (26) رسول اكرم صلى الله عليه و آله :

مَن اَصبَحَ لا يَهِمٌّ بِظُلمِ اَحَدٍ غَفَرَ اللّه ُ مَا اجتَرَمَ؛

هر كس صبح كند و قصد ظلم كردن به كسى را نداشته باشد، خداوند جُرم و گناه او را مى بخشد.

كافى(ط-الاسلاميه) ج 2، ص 332، ح 8

حديث (27) امام سجاد عليه السلام :

قُلتُ لِعَلىِّ بنِ الحُسَينِ عليه السلام اَخبِرني بِجَميعِ شَرايِ-عِ الّدينِ، قالَ عليه السلام : قَولُ الحَقِّ وَ الحُكمُ بِالعَدلِ وَ الوَفاءُ بِالعَهدِ؛

به امام سجّاد عليه السلام عرض كردم: مرا از تمام دستورهاى دين آگاه كنيد، امام عليه السلام فرمودند: حقگويى، قضاوت عادلانه و وفاى به عهد.

خصال ص 113، ح 90

حديث (28) پيامبر صلى الله عليه و آله و سلم :

اَلعَدلُ حَسَنٌ وَلكِن فِى المَراءِ اَحسَنُ، وَ السَّخاءُ حَسَنٌ وَلكِن فِى الغنياءِ

ص: 616

اَحسَنُ، اَلوَرَعُ حَسَنٌ وَلكِن فِى العُلَماءِ اَحسَنُ، اَلصَّبرُ حَسَنٌ وَلكِن فِى الفُقَراءِ اَحسَنُ، اَلتَّوبَهُ حَسَنٌ وَلكِن فِى الشَّبابِ اَحسَنُ، اَلحَياءُ حَسَنٌ وَلكِن فِى النِّساءِ اَحسَنُ؛

عدالت نیکو است اما از دولتمردان نیکوتر، سخاوت نیکو است اما از ثروتمندان نیکوتر؛ تقوا نیکو است اما از علما نیکوتر؛ صبر نیکو است اما از فقرا نیکوتر، توبه نیکو است اما از جوانان نیکوتر و حیا نیکو است اما از زنان نیکوتر.

نهج الفصاحه ص578 ، ح 2006

حدیث (29) امام صادق علیه السلام:

اِنَّ مِن اَعظَمِ النّاسِ حَسرَةً یَومَ القِیامَهِ، مَن وَصفَ عَدلاً ثُمَّ خالَفَهُ اِلَی غَیرِه؛

پشیمان ترین شخص در روز قیامت، کسی است که برای مردم از عدالت سخن بگوید، اما خودش به دیگران عدالت روا ندارد. کافی(ط-الاسلامیه) ج 2 ، ص 300 ، ح3

حدیث (30) رسول اکرم صلی الله علیه و آله و سلم :

مَن صاحَبَ الناسَ بالَّذی یُحِبُّ اَن یُصاحِبُوهُ کانَ عَدلاً؛

هر که با مردم چنان رفتار کند که دوست دارد آنها با او آنگونه رفتار کنند، عادل است.

کنزالفوائد ج2 ، ص162

حدیث (31) امام صادق علیه السلام :

اَلْعَدلُ أحلی مِنَ الْماءِ یُصِیبُهُ الظَّمآنُ؛

عدالت، گواراتر از آبی است که تشنه به آن می رسد.

الکافی(ط-الاسلامیه) ج 2، ص 146 ، ح 11

حدیث (32) امام رضا علیه السلام :

اسْتِعْمَالُ الْعَدْلِ وَ الْإِحْسَانِ مُؤْذِنٌ بِدَوَامِ النِّعْمَهِ

به کارگیری عدل و احسان و نیکویی موجب دوام و باقی ماندن نعمت می شود .

عیون اخبار الرضا ج2 ، ص24 - مستدرک الوسائل و مستنبط المسایل ج11 ، ص 317 ، ح 13140

حدیث (33) امام علی علیه السلام :

أَعدَلُ النّاسِ مَن أَنصَفَ مَن ظَلَمَهُ.

عادل ترین مردم کسی است که با کسی که به او ظلم کرده با انصاف رفتار کند.

تصنیف غررالحکم و دررالکلم ص 394 ، ح 9104

حدیث (34) امام علی علیه السلام :

وَ

ص: 617

سُئِلَ علیه السلام [أَيُّمَا] أَيُّهُمَا أَفْضَلُ الْعَدْلُ أَوِ الْجُودُ؟ فَقَالَ علیه السلام الْعَدْلُ يَضَعُ الْأُمُورَ مَوَاضِعَهَا وَ الْجُودُ يُخْرِجُهَا مِنْ جِهَتِهَا وَ الْعَدْلُ سَائِسٌ عَامٌّ وَ الْجُودُ عَارِضٌ خَاصٌّ فَالْعَدْلُ أَشْرَفُهُمَا وَ أَفْضَلُهُمَا

از حضرت سوال شد کدام یک بالاتر است عدالت یا بخشش؟ فرمودند عدالت کارها در جایگاهش قرار می دهد و بخشش از جایگاهش خارج می کند و عدالت سیاست عام است و بخشش سیاست خاص پس عدالت شریفتر و بالاتر است

نهج البلاغه(صبحی صالح) ص 553 ، ح 437

زیبایی

حدیث (1) امام علی علیه السلام :

صيانَةُ المَرأَةِ اَنعَمُ لِحالِها وَ اَدوَمُ لِجَمالِها؛

محفوظ بودن زن، برای سلامتی اش مفیدتر است و زیبایی او را با دوام تر می کند.

تصنیف غررالحکم و دررالکلم ص405 ، ح9286

حدیث (2) رسول اکرم صلی الله علیه و آله :

إنَّ اللّه تَعالی جَميلٌ يُحِبُّ الجَمالَ، سَخیٌّ يُحِبُّ السَّخاءَ، نَظيفٌ يُحِبُّ النَّظافَةَ؛

خداوند زیباست و زیبایی را دوست دارد، بخشنده است و بخشش را دوست دارد، پاکیزه است و پاکیزگی را دوست دارد.

نهج الفصاحه ص293 ، ح 690

حدیث (3) امام صادق علیه السلام :

إِنَّ اللَّهَ يُحِبُّ الْجَمَالَ وَ التَّجَمُّلَ وَ يَكْرَهُ الْبُؤْسَ وَ التَّبَاؤُسَ فَإِنَّ اللَّهَ إِذَا أَنْعَمَ عَلَى عَبْدٍ نِعْمَةً أَحَبَّ أَنْ يَرَى عَلَيْهِ أَثَرَهَا قِيلَ كَيْفَ ذَلِكَ قَالَ يُنَظِّفُ ثَوْبَهُ وَ

يُطَيِّبُ رِيحَهُ وَ يُجَصِّصُ دَارَهُ وَ يَكْنُسُ أفْنِيَتَهُ حَتَّى إِنَّ السِّرَاجَ قَبْلَ مَغِيبِ الشَّمْسِ يَنْفِى الْفَقْرَ وَ يَزِيدُ فِى

الرِّزْقِ.

امام صادق عليه السلام : خداوند زيبايى و خودآرايى را دوست دارد و از فقر و تظاهر به فقر بيزار است. هرگاه خداوند به بنده اى نعمتى بدهد، دوست دارد اثر آن را در او ببيند. عرض شد: چگونه؟ فرمودند: لباس تميز بپوشد، خود را خوشبو كند، خانه

ص: 618

اش را گچکاری کند، جلوی در حیاط خود را جاروکند، حتی روشن کردن چراغ قبل از غروب خورشید فقر را می برد و روزی را زیاد می کند.

وسایل الشیعه ج 5 ، ص 7 ، ح 5746 {شبیه این حدیث در ارشاد القلوب دیلمی ص195 }

حدیث (4) رسول اکرم صلی الله علیه و آله :

جَمالُ الرَّجُلِ فَصاحَهُ لِسانِهِ؛

زیبایی مرد به شیوایی زبان اوست.

شرح فارسی شهاب الاخبار ص73

حدیث (5) امام علی علیه السلام :

عَوِّدْ نَفْسَکَ الْجَمیلَ فَبِاعْتیادِکَ اِیّاهُ یَعودُ لَذیذا؛

خودت را به کارهای زیبا عادت بده که اگر به آنها عادت کنی، برایت لذت بخش می شوند.

شرح نهج البلاغه(ابن ابی الحدید) ج20، ص266، ح92

مردانگی

حدیث (1) امام علی علیه السلام :

اَلمُروءَهَ اسمٌ جامِعٌ لِسائِرِ الفَضائِلِ و َالمَحاسِنِ؛

مردانگی، نامی است که همه بزرگواریها و خوبیها را در بر می گیرد.

تصنیف غررالحکم و دررالکلم ص258 ، ح5477

حدیث (2) امام علی علیه السلام :

خَرَجَ أَمِیرُ الْمُؤْمِنِینَ علیه السلام عَلَی أَصْحَابِهِ وَ هُمْ یَتَذَاکَرُونَ الْمُرُوءَهَ فَقَالَ أَیْنَ أَنْتُمْ مِنْ کِتَابِ اللَّهِ قَالُوا یَا أَمِیرَ الْمُؤْمِنِینَ فِی أَیِّ مَوْضِعٍ فَقَالَ فِی قَوْلِهِ

عَزَّ وَ جَلّ- إِنَّ اللّهَ يَأمُرُ بِالّعَدْلِ وَ الّإِحْسانِ فَالّعَدْلُ الّإِنْصَافُ وَ الّإِحْسَانُ التَّفَضُّل

امام علی علیه السلام بر یارانش عبور کردند که درباره مروت صحبت می کردند. فرمودند: آیا خداوند در کتاب خود پاسخ شما را نداده است، گفتند ای امیر المومنین در کجا؟ فرمودند آن جا که می فرماید: «همانا خداوند به عدل و احسان فرمان می دهد؟» عدل، انصاف است و احسان، نیکی و بخشش.

معانی الاخبار ص 257 ، ح1

حدیث (3) امام علی علیه السلام :

اَلمُروءَةُ اجتِنابُ الرَّجُلِ ما يَشينُهُ وَ اكتِسابُهُ ما يُزَيِّنُهُ؛

مردانگی، دوری کردن انسان است از آنچه مایه ننگ اوست و به دست آوردن آنچه که

ص: 619

باعث آراستگی اوست.

تصنیف غررالحکم و دررالکلم ص 258 ، ح 5491

حدیث (4) امام علی علیه السلام :

جِماعُ المُروءَهِ أَن لا تَعمَلَ فِی السِّرِّ ما تَستَحیی مِنهُ فِی العَلانیَهِ؛

اساس مردانگی، این است که در پنهان، کاری را نکنی که در آشکار از انجام آن شرم داشته باشی.

تصنیف غررالحکم و دررالکلم ص 259 ، ح 5509

حدیث (5) امام علی علیه السلام :

یُسْتَدَلُّ عَلَی مُرُوَّهِ الرَّجُلِ بِبَثِّ الْمَعْرُوفِ وَ بَذْلِ الْإِحْسَانِ وَ تَرْکِ الِامْتِنَان

نشانه مردانگی انسان، به همه نیکی کردن و احسان نمودن و منت نگذاشتن است.

تصنیف غررالحکم و دررالکلم ص 384 ، ح 8735

حدیث (6) امام علی علیه السلام :

اَصلُ المُروءَهِ الحَیاءُ وَ ثَمَرَتُهَا العِفَّهُ؛

ریشه مردانگی حیا و میوه اش پاکدامنی است.

تصنیف غررالحکم و دررالکلم ص 258 ، ح 5503

حدیث (7) امام علی علیه السلام :

مِنْ تَمَامِ الْمُرُوَّهِ أَنْ تَنْسَی الْحَقَّ لَکَ وَ تَذْکُرَ الْحَقَّ عَلَیْک

از کمال مردانگی است که حقّی را که بر گردن دیگران داری، فراموش کنی و حقّی را که دیگران بر گردن تو دارند، به یاد داشته باشی.

تصنیف غررالحکم و دررالکلم ص 259 ، ح 5519

حديث (8) امام على عليه السلام :

بِالصِّدقِ وَالوَفاءِ تَكمُلُ المُروءَةُ لأَهلِها؛

با صداقت و وفادارى، مردانگى به كمال مى رسد.

تصنیف غررالحکم و دررالکلم ص 219 ، ح 4343

حديث (9) پيامبر صلى الله عليه و آله و سلم :

اَلمُروءَةُ إِصلاحُ المالِ؛

مردانگى، اصلاح ثروت است.

تحف العقول 46

حديث (10) امام على عليه السلام :

أَقِيلُوا ذَوِی الْمُرُوءَاتِ عَثَرَاتِهِمْ فَمَا يَعْثُرُ مِنْهُمْ عَاثِرٌ إِلَّا وَ [يَدُهُ بِيَدِ اللَّهِ] يَدُ اللَّهِ بِيَدِهِ يَرْفَعُه

از لغزش جوانمردان در گذريد، زيرا كه هيچ يک از آنان نلغزد، مگر اين كه دست خداوند دستش را بگيرد و او را بلند كند.

نهج البلاغه(صبحى صالح) ص 471 ، حكمت 20

حديث (11) پيامبر صلى الله عليه و آله و سلم :

مَن عامَلَ النّاسَ فَلَم يَظلِمهُم وَحَدَّثَهُم

ص: 620

فَلَم یَکذِبهُم وَ وَعَدَهُم فَلَم یَخلِفهُم فَهُوَ مِمَّن کَمُلَت مُرُوءتُهُ وَ ظَهَرَت عَدالَ- تُهُ وَ وَجَبَت اُخُوَّتُهُ وَ حَرُمَت غیبَتُهُ؛

هر کس در معاشرت با مردم به آنان ظلم نکند، دروغ نگوید و خلف وعده ننماید، جوانمردیش کامل، عدالتش آشکار، برادری با او واجب و غیبتش حرام است.

خصال ص 208، ح 28

حدیث (12) امام حسین علیه السلام :

لا ت-َرفع ح--اجَتَک إلاّ إل-ی أح-َدٍ ثَلاثه: إل-ی ذِی دی-نٍ، اَو مُ--رُوّه اَو حَسَب؛

جز به یکی از سه نفر حاجت مبر: به دیندار، یا صاحب مروت، یا کسی که اصالت خانوادگی داشته باشد.

تحف العقول ص 247

شهادت

حدیث (1) رسول اکرم صلی الله علیه و آله :

مَنْ مَشَى إِلَى ذِى قَرَابَهٍ بِنَفْسِهِ وَ مَا لِهِ لِيَصِلَ رَحِمَهُ أَعْطَاهُ اللَّهُ عَزَّ وَ جَلَّ أَجْرَ مِائَهِ شَهِيد

هر کس با جان و مال خود در راه صله رحم کوشش کند، خداوند عزّوجلّ پاداش یکصد شهید به او می دهد.

من لایحضره الفقیه ج 4، ص 16

حدیث (2) رسول اکرم صلی الله علیه و آله :

یا علی: لا یَخدِمُ العِیالَ إلاّ صِدّیقٌ أَو شَهیدٌ أَو رَجُلٌ یُریدُ اللّه بِهِ خَیرَ الدُّنیا وَ الآخِرَهِ؛

یا علی: به خانواده خود خدمت نمی کند مگر صدّیق یا شهید یا مردی که خداوند خیر دنیا و آخرت را برای او می خواهد.

جامع الاخبار(شعیری) ص103

حدیث (3) امام علی علیه السلام :

إنَّ اللّه کَتَبَ القَتلَ عَلی قَومٍ و المَوتَ عَلی آخَرینَ وَ کُلٌّ آتیهِ مَنیَّتُهُ کَما کَتَبَ اَللّه لَهُ فَطوبی لِلمُجاهِدینَ فی سَبیلِهِ وَ المَقتولینَ فی طاعَتِهِ؛

براستی که خداوند برای گروهی کشته شدن را مقدر فرموده و برای دیگران مردن را. هر گروهی با همان سرنوشت که خداوند مقدر کرده است می رسد. پس، خوشا به سعادت مجاهدان در راه خدا و کشته شدگان در راه

ص: 621

طاعت او.

شرح نهج البلاغه(ابن ابی الحدید) ج3، ص184

حدیث (4) رسول اکرم صلی الله علیه و آله :

مَن سألَ اللهَ الشَّهادَهَ بِصِدقٍ بَلَّغَهُ اللهُ مَنازلَ الشُّهَداء وَ إن ماتَ عَلَی فِراشِهِ.

هر که صادقانه از خدا شهادت مسألت کند خداوند او را به جایگاه شهیدان می رساند حتی اگر در بستر خود بمیرد.

بحارالانوار(ط-بیروت) ج 67 ، ص 201

آسایش

حدیث (1) امام صادق علیه السلام :

ثَلاثَهُ اَشْیاءَ یَحْتاجُ النّاسُ طُرّا اِلَیْها: اَلاَمْنُ وَ الْعَدْلُ وَ الْخِصْبُ ؛

سه چیز است که همه مردم به آنها نیاز دارند: امنیّت، عدالت و آسایش.

تحف العقول ص 320

حدیث (2) رسول اکرم صلی الله علیه و آله :

اَلصِّدْقُ طُمَأْنینَهٌ وَ الْکَذِبُ ریبَهٌ؛

راستگویی مایه آرامش و دروغگویی مایه تشویش است.

نهج الفصاحه ص548، ح 1864

حدیث (3) رسول اکرم صلی الله علیه و آله :

البر ما سکنت إلیه نفسک و اطمأن إلیه قلبک و الإثم ما جال فی نفسک و تردد فی صدرک

نیکی وقتی درونت ساکن شود اطمینان به سوی قلبت می آید و گناه که درونت وارد شود تردید درون سینه ات می شود

شرح نهج البلاغه(ابن ابی الحدید) ج 20 ، ص 299 ، ح 415

حدیث (4) فاطمه زهرا علیهاالسلام :

فَفَرَضَ اللّه ُ الاْیمانَ تَطْهیرا مِنَ الشِّرْکِ... وَ الْعَدْلَ تَسْکینا لِلْقُلوبِ؛

خداوند ایمان را برای پاکی از شرک... و عدل و داد را برای آرامش دل ها واجب نمود.

من لا یحضر الفقیه ج3 ، ص568 - علل الشرایع ج1، ص 248، ح 2

حدیث (5) امام سجاد علیه السلام :

اِلهی ... فَلا تَطْمَئِنُّ الْقُلوبُ اِلاّ بِذِکْراکَ وَ لا تَسْکُنُ النُّفوسُ اِلاّ عِنْدَ رُؤْیاکَ؛

خداوندا، دل ها جز با یاد تو آرام نمی گیرد و جان ها جز با دیدن تو، به آرامش نمی رسد.

بحارالأنوار(ط-بیروت) ج 91، ص 151

حدیث (6) امام صادق علیه السلام :

اَلْمُفَوِّضُ أَمْرَهُ إلَی اللّه ِ فی راحَهِ الأَبَدِ وَ العَیْشِ الدّائِمِ الرَّغَدِ و َالْمُفَوِّضُ حَقّا

ص: 622

هُوَ الْعالی عَنْ کُلِّ هِمَّهٍ دُونَ اللّه ِ تَعالی؛

کسی که کارهای خود را به خدا بسپارد همواره از آسایش و خیر و برکت در زندگی برخوردار است و واگذارنده حقیقی کارها به خدا، کسی است که تمام همّتش تنها به سوی خدا باشد.

مصباح الشریعه ص521

حدیث (7) امام علی علیه السلام :

مَنْ حَسُنَتْ خَلیقَتُهُ طابَتْ عِشْرَتُهُ؛

هر کس خوش اخلاق باشد، زندگی اش پاکیزه و گوارا می گردد.

تصنیف غررالحکم و دررالکلم ص 255 ، ح 5378

حدیث (8) پیامبر صلی الله علیه و آله و سلم :

مَا جَلَسَ قَوْمٌ فِي مَجْلِسٍ مِنْ مَسَاجِدِ اللَّهِ تَعَالَى يَتْلُونَ كِتَابَ اللَّهِ وَ يَتَدَارَسُونَهُ بَيْنَهُمْ إِلَّا تَنَزَّلَتْ عَلَيْهِمُ السَّكِينَةُ وَ غَشِيَتْهُمُ الرَّحْمَةُ وَ ذَكَرَهُمُ اللَّهُ فِيمَنْ عِنْدَهُ

هیچ جلسه قرآنی برای تلاوت و درس در مجلسی از مساجد خدا برقرار نشد، مگر این که آرامش بر آنان نازل شد و رحمت دربرشان گرفت و فرشتگان در اطراف آنان حلقه زدند و خداوند در میان کسانی که در نزدش هستند، از آنان یاد کرد.

مستدرک الوسایل و مستنبط المسایل ج3 ، ص 363 ، ح 3788

حدیث (9) امام صادق علیه السلام :

اِنَّ الْمُؤمِنَ لَيَسْكُنُ اِلَی الْمُؤْمِنِ كَما يَسْكُنُ الظَّمْآنِ اِلَی الْماءِ الْبارِدِ؛

به راستی که مؤمن با برادر مؤمنش آرامش پیدا می کند، چنان که تشنه، با آب خنک آرامش می یابد.

کافی(ط-الاسلامیه) ج 2، ص 247 ، ح1

حدیث (10) امام صادق علیه السلام :

خَمْسُ خِصالٍ مَنْ فَ-قَ-دَ واحِدَةً مِنْهُنَّ لَمْ یَزَلْ ناقِصَ العَیْشِ زائِلَ الْعَقْلِ مَشْغولَ الْقَلْبِ، فَاَوَّلُها: صِحَّةُ البَدَنِ وَ الثّانیَةُ: اَلاْمْنُ وَ الثّالِثَةُ: اَلسَّعَةُ فِی الرِّزْقِ، وَ الرّابِعَةُ: اَلاَنیسُ الْمُوافِقُ (قال الراوی:) قُلْتُ: و مَا الاْنیسُ الْمُوافِقُ؟ قال: اَلزَّوجَهُ الصّالِحَهُ، وَ الوَلَدُ الصّالِحُ، وَ الْخَلیطُ الصّالِحُ وَ

الخامِسَهُ: وَ هِیَ تَجْمَعُ هذِه الْخِصالَ: الدَّعَهُ؛

پنج چیز

ص: 623

است که هر کس یکی از آنها را نداشته باشد، همواره در زندگی اش کمبود دارد و کم خرد و دل نگران است: اول، تندرستی، دوم امنیت، سوم روزی فراوان، چهارم همراهِ همرأی. راوی پرسید: همراهِ همرأی کیست؟ امام فرمودند: همسر و فرزند و همنشین خوب و پنجم که در برگیرنده همه اینهاست، رفاه و آسایش است.

خصال ص 284 ، ح 34

حدیث (11) امام صادق علیه السلام :

اِنَّ الْقَلْبَ لَیَ-تَجَلْجَلُ فِی الْجَوْفِ یَطْلُبُ الحَقَّ فَاِذا اَصابَهُ اطْمَاَنَّ وَ قَرَّ؛

به راستی که دل در درون سینه بی قرار است و به دنبال حق می گردد و چون به آن رسید، آرام و قرار می گیرد.

کافی(ط-الاسلامیه) ج 2، ص 421 ، ح5

حدیث (12) امام صادق علیه السلام :

ما مِنْ مُؤْمِنٍ اِلاّ وَ قَدْ جَعَلَ اللّه ُ لَهُ مِنْ ایمانِهِ اُنْسا یَسْکُنُ اِلَیْه، حَتّی لو کانَ عَلی قُلَّهِ جَبَلٍ لَمْ یَسْتَوحِشْ؛

هیچ مؤمنی نیست مگر آن که خداوند ایمان را همدم و آرامش بخش او قرار می دهد، چنانچه حتی اگر در قله کوهی هم باشد، احساس تنهایی نمی کند.

اعلام الدین فی صفات المونین ص 460 {شبیه این حدیث در محاسن ج1 ، ص 159 }

حدیث (13) امام سجاد علیه السلام :

وَ اَمّا حَقُّ الزَّوجَهِ فَاَنْ تَعْلَمَ اَنَّ اللّه َ عَزَّوَجَلَّ جَعَلَها لَکَ سَکَنا وَ اُنْسا فَتَعْلَمَ اَنَّ ذلِکَ نِعْمَهٌ مِنَ اللّهِ عَلَیْکَ فَ-تُ-کْرِمَها وَ تَرْفُقَ بِها وَ اِنْ کانَ حَقُّکَ اَوجَبَ فَاِنَّ لَها عَلَیْکَ اَنْ تَرْحَمَها؛

حق زن این است که بدانی خداوند عز و جل او را مایه آرامش و انس تو قرار داده و این نعمتی از جانب اوست، پس احترامش کن و با او مدارا نما، هر چند حق تو بر او واجب تر است اما

ص: 624

این حق اوست که با او مهربان باشی.

امالی (صدوق) ص370

حدیث (14) امام باقر علیه السلام :

اَلصّیامُ وَ الْحَجُّ تَسْکینُ الْقُلوبِ؛

روزه و حج آرام بخش دل هاست.

امالی (طوسی) ص 296، ح 582

حدیث (15) امام صادق علیه السلام :

انَّ صَاحِبَ الدِّینِ فَکَّرَ فَعَلَتْهُ السَّکِینَهُ وَ اسْتَکَانَ فَتَوَاضَعَ وَ قَنِعَ فَاسْتَغْنَی وَ رَضِیَ بِمَا أُعْطِیَ وَ انْفَرَدَ فَکُفِیَ الْإِخْوَانَ وَ رَفَضَ الشَّهَوَاتِ فَصَارَ حُرّاً وَ خَلَعَ الدُّنْیَا فَتَحَامَی الشُّرُورَ وَ اطَّرَحَ الْحَسَدَ فَظَهَرَتِ الْمَحَبَّهُ وَ لَمْ یُخِفِ النَّاسَ فَلَمْ یَخَفْهُمْ وَ لَمْ یُذْنِبْ إِلَیْهِمْ فَسَلِمَ

مِنْهُمْ وَ سَخَتْ نَفْسُهُ عَنْ کُلِّ شَیْ ءٍ فَفَازَ وَ اسْتَکْمَلَ الْفَضْلَ وَ أَبْصَرَ الْعَافِیَهَ فَأَمِنَ النَّدَامَه

آدم دین دار چون می اندیشد، آرامش بر جان او حاکم است. چون خضوع می کند متواضع است. چون قناعت می کند، بی نیاز است. به آنچه داده شده خشنود است. چون تنهایی را برگزیده از دوستان بی نیاز است. چون هوا و هوس را رها کرده آزاد است. چون دنیا را فرو گذارده از بدی ها و گزندهای آن در امان است. چون حسادت را دور افکنده محبتش آشکار است.مردم را نمی ترساند پس از آنان نمی هراسد و به آنان تجاوز نمی

کند پس از گزندشان در امان است. به هیچ چیز دل نمی بندد پس به رستگاری و کمال فضیلت دست می یابد و عافیت را به دیده بصیرت می نگرد پس کارش به پشیمانی نمی کِشد.

امالی (مفید) ص 52، ح 14

حدیث (16) امام صادق علیه السلام :

مَنْ قالَ فی کُلِّ یَوْمٍ مِائَهَ مَرَّهٍ لا حَوْلَ وَ لا قُوَّهَ اِلاّ بِاللّهِ دَفَعَ اللّهُ بِها عَنْهُ سَبْعینَ نَوْعا مِنَ الْبَلاءِ اَیْسَرُهَا الْهَمُّ؛

هر کس در هر روز صد مرتبه لا حَوْلَ وَ لا قُوَّهَ اِلاّ بِاللّهِ بگوید،

خداوند هفتاد نوع بلا را از او دفع می کند، که کوچکترین آن غم و اندوه است.

ثواب الأعمال ص 162

حديث (17) امام على عليه السلام :

مَنِ اطَّرَحَ الْحِقْدَ اسْتَراحَ قَلْبُهُ وَ لُبُّهُ؛

هر کس کینه را از خود دور کند، قلب و عقلش آسوده می گردد.

تصنیف غررالحکم و دررالکلم ص 299 ، ح 6774

حديث (18) امام على عليه السلام :

مَنِ اقْتَصَرَ عَلى بُلْغَهِ الْكَفافِ فَقَدِ انْتَظَ-مَ الرّاحَهَ وَ تَبَوَّاَ خَفْضَ الدَّعَهِ؛

هر کس به اندازه ای که او را کفایت می کند، قناعت کند، به آسایش و نظم می رسد و در آسودگی و رفاه منزل می گیرد.

کافی(ط-الاسلامیه) ج 8 ، ص 19 - من لا یحضر الفقیه ج 4 ، ص 385 - نهج البلاغه(صبحی صالح) ص540 ، حکمت 371

حديث (19) امام صادق عليه السلام :

وَ قِيلَ لَهُ أَيْنَ طَرِيقُ الرَّاحَهِ فَقَالَ ع فِى خِلَافِ الْهَوَى قِيلَ فَمَتَى يَجِدُ عَبْدٌ الرَّاحَهَ فَقَالَ ع عِنْدَ أَوَّلِ يَوْمٍ يَصِيرُ فِى الْجَنَّه

در پاسخ به این سؤال که راه رسیدن به آسایش چیست؟ فرمودند: مخالفت با هوا و هوس. عرض شد: پس، چه وقت انسان به آسایش می رسد؟ فرمودند: در نخستین روز ورودش به بهشت.

تحف العقول ص 370

حديث (20) پيامبر صلى الله عليه و آله و سلم :

اِنَّ الزاهِدَ فِی الدُّنْیا یَرْتَجی وَ یُریحُ قَلْبَهُ وَ بَدَنَهُ فِی الدُّنْیا وَ الآخِرَهِ وَ الراغِبَ فیها یُتْعِبُ قَلْبَهُ وَ بَدَنَهُ فِی الدُّنْیا وَ الآخِرَهِ؛

هر کس به دنیا بی رغبت است، امیدوار است و تن و جانش را در دنیا و آخرت آسوده می گذارد و هر کس دل به دنیا ببندد، تن و جان خود را در دو دنیا به زحمت می اندازد.

اعلام الدین ص 343

حدیث (21) امام صادق علیه السلام :

اَلسُّرُورُ فی ثَلاثِ خِلالٍ: فِی

الْوَفاءِ وَ رِعایَهِ الحُقوقِ وَ النُّهوضِ فِی النَّوائِبِ؛

شادی در سه چیز است: وفاداری، رعایت حقوق و ایستادگی در برابر سختی ها.

تحف العقول ص 323

حدیث (22) امام علی علیه السلام :

مَنْ غَضَّ طَرْفَهُ اَراحَ قَلْبَهُ؛

هر کس چشم خود را [از نامحرم] فرو بندد، قلبش راحت می شود.

تصنیف غررالحکم و دررالکلم ص260 ، ح 5555

حدیث (23) امام علی علیه السلام :

اَصْلُ الْعَقْلِ القُدَرهُ وَ ثَمَرَتُها السُّرورُ؛

ریشه عقل، قدرت است و میوه آن شادی.

بحارالأنوار(ط-بیروت) ج 75، ص 7، ح 59

حدیث (24) امام علی علیه السلام :

تَغَرَّبْ عَنِ الْأَوْطَانِ فِی طَلَبِ الْعُلَی- وَ سَافِرْ فَفِی الْأَسْفَارِ خَمْسُ فَوَائِدَ

تَفَرُّجُ هَمٍّ وَ اکْتِسَابُ مَعِیشَهٍ وَ عِلْمٌ وَ آدَابٌ وَ صُحْبَهُ مَاجِدِ

برای کسب بلند مرتبگی از وطن خود دور شو و سفر کن که در مسافرت پنج فایده است: برطرف شدن اندوه، بدست آوردن روزی و دانش و آداب زندگی، و هم نشینی با بزرگواران.

مستدرک الوسائل و مستنبط المسایل ج 8، ص 115، ح 9199

حدیث (25) امام صادق علیه السلام :

النَّشْوَهُ فی عَشَرَهِ اَشْیاءَ: فِی الْمَشْیِ وَ الرُّکُوبِ وَ الاِرتِماسِ فِی الْماءِ وَ النَّظَرِ اِلَی الْخُضْرَهِ وَ الاَکْلِ وَ الشُّرْبِ وَ الْجِماعِ وَ السِّواکِ وَ غَسْلِ الرَّأْسِ بِالْخَطْمیِّ وَ النَّظَرِ اِلَی الْمَرْأَهِ الْحَسْناءِ وَ مُحادَثَهِ الرِّجالِ؛

نشاط در ده چیز است: پیاده روی، سواری، آب تنی (شنا)، نگاه کردن به سبزی، خوردن و آشامیدن، آمیزش، مسواک کردن، شستن سر با خطمی، نگاه کردن به زن زیبا و گفتگوی حکیمانه.

خصال ص 443، ح 38

حدیث (26) امام صادق علیه السلام :

اَلنَّومُ راحَهٌ لِلْجَسَدِ وَ النُّطْقُ راحَهٌ لِلرُّوحِ وَ السُّکوتُ راحَهٌ لِلْعَقْلِ؛

خواب مایه آسایش جسم، سخن مایه آسایش جان و سکوت مایه آسایش عقل است.

من لایحضره الفقیه ج 4، ص 402، ح5865

حدیث (27) امام علی علیه السلام :

اِذا اَحَبَّ

ص: 627

اللّه ُ عَبْدا زَيَّنَهُ بِالسَّكينَهِ وَ الْحِلْمِ؛

هرگاه خداوند بنده ای را دوست بدارد، او را به آرامش و بردباری زینت می بخشد.

تصنيف غررالحكم و دررالكلم ص 285 ، ح 6390

حديث (28) امام صادق عليه السلام :

ما يَمْنَعُ اَحَدَكُمْ اِذا دَخَل عَلَيْهِ غَمٌّ مِنْ غُمُومِ الدُّنْيا اَنْ يَتَوَضَّاَ ثُمَّ يَدْخُلَ مَسْجِدَهُ وَ يَرْكَعَ رَكْعَتَينِ فَيَدْعُوَ اللّه َ فيهِما؟ اَما سَمِعْتَ اللّه َ يَقُولُ: «وَاسْتَعينوا بِالصَّبْرِ وَ الصَّلاهِ»؟

چه چيز مانع می شود كه هر گاه بر يكی از شما غم و اندوه دنيايی رسيد، وضو بگيرد و به سجده گاه خود رود و دو ركعت نماز گزارد و در آن دعا كند؟ مگر نشنيده ای كه خداوند می فرمايد: «از صبر و نماز مدد بگيريد»؟

تفسير عياشی ج 1، ص 43، ح 39

حديث (29) امام علی عليه السلام :

اَهْنَى الْعَيْشِ اطِّراحُ الْكُلَفِ؛

گواراترين زندگی، رها كردن تكلّف ها (تجمّلات) است.

تصنيف غررالحكم و دررالكلم ص 478 ، ح 10973

حديث (30) امام علی عليه السلام :

حُسْنُ الظَّنِّ راحَهُ الْقَلْبِ وَ سَلامَهُ الدّينِ؛

خوش گمانی، مايه آسايش قلب و سلامت دين است.

تصنيف غررالحكم و دررالكلم ص 253 ، ح 5322

حديث (31) پيامبر صلی الله عليه و آله و سلم :

مَنْ أعْرَضَ عَنْ مُحَرَّمٍ أبْدَلَهُ اللّه ُ بِهِ عِبادَةً تَسُرُّهُ؛

هر کس از حرام دوری کند، خداوند به جای آن عبادتی که او را شاد کند نصیبش می گرداند.

بحارالأنوار(ط-بیروت) ج 74، ص 121، ح 20

حدیث (32) پیامبر صلی الله علیه و آله و سلم :

عَلَیْکُمْ بِالزَّبیبِ فَإِنَّهُ یَکْشِفُ المِرَّةَ وَ یَذْهَبُ بِالْبَلْغَمِ وَ یَشُدُّ الْعَصَبَ وَ یَذْهَبُ بِالإِعْیاءِ وَ یُحَسَّنُ الْخُلْقَ وَ یُطَیِّبُ النَّفْسَ وَ یَذْهَبُ بِالْغَمِّ؛

شما را سفارش می کنم به خوردن مویز، زیرا صفرا را برطرف می کند، بلغم را از بین می برد، اعصاب را قوی، خستگی را دور، و اخلاق را خوب می کند،

ص: 628

و به روح آرامش می بخشد و غم را می برد.

خصال ص 344

حدیث (33) امام صادق علیه السلام :

حُرِمَ الْحَریصُ خَصْلَتَیْنِ و َلَزِمَتْهُ خَصْلَتانِ: حُرِمَ القَناعَةَ فَافْتَقَدَ الرّاحَةَ و َحُرِمَ الرِّضا فَافْتَقَدَ الْیَقینَ؛

حریص از دو خصلت محروم و با دو خصلت همراه است: از قناعت محروم است و در نتیجه آسایش را از دست می دهد، از راضی بودن محروم است، در نتیجه یقین را از دست می دهد.

خصال ص 69 ، ح 104

حدیث (34) امام صادق علیه السلام :

مَنْ وَجَدَ هَمّا وَ لا یَدری ما هُوَ فَلْیَغْسِلْ رَأْسَهُ؛

هر کس غمگین شد و علت آن را ندانست، سر خود را بشوید.

دعوات(راوندی) ص 120، ح 284

حدیث (35) امام علی علیه السلام :

مَنْ وَثِقَ بِاَنَّ ما قَدَّرَ اللّه ُ لَهُ لَنْ یَفوتَهُ اسْتَراحَ قَلْبُهُ؛

هر کس اطمینان داشته باشد که آنچه خداوند برایش تقدیر کرده است به او می رسد، دلش آرام می گیرد.

تصنیف غررالحکم و دررالکلم ص 104 ، ح 1849

حدیث (36) امام علی علیه السلام :

تَوَقُّعُ الْفَرَجِ اِحدَی الرّاحَتَیْنِ؛

انتظار گشایش، یکی از دو آسایش است.

شرح آقا جمال خوانساری بر غررالحکم و دررالکلم ج 3 ، ص 317 ،ح 4578

حدیث (37) پیامبر صلی الله علیه و آله و سلم :

اَلصِّدقُ طُمَأْنینَهٌ وَ الْکَذِبُ ریبَهٌ ؛

راستگویی [مایه] آرامش و دروغگویی [مایه] تشویش است.

نهج الفصاحه ص 548 ، ح 1864

حدیث (38) امام علی علیه السلام :

اَلزُّهدُ فِی الدُّنیا الراحَهُ العُظمی؛

بی رغبتی به دنیا، بزرگ ترین آسایش است.

تصنیف غررالحکم و دررالکلم ص 276 ، ح 6077

حدیث (39) امام صادق علیه السلام :

اَلرَّوْحُ وَ الرّاحَهُ فِی الرِّضا وَ الْیَقینِ وَ الْهَمُّ وَ الْحَزَنُ فِی الشَکِّ وَ السَّخَطِ؛

خوشی و آسایش، در رضایت و یقین است و غم و اندوه در شکّ و نارضایتی.

مشکاه الأنوار ص 34

حدیث (40) امام صادق علیه السلام :

اَرْوَحُ الرَّوْحِ اَلْیَأسُ مِنَ النّاسِ؛

ص: 629

هترین راحتی و آسودگی، بی توقعی از مردم است.

تحف العقول ص 366 - کافی(ط-الاسلامیه) ج 8، ص 243، ح 337

حدیث (41) پیامبر صلی الله علیه و آله :

دَعْ مَا یُرِیبُکَ [إِلَی مَا لَا یُرِیبُکَ]، فَإِنَّ الْحَقَّ طُمَأْنِینَهٌ وَ الْکَذِبَ رِیبَهٌ

آنچه تو را به شک و تردید می اندازد رها کن و به سراغ آنچه تو را به شک و تردید نمی اندازد برو؛ زیرا خوبی مایه آرامش و دروغ مایه تشویش و دودلی است.

نزهه الناظر و تنبیه الخاطر ص 28 ، ح 83

حدیث (42) امام علی علیه السلام :

حُسْنُ الْخُلْقِ فی ثَلاثٍ: اِجْتِنابُ الْمَحارِمِ وَ طَ-لَبُ الْحَلالِ وَ التَّ-وَسُّعُ عَلَی الْعِیالِ؛

خوش اخلاقی در سه چیز است: دوری کردن از حرام، طلب حلال و فراهم آوردن آسایش و رفاه برای خانواده.

مجموعه ورام ج 1 ، ص 90 - بحارالأنوار(ط-بیروت) ج 68، ص 394، ح 63

حدیث (43) امام صادق علیه السلام :

طَلَبتُ فَراغَ القَلبِ فَوَجَدتُهُ فی قِلَّهِ المالِ.

آسایش دل را جستجو کردم و آن را در کمی مال و ثروت دیدم

مستدرک الوسایل و مستنبط المسایل ج12 ، ص 174

شادی کردن

حدیث (1) پیامبر خدا(صلی الله علیه و آله) :

فَنَيِرزُوا إنْ قَدَرتُم كُلّ يَومٍ يَعنِى تَهادَوا وتَواصَلَوا فِى اللّهِ؛

اگر می توانید هر روز را نوروز کنید، یعنی در راه خدا به یکدیگر هدیه بدهید و با هم پیوند داشته باشید.

دعائم الإسلام ج 2، ص 326 ، ح 1231

مفاسد اجتماعی

ظلم

حديث (1) امام على عليه السلام :

اَلبَغىُ يَصرَعُ الرِّجالَ وَ يُدنِى الآجالَ؛

ظلم و تجاوز، انسان را زمین می زند و مرگ ها را نزدیک می سازد.

تصنيف غررالحكم و دررالكلم ص 345 ، ح 7937

حديث (2) پيامبر صلى الله عليه و آله :

مَن عامَلَ النّاسَ فَلَم يَظلِمهُم وَ حَدَّثَهُم فَلَم يَكذِبهُم وَ وَعَدَهُم فَلَم يَخلِفهُم فَهُوَ مِمَّن كَمُلَت مُرُوءتُهُ وَ ظَهَرَت عَدالَ-تُهُ وَ

ص: 630

وَجَبَت اُخُوَّتُهُ وَ حَرُمَت غيبَتُهُ؛

هر كس در معاشرت با مردم به آنان ظلم نكند، دروغ نگويد و خلف وعده ننمايد، جوانمرديش كامل، عدالتش آشكار، برادرى با او واجب و غيبتش حرام است.

خصال ص 208، ح 28

حديث (3) امام سجاد عليه السلام :

وَ الذُّنُوبُ الّتى تُنزِلُ النِّقَمَ عِصيانُ العارِفِ بِالبَغيِ وَ التَطاوُلُ عَلَى النّاسِ وَ الاِستِهزاءُ بِهِم وَ السُّخريَّةُ مِنهُم ؛

گناهانى كه باعث نزول عذاب مى شوند، عبارت اند از: ستم كردن شخص از روى آگاهى، تجاوز به حقوق مردم، و دست انداختن و مسخره كردن آنان.

معانى الاخبار ص 270 و 271 ، ح 2

حديث (4) امام صادق عليه السلام:

الذُّنُوبُ الَّتِى تُغَيِّرُ النِّعَمَ الْبَغْىُ وَ الذُّنُوبُ الَّتِى تُورِثُ النَّدَمَ الْقَتْلُ وَ الَّتِى تُنْزِلُ النِّقَمَ الظُّلْمُ وَ الَّتِى تَهْتِكُ السُّتُورَ شُرْبُ الْخَمْرِ وَ الَّتِى تَحْبِسُ الرِّزْقَ الزِّنَا وَ الَّتِى تُعَجِّلُ الْفَنَاءَ قَطِيعَهُ الرَّحِمِ وَ الَّتِى تَرُدُّ الدُّعَاءَ وَ تُظْلِمُ الْهَوَاءَ عُقُوقُ الْوَالِدَيْن

گناهى كه نعمت ها را تغيير مى دهد، تجاوز به حقوق ديگران است. گناهى كه پشيمانى مى آورد، قتل است. گناهى كه گرفتارى ايجاد مى كند، ظلم است. گناهى كه آبرو مى بَرد، شرابخوارى است. گناهى كه جلوى روزى را مى گيرد، زناست. گناهى كه مرگ را شتاب مى بخشد، قطع رابطه با خويشان است. گناهى كه مانع استجابت دعا مى شود و زندگى را تيره و تار مى كند، نافرمانى از پدر مادر است.

علل الشرايع ج 2، ص 584 ، ح 27

حديث (5) امام على عليه السلام:

مَنْ ظَلَمَ أفْسَدَ أمَرَهُ وَ مَنْ جَارَ قَصُرَ عُمُرُه

هر کس ظلم کند، امرش فاسد و عمرش کوتاه می شود.

مستدرک الوسایل و مستنبط المسایل ج 12 ، ص 99

، ح 13629

حدیث (6) امام علی علیه السلام:

شیعَتُنَا الْمُتَباذِلونَ فی وِلایَتِنا، اَلْمُتَحابّونَ فی مَوَدَّتِنا اَلْمُتَزاوِرونَ فی اِحیاءِ اَمرِنا اَلَّذینَ اِن غَضِبوا لَم یَظلِموا وَ اِن رَضوا لَم یُسرِفوا، بَرَکَهٌ عَلی مَن جاوَروا سِلمٌ لِمَن خالَطوا؛

شیعیان ما کسانی اند که در راه ولایت ما بذل و بخشش می کنند، در راه دوستی ما به یکدیگر محبت می نمایند، در راه زنده نگه داشتن امر و مکتب ما به دیدار هم می روند. چون خشمگین شوند، ظلم نمی کنند و چون راضی شوند، زیاده روی نمی کنند، برای همسایگانشان مایه برکت اند و نسبت به هم نشینان خود در صلح و آرامش اند.

کافی(ط-الاسلامیه) ج 2، ص 236 و 237 ، ح 24

حدیث (7) امام علی علیه السلام:

اَلصَّدیقُ مَن کانَ ناهیا عَنِ الظُّلمِ وَ العُدوانِ مُعینا عَلَی البِرِّ وَ الاحسانِ؛

دوست، کسی است که از ظلم و تجاوزگری باز دارد و بر انجام خوبی و نیکی یاری کند.

تصنیف غررالحکم و دررالکلم ص 415 ، ح 9477

حدیث (8) رسول اکرم صلی الله علیه و آله :

ثَلاثٌ مَن کُنَّ فیهِ فَهِیَ راجِعَهٌ عَلی صاحِبِها: اَلبَغیُ وَ المَکرُ وَ النَّکثُ؛

سه خصلت است که در هر کس باشد (آثارش) به خود او بر می گردد: ظلم کردن، فریب دادن و تخلّف از وعده.

نهج الفصاحه ص 422 ، ح 1281

حدیث (9) امام علی علیه السلام :

أعدَلُ النّاسِ مَن أنصَفَ مَن ظَلَمَهُ؛

عادل ترين مردم كسى است كه با كسى كه به او ظلم كرده با انصاف رفتار كند.

تصنيف غررالحكم و دررالكلم ص 394 ، ح 9104

حديث (10) رسول اكرم صلى الله عليه و آله :

مَن عَفا عَن مَظلَمَهٍ أَبدَ لَهُ اللّه بِها عِزّا فِى الدُّنيا وَ الآخِرَهِ؛

هر كس از ظلمى كه در حق او شده گذشت كند، خداوند

ص: 632

به جای آن در دنیا و آخرت به او عزّت می بخشد.

بحار الانوار (ط-بیروت) ج 66 ، ص 382

حدیث (11) رسول اکرم صلی الله علیه و آله :

أَفضَلُ الجِهادِ مَن أَصبَحَ لایَهُمُّ بِظُلمِ أَحَدٍ؛

برترین جهاد آن است که انسان روز خود را آغاز کند در حالی که در اندیشه ستم کردن به احدی نباشد.

من لا یحضر الفقیه ج 4 ، ص 353 ، ح 5762 - محاسن ج 1، ص292، 449

حدیث (12) امام صادق علیه السلام :

و َقَد سُئِلَ عَن مَکارِمِ الخلاقِ فقال اَلعفوُ عَمَّن ظَلَمَکَ وَ صِلَهُ مَن قَطَعَکَ وَ إعطاءُ مَن حَرَمَکَ و َقَولُ الحَقِّ و َلَو عَلی نَفسِکَ؛

درباره مکارم الاخلاق سئوال شد، فرمودند: گذشت از کسی که به تو ظلم کرده، رابطه با کسی که با تو قطع رابطه کرده، عطا به آن کس که از تو دریغ داشته است و گفتن حق اگر چه بر ضد خودت باشد.

مجمع البحرین ج 6 ، ص 153 {شبیه این حدیث در معانی الاخبار ص 191 ، ح 1 }

حدیث (13) امام علی علیه السلام :

قُلوبُ الرَّعِیَّهِ خَزائِنُ راعیها فَما اَوْدَعَها مِنْ عَدْلٍ اَوْ جَوْرٍ وَجَدَهُ؛

دلهای مردم خزانه های حاکم است، پس آنچه از عدالت و یا ظلم در آنها بگذارد، همان را خواهد یافت.

تصنیف غررالحکم و دررالکلم ص 346 ، ح 7982

حدیث (14) رسول اکرم صلی الله علیه و آله :

مَهْدیٌّ اَمَّتِی الّذی یَمْلاُ الاَرْضَ قِسْطا وَ عَدْلاً کَما مُلِئَتْ جَوْرا وَ ظَلّما؛

مهدی امت من کسی است که هنگام پر شدن زمین از بیداد و ظلم، آن را پر از قسط و عدل خواهد کرد.

کتاب سلیم بن قیس ص910 - کمال الدین و تمام نعمه ص258

حدیث (15) رسول اکرم صلی الله علیه و آله :

اَلظُّلْمُ ثَلاثَهٌ: فَظُلْمٌ لایَغْفِرُهُ اللّهُ وَ ظُلْمٌ

ص: 633

يَغْفِرُهُ وَ ظُلْمٌ لا يَتْرُكُهُ، فَأَمَّا الظُّلْمَ الَّذى لا يَغْفِرُ اللّه ُ فَالشِّرْکُ قالَ اللّه ُ: «إِنَّ الشِّرْکَ لَظُلْمٌ عَظيمٌ» و َ أَمَّا الظُّلْمَ الَّذى يَغْفِرُهُ اللّه ُ فَظُلْمُ الْعِبادِ أَنْفُسَهُمْ فيما بَيْنَهُمْ و َبَيْنَ رَبِّهِمْ و َ أَمَّا الظُّلْمَ الَّذى لا يَتْرُكُهُ اللّه ُ

فَظُلْمُ الْعِبادِ بَعْضُهُمْ بَعْضا؛

ظلم سه قسم است: ظلمى كه خدا نمى آمرزد، ظلمى كه مى آمرزد و ظلمى كه از آن نمى گذرد، اما ظلمى كه خدا نمى آمرزد شرك است. خداوند مى فرمايد: «حقا كه شرك ظلمى بزرگ است» و اما ظلمى كه خدا مى آمرزد، ظلم بندگان به خودشان ميان خود و پروردگارشان است اما ظلمى كه خدا از آن نمى گذرد ظلم بندگان به يكديگر است.

نهج الفصاحه ص 561 ، ح 1924

حديث (16) رسول اكرم صلى الله عليه و آله :

اِتَّقوا دَعْوَةَ الْمَظْلومِ و َ إِنْ كانَ كافِرا فَإِنَّها لَيْسَ دونَها حِجابٌ؛

از نفرين مظلوم بترسيد اگر چه كافر باشد، زيرا در برابر نفرين مظلوم پرده و مانعى نيست.

نهج الفصاحه ص 164 ، ح 48

حديث (17) رسول اكرم صلى الله عليه و آله :

مَنْ أَخَذَ لِلْمَظْلومِ مِنَ الظّالِمِ كانَ مَعىَ فِى الْجَنَّهِ مصاحُبا؛

هر كس داد مظلوم را از ظالم بگيرد، در بهشت با من يار و هم نشين باشد.

كنز الفؤاد ج1 ، ص 135 - بحارالأنوار(ط-بيروت) ج 72، ص 359، ح 74

حديث (18) رسول اكرم صلى الله عليه و آله :

إِنَّ النّاسَ إِذا رَأَوُا الظّالِمَ فَلَمْ يَأْخُذوا عَلى يَدَيْهِ أَوْشَكَ أَنْ يَعُمَّهُمُ اللّه ُ بِعِقابٍ مِنْهُ؛

مردم آنگاه که ظالم را ببینند و او را باز ندارند، انتظار می رود که خداوند همه را به عذاب خود گرفتار سازد.

نهج الفصاحه ص 323 ، ح 833

حدیث (19) رسول اکرم صلی الله علیه و آله :

لِیَنْصُرِ الرَّجُلُ أَخاهُ ظالِما أَوْ مَظْلُوما إِنْ کانَ ظالِما فَیَنْهیهُ فَإِنَّهُ لَهُ

نُصْرَهٌ وَ إِنْ کانَ مَظْلوما فَیَنْصُرُهُ؛

انسان باید برادر (دینی) خویش را یاری کند چه ظالم باشد چه مظلوم اگر ظالم باشد او را باز دارد که این به منزله یاری کردن اوست و اگر مظلوم باشد یاریش کند.

نهج الفصاحه ص 665، ح 2422

حدیث (20) امام باقر علیه السلام :

مَا انْتَصَرَ اللَّهُ مِنْ ظَالِمٍ إِلَّا بِظَالِمٍ وَ ذَلِکَ قَوْلُهُ عَزَّ وَ جَلَّ- وَ کَذلِکَ نُوَلِّی بَعْضَ الظَّالِمِینَ بَعْضاً.

خداوند هیچگاه از ظالم انتقام نگرفت مگر به وسیله ظالمی دیگر و این سخن خدای عزّ و جلّ است که: «و بدین سان ظالمان را به سزای اعمالی که می کنند بر یکدیگر مسلّط می کنیم».

کافی(ط-الاسلامیه) ج 2 ، ص 334 ، ح 19 - بحارالأنوار(ط-بیروت) ج 72 ، ص 313، ح 28

حدیث (21) امام سجاد علیه السلام :

اَللّهُمَّ إِنّی أَعوذُبِکَ مِنْ... أَنْ نَعْضِدَ ظالِما أَوْ نَخْذُلُ مَلْهوفا أَؤْ نَرومَ ما لَیْسَ لَنا بِحَقٍّ؛

خدایا به تو پناه می برم... از این که ظالمی را یاری کنیم و یا مظلوم و دلسوخته ای را بی یاور گذاریم و یا آنچه حق ما نیست بخواهیم.

صحیفه سجادیه ص 56 ،فرازی از دعای 8

حدیث (22) امام علی علیه السلام :

مَنْ طَلَبَ عِزّا بِظُلْمٍ وَ باطِلٍ أَوْرَثَهُ اللّهُ ذُلاًّ بِإِنْصافٍ وَ حَقٍّ؛

هر کس عزّت را با ظلم و باطل طلب کند، خداوند به انصاف و حق ذلّت نصیبش می نماید.

شرح نهج البلاغه (ابن ابی الحدید) ج20، ص309، ح536

حدیث (23) رسول اکرم صلی الله علیه و آله :

استعیذوا باللّٰه من الفقر و العیله و من أن تظلموا أو تظلموا.

به خدا پناه ببرید از فقر و تنگدستی این که ظلم کنید و یا زیر بار ظلم بروید.

نهج الفصاحه ص 208 ، ح

حدیث (24) امام علی علیه السلام :

خَیْرُ النّاسِ مَنْ اِنْ اُغْضِبَ حَلُمَ وَ اِنْ ظُلِمَ غَفَرَ وَ اِنْ اُسِیءَ اِلَیْهِ اَحْسَنَ؛

بهترین مردم کسی است که اگر او را به خشم آورند، بردباری نماید و چنانچه به او ظلم شود، ببخشاید و چون به او بدی شود، خوبی کند.

تصنیف غررالحکم و دررالکلم ص 285 ، ح 6394

حدیث (25) امام علی علیه السلام :

اوصیکُما بِتَقْوَی اللّه ِ... وَ کونا لِلظّالِمِ خَصْما وَ لِلْمَظْلومِ عَوْنا؛

شما را سفارش می کنم به تقوای الهی... و دشمن ظالم و یاور مظلوم باشید.

نهج البلاغه (صبحی صالح) ص 421 ، از نامه 47

حدیث (26) امام علی علیه السلام :

مَنْ اَشْفَقَ عَلی نَفْسِهِ لَمْ یَظْلِمْ غَیْرَهُ؛

هر کس دلسوز خود باشد به دیگران ظلم نمی کند.

تصنیف غررالحکم و دررالکلم ص 456 ، ح 10400

حدیث (27) امام علی علیه السلام :

خَیْرُ الْمُلوکِ مَنْ اَماتَ الْجَوْرَ وَ اَحْیَی الْعَدْلَ؛

بهترین فرمانروا کسی است که ظلم را از بین ببرد و عدل را زنده کند.

شرح آقا جمال الدین خوانساری بر غررالحکم و دررالکلم ج3، ص 431، ح 5005

حدیث (28) امام باقر علیه السلام :

لیس من شیعتنا من ظلم الناس

از شیعیان ما نیست ، کسی که به مردم ظلم کند.

غرر الاخبار ص 136

حدیث (29) رسول اکرم صلی الله علیه و آله :

لَیْسَ شَیْ ءٌ اُطیعَ اللّهُ فیهِ اَعْجَلَ ثَوابا مِنْ صِلَهِ الرَّحِمِ وَ لَیْسَ شَیْ ءٌ اَعْجَلَ عِقابا مِنَ الْبَغْیِ وَ قَطیعَهِ الرَّحِمِ؛

هیچ طاعتی نیست که پاداشش زودتر از صله رحم برسد و مجازاتی سریع تر از مجازات ظلم و قطع رحم نیست.

نهج الفصاحه ص 661 ، ح 2398

حدیث (30) امام علی علیه السلام :

مَنْ باعَ نَفْسَهُ بِغَیْرِ نَعیمِ الْجَنَّهِ فَقَدْ ظَلَمَها؛

هر کس خودش را جز به نعمت بهشت بفروشد، براستی که به خویشتن ظلم کرده است.

ص: 636

صنیف غررالحکم و دررالکلم ص 232 ، ح 4628

حدیث (31) لقمان حکیم علیه السلام :

یا بُنَیَّ ... اِذا دَعَتْکَ القُدْرَةُ عَلی ظُلْمِ مَنْ هُوَ دونَکَ فَاذْکُرْ قُدْرَةَ اللّه ِ عَلَیْکَ؛

فرزندم ... هرگاه قدرت، تو را به ظلم بر زیردستت فرا خواند، قدرت خدا را بر خودت به یادآور.

ارشاد القلوب(دیلمی) ج1، ص 72 و 73

حدیث (32) رسول اکرم صلی الله علیه و آله :

مَنْ اَصْبَحَ لا یَهِمُّ بِظُلْمِ اَحَدٍ غَفَرَ اللّه ُ مَا اجْتَرَمَ؛

هر کس صبح کند و قصد ظلم کردن به کسی را نداشته باشد، خداوند جُرم و گناه او را می بخشد.

کافی(ط-الاسلامیه) ج 2، ص 332، ح 8

حدیث (33) امام علی علیه السلام :

ظَ-لَمَ الْحَقَّ مَنْ نَصَرَ الْباطِلَ

هر کس باطل را یاری کند، به حق ستم کرده است.

تصنیف غررالحکم و دررالکلم ص 71 ، ح 1021

حدیث (34) امام علی علیه السلام :

مَنْ ظَ-لَمَ ظُلِمَ؛

هر کس ستم کند، ستم می بیند.

تصنیف غررالحکم و دررالکلم ص 100 ، ح 1725

حدیث (35) پیامبر اکرم صلی الله علیه و آله و سلم:

مَن أخَذَ لِلمَظلَومِ مِنَ الظّالِمِ كانَ مَعِیَ فی الجَنَّهِ مُصاحِباَ.

هر که داد ستمدیده را از ظالم بگیرد در بهشت با من همنشین خواهد بود.

کنز الفؤاد ج1 ، ص 135 - بحارالأنوار(ط-بیروت) ج 72، ص 359

حدیث (36) امام علی علیه السلام:

ألظُّلمُ یُزلُّ القَدَمَ وَ یَسلُبُ النِّعَمَ وَ یُهلِکُ الاُمَمَ.

ظلم قدم را می لرزاند، نعمتها را سلب می کند و امتها را به نابودی می کشاند.

تصنیف غررالحکم و دررالکلم ص 456 ، ح 10411

حدیث (37) امام علی علیه السلام:

إیّاکَ وَ الخَدیعَهَ فَإِنَّ الخَدیعَهَ مِن خُلُقِ اللَّئِیم

از فریب دادن بپرهیز. زیرا فریب، خوی فرومایگان است.

تصنیف غررالحکم و دررالکلم ص 291 ، ح 6494

حدیث (38) امام صادق علیه السلام:

من ظلم مظلمه أخذ بها فی نفسه أو ماله أو ولده.

هر که ظلمی کند

ص: 637

به سبب آن ظلم در جانش یا مالش یا فرزندانش گرفتار شود.

وافی ج 5 ، ص 968 ، ح 3393

دشمنی

حدیث (1) امام علی علیه السلام :

صِلَهُ الرَّحِمِ توجِبُ المَحَبَّهَ و َتَکبِتُ العَدُوَّ؛

صله رحم، محبّت آور است و دشمنی را از بین می برد.

تصنیف غررالحکم و دررالکلم ص 406 ، ح 9309

حدیث (2) امام علی علیه السلام :

کَثرَهُ المِزاحِ تُذهِبُ البَهاءَ وَ توجِبُ الشَّحناءَ؛

شوخی زیاد، ارج و احترام را می برد و موجب دشمنی می شود.

شرح آقا جمال خوانساری بر غررالحکم و دررالکلم ج 4 ، ص 597 ، ح 7126

حدیث (3) امام صادق علیه السلام :

إِنَّ مِنْ أَکْبَرِ السِّحْرِ النَّمِیمَهَ یُفَرَّقُ بِهَا بَیْنَ الْمُتَحَابَّیْنِ وَ یُجْلَبُ الْعَدَاوَهُ عَلَی الْمُتَصَافِیَیْنِ وَ یُسْفَکُ بِهَا الدِّمَاءُ وَ یُهْدَمُ بِهَا الدُّورُ وَ یُکْشَفُ بِهَا السُّتُورُ وَ النَّمَّامُ أَشَرُّ مَنْ وَطِئَ الْأَرْضَ بِقَدَمٍ

از بزرگ ترین جادو، سخن چینی است؛ زیرا با سخن چینی، میان دوستان جدایی می افتد، دوستان یکدل با هم دشمن می شوند، به واسطه آن خون ها ریخته می شود، خانه ها ویران می گردد و پرده ها دریده می شود. سخن چین، بدترین کسی است که روی زمین راه می رود.

احتجاج(طبرسی) ج 2 ، ص 340 - بحارالأنوار(ط-بیروت) ج 60، ص 21، ح 14

حدیث (4) پیامبر صلی الله علیه و آله و سلم :

لا تَسُبُّوا الناسَ فَ-تَ-کتَسِبُوا العَداوَةَ بَینَهُم ؛

به مردم ناسزا نگویید، که با این کار در میان آنها دشمن پیدا می کنید.

کافی(ط-الاسلامیه) ج 2، ص 360 ح 3

حدیث (5) امام علی علیه السلام :

اَلکَ-یِّسُ صَدیقُهُ الحَقُّ وَ عَدُوُّهُ الباطِلُ؛

انسان زیرک، دوستش حق است و دشمنش باطل.

تصنیف غررالحکم و دررالکلم ص 68 ، ح 945

حدیث (6) امام علی علیه السلام :

اَلنّاسُ أعداءُ ماجَهِلوا؛

مردم، با آنچه نمی دانند دشمن اند.

نهج البلاغه(صبحی

ص: 638

صالح) ص 553 ، حکمت 438

حدیث (7) امام علی علیه السلام :

اَلتَّوَکُلُّ عَلَی اللّهِ نَجاةً مِن کُلِّ سوءٍ وَ حِرزٌ مِن کُلِّ عَدُوٍّ؛

توکل بر خداوند، مایه نجات از هر بدی و محفوظ بودن از هر دشمنی است.

بحارالأنوار(ط-بیروت) ج75، ص79، ح56

حدیث (8) امام حسین علیه السلام:

مَن اَحَبَّکَ نَهاکَ وَ مَن اَبغَضَکَ اَغراکَ؛

کسی که تو را دوست دارد، از تو انتقاد می کند و کسی که با تو دشمنی دارد، از تو تعریف و تمجید می کند.

کنز الفؤاد ج 1 ، ص 279 - بحار الانوار(ط-بیروت) ج75، ص 91

حدیث (9) امام علی علیه السلام :

عَوِّدْ لِسانَکَ لینَ الْکَلامِ وَ بَذْلَ السَّلامِ، یَکْثُرْ مُحِبّوکَ وَ یَقِلَّ مُبْغِضوکَ؛

زبان خود را به نرمگویی و سلام کردن عادت ده، تا دوستانت زیاد و دشمنانت کم شوند.

تصنیف غررالحکم و دررالکلم ص 435 ، ح 9946

حدیث (10) امام رضا علیه السلام:

صدیقُ کلُّ امرئٍ عَقلُهُ و عَدُوُّهُ جَهلُهُ؛

دوست هرکسی عقل اوست و دشمن هر کس نادانی اوست.

محاسن ج 1 ، ص194 ، ح 12- کافی(ط-الاسلامیه) ج 1 ، ص 11 ، ح 4

گناه

حدیث (1) پیامبر صلی الله علیه و آله :

اَلضَّیفُ یَنزِلُ بِرِزقِهِ وَ یَرتَحِلُ بِذُنوبِ اَهلِ البَیتِ؛

میهمان، روزی خود را می آورد و گناهان اهل خانه را می برد.

بحارالأنوار(ط-بیروت) ج 72، ص 461، ح 14 - جامع الاخبار(شعیری) ص 136

حدیث (2) پیامبر صلی الله علیه و آله :

كَفی بِالمَرءِ إثماً اَن یَستَقِلَّ ما یُقَرِّبُ اِلی اِخوانِهِ وَ كَفی بِالقَومِ اِثماً اَن یَستَقِلّوا ما یَقرُبُ بِهِ اِلَیهِم اَخُوهُم؛

انسان را همین گناه بس، كه آنچه را كه تقدیم برادران میهمان خود می كند كم شمارد و میهمان را همین گناه بس، كه آنچه را كه میزبانشان برای آنها فراهم می كند كم شمارد.

محاسن ج 2، ص

414، ح 165

حديث (3) امام صادق عليه السلام :

اِنَّ صِلَةَ الرَّحِمِ وَ البِرَّ لَيُهَوِّنانِ الحِسابَ وَ يَعصِمانِ مِنَ الذُّنوبِ؛

صله رحم و نیکی، حساب (قیامت) را آسان و از گناهان جلوگیری می کند.

کافی(ط-الاسلامیه) ج 2، ص 157، ح 31

حديث (4) پيامبر صلى الله عليه و آله :

اَلذَّنبُ شومٌ عَلی غَیرِ فاعِلِهِ اِن عَیَّرَهُ ابتُلِیَ بِهِ وَ اِن اَغتابَهُ أَثِمَ وَ اِن رَضیَ بِهِ شارَکَهُ؛

گناه برای غیر گناهکار نیز شوم است، اگر گنهکار را سرزنش کند به آن مبتلا می شود، اگر از او غیبت کند گنهکار شود و اگر به گناه او راضی باشد، شریک وی است.

نهج الفصاحه ص 493 ، ح 1623

حديث (5) امام سجاد عليه السلام :

وَ الذُّنُوبُ الّتی تُنزِلُ النِّقَمَ عِصیانُ العارِفِ بِالبَغیِ وَ التَطاوُلُ عَلَی النّاسِ وَ الاِستِهزاءُ بِهِم وَ السُّخریَّةُ مِنهُم ؛

گناهانی که باعث نزول عذاب می شوند، عبارت اند از: ستم کردن شخص از روی آگاهی، تجاوز به حقوق مردم، و دست انداختن و مسخره کردن آنان.

وسایل الشیعه ج 16 ، ص 281 ، ح 21556

حديث (6) امام صادق عليه السلام :

لَسْتُ أُحِبُّ أَنْ أَرَى الشَّابَّ مِنْكُمْ إِلَّا غَادِياً فِی حَالَيْنِ: إِمَّا عَالِماً أَوْ مُتَعَلِّماً، فَإِنْ لَمْ يَفْعَلْ فَرَّطَ، فَإِنْ فَرَّطَ ضَيَّعَ، وَ إِنْ ضَيَّعَ أَثِمَ، وَ إِنْ أَثِمَ سَكَنَ النَّارَ، وَ

الّذِی بَعَثَ مُحَمَّداً (صَلّی اللّهُ عَلَیْهِ وَ آلِهِ) بِالْحَقِّ.

دوست ندارم جوانانِ شما را جز در دو حالت ببینم : دانشمند یا دانش اندوز . اگر جوانی چنین نکند ، کوتاهی کرده و اگر کوتاهی کرد ، تباه ساخته و اگر تباه ساخت ، گناه کرده است و اگر گناه کند ، سوگند به آن کس که محمّد صلی الله علیه و آله را به حق برانگیخت ، دوزخ نشین خواهد شد

ص: 640

.

امالی (طوسی) ص 303، ح 604

حدیث (7) پیامبر صلی الله علیه و آله :

مَوْتُ الْإِنْسَانِ بِالذُّنُوبِ أَكْثَرُ مِنْ مَوْتِهِ بِالْأَجَلِ وَ حَيَاتُهُ بِالْبِرِّ أَكْثَرُ مِنْ حَيَاتِهِ بِالْعُمُر

مرگ انسان ها در نتیجه گناهان، بیشتر از مرگ آنها در نتیجه فرا رسیدنِ اَجَل است و زنده ماندن انسان ها در نتیجه نیکی هایشان، بیشتر از زندگی کردنشان به خاطر باقی بودنِ عمر است.

مکارم الاخلاق ص 362

حدیث (8) امام صادق علیه السلام :

الذُّنُوبُ الَّتِی تُغَيِّرُ النِّعَمَ الْبَغْیُ وَ الذُّنُوبُ الَّتِی تُورِثُ النَّدَمَ الْقَتْلُ وَ الَّتِی تُنْزِلُ النِّقَمَ الظُّلْمُ وَ الَّتِی تَهْتِکُ السُّتُورَ شُرْبُ الْخَمْرِ وَ الَّتِی تَحْبِسُ الرِّزْقَ الزِّنَا وَ الَّتِی تُعَجِّلُ الْفَنَاءَ قَطِيعَةُ الرَّحِمِ وَ الَّتِی تَرُدُّ الدُّعَاءَ وَ تُظْلِمُ الْهَوَاءَ عُقُوقُ الْوَالِدَيْن

گناهی که نعمت ها را تغییر می دهد، تجاوز به حقوق دیگران است. گناهی که پشیمانی می آورد، قتل است. گناهی که گرفتاری ایجاد می کند، ظلم است. گناهی که آبرو می بَرد، شرابخواری است. گناهی که جلوی روزی را می گیرد، زناست. گناهی که مرگ را شتاب می بخشد، قطع رابطه با خویشان است. گناهی که مانع استجابت دعا می شود و زندگی را تیره و تار می کند، نافرمانی از پدر مادر است.

علل الشرایع ج 2، ص 584 ، ح 27

حدیث (9) امام باقر علیه السلام:

إِنَّ الْحُسَيْنَ صَاحِبَ كَرْبَلَاءَ قُتِلَ مَظْلُوماً مَكْرُوباً عَطْشَاناً لَهْفَاناً فَآلَى اللَّهُ عَزَّ وَ جَلَّ عَلَى نَفْسِهِ أَنْ لَا يَأْتِيَهُ لَهْفَانٌ وَ لَا مَكْرُوبٌ وَ لَا مُذْنِبٌ وَ لَا مَغْمُومٌ وَ لَا

عَطْشَانٌ وَ لَا مَنْ بِهِ عَاهَةٌ ثُمَّ دَعَا عِنْدَهُ وَ تَقَرَّبَ بِالْحُسَيْنِ بْنِ عَلِیٍّ علیه السلام إِلَی اللَّهِ عَزَّ وَ جَلَّ إِلَّا نَفَّسَ

اللَّهُ كُرْبَتَهُ وَ أَعْطَاهُ مَسْأَلَتَهُ وَ غَفَرَ ذَنْبَهُ وَ مَدَّ فِی عُمُرِهِ وَ

ص: 641

بَسَطَ فِی رِزْقِهِ فَاعْتَبِرُوا یا أُولِی الْأَبْصار

حسین، بزرگ مرد کربلا، مظلوم و رنجیده خاطر و لب تشنه و مصیب زده به شهادت رسید. پس خداوند، به ذات خود، قسم یاد کرد که هیچ مصیب ت زده و رنجیده خاطر و گنهکار و اندوهناک و تشنه ای و هیچ بَلا دیده ای به خدا روی نمی آورد و نزد قبر حسین علیه السلام دعا نمی کند و آن حضرت را به درگاه خدا شفیع نمی سازد، مگر این که خداوند، اندوهش را برطرف و حاجاتش را برآورده می کند و گناهش را می بخشد و

عمرش را طولانی و روزی اش را گسترده می سازد. پس ای اهل بینش، درس بگیرید!

بحارالأنوار(ط-بیروت) ج 98 ، ص 46، ح 5

حدیث (10) امام علی علیه السلام:

لَا تَکُنْ مِمَّنْ یَرْجُو الْآخِرَةَ بِغَیْرِ الْعَمَلِ إِلَی أَنْ قَالَ یَنْهَی وَ لَا یَنْتَهِی وَ یَأْمُرُ بِمَا لَا یَأْتِی الْحَدِیثَ.

از کسانی مباش که بی عمل، به آخرت امید دارند از گناه باز می دارند، اما خود باز نمی ایستند، به کارهایی فرمان می دهند که خود انجام نمی دهند.

وسایل الشیعه ج 16 ، ص 151 ، ح 21214

حدیث (11) قال الباقر علیه السلام :

أَوْحَی اللَّهُ عَزَّ وَ جَلَّ إِلَی شُعَیْبٍ النَّبِیِّ (صلی الله علیه) أَنِّی مُعَذِّبٌ مِنْ قَوْمِکَ مِائَةَ أَلْفٍ أَرْبَعِینَ أَلْفاً مِنْ شِرَارِهِمْ وَ سِتِّینَ أَلْفاً مِنْ خِیَارِهِمْ فَقَالَ (علیه السلام) یَا رَبِّ هَؤُلَاءِ الْأَشْرَارُ فَمَا بَالُ الْأَخْیَارِ فَأَوْحَی اللَّهُ عَزَّ وَ جَلَّ إِلَیْهِ دَاهَنُوا أَهْلَ الْمَعَاصِی وَ لَمْ یَغْضَبُوا لِغَضَبِی.

خدای تعالی به شعیب پیامبر وحی فرمود که: من صد هزار نفر از قوم تو را عذاب خواهم کرد: چهل هزار نفر بدکار را، شصت هزار

نفر از نیکانشان را. شعیب عرض کرد: پروردگارا! بدکاران سزاوارند اما نیکان چرا؟ خدای عز و جل به او وحی فرمود که: آنان با گنهکاران راه آمدند و به خاطر خشم من به خشم نیامدند.

کافی(ط-الاسلامیه) ج 5 ، ص 56 ، ح1 - مشکاه الانوار ص 51

حدیث (12) امام علی علیه السلام:

اِذا ظَهَرَتِ الجِناياتُ ارتَفَعَتِ البَرَكاتُ؛

هرگاه گناهان آشکار شوند، برکت ها از میان می رود.

تصنیف غررالحکم و دررالکلم ص 458 ، ح 10465

حدیث (13) پیامبر صلی الله علیه و آله :

اضمنوا لی ستّا من أنفسكم أضمن لكم الجنّه أصدقوا إذا حدّثتم و أوفوا إذا وعدتم و أدّوا إذا ائتمنتم و احفظوا فروجكم و غضّوا أبصاركم و كفّوا أيديكم.

شش چیز را برای من ضمانت کنید تا من بهشت را برای شما ضمانت کنم، راستی در گفتار، وفای به عهد، بر گرداندن امانت، پاکدامنی، چشم بستن از گناه و نگه داشتن دست (از غیر حلال).

نهج الفصاحه ص 216 ، ح 321 {شبیه این حدیث در معدن الجواهر ص 53 }

حدیث (14) امام صادق علیه السلام :

إِذا جاهَرَ الفاسِقُ بِفِسقِهِ فَلا حُرمَةَ لَهُ وَ لا غيبَةَ؛

هرگاه شخص فاسق و گنهکار آشکارا گناه کند، نه حرمتی دارد و نه غیبتی.

امالی(صدوق) ص 39 ، ح 7 - بحارالأنوار(ط-بیروت) ج72، ص253، ح32

حدیث (15) امام صادق علیه السلام :

مَن لَهُ جارٌ و َیَعمَلُ بِالمَعاصی فَلَم یَنهَهُ فَهُوَ شَریکُهُ؛

هر کس همسایه ای را داشته باشد که گناه می کند ولی او را نهی نکند، شریک در گناه اوست.

ارشادالقلوب(دیلمی) ص183

حدیث (16) امام علی علیه السلام :

اَلحَیاءُ مِنَ اللّهِ یَمحو کَثیرا مِنَ الخَطایا؛

حیا از خدا بسیاری از گناهان را پاک می کند.

تصنیف غررالحکم و دررالکلم ص 257 ، ح 5455

حدیث (17) پیامبر صلی الله علیه و آله :

یا علی: خِدمَهُ

العِيالِ كَفّارَهٌ لِلكَبائِرِ وَ تُطفى غَضَبَ الرَّبِّ، وَ مُهُورُ الحُورِ العينِ، وَتَزيدُ فِى الحَسَناتِ وَ الدَّرَجاتِ يا علىّ لا يخدم العيال إلّا صدّيق أو شهيد أو رجل يريد اللّٰه به خير الدّنيا و الآخره

اى على: خدمت به خانواده، كفاره گناهان كبيره و خاموش كننده خشم خداوند و مهريه حورالعين و زياد كننده حسنات و درجات است.اى على خدمت نميكند كسى به خانواده اش مگر صديق يا شهيد يا كسى كه خدا خير دنيا و آخرت را براى او مى خواهد.

جامع الاحاديث الشيعه (بروجردى) ج 22، ص 306

حديث (18) امام صادق عليه السلام:

اِنَّ اللهَ عَلِمَ اَنَّ الذَّنبَ خَيرٌ لِلمُومنِ مِنَ العُجبِ وَ لَو لا ذلک مَا ابتُلِىَ مُومِنٌ بِذَنبٍ اَبَداً

خداوند مى دانست كه براى شخص مومن گناه از عجب بهتر است و اگر اين طور نبود، شخص مومن هيچ وقت آلوده به گناه نمى شد.

كافى(ط-الاسلاميه) ج 2، ص 313 ، ح 1

حديث (19) امام على عليه السلام :

أَشَدُّ الذُّنُوبِ مَا اسْتَهَانَ بِهِ [صَاحِبُهَا] صَاحِبُه

سخت ترين گناهان آن است كه صاحبش آن را كوچک بشمرد.

نهج البلاغه(صبحى صالح) ص 535 ، حكمت 348

حديث (20) امام صادق عليه السلام:

اَشَدُّ النّاس اجتهاداً مَن تَرَک الذُّنوبَ؛

كوشنده ترين مردم كسى است كه گناهان را رها سازد.

من لا يحضر الفقيه ج 4 ، ص 395 ، ح 5840 - تحف العقول ص 489

حدیث (21) امام صادق علیه السلام:

مَنْ صَلَّی رَکْعَتَیْنِ یَعْلَمُ مَا یَقُولُ فِیهِمَا انْصَرَفَ وَ لَیْسَ بَیْنَهُ وَ بَیْنَ اللَّهِ ذَنْبٌ.

هر کس دو رکعت نماز بخواند و بداند چه می گوید، از نماز فارغ می شود، درحالی که میان او و میان خدای عز و جل گناهی نیست.

کافی(ط-الاسلامیه) ج3 ، ص 266 ،

ص: 644

ح 12

حدیث (22) پیامبر صلی الله علیه و آله و سلم :

اَلعَبد... إن قالَ فی أوَّلِّ وُضوئِهِ بِسمِ اللّهِ الرَّحمنِ الرَّحیمِ طَهُرَت أعضاؤُهُ کُلُّها مِنَ الذُّنوبِ؛

اگ-ر بن-ده ای... در ابتدای وضویش، بسم اللّه الرحمن الرحیم بگوید همه اعضایش از گناهان پاک می شود.

تفسیر الامام العسکری علیه السلام ص 521

حدیث (23) پیامبر صلی الله علیه و آله و سلم :

مَن قَرَأ بِسمِ اللّهِ الرَّحمنِ الرَّحیمِ کَ-تَبَ اللّهُ لَهُ بِکُلِّ حَرفٍ أربَعَةَ آلافٍ حَسَنَةً و مَحا عَنهُ أربَعَةَ آلافِ سَیِّ-ئَهٍ و رَفَعَ لَهُ أربَعَةَ آلافِ دَرَجَهٍ؛

هر کس بسم اللّه الرحمن الرحیم را قرائت کند خداوند به ازای هر حرفِ آن چهار هزار حسنه برایش می نویسد و چهار هزار گناه از او پاک می کند و چهار هزار درجه او را بالا می برد.

بحارالأنوار(ط-بیروت) ج 89، ص 258 - جامع الاخبار(شعیری) ص 42

حدیث (24) امام صادق علیه السلام :

أَغْلِقُوا أَبْوَابَ الْمَعْصِیَهِ بِالاسْتِعَاذَهِ وَ افْتَحُوا أَبْوَابَ الطَّاعَهِ بِالتَّسْمِیَه

درهای گناهان را با استعاذه (پناه بردن به خدا) ببندید و درهای طاعت را با بسم اللّه گفتن بگشایید.

الدعوات(راوندی) ص 52 ، ح 130

حدیث (25) رسول اکرم صلی الله علیه و آله :

مَن اَصبَحَ لا یَهِمُّ بِظُلمِ اَحَدٍ غَفَرَ اللّه ُ مَا اجتَرَمَ؛

هر کس صبح کند و قصد ظلم کردن به کسی را نداشته باشد، خداوند جُرم و گناه او را می بخشد.

کافی(ط-الاسلامیه) ج 2، ص 332، ح 8

حدیث (26) امام صادق علیه السلام :

یَعیشُ النّاسُ بِاِحسانِهِم اَکثَرَ مِمّا یَعیشونَ بِاَعمارِهِم وَ یَموتون بِذُنوبِهِم اَکثَرَ مِمّا یَموتونَ بِآجالِهِم؛

مردم، بیشتر از آن که با عمر خود زندگی کنند، با احسان و نیکوکاری خود زندگی می کنند و بیشتر از آن که با اجل خود بمیرند، بر اثر گناهان خود می میرند.

دعوات (راوندی) ص 291، ح 33

حدیث (27) پیامبر صلی الله علیه و آله و سلم :

مَن عَیَّرَ اَخاهُ بِذَنبٍ لَم یَمُت حَتّی یَعمَلَهُ؛

ص: 645

ر کس برادر [دینی] خود را به گناهی سرزنش کند، نمیرد، مگر آن که مرتکب آن شود.

نهج الفصاحه ص 751 ، ح 2920

حدیث (28) امام علی علیه السلام :

مِن کَفّاراتِ الذُّنوبِ العِظامِ: اِغاثَةُ المَلهوفِ وَ التَّنفیسُ عَنِ المَکروبِ؛

یاری رساندن به ستمدیده فریاد خواه و شاد کردن غمناک، از کفّاره های گناهان بزرگ است.

نهج البلاغه (صبحی صالح) ص 472 ، ح 24

حدیث (29) امام صادق علیه السلام :

اَوحَی اللّه ُ عَزَّ وَجَلَّ اِلی مُوسی (علیه السلام) یا مُوسی(علیه السلام) لا تَفرَح بِکَثرَهِ المالِ وَ لا تَدَع ذِکری عَلی کُلِّ حالٍ فَاِنَّ کَثرَةَ المالِ تُنسِی الذُّنوبَ وَ اِنَّ تَرکَ ذِکری یُقسِی القُلوبَ؛

خدای عزّوجلّ به موسی علیه السلام وحی کرد: ای موسی ! به زیادی ثروت شاد مشو و در هیچ حالی مرا فراموش مکن، زیرا با زیادی ثروت گناهان فراموش می شود و از یاد بردن من قساوت قلب می آورد.

کافی(ط-الاسلامیه) ج 2 ، ص 497 ، ح 7

حدیث (30) امام محمدباقر علیه السلام فرمودند:

لا یَسلِمُ اَحَدٌ مِنَ الذُّنوبِ حَتّی یَخزُنَ لِسانَه؛

هیچ کس از گناهان سالم نمی ماند، مگر اینکه زبانش را نگه دارد.

تحف العقول ص 298 - بحارالانوار(ط-بیرو-) ج75، ص178

حدیث (31) امام محمد باقر علیه السلام:

لا تُنالُ وِلايَتُنا الّا بِالعَمَلِ و الوَرَع؛

کسی به ولایت ما نمی رسد مگر با عمل شایسته و خودداری از گناه.

صفات الشیعه ص 13

حدیث (32) پیامبر اکرم صلی الله علیه و آله و سلم:

لَا تَنْظُرُوا إِلَی صَغِیرِ الذَّنْبِ وَ لَکِنِ انْظُرُوا إِلَی مَنِ اجْتَرَأْتُم

به کوچکی گناه نگاه نکنید بلکه به چیزی [نافرمانی خدا] که برآن جرات یافته اید بنگرید.

کنز الفؤاد ج 1 ، ص 55

حدیث (33) امام علی علیه السلام:

لا تأمَن عَلَی نَفسِکَ صَغیرَ مَعصیهٍ فَلَعَلَّکَ مُعَذِبٌ عَلَیهِ.

خودت را از (عقوبت) گناه کوچک در امان مبین، چه بسا که

ص: 646

به خاطر همان کیفر بینی

نهج البلاغه(صبحی صالح) ص 197 ، در خطبه 140

حدیث (34) امام علی علیه السلام:

مَن کَثُرَه فِکرُهُ فی المَعاصی دَعَتهُ إلَیها

کسی که زیاد درباره گناهان فکر کند گناهان او را به سوی خود بکشاند.

تصنیف غررالحکم و دررالکلم ص 186 ، ح 3543

حدیث (35) امام علی علیه السلام:

ما جَفَّتِ الدُّموعُ إلّا لِقَسوَهِ القُلوبِ و ما قَسَتِ القُلوبُ إلّا لِکَثرَهِ الذُّنوبِ.

چشم ها بی اشک نشد مگر به سبب سختْ دلی، و قلب ها سخت نشد مگر از زیادیِ گناه.

علل الشرایع ص 81 ، ح 1 - بحارالأنوار (ط-بیروت) ج 70 - ص354 ، ح 60

حدیث (36) امام صادق علیه السلام:

إنَّ العَبدَ إذا کَثُرَت ذُنُوبُهُ وَ لَم یَکُن عِندَهُ مِنَ العَمَلِ مَا یُکَفِّرُهَا ابتَلَاهُ بِالحُزنِ لِیُکَفِّرُهَا.

هر گاه گناهان بنده ای زیاد شود و عملی که آن گناهان را بپوشاند، نداشته باشد، خداوند او را به غم و اندوه مبتلا کند، تا کفاره گناهانش شود.

اصول کافی(ط-الاسلامیه) ج2 ، ص 444 ، باب تعجیل عقوبه الذنب، حدیث 2

عجله

حدیث (1) پیامبر صلی الله علیه و آله و سلم :

اِنَّما اَهلَکَ النّاسَ العَجَلَه وَ لَو اَنَّ النّاسَ تَثَ-بَّتوا لَم یَهلِک اَحَدٌ؛

مردم را، در حقیقت، شتابزدگی به هلاکت انداخته است، اگر مردم، از شتابزدگی به دور بودند، هیچ کس هلاک نمی شد.

محاسن ص 215 ، ح 100

حدیث (2) امام صادق علیه السلام :

اَلغیبَهُ أَن تَقولَ فی أَخیکَ ما سَتَرَهُ اللّه ُ عَلَیهِ و َ أَمَّا الامرُ الظّاهِرُ فیهِ مِثلُ الحِدَّهِ وَ العَجَلَهِ فَلا؛

غیبت آن است که درباره برادرت چیزی بگویی که خداوند آن را پوشیده نگه داشته است، اما (گفتن) خصلتهای آشکاری چون تندخویی و شتاب زدگی غیبت نیست.

کافی(ط-الاسلامیه) ج2 ، ص 358 ، ح 7 {شبیه این حدیث در تحف العقول ص

ص: 647

حدیث (3) امام علی علیه السلام:

مِنَ الخُرقِ المعاجَلَهُ قَبلَ الإمکانِ و الاَناهٌ بعدَ الفُرصهِ؛

شتاب کردن در کاری پیش از بدست آوردن توانایی و سستی کردن بعد از به دست آوردن فرصت از نادانی است. نهج البلاغه ص 538 ، ح 363

حدیث (4) امام علی علیه السلام :

ثلاث من کنّ فیه لم یندم: «ترک العجله، و المشوره، و التوکّل عند العزم علی اللّه عزّ و جلّ».

سه چیز است که هر کس آن را مراعات کند ، پشمیان نگردد : 1 - اجتناب از عجله ، 2 - مشورت کردن ، 3 - و توکل بر خدا در هنگام تصمیم گیری . بحار الانوار (ط-بیروت) ج 75 ، ص 81 ، ح 74

اختلاف

حدیث (1) پیامبر صلی الله علیه و آله و سلم:

اِعلَموا اَنَّ اللّه َ تعالی قَد فَرَضَ عَلَیکُم الجُمُعَهَ فَمَن تَرَکَها فی حَیاتی وَ بَعدَ مَماتی وَ لَهُم اِمامٌ عادِلٌ اِستِخفافا بِها وَ جُحودا لَها فَلا جَمَعَ اللّه ُ شَملَهُ وَ لا بارَکَ لَهُ فی اَمرِهِ اَلا وَ لا صَلاهَ لَهُ اَلا وَ لا زَکاهَ لَهُ اَلا وَ لا حَجَّ لَهُ اَلا وَ لا صَومَ لَهُ اَلا وَ لا بَرَکَهَ لَهُ حَتّی یَتوبَ؛

بدانید که خداوند متعال نماز جمعه را بر شما واجب ساخته است پس آنان که در زندگی و پس از مرگ من، از روی سبک شمردن و یا انکار، آن را ترک کنند، با وجود این که پیشوای عادلی دارند، خداوند وحدتشان نبخشد و در کارشان برکت ندهد، آگاه باشید نه زکات، نه نماز، نه حج و نه روزه آنان پذیرفته است. بدانید که زندگی آنان برکتی نخواهد داشت، مگر توبه کنند.

عوالی اللالی ج 2، ص 54 و 55 ، ح 146

حدیث (2) امام علی علیه السلام :

الْإِنْصَافُ يَرْفَعُ

ص: 648

الْخِلَافَ وَ يُوجِبُ الِائْتِلَاف

انصاف، اختلافات را از بین می برد و موجب الفت و همبستگی می شود.

تصنیف غررالحکم و دررالکلم ص 394 ، ح 9116

حدیث (3) حضرت زهرا سلام الله علیها:

فَجَعَلَ اللهُ...طاعَتَنا نِظاماً لِلمِلَّهِ وَ اِمامَتَنا أماناً لِلفِرقَه

خدا .... اطاعت (و پیروی از)ما (اهل بیت) را سبب برقراری نظم اجتماعی در امت اسلامی و امامت (و رهبری) ما را (عامل وحدت و) دراما‌ن ماندن از تفرقه ها قرار داده است.

احتجاج(طبرسی) ص99

حدیث (4) امام علی علیه السلام :

سأل ابن الکواء علیّا علیه السلام عن السنه و البدعه و عن الجماعه و الفرقه.

فقال علیه السلام: یا بن الکواء حفظت المسأله فافهم الجواب: السنه- و اللّه- سنه محمّد صلّی اللّه علیه و آله و البدعه ما فارقها، و الجماعه- و اللّه- مجامعه أهل الحق و إن قلّوا و الفرقه مجامعه أهل الباطل و إن کثرو

ابن الکواء از حضرت علی علیه السلام از سنّت، بدعت، جماعت و تفرقه سوال کرد پس فرمود ای پسر کواء سؤال را حفظ کن و جواب را بفهم فرمودند: به خدا سوگند، سنّت، همان سنّت محمّد صلی الله علیه و آله و سلم است و بدعت آنچه خلاف آن باشد و به خدا قسم، جماعت، همدست شدن با اهل حق است هر چند اندک باشند و تفرقه، همدستی با اهل باطل است هر چند بسیار باشند.

کتاب سلیم ابن قیس الهلالی ص 964

حدیث (5) امام علی علیه السلام :

ایّاکُمْ وَ التَّلَوُّنَ فی دینِ اللّهِ فَاِنَّ جَماعَةً فیما تَ-کْرَهونَ مِنَ الْحَقِّ خَیْرٌ مِنْ فُرْقَهٍ فیما تُحِبّونَ مِنَ الْباطِلِ وَ اِنَّ اللّه سُبْحانَهُ لَمْ یُعْطِ اَحَدا بِفُرْقَهٍ خَیْرا مِمَّنْ مَضی وَ لا مِمَّنْ بَقیَ ؛

از چند رنگی و اختلاف

ص: 649

در دین خدا بپرهیزید، زیرا یکپارچگی در آنچه حق است ولی شما آن را ناخوش می دارید، از پراکندگی در آنچه باطل است اما خوشایند شما می باشد، بهتر است. خدای سبحان به هیچ یک از گذشتگان و باقی ماندگان بر اثر تفرقه و جدایی خیر و خوبی عطا نکرده است.

نهج البلاغه(صبحی صالح) ص 255، از خطبه 176

چاپلوسی

حدیث (1) امام علی علیه السلام :

اَلثَّناءُ بِاَكثَرَ مِنَ الاستِحقاقِ مَلَقٌ وَ التَّقصيرُ عَنِ الاستِحقاقِ عِیٌّ اَو حَسَدٌ؛

تعریف بیش از استحقاق، چاپلوسی و کمتر از استحقاق، از ناتوانی در سخن و یا حسد است.

نهج البلاغه(صبحی صالح) ص 535 حکمت 347

حدیث (2) امام صادق علیه السلام :

قالَ لُقمانُ لِابنِهِ: ... وَ لِلحاسِدِ ثَلاثُ عَلاماتٍ: يَغتابُ إِذا غابَ وَ يَتَمَلَّقُ إِذا شَهِدَ وَ يَشمَتُ بِالمُصيبَهِ؛

لقمان به فرزندش گفت: ... حسود را سه نشانه است: پشت سر غیبت می کند، روبه رو تملّق می گوید و از گرفتاری دیگران شاد می شود.

خصال ص 121

حدیث (3) امام علی علیه السلام :

الْمُنافِقُ وَقِحٌ غَبیٌّ مُتَمَلِّقٌ شَقیٌّ؛

منافق، بی شرم و کودن، چاپلوس و بدبخت است.

تصنیف غررالحکم و دررالکلم ص 458 ، ح 10492

حدیث (4) امام هادی علیه السلام :

قال لبعض- و قد أكثر من إفراط الثّناء علیه-: أقْبِلْ عَلَی شَأنِکَ فَإنَّ کَثْرَهَ الْمَلَقِ یَهْجُمُ عَلَی الظِّنَّهِ وَ إذَا حَلَلْتَ مِنْ أخِیکَ فِی مَحَلِّ الثِّقَهِ فَاعْدِلْ عَنِ الْمَلَقِ إلَی حُسْنِ النِّیَّهِ.

به کسی که در ستایش از ایشان افراط کرده بود فرمودند : از این کار خودداری کن که تملق بسیار، بدگمانی به بار آورد و اگر برادر مؤمنت مورد اعتماد تو واقع شد، از تملق او دست بردار و حسن نیت نشان ده.الدره الباهره(ط-القدیمه) ص 43

فتنه

حدیث (1) امام باقر علیه السلام :

اَلْجَنَّهُ مُحَرَّمَهٌ عَلَی الْقَتّانینَ الْمشّائینَ بِالنَّمیمَهِ؛

بهشت -

ص: 650

و نعمت های حیات بخش آن - برای اشخاص فتنه گر و سخن چینِ آشوب طلب، حرام است.

مجموعه ورام ج 2 ، ص 209

حديث (2) رسول اكرم صلى الله عليه و آله:

إِنَّ مِمَّنْ يَنْتَحِلُ مَوَدَّتَنَا أَهْلَ الْبَيْتِ- مَنْ هُوَ أَشَدُّ فِتْنَةً عَلَى شِيعَتِنَا مِنَ الدَّجَّالِ- فَقُلْتُ بِمَا ذَا قَالَ بِمُوَالاةِ أَعْدَائِنَا وَ مُعَادَاةِ أَوْلِيَائِنَا إِنَّهُ إِذَا كَانَ كَذَلِكَ اخْتَلَطَ الْحَقُّ بِالْبَاطِلِ وَ اشْتَبَهَ الْأَمْرُ فَلَمْ يُعْرَفْ مُؤْمِنٌ مِنْ مُنَافِقٍ

همانا از کسانی که مدعی مودت ما اهل بیت هستند، کسی هست که در فتنه گری، برای شیعیان ما از دجال شدیدتر است. (راوی) گفتم: برای چه؟ (امام) گفت: به خاطر دوستی با دشمنان ما و دشمنی با دوستانمان. چون چنین شد، حق با باطل آمیخته می شود و مؤمن از منافق بازشناخته نمی شود.

وسائل الشيعه ج 16 ، ص 179 ، ح 21289

حديث (3) امام على عليه السلام :

كُن فِی الفِتنَه كابنِ اللَّبونِ لا ظَهرَ فَيَركَبَ و لا ضَرعَ فيَحلَبَ؛

در فتنه ها همچون شتر دو ساله باش؛ نه پشتی دارد تا سوارش شوند و نه پستانی تا شیرش را دوشند

نهج البلاغه(صبحی صالح) ص 469 ، حکمت 1

حديث (4) رسول اكرم صلى الله عليه و آله:

بادروا بالأعمال فتنا كقطع اللّيل المظلم: يصبح الرّجل مؤمنا و يمسى كافرا، و يمسى مؤمنا و يصبح كافرا، يبيع أحدهم دينه بعرض من الدّنيا قليل.

فرصت را برای اعمال نیک بیش از آنکه فتنه هایی مانند پاره های شب تاریک پدید آید غنیمت شمارید در آن هنگام انسان صبح مومن است و شب

کافر می شود شب کافر است و روز مومن می شود و دین خود را به عرض ناچیز دنیا می فروشد

نهج الفصاحه ص 370 و 371 ، حدیث 1075 و

ص: 651

حدیث (5) رسول اکرم صلی الله علیه و آله:

ستکون فتن یصبح الرّجل فیها مؤمنا و یمسی کافرا إلّا من أحیاه اللَّه بالعلم

فتنه هایی خواهد بود که در اثنای آن مرد به صبح مومن باشد و به شب کافر شود , مگر آنکه خدایش به علم زنده دارد

نهج الفصاحه ص 522 ، ح 1734

حدیث (6) رسول اکرم صلی الله علیه و آله:

سیشدّد هذا الدّین برجال لیس لهم عند اللَّه خلاق سیکون فی آخر الزّمان خسف و قذف و مسخ إذا ظهرت المغازف و القینات و استحلّت الخمر.

این دین بمردانی که پیش خدا بهره ای ندارند نیرو خواهد گرفت در آخر زمان خسف و قذف و مسخی خواهد بود، هنگامی که که رامشگران و آرایشگران پدید شوند و شراب حلال بشمار آید.

نهج الفصاحه ص 526 ، ح 1754

حدیث (7) رسول اکرم صلی الله علیه و آله:

سیأتی علی أمّتی زمان یکثر فیه الفقراء و یقلّ الفقهاء و یقبض العلم و یکثر الهرج ثمّ یأتی من بعد ذلک زمان یقرأ القرآن رجال من أمّتی لا یجاوز تراقیهم ثمّ یأتی من بعد ذلک زمان یجادل المشرک باللَّه المؤمن فی مثل ما یقول.

بر امت من زمانی بیاید که فقیران فراوان شوند و فقیهان کم شوند و علم بر گرفته شود و آشوب فزونی گیرد آنگاه از پس آن زمانی بیاید که مردانی از امت من قرآن خوانند که از گلویشان بالاتر نرود آنگاه از پس آن زمانی بیاید که مشرک بخدا با مؤمن مجادله کند و سخنانی نظیر او گوید.

نهج الفصاحه ص 527 ، حدیث 1755

حديث (8) رسول اکرم صلی الله علیه و آله:

لیأتینّ علی النّاس زمان یکذّب فیه الصّادق و یصدّق فیه الکاذب و یخوّن فیه الأمین و یؤتمن الخئون و یشهد المرء و لم یستشهد و یحلف و إن

ص: 652

لم یستحلف و یکون أسعد النّاس بالدّنیا لکع بن لکع لا یؤمن باللّه و رسوله.

زمانی به مردم رسد که راست گو را تکذیب کنند و دروغگو را تصدیق کنند و امین را خائن شمارند و خائن را مومن پندارند و مرد بی آنکه شهادت از او خواهند شهادت دهد و بی آنکه قسم از او خواهند قسم خورد و خوشبخترین مردم فرومایه پسر فرومایه باشد که به خدا و پیغمبرش ایمان ندارد

نهج الفصاحه ص 654، حدیث 2366

حدیث (9) رسول اکرم صلی الله علیه و آله :

إِنَّ اللّهَ عَزَّوَجَلَّ أَحَبَّ الْکَذِبَ فِی الصَّلاحِ وَ أبْغَضَ الصِّدْقَ فِی الْفَسادِ؛

خداوند عز و جل، دروغی را که باعث صلح و آشتی شود دوست دارد و از راستی که باعث فساد (و فتنه) شود بیزار است.

نهج الفصاحه ص 313، حدیث 782 - من لایحضره الفقیه ج 4، ص 353، ح 5762

حدیث (10) رسول اکرم صلی الله علیه و آله :

خَلَّتانِ کثیرٌ مِن الناسِ فیهِم مَفتونٌ: الصِّحَّةُ و الفَراغُ؛

دو چیز است که مایه فتنه بسیاری از مردم است: تندرستی و فراغت.

کافی(ط-الاسلامیه) ج 8، ص 152، ح 136

زباله

حدیث (1) پیامبر صلی الله علیه و آله و سلم :

لا تُبَیَّتُوا القُمامَةَ فی بُیوتِکُم وَ اَخرِجوها نَهارا، فَاِنَّها مَقعَدُ الشَّیطانِ؛

زباله را شب در خانه های خود نگه ندارید و آن را در روز به بیرون از خانه منتقل کنید، زیرا زباله نشیمنگاه شیطان است.

من لا يحضره الفقيه ج 4، ص 5، ح 4968

حديث (2) پیامبر صلی الله علیه و آله :

لا تُؤووا التُّرابَ خَلفَ البابِ، فَاِنَّهُ مأوَى الشَّيطانِ؛

زباله را پشت در (حیاط) جمع نکنید، زیرا که لانه شیطان می شود.

محاسن ص 624، ح 79

بدبینی

حديث (1) امام علی علیه السلام :

اَلمُريبُ اَبَدا عَليلٌ؛

آدم بدبین، همیشه بیمار است.

تصنيف غررالحكم و درر الكلم ص

ص: 653

72 ، ح 1066

حديث (2) امام على عليه السلام :

مَن ظَنَّ بِکَ خَیرَاً فَصَدِّق ظَنَّه؛

کسی که به تو گمان نیکی برد، گمانش را (عملاً) تصدیق کن.

نهج البلاغه(صبحی صالح) ص 403 ، از نامه 31 - تحف العقول ص 82

حديث (3) امام رضا عليه السلام :

أَحْسِنِ الظَّنَّ بِاللَّهِ فَإِنَّ اللَّهَ عَزَّ وَ جَلَّ يَقُولُ أَنَا عِنْدَ ظَنِّ عَبْدِیَ الْمُؤْمِنِ بِی إِنْ خَيْراً فَخَيْراً وَ إِنْ شَرّاً فَشَرّا

به خداوند خوش گمان باش، زیرا خدای عز و جل می فرماید: من نزد گمان بنده مؤمن خویش هستم، اگر به من خوش گمان باشد، به خوبی با او رفتار می کنم و اگر به من بدگمان باشد، به بدی با او رفتار می کنم.

کافی(ط-الاسلامیه) ج 2، ص 72، ح 3

حديث (4) امام على عليه السلام :

مَن لَم یُحسِن ظَنَّهُ استَوحَشَ مِن کُلِّ أَحَدٍ؛

آن کس که گمان خود را نیکو نسازد (و بدبین باشد) از هر کسی وحشت می کند.

تصنیف غررالحکم و دررالکلم ص 254 ، ح 5333

تجاوز و بغی

حديث (1) پیامبر صلى الله عليه و آله :

اِثنانِ یعجلهما اللهُ فِی الدُّنیا البَغیَ و عُقوقَ الوالدین؛

دو چیز را خداوند در دنیا کیفر می دهد : تعدی و ناسپاسی پدر و مادر.

نهج الفصاحه ص 165 ، ح 58

حدیث (2) رسول اکرم صلی الله علیه و آله :

رَحِمَ اللّهُ عَبْدا كانَتْ لأَخيهِ عِنْدَهُ مَظْلِمَةٌ فى عِرْضٍ أَوْ مالٍ فَجاءَهُ فَاسْتَحَلَّهُ قَبْلَ أَنْ يُؤْخَذَ و َلَيْسَ ثَمَّ دينارٌ و َلا دِرْهَمٌ فَإِنْ كانَتْ لَهُ حَسَناتٌ اُخِذَ مِنْ حَسَناتِهِ وَ إِنْ لَمْ تَكُنْ لَهُ حَسَناتٌ حَمَلوا عَلَيْهِ مِنْ سَيِّئاتِهِ؛

خدا رحمت کند بنده ای را که حلالیت بطلبد از برادری که به آبرو یا مال او تجاوز کرده، قبل از آن که (در قیامت) از او بازخواست کنند، آنجایی که دینار و

درهمی نباشد، در نتیجه اگر شخص کار نیکی داشته باشد از آن بردارند و اگر نداشته باشد، از گناهان مظلوم برداشته بر گناهان او بیفزایند.

نهج الفصاحه ص 501 ، ح 1657

حدیث (3) امام علی علیه السلام :

اَلْبَغْیُ یَصْرَعُ الرِّجالَ وَ یُدْنِی الآجالَ؛

ظلم و تجاوز، انسان را زمین می زند و مرگ ها را نزدیک می سازد.

تصنیف غررالحکم و دررالکلم ص 345 ، ح 7937

حدیث (4) پیامبر صلی لله علیه و آله :

اِنَّ اَسْرَعَ الْخَیْرِ ثَوابا البِرُّ وَ اِنَّ اَسْرَعَ الشَّرِّ عِقابا البَغْیُ؛

پاداش نیکوکاری زودتر از هر کار خوب دیگری می رسد و کیفر ستم و تجاوز زودتر از هر کار بد دیگری گریبان می گیرد.

خصال ص 110، ح 81

حدیث (5) پیامبر صلی لله علیه و آله :

ثَلاثٌ مَنْ کُنَّ فیهِ فَهِیَ راجِعَةٌ عَلی صاحِبِها: اَلْبَغْیُ وَ الْمَکْرُ وَ النَّ-کْثُ؛

سه چیز است که در هر کس باشد [آثارش] به خود او بر می گردد: ستم کردن، فریب دادن و پیمان شکنی.

نهج الفصاحه ص 422 ، ح 1281

عیبجویی

حدیث (1) امام صادق علیه السلام :

مَن اَحصی عَلی اَخیهِ المُؤمِنِ عَیبا لِیَعیبَهُ بِهِ یَوما ما کانَ مِن اَهلِ هذِهِ الآیَهِ قالَ اللّه ُ عَزَّوَجَلَّ: اِنَّ الَّذینَ یُحِبّونَ (اَن تَشیعَ الفاحِشَهُ فِی الَّذینَ آمَنوا لَهُم

عَذابٌ اَلیمٌ فِی الدَّنیا وَ الآخِرَهِ وَ اللّه ُ یَعلَمُ وَ اَ نتُم لا تَعلَمونَ ؛) الآیه

هر کس درصدد عیب جویی برادر مؤمنش برآید، تا با آن روزی او را سرزنش کند، مشمول این آیه است: کسانی که دوست دارند(، زشتی ها در میان مردم با ایمان شیوع پیدا کند، عذاب دردناکی برای آنان در دنیا و آخرت خواهد بود و خداوند می داند و شما نمی دانید.)

مستدرک الوسایل و مستنبط المسایل ج 9، ص 110، ح 10379

حدیث (2) امام علی علیه السلام:

اَکبَرُ

ص: 655

العَیبِ اَن تَعیبَ ما فیک مِثلُهُ؛

بزرکترین عیب آن است که آنچه را که مانند آن در خود توست عیب بشماری.

نهج البلاغه(صبحی صالح) ص 536 ، ح 353

حدیث (3) پیامبر صلی الله علیه و آله و سلم :

لا تَ-کُنْ عَیّابا وَ لا مَدّاحا وَ لا طَعّانا وَ لا مُماریا؛

نه عیب جو باش و نه ثناگو، نه زخم زبان زن و نه مجادله گر.

مکارم الاخلاق ص 467

حدیث (4) پیامبر صلی الله علیه و آله و سلم :

لا یستر عبد علی عبد فی الدّنیا الّا ستر اللّٰه علیه یوم القیامه

بنده ای بر بنده ای دیگر نپوشاند(عیب هایش را) مگر اینکه خداوند در روز قیامت بر او (عیب هایش را) پوشاند

شرح فارسی شهاب الاخبار ص 348 ، ح 647

حدیث (5) امام علی علیه السلام:

لا تواخِ مَن یَستُرُ مَناقِبَکَ وَ یَنشُرُ مَثالِبَکَ.

با کسی که خوبیهایت را می پوشاند و عیبهایت را آشکار می سازد برادری مکن.

تصنیف غررالحکم و دررالکلم ص 418 ، ح 9565

دعوا

حدیث (1) پیامبر صلی الله علیه و آله و سلم :

أیَّما مُسلِمَینِ تَهاجَرا فَمَکَثا ثَلاثا لایَصطَلِحانِ اِلاّ کانا خارِجَینِ مِنَ السلامِ، وَ لَم یَکُن بَینَهُما وَلایَهٌ فَاَیُّهُما سَبَقَ اِلی کَلامِ اَخیهِ کانَ السّابِقَ اِلَی الجَنَّهِ یَومَ الحِسابِ؛

دو مسلمانی که سه روز با هم قهر کنند و آشتی ننمایند، هر دو از اسلام بیرون می روند و میان آنان هیچ پیوند دینی نیست و هر کدام از آنها پیش از دیگری با برادرش حرف بزنند، در روز قیامت زودتر به بهشت می رود.

کافی(ط-الاسلامیه) ج 2، ص 345، ح 5

حدیث (2) امام حسین علیه السلام:

أیما اثنَین جَری بینهما کلام فطلب أحدهما رضَ-ی الاخر کانَ سابقه الیَ الجنّه؛

هر یک از دو نف-ری که میان آنها نزاعی واقع و یک-ی از آن دو رضایت دیگری را بج-وی-د ، سبقت گی-رن-ده اهل بهشت

ص: 656

خ-واه-د ب--ود.

کشف الغمه فی معارف الائمه(ط-القدیمه) ج 2 ، ص 33

جذام

حدیث (1) امام رضا علیه السلام :

و مَنِ اغتَسَلَ مِنَ الماءِ الَّذی قَدِ اغتُسِلَ فیهِ فَاَصابَهُ الجُذامُ فَلا یَلومَنَّ اِلاّ نَفسَهُ ؛

هر کس با آبی غسل کند که پیش تر در آن غسل شده است و به جذام مبتلا شود، کسی را جز خود سرزنش نکند.

کافی(ط-الاسلامیه) ج 6، ص 503، ح 38

حدیث (2) امام صادق علیه السلام :

خُذ مِن شارِب-ِکَ وَ اَظفارِکَ فی کُلِّ جُمُعَهٍ فَاِن لَم یَکُن فیها شَیْ ءٌ فَحُکَّها لا یُصیبُکَ جُنونٌ وَ لا جُذامٌ وَ لا بَرَصٌ؛

در هر جمعه، اندکی از سبیل و ناخن های خود را بگیر، و اگر هم چیزی وجود نداشته باشد، آن را (کمی) بسای، [که در این صورت] دیوانگی، جذام و پیسی به تو نمی رسد.

کافی(ط-الاسلامیه) ج 6، ص 490، ح 3

حدیث (3) امام علی علیه السلام :

لا یَدلُکَنَّ رِجلَیهِ بِالخَزَفِ، فَاِنَّهُ یورِثُ الجُذامَ؛

مبادا کسی (در حمام) پای خود را سفال (سنگ پا) بکشد، زیرا این کار جذام می آورد.

کافی(ط-الاسلامیه) ج 6، ص 500، ح 19

پیسی

حدیث (1) امام صادق علیه السلام :

خُذ مِن شارِب-ِکَ وَ اَظفارِکَ فی کُلِّ جُمُعَهٍ فَاِن لَم یَکُن فیها شَیْ ءٌ فَحُکَّها لا یُصیبُکَ جُنونٌ وَ لا جُذامٌ وَ لا بَرَصٌ؛

در هر جمعه، اندکی از سبیل و ناخن های خود را بگیر، و اگر هم چیزی وجود نداشته باشد، آن را (کمی) بسای، [که در این صورت] دیوانگی، جذام و پیسی به تو نمی رسد.

کافی(ط-الاسلامیه) ج 6، ص 490، ح 3

پندهای اجتماعی

عزت و ذلت

حدیث (1) امام حسن عسکری علیه السلام :

ما تَرَکَ الحَقَّ عَزیزٌ إِلاّ ذَلَّ وَ لا أَخَذَ بِهِ ذَلیلٌ إِلاّ عَزَّ؛

هیچ عزیزی حق را ترک نکرد، مگر این که ذلیل شد و هیچ ذلیلی

ص: 657

به حق عمل نکرد مگر این که عزیز شد.

تحف العقول ص 489 - بحارالأنوار(ط-بيروت) ج 75 ، ص 374

حديث (2) امام صادق عليه السلام :

إِنَّ اللَّهَ فَوَّضَ إِلَى الْمُؤْمِنِ أُمُورَهُ كُلَّهَا وَ لَمْ يُفَوِّضْ إِلَيْهِ أَنْ يَكُونَ ذَلِيلاً أَ مَا تَسْمَعُ اللَّهَ تَعَالَى يَقُولُ- وَ لِلَّهِ الْعِزَّةُ وَ لِرَسُولِهِ وَ لِلْمُؤْمِنِينَ فَالْمُؤْمِنُ يَكُونُ عَزِيزاً وَ لَا يَكُونُ ذَلِيلاً قَالَ إِنَّ الْمُؤْمِنَ أَعَزُّ مِنَ الْجَبَلِ لِأَنَّ الْجَبَلَ يُسْتَقَلُّ مِنْهُ بِالْمَعَاوِلِ وَ

الْمُؤْمِنَ لَا يُسْتَقَلُّ مِنْ دِينِهِ بِشَيْ ءٍ.

خداوند اختیار همه کارها را به مؤمن داده اما این اختیار را به او نداده است که ذلیل باشد. مگر نشنیده ای که خدای تعالی می فرماید: «عزت از آن خدا و رسولش و مؤمنین است»؟ پس، مؤمن عزیز است و ذلیل نیست. [در ادامه] فرمودند: مؤمن از کوه محکم تر است، زیرا از کوه با ضربات تیشه کم می شود اما با هیچ وسیله ای از دین مؤمن نمی توان کاست.

تهذيب الاحكام (تحقيق خرسان) ج6، ص179، ح367

حديث (3) امام على عليه السلام :

أَلا إِنَّهُ مَن يُنصِفِ النّاسَ مِن نَفسِهِ لَم يَزِدهُ اللّه إِلاّ عِزّا؛

بدانیدکه هر کس با مردم منصفانه رفتار کند، خداوند جز بر عزّت او نیفزاید.

كافى(ط-الاسلاميه) ج2، ص144، ح4

حديث (4) امام صادق عليه السلام :

ما مِن عَبدٍ كَظَمَ غَيظا إِلاّ زادَهُ اللّه عَزَّ وَ جَلَّ عِزّا فِى الدُّنيا وَ الآخِرَهِ؛

هیچ بنده ای خشم خود را فرو نخورد، مگر این که خداوند عزّوجلّ بر عزّت او در دنیا و آخرت افزود.

کافی(ط-الاسلامیه) ج2، ص110، ح5

حدیث (5) رسول اکرم صلی الله علیه و آله :

إِنَّ رَبَّكُمْ يَقُولُ كُلَّ يَوْمٍ أَنَا الْعَزِيزُ فَمَنْ أَرَادَ عِزَّ الدَّارَيْنِ فَلْيُطِعِ الْعَزِيز

خدای تعالی هر روز می فرماید: من پروردگار عزیز شما هستم، پس هر کس خواهان عزّت

ص: 658

دو جهان است باید که از خدای عزیز اطاعت کند.

بحار الانوار(ط-بیروت) ج 68 ، ص 120

حدیث (6) امام علی علیه السلام :

ثُمَّ أَنزَلَ عَلَیهِ الکِتابَ... وَ عِزّا لا تُهزَمُ أَنصارُهُ... ؛

قرآنی که بر پیامبر نازل شد... عزتی است که هوادارانش شکست نمی خورند... .

نهج البلاغه(صبحی صالح) ص 315 ، از خطبه 198

حدیث (7) امام صادق علیه السلام :

ثَلاثَهٌ اُقسِمُ بِاللّه أَنَّهَا الحَقُّ ما نَقَصَ مالٌ مِن صَدَقَهٍ و َلا زَکاهٍ وَ لا ظُلِمَ أَحَدٌ بِظَلامَهٍ فَقَدَرَ أَن یُکافِئَ بِها فَکَظَمَها إِلاّ أَبدَ لَهُ اللّه مَکانَها عِزّا و َلا فَتَحَ عَبدٌ عَلی نَفسِهِ بابَ مَسأَلَهٍ إِلاّ فُتِحَ عَلَیهِ بابُ فَقرٍ؛

به خدا قسم سه چیز حق است: هیچ ثروتی بر اثر پرداخت صدقه و زکات کم نشد، در حق هیچ کس ستمی نشد که بتواند تلافی کند، اما خویشتنداری نمود مگر این که خداوند بجای آن به او عزت بخشید و هیچ بنده ای درِ خواهشی را به روی خود نگشود مگر این که دری از فقر به رویش باز شد.

بحارالأنوار(ط-بیروت) ج 75 ، ص209، ح79

حدیث (8) امام سجاد علیه السلام :

اَللهُمَ... ذَلِّلنی بَینَ یَدَیکَ و َأَعِزَّنی عِندَ خَلقِکَ وَضَعنی إِذا خَلَوتُ بِکَ و َارفَعنی بَینَ عِبادِکَ و َأَغنِنی عَمَّن هُوَ غَنِیٌّ عَنّی وَ زِدنی إِلَیکَ فاقَهً وَ فَقراً؛

خداوندا... مرا در پیشگاهِ خودت خوار و نزد خلقت عزیز فرما، مرا در خلوتِ با خودت پَست و در میان بندگانت سربلند گردان و از کسی که از من بی نیاز است، بی نیاز گردان و بر نیازمندی و فقر من به خودت بیفزای.

رياض السالكين(در شرح صحيفه سجاديه) ج 6 ، ص 265

حديث (9) امام على عليه السلام :

فَرَضَ اللّه ... الجِهادَ عِزّا لِلسلامِ؛

خداوند... جهاد را براى

عزّت و سربلندی اسلام واجب فرمود.

من لا یحضر الفقیه ج 3 ، ص 568 ، ح 4940 - نهج البلاغه(صبحی صالح) ص 512 ، حکمت 252

حدیث (10) امام صادق علیه السلام :

لَا یَزَالُ الْعِزُّ قَلِقاً حَتَّی یَأْتِیَ دَاراً قَدِ اسْتَشْعَرَ أَهْلُهَا الْیَأْسَ مِمَّا فِی أَیْدِی النَّاسِ فَیُوطِنَهَا

عزّت پیوسته بی قراری می کند تا آن که به خانه ای درآید که اهل آن چشم طمع به دست مردم نداشته باشند و در آن جا مستقر می شود.

کشف الغمه(ط-القدیمه) ج2، ص 205

حدیث (11) امام علی علیه السلام :

لِیَجتَمِعَ فِی قَلبِکَ الأفتِقارُ اِلَی النّاسِ وَ الاِستِغناءُ عَنهُم فَیَکُونَ اِفتِقارُکَ اِلَیهِم فِی لِینِ کِلامِکَ وَ حُسنِ بِشرِکَ وَ یَکُونَ اِستِغناءُکَ عَنهُم فی نَزاهَهِ عِرضِکَ وَ بَقاءِ عِزِّکَ؛

باید نیاز به مردم و بی نیازی از آنان، در دلت گردآیند، تا نیازت به آنان، سبب نرمی در گفتار و خوش رویی ات شود و بی نیازی ات، سبب آبرو‌داری و عزّتت باشد.

کافی(ط-الاسلامیه) ج 2 ، ص 149، ح 7

حدیث (12) امام صادق علیه السلام :

اَلحِلمُ سِراجُ اللّه ... وَ الحِلمُ یَدورُ عَلی خَمسَهِ أَوجُهٍ: أَن یَکونَ عَزیزا فَیَذِلَّ أَو یَکونَ صادِقا فَیُتَّهَمَ أَو یَدعُوَ إِلَی الحَقِّ فَیُستَخَفَّ بِهِ أَو أَن یُؤذی بِلا جُرمٍ أَو أَن یُطالِبَ بِالحَقِّ وَیُخالِفوهُ فیهِ، فَإِن آتَیتَ کُلاًّ مِنها حَقَّهُ فَقَد أَصَبتُ ... ؛

بردباری چراغ خداست... پنج چیز است که بردباری می طلبد: شخص عزیز باشد و خوار شود، راستگو باشد و نسبت ناروا داده شود، به حق دعوت

کند و سبکش بشمارند، بی گناه باشد و اذیت شود، حق طلبی کند و با او مخالفت کنند. اگر در هر پنج مورد، به حق رفتار کنی، بردبار هستی... .

بحارالأنوار(ط-بیروت) ج

ص: 660

68 ، ص422، ح61 { شبیه این حدیث در مصباح الشریعه ص 154 }

حدیث (13) رسول اکرم صلی الله علیه و آله :

فَأَمَّا الحِلمُ فَمِنهُ رُکوبُ الجَمیلِ، وَ صُحبَهُ البرارِ وَ رَفعٌ مِنَ الضَّعَهِ و َرَفعٌ مِنْ الخَساسَهِ وَ تَشَهِّی الخَیر ِو َتَقَرُّبُ صاحِبِهِ مِنْ مَعالِی الدَّرَجاتِ و َالعَفوُ و َالمَهَلُ و َالمَعروفُ و َالصَّمتُ فَهذا ما یَتَشَعَّبُ لِلعاقِلِ بِحِلمِهِ؛

حاصل بردباری: آراسته شدن به خوبیها، هم نشینی با نیکان، ارجمند شدن، عزیز گشتن، رغبت به نیکی، نزدیک شدن بردبار به درجات عالی، گذشت، آرامش و تأنی، احسان و خاموشی. اینها ثمره بردباری عاقل است.

تحف العقول ص 16

حدیث (14) رسول اکرم صلی الله علیه و آله :

مَن عَفا عَن مَظلَمَهٍ أَبدَلَهُ اللّه بِها عِزّا فِی الدُّنیا و َالآخِرَهِ؛

هر کس از ظلمی که در حق او شده گذشت کند، خداوند به جای آن در دنیا و آخرت به او عزّت می بخشد.

امالی(طوسی) ص 182 ، ح 306

حدیث (15) امام علی علیه السلام :

کَم مِن عَزیزٍ أَذَلَّهُ جَهلُهُ؛

چه بسیار عزیزی که، نادانی اش او را خوار ساخت.

تصنیف غررالحکم و دررالکلم ص 76 ، ح 1190

حدیث (16) امام علی علیه السلام :

اَلشَّجاعَهُ عِزٌّ حاضِرٌ، اَلجُبنُ ذُلٌّ ظاهِرٌ؛

شجاعت عزّتی است آماده، ترس ذلّتی است آشکار.

شرح آقا جمال الدین خوانساری بر غررالحکم و دررالکلم ج1، ص152، ح572

حدیث (17) امام علی علیه السلام :

مَنِ اعتَزَّ بِغَيرِ اللّه أَهلَكَهُ العِزُّ؛

هر کس به جز از خدا عزّت بجوید آن عزّت او را هلاک می کند.

تصنیف غررالحکم و دررالکلم ص 478 ، ح 10985

حدیث (18) امام علی علیه السلام :

كُلُّ عَزيزٍ داخِلٌ تَحتَ القُدرَهِ فَذَليلٌ؛

هر عزیزی که تحت قدرت و سلطه ای باشد ذلیل است.

تحف العقول ص 215

حدیث (19) امام علی علیه السلام :

اَلصِّدقُ عِزٌّ وَ الجَهلُ ذُلٌّ؛

راستی عزّت است و نادانی ذلّت.

کافی(ط-الاسلامیه) ج

ص: 661

1 ، ص 26 ، ح 29 - تحف العقول ص 356

حديث (20) امام صادق عليه السلام :

تَركُ الحُقوقِ مَذَلَّهٌ وَ إِنَّ الرَّجُلَ يَحتاجُ إِلى أَن يَتَعَرَّضَ فيها لِلكَذِبِ؛

ندادن حقوق (ديگران) ذلّت مى آورد و انسان در اين باره مجبور به دروغ گفتن مى شود.

تحف العقول ص 360

حديث (21) امام حسين عليه السلام :

ما أَهوَنَ المَوتَ عَلى سَبيلِ نَيلِ العِزِّ وَ إِحياءِ الحَقِّ لَيسَ المَوتُ فى سَبيلِ العِزِّ إِلاّ حَياةً خالِدَةً وَ لَيسَتِ الحَياةُ مَعَ الذُّلِّ إِلاَّ المَوتَ الَّذى لا حَياةَ مَعَهُ؛

چه آسان است مرگى كه در راه رسيدن به عزّت و احياى حق باشد، مرگ عزتمندانه جز زندگى جاويد و زندگى ذليلانه جز مرگ هميشگى نيست.

احقاق الحق ج11، ص 601 {اين حديث در نرم افزار جامع الاحاديث موجود نيست}

حديث (22) امام على عليه السلام :

اَلنّاسُ مِن خَوفِ الذُّلِّ مُتَعَجِّلُوا الذُّلِّ؛

مردم از ترس ذلّت به سوى ذلّت مى شتابند.

تصنيف غررالحكم و دررالكلم ص 367 ، ح 8301

حديث (23) امام صادق عليه السلام :

لا يَنبَغى لِلمُؤمِنِ أَن يُذِلَّ نَفسَهُ (قالَ مُفَضَّلُ بنُ عُمَرَ:) قُلتُ: بِما يُذِلُّ نَفسَهُ؟ قال: يَدخُلُ فيما يَعتَذِرُ مِنهُ؛

سزاوار نیست که مؤمن خود را خوار سازد - مفضل بن عمر می گوید: - پرسیدم چگونه خود را خوار می کند؟ فرمودند: دست به کاری زند که موجب عذرخواهی شود.

کافی(ط-الاسلامیه) ج 5 ، ص 64 ، ح 5

حدیث (24) امام علی علیه السلام :

اَلمَنِیَّهُ وَ لاَ الدَّنِیَّهُ وَ َالتَّقَلُّلُ و َلاَ التَّوَسُّلُ؛

مرگ آری امّا پستی و خواری هرگز، به اندک ساختن آری امّا دست سوی این و آن دراز کردن هرگز.

نهج البلاغه(صبحی صالح) ص 546 ، حکمت 396

حدیث (25) رسول اکرم صلی الله علیه و آله :

مَن أَقَرَّ بِالذُّلِّ طائِعا فَلَیسَ مِنّا أَهلَ البَیتِ؛

هر کس آزادانه ذلّت را بپذیرد

ص: 662

از ما خاندان نیست.

تحف العقول ص 58

حدیث (26) رسول اکرم صلی الله علیه و آله :

رَضِیَ بِالذُّلِّ مَنْ کَشَفَ عَنْ ضُرِّهِ

کسی که از گرفتاری خود پرده بر دارد، به خواری تن داده است.

تحف العقول ص 201

حدیث (27) امام علی علیه السلام :

مَنْ طَلَبَ عِزّا بِظُلْمٍ وَ باطِلٍ أَوْرَثَهُ اللّه ُ ذُلاًّ بِإِنْصافٍ وَ حَقٍّ؛

هر کس عزّت را با ظلم و باطل طلب کند، خداوند به انصاف و حق ذلّت نصیبش می نماید.

شرح نهج البلاغه (ابن ابی الحدید)ج 20، ص 309، ح 536

حدیث (28) امام علی علیه السلام :

الدَّهرُ یَومانِ یَومٌ لَکَ وَ یَومٌ عَلَیکَ فَاذا کانَ لَکَ فَلا تَبطَر وَ إذا کانَ عَلَیکَ فَاصبِر.

روزگار دو روز است، روزی به نفع تو و روزی به ضرر تو، چون به سودت شد شادی مکن، و چون به زیانت گردید غم مخور.

نهج البلاغه ص 546 ، حکمت 396

حدیث (29) امام علی علیه السلام:

مَن یَطلُبُ العِزَّ بِغَیرِ حَقٍّ یَذِلُّ وَ مَن عانَدَ الحَقُّ لَزِمَهُ الوَهنُ؛

هر کس به جز حق جویای عزت شود به ذلت در افتد و هر کس با حق عناد ورزد خوار گردد.

تحف العقول ص 95

حدیث (30) امام صادق علیه السلام:

ما من رَجُلٍ تَکبّرَ أَو تَجبَّرَ الّا لذلَّهٍ یَجدُها فی نَفسِهِ؛

هیچ مردی نیست که تکبر بورزد یا خود را بزرگ بشمارد مگر بخاطر ذلتی که در نفس خود می یابد.

وسایل الشیعه ج 15 ، ص 380 ، ح 20801

حدیث (31) امام جواد علیه السلام:

عِزُّ المُؤمِنِ غِناهُ عَنِ النَّاسِ؛

عزّت مؤمن در بی نیازی او از مردم است.

تحف العقول ص 89 - بحارالأنوار(ط-بیروت) ج 72 ، ص 109، ح 12

حدیث (32) امام هادی علیه السلام :

العقوق یعقب القله و یؤدی الی الذله؛

نارضایتی پدر و مادر ، کم توانی را به دنبال دارد و آدمی را

ص: 663

به ذلت می کشاند.مستدرک الوسایل و مستنبط المسایل ج 15 ، ص 195 ، ح 17987

حدیث (33) امام علی علیه السلام :

ألتَّقَلُّلُ وَ لا التَّذَلُّلُ.

به اندک بسنده کنید و تن به ذلت ندهید

تصنیف غررالحکم و دررالکلم ص 263 ، ح 5652

غیرت

حدیث (1) امام صادق علیه السلام :

إِنَّ اللَّهَ تَبَارَکَ وَ تَعَالَی غَیُورٌ یُحِبُّ کُلَّ غَیُورٍ وَ لِغَیْرَتِهِ حَرَّم الْفَوَاحِشَ ظَاهِرَهَا وَ بَاطِنَهَا.

همانا خداوند تبارک و تعالی با غیرت است و مردان غیور را دوست دارد و از همین رو، زشتی ها را چه آشکار و چه پنهان حرام کرده است.

کافی(ط-الاسلامیه) ج5، ص 535 و 536 ، ح1

حدیث (2) رسول اکرم صلی الله علیه و آله :

اَلغَیرَهُ مِنَ الایمانِ و َالمِذاءُ مِنَ النِّفاقِ؛

غیرت از ایمان است و بی بند و باری از نفاق.

نهج الفصاحه ص 587 ، ح 2045

حدیث (3) امام علی علیه السلام :

... إِیّاکَ و َالتَّغایُرَ فی غَیرِ مَوضِعِ غَیرَهٍ فَإِنَّ ذلِکَ یَدعُو الصَّحیحَهَ إِلَی السُّقمِ وَ البَرِیئَهَ إِلَی الرَّیبِ... ؛

از غیرت نابجا بپرهیز زیرا این کار، زن درستکار را به انحراف و زن پاکدامن را به تردید می کشاند.

نهج البلاغه(صبحی صالح) ص 405 ،از نامه 31

حدیث (5) امام علی علیه السلام :

عِفَّتُهُ (الرَّجُل) عَلی قدرِ غَیرَتِهِ؛

پاکدامنی مرد به اندازه غیرت اوست.

نهج البلاغه(صبحی صالح) ص 477 ، حکمت 47

حدیث (6) امام علی علیه السلام :

غَیرَهُ المُؤمِنِ بِاللّه سُبحانَهُ؛

غیرت مؤمن به خاطر خداوند سبحان است.

تصنیف غررالحکم و دررالکلم ص 91 ، ح 1563

حدیث (7) پیامبر صلی الله علیه و آله و سلم :

کانَ إِبراهیمُ أَبی غَیورا و َأَنَا أَغیَرُ مِنهُ وَ أَرغَمَ اللّه أَنفَ مَن لا یَغارُ مِنَ المُؤمِنینَ؛

پدرم ابراهیم با غیرت بود و من با غیرت تر از اویم. خدا بینی مؤمنی را که غیرت ندارد، به خاک می مالد.

بحارالأنوار(ط-بیروت) ج100، ص248، ح33

حدیث (8) امام علی علیه السلام :

َلی قَدرِ الحَمِیَّهِ تَکونُ الغَیرَهُ؛

غیرت به اندازه تعصّب و ننگ داشتن بستگی دارد.

تصنیف غررالحکم و دررالکلم ص 259 ، ح 5533

حدیث (9) پیامبر صلی الله علیه و آله و سلم :

أَلَا إِنَّ اللَّهَ حَرَّمَ الْحَرَامَ وَ حَدَّ الْحُدُودَ وَ مَا أَحَدٌ أَغْیَرَ مِنَ اللَّهِ وَ مِنْ غَیْرَتِهِ حَرَّمَ الْفَوَاحِش

بدانید که خدا حرام را ممنوع فرموده و حدود را مشخص کرده است و احدی غیرتمندتر از خدا نیست و از غیرت اوست که زشتی ها را حرام فرموده است.

امالی(صدوق) ص 427

حدیث (10) امام علی علیه السلام:

یَا أَهْلَ الْعِرَاقِ نُبِّئْتُ أَنَّ نِسَاءَکُمْ یُدَافِعْنَ الرِّجَالَ فِی الطَّرِیقِ أَ مَا تَسْتَحْیُون

ای مردم عراق؛ خبر یافتم که زنان شما در راهها پهلو به پهلوی مردان می زنند آیا شرم نمی کنید؟

أَ مَا تَسْتَحْیُونَ وَ لَا تَغَارُونَ نِسَاءَکُمْ یَخْرُجْنَ إِلَی الْأَسْوَاقِ وَ یُزَاحِمْنَ الْعُلُوج

آیا شما (مردان) حیا نمی کنید و غیرت نمی ورزید، زنانتان به بازارها رفته و مزاحم بیماردلان می گردند

کافی(ط-الاسلامیه) ج5 ، ص 537

حدیث (11) امام صادق علیه السلام :

إنَّ المَرءَ یَحتاجُ فی مَنزِلِهِ وَ عِیالِهِ إلی ثَلاثِ خِلالٍ یَتَکَلَّفُها وَ إن لَم یَکُن فی طَبعِهِ ذلِکَ: مُعاشَرَهٌ جَمیلَهٌ وَ سَعَهٌ بِتَقدیرٍ وَ غَیرَهٌ بِتَحَصُّن؛

مرد در خانه و نسبت به خانواده اش نیازمند رعایت سه صفت است هر چند در طبیعت او نباشد: خوشرفتاری، گشاده دستی به اندازه و غیرتی همراه با خویشتن داری.

تحف العقول ص322

حدیث (12) امام علی علیه السلام :

ثَمَرَهُ الشَّجاعَهِ الغیرَهُ؛

غیرت میوه شجاعت است.

تصنیف غررالحکم و دررالکلم ص 259 ، ح 5527

سلامتی

حدیث (1) امام علی علیه السلام :

فی قَولِ اللّه ِ عَزَّ وَ جَلَّ «وَ لاَ تَنسَ نَصیبَکَ مِنَ الدُّنیا» : لا تَنسَ صِحَّتَکَ وَ قُوَّتَکَ وَ فَراغَکَ وَ شَبابَکَ وَ نَشاطَکَ اَن تَطلُبَ بِهَا الآخِرَهَ ؛

رباره آیه سهم خود را از دنیا فراموش مکن : [یعنی] سلامتی ، توانایی ، فرصت ، جوانی و شادابی ات را فراموش مکن ، تا با آنها ، آخرت را به دست آوری.

معانی الاخبار ص 325 ، ح 1 -امالی(صدوق) ص 228 و ص 229، ح 10

حدیث (2) پیامبر صلی الله علیه و آله و سلم :

یا عَلیُّ بادِر بِاَربَعٍ قَبلَ اَربَعٍ : شَبابِکَ قَبلَ هَرَمِکَ وَ صِحَّتِکَ قَبلَ سُقمِکَ وَ غِناکَ قَبلَ فَقرِکَ ، وَ حَیاتِکَ قَبلَ مَوتِکَ ؛

ای علی! چهار چیز را پیش از چهار چیز دریاب : جوانی ات را پیش از پیری؛ و سلامتی ات را پیش از بیماری؛ و ثروتت را پیش از فقر و زندگی ات را پیش از مرگ.

مکارم الاخلاق ص 435 - من لا یحضره الفقیه ج 4، ص 357، ح 5762

حدیث (3) امام علی علیه السلام :

اَلصِّحَّةُ اَفضَلُ النِّعَمِ؛

سلامتی بهترین نعمت است.

تصنیف غررالحکم و دررالکلم ص 483 ، ح 11148

حدیث (4) پیامبر صلی الله علیه و آله و سلم :

الرَّوْحُ وَ الرَّاحَةُ وَ الْفَلْجُ وَ الْفَلَاحُ وَ النَّجَاحُ وَ الْبَرَکَةُ وَ الْعَفْوُ وَ الْعَافِیَةُ وَ الْمُعَافَاةُ وَ الْبُشْرَی وَ النَّضْرَةُ وَ الرِّضَا وَ الْقُرْبُ وَ الْقَرَابَةُ وَ النَّصْرُ وَ الظَفَرُ وَ التَّمْکِینُ وَ السُّرُورُ وَ الْمَحَبَّةُ مِنَ اللَّهِ تَبَارَکَ وَ تَعَالَی عَلَی مَنْ أَحَبَّ عَلِیَّ بْنَ أَبِی طَالِبٍ (علیه السلام) وَ وَالاهُ وَ

ائْتَمَّ بِهِ وَ أَقَرَّ بِفَضْلِهِ وَ تَوَلَّی الْأَوْصِیَاءَ مِنْ بَعْدِهِ وَ حَقٌّ عَلَیَّ أَنْ أُدْخِلَهُمْ فِی شَفَاعَتِی وَ حَقٌّ عَلَی رَبِّی أَنْ یَسْتَجِیبَ لِی فِیهِمْ وَ هُمْ أَتْبَاعِی وَ مَنْ تَبِعَنِی فَإِنَّهُ مِنِّی

آسایش و راحتی، کامیابی و رستگاری و پیروزی، برکت و گذشت و تندرستی و عافیت، بشارت و خرّمی و رضایتمندی، قرب و خویشاوندی، یاری

ص: 666

و پیروزی و توانمندی، شادی و محبّت، از سوی خدای متعال، بر کسی باد که علی بن ابی طالب را دوست بدارد، ولایت او را بپذیرد، به او اقتدا کند، به برتری او اقرار نماید، و امامانِ پس از او را به ولایت بپذیرد. بر من است که آنان را در شفاعتم وارد کنم. بر پروردگار من است که

خواسته مرا درباره آنان اجابت کند. آنان پیروان من هستند و هر که از من پیروی کند، از من است.

بحارالأنوار(ط-بیروت) ج 27، ص 92 ، ح 52

حدیث (5) پیامبر صلی الله علیه و آله و سلم :

صَلَاةُ اللَّيْلِ مَرْضَاةٌ لِلرَّبِّ وَ حُبُّ الْمَلَائِكَةِ وَ سُنَّةُ الْأَنْبِيَاءِ وَ نُورُ الْمَعْرِفَةِ وَ أَصْلُ الْإِيمَانِ وَ رَاحَةُ الْأَبْدَانِ وَ كَرَاهِيَةٌ لِلشَّيْطَانِ وَ سِلَاحٌ عَلَى الْأَعْدَاءِ وَ إِجَابَةٌ لِلدُّعَاءِ وَ قَبُولٌ لِلْأَعْمَالِ وَ بَرَكَةٌ فِی الرِّزْقِ

نماز شب، موجب رضایت پروردگار، دوستی فرشتگان، سنت پیامبران، نور معرفت، ریشه ایمان، آسایش بدن ها، مایه ناراحتی شیطان، سلاحی بر ضدّ دشمنان، مایه اجابت دعا، قبولی اعمال و برکت در روزی است.

ارشاد القلوب(دیلمی) ص 191

حدیث (6) پیامبر صلی الله علیه و آله و سلم :

تَخَلَّلوا، فَاِنَّهُ يُنَقِّی الفَمَ وَ مَصلَحَةٌ لِلِّثَهِ؛

خلال کنید، چرا که دهان را تمیز می کند و مایه سلامت لثه است.

کافی(ط-الاسلامیه) ج 6، ص 376، ح 5

حدیث (7) پیامبر صلی الله علیه و آله و سلم :

اَلوُضوءُ قَبلَ الطَّعامِ يَنفِی الفَقرَ، وَ بَعدَهُ يَنفِی الهَمَّ وَ يُصَحِّحُ البَصَرَ؛

شستن دست قبل از غذا، فقر را و پس از غذا، غم و اندوه را برطرف می کند و به چشم سلامتی می بخشد.

مکارم الاخلاق ص 139

حدیث (8) امام علی علیه السلام :

صیانَهُ المَراَهِ اَنعَمُ لِحالِها وَ اَدوَمُ لِجَمالِها؛

محفوظ بودن زن، برای سلامتی اش مفیدتر است و زیبایی او را با دوام تر

ص: 667

می کند.

تصنیف غررالحکم و دررالکلم ص405 ، ح9286

حدیث (9) امام علی علیه السلام :

اَلحَسَدُ یُضنِی الجَسَدَ ؛

حسد، بدن را فرسوده و علیل می کند.

تصنیف غررالحکم و دررالکلم ص 301 ، ح 6833

حدیث (10) پیامبر صلی الله علیه و آله و سلم :

صوموا تَصِحّوا؛

روزه بگیرید تا تندرست باشید.

نهج الفصاحه ص 547 ، ح 1854

حدیث (11) امام علی علیه السلام :

ثمَرَهُ التَّفِریطِ النَّدامَهُ، وَ ثَمَرَهُ الحَزمِ السَّلامَهُ؛

ثمره تفریط و کوتاهی پشیمانی است و ثمره دور اندیشی سلامت.

نهج البلاغه(صبحی صالح) ص 502 ، حکمت 181

حدیث (12) امام صادق علیه السلام :

خَمْسُ خِصالٍ مَنْ فَ-قَ-دَ واحِدَهً مِنْهُنَّ لَمْ یَزَلْ ناقِصَ العَیْشِ زائِلَ الْعَقْلِ مَشْغولَ الْقَلْبِ، فَاَوَّلُها: صِحَّهُ البَدَنِ وَ الثّانیَهُ: اَلْاَمْنُ وَ الثّالِثَهُ: اَلسَّعَهُ فِی الرِّزْقِ، وَ الرّابِعَهُ: اَلاَنیسُ الْمُوافِقُ (قال الراوی:) قُلْتُ: و مَا الْأنیسُ الْمُوافِقُ؟ قال: اَلزَّوجَهُ الصّالِحَهُ، وَ الوَلَدُ الصّالِحُ، وَ الْخَلیطُ الصّالِحُ وَ

الخامِسَهُ: وَ هِیَ تَجْمَعُ هذِه الْخِصالَ: الدَّعَهُ؛

پنج چیز است که هر کس یکی از آنها را نداشته باشد، همواره در زندگی اش کمبود دارد و کم خرد و دل نگران است: اول، تندرستی، دوم امنیت، سوم روزی فراوان، چهارم همراهِ همرأی. راوی پرسید: همراهِ همرأی کیست؟ امام فرمودند: همسر و فرزند و همنشین خوب و پنجم که در برگیرنده همه اینهاست، رفاه و آسایش است.

خصال ص 284 ، ح 34

حدیث (13) امام علی علیه السلام :

ما خَیْرٌ بِخَیْرٍ بَعْدَهُ النّارُ و ما شَرٌّ بِشَرٍّ بَعْدَهُ الجَنَّهُ وَ کُلُّ نَعیمٍ دونَ الْجَنَّهِ فَهُوَ مَحْقورٌ وَ کُلُّ بَلا ءٍ دونَ النّارِ عافیَهٌ؛

خیری که به دنبال آن آتش باشد، خیر نیست و شری که به دنبال آن بهشت باشد، شر نیست. هر نعمتی جز بهشت ناچیز است و هر بلایی جز آتش، سلامتی.

نهج البلاغه(صبحی صالح) ص 544

ص: 668

387 حکمت ،

حدیث (14) امام علی علیه السّلام :

شیئانِ لایَعرِفُ فَضلَهُما اِلّا مَن فَقَدَهُما : الشَباب وَ العافِیَه؛

دو نعمت است که ارزش آنها را نمی دانند مگر کسی که آنها را از دست داده باشد : جوانی و تندرستی.

تصنیف غررالحکم و دررالکلم ص 324 ، ح 7532

طب

حدیث (1) امام رضا علیه السلام :

إنَّ اللّه تَبارَکَ وَ تَعالی لَم یُبِح أَکلاً وَ لا شُربا إلاّ ما فیهِ المَنفَعَهُ و َالصَّلاحُ و َلَم یُحَرِّم إلاّ ما فیهِ الضَّرَرُ و َالتَّلَفُ و َالفَسادُ،فَکُلُّ نافِعٍ مُقَوٍّ لِلجِسمِ فیهِ قُوَّهٌ لِلبَدَنِ فَهُوَ حَلالٌ؛

خداوند تبارک و تعالی هیچ خوردنی و نوشیدنی را حلال نکرده است مگر آن که در آن منفعت و صلاحی بوده و هیچ خوردنی و نوشیدنی را حرام ننموده مگر آن که در آ ن زیان و مرگ و فسادی بوده است پس هر چیز سودمندی مقوّی برای جسم، که باعث تقویت بدن است حلال شده است.

مستدرک الوسائل و مستنبط المسایل ج16، ص333، ح20061

حدیث (2) امام علی علیه السلام :

قَالَ أَمِیرُ الْمُؤْمِنِینَ عَلِیُّ بْنُ أَبِی طَالِبٍ علیه السلام لِلْحَسَنِ ابْنِهِ علیه السلام یَا بُنَیَّ أَ لَا أُعَلِّمُکَ أَرْبَعَ خِصَالٍ تَسْتَغْنِی بِهَا عَنِ الطِّبِّ فَقَالَ بَلَی یَا أَمِیرَ الْمُؤْمِنِینَ قَالَ لَا تَجْلِسْ عَلَی الطَّعَامِ إِلَّا وَ أَنْتَ جَائِعٌ وَ لَا تَقُمْ عَنِ الطَّعَامِ إِلَّا وَ أَنْتَ تَشْتَهِیهِ وَ جَوِّدِ الْمَضْغَ وَ إِذَا

نِمْتَ فَاعْرِضْ نَفْسَکَ عَلَی الْخَلَاءِ فَإِذَا اسْتَعْمَلْتَ هَذَا اسْتَغْنَیْتَ عَنِ الطِّب

در سفارشی به فرزند خود امام مجتبی علیه السلام فرمودند: فرزندم ! آیا چهار نکته به تو نیاموزم که با رعایت آنها از طبیب بی نیاز شوی؟ عرض

کرد: چرا، ای امیرالمؤمنان. حضرت فرمودند: تا گرسنه نشده ای غذا نخور و تا اشتها داری

ص: 669

از غذا دست بکش و غذا را خوب بجو و قبل از خوابیدن قضای حاجت کن. اگر این نکات را رعایت کنی، از مراجعه به طبیب بی نیاز می شوی.

خصال ص 229

حدیث (3) امام صادق علیه السلام :

لا یَستَغنی أَهلُ کُلِّ بَلَدٍ عَن ثَلاثَهٍ یُفزَعُ إِلَیهِم فی أَمرِ دُنیاهُم وَ آخِرَتِهِم، فَإِن عَدِموا ذلِکَ کانوا هَمَجا: فَقیهٌ عالِمٌ وَرِعٌ وَ أَمیرٌ خَیِّرٌ مُطاعٌ وَ طَبیبٌ بَصیرٌ ثِقَهٌ؛

مردم هر شهری به سه چیز نیازمندند که در امور دنیا و آخرت خود به آنها رجوع کنند و چنانچه آن سه را نداشته باشند گرفتار جهل و نابسامانی می شوند: دین شناسِ داناىِ پرهیزکار، حاکم نیکوکاری که مردم از او اطاعت کنند و پزشک بصیرِ مورد اعتماد.

تحف العقول ص 321

حدیث (4) امام رضا علیه السلام :

لَیسَ مِن دَواءٍ اِلاّ وَ هُوَ یُهیجُ داءً؛

دارویی نیست مگر این که بیماری دیگری را تحریک می کند.

کافی (ط - الإسلامیه) ج 8، ص 273 ، ح409

حدیث (5) رسول اکرم صلی الله علیه و آله :

تَجَنَّبِ الدَّوَاءَ مَا احْتَمَلَ بَدَنُکَ الدَّاءَ فَإِذَا لَمْ یَحْتَمِلِ الدَّاءَ فَالدَّوَاء

تا هنگامی که بدنت درد را تحمل می کند از مصرف دارو بپرهیز، چنانچه درد را تحمل نکردی آنگاه از دارو استفاده کن.

مکارم الاخلاق ص 362

حدیث (6) رسول اکرم صلی الله علیه و آله :

ما خَلَقَ اللّه تَعالی داءً إلاّ وَ خَلَقَ دَواءً إلاّ السامَ؛

خداوند هیچ دردی را بی درمان نیافریده مگر سام (مرگ) که درمان ندارد.

طب النبی ص19 {شبیه آن در بحارالأنوار(ط-بیروت) ج59، ص72، ح27 {

حدیث (7) امام رضا علیه السلام :

اِثنانِ عَلیلانِ أَبَدا : صَحیحٌ مُحتَمٍ وَ عَلیلٌ مُخَلِّطٌ؛

دوگروه همیشه مریضند، سالمی که پرهیز میکند و مریضی که پرهیز نمیکند.

فقه الرضا ص 340

حدیث (8) امام رضا علیه السلام :

مَن أَرادَ أَن لا یُوذیَهُ مِعدَتُهُ فَلا یَشرَب

ص: 670

بَینَ طَعامِهِ ماءً؛

هر کس می خواهد معده اش آزارش ندهد، در بین غذا آب نخورد.

طب الرضا(ترجمه امیر صادقی) ص258 - بحارالأنوار(ط-بیروت) ج 59، ص323

حدیث (9) امام صادق علیه السلام :

لَا تَدْخُلِ الْحَمَّامَ إِلَّا وَ فِی جَوْفِکَ شَیْ ءٌ یُطْفَأُ بِهِ عَنْکَ وَهَجُ الْمَعِدَهِ وَ هُوَ أَقْوَی لِلْبَدَنِ وَ لَا تَدْخُلْهُ وَ أَنْتَ مُمْتَلِئٌ مِنَ الطَّعَامِ.

داخل حمام نشو مگر در حالی که در شکمت چیزی (غذایی) که شدت حرارت معده را خاموش کند وجود داشته باشد، که برای بدن موجب تقویت است و در حالی که شکمت از غذا پر است نیز وارد حمام مشو.

کافی(ط-الاسلامیه) ج6 ، ص497 ، ح5

حدیث (10) امام رضا علیه السلام :

مَنْ أَرَادَ أَنْ لَا یَشْتَکِیَ مَثَانَتَهُ فَلَا یَحْبِسِ الْبَوْلَ وَ لَوْ عَلَی ظَهْرِ دَابَّتِه

کسی که میخواهد از ناراحتی مثانه شکایت نکند بول خود را نگه ندارد و لو اینکه سوار اسب باشد.

طب الرضا ص35

روانشناسی

حدیث (1) امام علی علیه السلام :

اَلنّاسُ کَالشَّجَرِ شَرابُهُ واحِدٌ وَ ثَمَرُهُ مُختَلِفٌ؛

مردم همانند درختان اند که آبشان یکی است و میوه هایشان گوناگون.

شرح آقا جمال الدین خوانساری بر غررالحکم و دررالکلم ج2، ص136، ح2097

حدیث (2) امام علی علیه السلام :

اَلنّاسُ إلی أشکالِهِم أَمیَلُ؛

مردم به همانند خود، بیشتر تمایل دارند.

امالی(صدوق) ص 229 ، ح 14 -بحارالأنوار(ط-بیروت) ج75، ص92، ح100

حدیث (3) امام صادق علیه السلام :

اَلنَّومُ راحَهٌ لِلجَسَدِ وَ النُّطقُ راحَهٌ لِلرّوحِ وَ السُّکوتُ راحَهٌ لِلعَقلِ؛

خواب، آرام بخش جسم است، سخن گفتن آسایش روح است و سکوت، سبب راحتی عقل است.

من لایحضره الفقیه ج4، ص402، ح5865

حدیث (4) امام علی علیه السلام :

إِنَّ لِلْقُلُوبِ شَهْوَهً وَ کَرَاهَهً وَ إِقْبَالاً وَ إِدْبَاراً فَأْتُوهَا مِنْ إِقْبَالِهَا وَ شَهْوَتِهَا فَإِنَّ اَلْقَلْبَ إِذَا أُکْرِهَ عَمِیَ

دلها را حالتِ خواستن و ناخواستن و روی آوردن و

ص: 671

پشت کردن است. از راه خواسته ها و تمایلات سراغ قلبها بروید، چرا که اگر دل را به کاری مجبور کنند، کور می شود.

تصنیف غررالحکم و دررالکلم ص 66 ، ح 887 {نهج البلاغه(صبحی صالح) ص 503 ، حکمت 193 }

حدیث (5) امام علی علیه السلام :

مَن لَم یُحسِن ظَنَّهُ استَوحَشَ مِن کُلِّ أَحَدٍ؛

آن کس که گمان خود را نیکو نسازد (و بدبین باشد) از هر کسی وحشت می کند.

تصنیف غررالحکم و دررالکلم ص 254 ، ح 5333

حدیث (6) امام علی علیه السلام :

اَلنّاسُ أعداءُ ماجَهِلوا؛

مردم، با آنچه نمی دانند دشمن اند.

نهج البلاغه(صبحی صالح) ص 553 ، حکمت 438

حدیث (7) امام علی علیه السلام :

خَوَافِی الْأَخْلَاقِ تَکْشِفُهَا الْمُعَاشَرَه؛

خصلت ها و اخلاق پنهان را، معاشرت آشکار می سازد.

تصنیف غررالحکم و دررالکلم ص 437 ، ح 10029

حدیث (8) امام صادق علیه السلام :

رَجُلاً یَسأَلُ اَبا عَبدِ اللّه علیه السلام فَقالَ: اِلرَّجُلُ یَقولُ أَوَّدُکَ، فَکَیفَ أَعلَمُ أَنَّهُ یَوَدُّنی؟ فَقالَ: اِمتَحِن قَلبَکَ، فَإن کُنتَ تَوَدُّهُ فَإنَّهُ یَوَدُّکَ؛

شخصی از امام صادق علیه السلام پرسید: گاهی به من گفته می شود: دوستت دارم. از کجا بدانم که (راست می گوید و) دوستم دارد؟ حضرت فرمودند: قلب خودت را بیازمای، پس اگر تو او را دوست داری، بدان که او نیز تو را دوست دارد.

کافی(ط-الاسلامیه) ج2، ص652، ح2

حدیث (9) رسول اکرم صلی الله علیه و آله :

بِمَوتِ النَّفسِ تَکونُ حَیاهُ القَلبِ و َبِحَیاهِ القَلبِ البُلوغُ إِلَی الاِستِقامَهِ؛

زیرا پا گذاشتن هوا و هوس، دل را زنده می کند و زنده دلی، سبب استقامت است.

مستدرک الوسایل و مستنبط المسایل ج11، ص226، ح12813

حدیث (10) امام صادق علیه السلام :

مَن ساءَ خُلقُهُ عَذَّبَ نَفسَهُ؛

هر کس بداخلاق باشد، خودش را شکنجه و آزار می دهد.

کافی(ط-الاسلامیه) ج2، ص321، ح4

درد و درمان

حدیث (1) پیامبر صلی الله علیه و آله و سلم :

طَعامُ السَّخیِّ دَواءٌ وَ طَعامُ الشَّحیحِ داءٌ؛

غذای سخاوتمند، داروست و غذای بخیل، درد.

نهج الفصاحه ص 556 ، ح 1900 - بحارالأنوار(ط-بیروت) ج 68 ، ص 357، ح 22

حدیث (2) پیامبر صلی الله علیه و آله و سلم :

الصَّدَقَهُ تَدْفَعُ الْبَلَاءَ وَ هِیَ أَنْجَحُ دَوَاءً وَ تَدْفَعُ الْقَضَاءَ وَ قَدْ أُبْرِمَ إِبْرَاماً وَ لَا یَذْهَبُ بِالْأَدْوَاءِ إِلَّا الدُّعَاءُ وَ الصَّدَقَه

صدقه بلا را برطرف می کند و مؤثرترینِ داروست. همچنین، قضای حتمی را برمی گرداند و درد و بیماری ها را چیزی جز دعا و صدقه از بین نمی برد.

بحارالأنوار(ط-بیروت) ج 93، ص 137، ح 14

حدیث (3) پیامبر صلی الله علیه و آله :

یُسَلِّمُ الرَّاکِبُ عَلَی الْمَاشِی وَ الْمَاشِی عَلَی الْقَاعِدِ وَ إِذَا لَقِیَتْ جَمَاعَهٌ جَمَاعَهً سَلَّمَ الْأَقَلُّ عَلَی الْأَکْثَرِ وَ إِذَا لَقِیَ وَاحِدٌ جَمَاعَهً سَلَّمَ الْوَاحِدُ عَلَی الْجَمَاعَهِ.

سلام می کند سواره بر پیاده و رهگذر بر نشسته و هنگام ملاقات جماعتی با جماعت دیگر سلام کند (گروه) کم بر (گروه) زیاد و هنگام ملاقات (شخص) واحدی با جماعت سلام کند (شخص) واحد بر جماعت

کافی(ط-الاسلامیه) ج 2، ص647 ، ح3

حدیث (4) امام علی علیه السلام :

مَنْ لَمْ یَتَدَارَکْ نَفْسَهُ بِإِصْلَاحِهَا أَعْضَلَ دَاؤُهُ وَ أَعْیَا شِفَاؤُهُ وَ عَدِمَ الطَّبِیب

هر کس به اصلاح خود نپردازد، بیماری اش سخت می شود و در درمانش به رنج می افتد و طبیبی نخواهد یافت.

تصنیف غررالحکم و دررالکلم ص 237 ، ح 4773

حدیث (5) پیامبر صلی الله علیه و آله و سلم :

مَنْ اَکَلَ وَ ذو عَیْنَیْنِ یَنْظُرُ اِلَیْهِ وَ لَمْ یُواسِهِ ابْتُلی بِداءٍ لا دَواءَ لَهُ ؛

هر کس غذا بخورد و دیگری به او نگاه کند، و به او ندهد، به دردی بی درمان مبتلا می شود.

تنبیه الخواطر معروف به مجموعه ورام ج 1 ، ص 47

طول عمر

حدیث (1) امام صادق علیه السلام :

مَن حَسُنَ بِرُّهُ

ص: 673

بِأَهلِهِ زادَ اللّه ُ فى عُمُرِهِ؛

هر كس به شايستگى در حقّ خانواده اش نيكى كند، خداوند عمر او را زياد مى كند.

كافى(ط-الاسلاميه) ج8، ص219، ح269

حديث (2) امام صادق عليه السلام :

صِلَةُ الرَّحِمِ تَعمُرُ الدِّيارَ وَ تَزيدُ فى الأعمارِ وَ اِن كانَ اَهلُها غَيرَ اَخيارٍ؛

صله رحم، خانه ها را آباد و عمرها را طولانى مى كند، هر چند صله رحم كنندگان مردمان خوبى نباشند.

امالى(طوسى) ص 481، ح 1049

حديث (3) پيامبر صلى الله عليه و آله و سلم :

صِلَةُ الرَّحِمِ وَ حُسنُ الخُلقِ وَ حُسنُ الجَوارِ يَعمُرانِ الدّيارَ وَ يَزِدْنَ فِى الأَعْمارِ؛

صله رحم، خوش اخلاقى و خوش همسايگى، شهرها را آباد و عمرها را زياد مى كند.

نهج الفصاحه ص 544 ، ح 1839

حديث (4) امام على عليه السلام :

بَرَكَةُ العُمرِ فى حُسنِ العَمَلِ ؛

بركت عمر در خوب انجام دادنِ كارهاست.

تصنيف غررالحكم و دررالكلم ص 159 ، ح 3031

حديث (5) امام صادق عليه السلام :

لَا تَدَعْ زِيَارَةَ الْحُسَيْنِ بْنِ عَلِيٍّ عليه السلام وَ مُرْ أصْحَابَکَ بِذَلِکَ يَمُدَّ اللّهُ فِى عُمُرِکَ وَ يَزِيدُ اللَّهُ فِى رِزْقِکَ وَ يُحْيِيکَ اللَّهُ سَعِيداً وَ لَا تَمُوتُ إِلَّا سَعِيداً [شَهِيداً] وَ يَكْتُبُکَ سَعِيدا

زيارت امام حسين عليه السلام را رها نكن و دوستان خود را هم به آن سفارش كن، كه در اين صورت، خداوند عمرت را طولانى و روزى ات را زياد مى كند و زندگى ات را همراه با سعادت مى كند و جز سعادتمند نمى ميرى و نام تو را در شمار سعادتمندان، ثبت مى كند.

كامل الزيارات ص 152

حديث (6) رسول اكرم صلى الله عليه و آله و سلم :

مَنْ أُلْهِمَ الصِّدْقَ فِى كَلَامِهِ وَ الْإِنْصَافَ مِنْ نَفْسِهِ وَ بِرَّ وَالِدَيْهِ وَ وَصَلَ رَحِمَهُ أُنْسِئَ لَهُ فِى أَجَلِهِ وَ وُسِّعَ عَلَيْهِ فِى رِزْقِهِ وَ مُتِّعَ بِعَقْلِهِ وَ لُقِّنَ حُجَّتَهُ وَقْتَ

مُسَاءَلَتِه

به هر کس، راستگویی در گفتار، انصاف در رفتار، نیکی به والدین و صله رحم الهام شود، اجلش به تأخیر می افتد، روزیش زیاد می گردد، از عقلش بهره مند می شود و هنگام سئوال [مأموران الهی] پاسخ لازم به او تلقین می گردد.

اعلام الدین فی صفات المؤمنین ص 265

حديث (7) امام صادق عليه السلام :

اِن اَحبَبتَ اَن یَزیدَ اللّهُ فی عُمُرِکَ فَسُرَّ اَبَ-وَیکَ ؛

اگر دوست داری که خداوند عمرت را زیاد کند، پدر و مادرت را شاد کن.

وسایل الشیعه ج 18 ، ص 372 ، ح 23874 - بحارالأنوار(ط-بیروت) ج 71 ، ص 81 ، ح 85

حديث (8) امام صادق عليه السلام :

تَجَنَّ-بُوا البَوائِقَ یُمَدَّ لَکُم فِی العمارِ؛

از فتنه ها و بدی ها کناره بگیرید، تا عمرتان طولانی شود.

عیون أخبار الرضا علیه السلام ج 2، ص 36 ، ح 90

حديث (9) امام صادق عليه السلام :

اِغسِلُوا اَیدیَکُم قَبلَ الطَّعامِ وَ بَعدَهُ فَاِنَّهُ یَنفِی الفَقرَ وَ یَزیدُ فِی العُمُرِ؛

دست هایتان را قبل و بعد از غذا خوردن بشویید، که فقر را می بَرَد و بر عمر می افزاید.

محاسن ص 425 ، ح 225

حديث (10) رسول اکرم صلى الله عليه و آله و سلم :

مَن اَرادَ ال-بَقاءَ و لا بَقاءَ: فَلیُباکِرِ الغَداءَ و َلیُجَوِّدِ الحِذاءَ و َلیُخَفِّفِ الرِّداءَ و َلیُقِلَّ مُجامَعَةَ النِّساءِ. قیلَ یا رَسولَ اللّهِ وَ ما خِفَّةُ الرِّداءِ؟ قالَ: قِلَّةُ الدَّینَ ؛

هر کس ماندگاری می خواهد - و البته ماندگاری [ابدی] وجود ندارد - باید صبحانه را زودتر بخورد، کفش مناسب بپوشد، ردای (بالاپوش) خود را سبک کند و کمتر با زنان بیامیزد. پرسیدند: ای پیامبر خدا! سبک بودن رَدا به چیست؟ فرمودند: به کم بودنِ بدهی.

من لایحضره الفقیه ج 3، ص 555، ح 4902

حدیث (11) رسول اکرم صلی الله علیه و آله و سلم :

اِذا غَضِبَ اللّه ُ تَعالی

ص: 675

عَلی اُمَّهٍ ثُمَّ لَم یُنزِل بِهَا العَذابَ غَلَت اَسعارُها و قَصُرَت أعمارُها و لَم یَربَحِ تُجّارُها و لَم تَزکُ ثِمارُها و لَم تَغزُر اَنهارُها و حُبِسَ عَنها اَمطارُها و سُلِّطَ عَلَیها اَشرارُها؛

هرگاه خداوند متعال بر مردمی خشم بگیرد و بر ایشان عذاب نفرستد، اجناس آنها گران و عمرشان کوتاه می شود، بازرگانان آنها سود نمی برند، میوه هایشان سالم نمی ماند، رودخانه های آنها پر آب نمی گردد، باران از آنها دریغ می شود و بَدان آنان بر ایشان مسلّط می گردند.

من لایحضره الفقیه ج 1، ص 524، ح 1489

حدیث (12) امام صادق علیه السلام :

ثَلاثَهٌ اِن یَعلَمُهنَّ المُؤمِنُ کانَت زیادَهً فی عُمُرِهِ وَ بَقاءَ النِّعمَهِ عَلَیهِ:... تَطویلُهُ فی رُکوعِهِ وَ سجودِهِ فی صلاتِهِ وَ تَطویلُهُ لِجلوسِهِ عَلی طَعامِهِ اِذا اَطعَمَ عَلی مائِدَتِهِ وَ اصطِناعُهُ المَعروفَ اِلی اَهلِهِ؛

سه چیز است که اگر مؤمن از آنها مطلع شود، باعث طول عمر و دوام بهره مندی او از نعمت ها می شود: ... طول دادن رکوع و سجده، زیاد نشستن بر سر سفره ای که در آن دیگران را اطعام می کند و خوش رفتاری اش با خانواده.

کافی(ط-الاسلامیه) ج 4، ص 49، ح 15

حدیث (13) رسول اکرم صلی الله علیه و آله و سلم :

مَوتُ الانسانِ بِالذُّنوبِ اَکثَرُ مِن مَوتِهِ بِالاجَلِ وَ حَیاتُهُ بِالبِرِّ اَکثَرُ مِن حَیاتِهِ بِالعُمُرِ؛

مرگ انسان ها در نتیجه گناهان، بیشتر از مرگ آنها در نتیجه فرا رسیدنِ اَجَل است و زنده ماندن انسان ها در نتیجه نیکی هایشان، بیشتر از زندگی کردنشان به خاطر باقی بودنِ عمر است.

مکارم الاخلاق ص 362

حدیث (14) رسول اکرم صلی الله علیه و آله و سلم :

اِنَّ القَومَ لَيَكونونَ فَجَرَةً وَ لا يَكونونَ بَرَرَةً فَيَصِلونَ اَرحامَهُم فَتَنمی اَموالَهُم وَ تَطولُ اَعمارُهُم فَكَيفَ اِذا كانوا

ص: 676

اَبرارا بَرَرَةً !؟

مردمی که گناهکارند و نه نیکوکار، با صله رحم، اموالشان زیاد و عمرشان طولانی می شود. حال اگر نیک و نیکوکار باشند، چه خواهد شد !؟

کافی(ط-الاسلامیه) ج 2، ص 155، ح 21

حدیث (15) رسول اکرم صلی الله علیه و آله و سلم :

یا عَلیُّ، مِن کَرامَهِ المُؤمِنِ عَلَی اللّهِ اَنَّهُ لَم یَجعَل لاَجلِهِ وَقتا حَتّی یَهُمَّ بِبائقَهٍ فَاِذا هَمَّ بِبائقَهٍ قَبَضَهُ اِلَیهِ ؛

ای علی ! از ارجمندی مؤمن در نزد خدا این است که برایش وقت مرگ، معیّن نفرموده است، تا زمانی که قصد شرّی کند. آن گاه خداوند جانش را بستاند.

عیون أخبار الرضا علیه السلام ج 2، ص 36، ح 90

حدیث (16) رسول اکرم صلی الله علیه و آله و سلم :

بَشِّروا المَحرورینَ بِطولِ العُمرِ ؛

گرم مِزاجان را به طول عمر، مژده دهید.

بحارالأنوار(ط-بیروت) ج 59، ص 290

حدیث (17) امام باقر علیه السلام:

اَلبِرُّ وَ الصَّدَقَهُ یَنفیانِ الفَقرَ وَ یَزیدانِ فِی العُمرِ وَ یَدفَعانِ عَن صاحِبِهِما سَبعینَ میتَهَ سوءٍ ؛

کار خیر و صدقه، فقر را می بَرند، بر عمر می افزایند و هفتاد مرگ بد را از صاحب خود دور می کنند.

من لا یحضر الفقیه ج 2 ، ص 66 ، ح 1729

حدیث (18) رسول اکرم صلی الله علیه و آله و سلم :

فِی الزِّنا سِتُّ خِصالٍ: ثَلاثٌ مِنها فِی الدَّنیا وَ ثلاثٌ فِی الآخِرَهِ، فَاَمّا الّتی فِی الدُّنیا فَیَذهَبُ بِالبَهاءِ وَ یُعَجِّلُ الفَناءَ وَ یَقطَعُ الرِّزقَ وَ اَمّا الَّتی فِی الآخِرَهِ فَسوءُ الحِسابِ وَ سَخَطُ الرَّحمنِ وَ الخُلودُ فِی النّارِ ؛

زِنا، شش پیامد دارد: سه در دنیا و سه در آخرت. سه پیامد دنیایی اش این است که: آبرو را می بَرد، مرگ را شتاب می بخشد و روزی را می بُرد و سه پیامد آخرتی اش: سختی حسابرسی، خشم خدای رحمان و ماندگاری در

ص: 677

آتش است.

خصال ص 321، ح 3

حدیث (19) رسول اکرم صلی الله علیه و آله و سلم :

مَنْ سَرَّهُ أَنْ یُنْسَأَ لَهُ فِی عُمُرِهِ وَ یُوَسِّعَ لَهُ فِی رِزْقِهِ فَلْیَتَّقِ اللَّهَ وَ لْیَصِلْ رَحِمَهُ.

هر کس دوست دارد که عمرش طولانی و روزی اش زیاد شود، تقوای الهی پیشه کند و صله رحم نماید.

بحارالأنوار(ط-بیروت) ج 71 ، ص 102، ح 56

حدیث (20) رسول اکرم صلی الله علیه و آله و سلم :

اَکثِر مِن الطَّهورِ یَزِدِ اللّه ُ فی عُمُرِکَ؛

وضو زیاد بگیر تا خداوند، عمرت را زیاد کند.

امالی (مفید) ص 60، ح 5

حدیث (21) امام علی علیه السلام :

کَثرَةُ اصطِناعِ المَعروفِ تَزیدُ فِی العُمُرِ وَ تَنشُرُ الذِّکرَ ؛

زیاد کار نیک انجام دادن، عمر را می افزاید و نام را پر آوازه می سازد.

تصنیف غررالحکم و دررالکلم ص 386 ، ح 8830

حدیث (22) امام صادق علیه السلام :

ما نَعلَمُ شَیئا یَزیدُ فِی العُمرِ اِلاّ صِلَةَ الرَّحِمِ، حَتّی اِنَّ الرَّجُلَ یَکونُ اَجَلُهُ ثَلاثَ سِنینَ فَیکونُ وَصولاً لِلرَّحِمِ فَیَزیدُ اللّه ُ فی عُمرِهِ ثَلاثینَ سَنَةً فَیَجعَلُها ثَلاثا وَ ثَلاثینَ سَنَةً، وَ یَکونُ اَجَلُهُ ثَلاثا وَ ثَلاثینَ سَنَةً فَیَکونَ قاطِعا لِلرَّحِمِ، فَیَنقُصُهُ اللّه ُ ثَلاثینَ سَنَةً وَ یَجعَلُ اَجَلَهُ اِلی ثَلاثِ سِنینَ؛

ما، غیر از صله رحم، چیزی نمی شناسیم که بر عمر بیفزاید، تا آن جا که گاهی عمر کسی سه سال است، و وقتی که اهل صله رحم می شود، خداوند هم سی سال بر عمرش می افزاید و آن را سی و سه سال می کند و گاهی عمر کسی سی و سه سال است و قطع رحم می کند و خداوند هم سی سال از عمر او می کاهد و عمرش را به سه سال، کاهش می دهد.

کافی(ط-الاسلامیه) ج 2، ص 153 ، ح 17

حدیث (23) امام صادق علیه السلام :

مَن رَجَعَ

ص: 678

مِن مَكَّهَ وَ هُوَ يَنوِى الحَجَّ مِن قابِلٍ زيدَ فى عُمرِهِ ؛

هر كس از مكّه بر گردد و تصميم داشته باشد كه سال بعد هم به حجّ برود، بر عمرش افزوده مى شود.

كافى(ط-الاسلاميه) ج 4، ص 281، ح 3

حديث (24) امام صادق عليه السلام :

اَلذُّنوبُ الَّتى تُغَيِّرُ النِّعَمَ البَغىُ وَ الذُّنوبُ الَّتى تورِثُ النَّدَمَ القَتلُ وَ الَّتى تُنزِلُ النِّقَمَ الظُّلمُ وَالَّتى تَهتِكُ السُّتورَ شُربُ الخَمرِ وَ الَّتى تَحبِسُ الرِّزقَ الزِّنا وَ الَّتى تُعَجِّلُ الفَناءَ قَطيعَهُ الرَّحِمِ وَالَّتى تَرُدُّ الدُّعاءَ وَ تُظلِمُ الهَواءَ عُقوقُ الوالِدَينِ؛

گناهى كه نعمت ها را تغيير مى دهد، تجاوز به حقوق ديگران است. گناهى كه پشيمانى مى آورد، قتل است. گناهى كه گرفتارى ايجاد مى كند، ظلم است. گناهى كه آبرو مى بَرد، شرابخوارى است. گناهى كه جلوى روزى را مى گيرد، زناست. گناهى كه مرگ را شتاب مى بخشد، قطع رابطه با خويشان است. گناهى كه مانع استجابت دعا مى شود و زندگى را تيره و تار مى كند، نافرمانى از پدر مادر است.

علل الشرايع ج 2، ص 584 ، ح 27

حديث (25) امام باقر عليه السلام:

إِنَّ الْحُسَيْنَ ع صَاحِبَ كَرْبَلَاءَ قُتِلَ مَظْلُوماً مَكْرُوباً عَطْشَاناً [عَطْشَانَ] لَهْفَاناً فَآلَى اللَّهُ عَزَّ وَ جَلَّ عَلَى نَفْسِهِ أَنْ لَا يَأْتِيَهُ لَهْفَانٌ وَ لَا مَكْرُوبٌ وَ لَا مُذْنِبٌ وَ لَا مَغْمُومٌ وَ لَا عَطْشَانُ وَ لَا مَنْ بِهِ عَاهَهٌ ثُمَّ دَعَا عِنْدَهُ وَ تَقَرَّبَ بِالْحُسَيْنِ بْنِ عَلِيٍّ ع إِلَى اللَّهِ عَزَّ وَ جَلَّ إِلَّا

نَفَّسَ اللَّهُ كُرْبَتَهُ وَ أَعْطَاهُ مَسْأَلَتَهُ وَ غَفَرَ ذَنْبَهُ وَ مَدَّ فِى عُمُرِهِ وَ بَسَطَ فِى رِزْقِهِ فَاعْتَبِرُوا يَا أُولِى الْأَبْصَار

حسين، بزرگ مرد كربلا، مظلوم و رنجيده خاطر و لب

تشنه و مصیبت زده به شهادت رسید. پس خداوند، به ذات خود، قسم یاد کرد که هیچ مصیبت زده و رنجیده خاطر و گنهکار و اندوهناک و تشنه ای و هیچ بَلا دیده ای به خدا روی نمی آورد و نزد قبر حسین علیه السلام دعا نمی کند و آن حضرت را به درگاه خدا شفیع نمی سازد، مگر این که خداوند، اندوهش را برطرف و حاجاتش را برآورده می کند و گناهش را می بخشد و

عمرش را طولانی و روزی اش را گسترده می سازد. پس ای اهل بینش، درس بگیرید!

مستدرک الوسایل و مستنبط المسایل ج 10 ، ص 239 ، ح 11927 - بحارالأنوار(ط-بیروت) ج 98، ص 46، ح 5

حدیث (26) رسول اکرم صلی الله علیه و آله و سلم :

مَن قَلَّمَ اَظفارَهُ یَومَ الجُمُعَهِ یَزیدُ فی عُمُرِهِ و مالِهِ؛

هر کس در روز جمعه ناخن هایش را کوتاه کند، عمر و مالش زیاد می شود.

جامع الأخبار(شعیری) ص 121

حدیث (27) امام سجّاد علیه السلام:

مَنْ صَلَّی فِی مَسْجِدِ السَّهْلَهِ رَکْعَتَیْنِ زَادَ اللَّهُ فِی عُمُرِهِ سَنَتَیْن

هر کس در مسجد سهله دو رکعت نماز بخواند، خداوند، دو سال بر عمر او می افزاید.

مستدرک الوسایل و مستبط المسایل ج 3 ، ص 417 ، ح 3906

حدیث (28) امام صادق علیه السلام :

اَربَعَهٌ تُهرِمُ قَبلَ اَوانِ الهَرَمِ: اَکلُ القَدیدِ وَ القُعُودُ عَلَی النَّداوَهِ وَ الصُّعودُ فِی الدَّرَجِ وَ مُجامَعَهُ العَجوزِ ؛

چهار چیز، انسان را پیش از فرا رسیدن هنگام پیری، پیر می کند: خوردن گوشت خشکیده، نشستن بر جای مرطوب، بالا رفتن از پلّه و آمیزش با پیر زنان.

تحف العقول ص 317

حدیث (29) امام صادق علیه السلام :

اَلبِرُّ وَ حُسنُ الخُلقِ یَعمُرانِ الدّیارَ وَ یَزیدانِ فِی الاعمارِ ؛

نیکوکاری و خوش اخلاقی،

ص: 680

خانه ها را آباد و عمرها را طولانی می کنند.

کافی(ط-الاسلامیه) ج 2، ص 100، ح 8

حدیث (30) امام علی علیه السلام :

وَيحُ النّائِمِ ما اَخسَرَهُ ! قَصُرَ عُمرُهُ وَ قَلَّ اَجرُهُ؛

وای بر آن که در خواب (غفلت) است ! چه زیانکار است ! عمر او کوتاه شده است و پاداش او کم.

تصنیف غررالحکم و دررالکلم ص 266 ، ح 5755

حدیث (31) امام علی علیه السلام :

مَن جارَ قَصُرَ عُمرُهُ ؛

هر کس ظلم کند، عمرش کوتاه می شود.

مستدرک الوسایل و مستبط المسایل ج 12 ، ص 99 ، ح 13629

حدیث (32) رسول اکرم صلی الله علیه و آله و سلم :

مَن كَثُرَ عَفوُهُ مُدَّ فی عُمُرِهِ؛

هر کس پر گذشت باشد، عمرش طولانی شود.

اعلام الدین فی صفات المؤمنین ص 315

خواب

حدیث (1) پیامبر صلی الله علیه و آله :

إِذَا قَالَ الْعَبْدُ عِنْدَ مَنَامِهِ بِسْمِ اللَّهِ الرَّحْمنِ الرَّحِيمِ- يَقُولُ اللَّهُ يَا مَلَائِكَهِ اكْتُبُوا بِالْحَسَنَاتِ نَفَسَهُ إِلَى الصَّبَاح

هر گاه بنده ای هنگام خوابش، بسم اللّه الرحمن الرحیم بگوید، خداوند به فرشتگان می گوید: به تعداد نفس هایش تا صبح برایش حسنه بنویسید.

جامع الأخبار(شعیری) ص 42

حدیث (2) امام صادق علیه السلام :

اَلنَّومُ راحَهٌ لِلْجَسَدِ وَ النُّطْقُ راحَهٌ لِلرُّوحِ وَ السُّکوتُ راحَهٌ لِلْعَقْلِ؛

خواب مایه آسایش جسم، سخن مایه آسایش جان و سکوت مایه آسایش عقل است.

من لایحضره الفقیه ج 4، ص 402، ح5865

بهترین مردم

حدیث (1) امام علی (ع):

خَیرُ الناسِ مَن نَفَعَ النّاس؛

بهترین مردم کسی است که نفع رساننده مردم باشد.

تصنیف غررالحکم و دررالکلم ص 450 ، ح 10352

حدیث (2) پیامبر اکرم (ص):

اَعظَمُ الناسِ قَدراً مَن تَرَکَ مالاً یَعنِیه؛

ارجمندترین مردم کسی است که آن چه را که برایش سودی ندارد رها کند. من لا یحضره الفقیه ج 4 ، ص 395 - الامالی(صدوق) ص 21

حدیث (3) حضرت فاطمه (س):

خِیارُکم اَلیَنُکُم مَناکِبَهً وَ اَکرَمُهُم لِنِسائِهِم؛

بهترین شما

کسانی اند که با مردم نرم ترند و زنان خویش را بیشتر گرامی می دارند.

عوالم العلوم ج 11 ، ص 909

حدیث (4) امام سجّاد (ع):

مَن عَمِلَ بما افتَرَضَ اللهُ عَلَیهِ فَهُوَ مِن خَیر النَّاس؛کسی که به آنچه خداوند بر او واجب ساخته عمل کند از بهترین مردمان است. کافی(ط-الاسلامیه) ج 2 ، ص 81

حدیث (5) امام علی (علیه السلام):

لِلْمُتَّقِی ثَلَاثُ عَلَامَاتٍ إِخْلَاصُ الْعَمَلِ وَ قَصْرُ الْأَمَلِ وَ اغْتِنَامُ الْمَهَل

پرهیزکار را سه نشانه است: اخلاص در عمل، کوتاهی آرزو و بهره گرفتن از فرصت ها. تصنیف غررالحکم و دررالکلم ص 274 ، ح 5994

عطر

حدیث (1) پیامبر صلی الله علیه و آله :

اَلطّیبُ یَشُدُّ القَلبَ؛

بوی خوش قلب را تقویت می کند.

کافی(ط-الاسلامیه) ج6، ص510، ح6

حدیث (2) پیامبر صلی الله علیه و آله :

إِنَّ خیارَ عِبادِ اللّه الموفونَ المُطَیِّبونَ؛

بهترین بندگان خدا کسانی هستند که به وعده وفا کنند و بوی خوش بکار برند.

نهج الفصاحه ص 326 ، ح850

حدیث (3) پیامبر صلی الله علیه و آله :

صَلاهُ مُتَطَیِّبٍ أفضَلُ مِن سَبعینَ صَلاهً بِغَیرِ طیبٍ؛

یک نماز با عطر بهتر از هفتاد نماز بدون عطر است.

کافی(ط-الاسلامیه) ج6، ص511، ح7

حدیث (4) امام صادق علیه السلام :

ما طابَت رائِحَهُ عَبدٍ إلاّ زادَ عَقلُهُ؛

هیچ کس خوشبو نگردید مگر این که بر عقلش افزوده شد.

مستدرک الوسائل و مستنبط المسایل ج1، ص418، ح1044

حدیث (5) پیامبر صلی الله علیه و آله :

ثَلاثٌ حَقٌّ عَلی کُلِّ مُسلِمٍ: اَلغُسلُ یَومَ الجُمُعَهِ وَ السِّواکُ وَ الطّیبُ؛

سه چیز است که بر هر مسلمانی لازم است: غسل جمعه، مسواک زدن و استعمال بوی خوش.

نهج الفصاحه ص 414 ، ح1256

حدیث (6) پیامبر صلی الله علیه و آله :

خَمْسٌ مِنْ سُنَنِ الْمُرْسَلینَ: اَلْحَیاءُ وَ الْحِلْمُ وَ الْحِجامَهُ وَ السِّواکُ وَ التَّعَطُّرُ؛

پنج چیز از سنت پیغمبران است: حیا، حلم، حجامت، مسواک و عطر زدن.

نهج الفصاحه ص462 ،

ح 1463

حدیث (7) پیامبر صلی الله علیه و آله :

لایَنبَغی لِلرَّجُلِ أَن یَدَعَ الطّیبَ فی کُلِّ یَومٍ فَإن لَم یَقدِر عَلَیهِ فَیَومٌ و َیَومٌ لا، فَإِن لَم یَقدِر فَفی کُلِّ جُمُعَةٍ وَ لا یَدَع؛

شایسته است که مرد هر روز از عطر استفاده کند، اگر هر روز نتوانست، یک روز در میان عطر زند و چنانچه این هم مقدورش نبود جمعه ها را ترک نکند.

کافی(ط-الاسلامیه) ج6، ص510، ح4

حدیث (8) امام باقر علیه السلام :

جاءَتِ امرَأَةٌ إِلی رَسولِ اللّه صلی الله علیه و آله فَقالَت: یا رَسولَ اللّه ما حَقُّ الزَّوجِ عَلَی المَرأَةِ؟ قالَ: ... وَ عَلَیها أَن تَطَیَّبَ بِأَطیَبِ طیبِها؛

زنی نزد پیامبر صلی الله علیه و آله آمد و عرض کرد: یا رسول اللّه ، حق مرد بر زن چیست؟ حضرت فرمودند:... و اینکه خود را برای او بیاراید و با بهترین عطرها خوشبو کند.

کافی(ط-الاسلامیه) ج5، ص508، ح7

حدیث (9) پیامبر صلی الله علیه و آله :

- فی أَحکامِ النِّساءِ - لایَجوزُ لَها أَن تَتَطَیَّبَ إِذا خَرَجَت مِن بَیتِها؛

جایز نیست زن با بوی خوش از خانه بیرون برود.

خصال ص 587 - بحارالأنوار(ط-بیروت) ج 100، ص255، ح1

قسم

حدیث (1) امام علی علیه السلام:

ایّاکُم وَ الحَلفَ فَاِنَّهُ یُنفِقُ السِّلعَةَ وَ یَمحَقُ البَرَکَةَ؛

از قسم خوردن بپرهیزید، چرا که کالا را تلف می کند و برکت را از بین می برد.

کافی(ط-الاسلامیه) ج 5، ص 162، ح 4

قدرت

حدیث (1) امام موسی کاظم علیه السلام:

مَن أرادَ أن یکونَ أقوَی النّاسِ فَلیتَوکل عَلی اللهِ؛

هر که می خواهد که قویترین مردم باشد بر خدا توکل نماید.

فقه الرضا ص 358 - بحار الانوار (ط-بیروت)ج68، ص143 ، ح 42

حدیث (2) لقمان حکیم علیه السلام :

یا بُنَیَّ ... اِذا دَعَتْکَ القُدْرَةُ عَلی ظُلْمِ مَنْ هُوَ دونَکَ فَاذْکُرْ قُدْرَةَ اللّهِ عَلَیْکَ؛

فرزندم ...

ص: 683

هرگاه قدرت، تو را به ظلم بر زيردستت فرا خواند، قدرت خدا را بر خودت به يادآور.

ارشاد القلوب(ديلمى) ج1، ص 72 و 73

حديث (3) امام على عليه السلام :

اَصْلُ الْعَقْلِ القُدَرهُ وَ ثَمَرَتُها السُّرورُ؛

ريشه عقل، قدرت است و ميوه آن شادى.

بحارالأنوار(ط-بيروت) ج 75، ص 7، ح 59

حديث (4) امام صادق عليه السلام :

ما ضَعُفَ بَدَنٌ عَمّا قَويَتْ عَلَيْهِ النِّ-يَّهُ؛

اگر اراده قوى باشد، هيچ بدنى براى انجام دادن كار، ناتوان نيست.

من لايحضره الفقيه ج 4، ص 400، ح 5859

حديث (5) امام على عليه السلام :

اَلْعَجْزُ مَعَ لُزومِ الْخَيْرِ خَيْرٌ مِنَ القُدْرَهِ مَعَ رُكوبِ الشَّرِّ؛

ناتوانيِ همراه با خير بهتر از توانمنديِ در خدمت شر است.

تصنيف غررالحكم و دررالكلم ص 371 ، ح 8412

حمام

حديث (1) امام على عليه السلام :

نِعمَ البَيتُ الحَمّامُ تَذكُرُ فيهِ النّارَ وَ يَذهَبُ بِالدَّرَنِ؛

چه خوب جايگاهى است حمّام، يادآور دوزخ است و چرك را از ميان مى برد.

من لایحضره الفقیه ج 1، ص 115، ح 237

مرکب

حدیث (1) پیامبر صلی الله علیه و آله و سلم :

مِن سَعادَهِ المَرءِ المُسلِمِ الزَّوجَهُ الصّالِحَهُ وَ المَسكَنُ الواسِعُ وَ المَركَبُ البَهیُّ وَ الوَلَدُ الصّالِحُ؛

از خوشبختی مرد مسلمان، داشتن همسری شایسته، خانه ای بزرگ، وسیله ای راحت برای سواری و فرزندی خوب است.

بحارالأنوار(ط-بیروت) ج73، ص155، ح35

حدیث (2) امام علی علیه السلام :

مَنْ رَكِبَ الْبَاطِلَ أَهْلَكَهُ مَرْكَبُه

کسی که بر باطل سوار شود، مَرکبش او را هلاک خواهد کرد.

تصنیف غررالحکم و دررالکلم ص 71 ، ح 1032

مهمان

حدیث (1) رسول اکرم صلی الله علیه و آله :

مَن كانَ يُؤمِنُ بِاللّه وَ اليَومِ الآخِرِ فَليُكرِم ضَيفَهُ؛

هر کس به خدا و روز قیامت ایمان دارد،باید میهمانش را گرامی دارد.

کافی(ط-الاسلامیه) ج6، ص285، ح1

حدیث (2) رسول اکرم صلی الله علیه و آله :

اَلضَّيفُ يَنزِلُ بِرِزقِهِ وَ يَرتَحِلُ بِذُنوبِ أَهلِ البَيتِ؛

میهمان، روزی خود را می آورد و گناهان اهل خانه را می برد.

امع الاخبار(شعیری) ص 136 - بحارالأنوار(ط-بیروت) ج 72، ص461، ح14

حدیث (3) رسول اکرم صلی الله علیه و آله :

كُلُّ بَيْتٍ لَا يَدْخُلُ فِيهِ الضَّيْفُ لَا يَدْخُلُهُ الْمَلَائِكَه

هر خانه ای که میهمان بر آن وارد نشود، فرشتگان واردش نمی شوند.

جامع الأخبار(شعیری) ص 136

حدیث (4) رسول اکرم صلی الله علیه و آله :

لا يَتَكَلَّفَنَّ أَحَدٌ لِضَيفِهِ مالا يَقدِرُ؛

هیچ کس نباید بیش از توانش خود را برای میهمان به زحمت اندازد.

نهج الفصاحه ص 679 ، ح 2520

حدیث (5) امام رضا علیه السلام :

أَنَّهُ دَعَاهُ رَجُلٌ فَقَالَ لَهُ عَلِيٌّ علیه السلام قَدْ أَجَبْتُکَ عَلَى أَنْ تَضْمَنَ لِی ثَلَاثَ خِصَالٍ قَالَ وَ مَا هِیَ يَا أَمِيرَ الْمُؤْمِنِينَ قَالَ لَا تُدْخِلْ عَلَیَّ شَيْئاً مِنْ خَارِجٍ وَ لَا تَدَّخِرْ عَنِّی شَيْئاً فِی الْبَيْتِ وَ لَا تُجْحِفْ بِالْعِيَالِ قَالَ ذَاکَ لَکَ يَا أَمِيرَ الْمُؤْمِنِينَ فَأَجَابَهُ عَلِيُّ بْنُ أَبِی طَالِب

مردی امیر المؤمنین علیه السلام را به میهمانی دعوت کرد . حضرت فرمودند : می پذیرم به شرط این که سه قول به من بدهی . عرض کرد : چه قولی ای امیر المؤمنین؟ فرمودند : از بیرون چیزی برای من تهیه نکنی ، حاضری خانه ات را از من دریغ ننمایی و به زن و فرزندانت اجحاف نکنی. عرض کرد : قبول می کنم ای امیر المؤمنین . پس علی بن ابی طالب علیه السلام دعوت او را پذیرفتند.

عیون اخبارالرضا ج 2 ، ص 42 ، ح 138

حدیث (6) امام صادق علیه السلام :

اِبنُ أبی یَعفورَ: رَأیتُ عِندَ أبی عَبدِاللّه علیه السلام ضَیفا، فَقامَ یَوما فی بَعضِ الحَوائِجِ، فَنَهاهُ عَن ذلِکَ ، و قامَ بِنَفسِهِ إلی تِلکَ الحاجَهِ، و قالَ علیه السلام : نَهی رَسولُ اللّه صلی الله علیه و آله عَن أن یُستَخدَمَ الضَّیفُ؛

ابن ابی یعفور :

ص: 685

در خانه امام صادق علیه السلام میهمانی دیدم . روزی او برای انجام کاری برخاست . حضرت به او اجازه ندادند و شخصاً آن کار را انجام دادند و فرمودند : رسول خدا صلی الله علیه و آله از به کار گرفتن میهمان ، نهی فرموده است.

کافی(ط-الاسلامیه) ج6، ص283، ح1

حدیث (7) رسول اکرم صلی الله علیه و آله :

کَفی بِالمَرءِ إثما أن یَستَقِلَّ ما یُقَرِّبُ إلی إخوانِهِ و کَفی بِالقَومِ إثما أن یَستَقِلّوا ما یَقرُبُ بِهِ إلَیهِم أخُوهُم؛

انسان را همین گناه بس، که آنچه را که تقدیم برادران میهمان خود می کند کم شمارد و میهمان را همین گناه بس، که آنچه را که میزبانشان برای آنها فراهم می کند کم شمارند.

محاسن ص414، ح165

حدیث (8) امام باقر علیه السلام :

إذا دَخَلَ أحَدُکُم عَلی أَخیهِ فی رَحلِهِ فَلیَقعُد حَیثُ یَأمُرُ صاحِبُ الرَّحلِ فَإنَّ صاحِبَ الرَّحلِ أعرَفُ بِعَورَهِ بَیتِهِ مِنَ الدّاخِلِ عَلَیهِ؛

هرگاه یکی از شما به خانه برادرش وارد شد، هر جا صاحب خانه گفت همان جا بنشیند، زیرا صاحب خانه به وضع اتاق خود از میهمان آشناتر است.

بحارالأنوار(ط-بیروت) ج72، ص451، ح2

حدیث (9) رسول اکرم صلی الله علیه و آله :

اَلضَّیفُ یُلطَفُ لَیلَتَینِ، فَإذا کانَت لَیلَهَ الثالِثَهُ فَهُوَ مِن أَهلِ البَیتِ یَکُلُ ما أدرَکَ؛

میهمان تا دو شب پذیرایی می شود، از شب سوم جزو اهل خانه به شمار می آید و هر چه رسید بخورد.

کافی(ط-الاسلامیه) ج6، ص283، ح1

حدیث (10) رسول اکرم صلی الله علیه و آله :

اِنَّ مِن حَقِ الضَّیفِ اَن یُکرَم وَ اَن یُعِدَّ لَهُ الخِلال؛

از حقوق میهمان است که میزبان او را احترام کند و برایش خلال دندان فراهم نماید.

کافی(ط-الاسلامیه) ج 6، ص 285، ح 3

حدیث (11) امام علی علیه السلام :

رَأَی أَمِیرُ الْمُؤْمِنِینَ حَزِیناً فَقِیلَ لَهُ مِمَّ حُزْنُکَ قَالَ لِسَبْعٍ أَتَتْ لَمْ

ص: 686

يَضِفْ إِلَيْنَا ضَيْف

[روزی] امام علی علیه السلام غمگین دیده شد علت را از ایشان جویا شدند. فرمودند: چون هفت روز است که میهمانی بر ما وارد نشده است.

مناقب آل ابی طالب(ابن شهر آشوب) ج 2 ، ص 73

حدیث (12) امام صادق علیه السلام :

اِذا اَتاکَ اَخوکَ فَآتِهِ بِما عِندَکَ وَ اِذا دَعَوتَهُ فَتَکَلَّف لَهُ؛

هرگاه برادرت ناخوانده بر تو وارد شد، همان غذایی که در خانه داری برایش بیاور و هرگاه او را دعوت کردی در پذیرایی از او خودت را به زحمت بینداز.

کافی(ط-الاسلامیه) ج 6 ، ص 275 ، ح 6 - محاسن ص 410، ح 138

حدیث (13) رسول اکرم صلی الله علیه و آله :

مَنْ أَحَبَّ أَنْ يُحِبَّهُ اللَّهُ وَ رَسُولُهُ فَلْيَأْكُلْ مَعَ ضَيْفِهِ

هر کس دوست دارد که خدا و رسولش او را دوست داشته باشند، با میهمان خود غذا بخورد.

مجموعه ورام ج 2، ص 116

حدیث (14) امام صادق علیه السلام :

اِذا دُعیَ اَحَدُکُم اِلی طَعامٍ فَلا یَستَتبِعَنَّ وَ لَدَهُ فَاِنَّهُ اِن فَعَلَ ذلکَ، کانَ حَراماً وَ دَخَلَ غاصِباً؛

هرگاه یکی از شما به میهمانی دعوت شد، فرزندش را به دنبال خود راه نیندازد که اگر چنین کند، کار حرامی کرده و غاصبانه وارد خانه میزبان شده است.

کافی(ط-الاسلامیه) ج 6 ، ص 270، ح 1

حدیث (15) رسول اکرم صلی الله علیه و آله :

اَلضّیافَهُ اَوَّلُ یَومٍ وَ الثانی وَ الثالثُ وَ ما بَعدَ ذلِکَ فَاِنَّها صَدَقَهٌ تُصَدّق بِها عَلَیهِ؛

میهمانی یک روز و دو روز و سه روز است، بعد از آن هر چه به او دهی صدقه محسوب می شود.

کافی(ط-الاسلامیه) ج 6 ، ص 283، ح 2

حدیث (16) امام علی علیه السلام :

ثَلَاثٌ لَا یُسْتَحْیَا مِنْهُنَّ خِدْمَهُ الرَّجُلِ ضَیْفَهُ وَ قِیَامُهُ عَنْ مَجْلِسِهِ لِأَبِیهِ وَ مُعَلِّمِهِ وَ طَلَبُ الْحَقِّ وَ

ص: 687

إِنْ قَل

از سه کار حیا نباید کرد: خدمت به میهمان، از جا برخاستن در برابر پدر و آموزگار خویش و طلب حق گرچه اندک باشد.

تصنیف غررالحکم و دررالکلم ص 69 ، ح 978

حدیث (17) امام صادق علیه السلام :

اَلمَكارِمُ عَشرٌ ، فَإِنِ استَطَعتَ أن تَكونَ فيكَ فَلتَكُن... : صِدقُ اَلباسِ ، وَ صِدقُ اللِّسانِ ، وَ أداءُ الأمانَةِ ، وَ صِلَةُ الرَّحِمِ ، وَ إقراءُ الضَّيفِ ، وَ إطعامُ السّائِلِ ، وَ المُكافاةُ عَلىَ الصَّنائعِ ، وَ التَّذَمُّمُ لِلجارِ ، وَ التَّذَمُّمُ لِلصّاحِبِ ، و رَأسُهُنَّ الحَياءُ؛

مکارم ده تاست : اگر می توانی آنها را داشته باش ... : استقامت در سختی ها، راستگویی، امانتداری، صله رحم، میهمان نوازی، اطعام نیازمند، جبران کردن نیکی ها، رعایت حق و حرمت همسایه، مراعات حق و حرمت رفیق و در رأس همه، حیا.

کافی(ط-الاسلامیه) ج 2 ، ص 55 و 56 ، ح 1

حدیث (18) رسول اکرم صلی الله علیه و آله :

لا تَزالُ اُمَّتى بِخَيرٍ ما تَحابّوا وَ اَقامُوا الصَّلاةَ وَ آتَوُا الزَكاةَ وَ قَروا الضَّيفَ... ؛

امّتم همواره در خیر و خوبی اند تا وقتی که یکدیگر را دوست بدارند، نماز را برپا دارند، زکات بدهند و میهمان را گرامی بدارند...

امالی(طوسی) ص 647 ، ح 1340

حدیث (19) امام رضا علیه السلام:

تزاوَرُوا تَح-اب-ّوا و تَص-افَحُ-وا و لا تَح-اشَمُ-وا

به دیدن یکدیگر روید تا یکدیگر را دوست داشته باشید و دست یکدیگر را بفشارید و به هم خشم نگیرید.

بحارالانوار(ط-بيروت) ج 75 ، ص 347

حديث (20) امام كاظم عليه السلام :

اِنَّ رَسولَ اللّهِ صلى الله عليه و آله كانَ اِذا اَتاهُ الضَّيْفُ اَكَلَ مَعَهُ وَ لَمْ يَرْفَعْ يَدَهُ مِنَ الْخِوانِ حَتّى يَرْفَعَ الضَّيْفُ يَدَهُ؛

رسول خدا صلى الله عليه و آله

ص: 688

هرگاه میهمان داشتند، با او غذا می خوردند و دست از سفره و غذا نمی کشیدند، تا آن که میهمان دست از غذا خوردن بکشد.

کافی(ط-الاسلامیه) ج 6، ص 286 ، ح 4

برکت

حدیث (1) پیامبر صلی الله علیه و آله و سلم :

قالَ اللّهُ عَزَّوَجَلَّ... اِذا قالَ العَبدُ: «بِسمِ اللّهِ الرَّحمنِ الرَّحیمِ» قالَ اللّهُ - جَلَّ جَلالُهُ - : بَدَاَ عَبدی بِاسمی، وَ حَقٌّ عَلَیَّ اَن اُتَمِّمَ لَهُ اُمورَهُ و اُبارِکَ لَهُ فی اَحوالِهِ؛

خداوند فرمود: «... هرگاه بنده بگوید: بسم اللّه الرحمن الرحیم، خدای متعال می گوید: بنده من با نام من آغاز کرد. بر من است که کارهایش را به انجام رسانم و او را در همه حال، برکت دهم».

عیون اخبار الرضا ج 1، ص 300، ح 59

حدیث (2) پیامبر صلی الله علیه و آله و سلم :

اِذا دَخَلَ اَحَدُکُم بَیتَهُ فَلیُسَلِّم، فَاِنَّهُ یُنزِلُهُ البَرَکَةَ وَ تُؤنِسُهُ المَلائِکَةُ؛

هرگاه یکی از شما به خانه خود وارد می شود، سلام کند، چرا که سلام برکت می آورد و فرشتگان با سلام دهنده انس می گیرند.

علل الشرایع ج 2، ص 583، ح 23

حدیث (3) پیامبر صلی الله علیه و آله و سلم :

باکِروا طَلَبَ الرِّزقِ وَ الحَوائِجِ فَاِنَّ الغُدُوَّ بَرَکَةٌ وَ نَجاحٌ؛

در پی روزی و نیازها، سحر خیز باشید؛ چرا که حرکت در آغاز روز، [مایه] برکت و پیروزی است.

نهج الفصاحه ص 371 ، ح 1078

حدیث (4) پیامبر صلی الله علیه و آله و سلم :

إِنَّ لِكُلِّ امْرِئٍ رِزْقاً هُوَ يَأْتِيهِ لَا مُحَالَةَ فَمَنْ رَضِیَ بِهِ بُورِکَ لَهُ فِيهِ وَ وَسِعَهُ وَ مَنْ لَمْ يَرْضَ لَمْ يُبَارَکْ لَهُ فِيهِ وَ لَمْ يَسَعْهُ إِنَّ الرِّزْقَ لَيَطْلُبُ الرَّجُلَ كَمَا يَطْلُبُهُ أَجَلُه

هر کس روزی ای دارد که حتما به او خواهد رسید. پس هر کس به آن راضی شود، برایش پُر برکت خواهد شد

ص: 689

و او را بس خواهد بود و هر کس به آن راضی نباشد، نه برکت خواهد یافت و نه او را بس خواهد بود. روزی در پی انسان است، آن گونه که اجلش در پی اوست.

اعلام الدین ص 342

حديث (5) پيامبر صلى الله عليه و آله و سلم :

اَلصَّلاةُ مِن شَرائِعِ الدّينِ وَ فيها مَرضاةُ الرَّبِّ عَزَّ وَ جَلَّ وَ هِىَ مِنهاجُ النبياءِ وَ لِلمُصَلّى حُبُّ المَلائِكَهِ وَ هُدىً و ايمانٌ وَ نورُ المَعرفَهِ وَ بَرَكَهٌ فِى الرِّزقِ؛

نماز، از آيين هاى دين است و رضاى پروردگار، در آن است. و آن راه پيامبران است. براى نمازگزار، محبت فرشتگان، هدايت، ايمان، نور معرفت و بركت در روزى است.

خصال ص 522، ح 11

حديث (6) پيامبر صلى الله عليه و آله و سلم :

كُلوا جَميعا وَ لا تَفَرَّقوا فَاِنَّ البَرَكَهَ مَعَ الجَماعَهِ؛

با هم غذا بخوريد و پراكنده نباشيد، كه بركت با جماعت است.

بحارالأنوار(ط-بيروت) ج 63، ص 349 ، ح 9

حديث (7) پيامبر صلى الله عليه و آله و سلم :

إِذَا وُضِعَتِ الْمَائِدَهُ حَفَّتْهَا أَرْبَعَهُ آلَافِ مَلَكٍ فَإِذَا قَالَ الْعَبْدُ بِسْمِ اللَّهِ قَالَتِ الْمَلَائِكَهُ بَارَكَ اللَّهُ عَلَيْكُمْ فِى طَعَامِكُمْ ثُمَّ يَقُولُونَ لِلشَّيْطَانِ اخْرُجْ يَا فَاسِقُ لَا سُلْطَانَ لَكَ عَلَيْهِمْ

هرگاه سفره پهن مى شود، چهار هزار فرشته در اطراف آن گرد مى آيند. چون بنده بگويد: «بسم اللّه» فرشتگان مى گويند: «خداوند، به غذايتان بركت دهد!» سپس به شيطان مى گويند: «اى فاسق! بيرون شو. تو بر آنان، راه تسلّط ندارى».

کافی(ط-الاسلامیه) ج 6، ص 292، ح 1

حديث (8) پيامبر صلى الله عليه و آله و سلم :

أعظم النّساء بركه أقلّهن مؤنه

از همه زنان پربركت تر آنست ، كه خرجش كمتر باشد

نهج الفصاحه ص 222 ، ح 357 {شبیه این حدیث در مستدرک الوسایل و مستنبط المسایل ج 14 ، ص

ص: 690

{ 162

حدیث (9) پیامبر صلی الله علیه و آله و سلم :

رَحِمَ اللّه ُ اَبَا البَناتِ، اَلبَناتُ مُبارَكاتٌ مُحَبِّباتٌ وَ البَنونَ مُبَشِّراتٌ وَ هُنَّ الباقياتُ الصّالِحاتُ؛

رحمت خدا بر پدری که دارای دخترانی است! دختران، با برکت و دوست داشتنی اند و پسران، مژده آورند. دختران باقیات الصالحات (بازماندگان شایسته)اند.

مستدرک الوسایل و مستنبط المسایل ج 15، ص 115، ح 17700

حدیث (10) پیامبر صلی الله علیه و آله و سلم :

اِعلَم اَنَّ الصِّدقَ مُبارَكٌ وَ الكِذبَ مَشئوم؛

بدان که راستگویی، پر برکت و دروغگویی، شوم است.

تحف العقول ص 14

حدیث (11) پیامبر صلی الله علیه و آله و سلم :

اِنَّ فِی الرِّفقِ الزّيادَةَ وَ البَرَكَةَ وَ مَن يُحرَمِ الرِّفقُ يُحرَمِ الخَيرَ؛

در مدارا، فزونی و برکت است، و هر کس از مدارا محروم باشد، از خیر، محروم شده است.

کافی(ط-الاسلامیه) ج 2، ص 119، ح 7

حدیث (12) پیامبر صلی الله علیه و آله و سلم :

عائِدُ المَريضِ يَخوضُ فِی البَرَكَهِ فَاِذا جَلَسَ انغَمَسَ فيها؛

عیادت کننده بیمار، در برکت فرو می رود و چون نزد بیمار بنشیند، در آن غوطه ور می شود.

كنزالفوائد ج 1، ص 379

حديث (13) پیامبر صلی الله علیه و آله و سلم :

اَلرّوحُ وَ الرّاحَهُ وَ الفَلَجُ وَ الفَلاحُ وَ النَّجاحُ وَ البَرَکَهُ وَ العَفوُ وَ العافیَهُ وَ المُعافاهُ وَ البُشری وَ النَّصرَهُ وَ الرِّضا وَ القُربُ وَ القَرابَهُ وَ النَّصر وَ الظَّ-فَرُ وَ التَّمکینُ وَ السُّرُور وَ المَحَبَّهُ مِنَ اللّه ِ تَبارَکَ وَ تَعالی عَلی مَن اَحَبَّ عَلیَّ بنَ اَبی طالِبٍ علیه السلام وَ والاهُ وَ ائتَمَّ بِهِ وَ اَقَرَّ بِفَضلِهِ وَ

تَوَلَّی الأَوصیاءَ مِن بَعدِهِ وَ حَقٌ عَلَیَّ اَن اُدخِلَهُم فی شَفاعَتی وَ حَقٌ عَلی رَبّی اَن یَستَجیبَ لی فیهِم وَ هُم اَتباعی وَ مَن تَبِعَنی فَاِنَّهُ مِنّی؛

آسایش و راحتی، کامیابی و رستگاری و پیروزی، برکت و گذشت و تندرستی و عافیت، بشارت و خرّمی

ص: 691

و رضایتمندی، قرب و خویشاوندی، یاری و پیروزی و توانمندی، شادی و محبّت، از سوی خدای متعال، بر کسی باد که علی بن ابی طالب را دوست بدارد، ولایت او را بپذیرد، به او اقتدا کند، به برتری او اقرار نماید، و امامانِ پس از او را به ولایت بپذیرد. بر من است که آنان را در شفاعتم وارد کنم. بر پروردگار من است که

خواسته مرا درباره آنان اجابت کند. آنان پیروان من هستند و هر که از من پیروی کند، از من است.

محاسن ص 152 ، ح 74

حدیث (14) پیامبر صلی الله علیه و آله و سلم :

اَلبَرَکَهُ مَعَ اَکابِرِکُم؛

برکت، با بزرگان شماست.

نهج الفصاحه ص 376 ، ح 1110 - جامع الأخبار(شعیری) ص 92

حدیث (15) پیامبر صلی الله علیه و آله و سلم :

شَهرُ رَمَضانَ شَهرُ اللّه ِ عَزّ َو َجَلَّ وَ هُوَ شَهرٌ يُضاعِفُ اللّه ُ فيهِ الحَسَناتِ وَ يَمحو فيهِ السَّيِّئاتِ وَ هُوَ شَهرُ البَرَكَهِ؛

ماه رمضان، ماه خداست و آن ماهی است که خداوند در آن حسنات را می افزاید و گناهان را پاک می کند و آن ماه برکت است.

بحارالأنوار(بيروت) ج 93 ، ص 340، ح 78

حدیث (16) پیامبر صلی الله علیه و آله و سلم :

الْبَيِّعَانِ بِالْخِيَارِ مَا لَمْ يَفْتَرِقَا فَإِنْ صَدَقَا وَ بَيَّنَا بُورِکَ لَهُمَا فِی بَيْعِهِمَا وَ إِنْ كَتَمَا وَ كَذَبَا مُحِقَ بَرَكَهُ بَيْعِهِمَا

خریدار و فروشنده، تا از یکدیگر جدا نشده اند، اختیار [فسخ معامله را] دارند. اگر راست بگویند و [عیب را] آشکار بگویند، داد و ستد برای هر دو،

برکت خواهد داشت، و اگر [عیب را] بپوشانند و دروغ بگویند برکت داد و ستدشان خواهد رفت.

مستدرک الوسایل و مستنبط المسایل ج 13 ، ص 298 ، ح 15410

حدیث (17) پیامبر صلی الله علیه و آله و سلم :

ص: 692

َن حَبَسَ عَن اَخیهِ المُسلِمِ شَیئا مِن حَقِّهِ حَرَّمَ اللّه ُ عَلَیهِ بَرَکَهَ الرِّزقِ اِلاّ اَن یَتوبَ؛

هر کس چیزی از حقّ برادر مسلمان خود را نگه دارد [و به او ندهد]، خداوند، برکت روزی را بر او حرام می کند، مگر آن که توبه کند [و جبران نماید].

من لایحضره الفقیه ج 4، ص 15، ح 4968

حدیث (18) پیامبر صلی الله علیه و آله و سلم :

لا یَزالُ النّاسُ بِخَیرٍ ما اَمَروا بِالمَعروفِ وَ نَهَوا عَنِ المُنکَرِ وَ تَعاوَنوا عَلَی البِرِّ وَ التَّقوی فَاِذا لَم یَفعَلوا ذلِکَ نُزِعَت مِنهُم البَرَکاتُ وَ سُلِّطَ بَعضُهُم عَلی بَعضٍ وَ لَم یَکُن لَهُم ناصِرٌ فِی الارضِ وَ لا فِی السَّماءِ؛

تا وقتی مردم امر به معروف و نهی از منکر می کنند و یکدیگر را در نیکی و تقوا، یاری می رسانند، در خیر و نیکی اند، آن گاه که چنین نکنند، برکت ها از آنان گرفته می شود و بعضی بر بعض دیگر مسلّط می گردند و در زمین و در آسمان، هیچ یاوری نخواهند داشت.

تهذیب الاحکام(تحقیق خرسان) ج 6، ص 181، ح 373

حدیث (19) امام علی علیه السلام:

اِنَّ لِلّدارِ شَرَفا وَ شَرَفُهَا السّاحَهُ الواسِعَهُ وَ الخُلَطاءُ الصّالِحونَ وَ اِنَّ لَها بَرَکَهً وَ بَرَکَتُها جَودَهُ مَوضِعِها وَسَعَهُ ساحَتِها وَ حُسنُ جِوارِ جیرانِها؛

خانه را شرافتی است. شرافت خانه به وسعت حیاط (قسمت جلوی خانه) و هم نشینان خوب است. و خانه را برکتی است، برکت خانه جایگاه خوب آن، وسعت محوطه آن و همسایگان خوب آن است.

مکارم الاخلاق ص 125 و 126 - بحار الانوار(ط-بیروت) ج 73 ، ص 154

حدیث (20) پیامبر صلی الله علیه و آله و سلم :

صَلَاهُ اللّیْلِ مَرْضَاهٌ لِلرَّبِّ وَ حُبَّ الْمَلَائِکَهِ وَ سُنَّهُ الْأَنْبِیَاءِ وَ نُورُ الْمَعْرِفَهِ وَ أَصْلُ

ص: 693

الْإِيمَانِ وَ رَاحَةُ الْأَبْدَانِ وَ كَرَاهِيَةٌ لِلشَّيْطَانِ وَ سِلَاحٌ عَلَى الْأَعْدَاءِ وَ إِجَابَةٌ لِلدُّعَاءِ وَ قَبُولٌ لِلْأَعْمَالِ وَ بَرَكَةٌ فِى الرِّزْقِ

نماز شب، موجب رضایت پروردگار، دوستی فرشتگان، سنت پیامبران، نور معرفت، ریشه ایمان، آسایش بدن ها، مایه ناراحتی شیطان، سلاحی بر ضدّ دشمنان، مایه اجابت دعا، قبولی اعمال و برکت در روزی است.

ارشاد القلوب(دیلمی) ص 191

حدیث (21) امام علی علیه السلام:

شیعَتُنَا المُتَباذِلونَ فی وِلایَتِنا، اَلمُتَحابّونَ فی مَوَدَّتِنا اَلمُتَزاوِرونَ فی اِحیاءِ اَمرِنا اَلَّذینَ اِن غَضِبوا لَم یَظلِموا وَ اِن رَضوا لَم یُسرِفوا، بَرَکَةٌ عَلی مَن جاوَروا سِلمٌ لِمَن خالَطوا؛

شیعیان ما کسانی اند که در راه ولایت ما بذل و بخشش می کنند، در راه دوستی ما به یکدیگر محبت می نمایند، در راه زنده نگه داشتن امر و مکتب ما به دیدار هم می روند. چون خشمگین شوند، ظلم نمی کنند و چون راضی شوند، زیاده روی نمی کنند، برای همسایگانشان مایه برکت اند و نسبت به هم نشینان خود در صلح و آرامش اند.

کافی(ط-الاسلامیه) ج 2، ص 236 و 237، ح 24

حدیث (22) امام علی علیه السلام:

اَلبَرَکَةُ فی مالِ مَن آتَی الزَّکاةَ وَ واسَی المُؤمِنینَ وَ وَصَلَ الاقرَبینَ؛

برکت در مال کسی است که زکات بپردازد، به مؤمنان مدد و یاری رساند و به خویشاوندان کمک نماید.

تحف العقول ص 172

حدیث (23) امام علی علیه السلام:

عِندَ فَسادِ النِّیَّهِ تَرتَفِعُ البَرَکَهُ؛

هرگاه نیّت ها فاسد باشد، برکت از میان می رود.

تصنیف غررالحکم و دررالکلم ص 92 ، ح 1610

حدیث (24) امام علی علیه السلام:

اِذا ظَهَرَتِ الجِنایاتُ ارتَفَعَتِ البَرَکاتُ؛

هرگاه گناهان آشکار شوند، برکت ها از میان می رود.

تصنیف غررالحکم و دررالکلم ص 458 ، ح 10465

حدیث (25) امام حسن علیه السلام:

لَوْ أَنَّ النّاسَ سَمِعُوا

قَوْلَ اللَّهِ عَزَّ وَ جَلَّ وَ رَسُولِهِ لَأَعْطَتْهُمُ السَّمَاءُ قَطْرَهَا، وَ الْأَرْضُ بَرَكَتَهَا، وَ لَمَا اخْتَلَفَ فِی هَذِهِ الْأُمَّهِ سَیْفَانِ، وَ لَأَكَلُوهَا خَضْرَاءَ خَضِرَهً إِلَی یَوْمِ الْقِیَامَهِ

اگر مردم سخن خدا و پیامبرش را می شنیدند، آسمان بارانش را و زمین برکتش را به آنان می بخشید و هرگز در این امّت، اختلاف و زد و خورد پیش نمی آمد و همه از نعمت سر سبز دنیا تا روز قیامت، برخوردار می شدند.

امالی(طوسی) ص 566، ح 1174

حدیث (26) امام حسین علیه السلام:

لَتَنْزِلَنَّ الْبَرَكَهُ مِنَ السَّمَاءِ إِلَی الْأَرْضِ حَتَّی إِنَّ الشَّجَرَهَ لَتَنْقَصِفُ بِمَا یَزِید اللَّهُ فِیهَا مِنَ الثَّمَرَهِ، وَ لَتُؤْكَلَنَّ ثَمَرَهُ الشِّتَاءِ فِی الصَّیْفِ، وَ ثَمَرَهُ الصَّیْفِ فِی الشِّتَاءِ وَ ذَلِكَ قَوْلُهُ تَعَالَی وَ لَوْ أَنَّ أَهْلَ الْقُری آمَنُوا وَ اتَّقَوْا لَفَتَحْنا عَلَیْهِمْ بَرَكاتٍ مِنَ السَّماءِ وَ الْأَرْضِ وَ

لكِنْ كَذَّبُوا

{در بیان آنچه هنگام ظهور امام زمان علیه السلام رخ می دهد} برکت از آسمان به سوی زمین فرو می ریزد، تا آن جا که درخت از میوه فراوانی که خداوند در آن می افزاید، می شکند. (مردم) میوه زمستان را در تابستان و میوه تابستان را در زمستان می خورند و این معنای سخن خداوند است که: (و اگر مردمِ آبادی ها ایمان می آوردند و تقوا پیشه می کردند، برکت هایی از آسمان و زمین به روی آنان می گشودیم،

لیکن تکذیب کردند)

مختصر بصائر ص 140 و ص 141

حدیث (27) امام صادق علیه السلام:

اِنَّ النّاسَ یَستَغنونَ اِذا عُدِلَ بَینَهُم وَ تُنزِلُ السَّماءُ رِزقَها وَ تُخرِجُ الارضُ بَرَکَتَها بِاِذنِ اللّهِ تَعالی ؛

اگر در میان مردم عدالت برقرار شود، همه بی نیاز می شوند و به

اذن خداوند متعال آسمان روزی خود را فرو می فرستد و زمین برکت خویش را بیرون می ریزد.

کافی(ط-الاسلامیه) ج 3، ص 568، ح 6 {شبیه این حدیث در من لا یحضر الفقیه ج2 ، ص53 ، ح1677}

حدیث (28) امام صادق علیه السلام:

اَلبَرَکَهُ مِن قَبرِ الحُسَینِ بنِ عَلیٍّ علیه السلام عَشَرَهُ اَمیالٍ؛

تا ده میل اطراف قبر حسین بن علی علیه السلام برکت است.

بحارالأنوار(ط-بیروت) ج 98 ، ص116، ح 41

حدیث (29) امام علی علیه السلام:

ایّاکُم وَ الحَلفَ فَاِنَّهُ یُنفِقُ السِّلعَهَ وَ یَمحَقُ البَرَکَهَ؛

از قسم خوردن بپرهیزید، چرا که کالا را تلف می کند و برکت را از بین می برد.

کافی(ط-الاسلامیه) ج 5، ص 162، ح 4

حدیث (30) امام صادق علیه السلام:

اَللّهُمَّ صَلِّ عَلی مُحَمَّدٍ وَ آلِ مُحَمَّدٍ وَ قَسَمتَ لی مِن قِسمٍ اَو رَزَقتَنی مِن رِزقٍ فَاجعَلهُ حَلالاً طَیِّباً واسِعا مُبارَکا قَریبَ المَطلَبِ سَهلَ اَلمَاخَذِ فی یُسرٍ مِنکَ وَ عافَیهٍ وَ سَلامَهٍ وَ سعادَهٍ اِنَّکَ عَلی کُلِّ شَیْ ءٍ قَدیرٌ؛

خدایا! بر محمّد و خاندان او، درود فرست و آنچه را برایم قسمت کرده و یا روزی نموده ای، حلال، پاک، فراوان، با برکت، دست یافتنی و آسان به دست آمدنی قرار بده، با راحتی، عافیت، تندرستی و خوش بختی از سوی خود مقرر کن! به درستی که تو بر هر چیز توانایی.

جامع الاسبوع ص 312

حدیث (31) پیامبر صلی الله علیه و آله و سلم :

اِعلَموا اَنَّ اللّهَ تعالی قَد فَرَضَ عَلَیکُم الجُمُعَهَ فَمَن تَرَکَها فی حَیاتی وَ بَعدَ مَماتی وَ لَهُم اِمامٌ عادِلٌ اِستِخفافا بِها وَ جُحودا لَها فَلا جَمَعَ اللّهُ شَملَهُ وَ لا بارَکَ لَهُ فی اَمرِهِ اَلا وَ لا صَلاهَ لَهُ اَلا وَ لا زَکاهَ لَهُ اَلا وَ لا حَجَّ لَهُ

ص: 696

اَلا وَ لا صَومَ لَهُ اَلا وَ لا بَرَکَةَ لَهُ حَتّی یَتوبَ؛

بدانید که خداوند متعال نماز جمعه را بر شما واجب ساخته است پس آنان که در زندگی و پس از مرگ من، از روی سبک شمردن و یا انکار، آن را ترک کنند، با وجود این که پیشوای عادلی دارند، خداوند وحدتشان نبخشد و در کارشان برکت ندهد، آگاه باشید نه زکات، نه نماز، نه حج و نه روزه آنان پذیرفته است. بدانید که زندگی آنان برکتی نخواهد داشت، مگر توبه کنند.

عوالی اللالی ج 2، ص 54، ح 146

حدیث (32) امام کاظم علیه السلام:

مُشاوَرَهُ العاقِلِ النّاصِحِ یُمنٌ وَ بَرَکَهٌ وَ رُشدٌ وَ تَوفیقٌ مِنَ اللّه؛

مشورت با عاقلِ خیرخواه، خجستگی، برکت، رشد و توفیقی از سوی خداست.

تحف العقول ص 398

حدیث (33) امام هادی علیه السلام:

اِنَّ الحَرامَ لا یَنمی وَ اِن نَمی لا یُبارَکُ لَهُ فیهِ وَ ما اَنفَقَهُ لَم یُؤجَر عَلَیهِ وَ ما خَلَّ-فَهُ کانَ زادَهُ اِلَی النّارِ؛

به راستی که حرام، افزایش نمی یابد و اگر افزایش یابد، برکتی ندارد و اگر انفاق شود، پاداشی ندارد و اگر بماند، توشه ای به سوی آتش خواهد بود.

کافی(ط-الاسلامیه) ج 5، ص 125، ح 7

حدیث (34) پیامبر صلی الله علیه و آله و سلم :

اِذا رَآی اَحَدُکُم مِن نَفسِهِ اَو مالِهِ اَو مِن اَخیهِ ما یُعجِبُهُ فَلیَدعُ لَهُ بِالبَرَکَهِ فَاِنَّ العَینَ حَقٌ؛

هرگاه یکی از شما در خودش، یا مالش، یا برادرش، چیز جالب توجهی دید، برای برکت یافتن آن دعا کند؛ زیرا چشم زخم، واقعیت دارد.

نهج الفصاحه ص 193 ، ح 206

حدیث (35) پیامبر صلی الله علیه و آله و سلم :

بَیتٌ لا صِبیانَ فیهِ لا بَرَکَةَ فیهِ؛

خانه ای که کودک در آن نباشد ، برکت ندارد.

ص: 697

هج الفصاحه ص 374 ، ح 1096

حديث (36) پيامبر صلى الله عليه و آله و سلم :

اِنَّ فِی الرِّفقِ الزّیادَهَ وَ البَرَکَهَ وَ مَن یُحرَمِ الرِّفقُ یُحرَمِ الخَیرَ؛

در مدارا، فزونی و برکت است، و هر کس از مدارا محروم باشد، از خیر، محروم شده است.

کافی(ط-الاسلامیه) ج 2، ص 119، ح 7

حديث (37) امام حسن عسكرى عليه السلام:

المُومِنُ بَرَکَهٌ عَلی المُومِنِ وَ حُجَّهٌ عَلی الکافر؛

مومن برای مومن برکت و برای کافر، اتمام حجت است.

تحف العقول ص489

حديث (38) امام على عليه السلام :

إنَّ الْعَبدَ إذا أرادَ أن یَقرَأَ أو یَعمَلَ عَمَلاً و یَقولُ... بِسمِ اللّهِ الرَّحمنِ الرَّحیمِ فَإنَّهُ یُبارَکُ لَهُ فیهِ؛

هر بنده ای بخواهد چیزی بخواند یا کاری انجام دهد و بسم اللّه الرحمن الرحیم بگوید، در کارش برکت داده می شود.

تفسير الإمام العسكري عليه السلام ص 25

حديث (39) رسول اكرم صلى الله عليه و آله :

اِذا حَکَموا بِغَیْرِ عَدْلٍ اِرْتَفَعَتِ الْبَرَکاتُ؛

هنگامی که به غیر عدالت حکم کنند، برکت ها از بین می روند.

معدن الجواهر ص 73

حنا

حديث (1) امام صادق علیه السلام :

اَلحِنّاءُ یَذهَبُ بالسَّهَکِ وَ یَزیدُ فی ماءِ الوَجهِ وَ یُطَیِّبُ النَّکهَةَ وَ یُحَسِّنُ الوَلَدَ؛

حنا، بوی بد عرق را از بین می برد، چهره را شاداب، دهان را خوشبو و فرزند را زیبا می کند.

کافی(ط-الاسلامیه) ج 6، ص 484، ح 5 - من لا یحضر الفقیه ج 1 ، ص 121 ، ح 273

مسافرت

حديث (1) امام علی علیه السلام :

تَغَرَّبْ عَنِ الْأَوْطَانِ فِی طَلَبِ الْعُلَی- وَ سَافِرْ فَفِی الْأَسْفَارِ خَمْسُ فَوَائِدَ

تَفَرُّجُ هَمٍّ وَ اکْتِسَابُ مَعِیشَهٍ وَ عِلْمٌ وَ آدَابٌ وَ صُحْبَهُ مَاجِد

برای کسب بلند مرتبگی از وطن خود دور شو و سفر کن که در مسافرت پنج فایده است: برطرف شدن اندوه، بدست آوردن روزی و دانش و آداب زندگی، و هم نشینی با بزرگواران.

ستدرک الوسائل و مستنبط المسایل ج 8، ص 115، ح 9199

حديث (2) امام صادق عليه السلام :

سَافِرُوا تَصِحُّوا سَافِرُوا تَغْنَمُوا

مسافرت کنید تا سلامتی و عافیت یابید. مسافرت کنید تا بهره مند شوید

محاسن ص 345 ، ح 1

دين

حديث (1) پيامبر اكرم (ص) :

ألعِدَه دَينٌ، وَيلٌ لِمَن وَعَدَ ثُمَّ أخلَفَ، وَيلٌ لِمَن وَعَدَ ثُمَّ أخلَفَ

وعده هم نوعى دِين است، واى بر كسى كه وعده دهد و خٌلف وعده كند، واى بر كسى كه وعده دهد و خٌلف وعده كند.

نهج الفصاحه ص 578 ، ح 2005

سیاسی

سرفصل ها

امر به معروف و نهی از منکر

حدیث (1) امام علی علیه السلام :

وَ ما أعمالُ البِرِّ کُلُّها وَ الجِهادُ فی سَبیلِ اللّهِ عِندَ الامرِ بِالمَعرُوفِ وَ النَّهیِ عَنِ المُنکَرِ إلاّ کَنَفثَةٍ فی بَحرٍ لُجِّیٍّ؛

همه کارهای خوب و جهاد در راه خدا در برابر امر به معروف و نهی از منکر چون قطره ای است در دریای عمیق.

نهج البلاغه(صبحی صالح) ص 542 ، ح 374

حدیث (2) امام علی علیه السلام :

إِنَّ الْأَمْرَ بِالْمَعْرُوفِ وَ النَّهْیَ عَنِ الْمُنْکَرِ لَا یُقَرِّبَانِ مِنْ أَجَلٍ وَ لَا یَنْقُصَانِ مِنْ رِزْقٍ لَکِنْ یُضَاعِفَانِ الثَّوَابَ وَ یُعَظِّمَانِ الْأَجْرَ وَ أَفْضَلُ مِنْهُمَا کَلِمَهُ عَدْلٍ عِنْدَ إِمَامٍ جَائِر

امر به معروف و نهی از منکر نه اجلی را نزدیک می کنند و نه از روزی کم می نمایند، بلکه ثواب را دو چندان و پاداش را بزرگ می سازند و برتر از امر به معروف و نهی از منکر سخن عادلانه ای است نزد حاکمی ستمگر.

تصنیف غررالحکم و دررالکلم ص 332 ، ح 7637

حدیث (3) رسول الله صلی الله علیه و آله و سلم:

إِذَا لَمْ یَأْمُرُوا بِالْمَعْرُوفِ وَ لَمْ یَنْهَوْا عَنِ الْمُنْکَرِ وَ لَمْ یَتَّبِعُوا الْأَخْیَارَ مِنْ أَهْلِ بَیْتِی سَلَّطَ اللَّهُ عَلَیْهِمْ شِرَارَهُمْ فَیَدْعُوا خِیَارُهُمْ فَلَا یُسْتَجَابُ لَهُمْ.

هرگاه (مردم) امر به

معروف و نهی از منکر نکنند، و از نیکان خاندان من پیروی ننمایند، خداوند بدانشان را بر آنان مسلّط گرداند و نیکانشان دعا کنند امّا دعایشان مستجاب نشود .

کافی(ط - الاسلامیه) ج 2 ، ص 374 {شبیه این حدیث در امالی(صدوق) ص 308 }

حدیث (4) رسول الله صلی الله علیه و آله و سلم :

لا یَأمُرُ بِالمَعروفِ و َلا یَنهی عَنِ المُنکَرِ إلاّ مَن کانَ فیهِ ثَلاثُ خِصالٍ : رَفیقٌ بِما یَأمُرُ بِهِ رَفیقٌ فیما یَنهی عَنهُ ، عَدلٌ فیما یَأمُرُ بِهِ عَدلٌ فیما یَنهی عَنهُ، عالِمٌ بِما یَأمُرُ بِهِ عالِمٌ بِما یَنهی عَنهُ؛

امر به معروف و نهی از منکر نکند مگر کسی که سه خصلت در او باشد: در امر و نهی خود مدارا کند، در امر و نهی خود میانه روی نماید و به آنچه امر و نهی می کند، دانا باشد .

بحارالأنوار(ط-بیروت) ج 97 ، ص 87 ، ح 64 {شبیه این حدیث دعائم الاسلام ج 1 ، ص 368 }

حدیث (5) امام علی علیه السلام :

مَن أمَرَ بِالمَعروفِ شَدَّ ظَهرُ المُؤمِنِ وَ مَن نَهی عَنِ المُنکَرِ أَرغَمَ أَنفَ المُنافِقِ وَ أَمِنَ کَیدَهُ؛

هر کس امر به معروف کند به مؤمن نیرو می بخشد و هر کس نهی از منکر نماید بینی منافق را به خاک مالیده و از مکر او در امان می ماند.

کافی(ط-الاسلامیه) ج2، ص51، ح1

حدیث (6) رسول الله صلی الله علیه و آله و سلم :

لا یَزالُ النّاسُ بِخَیرٍ ما أمَروا بِالمَعروفِ و َنَهَوا عَنِ المُنکَرِ و َتَعاوَنوا عَلَی البِرِّ وَ التَّقوی فَإذا لَم یَفعَلوا ذلِکَ نُزِعَت مِنهُمُ البَرَکاتُ، وَ سُلِّطَ بَعضُهُم عَلی بَعضٍ و َلَم یَکُن لَهُم ناصِرٌ فِی الأرضِ وَ لا فِی السَّماءِ؛

تا زمانی که مردم امر به معروف و نهی از منکر

ص: 700

نمایند و در کارهای نیک و تقوا به یاری یکدیگر بشتابند در خیر و سعادت خواهند بود، اما اگر چنین نکنند، برکت ها از آنان گرفته شود و گروهی بر گروه دیگر سلطه پیدا کنند و نه در زمین یاوری دارند و نه در آسمان.

تهذیب الاحکام(تحقیق خرسان) ج6، ص181، ح 22 {شبیه این حدیث در بحارالانوار(ط-بیروت) ج 97 ، ص 94

حدیث (7) امام باقر علیه السلام :

أَوْحَى اللَّهُ عَزَّ وَ جَلَّ إِلَى شُعَيْبٍ النَّبِيِّ (صلی الله علیه) أَنِّي مُعَذِّبٌ مِنْ قَوْمِكَ مِائَةَ أَلْفٍ أَرْبَعِينَ أَلْفاً مِنْ شِرَارِهِمْ وَ سِتِّينَ أَلْفاً مِنْ خِيَارِهِمْ فَقَالَ (علیه السلام) يَا رَبِّ هَؤُلَاءِ الْأَشْرَارُ فَمَا بَالُ الْأَخْيَارِ فَأَوْحَى اللَّهُ عَزَّ وَ جَلَّ إِلَيْهِ دَاهَنُوا أَهْلَ الْمَعَاصِي وَ لَمْ يَغْضَبُوا لِغَضَبِي

خدای تعالی به شعیب پیامبر وحی فرمود که: من صد هزار نفر از قوم تو را عذاب خواهم کرد: چهل هزار نفر بدکار را، شصت هزار نفر از نیکانشان را. شعیب عرض کرد: پروردگارا ! بدکاران سزاوارند اما نیکان چرا؟ خدای عز و جل به او وحی فرمود که: آنان با گنهکاران راه آمدند و به خاطر خشم من به خشم نیامدند.

کافی(ط - الاسلامیه) ج 5 ، ص 56 ، ح 1

حدیث (8) رسول الله صلی الله علیه و آله و سلم :

مَن رَأى مِنكُم مُنكَرا فَليُغَيِّرهُ بِيَدِهِ ، فَإن لَم يَستَطِع فَبِلِسانِهِ ، فَإن لَم يَستَطِع فَبِقَلبِهِ وَ َذلِكَ أضعَفُ الإيمانِ؛

هر کس از شما منکری ببیند باید با دست و اگر نتوانست با زبان و اگر نتوانست با قلبش آن را تغییر دهد، که پائین ترین درجه ایمان همین (تغییر قلبی) است.

نهج الفصاحه ص 768 ، ح 3010

حدیث (9) امام باقر علیه السلام :

إِنَّ الْأَمْرَ بِالْمَعْرُوفِ وَ النَّهْيَ عَنِ الْمُنْكَرِ سَبِيلُ الْأَنْبِيَاءِ وَ

مِنْهَاجُ الصُّلَحَاءِ فَرِيضَهٌ عَظِيمَهٌ بِهَا تُقَامُ الْفَرَائِضُ وَ تَأْمَنُ الْمَذَاهِبُ وَ تَحِلُّ الْمَكَاسِبُ وَ تُرَدُّ الْمَظَالِمُ وَ تُعْمَرُ الْأَرْضُ وَ يُنْتَصَفُ مِنَ الْأَعْدَاءِ وَ يَسْتَقِيمُ الْأَمْرُ

امر به معروف و نهی از منکر راه و روش پیامبران و شیوه صالحان است و فریضه بزرگی است که دیگر فرایض به واسطه آن بر پا می شود، راه ها امن می گردد و درآمد ها حلال می شود و حقوق پایمال شده به صاحبانش برمی گردد، زمین آباد می شود و (بدون ظلم) حق از دشمنان گرفته می شود و کارها سامان می پذیرد.

کافی(ط-الاسلامیه) ج5، ص56، ح1

حديث (10) رسول الله صلی الله علیه و آله :

مَنْ أَمَرَ بِالْمَعْرُوفِ وَ نَهَى عَنِ الْمُنْكَرِ فَهُوَ خَلِيفَهُ اللَّهِ فِى الْأَرْضِ وَ خَلِيفَهُ رَسُولِه

هر کس امر بمعروف و نهی از منکر نماید، جانشین خدا در زمین و جانشین رسول اوست.

مستدرک الوسایل و مستنبط المسایل ج 12، ص 179 ، ح 13817

حديث (11) امام علی علیه السلام:

مَن تَرَکَ إنکارَ الْمُنکَرِ بِقَلبِهِ و يَدِهِ ولِسانِهِ فَهُوَ مَيِّتٌ بَينَ الْأحياءِ؛

کسی که منکَر را با قلب و دست و زبانش انکار نکند، مرده ای است میان زندگان.

تهذيب الأحكام(تحقيق خرسان) ج 6، ص 181 ، ح 374

حديث (12) امام علی علیه السلام:

وَ اعلَموا أنَّ الأمرَ بِالمَعروفِ وَ النَّهیَ عن المُنکَر لَم یُقَرّبا اجَلاً وَ لَم یَقطَعا رَزقاً

بدانید که امر به معروف و نهی از منکر نه مرگ کسی را نزدیک کرده و نه روزی کسی را قطع

کافی(ط-الاسلامیه) ج 5 ، ص 57 ، ح 6

حدیث (13) امام علی علیه السلام:

الْأَمْرُ بِالْمَعْرُوفِ أَفْضَلُ أَعْمَالِ الْخَلْق

بهترین کار مردم امر به معروف می باشد

تصنیف غررالحکم و دررالکلم ص 331 ، ح

ص: 702

حدیث (14) حضرت محمد صلی الله علیه و آله و سلم:

خیر النّاس أقرؤهم و أفقههم فی دین اللَّه و أتقاهم للَّه و آمرهم بالمعروف و أنهاهم عن المنکر و أوصلهم للرّحم.

بهترین مردم کسانی هستند که قرآن بهتر خوانند و در کار دین داناتر باشند و از خدا بیشتر ترسند و به نیکی بیشتر امر کنند و از بدی بیشتر جلوگیری کنند و با خویشاوندان بیشتر نزدیک شوند.

نهج الفصاحه ص 468 ، ح 1499

حدیث (15) حضرت محمد صلی الله علیه و آله و سلم :

أَلا اُخْبِرُکُمْ عَنْ اَقْوامٍ لَیْسُوا بِأَنْبِیاء وَ لا شُهدَاء تَغْبِطُ-هُمْ النّاسُ یَ-وْمَ الْقِ-یامَهِ ... یَأْمُرُونَهُمْ بِما یُحِبُّ اللّهُ وَ یَنْهَوْنَهُمْ عَمّا یَکْرَهُ اللّهُ

گروهی هستند که نه پیامبرند و نه شهید ولی مردم به مقامی که خداوند به خاطر امر به معروف و نهی از منکر به آنان عطا فرموده غبطه می خورند.

مستدرک الوسایل و مستنبط المسایل ج 12 ، ص 182

حدیث (16) حضرت امام محمد باقر علیه السلام :

إِنَّ الْأَمْرَ بِالْمَعْرُوفِ وَ النَّهْیَ عَنِ الْمُنْکَرِ فَرِیضَهٌ عَظِیمَهٌ بِهَا تُقَامُ الْفَرَائِضُ ... وَ تَأْمَنُ الْمَذَاهِبُ وَ تَحِلُّ الْمَکَاسِبُ وَ تُرَدُّ الْمَظَالِمُ وَ تُعْمَرُ الْأَرْض

امر به معروف و نهی از منکر دو واجب بزرگ الهی می باشند که سایر واجبات با آنها بر پا می مانند و بوسیله این دو راهها امن و کسب و کار مردم ح-لال می شود. با این دو واجب است که داد ستمدیدگان ستانده می شود و زمین آباد می گردد.

وسایل الشیعه ج 16 ، ص 119 ، ح 21132

حدیث (17) حضرت محمد صلی الله علیه و آله و سلم:

وَ الْجِهَادُ عَلی أرْبَعِ شُعَب ٍ : عَلَی الْأمْرِ بِالْمَعْرُوفِ ، وَ النَّهْیِ عَنِ الْمُنْکَرِ ، وَ الصِّدْقِ فِی الْمَوَاطِنِ ، وَ شَنَآنِ الْفَاسِقِین

جهاد بر چهار قسم است: 1

- امر به معروف 2 - نهی از منکر 3 - راستی در هنگامه شکیبائی 4 - دوری از گناهکار.

کافی(ط-الاسلامیه) ج 2 ، ص 51 {شبیه این حدیث در کتاب سلیم بن قیس الهلالی ج 2 ، ص 615 }

حدیث (18) امام صادق علیه السلام:

حَسْبُ الْمُؤْمِنِ غَیْراً إِذَا رَأَی مُنْکَراً أَنْ یَعْلَمَ اللَّهُ مِنْ قَلْبِهِ أَنَّهُ لَهُ کَارِه

در غیرتمندبودن مؤمن همین بس که هرگاه کار زشت و ناپسندی مشاهده کرد خدای متعال از قلبش در مورد ناخوش داشتن آن منکر آگاه باشد.

هدایه الائمه ج 5 ، ص 574

حدیث (19) امام علی علیه السلام:

کُنْ بِالْمَعْرُوفِ آمِراً وَ عَنِ المُنْکَرِ ناهِیاً وَ لِمَنْ قَطَعَکَ و اصِلاً وَ لِمَنْ حَرمَکَ مُعْطِیاً

بهترین مردم کسانی هستند که قرآن بهتر خوانند و در کار دین داناتر باشند و از خدا بیشتر ترسند و به نیکی بیشتر امر کنند و از بدی بیشتر جلوگیری کنند و با خویشاوندان بیشتر نزدیک شوند.

شرح آقا جمال الدین خوانساری بر غررالحکم و دررالکلم ج 4 ، ص 610

حدیث (20) امام علی علیه السلام:

و من وصیه له (ع) للحسن و الحسین (ع) لما ضربه ابن ملجم لعنه الله:

أُوصِیکُمَا بِتَقْوَی اللَّه ... الْأَمْرَ بِالْمَعْرُوفِ وَ النَّهْیَ عَنِ الْمُنْکَرِ

در وصیّت به فرزندان بزرگوارشان امام حسن و امام حسین علیهما السلام فرمودند:

شما را ب-ه تق--وای الهی ... و امر به معروف و نهی از منکر سفارش می کنم.

نهج البلاغه(صبحی صالح) ص 421 و 422 ، نامه 47 [Nahj/nameh/page2.aspx/../../]

حدیث (21) امام علی علیه السلام :

أَصْلِحِ الْمُسِی ءَ بِحُسْنِ فِعَالِکَ وَ دُلَّ عَلَی الْخَیْرِ بِجَمِیلِ مَقَالِک

آدم بدکار را به وسیله کارِنیک خود اص-لاح کن، و با سخن زیبایت دیگران را به کار خیر رهنمون باش.

ص: 704

صنیف غررالحکم و دررالکلم ص 255 ، ح 5371

حدیث (22) حضرت محمد صلی الله علیه و آله و سلم:

أَمَرَنَا رَسُولُ اللَّهِ ص أَنْ نَلْقَی أَهْلَ الْمَعَاصِی بِوُجُوهٍ مُکْفَهِرَّه

رس-ول خ-دا صلی الله علیه و آله به ما ام-ر فرم-ودند ک-ه با گنهکاران با چهره ای درهم کشیده برخورد کنیم.

کافی(ط-الاسلامیه) ج 5 ، ص 59 ، ح 10

حدیث (23) امام صادق علیه السلام:

إِنَّمَا یَأْمُرُ بِالْمَعْرُوفِ وَ یَنْهَی عَنِ الْمُنْکَرِ مَنْ کَانَتْ فِیهِ ثَلَاثُ خِصَالٍ عَامِلٌ بِمَا یَأْمُرُ بِهِ تَارِکٌ لِمَا یَنْهَی عَنْهُ عَادِلٌ فِیمَا یَأْمُرُ عَادِلٌ فِیمَا یَنْهَی رَفِیقٌ فِیمَا یَأْمُرُ رَفِیقٌ فِیمَا یَنْهَی

کسی می توان-د امر به معروف و نهی از منکر کند که دارای سه صفت باشد: 1 - به آنچه امر می کند عمل کند و از آنچه نهی می کند اجتناب نماید. 2 - در امر کردن و نهی نمودن میانه روی را پیشه خود کند. 3 - از روی دلسوزی و مهرب-انی و با م-دارا ام-ر و نهی کند.

وسایل الشیعه ج 16 ، ص 150 ، ح 21210

حدیث (24) امام سجاد سلام الله علیه:

إِنَّ الْمُنَافِقَ یَنْهَی وَ لَا یَنْتَهِی وَ یَأْمُرُ بِمَا لَا یَأْتِی

همانا منافق از کار زشت نهی می کند، ام-ا خ-ود از آن اجتناب نمی کند و به کار خوب سفارش می کند، اما خ-ود انج-ام نمی ده-د.

کافی(ط-الاسلامیه) ج 2 ، ص 396 {شبیه این حدیث در تحف العقول ص 280 و امالی(صدوق) ص 494 ، ح 12 }

حدیث (25) امام علی علیه السلام:

لعن الامرین بالمعروف التارکین له و الناهین عن المنکر العاملین به

کسانی که مردم را به کارهای نیک امر می کنند و خود آن را انجام نمی دهند و کسانی که مردم را از کارهای زشت

ص: 705

باز می دارند اما خود مرتکب آن می شوند مورد لعن و نفرین هستند.

منهاج البراعه فی شرح نهج البلاغه(خوئی) ج 10 ، ص 183

حدیث (26) حضرت محمد صلی الله علیه و آله و سلم:

مَنْ لَمْ يَعْرِفْ بِقَلْبِهِ مَعْرُوفاً وَ لَمْ يُنْكِرْ مُنْكَراً قُلِبَ فَجُعِلَ أَعْلَاهُ أَسْفَلَهُ وَ أَسْفَلُهُ أَعْلَاه

آن که کارهای خوب را به دل، نیک نشمارد و کارهای زشت را به دل، ناپسند نشمرد، چنان واژگونه گردد بالای او پایین، و پایین او بالا می گردد(یعنی تشخیص خوب و بد را از دست می دهد) .

نهج البلاغه(صبحی صالح) ص 542 ، ح 375

حدیث (27) امام علی علیه السلام:

ائْتَمِرُوا بِالْمَعْرُوفِ وَ أْمُرُوا بِهِ وَ تَنَاهَوْا عَنِ الْمُنْكَرِ وَ انْهَوْا عَنْه

پذیرای مع-روف باشید و به آن ن-یز دس-تور بدهید و بپذیرید نهی از منکر را و خود نیز از آن نهی کنید.

تصنیف غررالحکم و دررالکلم ص 332 ، ح 7636

حدیث (28) امام علی علیه السلام:

إِذَا رَأَى أَحَدُكُمُ الْمُنْكَرَ وَ لَمْ يَسْتَطِعْ أَنْ يُنْكِرَهُ بِيَدِهِ وَ لِسَانِهِ وَ أَنْكَرَهُ بِقَلْبِهِ وَ عَلِمَ اللَّهُ صِدْقَ ذَلِكَ مِنْهُ فَقَدْ أَنْكَرَه

هرگاه یکی از شما کارزشت و ناپسندی را مشاهده کرد وتوان آنکه با دست و زبان از آن جلوگیری کند ندارد اما با دل خود آن را انکار کند و خداوند از نیّت صادقانه او آگاه باشد، آن کار ناپسند را به حقیقت انکار کرده است.

تصنیف غررالحکم و دررالکلم ص 332 ، ح 7649

حدیث (29) حضرت محمد صلی الله علیه و آله و سلم:

جَاءَ رَجُلٌ إِلَى رَسُولِ اللّهِ (ص) فَقَالَ إِنَّ أُمِّی لَا تَدْفَعُ یَدَ لَامِسٍ فَقَالَ فَاحْبِسْهَا قَالَ قَدْ فَعَلْتُ قَالَ فَامْنَعْ مَنْ یَدْخُلُ عَلَیْهَا قَالَ قَدْ فَعَلْتُ قَالَ

قَیِّدْهَا فَإِنَّکَ لَا تَبَرُّهَا بِشَیْ ءٍ أَفْضَلَ مِنْ أَنْ تَمْنَعَهَا مِنْ مَحَارِمِ اللَّهِ عَزَّ وَ

ص: 706

جَلَّ.

شخصی نزد پیامبر اکرم صلی الله علیه و آله آمد و گفت مادرم مرتکب گناه می شود. رسول خدا صلی الله علیه و آله فرمودند:

او را ببند که بهترین نی-کی در ح-ق او من-ع او از گ-ن-اه اس-ت.

وسایل الشیعه ج 28 ، ص 150 ، ح 34442

حدیث (30) امام علی علیه السلام:

وَ انْهَوْا غَیْرَکُمْ عَنِ الْمُنکَرِ وَ تَناهَوْا عَنْهُ ف-َإِنَّم-ا أُمِ-رتُمْ بِالنَّهیِ بَع-ْدَ الت-َّناهِی

دیگران را از منکر باز دارید و خود نیز از آن دوری کنید زیرا شما مأمور شده اید که اوّل خودتان منکر را ترک کنید بعد نهی از منکر نمائید.

منهاج البراعه فی شرح نهج البلاغه(خوئی) ج 7 ، ص 250

حدیث (31) حضرت محمد صلی الله علیه و آله و سلم:

الدَّالُّ عَلَی الْخَیْرِ کَفَاعِلِه

کسی که دیگران را به کار نیک راهنمائی کند گ-وی-ا خ-ود آن را ان-ج-ام داده اس-ت.

کافی(ط-الاسلامیه) ج 4 ، ص 27 ، ح 4 - من لایحضره الفقیه ج 2 ، ص 55 ، ح 1682

حدیث (32) امام علی علیه السلام :

اُؤْمُر بِالْمَعْرُوفِ تَکُنْ مِنْ اَهْلِهِ

امر به معروف کن تا از اهل معروف شوی.

تصنیف غررالحکم و دررالکلم ص 332 ، ح 7635

حدیث (33) حضرت محمد صلی الله علیه و آله و سلم:

مَنْ أَمَرَ بِمَعْرُوفٍ أَوْ نَهَی عَنْ مُنْکَرٍ أَوْ دَلَّ عَلَی خَیْرٍ أَوْ أَشَارَ بِهِ فَهُوَ شَرِیک

هرکس دیگری را به کار نیکی امر کند یا او را از کار زشتی باز دارد یا اینکه او را به خیری راهنمائی نماید و یا اشاره به امر خیری داشته باشد در آن کارنیک شریک خواهد بود.

خصال ص 138 ، ح 156 - وسایل الشیعه ج 16 ، ص 124 ، ح 21147

حدیث (34) امام علی علیه السلام :

مَنْ کَانَ فِیهِ ثَلَاثٌ سَلِمَتْ لَهُ الدُّنْیَا وَ الْآخِرَهُ یَأْمُرُ بِالْمَعْرُوفِ

ص: 707

وَ يَأْتَمِرُ بِهِ وَ يَنْهَى عَنِ الْمُنْكَرِ وَ يَنْتَهِى عَنْهُ وَ يُحَافِظُ عَلَى حُدُودِ اللَّهِ جَلَّ وَ عَلا

کسی که س-ه چیز در او باشد، دنی-ا و آخرتش س-الم می م-اند: 1. امر به معروف کند و خود نیز پذیرای آن باشد. 2. نهی از منکر کند وخود نیز پذیرا باشد. 3. حدود الهی را نگهداری کند

تصنيف غررالحكم و دررالكلم ص 332 ، ح 7645

حدیث (35) امام علی علیه السلام :

مَنْ اَمَرَ بَالْمَعْرُوفِ شَّد ظُهُورَ الْمُؤْمِنينَ

کسی که ام-ر به مع-روف ک-ند پشتِ مؤمنان را محکم کرده است.

تصنيف غررالحكم و دررالكلم ص 332 ، ح 7643

حدیث (36) امام محمد باقر علیه السلام:

الْأَمْرُ بِالْمَعْرُوفِ وَ النَّهْىُ عَنِ الْمُنْكَرِ خَلْقَانِ مِنْ خَلْقِ اللَّهِ فَمَنْ نَصَرَهُمَا أَعَزَّهُ اللَّهُ وَ مَنْ خَذَلَهُمَا خَذَلَهُ اللَّهُ.

امر به مع-روف و نهی از من-کر، دو مخلوق از مخلوقان خداوند می باشد، هرکس آن دو را یاری کند، خداوند او را عزیز و آقا گرداند و هر کس آن دو را خوار نماید، خداوند او را خوار و ذلیل گرداند.

كافی(ط-الاسلاميه) ج 5 ، ص 59 ، ح 11

حدیث (37) حضرت محمد صلی الله علیه و آله و سلم:

وَ الَّذِى نَفْسِى بِيَدِهِ مَا أَنْفَقَ النَّاسُ مِنْ نَفَقَةٍ أَحَبَّ مِنْ قَوْلِ الْخَيْر

قسم به کسی که جانم به دست اوست مردم چیزی بهتر از حرف خیر انفاق نمی کنند

محاسن ص 15 ، ح 41 - وسایل الشیعه ج 16 ، ص 123 ، ح 21141 - بحارالانوار(ط-بیروت) ج 68 ، ص 311 ، ح 8

حدیث (38) امام علی علیه السلام :

مَنْ نَهَی عَنِ الْمُنْکَرِ أَرْغَمَ أُنُوفَ الْفَاسِقِین

کسی ک-ه ن-هی از من-کر ک-ند بینی فاسقان و گنهکاران را به خاک مالیده است (و آنها را خوار و خفیف گردانده

ص: 708

است)

تصنیف غررالحکم و دررالکلم ص 332 ، ح 7644

حدیث (39) امام صادق علیه السلام :

فِی قَوْلِهِ تَعَالَی فَلَمَّا نَسُوا ما ذُکِّرُوا بِهِ أَنْجَیْنَا الَّذِینَ یَنْهَوْنَ عَنِ السُّوءِ (سوره مبارکه اعراف آیه 165) قَالَ کَانُوا ثَلَاثَهَ أَصْنَافٍ صِنْفٌ ائْتَمَرُوا وَ أَمَرُوا فَنَجَوْا وَ صِنْفٌ ائْتَمَرُوا وَ لَمْ یَأْمُرُوا فَمُسِخُوا ذَرّاً وَ صِنْفٌ لَمْ یَأْتَمِرُوا وَ لَمْ یَأْمُرُوا فَهَلَکُوا.

در مورد نجات یافتگان در این آیه شریفه می فرمایند: آنها کسانی بودند که از کارهای نیک پیروی می کردند و مردم را نیز به آن امر می نمودند.

کافی(ط-الاسلامیه) ج 8 ، ص 158 ، ح 151

حدیث (40) امام رضا علیه السلام :

کَانَ رَسُولُ اللَّهِ (ص) یَقُولُ إِذَا أُمَّتِی تَوَاکَلَتِ الْأَمْرَ بِالْمَعْرُوفِ وَ النَّهْیَ عَنِ الْمُنْکَرِ فَلْیَأْذَنُوا بِوِقَاعٍ مِنَ اللَّهِ تَعَالَی.

رسول خدا صلی الله علیه و آله همواره می فرمودند: هرگاه امّت من از انجام امر به معروف و نهی از منکر سرپیچی کنند و آن را به یکدیگر واگذار نمایند، گویا با خ-داوند اع-لان جنگ داده اند.

کافی(ط-الاسلامیه) ج 5 ، ص 59 ، ح 13

حدیث (41) حضرت محمد صلی الله علیه و آله و سلم:

إِنَّ اللَّهَ عَزَّ وَ جَلَّ لَیُبْغِضُ الْمُؤْمِنَ الضَّعِیفَ الَّذِی لَا دِینَ لَهُ فَقِیلَ لَهُ وَ مَا الْمُؤْمِنُ الَّذِی لَا دِینَ لَهُ قَالَ الَّذِی لَا یَنْهَی عَنِ الْمُنْکَرِ.

قسم به کسی که جانم به دست اوست مردم چیزی بهتر از حرف خیر انفاق نمی کنند

کافی(ط-الاسلامیه) ج 5 ، ص 59 ، ح 15 - محاسن ص 196 ، ح 21

حدیث (42) حضرت محمد صلی الله علیه و آله و سلم:

لَتَأْمُرُنَّ بِاَلْمَعْرُوفِ وَ لَتَنهُنَّ عَنِ المُنكَرِ أَوْ لَيَعُ-مَّن-َّ-كُمْ ع-َذابُ اللّه

امر به معروف کنید و از کارهای زش-ت نهی کنید و گرنه ع-ذاب خدا همه ش-ما را فراخواهد گرفت.

وسایل الشیعه ج 16 ،

ص: 709

ص 135 ، ح 21173

حدیث (43) امام علی علیه السلام:

الْعَامِلُ بِالظُّلْمِ وَ الرَّاضِی بِهِ وَ الْمُعِینُ عَلَیْهِ شُرَکَاءُ ثَلَاثَه

کسی که ظلم می کند و کسی که راضی به ظلم کردن باشد و کسی که کمک به ظالم می کند هر سه شرکاء ظلم محسوب می شوند.

وسایل الشیعه ج 16 ، ص 140 ، ح 21182

حدیث (44) امام علی علیه السلام:

وَ مِنْهُمْ تَارِکٌ لِإِنْکَارِ الْمُنْکَرِ بِقَلْبِهِ وَ لِسَانِهِ وَ یَدِهِ فَذَلِکَ مَیِّتُ الْأَحْیَاء

گروهی از مردم مبارزه با منکر را با دل و زبان و دست ترک می کنند (در برابر خلافکار هیچ گونه عکس العملی نشان نمی دهند) پس اینها در حقیقت مردگانی زنده نما هستند.

تصنیف غررالحکم و دررالکلم ص 332 ، ح 7651

حدیث (45) حضرت محمد صلی الله علیه و آله و سلم:

إِنَّ اللَّهَ یُبْغِضُ الْمُؤْمِنَ الضَّعِیفَ الَّذِی لَا زَبْرَ لَهُ وَ قَالَ هُوَ الَّذِی لَا یَنْهَی عَنِ الْمُنْکَر

همانا خداوند از مومن ضعیفی که عقل ندارد بیزار است.(کسی که نهی از منکر نمی کند)

وسایل الشیعه ج 16 ، ص 125 ، ح 21149

حدیث (46) امام صادق علیه السلام :

إِذَا رَأَی الْمُنْکَرَ فَلَمْ یُنْکِرْهُ وَ هُوَ یَقْدِرُ عَلَیْهِ فَقَدْ أَحَبَّ أَنْ یُعْصَی اللَّهُ وَ مَنْ أَحَبَّ أَنْ یُعْصَی اللَّهُ فَقَدْ بَارَزَ اللَّهَ بِالْعَدَاوَه

کسی ک-ه توان-ائی ن-هی از من-کر را داش-ته باش-د و نهی از من-کر نک-ند، دوست دارد که خ-داوند اط-اعت نش-ود، و کسی که نافرمانی خ-دا را دوست داشته باشد، آشکارا ب-ا خ-داوند دشمنی کرده است.

مستدرک الوسایل و مستنبط المسایل ج 12 ، ص 177 ، ح 13812

حدیث (47) حضرت محمد صلی الله علیه و آله و سلم:

... بِئْسَ الْقَوْمُ قَوْمٌ لَا یَأْمُرُونَ بِالْمَعْرُوفِ وَ لَا یَنْهَوْنَ عَنِ الْمُنْکَ ...

بد م-ردمی هس--ت-ند کس-انی ک-ه امر به معروف ونهی از منکر نمی

ص: 710

کنند.

نوادر(راوندی) ص 26 - بحارالانوار(ط-بیروت) ج 22 ، ص 311 ، ح 12

حدیث (48) امام علی علیه السلام :

و من وصیه له ع للحسن و الحسین ع لما ضربه ابن ملجم لعنه الله

لَا تَتْرُكُوا الْأَمْرَ بِالْمَعْرُوفِ وَ النَّهْیَ عَنِ الْمُنْكَرِ فَیُوَلَّی عَلَیْكُمْ أَشْرَارُكُمْ ثُمَّ تَدْعُونَ فَلَا یُسْتَجَابُ لَكُمْ.

وصیتی از آن حضرت (ع) به حسن و حسین علیهما السلام هنگامی که ابن ملجم (لعنه الله) او را ضربت زد .

امر به معروف و نهی از منکر را ترک نکنید زیرا در این صورت افراد نادرست برشما مسلط می گردند آنگاه دعا می کنید و دعایتان مستجاب نمی شود.

نهج البلاغه(صبحی صالح) ص 421 و 422 ، نامه 47 [Nahj/nameh/page2.aspx/../../]

جهاد

حدیث (1) امام علی علیه السلام :

إِنَّ الجِهادَ بابٌ مِن أَبوابِ الجَنَّهِ فَتَحَهُ اللّه ُ لِخاصَّهِ أَولیائِهِ و َهُوَ لِباسُ التَّقوی و َدِرعُ اللّه ِ الحَصینَهِ وَ جُنَّتُهُ الوَثیقَهُ؛

براستی که جهاد یکی از درهای بهشت است که خداوند آن را برای اولیای خاص خود گشوده است. جهاد جامه تقوا و زره استوار خداوند و سپر محکم اوست.

الغارات (ط - الحدیثه) ج 2، ص 474

حدیث (2) امام علی علیه السلام :

إِنَّ اللّه َ فَرَضَ الجِهادَ و َعَظّمَهُ وَ جَعَلَهُ نَصرَهُ وَ ناصِرَهُ. وَاللّه ِ ما صَلَحَت دُنيا و َلا دينٌ إِلاّ بِهِ؛

در حقيقت خداوند جهاد را واجب گردانيد و آن را بزرگداشت و مايه پيروزى و ياور خود قرارش داد. به خدا سوگند كار دنيا و دين جز با جهاد درست نمى شود.

وسائل الشيعه ج 15 ، ص 15 ، ح 19915

حديث (3) امام على عليه السلام :

إِنَّ اللّه َ كَتَبَ القَتلَ عَلى قَومٍ و المَوتَ عَلى آخَرينَ وَ كُلٌّ آتيهِ مَنيَّتُهُ كَما كَتَبَ اللّه ُ لَهُ

ص: 711

فَطوبی لِلمُجاهِدینَ فی سَبیلِهِ وَ المَقتولینَ فی طاعَتِهِ؛

براستی که خداوند برای گروهی کشته شدن را مقدر فرموده و برای دیگران مردن را. هر گروهی با همان سرنوشت که خداوند مقدر کرده است می رسد. پس، خوشا به سعادت مجاهدان در راه خدا و کشته شدگان در راه طاعت او.

شرح نهج البلاغه(ابن ابی الحدید) ج3، ص184

حدیث (4) امام علی علیه السلام :

جاهِدوا فی سَبیلِ اللّهِ بَأَیدیکُم فَإِن لَم تَقدِروا فَجاهِدوا بِأَلسِنَتِکُم فَإِن لَم تَقدِروا فَجاهِدوا بِقُلوبِکُم؛

در راه خدا با دستهای خود جهاد کنید، اگر نتوانستید با زبانهای خود و اگر باز هم نتوانستید با قلب خود جهاد کنید.

دعائم الإسلام ج 1 ، ص 343

حدیث (5) رسول اکرم صلی الله علیه و آله :

حَرسُ لَیلَهٍ فی سَبیلِ اللّهِ عَزَّوَجَلَّ أَفضَلُ مِن أَلفِ لَیلَهٍ یُقامُ لَیلُها و یُصامُ نَهارُها؛

یک شب نگهبانی در راه خدا برتر است از هزار شبانه روز که شبهایش به عبادت و روزهایش به روزه داری سپری شود.

نهج الفصاحه ص 439 ، ح 1355

حدیث (6) رسول اکرم صلی الله علیه و آله :

أَفضَلُ الجِهادِ مَن أَصبَحَ لا یَهُمُّ بِظُلمِ أَحَدٍ؛

برترین جهاد آن است که انسان روز خود را آغاز کند در حالی که در اندیشه ستم کردن به احدی نباشد.

محاسن ص 292 ، ح 449

حدیث (7) امام علی علیه السلام :

جِهادُ المَرأَهِ حُسنُ التَّبَعُّلِ؛

جهاد زن خوب شوهرداری کردن است.

کافی(ط-الاسلامیه) ج 5 ، ص 9

حدیث (8) امام علی علیه السلام :

جاهِد شَهوَتَکَ وَ غالِب غَضَبَکَ وَ خالِف سوءَ عادَتِکَ، تَزکُ نَفسُکَ، وَ یَکمُل عَقلُکَ وَ تَستَکمِلُ ثَوابَ رَبِّکَ؛

با هوا و هوس خود جهاد کن، بر خشمت مسلّط شو و با عادتهای بد خود مخالفت کن تا نفست پاکیزه شود، عقلت به کمال برسد و از پاداش پروردگارت بهره

ص: 712

کامل ببری.

تصنیف غرر الحکم و درر الکلم ص 242 ، ح 4919

حدیث (9) امام علی علیه السلام :

عَلَیْکُمْ بِالْجَدِّ وَ الِاجْتِهَادِ وَ التَّأَهُّبِ وَ الِاسْتِعْدَادِ وَ التَّزَوُّدِ فِی مَنْزِلِ الزَّادِ وَ لَا تَغُرَّنَّکُمُ الْحَیَاهُ الدُّنْیَا کَمَا غَرَّتْ مَنْ کَانَ قَبْلَکُمْ مِنَ الْأُمَمِ الْمَاضِیَهِ وَ الْقُرُونِ الْخَالِیَهِ

بر شما باد به تلاش و سختکوشی و مهیا شدن و آماده گشتن و توشه برداشتن از سرای توشه (دنیا). مبادا زندگی دنیا شما را بفریبد چنان که ملتهای گذشته و اقوام پیشین را فریفت.

نهج البلاغه(صبحی صالح) ص 352

حدیث (10) امام محمد باقر علیه السلام:

قَالَ لَهُ رَجُلٌ إِنِّی ضَعِیفُ الْعَمَلِ قَلِیلُ الصَّلَاهِ قَلِیلُ الصَّوْمِ وَ لَکِنْ أَرْجُو أَنْ لَا آکُلَ إِلَّا حَلَالاً وَ لَا أَنْکَحَ إِلَّا حَلَالاً فَقَالَ وَ أَیُّ جِهَادٍ أَفْضَلُ مِنْ عِفَّهِ بَطْنٍ وَ فَرْجٍ

در پاسخ به کسی که عرض کرد: من در عمل ناتوانم و نماز و روزه کم به جا می آورم اما سعی می کنم جز حلال نخورم و جز با حلال نزدیکی نکنم فرمودند: چه جهادی برتر از پاک نگهداشتن شکم و شرمگاه؟!

محاسن ص292، ح448

حدیث (11) امام علی علیه السلام :

وَ مَا أَعْمَالُ الْبِرِّ کُلُّهَا وَ الْجِهَادُ فِی سَبِیلِ اللَّهِ عِنْدَ الْأَمْرِ بِالْمَعْرُوفِ وَ النَّهْیِ عَنْ الْمُنْکَرِ إِلَّا کَنَفْثَهٍ فِی بَحْرٍ لُجِّیٍ

همه کارهای خوب و جهاد در راه خدا در برابر امر به معروف و نهی از منکر چون قطره ای است در دریای عمیق.

نهج البلاغه(صبحی صالح) ص 542 ، ح 374

حدیث (12) امام علی علیه السلام :

فَرَضَ اللّه ُ...َ الْجِهَادَ عِزّاً لِلْإِسْلَام

خداوند... جهاد را برای عزّت و سربلندی اسلام واجب فرمود.

نهج البلاغه(صبحی صالح) ص 512 ، ح 252

حدیث (13) امام محمد باقر علیه السلام:

لَا فَضِیلَةَ كَالْجِهَادِ وَ لَا جِهَادَ كَمُجَاهَدَهِ الْهَوَی

فضیلتی چون جهاد نیست

ص: 713

، و جهادی چون مبارزه با هوای نفس نیست.

تحف العقول ص 286

حدیث (14) پیامبراکرم صلی الله علیه و آله:

اَحَبُّ الاعمالِ اِلَی اللهِ الصَّلاةُ لِوَقتِها ثُمَّ بِرُّ الوالِدَین ثُمَّ الجِهادُ فی سَبیلِ اللهِ؛

بهترین کارها در نزد خدا نماز به وقت است ، آنگاه نیکی به پدر و مادر ، آنگاه جنگ در راه خدا.

نهج الفصاحه ص 167 ، ح 70

حدیث (15) پیامبراکرم صلی الله علیه و آله:

الصوم فی الحر جهاد؛

روزه گرفتن در گرما، جهاد است.

بحار الانوار(ط-بیروت) ج 93 ، ص 257

حدیث (16) امام علی علیه السلام :

زَکاةُ الشَّجاعهِ الجِهادُ فی سبیلِ اللّهِ.

زکات شجاعت، جهاد در راه خداست.

تصنیف غرر الحکم و درر الکلم ص 333 ، ح 7666

حکومت

حدیث (1) امام علی علیه السلام :

قُلوبُ الرَّعِیَّهِ خَزائِنُ راعیها فَما اَودَعَها مِن عَدلٍ اَو جَورٍ وَجَدَهُ؛

دلهای مردم صندوقچه های حاکم است، پس آنچه از عدالت و یا ظلم در آنها بگذارد، همان را خواهد دید.

تصنیف غرر الحکم و درر الکلم ص 346 ، ح 7982

حدیث (2) امام علی علیه السلام :

اسْتَعْمِلِ الْعَدْلَ وَ احْذَرِ الْعَسْفَ وَ الْحَيْفَ فَإِنَّ الْعَسْفَ يَعُودُ بِالْجَلَاءِ وَ الْحَيْفَ يَدْعُو إِلَى السَّيْف

عدالت را اجرا کن و از زورگویی و ستمگری بپرهیز زیرا زورگویی مردم را به ترک از وطن وامی دارد، و ستم آنان را به قیام مسلّحانه می کشاند.

نهج البلاغه(صبحی صالح) ص 559 ، ح 476

حدیث (3) امام علی علیه السلام :

اِنَّ اللّه َ عَزَّ وَ جَلَّ فَرَضَ عَلى اَئِمَّهِ العَدلِ اَن يُقَدِّروا اَنفُسَهُم بِضَعَفَهِ النّاسِ كَيلا يَتَبَيَّغَ بِالفَقيرِ فَقرُهُ؛

خداوند عزوجل بر پیشوایان عادل واجب کرده که سطح زندگی خود را با مردم ناتوان برابر کنند تا فقیر را، فقرش برآشفته نکند.

کافی(ط-الاسلامیه) ج 1 ، ص 411

حدیث (4) امام علی علیه السلام :

مَن عَمِلَ بِالعَدلِ حَصَّنَ

اللّهُ مُلکَهُ؛

امام علی علیه السلام : هر کس به عدالت رفتار کند، خداوند حکومتش را حفظ خواهد کرد.

تصنیف غرر الحکم و درر الکلم ص340 ، ح 7775

حدیث (5) امام علی علیه السلام :

خَیرُ المُلوکِ مَن اَماتَ الجَورَ وَ اَحیَی العَدلَ؛

بهترین فرمانروا کسی است که ظلم را از بین ببرد و عدل را زنده کند.

شرح آقا جمال الدین خوانساری بر غررالحکم ج3، ص 431، ح 5005

حدیث (6) لقمان حکیم علیه السلام :

یا بُنَیَّ ... إِذَا دَعَتْکَ الْقُدْرَهُ عَلَی ظُلْمِ مَنْ هُوَ دُونَکَ فَاذْکُرْ قُدْرَهَ اللَّهِ عَلَیْک

فرزندم ... هرگاه قدرت، تو را به ظلم بر زیردستت فرا خواند، قدرت خدا را بر خودت به یادآور.

ارشاد القلوب (دیلمی) ج1، ص 73

حدیث (7) امام علی علیه السلام :

مَن نَصَبَ نَفسَهُ لِلنّاسِ اِماما فَلیَبدَأ [فعلیه أن یبدأ] بِتَعلیمِ نَفسِهِ قَبلَ تَعلیمِ غَیرِهِ وَلیَکُن تَدیبُهُ بِسیرَتِهِ قَبلَ تَدیبِهِ بِلِسانِهِ وَ مُعَلِّمُ نَفسِهِ وَ مُؤَدِّبُها اَحَقُّ بِالاجلالِ مِن مُعَلِّمِ النّاسِ و مُؤَدِّبِهِم؛

کسی که خود را پیشوای مردم قرار داده، باید پیش از آموزش دیگران، خود را آموزش دهد و پیش از آن که دیگران را با زبان، ادب بیاموزد، باکردارش ادب آموزد و البته آموزش دهنده و ادب آموز خود بیش از آموزگار و ادب آموز مردم، شایسته تجلیل است.

منهاج البراعه فی شرح نهج البلاغه (خوئی) ج 21، ص 107

حديث (8) امام على عليه السلام :

تِسْعَهُ أَشْيَاءَ قَبِيحَهٌ وَ هِىَ مِنْ تِسْعَهِ أَنْفُسٍ أَقْبَحُ مِنْهَا مِنْ غَيْرِهِمْ ضِيقُ الذَّرْعِ مِنَ الْمُلُوكِ وَ الْبُخْلُ مِنَ الْأَغْنِيَاءِ وَ سُرْعَهُ الْغَضَبِ مِنَ الْعُلَمَاءِ وَ الصِّبَا مِنَ الْكُهُولِ وَ الْقَطِيعَهُ مِنَ الرُّءُوسِ وَ الْكَذِبُ مِنَ الْقُضَاهِ وَ الزَّمَانَهُ مِنَ الْأَطِبَّاءِ وَ الْبَذَاءُ مِنَ النِّسَاءِ وَ الطَّيْشُ مِنْ

ذَوِى السُّلْطَان

ص: 715

نُه چیز زشت است، اما از نه گروه زشت تر: درماندگی و ناتوانی از دولتمردان؛ بخل از ثروتمندان؛ زود خشمی از دانشمندان؛ حرکات بچگانه از میانسالان؛ جدایی حاکمان از مردم؛ دروغ از قاضیان؛ بیماری کهنه از پزشکان؛ بدزبانی از زنان و سختگیری و ستمگری از سلاطین.

دعائم الإسلام ج 1، ص 83

حدیث (9) پیامبر صلی الله علیه و آله :

اَلْعَدْلُ حَسَنٌ وَلكِنْ فِی الاُمَراءِ اَحْسَنُ، وَ السَّخاءُ حَسَنٌ وَلكِنْ فِی الاَغْنیاءِ اَحْسَنُ، اَلْوَرَعُ حَسَنٌ وَلكِنْ فِی الْعُلَماءِ اَحْسَنُ، اَلصَّبْرُ حَسَنٌ وَلكِنْ فِی الْفُقَراءِ اَحْسَنُ، اَلتَّوبَهُ حَسَنٌ وَلكِنْ فِی الشَّبابِ اَحْسَنُ، اَلْحَیاءُ حَسَنٌ وَلكِنْ فِی النِّساءِ اَحْسَنُ؛

عدالت نیکو است اما از دولتمردان نیکوتر، سخاوت نیکو است اما از ثروتمندان نیکوتر؛ تقوا نیکو است اما از علما نیکوتر؛ صبر نیکو است اما از فقرا نیکوتر، توبه نیکو است اما از جوانان نیکوتر و حیا نیکو است اما از زنان نیکوتر.

نهج الفصاحه ص578 ، ح 2006

حدیث (10) امام صادق علیه السلام:

لا تُش-اوِر اَحمَق وَ لا تَستَعِنَّ بَکَذّابٍ وَ لا تَثق بِمَوَدَهِ مُلُوک؛

با احمق مشورت نکن و از دروغگو یاری مجو و به دوستی زمامداران اعتماد مکن. بحار الانوار(ط-بیروت) ج 75 ، ص 230

حدیث (11) پیامبر اکرم صلی الله علیه و آله: کَما تَکُونُوا یوَّلی عَلَیکُم.

هر طور باشید همانگونه بر شما حکومت می شود.

نهج الفصاحه ص 616 ، ح 2182

حدیث (12) امام علی علیه السلام: قُمْ عَنْ مَجْلِسِکَ لِأَبِیکَ وَ مُعَلِّمِکَ وَ إِنْ [لَوْ] کُنْتَ اَمیراً؛

به احترام پدر و معلمت از جای برخیز هرچند فرمان روا باشی.

تصنیف غررالحکم و دررالکلم ص 435 ، ح 9970

حدیث (13) امام علی علیه السلام:

الجُنودُ عِزُّ الدِّینِ و حُصُونُ الوُلاهِ.

سربازان، مایه عزّت دین و دژهای والیان اند.

تصنیف غررالحکم و دررالکلم ص 333 ، ح 7671

درباره مرکز

بسمه تعالی
هَلْ يَسْتَوِي الَّذِينَ يَعْلَمُونَ وَالَّذِينَ لَا يَعْلَمُونَ
آیا کسانی که میدانند و کسانی که نمیدانند یکسانند ؟
سوره زمر/ 9

مقدمه:
موسسه تحقیقات رایانه ای قائمیه اصفهان، از سال 1385 هـ .ش تحت اشراف حضرت آیت الله حاج سید حسن فقیه امامی (قدس سره الشریف)، با فعالیت خالصانه و شبانه روزی گروهی از نخبگان و فرهیختگان حوزه و دانشگاه، فعالیت خود را در زمینه های مذهبی، فرهنگی و علمی آغاز نموده است.

مرامنامه:
موسسه تحقیقات رایانه ای قائمیه اصفهان در راستای تسهیل و تسریع دسترسی محققین به آثار و ابزار تحقیقاتی در حوزه علوم اسلامی، و با توجه به تعدد و پراکندگی مراکز فعال در این عرصه و منابع متعدد و صعب الوصول، و با نگاهی صرفا علمی و به دور از تعصبات و جریانات اجتماعی، سیاسی، قومی و فردی، بر مبنای اجرای طرحی در قالب « مدیریت آثار تولید شده و انتشار یافته از سوی تمامی مراکز شیعه» تلاش می نماید تا مجموعه ای غنی و سرشار از کتب و مقالات پژوهشی برای متخصصین، و مطالب و مباحثی راهگشا برای فرهیختگان و عموم طبقات مردمی به زبان های مختلف و با فرمت های گوناگون تولید و در فضای مجازی به صورت رایگان در اختیار علاقمندان قرار دهد.

اهداف:
1.بسط فرهنگ و معارف ناب ثقلین (کتاب الله و اهل البیت علیهم السلام)
2.تقویت انگیزه عامه مردم بخصوص جوانان نسبت به بررسی دقیق تر مسائل دینی
3.جایگزین کردن محتوای سودمند به جای مطالب بی محتوا در تلفن های همراه ، تبلت ها، رایانه ها و ...
4.سرویس دهی به محققین طلاب و دانشجو
5.گسترش فرهنگ عمومی مطالعه
6.زمینه سازی جهت تشویق انتشارات و مؤلفین برای دیجیتالی نمودن آثار خود.

سیاست ها:
1.عمل بر مبنای مجوز های قانونی
2.ارتباط با مراکز هم سو
3.پرهیز از موازی کاری
4.صرفا ارائه محتوای علمی
5.ذکر منابع نشر
بدیهی است مسئولیت تمامی آثار به عهده ی نویسنده ی آن می باشد .

فعالیت های موسسه :
1.چاپ و نشر کتاب، جزوه و ماهنامه
2.برگزاری مسابقات کتابخوانی
3.تولید نمایشگاه های مجازی: سه بعدی، پانوراما در اماکن مذهبی، گردشگری و...
4.تولید انیمیشن، بازی های رایانه ای و ...
5.ایجاد سایت اینترنتی قائمیه به آدرس: www.ghaemiyeh.com
6.تولید محصولات نمایشی، سخنرانی و...
7.راه اندازی و پشتیبانی علمی سامانه پاسخ گویی به سوالات شرعی، اخلاقی و اعتقادی
8.طراحی سیستم های حسابداری، رسانه ساز، موبایل ساز، سامانه خودکار و دستی بلوتوث، وب کیوسک، SMS و...
9.برگزاری دوره های آموزشی ویژه عموم (مجازی)
10.برگزاری دوره های تربیت مربی (مجازی)
11. تولید هزاران نرم افزار تحقیقاتی قابل اجرا در انواع رایانه، تبلت، تلفن همراه و... در 8 فرمت جهانی:
JAVA.1
ANDROID.2
EPUB.3
CHM.4
PDF.5
HTML.6
CHM.7
GHB.8
و 4 عدد مارکت با نام بازار کتاب قائمیه نسخه :
ANDROID.1
IOS.2

WINDOWS PHONE.3
WINDOWS.4
به سه زبان فارسی ، عربی و انگلیسی و قرار دادن بر روی وب سایت موسسه به صورت رایگان .
درپایان :

از مراکز و نهادهایی همچون دفاتر مراجع معظم تقلید و همچنین سازمان ها، نهادها، انتشارات، موسسات، مؤلفین و همه بزرگوارانی که ما را در دستیابی به این هدف یاری نموده و یا دیتا های خود را در اختیار ما قرار دادند تقدیر و تشکر می نماییم.

آدرس دفتر مرکزی:

اصفهان -خیابان عبدالرزاق - بازارچه حاج محمد جعفر آباده ای - کوچه شهید محمد حسن توکلی -پلاک 129/34- طبقه اول
وب سایت: www.ghbook.ir
ایمیل: Info@ghbook.ir
تلفن دفتر مرکزی: 03134490125
دفتر تهران: 88318722 ـ 021
بازرگانی و فروش: 09132000109
امور کاربران: 09132000109